Anut nukan Ämän Eposek

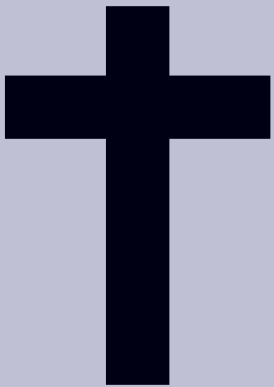

New Testament in Girawa

Anut nukan Ämän Eposek
New Testament in Girawa

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Girawa

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
79f715b0-a1c7-58ec-85a5-b96f2ba338fd

Contents

Matiu 1
Mak 89
Luk 142
Jon 230
Aposel 293
Rom 373
1 Korin 420
2 Korin 458
Galesia 484
Efesas 500
Filipai 513
Kolosi 524
1 Tesalonaika 534
2 Tesalonaika 542
1 Timoti 547
2 Timoti 559
Taitas 567
Filemon 573
Ibru 576
Jems 611
1 Pita 621
2 Pita 632
1 Jon 639
2 Jon 649
3 Jon 651
Jut 653
Revelesen 656

Matiu
Jisas nukan Ämän Eposek Matiu nukas jer wewon
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 35 orip manonuk, Matiu ko kar Jisas nukan ämän oi ariäwon ro kos okoro Jisas nukan Ämän Eposek jer wewon. Matiu kos okoro ämän nukakan jaukut Jura roasiret jer we marowon. Akan ronkat Anut nukas akan kamwaraun ro näwäu sare maronuk, kowai rai ronkateäin. Utianik, akan ro näwäu owo senek kowai ak äpu wa, okon, Jisas okoro omnokou opok kowon, akan ronkat oirorоr orip raumoi, Jisas mesin akan woiaka epar mau wa. Matiu nukas Jisas ko akan kamwaräun ro näwäu epar ätär maraun kiro buk jer we marowon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:12-23 Jisas ko owose pewon.
3:1-12 An jomariäwon ro, Jon nukan sarau.
3:13–4:11 Jon nukas Jisas an jomuronuk, Satan nukas Jisas ate aparwon.
4:12–18:35 Jisas ko Galili provins opok, Anut nukan ämän roasiret aware ariewon.
19:1–20:34 Jisas ko Galili provins utomoi, Jerusalem näu mena kowon.
21:1–24:66 Jisas ko tup karar Jerusalem näu mena raunuk, owo onok pewon.
28:1-20 Jisas ko meiemara, kon roasiret amiakap penuk, ak ko aparin.

Jisas Krais nukan Askanai.

1 Okoro Jisas Krais* nukan askanai akan enmaka, Jisas ko Devit nukan kinjauk ko Apraham nukan askanai.

2-6 Apraham ko akan momonaka pakas pote Devit kamwareäwon ro, akan enmak okoro jer we moin, rau:
kiro Apraham,
Apraham nukan mokoi Aisak,
Aisak nukan mokoi Jekob,
Jekob nukan mokoi Juda, kon amakut pak,
Juda nukan mokoi Peres, ko Sera ori awan aninawa Tamar,
Peres nukan mokoi Hesron,
Hesron nukan mokoi Ram,
Ram nukan mokoi Aminarap,
Aminarap nukan mokoi Nason,
Nason nukan mokoi Salmon,

Salmon nukan mokoi Boas, kon anak Rehab,
Boas nukan mokoi Obet, kon anak Rut,
Obet nukan mokoi Jesi,
Jesi nukan mokoi, kamwareäwon ro king Devit.
7-11 Devit rawon ses opok Israel roasiret Babilon mena karapus imware manoin, okoro askanai akan enmaka:
kiro Devit,
Devit nukan mokoi Solomon, ko Uria nukan waun mokoi,
Solomon nukan mokoi Rehoboam,
Rehoboam nukan mokoi Abija,
Abija nukan mokoi Esa,
Esa nukan mokoi Jehosapat,
Jehosapat nukan mokoi Jehoram,
Jehoram nukan mokoi Usia,
Usia nukan mokoi Jotam,
Jotam nukan mokoi Ehas,
Ehas nukan mokoi Esekaia,
Esekaia nukan mokoi Manasa,
Manasa nukan mokoi Emon,
Emon nukan mokoi Josaia,
Josaia nukan mokoi Jekonaia, kon amakut pak.
12-16 Babilon* mena Israel roasiret pote rain ses opok, pote Jisas an jowon ses opok, okoro askanai akan enmaka:
kiro Jekonaia,
Jekonaia nukan mokoi Sealtiel,
Sealtiel nukan mokoi Serubabel,
Serubabel nukan mokoi Abiut,
Abiut nukan mokoi Eliakim,
Eliakim nukan mokoi Eso,
Eso nukan mokoi Sadok,
Sadok nukan mokoi Ekim,
Ekim nukan mokoi Eraiat,
Eraiat nukan mokoi Eleasa,
Eleasa nukan mokoi Matan,
Matan nukan mokoi Jekob,
Jekob nukan mokoi Josep, ko kon wau Maria, ko Jisas nukan anak.
Jisas ko Krais. Kiro enip onoktapau ‘Anut nukas äsimorwon, ätäi imäikaun ro’.
17 Keseria, kiro askanai 14 orip akan tupsiu pakas ak Apraham raiäwon ses pakas pote Devit rawon opok. Karauk askanai ak 14 orip akan tupsiu pakas, Devit rawon ses pakas pote Babilon mena karapus rain opok. Keseriar, askanai 14 orip akan tupsiu pakas karapus rain pakas pote Jisas Krais an jowon ses opok rain.

Maria Jisas Krais An Jowon.
(Luk 2:1-7)

18 Jisas Krais owose pewon? Kon pewon onok kesek. Kon
anak Maria ko Josep owaun sare moin. Utianik, meter kiro
ro asir ori au ouratäu wa opok, Maria ko äpu mowon Anut
nukan Osou Näus ko amaiwo sarewon.
19 Josep ko erekapu onok eposek miäu. Keseria, ko
roasiret amiak opok Maria utonuk, Maria wou aru mai.
Keserianik, ko ämäi ämäi Maria utaun ronkatewon.
20 Utianik, Josep ko asik utaun ronkat ounuk ounuk,
Anut nukan sarau eitekus* nini epir pakas keser auruwon,
"Josep. Devit nukan askanai, Anut nukan Osou Näu nukasar
Maria amaiwo sarewon. Keseria, na kiro asik owaun itok,
ko nan asik.
21 Ko mokoi an jounuk, na kon enip Jisas mam. Kiro enip
onoktapau 'kos kon roasiret akan onok aru jäkäi mareanik,
ak ätäi imwarai'."
22 Rurisapai, kiro onok erekapu Näwäu nukas Anut nukan
ämän roianik, areawon ro*, Aisaia, auruwon siar kiro epar
peu. Aisaia nukas äiewon,
23 "Kar asir makun ko ro pak niniäu wa, ko amaiwo
sareanik, ko mokoi an jowai, kiro mokoi kon enip Emaniuer
äiäiei. Kiro onoktapau kesek, 'Anut ik pak rau'." *Aisaia 7:14*
24 Keserianik, Josep ko siräumara, Anut nukan sarau eitek
nukas auruwon siar kon asir Maria ätäi owon.
25 Utianik, Josep ko kiro asir pak ninau wa erar rai rai,
pote Maria ko mokoi an jowon. Mokoi an jounuk, Josep
nukas kiro mokoi enip Jisas mowon.

2

Pai ninareäi roat ak Jisas aparaun koin.

1 Jisas ko anakus Betlehem mena Judia provins opok an
jowon. Kiro ses opok, Herot ko kiro omsau kamwareäwon
ro näwäu king rawon. Maria an joi raunuk raunuk, karauk
san peäwon pakan äpu miäin roat ak pai awau penuk,
aparianik, ak kiro pai tainori Jerusalem näu mena koin.
2 Ak koianik, akas kiro pakan keser totwaroin, "Juda*
akan kamwaraun mokoi awau pewon, kiro erapok pe rau?
Ik kon pai san peäwon pakas penuk, aparianik, ik ko jou
muraun koum."
3 Kiro omsau kamwareäwon ro king Herot kiro ämän
roianik, ko wou aru mowon, roasiret erekapu Jerusalem
menan ak erek woiaka aru moin.
4 Keseria, Herot nukas Anut kamuk raiäi roat näunäu*
pak sintore ämän tamareäi roat* pak ak erekapu ämän
surmaronuk, kouna, totwarowon, "Krais, Anut nukas ko
äsimornuk, kowai, kiro ro ko erapok pe rau?"

5 Akas ätäi ko aurin, “Betlehem mena Judia provins opok.
Meter Anut nukan ämän roianik, areawon ro nukas keser
jer we mowon:
6 ‘Betlehem, na mena eteinak Judia provins opok, na ruris
wa rawaun. Wa senes. Nan kar ro näwäu päi. Kiro
ro päi ko isan Israel* roasiret kamwarai.’
Keseria, ko Betlehem mena kowai.” *Maika 5:2*
7 Keser aurna, Herot nukas ämäi ämäi kiro roat san
peäwon pakan totwarowon, “Kiro pai owo ses opok pe-
won?” Kiro onok totwarowon rowaun.
8 Ko Betlehem mena äsimwareanik, keser ämän
awarowon: “Ak potoinai, kiro mokoi jekur itane aparia, is
ätäi koi airaiei. Keserna, isas pak erek pote jou muram.” Ko
kiro mokoi pote wäun rai keser kiro sät ämän awarowon.
9-10 Keseria, kiro pai ninareäi roat ak Herot nukan ämän
roumoi, ute manoin. Ak apu opok pote rai, kiro pai meter
san peäwon pakaimas aparin. Kiro pai amke pote kiro
mokoi rawon ou opok kämioik rawon aparianik, ak woiaka
näu sareanik, nepipirin.
11 Ak pote kiro owa toneanik, kiro mokoinak kon anak pak
rawon aparianik, akan uoraka sur weanik, kiro mokoinak
jou murin. Keseria, ak karauk osap enip aiauk gol* pak
pauda kapasmer pak am an anakas sou eposek orip pak
oianik, kiro mokoinak nurin.
12 Ak kiro mokoinak osap nurianik, rauna rauna, Anut
nukas nini epir pakas ämän jekur awarowon siar, “Ak
ätäi Herot siakup wa potaiei.” Keseria, kiro roat kar apu
pakaima akan mena ätäi manoin.

Josep Maria ori awan mokoi imäianik, imine Ijip omsau manoirin.

13 Pai ninareäi roat ute manona, Anut nukan sarau eitek
kararas pemara, nini epir pakaima Josep keser auruwon,
“Herot nukas mokoi wäun itanera. Keseria, na kurte
siräinam, mokoi anak ori imwatoinam, Ijip omsau imine
pote rawam. Au kiro opok rawaieir. Imkanik, isakasar ätäi
aisoita, ak ätäi kowaiei.”
14 Kiro pututur, Josep ko siräumara, mokoi anak ori Ijip
omsau imwate manowon.
15 Ko kiro opok pote raunuk raunuk, Herot meiewon.
Keseria, kiro ämän meter Näwäu nukas Anut nukan ämän
roianik, areawon ro nukas äiewon epar pewon, ‘Isan mokoi
Ijip omsau pakan urweita, kowon.’ *Hosea 11:1*

Mokoit erekapu akwarona, meiein.

16 Josep ko Ijip omsau manonuk, Herot ko pai ninareäi
roat akas sät aurianik, manoin ämän roianik, ko kasak pe-
won. Keseria, kon marai roat awaronuk, ak kiro Betlehem

mena pak karauk mena Betlehem mena siakup rain pak
ak kiro menan mokoinakut apur jeäin woisan oiroror orip
pak rusapaian mokoinakut pak erekapu akwarona, meiein.
Owon, ko pai ninareäi roat akas kiro ses kiro pai pewon
aurin.
17 Kiro onok Anut nukan ämän roianik, areawon ro
Jeremaia nukas areawon ämän rusapai epar peu:
18 Ko keser äiewon, 'Rama* mena waiein jejep roin. Resel
ko kon mokoit akanun waira. Karauk asiret akas kon wou
näu saräun ämän aurna, ko akan ämän rowau wa. Ko
ätäi wai rawon. Kon mokoit rawau wa, erekapu meiein.'
Jeremaia 31:15

Josep Marai ori ätäi Jisas imäianik, Nasaret mena potoin.

19 Rai rai, Herot meienuk, Anut nukan sarau eitekus Josep
Ijip omsau rawon nini epir pakaima pe auruwon,
20 "Na siräinam, mokoi kon anak ori ätäi Israel akan
omnokou opok imwate potam. Owon, kiro roat ak mokoi
wäun keserin roat ak meiein."
21 Keseria, Josep ko siräumara, kiro mokoi anak ori ätäi
Israel akan omnokou opok imwate potowon.
22 Herot ko meienuk, Arkelaus ko kon momokun omoi
pe oumara, Judia provins kamewon. Josep ko kiro ämän
roumara, kiro opok potaun iminewon. Ko iminenuk, Anut
nukas nini epir pakas ämän sosop jekur nurunuk, ko Judia
provins tonau wa, Galili provins potowon.
23 Ko pote Nasaret mena om owon. Keseria, Anut nukan
ämän roianik, areain roat akas arein kiro ämän epar peu:
'Ko Nasaret menan ro.'

3

Jon ko an jomareäwon ros ämän äiewon.

1 Jisas ko näwäu sarenuk, kiro ses opok, Jon, an jo-
mareäwon ro, ko ro wäpik mena Judia provins om puru
opok sarau onoktorowon.
2 Jon nukas roasiret ko siakup kouna, awarowon, "Ak
akan onok aru pakan ätäi pirirwe. Owon, Anut ak
kamwaraun ses kou!"
3 Jon nuka mesin Anut nukan ämän roianik, areawon ro
Aisaia nukas meter ronkatemara, arewon:
"Kar ro, ko ro wäpik mena om puru opok urwera. 'Näwäu
nukan apu jekur sare muruwe. Kon apu tuku
muruwe!' " *Aisaia 40:3*
4 Jon nukan omjo opur kamel urik oumara, omjo ate
mowon, ko kar opur kerau oumara, let senek takeäwon. Ko
sonkäpit pak upes an pak jeäwon.

5 Jerusalem menan roasiret pak karauk roasiret erekapu
Judia provins opok rai pak, Jordan An kasakup raiäin
roasiret pak erekapu ak ko siakup koin.
6 Ak akan onok aru Anut aurna, Jon nukas Jordan An opok
an jomarowon*.
7 Jon ko Parisi* Sadusi* roat sosop an jowaun koin apwaro-
mara, kos awarowon, “Ak män nukan tupsiu senek, akan
onok aru senes Anut ak akwaraun kowai ses opok ak owose
imine manaiei?
8 Ak akan onok aru sumkäineinai, woiaka pirirwe. Kiro
karauk roat äpu maiei akan onok aru pakan ätäi piririn.
9 Ak akan ronkat keser wa oumoi, äiäu, ‘Apraham ko iken
askanai. Keseria, Anut nukas ik sareikonuk, ik eposek
rawam.’ Is ak epar senes awarom okoro aiauk omnokou
opok rai Anut nukas oianik, Apraham nukan kinjaukut
senek ate maun itok.
10 Anut nukan ipous man ateanik, am rurukup me rau.
Karauk am nemauk jekur wa muriäu, manas kiro am
patirianik, oi ep unik uru kurenuk, jerai.
11 Is rusapai anas ak an jomariäim, kiro akan onok aru
pakan piriraun kesermin. Utianik, kar ro ruris koura, kon
sakaus isan sakau itimorai, kos Anut nukan Osou Näu ep
orip pakas an jomarai. Is ko itimorau senek wa, is ro eposek
wa. Keseria, is kon su ämäi murau senek wa.
12 Ko sauwor ipous ate rau, kiro sauworis wit oreanik, oik
monuk, uriris kiro wit sinok utarianik, wit näu oianik, kon
owa seper mai, sinok apoi oianik, ep wa koseriäu opok
makai.”

Jon nukas Jisas an jomuruwon.
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Kiro ses opok, Jisas ko Galili provins utomara, pote,
Jordan An opok ko Jon nukas an jomuraun rai kowon.
14 Utianik, Jon nukas Jisas kon ronkat ätäi piriraun rai
auruwon. “Na kiro onok wa keserau. Nasar is an joi
muraun itok. Na owon isas an jomusaun rai koum?”
15 Jisas nukas ätäi auruwon, “Mus, rurisapai nas keser!
Kiro Anut nukan onok ik erekapu keseram. Iu kesersa, Anut
apaitianik, äiäi, kiro onok tuku.” Keseria, Jisas nukas Jon
auruwon siar Jon keserwon.
16 Jon nukas Jisas an jomurnuk, ko kurte an utomara,
kasakup pewon. Ko kasakup pemara, Anut nukas omar im
tuewon aparwon, ko Anut nukan Osou Näu ai manap senek
ko opok koianik, tapakup rawon aparwon.
17 Näwäu nukas kar ron pätu senekus omar oikas ur-
wenuk, rowon, “Okoro isan mokoi senes konun isan woias
meieäim. Isan woias konun näu sareu.”

4

Satan nukas Jisas ate aparwon.

1 Keserianik, Anut nukan Osou Näus Jisas ro wäpik mena
om puru opok Satan nukas ate aparaun imäi potowon.
2 Omre 40 orip Jisas ko o wäpik sou rawon.
3 Kiro ses opok, Satan nukas ko siakup pemara, auruwon,
"Na Anut nukan Mokoi raroi, na okoro aiauk aurta, bret
etäunuk, je."
4 Utianik, Jisas nukas ätäi sakau ämän auruwon, "Ei, Anut
nukan ämänis keser äieu,
'Ro bret karar jeanik, awau wa rawai, Anut nukan ämän
karar tainorianik, epar awau rawai.' " *Lo 8:3*
5 Keseria, Satan nukas Jisas Jerusalem näu mena imäi
manowon, Anut osap nuriäi ou näwäu kämioik mowon.
6 Keserianik, auruwon, "Na Anut nukan Mokoi raroi,
nakasar kiro pakas omnokou opok pitikänir nopot? Kiro
Anut nukan ämänis äieu,
'Anut nukas kon sarau eitek nanun awarai: Akas nan ipon
karaim karaim ateanik, oi ne musaiei. Keserna, kar
aiaukus nan ison wa wäi.' " *Buk Song 91:11-12*
7 Jisas nukas ätäi sakau ämän auruwon, "Ei, utianik, Anut
nukan ämänis keser äieu,
'Na nan Näwäu Anut wa ate apar.' " *Lo 6:16*
8 Satan nukas Jisas omtapau rumukäu senes kämioik imäi
tonomara, osap erekapu sakau orip okoro omnokou opok
rau ätär muruwon.
9 Satan nukas auruwon, "Na nan uon sur wenam, na is jou
murota, okoro osap na apari raum kiro erekapu na isam."
10 Kesernuk, Jisas nukas auruwon, "Satan, na ute man!
Anut nukan ämänis äieu,
'Na nan Näwäu karar jou mur. Na Anut nukan sarau karar
muram.' " *Lo 6:13*
11 Keser aurunuk, Satan ko Jisas ute manowon. Anut
nukan sarau eitek akas koianik, Jisas sarein.

Jisas ko Galili provins opok sarau onoktorowon.
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Kiro ses opok, Jisas ko Jon karapus owa kurein ämän
roianik, kiro mena ute Galili provins opok potowon.
13 Ko Nasaret mena karar rawau wa, ko pote Kapaneam
mena rawon, kiro mena Galili An Unik siakup, Sebiulan
Naptali ori awan tupsiu akan om taku opok pote rawon.
14 Keseria, kiro onok Anut nukan ämän roianik, areawon
ro Aisaia nukas meter arewon siar epar peu.
15 'Sebiulan nukan omnokou pak Naptali nukan omnokou
pak, näu apu mas an kasakup omnokou rau pak Jordan An
kasakup karaima, Galili provins pakan roasiret pak karauk

menan roasiret pak akan woiaka Anut mesin epar wa miäi
ak raiäin.
16 Kiro pakan roasiret ak pututu rai, ak arou näwäu
aparaiei! Karauk roasiret ak erekapu om pututu senes uru
meiauri rai ak nais arou merek aparaiei.' *Aisaia 9:1-2*

17 Kiro ses opok, Jisas kon sarau onoktoroianik, keser
äiewon: "Anut ak kamwaraun ses kou. Kesernuk, akan
onok aru pakan ätäi pirirwe!"

Jisas nukas was oiäi roat 4 orip urwarowon.
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Jisas ko Galili An Unik kasakupaias ari ari pote, was
oiäirin roat ori apwatowon. Kar ro Saimon, kon kar enip
Pita; kon amak enip Andru, au was owaun jo an unik opok
kure rairin.
19 Jisas nukas keser awatowon, "Au koi, is tainoirsa, isas
au roasiret imwaraun onok ätär matam."
20 Jisas nukas keser äienukar, au awan was oiäin jo pak
karauk osap ous opok utomoi, kurte Jisas tainor manoirin.

21 Ko pote, kar ro oirori apwatowon. Kiro ro Jems kon
amak Jon pak, au Sebedi nukan mokoit ori. Au awan
momonawa Sebedi pak akan ous opok rain, ak akan was
oiäi jo kiräiwon, okon, jekur rain. Jisas nukas kiro roat ori
urwatowon.
22 Au kurte awan ous pak awan momonawa pak utomoi,
Jisas pak manoin.

Jisas ko sip roasiret jekwarowon.
(Luk 6:17-19)

23 Jisas ko Galili provins ari ari potomara, Anut nukan
Ämän Eposek Juda roasiret akan tururiäi owa tonemara,
awarowon, "Anut ko koi ätäi roasiret imwarai." Jisas ko
ämän keser äianik, karauk roasiret ui pak sip pak osou aru
orip pak jekwarowon.

24 Roasiret kon onok aparianik, kiro ämän Siria provins
erekapu manowon. Keseria, kiro pakan roat akas karauk
sip roat sosop pak, roat tätäi näwäu orip pak, roat osou aru
akan woiaka uru rau pak ate karwareäu roat pak isiaka
ipiaka meiewon roat pak, Jisas siakup imware kouna, kos
erekapu jekwarowon.
25 Roasiret sosop sosop Galili provins pakan pak näu mena
10 orip enip Dekopolis pakan pak Jerusalem menan pak
Judia provins pakan, omnokou Jordan An karaima pak ak
erekapu Jisas tainori manoin.

5

Omtapau opok, Jisas nukas roasiret Anut nukan ämän awarowon.

1 Jisas ko roasiret sosop apwareanik, pote kar omtapau
opok tane rawon. Kesernuk, kon tamareäu roat* akas ko
siakup koin.
2 Ak keserna, Jisas ko owosein akan woiaka näu saräiei
räi awarowon. Ko keser awarowon:
3 “Inok roasiret ak äpu akasar akan totomaka sarwarau
senek wa, akararnak onok eposek mau senek wa, ak woiaka
eposek saräiei. Anut nukas ak kamwareäu.
4 Inok roasiret ak wai raiäi, ak woiaka eposek saräiei.
Anut nukas kiro roasiret akan woiaka aru ätäi jekur
maronuk, rawaiei.
5 Inok roasiret akan enmak akasar wa jou miäi, ak woiaka
eposek saräiei. Anut nukas ak osap araun awaronuk, kiro
erekapu akan owaiei!
6 Inok roasiret ak Anut nukan onok eposek owaun sarau
sakau maiei ak woiaka eposek saräiei. Owon, Anut nukas
akan sarau moin apwareanik, sarwarai.
7 Inok roasiret ak karauk roasiret akanun woiakas
meiewon, ak woiaka eposek saräiei. Anut nukas keseriar
akanun wous meiäi!
8 Inok roasiret ak woiaka uru ukun wäpik ak woiaka
eposek saräiei. Ak Anut aparaiei.
9 Inok roasiret akan sarau kiro karauk roat weräuna, erar
rawaun patir ariai, ak woiaka eposek saräiei. Anut nukas
ak isan mokoit awarai!
10 Inok roasiret ak onok eposek orip Anut nukan sarau
muruna, karauk roat akas apwareanik, kasiaka penuk,
karauk usu ak opok mona, ak woiaka eposek saräiei. Kiro
roat Anut nukas kamwareäu.
11 Ak is tainori arina, karauk roat ak apwareanik, sät
ämän enmak opok mianik, jeim wareanik, akwarona, ak
woiaka wa aru mau, ak woiaka näu saräiei.
12 Ak woiaka näu saräiei, owon, Anut nukas karauk osap
eposek sare marowon omar oik rau tawa owaiei. Kiro
onok meter iken karauk asanokot akas Anut nukan ämän
roianik, areain roat akwaroin siar roat akas ran rusapai ak
kesewaraiei.”

Roasiret woiaka epar moin ak siu, arou pak senek.
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Jisas nukas ätäi awarowon, “Roasiret akan woiaka epar
moin erekapu ak siu senek. Utianik, siu ko mitu wäpik
sarenuk, ätäi kiro siu mitu sare maun senek wa. Kiro
erekapu aru mowon, ak känkurena, roasiret akas isiakas
tai kureäi!

14 Roasiret akan woiaka epar moin kiro ak omsau akan
arou senek. Näu mena omtapau opok ou miäi kiro ämäiäu
senek wa.
15 Kar ros kon arou aioi mianik, baket uru wa miäu.
Ko arou aioianik, kämioik amparar äsäi monuk, roasiret
erekapu kon merek opok raiäi.
16 Kiro onok senek akan arou merek kiro roasiret akan
amiak opok maraiei. Keseria, akas ak owo onok eposek
keserin ak aparianik, akan momonaka omar oik rau ak kon
enip jou maiei.”

Jisas nukas roasiret Anut nukan sintore ämän awarowon.

17 Jisas nukas ätäiar roasiret awarowon, “Ak is Moses
nukan sintore ämän pak Anut nukan ämän roianik, areain
roat akan ämän maroin kiro oi kuräun koim ra ak keser
wa ronkatäu. Utianik, is kiro ämän oi kuräun kowau wa, is
akan ämän kiro iporaun koim.
18 Is epar senes awarom, omar pak omnokou pak rain
ses opok kar sintore ämän eteinak wa ämäiäu. Akan ämän
karar karar erekapu epar, päi kiro ses opok epar, akan
sintore ämän patarai.
19 Keserianik, inok ros kiro sintore ämän eteinak senes wa
tainorianik, kos karauk roat kon onok ätär maronuk, kon
enip Anut nukan amuk opok eteinak senes rawai. Kar onok
kiro kesek, na inok ros kiro sintore ämän eteinak erekapu
tainorianik, nas pak karauk roat kiro onok ätär maram nan
enmat kiro Anut nukan amuk opok näwäu rawai.
20 Is ak epar awarom, akan woiakas epar Anut mesin
meieanik, akan onok eposek äpu meiäi roat pak Parisi roat
akan ämän tamareäi roat pak itimwarau wa, ak epar Anut
nukan kamwaraun mena tone rawau senek wa.”

Jisas nukas roat kasiaka peäu ätäi woiaka näu saräun ämän marowon.
(Luk 12:57-59)

21 Jisas nukas ätäiar awarowon, “Ak okoro ämän meter
asanokot akas arena, roiäin, ‘Na kar ro wa weta, meiäu.
Inok ros ko kar ro wenuk, meiäi ko ämän roiäi roat amiakap
imäi potaiei.’ *Kisim Bek 20:13*
22 Utianik, rurisapai is ak awarom, inok ro ko kon jauk
pak ketäirin ko ämän roiäi roat rawa imäi potaiei. Inok ro
ko kon jauk jeimarnuk, ko kaunser opok imäi potaiei. Inok
ro ko kon jauk aurai ‘Na raun otop’ auruwon, kiro ro ko
Satan nukan ep uru nai.
23 Keserianik, na nan opur ra o ra oianik, Anut nukan
osap nuraun patan opok maun oi kowam, ätäi ronkatäm
nan jaun na pak ämän orip aurumon, na ätäi ute manam,

24 Nan opur ra o ra kiro patan siakup moinam, pote nan
jaun pak aremoi, awan woiawa karar mianik, na ätäi koia,
nan osap oianik, kiro patan opok mianik, Anut nuram.
25 Utianik, na kar ro ori ämän roiäi roat rawa manaun au
apu opok pote rai, kiro omre potorair opokar awan ämän
ätäi woiawa nau saräun jekur aräieir. Keseria, ko na ämän
roiäi roat opok wa imäisi potai. Na kiro wa keseram, kos
na ämän wasarewareäu ro nukan ipoukup musonuk, kos
na polis nukan ipokup musonuk, polis nukas karapus owa
kureisai.
26 Keseria, na kiro owas ätäi kasik naun erar wa
äsimoisaiei. Utianik, na aiauk näwäu maun aisowon
keseriar erekapu marota, epar na kasik utoisona, manam."

Jisas nukas asik oin roat karauk asir pak ariai ämän marowon.

27 Jisas nukas ätäiar awarowon, "Ak ämän meter keser
arein roin. 'Na asik oumon ro karauk asiret kuruk wa
imware ariäu.' *Kisim Bek 20:14*
28 Utianik, is keser awarom, kar ro ko kar asir aparianik,
kon wou siräianik, aru muram keser ronkatewon, kiro ro
kon wou uruas kiro asir pak onok aru mowon.
29 Keseria, na nan amunauk näu kaima onok aru maun
reusonuk rai, kiro amunauk siräi oinam, känkuräm! Kiro
amunauk eteinak känkureta, nan enmatsau erekapu orip
Satan nukan ep näwäu orip orip jereäu mena wa kureisaiei.
30 Nan ipon näu kaima onok aru maun reusonuk, kiro
ipon nau kaimas patir oinam, känkur. Na ipon utup rawam,
kiro itok, nan enmatsau erekapu Satan nukan ep näwäu
orip orip jereäu mena wa kureisaiei."

Jisas nukas roasiret ouratianik, utototeäin ämän marowon.
(Matiu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

31 Jisas nukas ätäi awarowon, "Meter kiro keser äiein,
'Inok ro ko kon asir utonuk, manaun ko kar pepa eteinak
opok jer weanik, asir nuria, kiro asir utonuk, manai.' *Lo
24:1-3*
32 Utianik, is ak awarom, kar ro kon wau sapum onok aru
mau wa, erar utai, kiro ros onok aru senes kon wau opok
keseru. Ko kon wau usu nuriäu, owon, wau ko ätäi kar ro
ounuk, ko roasir ouratäiäi akan sintore ämän espäiäu. Kar
ro kiro asir owai, kiro ro ko nais kiro sintore ämän espäiäu."

Jisas nukas roasir paip maun ämän onok marowon.

33 Ko ätäi äiewon, "Ak meter roasiret keser awaroin roin,
'Na owo paip Anut pak moirin kiro wa utam, utianik, na
owo paip Näwäu pak momon siar, kiro keseriar tainoram.'
Wok Pris 19:12

34 Utianik, ruris is ak awarom, na kar ämän mia, kiro
ämän paip pak wa sakau mau. Na ämän äianik, na
omar nukan enip wa atau, owon, omar kiro Anut nukan
taneäwon patan.
35 Na omnokou erar wa enip atau, owon, kiro opok Anut
kon isou mianik, sume raiäu. Na Jerusalem enip wa atau,
owon, kiro Anut iken kamoikeäwon ro näwäu kon näu
mena. *Buk Song 48:2*
36 Na kar ämän mianik, na tapan wous kiro ämän
ronkatemoi, wa sakau mau, owon, nan kar tapan urik aurta,
ärneu ra, mokup ra, wa päi.
37 Na erar keser 'io' ra, 'wa' ra, äiäum. Na owo kar ämän
areäum, kiro ämän Satan nuka pakas koiäu."

Jisas nukas roat akan jaunakat akas akwarona, ak ätäi akan jaunakat pak wa weräiäi kiro ämän marowon.
(Luk 6:29-30)

38 Jisas nukas ätäi äiewon, "Meter ak keser arena,
roin, 'Kar ros nan amunauk aru musonuk, nas nais ätäi
kon amukauk karar aru muram, kar ros nan aunpanak
porurnuk, nas nais kon aukpanak karar poruram.' *Kisim Bek 21:24*
39 Utianik, rusapai is ak awarom, kar ros iwosonuk, nas
ätäi ko wa wäu. Kar ros nan sipon näu kaimas purnuk, ätäi
pirirnam, sipon sau kaimas nuruta, purai.
40 Kar onok kesek, kar ros na ämän roiäi ro opok imäisi
potauri nan omjo rumukäu ounuk, nas wa tämurau. Utota,
nan kar omjo nais owaura.
41 Kar onok kesek, kar marai ros kon jo oianik, apu
rumukur imäiri manau aisonuk rai, nas pak kiro ro
imäianik, apu rumukäu senes imäi pote mam.
42 Kar ses opok, kar ros nan osap owaun aisonuk, na wa
tämarau, na ko nuram. Kar ros pak nan o ra, karauk osap
ra oia, 'ätäi amuk isam aisonuk rai, na ko wa sumkäinäu,
na ko nuram.' "

Jisas nukas roasiret keser awarowon, "Akan iwäi jaunakat akanun woiakas meiäiei."
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Kos ätäi äiewon, "Meter ak ämän keser arein roin, 'Nan
wonas nan jaunan karar meieäum, utianik, na nan iwäi
jaunat mesin wonas wa meieäum.' *Wok Pris 19:18*
44 Utianik, rusapai is ak awarom, akan iwäi jaunakat
akanun woiakas meienai, kiro roat akas ak akwaroin
akanun ak Anut nukas sarwaraun auraiei.
45 Keseria, ak akan momonaka omar oik rau nukan
mokoit saräiei. Anut nukas san ate mianik, arou merek
kiro roasiret aru pak roasiret eposek pak arou mareäu. Om

nais kesekur roasiret eposek pak Satan nukan onok aru miäi
roat pak erek om ne mareäu.
46 Karauk roat akas akanun woiakas meieäi, akas nais
ätäi kiro roat akanun karar woiakas meieäi. Keserna, Anut
nukas ak kar osap eposek arai ra? Kiro roat onok aru orip
akas nais kir keseriäi.
47 Ak akan jaunakat karar ämän eposek maraiei, ak
karauk roat ämän eposek wa maraiei. Akan onokus karauk
roasiret akan onok wa itimwaraiei. Owon, Anut nukan
ämän wa roiäi roat akas nais kir keseriäi.
48 Akan momonaka omar oik rau kon onok eposek senes.
Keseria, ak nais ko senek onok eposek senes orip rawaiei.”

6

Jisas nukas karauk roasiret sarwaraun onok awarowon.

1 Jisas nukas ätäiar awarowon, “Ak jekur ronkatewe. Ak
akan onok eposek eposek karauk roasiret akan amiakap wa
keserwe. Utianik, ak kiro onok roasiret amiakap keserna
roi, akan momonaka omar oik rau, kos ak kar osap wa arai.
2 Ak kar saruku ro osap nuraurmana, ak karauk roasiret
urwarna, wa koi aparaiei. Kiro sätäiäi roat akas Juda
roasiret akan tururiäi owa, apu opok akan onok keser
ariena, roasiret akas apwareanik, iken enmok roror mukau-
rai räi keseriäi senek. Ak wa keserau. Is ak epar senes
awarom, kiro sätäiäi roat akan osap erekapu oin. Tawa
Anut nukas kiro roat osap wa arai.
3 Kar ses opok, na saruku ro osap nuraun, ämäi ämäi
nuram. Keserta, nan jaunat ak na siatap rai akas wa
apaisianik, äpu maiei.
4 Na keseram, kiro nan onok ämäi rawai. Na kiro onok
ämäi kesermon nan Momonas karar apaisianik, kos na ro
eposek aisianik, tawa na osap isai.”

Jisas nukas roasiret Anut auraun onok ätär marowon.
(Luk 11:2-4)

5 “Ak Anut auriäi ses opok, sätäiäi roat akas keseriäi senek
wa keserau! Ak roasiret akas apaikia, akan enmak roror
maurai rai, nepipirianik tup owa pak näu apu kasakup tai
raianik, Anut auriäi senek ak wa keserau. Is ak epar senes
awarom, kiro roat akan osap erekapu oin. Tawa Anut ak
kar osap wa arai.
6 Utianik, na Anut auraun nan niniäum ou waru uru
tonoinam, im penemata, nan Momon ämäi rau aparaun,
auram. Na keserta, nan Momonas nan aurumon ronkat
aparianik, tawa kar osap isai. *Aisaia 26:20*
7 Ak Anut auraun ses opok, ämän sepuk sepuk wa arau.
Roasiret Anut mesin woiaka epar mau wa, akas akan sät

eitek aurianik, ämän sosop rowaura rai keseriäi senek ak
kiro wa keserau.
8 Ak kiro roat senek wa saräu. Ak Anut aurau wa opok,
ko akan ronkat meter äpu mowon.
9 Ak Anut keser aurwe, ‘Iken momonek, na omar oik
raum. Nan enmat eposek ik jou musiäum.
10 Nan kamoikaun ses okoro omnokou erekapu koi itok
mai. Nan onsau omar oik tainoriäi senek, ik nais omnokou
pakan erek tainoram.
11 Omre orip orip ik nas o ikam.
12 Ikes karauk roat akan onok aru ik opok mukiäi jäkäi
mareäum senek, nas pak iken onok aru jäkäi muk.
13 Na ik osap ate apaikaun opok wa kureikam. Na ik
utoikota, onok arus wa imäikai.’
14 Keseria, ak akan jaunakat akas onok aru ak opok
mareäi, akas kiro akan onok aru jäkäi marona, akan
momonaka omar oik rau kos nais akan onok aru miäi jäkäi
marai.
15 Utianik, ak akan jaunakat akan onok aru wa jäkäi
marona roi, akan momonakas nais akan onok aru wa jäkäi
marai.”

Jisas nukas o utaun onok ätär marowon.

16 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak Anut auraun o utiäi,
kiro sätäiäi roat akas o utomoi, wopure raiäi senek wa
keserau. Ak sou ariena, karauk roat akas apwareanik, kiro
roat akas äiäiei kiro roat ak o utoinus, keserai. Is ak epar
senes awarom, kiro roat ak akan osap erekapu oin. Tawa
Anut nukas kar osap wa arai.
17 Na o utoinam, an joumoi, sarat putaria, nan omjo
eposek takäm.
18 Na kiro onok keserta, karauk roat akas na o utomon wa
äpu musaiei. Nan momon ämäi rau, ko karar äpu mai. Na
kiro onok ämäi kesermon, nan momonas apaisia, kos na ro
eposek aisianik, tawa kos na osap isai.”

Ak omar oik osap sosop oi rawaiei.
(Luk 12:33-34)

19 Jisas nukas ätäiar awarowon, “Ak okoro omnokou
opok akan osap eposek sosop sosop wa turur maiei. Ak
kiro keseraiei, nunuris karauk osap aru miäi, karauk akan
osap erekapu aru mau wa, karauk päu roat akas akan ou
kiräianik, kiro osap päu owaiei.
20 Utianik, ak akan osap eposek omar oik turur mowe.
Kiro opok, nunuris wa aru maiei. Päu roat akas kiro opok
akan ou wa kiräianik, akan osap erekapu wa owaiei.

21 Keseria, owo mena nan osap turur miäum opok nan
wonauk nais kiro mena rau.”

Enmaksaun arou.
(Luk 11:34-36)

22 Kos ätäi äiewon, “Akan amiaka kiro enmaksau pakan
arou. Akan amiaka eposek rawai kiro akan enmaksau arou
senek jere rawai.
23 Utianik, nan amunauk aru saräi, nan won uru nais
erekapu pututu saräi. Keseria, nan won uru merek wäpik
kiro pututu rau, kiro epar pututu näwäu senes!”

Anut nukan sarau momoi, aiauk sarau pak wa mau.
(Luk 16:13, 12:22-31)

24 Kos ätäi äiewon, “Sarau ro kararas ko ro oirori opok
sarau mau senek wa. Owon, ko karan wous meieanik, kar
ron wous wa meiäi. Ko kar ron ämän jekur tainorianik,
sarau eposek momoi, kar ro sumkäineanik, kon ämän jekur
wa tainoriäu. Ak Anut nukan sarau pak aiaukun sarau pak
erek turur mau senek wa.”

Roat woiaka aru mianik, ronkat sosop oiäin onok.

25 Jisas nukas ätäi awarowon, “Keserianik, is ak epar
senes awarom. Ak awau rawaun ronkat sosop oianik, wa
keser äiäu, ‘Ik owo o pak an pak jemoi, rawau?’ ‘Ik owo
omjo takäu?’ keser wa äiäu. Totomaka kiro näwäu senes,
o näwäu wäpik. Akan enmaksau näwäu senes, omjo kiro
näwäu wa.
26 Ak ai raut apwarwe! Ak o uku wa weäi, ak o arianik,
pote owa wa turur miäi. Akan momonaka Anut nukas ai
raut o ariäu. Akas Anut nukan amuk opok ai raut erekapu
itimware rai.
27 Inok ro ak kamuk opok kon ronkat sosopus okoro
omnokou opok omre rumuk rawaun itok? Ko keserau senek
wa.
28 Ak owon omjon ronkat sosop ourai? Ak kurukan am
musip aparwe. Ak sarau wa miäi, omjo nais akasar wa ate
miäi.
29 Utianik, is ak epar senes awarom, meter kamwareäwon
ro Solomon ko kon omjo eposek miäwon, kiro omjo am
musip eposek senek wa.
30 Kurukan amurik erar kiro Anut nukas omjo areäu.
Kiro amurik rurisa rawai, kiro ariwa epis erekapu jerai.
Kiro amurik erar raiäi kiro Anut nukas omjo areäu. Akan
woiaka epar moin kiro eteinak! Ak äpu mowe, Anut nukas
ak nais kamwareäu.
31 Keseria, ak ronkat sosop mianik, keser wa äiäu, ‘Isan o
eras kowai? An eras kowai? Isan omjo eras kowai?’

32 Kiro Anut nukan ämän wa roiäi roat akas, ak okoro
omnokou pakan osap owaun ronkateäi. Utianik, akan
momonaka omar oik rau ko äpu mowon, kiro osap sarau
orip, okon, kos ak arai.
33 Ak Anut nukan mena tonaun amke ronkateanik, kon
onok eposek tainoraiei, kos ätäi kiro osap erekapu ak arai.
34 Keseria, ak ariwan ronkat rusapai wa owau. Rusapaian
usu kiro kon atap. Ariwa nais usu orip. Ak rusapaian usu
karar ronkatewe."

7

Ak karauk roat akan ämän kurte wa wasare marau.

1 Jisas nukas ätäiar awarowon, "Ak karauk roat akan
onok wa wasare marau. Ak keserna, Anut nukas nais akan
onok wa wasare marai.
2 Ak karauk roasiret akan owo ämän wasare maraiei,
Anut nukas nais kesekur akan ämän wasare marai. Ak
karauk roat opok owo onok miäi senek, Anut nukas ak opok
nais keseriar keserai.
3 Na owon nan jaunan amuk opok us eteinak oi kuräun
aparum? Nakan amun opok am sawau rau na aparau senek
wa ra?
4 Nakan amunauk opok am sawau näwäu raunuk, na
owose nan jaunan amuk opok us oi kuräun aurum, 'Jai, is
nan amun opok us oi kuräm.'
5 Na sätwareäum ro, amke am sawau näwäu nakan amun
opok rau oi kureinam, ätäi eposek apu aparianik, epar
jaunan us amuk opok rau oi kuräm.
6 Ak owo osap Anut nuraun sare moin kiro en oraut wa
arau. Ak karoroi eposek eposek po nepukup wa känkuräu.
En po ories kiro osap jau senek wa. Keseria, akas ätäi
piririanik, akan isorakas kiro osap tai kunorianik, ätäi aka
tukwaraiei."

Ak Anut aurna, kos ak osap arai.
(Luk 11:9-13)

7 Jisas nukas ätäi äiewon, "Ak owo osap owaun Anut
aurna, kos osap arai. Ak owo osap itanäiei, ak aparaiei.
Ak im ut koukouraiei, Anut nukas imtue marai.
8 Inok roasir ko osap owaun Anut aurai, ko osap owai.
Inok roasir osap itanäi, ko aparai. Inok roasir ko Anut
nukan im ut koukourai, Anut nukas ko im tue murunuk,
owa tonai.
9 Utianik, kar ron mokois momok aurai, 'Moni, is ma jam,'
aurnuk, momokus aiauk omnokou pakan oi nuriäu ra?
10 Utianik, kon mokois, 'Moni, is was jam,' aurnuk,
momokus kar män aru oi nuriäu ra?

11 Is ak epar senes awarom, roat onok aru miäi akas akan
mokoit owo osap eposek araun äpu miäi, keseriar akan
Momonaka omar oik rau aurna, kos ak osap eposek senes
arai.
12 Kiro ämän Moses nukan sintore ämän pak Anut nukan
ämän roianik, areain roat akan ämän pak akan onoktapau,
owon kiro owo onok eposek roasiret akas ak opok keseraun
keserna, ak nais kiro onok karar ak opok keserwe.”

Awau rawaun ororok eteinak.
(Luk 13:24)

13 Kos ätäi äiewon, “Ak ororok eteinak tonowe. Ep unik
naun apu näwäu apsasawo roasiret sosop ak kiro apu opok
säpkäri tainoriäi.
14 Utianik, kiro awau rawaun ororok eteinak. Kiro
roasiret sosop tonaun senek itok wa. Roasir karar karar
ak kiro ororok apariäi.”

Sät ämän areain roat akan ämän jekur wasarewe.
(Luk 6:43-44)

15 Jisas nukas roasiret keser awarowon, “Ak sät ämän
roianik, ariäi roat jekur apwarwe. Kiro roat apwareanik,
akas ak sipsip senek ronkateäi, utianik, ak epar kurukan
en sei senek.
16 Kiro sät roat akan onok owoseäi pakaima ak epar äpu
maiei. Roat wain nemauk mur katuau pakan oiäi ra? Roat
ak uran nemauk isiäu amurik pakan oiäi ra? Wa senes, wa.
17 Keseriar, owo am eposek ko nemauk eposek muriäu.
Owo am aru ko nemauk aru muriäu.
18 Am eposek ko nemauk aru wa muriäu. Am aru ko
nemauk näu wa muriäu.
19 Kiro am erekapu nemauk näu wa muriäi, kiro erekapu
toreanik, ep uru amke kuräiei.
20 Kesek, okon, kiro sät ämän areäin roat akan onok
owoseäi pakaima ak äpu maiei.”

Tawa wasarewaraun omre päi.
(Luk 13:25-27)

21 Jisas nukas ätäi awarowon, “Roasiret erekapu isan
enim atomoi, äiäi, ‘Näwäu, Näwäu,’ kiro roasiret Anut
nukan kameäu mena wa tonaiei. Utianik, inok ro isan moni
omar oik rau kon ämän tainoriäu ro karar ko epar tonai.
22 Tawa wasarewaraun omre päi opok, roasiret sosop
akas pemana, keser airaiei, ‘Näwäu, Näwäu, ik nan enmat
pakaimas ik Anut nukan ämän oumoi, karauk roasiret pote
ätär mareäumun, ik nan enmat pakaimas karauk roat ak
osou aru orip raiäi jekwareäumun, nan enmat pakaimas ik
kurur atap atap miäumun.’

23 Kiro ses opok is ak keser awaram, ‘Ak onok aru miäi
roasiret, ak eurwe! Is ak äpu wa.’ ”

Ou maun onok oiroror.
(Luk 6:47-49)

24 Kos ätäi äiewon, “Keseria, inok ro ko isan ämän
roianik, tainoriäu ro, ko ro ronkat eposek orip. Kon ou
aiauk sosop sakau opok miäu senek.
25 Om nonuk, joi näwäu nea, urir näwäu peanik, kiro ou
suworwon, sinuk, sorokäiäu wa, owon, ou tutu aiauk sakau
opok mowon, okon, ou sakau senes rau.
26 Utianik, inok ro ko isan ämän roumara, tainorau wa,
ko karauk otop roat ronkat wäpik senek, kon ou usnokou
opok mowon.
27 Om nonuk, joi näwäu nea, urir näwäu peanik, kiro
ou usnokou opok mowon erekapu suornuk, sorokäieanik,
erekapu aru mowon.”

Jisas nukan ämän sakau orip.

28 Jisas nukas kon ämän erekapu roasiret mare kurenuk,
ak kon ämän atap tamarowon roianik, karkairin.
29 Kon ämän sintore ämän tamareäi roat akan ämän
senek wa. Ko kar ro enip orip senekus ämän awarowon.

8

Jisas nukas kar ro sip aru repros orip jekurwon.

1 Jisas ko omtapau oikas ute nonuk, roasiret sosop ko
tainor potoin.
2 Kar ro sip aru repros orip kos Jisas siakup koianik,
uou sur wemara, auruwon, “Näwäu, na, isan ui aru jäkäi
muraun itok, utianik, nan ronkat pakas keser. Na is rapoire
murota, is eposek saräm.”
3 Jisas kon ipous kiro ro atomara, auruwon, “Isas aisom.
Na eposek saräm.” Kiro ses opokar, Jisas nukas kiro ro
repros orip jekur mowon.
4 Keseria, Jisas nukas auruwon, “Is okoro onok keserim
na pote karauk roasiret wa awarau. Utianik, na Anut
kamuk raiäu ro* siakup potea, nan enmat näu sarewon ätär
muruta, apaisai. Apaisonuk, na Moses nukan sintore ämän
tainornam, opur oianik, Anut jou muruta, kiro epar roasiret
erekapu äpu maiei, na ätäi eposek saremon.” *Wok Pris 13:49*

Jisas nukas marai roat akan ro näwäu nukan sarau ro jekurwon.
(Luk 7:1-10)

5 Kiro ses opok, Jisas ko Kapaneam mena potonuk, Rom
marai roat akan ro näwäu nukas pemara, kon sarau ro
jekuraun rai Jisas auruwon,
6 “Näwäu, isan sarau ro ko sip näwäu oianik, ko tätäi
näwäu orip ariäu senek wa, ko owa patan opok nini rau.”
7 Jisas nukas ätäi auruwon, “Is potoita, kiro ro jekur
mam.”
8 Kiro marai roat akan ro näwäu nukas ätäi Jisas auru-
won, “Näwäu, is onok aru miäim ro, okon, na isan owa
wa potau. Utianik, na onsaus karar äieta, isan sarau ro ko
eposek saräi.
9 Is nais roat näunäu akan inkaruru raiäim. Karauk marai
roat ak isan inkaruru raiäi. Isan kar marai ro auriäim, ‘Na
okoro opok koi,’ aurita, koiäu. Kar auriaim, ‘Na enro opok
pot,’ aurita, poteäu. Isan sarau ro ko ‘Na okoro sarau mo,’
aurita, sarau miäu.”
10 Jisas ko kiro marai roat akan ro näwäu nukan ämän
roianik, ko karkairianik, roasiret ko tainori potoin keser
awarowon, “Is epar senes awarom, is kar Israel ro okoro
ro senek kon wou epar mowon wa aparmin.
11 Is ak epar senes awarom, roasiret san peäwon pakan
pak san neäwon pakan pak koianik, Abraham, Aisak, Jekop
pak koi Anut nukan kamwareäwon mena tururmoi, Anut
nuka pak taneanik, erek o je rawaiei.
12 Utianik, karauk roat ak Anut nukan amukup ämän orip
rain ak oi kurwarnuk, pututu rawaiei, kiro roasiret ak akan
aiakpanak kartitirianik, wai rawaiei.”
13 Keseria, Jisas nukas marai roat akan ro näwäu auru-
won, “Na nan mena man! Is nan won epar momon apaisom.
Kiro epar päi.” Kiro ses opokar, marai roat akan ro näwäu
nukan sarau ro eposek sarewon.

Jisas nukas roasiret sosop sip orip jekwarowon.
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Jisas ko Pita nukan owa toneanik, ko Pita nukan tanau
asir sip enip sopou orip patan opok nini rawon aparwon.
15 Jisas nukas kiro asiren ipou atonuk, sip kiro asir opok
rawon ute manowon. Kiro asir ko siräianik, Jisas nukan o
jekur muruwon.
16 Iukärir sarenuk, karauk roasiret akas roasiret sosop
osou aru akan woiaka uru rain Jisas rawa imware koin.
Jisas nukas kiro roasiret osou aru orip oksaus äienuk, kiro
osou aru kiro roasiret pakan utware manoin. Jisas nukas
nais karauk roasiret sip orip jekwarowon.
17 Ko kiro kesernuk, ak kiro ämän Anut nukan ämän
roianik, areawon ro, Aisaia nukas arewon,

‘Kiro ro nukasar iken sip pak osou aru pak jäkäi mukianik,
oi manowon.’ *Aisaia 53:4*
Kiro epar peu.

Roat akas Jisas tainoraurin.
(Luk 9:57-62)

18 Roat sosop ak Jisas siakup tururmoi, karirim kator
rauna, kos apwareanik, kon tamareäu roat Galili An Unik
karaima potaun rai awarowon.
19 Kar sintore ämän tamareäu ros Jisas siakup koumara,
Jisas auruwon, “Tamareäum ro, na erapok manam is na
orip orip tainoise manam.”
20 Jisas nukas ätäi auruwon, “Kurukan opur sei raut ak
ninaun ou orip, ai raut ak ninaun tou orip, utianik, Ro
Nukan Mokoi ko ninaun omoi wäpik.”
21 Jisas nukan tamareäu ro karas Jisas auruwon, “Näwäu,
amke na is utoirota, pote isan moni up kureita, ätäi koi, na
tainoise manam.”
22 Jisas nukas ätäi auruwon, “Na is tainoir. Meiein roat
akasar akan jaunakat meiein up kurwaraiei.”

Jisas nukas urir näwäu aurnuk, utowon.
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Jisas ko kon tamareäu roat pak ous opok erek toneanik,
manoin.
24 Urir näwäu peanik, an ekur pakurnuk, ous mas an unik
uru naurwon. Utianik, Jisas ko ekep ninowon.
25 Kon tamareäu roat akas poteanik, ko turarianik, aurin,
“Näwäu, na ik sareik. Ik anas oike jauru!”
26 Jisas nukas ätäi awarowon. “Owon ak iminerai? Akan
woiaka epar mowon kiro eteinak!” Keseria, ko siräianik,
urir pak mas an pak kewatonuk, utoirin. Kiro mas an kon
rawon siar päurar rawon.
27 Kesernuk, roat erekapu ronkat sosop oianik, aka aka
äiein, “Okoro ko owo ro rä? Urir mas an ori kon ämän
tainorir!”

Jisas nukas ro oirori osou aru orip jekwatowon.
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Kiro ses opok Jisas ko Gadara roasiret akan omnokou
opok, an unik karaima kasakup potowon. Kiro mena roat
meiäi up kurwareäi omoi pakas kar ro oirori kiro up uru
rairinus, peanik, Jisas apu opok tararirin. Kiro roat ori au
osou aru orip otop sareirin. Roasiret erekapu ak kiro otop
roat ori iminewateanik, kiro apu pakas wa poteäi.
29 Kiro roat ories Jisas sakau urweanik, keser auririn, “Na
Anut nukan Mokoi, na iu owoseitaun koum? Na iu usu itaun
koum ra? Iken wasareikaun ses rusa wa, tawa kowai.”

30 Kiro roat ori raiäirin opok, poat sosop ak kiro opok
atapukar senek o je rain.
31 Keseria, kiro osou aru akas Jisas sakau ämän aurin, “Na
ik äsimoikaurumata, ik enro po raut rai akan woiaka uru
äsimoikota, nam.”
32 Jisas nukas osou aru awarowon, “Ak manowe!” Kese-
ria, kiro osou aru ak po raut akan woiaka uru ute tonoin.
Kiro po raut ak kurte iminemoi, om aru opokas pote an unik
uru nopteanik, an jemana, meiein.
33 Po kamwareäin roat ak kiro onok aparianik, kurte
akan näu mena imine poteanik, kiro roat ori osou aru orip
owoseirin ämän erekapu karauk roasiret awaroin.
34 Keseria, kiro menan roasiret erekapu Jisas aparaun
potoin, ak pote ko aparianik, akan omnokou utomoi, kar
mena manaun rai sakau ämän aurin.

9

Jisas nukas kar ro isou ipou tipinewon jekurwon.

1 Jisas ko ätäi ous opok toneanik, Galili An Unik kureanik,
kon mena Kapaneam potowon.
2 Karauk roat akas kar sip ro kon isou ipou tipinewon orip
patan opok mianik, Jisas rawa imäi koin. Kiro roat akan
woiaka Jisas mesin epar moin apwareanik, kiro ro isou ipou
tipinewon orip auruwon, “Mokoi, nan won päurar rawai, is
nan onok aru jäkäi musom.”
3 Keser aurnuk, karauk sintore ämän tamareäi roat akas
akan woiaka uruas aka aka keser ronkatein, “Kiro ro ko
Anut jeje ämän auru.”
4 Jisas ko kiro roat akan ronkat äpu momara, awarowon,
“Ak owon akan woiaka uruas kiro ronkat aru ourai?
5 Is owo ämän äiäun itok, owo ämän äiäun itok wa? ‘Nan
onok aru jäkäi musom,’ is keser äiem ra, ‘Na siräinam,
manam,’ is keser äiem ra? Is owo ämän äiem, ak akan
woiaka is mesin epar maiei?
6 Utianik, ak Ro Nukan Mokoi ko enip orip, ko okoro
omnokou pakan onok aru jäkäi maun itok äpu maun is
keseram.” Keseria, kos kiro sip ro auruwon, “Na siräinam,
nan mat oinam, nan mena man!”
7 Kesernuk, kiro ro siräianik, kon mena manowon.
8 Roasiret ak kiro onok aparianik, ak Anut nukan enip
jou moin. Owon, kos Jisas sakau nurunuk, kos roat siräi
mareäwon.

Jisas nukas Matiu uruwon.
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Jisas ko Kapaneam mena utomara, apu opok pote, kar ro
kon enip Matiu ko takis aiauk oiäwon ro kon sarau miäwon

owa tane rawon aparwon. Ko Matiu keser auruwon, “Na koi, is tainoir.” Keser aurnuk, Matiu ko siräianik, Jisas tainori manowon.
10 Jisas ko Matiu nukan owa o jenuk jenuk, karauk takis aiauk oiäin roat pak, onok aru miäin roat pak peanik, Jisas kon tamareäu roat pak tane raiäin patan opok pe erek tane o jein.
11 Karauk Parisi roat akas kiro roat apwareanik, Jisas nukan tamareäu roat totwaroin, “Akan tamareäwon ro ko owon kiro takis oiäi roat pak onok aru miäi roat pak erek o jera?”
12 Jisas ko kiro ämän roianik, awarowon, “Roasiret sip wäpik ak dokta siakup wa poteäi, roasiret sip orip karar epar ak dokta siakup potaiei.
13 Ak kiro ämän Anut nukas äiewon ak pote onoktapau itanenai, äpu maiei. ‘Opur amkeanik, is iraiei kiro is woi eräu utou.’ Ak kiro onok wa keserau, ak karauk roat akanun woiakati mianik, sarwaraiei kiro isan woi ereai. Is roasiret onok eposek miäi urwaraun kowau wa. Is roasiret onok aru miäi urwaraun koimin.”

Jisas nukas roasiret o utaun ämän awarowon.
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kiro ses opok Jon, an jomareäwon ro nukan tamareäu roat akas Jisas siakup pemana, keser totorin, “Ik Parisi roat pak karauk omre opok o utiäum. Nan tamareäum roat owon ak o wa utiäi?”
15 Jisas nukas ätäi awarowon, “Kar ro ko asir awau owaurnuk, kon jaukut pak raunuk, akan woiaka aru miäi ra? Wa! Karauk roat akas kiro ro asir owon imäi manona, ko ak pak rawau wa, kiro ses opok, ak woiaka aru mianik, o utaiei.
16 Kar ros kon omjo kiräiwon, omjo si awau oianik, omjo mustäi opok wa näke mai. Kiro omjo an kosoriäu ses opok, omjo awau eteinak sareanik, kon omjo ätäi kiräimara, amarer näwäu saräi.
17 Kar ros wain an awau meme kerau mustäi opok wa äräine miäu. Ko kesernuk rai, kiro wain an awau sipar kurarianik, meteran meme kerau kiräianik, wain an omnokou opok kour nai. Kiro meme kerau nais erek jäkäiai. Wain an awau ko meme kerau awau opok äräine mota, au eposek rawaiei.”

Jisas nukas asinak meiewon pak sip asik pak jekwatowon.
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Jisas ko roasiret kiro ämän maronuk maronuk, kar Juda ro näwäu kos Jisas siakup pe uou sur weanik, auruwon,

“Isan asinak rusapai meiewon, utianik, na potea, nan ipon
ko opok mota, ko ätäi siräiäi.”
19 Keser aurnuk, Jisas ko siräianik, kiro ro tainori po-
towon. Kon tamareäu roat nais ak erek potoin.
20 Kar asir ko keir sip orip orip oiäu, kiro sip nukan
woisan 12 orip rawon. Jisas ko manonuk manonuk, ko Jisas
mekesup pemara, Jisas nukan omjo peteu atowon.
21 Kiro asir kon wou uruas ronkatewon, ‘Is kon omjo karar
atoita, is ätäi eposek saräm.’
22 Jisas ko ätäi pirirmara, kiro asir aparwon, kos keser
äiewon, “Asinak, nan won päurar rawai. Na is mesin won
epar momon, okon, na eposek saräm.” Kiro ses opokar kiro
asir ätäi eposek sarewon.
23 Keseria, Jisas ko ro näwäu nukan owa potowon.
Roasiret ak kar asinak meienuk, karauk roat ak paraur we
rain, karauk roasiret akas waiauk kure rain apwarwon.
24 Kos awarowon, “Ak roasiret erekapu kasik nowe! Kiro
asinak ko meiäu wa, ko erar nini rau!” Jisas nukas keser
äienuk, roasiret akas ko apari ioin.
25 Roasiret ak erekapu kasik ute nona, Jisas ko kiro
asinakun ou waru uru tonomara, kon ipou oirori atonuk,
kiro asinak ätäi siräiwon.
26 Ko kiro onok keserwon ämän kiro omsau erekapu
manowon.

Jisas nukas ro oirori amiaka utup jekwatowon.

27 Jisas ko kiro mena utomara, apu opok potonuk potonuk,
ro amiawa utup oirories ko tainori pote rai, sakau urweirin.
“Devit nukan Mokoi, na iwenun wonti mutoinam, na iu
sareit.”
28 Jisas ko kar owa tononuk, kiro ro ories ko siakup tonosa,
kos au totwatowon, “Awan woiawa is au sarwataun mesin
epar moir ra?” Ories ätäi keser äieirin, “Näwäu, io, na itok,
keseitam.”
29 Jisas nukas awan amiawa ateanik, äiewon, “Awan
woiaka is mesin epar moirin, okon, awan amiawa uräiäi!”
30 Jisas nukas keser äienuk, kiro roat orien amiawa
orärewon. Jisas nukas ätäi keser sakau ämän awatowon,
“Au pote, roasiret wa awarau!”
31 Utianik, kiro roat ori au kasik neanik, Jisas nukas
jekwatowon kiro omsau erekapu ämän areirin.

Jisas nukas kar ro ok utup jekur mowon.

32 Jisas kon tamareäu roat pak manaurna, karauk roasiret
akas kar ro ok utup osou aru orip Jisas rawa imäi koin.
33 Keserna, Jisas nukas kiro osou aru ok utup ro pak
raiäwon oi kurewon. Kesernuk, kiro ro arewon, roasiret ak

ronkat sosop oianik, keser äiein, “Ik kiro onok meter Israel
roasiret kamuk opok aparau wa.”
34 Utianik, Parisi roat akas keser arein, “Ko kiro osou
aru akan näwäus ko sakau nurunuk, ko osou aru oi
kurwareäu.”

Jisas nukas roasiret akanun wouti mowon.

35 Jisas ko näu mena pak eteinak mena pak erekapu
poteanik, ko akan tururiäi owa roasiret ämän marowon.
Anut nukas roasiret kamwaraun kowai Ämän Eposek sakau
marowon. Ko roasiret sip atap atap orip sarwareäwon.
36 Ko roasiret sosop koi tururna, apwareanik, wouti
mowon, owon, ak kar ros wa sarwareäu, ak akan ronkat
atap atap rain kiro onok ak sipsip kamwaraun roat wäpik
senek.
37 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat keser
awarowon, “Kiro woia o sosop itok sare rau, kiro woia o
ariaun sarau roat sosop wa.
38 Ak kiro woi atak ro ko aurna, kos karauk sarau roat
äsimwaronuk, akas pote kiro o turur maiei.”

10

Jisas nukas kon ämän oi ariaun roat 12 orip sare marowon.

1 Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip urwaronuk,
kouna, osou aru oi kuräun pak, roasiret sip atap atap orip
jekwaraun pak sakau arowon.
2-4 Okoro Jisas nukan tamareäu roat 12 orip, ak Anut
nukan ämän oi ariain roat* akan enmaka kesek: Saimon
kon kar enip Pita, kon amakun enip Andru, Jems kon amak
Jon ori, au Sebedi nukan mokoit ori. Filip, Bartolomiu,
Tomas, Matiu ko takis oiäwon ro, Jems ko Alfius nukan
mokoi, Tadias, kar Saimon ko kar tupsiu enip Serot pakan,
Judas Iskariot kos Jisas kon iwäi jaukut ipiakap marowon.

Jisas nukas Anut nukan ämän oi ariaun roat sarau arowon.
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Jisas nukas kiro roat 12 orip äsimwareanik, awarowon,
“Ak karauk omsau pakan roasiret akan omsau pak, ak
Samaria akan karauk näu mena wa potau.
6 Utianik, ak Israel roasiret sipsip senek ämäi räi opok
potowe.
7 Ak potea, keser awaraiei, ‘Anut nukas roasiret kamwa-
raun omre siarakap pe rau.’
8 Ak pote keseraiei, roasiret sip orip jekware maiei,
meiein roasiret ätäi siräiware maiei, roasiret sip repros orip
jekware maiei pak osou aru roasiret opok rai oi kuräiei. Ak

kiro sarau maiei, keser ronkateanik, äiewe, ‘Ik kiro sakau
erar oumun, keseria, ikes karauk roat akas ik aiauk ikaun
wa awaram.’
9 Ak karauk aiauk akan jo päisau uru joke maiei, wa oi
manaiei.
10 Ak apu opok manauria, kar ros kon jo ra, omjo ra, su
ra, kar naruauk ra wa oi manaiei. Sarau miäu ro kos kiro
osap epar oiäu.

11 Utianik, ak kar näu mena ra eteinak mena toneanik rai,
ak roasiret akan onok jekur apwaraiei, owo ro kon onok
eposek ra, owo ro kon onok aru ra, ak kiro roat eposek pak
jekur rawaieis, ätäi kiro mena utware manaiei.
12 Ak kiro roat akan owa tonea rai, ak keser äiäiei, ‘Iken
woiok ak pak eposek rau.’
13 Kiro owan ros ak imwareanik, eposek kamwaronuk,
akan jekur rawaun ämän kiro ro pak rawai. Utianik, inok
ro ko ak kon owa wa imware tononuk, akan jekur rawaun
ämän ko pak wa rawai.
14 Karauk roat akas akan ämän rowau utomoi, jekur wa
kamwarona rai, ak kiro mena utoinai, akan onok aru ätär
maraun akan isorak pakan maimai putarwe.
15 Is ak epar senes awarom, wasarewaraun ses opok
Sodom Gomora roasiret usu äiäknak owaiei, utianik, kiro
menan roasiret ak usu näwäu senes owaiei.” Jisas nukas
nukan ämän oi ariain roat keser awarowon.

Karauk usu atap atap ak opok päi.
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Jisas nukas ätäiar keser awarowon, “Ak rowe, is ak
sipsip senek en sei raut rai kamuk opok äsimwaroita, pote
rawaiei. Keseria, ak män senek päurar pote rai apu jekur
aparaiei, ak ai manap akan onok tainorna, ak päurar rawe.
17 Ak karauk roat jekuriar apwarwe. Karauk roat akas
ak sakatwareanik, wasarewaraun ro siakup imware potaiei.
Ak sakatwaromoi, akan tururiäi owa atap atap imware
potea, mänkäsiwaraiei.
18 Ak isan enim pakas sarau mona, apwareanik, karauk
roat akas karapus owa kurwaraun akan kamwareäin roat
näunäu opok imware potaiei. Keserna, kiro ses opok akas
ak pak karauk omsau pakan roat pak, isan ämän awaraiei.
19 Karauk roat akas ak karapus owa kurwaraun imware
potona, ak imineanik, ‘Ik owose aräu’, ‘Ik owo ämän ätäi
awarau’, keser ronkateanik, ak woiaka aru wa mau. Kiro
ses opok, ak Anut nukas ronkat aronuk, ak aräiei.
20 Ak kiro ämän akan oiaksaus akasar wa aräi. Akan
momonakan Osou Näu nukasar ronkat aronuk, ak aräiei.

21 Karauk roat akasar akan aunakat pak amunakat pak,
akan iwäinakat akan ipiakap marona, kiro iwäinakat akas
akwarona, meiäiei. Momonakat akas akan mokoit keseriar
kesewarona, akwaraiei, keserna, mokoit akas nais ätäi
piririanik, akan momonakat keseriar kesewaraiei. *Maika*
7:6
22 Utianik, ak isan sarau muriäin, okon, roat akas akanun
kasiak peanik, sauk maraiei. Inok ro ko isan sarau wa utai,
ko orip orip sakau me rawai, tawa wasarewaraun ses opok,
Anut nukas ko ätäi imäiai.
23 Utianik, ak kiro näu menan roat akas ak opok onok aru
marona rai, ak ätäi kar näu mena imine manaiei. Is ak epar
senes awarom ak Israel akan mena näunäu sarau erekapu
patarau wa opok Ro Nukan Mokoi ätäi kowai.
24 Kar skul mokois kon tamuriäwon ro itimorau senek wa,
kar sarau ros kon kameäu ro itimorau senek wa.
25 Keseria, kiro mokoi kon ronkat kon tamuriäwon ro
senek sareanik, kiro epar kon wou näu saräi. Sarau ro nais
keseriar, ko kon kameäwon ro senek sareanik, kon wou näu
sarai. Karauk roat akas is akan kamwareäu ro Bielsebul
nukan enip is opok muraiei, akas ak isan tamareäimin roat
opok enmak aru senes maraiei.”

Roasiret ak Anut karar iminewe.
(Luk 12:2-7)

26 Jisas nukas ätäiar awarowon, “Keseria, ak karauk roat
wa iminewarau. Owo osap rusapai oturu ämäi rau, kiro
amop päi. Owo ämän ämäi rau, roat ak kiro äpu maiei.
27 Isan ämän umtutu awaroram akas pak sanpeu aräiei.
Is ak owo ämän akararnak äiäurar awaromin, akas pak
roasiret amiakap siräia, tai raianik, ämän amop awaraiei.
28 Ak karauk roat akas roat akwariain meiäi, kiro roat
ak wa iminewarau, akas ak akwarianik, akan totomaka aru
marau senek itok wa. Ak Anut karar iminäiei, kos epar
akan enmaksau pak totomaka orip erekapu ep näwäu uru
kurwaraun itok.
29 Na aiauk eteinak wan toia senekus ainak simnak
oirororr kau miäum. Kar ainak nan momonas utom äienuk,
kiro ainak omnokou opok wa utonuk, nai. Anut nukas
ai raut eposek kamwareäu, okon, kos ak nais eposek
kamwarai.
30 Kos akan tapiaka urik karar karar kiro erekapu ninare-
won rau.
31 Keseria, ak wa iminäu, Anut nukan amuk opok ak roat
eposek, akas ai raut itimware rai.”

Jisas Krais nukan enip jou maun onok.
(Luk 12:8-9)

32 Jisas nukas ätäiar äiewon, “Inok ros ko roasiret
amiakap ‘Is kon jauk’ äiäi, isas nais isan moni omar oik
rau kon amukup kiro ro ‘Ko isan jai’ äiäm.
33 Utianik, inok ros ko ‘Is kon jauk’ roasiret amiakap wa
äienuk rai, isas nais isan Moni omar oik rau kon amukup
kiro ro ‘Ko isan jai’ wa äiäm.”

Is tamuräi rawaun kowau wa, utianik, is weräiäun marai ori koimin.
(Luk 12:51-53, 14:26-27)

34 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak keser wa ronkatewe,
ko okoro omsau opok roasiret tamurai rawaun kou rai wa
äiäu. Is ak pak tamuräi rawaun kowau wa, utianik, ak pak
weräiäun is marai oi koimin.
35 Is mokoit akan woiaka pirwaroita, akan momonakat
pak iwäi muratäiei. Asinakut akan aninakat pak iwäi
muratäiei. Asiret nais akan pusirakat pak iwäi muratäiei.
36 Roasiret ak tupsiu karar ätäi aka aka iwäi saräiei.
Maika 7:6
37 Inok mokoi ko kon momok, anakun wous meieanik, ko
isanun wous meiäu wa, ko isan tamareäim ro wa rawai.
Inok ro ko kon mokoi, asinakun wous meieanik, ko isanun
wous meiäu wa, ko isan tamareäim ro wa rawai.
38 Inok ro ko kon am äpäs ämäianik, is tainoirau wa, kiro
ro ko isan tamareäim ro wa.
39 Utianik, inok ro nukasar kon totok awau rawaun sarau
mai, kiro ro kon totok aru mai. Utianik, inok ro ko isanun
ronkatemara, kon enipsau utiäu, kiro ro kon totok awau
orip orip rawai. Ko wa meiäi.”

Jisas nukas roasiret osap eposek owaun ämän awarowon.
(Mak 9:41)

40 Kos keser awarowon, “Inok ros ak imwareanik, jekur
kamwareäu, kiro ros is pakur erek imäiriäu. Inok ros is
imäiriäu, kiro ro ko Anut pakur erek imäiäu. Kiro keseraun
Anut nukas is äsimoirnuk, koimin.
41 Inok ro ko kar ro Anut nukan ämän roianik, areawon
ro äpu mianik, ko kiro ro imäiäu, tawa omar oik ko osap
kiro ämän roianik, areawon ro owon senek owai. Inok ro
ko kar ro tuku ariäu äpu mianik, ko kiro ro imäiäu, tawa
ko osap kiro ro tuku owon senek owai.
42 Inok ros kar ro enip näwäu wäpik ko isan onok
tainoriäu äpu mianik, ko kiro ro an ore nurai, is ak epar
senes awarom, kiro ro Anut nukas wa sumkäinai, tawa ko
epar omar oik osap eposek owai.”

11

An jomareäwon ro Jon nukas kon tamareäu roat Jisas siakup äsimwaronuk, potoin.

1 Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip, sarau maun ämän
awareanik, ko kiro mena utomara, karauk mena kiro mena
siakupaiar pote Anut nukan ämän roasiret marowon.

2 An jomareäwon ro, Jon ko karapus owa raianik, Krais
nukas owosewon ko kiro ämän roianik, kon tamareäu roat
Jisas siakup äsimwaronuk, potoin.

3 Kos ak Jisas keser totoraun awarowon, "Ik äpu kar ro
näwäu kowai äiein. Na kiro ro ra, ara, ik kar ro tawa kowai
kumäu ra?"

4 Jisas nukas kiro roat ätäi awarowon, "Ak owo ämän
roumoi, akan amiakas owo onok apari kiro erekapu, ätäi
pote Jon aurwe.

5 Amiak utup roat ak ätäi amiak uräräumoi, ätäi om
apari. Isiaka tipinewon roat ak ätäi apu arirai. Roat sip
repros orip ak ätäi eposek sarei. Raiaka utup roat ak ätäi
ämän jekur roi. Meiein roat ak ätäi awau siräiein. Saruku
roat ak Anut nukan Ämän Eposek roi.

6 Inok ro ko isanun wou epar mianik, ko sakau tai rawai,
kiro ro kon wou näu saräi." *Aisaia 35:5, 61:1*

7 Jon nukan tamareäu roat ak ute manona, Jisas nukas Jon
nukan ämän roasiret turur rain opok awarowon. Ko keser
totwarowon, "Ak ro wäpik mena om puru opok Jon siakup
owo aparaun potoin? Ak kar pakpak uriris atonuk aparau
potoin ra?

8 Ak owo pote aparin? Ak kar ro omjo eposek mer
amke rawon pote aparin ra? Kesek roat ak omjo eposek
eposek orip mer amkeanik, ak kamwareäin roat näunäu
akan mena eposek opok raiäi.

9 Utianik, ak owo aparau potoin, is airoie. Ak kar Anut
nukan ämän roianik, areawon ro aparaun potoin ra? Kiro
epar senes. Is epar awarom, ko Anut nukan ämän roianik,
areäu ro. Kos karauk Anut nukan ämän roianik, areäi roat
itimware rau.

10 Anut nukan ämänis Jon mesin keser äiewon, 'Anut
nukas äiewon, "Rowe, isan ämän oi aräun ro äsimorta,
amke koi, nan apu tuku sare musai." ' *Malakai 3:1, Aisaia
40:3*

11 Is ak epar senes awarom, Jon nukas okoro omnokou
pakan roasiret erekapu itimware rau. Utianik, inok ro ko
Anut nukan amuk opok enip jou wäpik, kos äiäu, 'Anut
isan kamoireäu ro näwäu, is kon inkaruru raim' kiro ros
Jon itimori rau.

12 An jomareäwon ro, Jon nukan ämän areawon ses
rurisapai koi utou, karauk roat sakau orip akas Anut akan
Näwäu senek ak kamwaraun sakau ataurin. Keseria, ak
Anut nukan kamwaraun onok eposek aru murin.
13 Jon päu wa opok, meter Anut nukan ämän roianik,
areain roat pak Moses nukan sintore ämän pak akas Anut
ik kamoikaun kowai rai ämän miäi.
14 Kiro roat akas keser äiein, ‘Elaija ätäi kowai.’ Ak kiro
roat akan ämän roianik, akan woiaka epar moin rai, ak äpu
Jon kosar ko Elaija, kowai äiein.
15 Roasiret raiaka orik ak kiro ämän rowe!
16 Utianik, is rusapaian roasiret ak owo senek awaram?
Ak mokoit eteinanak akas om sorik opok tane raumana,
karauk mokoit pak sipiräiäun keser urwareäi.
17 ‘Ik asir oiäin parau urumun, utianik, ak karäu wa.’ ‘Ik
op meieäin sir wemun, utianik, ak waiäu wa.’
18 Jon ko pemara, karauk omre opok ko o pak wain an
pak wa jeäwon. Kesernuk, roasiret akas keser äiein, ‘Kiro
ro ko osou aru ko opok rau.’
19 Utianik, Ro Nukan Mokoi kowon, ko o pak wain an
pak jenuk, roasiret akas keser äiein, ‘Kiro ro aparwe! Ko
o pak wain an sosop jeäu. Ko takis oiäi roat pak onok aru
miäin roat pak akan jaunaka!’ Ak keser äiein. Utianik, Anut
nukan ronkat eposek ak tawa aparia, äpu maiei kon onok
eposek senes.”

Wopurut karauk menan roasiret Jisas nukanun woiaka epar mau wa.
(Luk 10:13-15)

20 Karauk mena kiro pakan roasiret, ak Jisas nukas kon
kurur atap atap ätär marowon. Ak kiro aparianik, akan
onok aru utomoi, ak woiaka pirirau wa. Keserna, Jisas
nukas kiro menan roasiret kewarowon.
21 Ko äieu, “Korasin roasiret, is ak apware woiti mou.
Betsaidar roasiret, ak nais apware woiti mou. Is kiro kurur
näwäu atap atap Taia menan roasiret pak Saidon menan
roasiret pak ak kiro kurur ätär maromin senek maro, kiro
Airen roasiret ak woiaka aru monuk, kurte omjo sirop
takeanik, aitap opok tane rawoi. Kiro onok keserin kiro
akan onok aru pakan ätäi woiaka piririn!
22 Is ak epar senes awarom, tawa Anut nukas ätäi koi
roasiret wasarewaraun ses opok Taia pak Saidon roasiret
pak ak usu äiäknak owaiei, utianik, rusapaian roasiret ak
usu näwäu senes owaiei!
23 Ak Kapaneam roasiret, ak akasar omar oik tonaiei ra?
Epar senes, ak wa tonaiei. Anut nukas ak up uru ep näwäu
opok känkurwarai. Okoro kurur ak ätär marom senek

Sodom menan roasiret ak nais kesek kurur ätär maromin maro, ak rurisapai rawoi!
24 Keserianik, is ak awarom, ak äpu maiei, Anut nuka ätäi koi roasir wasarewaraun ses opok Sodom usu äiäknak owaiei, utianik, rusapaian roasiret usu näwäu senes owaiei.”

Jisas nukas roasiret ko rawa koi sumaun ämän awarowon.
(Luk 10:21-22)

25 Kiro ses opok Jisas nukas äiewon, “Moni, na karar omar pak omnokou pak akan Näwäu, is nan enmat jou mom, owon, na nan onok eposek äpu miäin roasiret pak skul manoin roasiret akan amiakap ämäi maromon. Utianik, na kiro onok eposek äpu wa roasiret erekapu ätär maromon.
26 Moni kiro onok epar nakasar nan ronkatis kesermon.
27 Isan Monias osap erekapu isan ipi opok mowon. Kar ros kon Mokoi äpu wa miäu, momok nuka karar äpu. Kar ros kiro mokoin momok äpu mau senek wa, kon mokois karar momok äpu. Kiro mokois roasiret kosar sare mareanik, kon momok ätär maronuk, ak nais ko äpu maiei.
28 Roasiret, ak sarau sakau momoi, usu näwäu orip orip ämäi ariai, rusapai ak erekapu is siarap kouna, sume rawaiei.
29 Ak okoro ämän isas ak tamaromin oianik, tainoraiei. Owon, is kasi wa peäu, is roasiret eposek sarwareäim. Keserita, akan woiaka päurar rawai.
30 Ak isan ämän tainornai, kiro usu näwäu wa, ak tainoraun itok.” *Jeremaia 6:16*

12

Parisi roat akas akan sumaun omre opok Jisas totorin.

1 Kar Juda akan sumiäi omre opok, Jisas kon tamareäu roat pak ak wit woi kamukas potoin. Kon tamareäu roat ak sou akwaronuk, kiro woian wit nemauk oianik, jein.
2 Karauk Parisi roat akas kiro onok keserin aparianik, akas Jisas aurin, “Apar! Nan tamareäum roat akas iken sumaun omre opok kiro onok aru keseri. Ak iken sintore ämän espäiäi.”
3 Jisas nukas ätäi awarowon, “Devit kon roat pak sou akwaronuk, owosein? Ak kiro ämän ninarein ra?
4 Devit kon roat pak sou akwaronuk, Anut nukan tup owa toneanik, bret kiro Anut nurin oianik, jein. Ak sintore ämän tainorau wa, kiro bret sepuk roat akas wa jeäi, Anut kamuk raiäin roat karar kiro jaun itok.
5 Ak Moses nukan sintore ämän buk ninarai ra, sumaun omre opok Anut kamuk raiäin roat akas Anut osap nuriäi ou

näwäu opok sarau miäi. Kiro roat ak sumaun omre opok sintore ämän jekur wa tainoriäi, utianik, ak Anut nukan amuk opok ämän wäpik.

6 Is ak epar senes awarom, kar ro okoro rau kos Anut nukan osap nuriäi ou itimori rau.

7 Anut nukan ämänis keser äieu,
‘Ak opur amkeanik, is iraiei, kiro is woi ererau utou. Ak kiro onok wa keserau. Karauk roat akanun woiakati mianik, sarwaraiei, kiro epar is woi ereräi.’ *Hosea 6:6*
Ak kiro ämän onoktapau äpu momana, ak karauk roat onok aru wa miäi akan enmakap keser sätwaromoi, ak onok aru moin rai wa awarau.
8 Ro Nukan Mokoi ko karar sumaun omre kameäu.”

Jisas nukas kar ro ipou aru orip jekur mowon.
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Jisas kiro mena utomoi, ko Juda akan tururiäi owa tonowon.

10 Kiro owa kar ro ko ipou aru orip rawon. Karauk roat akas Jisas kar onok aru monuk, aparaun rai, ko totorin, “Iken sintore ämän tainorianik, ik iken sumaun omre opok roat sip orip jekuraun itok ra, wa?”

11 Jisas nukas ätäi keser awarowon, “Kar ron sipsip sumaun omre opok up uru nai, ak owosäiei? Ak kiro sipsip up uruan imäi oi maiei ra?

12 Ro ko totok orip, ko sipsip itimori rau, okon, iken sintore ämänis io aikowon ik karauk roat sumaun omre opok sarwaram.”

13 Kos kiro ro ipou aru orip auruwon, “Nan ipon kur.” Keser aurnuk, kiro ros kon ipou kurenuk, kar ipou näu rau senek, kon ipou eposek sarewon.

14 Kesernuk, Parisi roat ak ute maneanik Jisas wäun ämän atoin.

Anut nukas Jisas kon sarau muraun sare mowon.

15 Jisas ko nuka wäun ämän roianik, ko kiro mena ute manowon. Roasiret sosop ko tainori potona, kos sip roasiret erekapu jekwarowon.

16 Jisas nukas kiro roasiret sakau ämän awarowon, “Ak is mesin karauk roasiret wa awaraiei.”

17 Ko kiro ämän keser awarowon, kiro Anut nukan ämän roianik, areawon ro Aisaia nukas ämän jer wewon kiro ämän rusa epar peu.

18 Anut nukas äiewon, ‘Okoro isan sarau ro, ko isakasar sare momin, konun isan woias meiewon, konun isan woi näu sarewon. Isan Osou Näu ko opok äsimorta, kos ätäi koi karauk omsau pakan roasiret wasarewaram ämän erekapu awarai.

19 Ko wa kewarai, ko apu opok ämän näwäu wa are ariäi.
20 Kos karauk roat sakau wäpik rai sarwarai, karauk roat
akas akan jaunakat sakau wäpik sarwareäi kos sarwarai.
Kon sarau kiro mowos tawa kon wasarewaraun onok
eposekus karauk onok eposek erekapu itimorai.
21 Omsau erekapu roasiret konun akan woiaka epar
mianik, ko kame rawaiei.' *Aisaia 42:1-4*

Karauk roat akas Jisas ko Bielsebul (kon kar enip Satan) nukan jauk äiein.
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kiro ses opok, karauk roat akas kar ro osou aru nukas
amuk utup sareanik, ok utupre mowon Jisas siakup imäi
koin. Jisas nukas kiro osou aru kiro ro opokan oi kurenuk,
kiro ro aremara, ko ätäi amuk amarewon.
23 Jisas nukas kiro onok keserwon roasiret akas aparianik,
karkairmana, ak äiein, "Kiro Devit nukan Mokoi ra, ko wa
ra?"
24 Parisi roat ak kiro ämän roianik, akas roasiret keser
awaroin, "Ko Bielsebul, eitek aru akan kamwareäu ro
näwäu, nukas sakau nurunuk, ko osou aru oi kureäu,"
keser äiein.
25 Jisas ko akan ronkat äpu momara, keser äiewon,
"Kar omsau pakan roasiret ak aka aka weräianik, aka aka
inäimoi, ak om rumuk wa rawaiei. Kar menan roasiret ak
nais aka aka weräianik, aka aka inäimoi, ak aru maiei. Kar
tupsiu nais keseriar keseraiei.
26 Utianik, kiro osou aru ak Satan nukan mena rai akan
jaunakat pak aka aka weräianik, aka aka inäimoi, ak owose
rawaiei.
27 Akas is mesin keser arein, 'Ko Bielsebul nukas sakau
nurunuk, ko osou aru oi kureäwon.' Kiro onok keseriäim
maro, inokos akan tamareäi roat sakau aronuk, akas osou
aru oi kureäi? Akan tamareäi roat akas akan ämän kiro
itok wa äiäiei!
28 Utianik, is Bielsebul nukas sakau wa iriäu, Anut nukan
Osou Näu nukas is sakau ironuk, is osou aru oi kureäimin.
Keseria, ak kiro äpu maiei Anut nukan kamwaraun ses ak
siarakap rusapai koi rau.
29 Kar ros kar sakau ron owa kiräi tonea, amke ko kiro
ou atak ro ipou isou muris sisikäi mianik, kon owan osap
erekapu owai.
30 Inok roasir isan jai wa, ko isan iwäi jai. Inok roasir
is sareirianik, karauk roat is siarap imware kowau wa, ko
roasiret emwaronuk, ak mane kureäi.
31 Keseria, is ak epar senes awarom, inok ro ko onok aru
miäu pak ämän aru areäu, Anut nukas kiro onok aru jäkäi
mai, utianik, inok ro ko Anut nukan Osou Näu jeje ämän
aurai, Anut nukas kiro ron onok aru wa jäkäi murai.

32 Inok roasir ko Ro Nukan Mokoi enip opok ämän aru
monuk, Anut nukas kiro kon onok aru jäkäi murai, utianik,
ko Anut nukan Osou Näu opok ämän aru äiäu, Anut nukas
kiro ämän rusapai wa jäkäi murai, tawa nais wa jäkäi
murai. Kiro ron onok aru mowon ko ämän orip, ko keseriar
orip orip rawai."

Am aru kon nemauk aru, am näu kon nemauk näu.
(Luk 6:43-45)

33 Jisas nukas ätäi awarowon, "Am eposek apariäi, kiro
kon nemauk nais eposek. Am aru kiro kon nemauk nais
aru. Roat ak am kon nemauk aparianik, ak äpu maiei kiro
am näu ra aru ra.
34 Ak roat aru, män raut senek. Akan woiaka uru onok aru
ok pe rau? Owoseanik, akan oiaksaus ämän eposek areäi?
35 Ro eposek ko kon ronkat eposek orip ko ämän eposek
kon wou uruas penuk, areäu. Ro aru ko kon ronkat aru orip
ko ämän aru miäu. Owo ronkat kon wou uru rau, kiro kon
oksau pakas ämän miäu.
36 Anut nuka ätäi koi okoro omnokou pakan roasiret
wasarewaraun ses opok, ak owo ämän sepuk sepuk ariain,
Anut amukup owose ariain ak keseriar aräiei.
37 Akan owo ämän areain, kiro ämänisar ätäi aka wasare-
warai. Ak ämän eposek areain Anut keseriar wasarewareanik, ak roasiret eposek äiäi. Ak ämän aru areain keseriar
wasarewareanik, ak roasiret onok aru miäin äiäi."

Karauk roat akas Jisas kurur atap atap monuk, aparaun rai aurin.
(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Kiro ses opok karauk sintore ämän tamareäi roat pak
karauk Parisi roat pak akas Jisas aurin. "Tamareäumon ro,
rusa, nan kar kurur ätär mukota, ik aparam."
39 Jisas nukas ätäi awarowon, "Ak rusapaian roasiret, ak
onok aru miäin. Ak Anut nukan ämän wa tainoriäi. Akas
is kar kurur moita, aparaun rai totoiroi ra? Wa senes wa!
Is Anut nukan ämän roianik, areäwon ro Jona nukan kurur
karar kiro epar ätär maroita, ak kiro epar aparaiei.
40 Jona ko omre 3 orip pak pututu 3 orip ko was näwäu
nukan wou uru rawon senek, Ro Nukan Mokoi nais keseriar,
omre 3 orip pak pututu 3 orip ko up uru rawai.
41 Tawa, Anut nuka ätäi koi okoro omnokou pakan
roasiret wasarewaraun ses opok Niniwa roasiret meiein
ätäi siräianik, Anut nukan amuk opok rusapaian roasiret
pak erek tai raianik, auraiei, 'Rusapaian roasiret ak onok
aru miäi'. Owon, Niniwa roasiret ak Jona nukas Anut
nukan ämän marowon, akan onok aru utomoi, ätäi woiaka
piririanik, Anut mesin akan woiaka epar moin. Is ak epar

senes awarom, rusa okoro opok kar ro rau ko näwäu, kos
Jona itimori rau. Ak kiro ro näwäu nukan ämän rowau utoi.
42 Tawa Anut nuka ätäi koi okoro omnokou pakan roasiret
wasarewaraun ses opok, Siba omsau kamwareäwon asir ko
meiewon ätäi siräianik, ko Anut nukan amukup tai raianik,
aurai, 'Rusapaian roasiret ak onok aru miäi'. Owon, kiro
asik ko apu opok om rumuk koumoi, kamwareäwon ro
Solomon nukan ämän rowau kowon. Is ak epar senes
awarom, okoro opok kar ro rau, ko näwäu, kos Solomon
itimori rau. Ak kiro ro näwäu nukan ämän rawau utoi!"

Osou aru ätäi kon owa kowon.
(Luk 11:24-26)

43-44 Jisas nukas ätäi äiewon, "Osou aru ro opiakapan
oi kurena, ko potea, ro wäpik mena sume rawaun omoi
itanäi. Ko pote sumaun omoi warnuk, kiro osou aru ko
ätäi ronkateanik, äiewon, 'Is ätäi isan mustäi owa potam.'
Keseria, ko ätäi pote kiro ou om kasar jekur moin, erar
rawon aparwon.
45 Aparianik, ko pote karauk osou aru 7 orip akan onok
aru senes orip imwareanik, ätäi kiro owa erek rawaun koin.
Keseria, kiro osou aru rautes kiro ro opok onok aru senes
mona, kiro ko kon meter aru rawon senek wa, ko rusa aru
senes rau. Kiro onok keseriar rusapaian roasiret opok päi."

Jisas nukan anak amakut pak Jisas auraun koin.
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Jisas ko roasiret pak owa arenuk arenuk, kon anak
amakut pak koin. Ak kasik koi tai raianik, keser arein, "Ik
Jisas pak aräun koum."
47 [Keseria, kar ros apwareanik, kos tone Jisas keser
auruwon, "Nan anin amunat pak na apaisaun ak koi kasik
tai rai, ak na pak aräun rai."]
48 Jisas nukas ätäi kiro ro auruwon, "Isan ani inok? Isan
amaiat inokot?"
49 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat ipous ätär
mareanik, awarowon, "Apwarwe, roasiret okoro opok rai,
kiro isan ani amaiat!
50 Inok roasir ko isan Moni omar oik rau kon ronkat
tainoriäu, kiro roasir epar ko isan ani, isan äpi, isan amai."

13

Ro o uku wewon totok ämän.

1 Jisas ko ninowon ou utomara, pote Galili An Unik
kasakup tane raumoi, roasiret Anut nukan ämän maraun
keserwon.

2 Roasiret sosop sosop senes koi ko siakup turur surwate
rauna, ko kar ous oik tone tane raunuk, roasiret ak an
kasakup tai rain.
3 Ko totok* ämänisar onok sosop awariäwon. Ko keser
awarowon, “Kar omre opok kar ro o uku kuräun kon woia
potowon.
4 Ko kiro o uku woia kuräun oi potonuk potonuk, karauk
o uku apu opok nekure rawon. Kesernuk, ai rautes pe oi
jein.
5 Karauk o uku ai marmar opok nekurein. Omnokou
eposek sosop wa, okon, kiro o uku kurte tu peanik, käwäu
orip sarein.
6 Utianik, san sakau peanik, kiro o uku tu pein erekapu
rurnein. Akan kinip om wou uru rapor nau wa, okon,
erekapu kusakusaianik, uräi kurein.
7 Karauk o uku amurik katuau sop uru neanik, tu pein.
Katuaus oi jenuk, jekur tone murau senek wa.
8 Utianik, karauk o uku omnokou eposek opok noin, kiro
o uku tu peanik, nau murkurein. Karauk nemauk sosop
senes murkurein, karauk nemauk sosop murkurein, karauk
nemauk karar karar murkurein.”
9 Jisas nukas kiro totok ämän aware kureanik, ko keser
äiewon, “Roasiret ak raiaka orip raroi, ak kiro totok ämän
roianik, onoktapau äpu maiei!”

Owon Jisas nukas roasiret totok ämän pakas awareäu.
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Jisas nukan tamareäu roat ak ko siakup keresir koianik,
totorin. “Owon na totok ämänis roasiret ämän awareäum?”
11 Jisas nukas ätäi keser awarowon, “Anut nukas roasiret
kamwaraun onok meter ämäi rawon. Rusapai ak isan
tamareäim roat, okon, kiro onoktapau ätär marom. Utianik,
karauk roasiret ko kiro onoktapau ätär marau wa.
12 Kar ro ko karauk ronkat eposek orip, kiro ro Anut
nukas karauk ronkat eposek nais nurai. Kesernuk, ko
ronkat eposek senes owai. Utianik, inok ro ko ronkat eposek
wäpik, Anut nukas kon ronkat eteinak ate rau kiro erekapu
ätäi senri owai.
13 Is totok ämänis karauk roasiret awareäim, is kiro
keserita, ak owo osap akan amiakas apariai, sinuk, ak jekur
wa apariai, ak owo ämän akan raiakas roiäi, sinuk, ak jekur
wa roianik, onoktapau äpu maiei.
14 Keseria, Anut nukan ämän roianik, areawon ro Aisaia
ko kiro roat akanun areawon, rusapai epar peu. Anut keser
äiäu,

‘Ak ämän akan raiakas roiäi, sinuk, ak jekur wa roianik,
onoktapau äpu miäi, ak osap amiakas apariäi, sinuk,
ak jekur wa apariäi.
15 Kiro roasiret ak wa ronkateäi, kiro akan raiaka itur
we mianik, amsinemoi raiäin, Ak kiro onok wa keseraiei,
akan amiakas owo onok aparaiei, akan raiakas owo ämän
rowaiei, akan ronkat eposek penuk, ak kiro onoktapau äpu
maiei, ak akan onok aru utomoi, ätäi woiaka pirirna, is akan
onok aru jäkäi maram.’ Anut nukas keser äieu. *Aisaia*
6:9-10
16 Rusapai, ak isan ämän tamareäimin roat ak akan
woiaka näu saräiei! Akan amiakas osap aparaiei, akan
raiakas ämän roiäi.
17 Is ak epar senes awarom, meter Anut nukan ämän
roianik, areain roat pak karauk roat Anut nukan amuk
opok eposek raiäi pak, ak kiro osap ak rusapai apari senek
aparaun rai keserin, ak aparau wa. Ämän rusapai ak roi
senek meteran roat ak rowam rai keserin, ak rowau wa.”

Jisas nukas ro o uku kurewon totok ämän onoktapau kon tamareäu roat awarowon.
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Keserianik, Jisas nukas kon ämän tamareäu roat keser
awarowon, “Ak kar ros woia o uku kurewon, kiro totok
ämän kon onoktapau kesek ak rowe.
19 Roat sosop ak Anut nukas kon roasiret kamwaraun
ämän awaronuk, roiäi, kon onoktapau ak jekur äpu wa,
kiro roasiret ak o uku apu opok noin senek. Keserna, Satan
ko kurte ak opok peanik, Anut nukas kon ämän akan woiaka
uru mowon kurte oikureäu.
20 Karauk o uku ai marmar opok neanik, tu pein, kiro kon
onok kesek, karauk roasiret ak Anut nukan ämän roianik,
oumoi, kurte nepipiriäi.
21 Utianik, kiro ämän eposek akan woiaka uru orip orip
wa raiäu. Keseria, kiro ämän eposek mesin karauk onokun
akan woiaka aru monuk, kiro Anut nukan ämän erekapu
utiäi.
22 Karauk roasiret ak o uku amurik katuau sop uru
tu pein, kiro kon onok kesek, karauk roasiret ak Anut
nukan ämän roiäi, utianik, ak okoro omnokou pakan onok
ronkateanik, osap sosopun akan woiakas meieanik, Anut
nukan ämän utiäi. Kiro ämän eposek ak oin kiro amurik
katuaus o uku oi jeäu senek jekur wa muriäu.
23 Karauk o uku kiro omnokou näu eposek opok neanik,
tu pein, kiro kon onok kesek, karauk roasiret ak ämän
roianik, akan woiaka uru moin. Ak kiro Anut nukan ämän
onoktapau jekur äpu moin, kiro ämän eposek oin o sosop

muriäu senek, karauk nemauk sosop senes 100 orip muriäu,
karauk nemauk sosop 60 orip muriäu, karauk nemauk
karar karar 30 orip muriäu.”

Amurik aru nukan totok ämän.

24 Jisas nukas kar totok ämän kon ämän tamareäu roat
keser awarowon, “Anut nukan roasiret kamwaraun onok
kesek, kar ros wit uku eposek kon woia wewon.
25 Kesernuk, kar umtutu roasiret erekapu ninona, kiro ron
iwäi jaukus peanik, kon wit uku wewon woia amurik uku
aru kureanik, ko ute manowon,
26 Rai rai, kiro wit uku tu peanik, amurik aru pak erek tu
penuk, aparin.
27 Kiro woi kameäi sarau roat akas woi atak ro siakup
poteanik, keser aurin, ‘Näwäu, iken ronkat na o uku eposek
nan woia wemon rai äiemun. Kiro amurik aru nan woia
owose pe rau?’
28 Kos ätäi keser awarowon, ‘Kiro iken iwäi jaunok karas
kiro keserwon.’ Kon sarau roat akas ätäi woi atak ro keser
aurin, ‘Nan ronkat ik pote kiro amurik aru ure kuräm ra?’
29 Kiro ros keser awarowon, ‘Wa, ak amurik aru urearir
wit pak uräiei, okon, kiro wa keserau.
30 Ak amurik utona, wit pak erekur rawaurair. Tawa
wit näu owaun ses opok ak amke amurik aru oia, sisikäi
mianik, makaiei, wit näu karar oianik, isan o miäim owa
pote muraiei!’ ”

Jisas nukas kar totok ämän marmar uku opok mowon.
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Jisas nukas kon tamareäu roat kar totok ämän keser
awarowon, “Anut nukas roasiret kamwareäu onok kesek.
Kar ros kar am enip marmar uku eteinak senes oianik, kon
woia wewon.
32 Kiro marmar uku ko eteinak senes, karauk o uku senek
wa, utianik, kiro marmar uku tu peanik, karauk woian o
uku erekapu itimwareäu, kiro am näwäu senes saräi. Kiro
am mu näwäu sarenuk, ai raut ak koi kiro am iporu opok
tou mokuräiei.”

Jisas nukas kar totok ämän bret amkeäin marasin kon enip jis opok marowon.
(Luk 13:20-21)

33 Jisas nukas kon tamareäu roat kar totok ämän keser
awarowon. “Anut nukas roasiret kamwareäu onok kiro kar
marasin enip jis senek. Kar asires kiro jis eteinak oianik,
plaua kap 40 orip ore oumara, tururmoi, etwairnuk, kiro
plaua noroianik, mup näwäu sareäu.”

Jisas nukas roasiret ämän awaraun ko totok ämän pakas karar awareäu.
(Mak 4:33-34)

34 Kiro ämän sosop Jisas nukas roasiret totok ämän pakas
awareäu, ko kar ämän amop äiäu wa, ko totok ämän pakas
karar awareäu.
35 Ko kiro totok ämän areäu kiro Anut nukan ämän
roianik, areawon ro nukas ämän roasiret awariäwon, kiro
ämän rusapai epar peu. Kos keser jer wewon, 'Is totok
ämän pakas roasiret ämän awareäim. Ämän omnokou ate
mowon ses opok pote rusapai ämäi rawon is ak awarom.'
Buk Song 78:2

Jisas nukas amurik aru nukan totok ämän onoktapau kon tamareäu roat awarowon.

36 Jisas ko roat sosop utwareanik, ko owa tonowon, kon
tamareäu roat akas peanik, keser aurin, "Na ik kiro amurik
uku aru woia tu pewon nukan totok ämän onoktapau
aikam."
37 Jisas nukas ätäi keser awarowon, "Ro o uku eposek
weäwon, kiro Ro Nukan Mokoi.
38 Woi kiro okoro omnokou, o uku eposek kiro Anut
nukas kamwareäu roasiret, amurik aru kiro ak Satan nukan
roasiret.
39 Amurik uku aru woia kurewon ro, kiro iken iwäinok,
Satan. Woian o uku owaun ses iken Anut nuka ätäi koi
roasiret wasarewarai, o owaun roat kiro Anut nukan sarau
eitek.
40 Keseria, amurik aru sisikäianik, ep opok makaiei, tawa
Anut nukas wasarewaraun ses opok, okoro omnokou opok
keseriar keseraiei.
41 Ro Nukan Mokoi nukas kon sarau eitek äsimwaronuk,
koia, akas Anut nukan roasiret kamuk opok karauk roasiret
onok aru maun äiein pak, karauk roat erek onok aru miäi
pak erekapu oikurwarai. *Sefanaia 1:3*
42 Kiro roasiret ak ep näwäu jerera, uru känkurwaraiei,
ak ep uru ne waianik, akan aiakpanak kartitir rawaiei.
43 Kiro ses opok, Anut akan momonaka nukas roasiret
kamwaraun onok amop penuk, roasiret woiaka epar moin
ak san nukan arou senekus merek kurwarai. Roasiret
ak raiaka orip, kiro ämän roianik, onoktapau äpu maiei."
Daniel 12:3

Jisas nukas kar totok ämän keser äiewon, kar ros bokis aiauk orip omnokou uruan owon.

44 Jisas nukas keser äiewon, "Omnokoukan roasiret ak
Anut nukan roasiret saräun kiro kesek, kar ros kon aiauk
sosop bokis uru mianik, kon woia ämäi mowon. Kiro ro
nuka meienuk, kar ros kiro bokis aiauk orip aparianik, kos

pak ätäi ämäi mowon. Ko nepipirmara, kon osap erekapu karauk roat aronuk, kau mona, kos pak kiro aiauk oianik, pote kiro woi kau mowon. Kesermara, kiro aiauk bokis uru rawon, kon sarewon."

Kar ro ko karoroi sosop kau miäwon totok ämän.

45 Jisas nukas ätäi äiewon, "Anut nukas roasiret kamwareäu onok kar kiro kesek. Kar ro ko karoroi eposek eposek aiauk näwäus kau maun itane ari rawon.
46 Ko kar karoroi eposek senes aparianik, ko ätäi pote kon osap erekapu karauk roat aronuk, kau mona, kos pak kiro aiauk oumara, pote kiro karoroi eposek kau mowon. Keseria, kiro karoroi kon senes sarewon."

Was oiäin jo nukan totok ämän.

47 Jisas nukas ätäiar äiewon, "Anut nukas roasiret kamwareäu kon onok kar kiro kesek. Karauk was oiäin roat akas was owaun jo an unik näwäu opok kureanik, was sosop aru pak näu pak sepuk oin.
48 Was sosopus jo ok penuk, ak kiro jo was orip ate reurna, kasakup kounuk, ak taneanik, was wasarewaroin. Was eposek akan maro opok mokurein, was aru oi käkänkurein.
49-50 Kiro totok ämän kon onok kesek, Anut nukas ätäi koi roasiret wasarewaraun ses opok, kon sarau eitek akas Satan nukan roasiret ak Anut nukan roasiret pak erek turur rain pakan wasare imwareanik, ep näwäu orip orip jere raiäu opok pote ep unik uru kurewarna, ak akan aiakpanak kartitirianik, wai rawaiei."

Meteran ämän pak rusapaian ämän awau pak.

51 Jisas nukas kon tamareäu roat totwarowon, "Ak kiro ämän onoktapau ak äpu ra?" Akas ätäi ko aurin, "Io, ik äpu."
52 Jisas nukas keser awarowon, "Kiro ämän kon onoktapau kesek. Sintore ämän tamareäu ro ko Anut nukan kamwaraun onok äpu momara, ko isan tamareäim ro saräun, ko toneanik, kiro owan osap meteran pak awau pak oi koiäu."

Nasaret menan roasiret akas Jisas sumkäinein.
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Jisas ko kiro totok ämän awareanik, kiro mena ute manowon.
54 Keseria, ko nukan mus mena ätäi potowon. Ko roasiret akan tururiäi owa tone Anut nukan ämän marowon. Roasiret akas kon ämän roianik, karkairin. Keseria, akas keser äiein, "Kiro ro ronkat eposek pak karauk onok erapakan owon?

55 Ko kurur atap atap maun sakau erapakan owon? Ko ou
miäwon ro nukan mokoi wa ra? Maria kiro kon anak ra?
Jems, Josep, Saimon, Judas kiro kon awakut ra?
56 Kon äpiaukut okoro opok rai ra? Ko kiro onok
erapakan owon?”
57 Ak keser areanik, Jisas sumkäinein. Keserna, Jisas
nukas keser awarowon, “Karauk mena Anut nukan ämän
roianik, areawon ro, ko enip jou orip, roasiret akas akan
woiakas konun epar miäi, utianik, nukan mena enip jou
wäpik, okon, kon roasiret pak kon tupsiu pak akas ko
sumkäinein.”
58 Kiro pakan roasiret akan woiaka epar mau wa, okon,
ko kiro mena karauk kurur sosop ätär marau wa.

14

An jomareäwon ro, Jon ko meiewon.

1-12 Kiro ses opok, Herot ko Galili provins kameäwon ro
näwäu king. Meter Herot nukas kon amak Filip nukan
wau Herodias senri owon. Kesernuk, an jomareäwon
ro, Jon nukas Herot keser auruwon, “Na nan amunan
asir Herodias oumon. Kiro na sintore ämän espäumon!”
Jon nukas keser aurnuk, Herot ko Jon wäun ronkatewon,
utianik, ko Juda roasiret akas Jon Anut nukan ämän roianik,
areawon ro äiäin. Keseria, Herot ko ak rauna, apwareanik,
iminewarowon. Iminemara, ko karauk roat awaronuk,
poteanik, Jon sakateanik, ipou muris sisikäimana, karapus
owa kurein.

Herot nukan anakus an jowon omre tararmana, roasiret
sosop tururmoi, kiro omre jou me rain. Kiro omre opok,
Herodias nukan asinak ko roasiret amiakap pe kare rawon.
Kesernuk, Herot ko kiro asinak makun aparianik, kon wou
näu sarewon. Ko kiro asinak makun pak paip mia, kos
keser auruwon, “Is epar senes aisom, na owo osap owaun
is airota, isas na erekapu isam.”

Kiro asinakus kon anak totormara, ko anakun ronkat
oianik, ätäi koi Herot keser auruwon, “Na an jomareäwon
ro, Jon nukan pou patirnam, kon tapau wou kar maro opok
mia, oi koi iram.”

Kiro asinak nukas Herot keser aurnuk, ko roianik, ko
wou usu sarewon. Utianik, roasiret ko pak tane o je rain
akan amiakap kiro asinak pak paip momara, epar äiewon
ämän ronkatemara, ko utau senek wa. Keseria, ko kiro
asinakun ämän tainoria, kon sarau ro auruwon, “Na pote,
Jon nukan pou patir.” Kon sarau ro kar keser aurnuk, ko
pote Jon karapus owa rawon pakan pou patirwon. Jon
nukan tapau wou kar maro opok mianik, oi koumoi, kiro

asinak nurunuk, kos pak oi pote kon anak nuruwon. Jon kon tamareäwon roat akas kon enipsau karar oianik, pote up kurein.

Rai rai, Herot nukas Jisas nukan sarau mowon ämän roumara, kos kon sarau roat keser awarowon, “Kiro an jomareäwon ro, Jon ko meiewon ätäi up uruas ätäi siräi pewon, okon, ko kiro kurur atap atap maun sakau orip.”

Jisas nukas roat 5,000 orip o arowon.
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-13)

13 Jisas ko Jon meiewon ämän roianik, ko ous oumara, kiro mena utomoi, nukarar ro wäpik mena om puru opok manowon. Kesernuk, roasiret ak Jisas manowon ämän roianik, akan mena utomoi, apu pakas ak ko tainori potoin.
14 Jisas ko kasakup pote sumomara, ous opokas neanik, roasiret sosop rain apwareanik, ko akanun wouti momara, karauk roasiret sip orip jekwarowon.
15 Jisas nukan tamareäu roat akas iukärir o jaun ses opok ko pe keser aurin, “Om iru okoro ro wäpik mena raum. Na roasiret äsimwarota, akan mena mena atap atap pote o kau momoi, jaurai.”
16 Keser aurna, Jisas nukas ätäi kon ämän tamareäu roat keser awarowon, “Kiro roasiret ak owose manaiei? Akasar o jaun araiei.”
17 Akas ätäi ko keser aurin, “Ik o sosop oi kowau wa. bret 5 orip pak was oiroror pak oi koumun rau.”
18 Jisas nukas kon ämän tamareäu roat awarowon, “Kiro o oi koi is irowe.”
19 Ko roasiret awaronuk, ak amurik opok tane rauna, kos kiro bret 5 orip pak was oiroror pak oianik, omar oik eisane aparmara, Anut ‘pere’ auruwon. Ko kiro bret pärärmara, kon tamareäu roat aronuk, akas pak oianik, roasiret arona, jein.
20 Roasiret erekapu ak kiro o jeanik, nokomaka pewon. Kiro o autau raunuk, Jisas nukan tamareäu roat akas basket 12 orip oianik, joke mona, kiro basket erekapu ok pewon.
21 O jein roat 5,000 orip, asiret mokoit pak ak o jein ninarewarau wa.

Jisas ko Galili An Unik oikas ariewon.
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

22 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat awaronuk, “Ak ous oik tonea, Galili An Unik karaima amke potaiei.” Awaromara, nuka roasiret äsimwaronuk, akan mena mena manaiei rai awarowon.
23-24 Ko roasiret äsimwaronuk, manona, ko nukarar omtapau oik tonea, Anut auri rawon. Iukärir, omiri kounuk

kounuk, Jisas nukarar kiro pakar raunuk raunuk, kiro ous
kon tamareäu roat akas oi potoin ko an unik näu kamuk
opok potonuk, urir näwäu peanik, kiro ous atonuk anas kiro
ous kururur maurwon.
25 Tapera, om teine kounuk kounuk, 3 klok pote 6 klok
opok senek, Jisas ko ätäi kon tamareäu roat rain opok an
unik oikas ari ari kowon.
26 Kon tamareäu roat akas ko an atat kounuk, aparianik,
ak sakau iminein. Keser äiein, “Kiro kar op!” Äianik, ak
sakau imineanik, aru piorin.
27 Kurte Jisas nukas awarowon, “Ak sakau rawe. Okoro
isaka. Ak wa iminäu!”
28 Pita nukas ätäi keser auruwon, “Näwäu, kiro epar na
raroi, is airota, an oikas na raum opok potam.”
29 Jisas nukas ätäi auruwon, “Io, na koi!” Keser aurnuk,
Pita ko ous oikas pitir nomara, an oikas Jisas rawon opok
potowon.
30 Kesernuk, Pita ko urir näwäu nukas an unik uru
kururur maurnuk, aparianik, ko sakau näu imineanik,
urwewon, “Näwäu, na is sareir!”
31 Jisas nukas kon ipou kurte ateanik, keser auruwon,
“Nan won epar momon kiro eteinak senes. Na owon ronkat
oirori oumon?”
32 Jisas ko Pita ori ätäi pote ous opok tonosa, urir utowon.
33 Jisas nukan tamareäu roat ak ous uru rain ak kon
enip rororin. Ak keser äiein, “Epar senes, na Anut nukan
Mokoi.”

Jisas ko Genesaret omnokou opok sip roasiret sosop jekwarowon.
(Mak 6:53-56)

34 Jisas kon tamareäu roat pak ak Galili An Unik kure
poteanik, Genesaret omnokou kasakup potoin.
35 Kiro pakan roasiret ak äpu moin kiro Jisas kou.
Kesermana, akas ämän surna, kiro omnokou pakan roasiret
karauk roasiret sip orip Jisas siakup imware koin.
36 Karauk roasiret akas Jisas keser sakau aurin, “Na kiro
sip roasiret utwarota, akas koi nan omjo peteu ataiei.”
Keseria, sip roasiret akan ipiakas Jisas nukan omjo atianik,
ak erekapu näu sarein.

15

Askanai akan sintore ämän.

1 Karauk Parisi roat pak sintore ämän tamareäi roat pak
ak Jerusalem menas koianik, Jisas keser totorin,

2 “Owon nan tamareäum roat akas iken askanai akan
sintore ämän wa tainoriäi? Ak o jauri akan ipiak an wa
kosoriäi.”
3 Jisas nukas owon Anut nukan ämän wa tainoriäi, ak
akan askanai akan onok karar tainoriäi?
4 Anut nukas äiewon, ‘Na nan momon aninan ämän
tainor.’ Ko ätäi äiewon, ‘Inok ro ko kon momok anak
jeimarai, karauk roat akas ko wena, meiäi.’ *Kisim Bek*
20:12,17
5 Utianik, ak keser ämän miäi, ‘Inok ro ko osap orip kon
momok anak ori sarwataun itok. Utianik, ko au awateäu.
“Is kiro osap Anut nuraun karar sare momin rau. Keseria,
is au sarwatau senek wa.” ’
6 Ak Parisi roat keser äiäi, ‘Kiro itok, ko kon momok anak
wa saräi.’ Kiro onokus ak Anut nukan ämän tonoi mianik,
akan askanain ämän karar epar tainoriäi.
7 Ak sätäiäin roat! Anut nukan ämän roianik, areawon ro
Aisaia nukas ak mesin epar äiewon. Ko keser jer wewon,
8 ‘Anut nukas äiewon,
“Kiro roasiret akas erar oiaksaus isan enim rororiäi,
utianik, akan woiakas isanun meiäu wa. Ak isan
ämän awareäim ak jekur wa tainoriäi.
9 Ak kar ron sintore ämän tainoria, ak keser äiäi kiro Anut
nukan ämän. Ak sät ämän tainorianik, ak isan enim erar
rororiäi!” ’ ” *Aisaia 29:13*

Osap atap atap kis roat ukun kurwareäwon.
(Mak 7:14-23)

10 Jisas nukas roasiret sosop urwarnuk, ko siakup kouna,
keser awarowon, “Ak okoro ämän awaram roinai, jekur äpu
maiei!
11 Kar ro ko o jeäu kis Anut nukan amukup ukun wa
kureäu. Ronkat aru wou uru rau siräienuk, kon oksaus
äiäu kis epar ko ukun kureäu.”
12 Kiro ses opok kon tamareäu roat akas ko siakup koianik,
keser aurin, “Na kiro ämän aremon mesin Parisi roat ak
kiro ämän roianik, akan woiaka aru moin, na kiro äpu ra?”
13 Jisas nukas ätäi kon tamareäu roat awarowon, “Isan
Moni ko omar oik rau, ko woi orip. O uku nuka ipous wäu
wa, kiro erekapu akan kinip orip siräi kuräi.
14 Ak kiro utwarona, rawe, kiro roat ak amiak utup, ak
kar jaunakat amiak utup apu ätär marau senek wa. Kar ro
amuk utup kos kar amuk utup jauk apu ätär murim rai, au
jauk ori erek erek owateanik, up uru naieir.”
15 Keser äienuk, Pita nukas Jisas keser auruwon, “Na kiro
totok ämän onoktapau ik aikota, rowam.”
16 Jisas nukas awarowon, “Is ak ämän sosop ätär maromin
sinuk, akan ronkat eposek senes saräu wa.

17 Ak kiro onok äpu wa ra? Owo o jeäi kiro pimur uru ne
raiäu, kiro ätäi pimur uruas koianik, neäu.
18 Utianik, ronkat aru woiaka uru raiäu siräienuk, oiak-
sau opokas peäu, kiro ronkatis karar roasiret epar ukun
kurwareäu.
19 Woiaka uruas roasiret ak kiro ronkat aru keser oiäi:
Ak roasiret akwarona, meiäun ronkateäi, ak ro oin asiret
aru maraun ronkateäi, ak karauk memes onok maun
ronkateäi, ak osap päu owaun ronkateäi, ak osap aparianik,
meswareäu, ak ämän sät äiäun pak, roasiret enmakap
ämän maun pak ronkateäi.
20 Kiro onok aru kis roasiret ukun kurwareäu. Utianik, ak
ipiak an kosorau wa, o jeäin kis roasiret Anut nukan amuk
opok ukun wa kurwareäu."

Kenan asir kar ko Jisas mesin wou epar mowon.
(Mak 7:24-30)

21 Jisas ko kiro mena utomoi, kar omsau Taia näu mena
pak Saidon näu mena kamuk opok potowon.
22 Kar Kenan asir ko kiro mena raiäwon, ko pemara, Jisas
auruwon, "Näu ro, na Devit nukan Mokoi, na isanun wonti
moinam, is sareir! Isan asinak osou aru nukas erekapu aru
mowon rau."
23 Utianik, Jisas nukas kiro asir ätäi kar ämän aurau wa.
Kon tamareäu roat akas ko siakup peanik, keser aurin,
"Kiro asir ko ik tainoike koi rai, ur orip koura, okon, na
ko äsimorta, ätäi manai!"
24 Keserna, kos ätäi awarowon, "Israel roasiret ak sipsip
senek kamwaraun ro wäpik. Isan moni nukas kiro Israel
roasiret akanun karar is äsimoirnuk, kamwaraun koimin."
25 Keser awaronuk, kiro asir ko Jisas siakupai pemara, ate
waianik, keser auruwon, "Näu ro, na is sareir."
26 Jisas nukas ätäi keser auruwon, "Ik mokoit akan o
oianik, enat wa kure mareäum. Kiro onok aru."
27 Kesernuk, kiro asires Jisas keser auruwon, "Näu ro, kiro
epar äiem, utianik, enat ak akan momonakat patan opok o
jena, karauk o usip omnokou opok nonuk, akan enat akas
kiro o usip jeäi." *Buk Song 62:12*
28 Kesernuk, Jisas nukas kiro asir auruwon, "Asir, nan
won epar momon kiro näwäu senes! Nan owo onok is na
sareisaun airom, kiro sareisam." Jisas ko kiro asir keser
aurnukar, kiro asiren asinak ko ätäi eposek sarewon.

Jisas nukas roasiret sosop sip aru atap atap orip jek-
warowon.

29 Jisas ko kiro mena utomoi, Galili An Unik kasakup
potowon. Ko kar omtapau opok toneanik, tane rawon.

30 Karauk roasiret akas karauk roasiret sosop, amiak utup
roat, isoraka aru roat, pak oiaka utup roat pak, karauk sip
roat pak ak Jisas nuka siakup imware koi maroin. Kos kiro
roasiret sip orip erekapu jekwarowon.
31 Kesernuk, ak ko kiro onok keserwon aparianik, ak
ronkat sosop oin. Oiaka utup roat ak ätäi eposek arein,
isiaka mämäinewon roat ak ätäi tuku sarein, amiaka utup
roat ak amareanik, osap aparin, wa ariain isorak aru roat
ak ätäi ariein, karauk roat ak sip atap atap orip ak eposek
sarein. Kesernuk, kiro roasiret akas Israel akan Anut enip
rororin.

Jisas nukas roat 4,000 orip o arowon.
(Mak 8:1-10)

32 Jisas nukas kon tamareäu roat ur warnuk, kouna, keser
awarowon, “Is okoro roasiret ak omre 3 orip o wäpik ik
pak erek erar rain apwareanik, woiokti mou. Ak apu opok
pote sous meiäiei. Keseria, is erar akan mena äsimwaroita,
manau senek wa.”
33 Kon tamareäu roat akas ätäi keser aurin, “Ik okoro
ro wäpik mena raum, okoro roasiret sosop, ik o erapakan
oianik, roasiret arota, jaiei?”
34 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak bret esap esap rau?”
Akas ätäi aurin, “Ik o sosop oi kowau wa, bret 7 orip pak
karauk was eteinanak pak rau.”
35 Keserna, Jisas nukas ätäi roasiret omkapai tanewe räi
awaronuk, ak tanein.
36 Kos bret 7 orip pak was pak oianik, Anut ‘pere’
auruwon. Keserianik, kon tamareäu roat aronuk, akas pak
kiro roasiret arona, jein.
37 Roasiret ak kiro o jeanik, erekapu nokomaka pewon.
Karauk o autau utoin Jisas nukan tamareäu roat akas basket
7 orip oianik, kiro o jein autau joke mona, ok pewon.
38 O jein roat ak 4,000 orip, utianik, asiret mokoit pak ak
ninarewarau wa.
39 Keseria, Jisas nukas kiro roasiret äsimwaronuk, akan
mena mane kurena, ko ous oik toneanik, Magadan om-
nokou opok potowon.

16

Parisi pak Sadusi roat pak akas Jisas nukas kar kurur monuk, aparaun rai totorin.

1 Karauk Parisi pak Sadusi roat pak akas Jisas ate aparaun
koin. Keseria, ak Jisas aurin, “Na kar kurur ätär muk.
Keserta, ik äpu mam, na Anut omar oik rau nukasar kiro
sakau isiäu.” [

2 Utianik Jisas nukas ätäi keser awarowon, “Ak iukärir
san nomara, omar osou sarenuk, aparianik, ak keser äiäi,
‘Ariwa omre eposek.’
3 Tapera ak omar osou pak mokup pak aparianik, keser
äiäi, ‘Om nai.’ äiäi. Ak omar aparia, kiro onok ak epar äpu
miäi. Utianik, owo onok rusapai peu, ak kiro onoktapau
äpu wa.]
4 Ak roasiret aru, ak Anut nukan onok eposek wa
tainoriäi! Akas is kar kurur moita, aparaun totoiroi ra?
Utianik, is ak kiro kurur wa ätär maram! Jona nukan kurur
karar ätär maroita, kiro epar ak aparaiei.”
Keser awareanik, Jisas ko utware manowon.

Jisas nukas Parisi pak Sadusi pak akan onok bret makona,
noroiäwon marasin enip jis senek äiewon.
(Mak 8:14-21)
5 Jisas nukan tamareäu roat ak rakuswarnuk, karauk bret
owau wa, ak erar Galili An Unik kureanik, karaima potoin.
6 Jisas nukas kon tamareäu roat keser awarowon, “Ak
Parisi pak Sadusi roat pak akan bret makona, noroiäwon
marasin enip jis jekur aparaiei.”
7 Aka aka keser areanik, äiein, “Ik bret oi kowau wa, okon,
ko kiro ämän aikou.”
8 Jisas ko akan ämän are rain äpu momara, kos keser
totwarowon, “Ak owon keser arerai? ‘Ik bret oi kowau wa.’
Akan woiaka epar moin kiro eteinak!
9 Utianik, ak ronkat eposek wäpik ra? Is bret 5 orip oumoi,
pärärianik roat 5,000 orip aroita, jein, ak kiro ronkatäu wa
ra? Ak basket esap esap oianik, bret autau joke mona, ok
pewon?
10-11 Kar ses opok, is bret 7 orip oianik, roat 4,000 orip
aroita, jein ak kiro ronkat oin ra? Ak basket esap esap
oianik, bret autau oi joke mona, ok pewon? Owon ak kiro
ronkatäu utoi? Rusapai is ak bret mesin awarau wa. Is ak
Parisi pak Sadusi roat pak akan jis kiro jekur aparaun rai is
ak awarom!”
12 Kesernuk, kon tamareäu roat ak ätäi äpu moin. Jisas
ko bret makona, noroiäwon marasin enip jis kinun awarau
wa, utianik, ko ak Parisi pak Sadusi roat pak akan ämän
tamareäi jekur wasarewaraun rai awarowon.

Pita nukas Jisas nukan enip amop mowon.
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)
13 Jisas kon tamareäu roat pak ak Sisaria-Filipai provins
opok poteanik, kon tamareäu roat keser totwarowon,
“Roasiret akas Ro Nukan Mokoi inok äiäi?”

14 Ak ätäi aurin, “Karauk roasiret akas keser äiäi, ‘Ko an
jomareäwon ro, Jon.’ Karauk roasiret akas keser äiäi, ‘Ko
Elaija.’ Karauk roasiret akas äiäi, ‘Ko Jeremaia ra, ara, ko
Anut nukan ämän roianik, areawon ro kar rä.’ ”
15 Keser aurna, Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon,
“Akasar is inok äiäi?”
16 Saimon-Pita nukas ätäi auruwon, “Na Krais, na Anut ko
awau orip orip raiäu nukan mokoi.”
17 Jisas nukas Saimon ätäi keser auruwon, “Saimon, Jona
nukan mokoi, na nepipir! Kar omnokoupaian ros kiro ämän
na aisau wa, utianik, nan ämän kiro isan moni omar oik rau
kosar na ätär musowon.
18 Keseria, is na aisom, na Pita, aitapau senek. is isan
roasiret kiro aitapau oik turur maram, utianik, meiäun
onokus kiro roasiret wa aru marai.
19 Is nan enmat näwäu isom. Nas roasiret wasarewarea,
kar ro keser auram, ‘Na kiro onok keseraun itok.’ Na
kar ro keser auram, ‘Na kiro onok wa keserau.’ Inok
roasir na omnokou opok auram, ‘Na kiro onok wa keserau,’
Anut nukas nais omar oik keseriar aurai. Inok roasir nas
omnokou opok auram, ‘Na kiro onok keseraun itok.’ Anut
nukas nais omar oik keseriar aurai.”
20 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat ämän keser
awarowon, “Ak karauk roasiret ko Krais ak keser wa
awarau.”

Jisas nuka meieanik, ätäi siräiaun ämän kon tamareäu roat marowon.
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

21 Kiro ses opok, Jisas nukas kon tamareäu roat amop
ämän marowon, “Is Jerusalem mena potoita, kiro pakan
roat näunäu pak, Anut kamuk raiäi roat näunäu pak,
sintore ämän tamareäi roat pak akas is tätäi näwäu iraiei.
Is tätäi näwäu irianik, akas iworona, meiäm, utianik, omre
3 opok, is ätäi siräiam.”
22 Pita nukas Jisas ämäi ämäi kasakup keraun imäi
manowon. Pita nukas kermara, keser auruwon, “Wa senes!
Kiro onok na opok wa päi!”
23 Kesernuk, Jisas nukas ätäi piritirianik, Pita keser
auruwon, “Satan, na is mekesirap man! Na isan ami pe wa
sor rau, is apu anaraurim opok. Na roat akan ronkat karar
tainoriäum, na Anut nukan ronkat eposek wa tainoriäum.”
24 Ko Pita keser aurianik, ko kon tamareäu roat
awarowon, “Inok ro is tainoire päun, ko nukanun wa
ronkatäi, ko kon am äpäs nukasar ämäianik, is tainorai.
25 Inok ro ko kon totok awau rawaun ronkateäu kiro kon
totok aru mai. Utianik, inok ro kon totok isanun meiäi,
kiro ro kon totok orip orip jekur eposek rawai. Ko eposek
rawaun apu itanai.

26 Kar ro omnokoupaian osap erekapu oumara, ko meiäi.
Kiro osapus nukan totok awau rawaun owose saräi? Ko
owo osap oianik, ätäi nukan totok awau rawaun kau mai?
Wa, ko ätäi nukasar nukan totok kau mau senek wa.
27 Utianik, Ro Nukan Mokoi kon momokun arou pak, kon
sarau eitek raut pak erek koianik, roasiret wasarewarai.
Inok roasiret ak onok eposek miäin, ko osap eposek arai.
Inok roasiret ak onok aru miäin, ko osap wa arai. Ko
roasiret erekapu wasarewarai.
28 Is ak epar senes awarom, karauk roat ak okoro
omnokou opok rai, karauk wa meiäiei, utianik, ak rauna
raunar, Ro Nukan Mokoi kamwareäwon ro näwäu senek
kounuk, ak aparaiei."

17

Jisas nukan enipsau atap pirirmara, pewon.

1 Omre 6 orip utia, Jisas nukas Pita, Jems, kon amak Jon
pak ak karar kos imwaromara, kar omtapau rumukäu oik
tonoin.
2 Ak akan amiak opok, Jisas nukan enipsau pirirmara,
atap pewon aparin. Kon neputapau san amuk senek aparin,
kon omjo nais san nukan merek senek.
3 Kesernuk, ak Moses, Elaija ori au peanik, Jisas pak are
rairin apwatoin.
4 Keseria, Pita nukas Jisas keser auruwon, "Näwäu, ik
okoro opok rawaun eposek! Na äuta, is okoro opok akan
jan ou 3 orip mam, kar nan, kar Moses nukan, kar Elaija
nukan."
5 Ko keser arenuk arenuk, kar iou ärneu senes koi
kurururwaronuk, Anut nukas kar ämän kiro iou uruas
keser arewon, "Kiro mokoi epar isan senes, is konun isan
woias meieäim, is kon onok aparianik, isan woi näu sareäu.
Ak kon ämän rowaiei!"
6 Kiro ses opok, Jisas nukan tamareäu roat akas kiro pätu
roianik, ak sakau imineanik, om tonoi rain.
7 Keserna, Jisas ak siarakap pemara, atwareanik, kos keser
awarowon, "Ak siräwe. Ak wa iminäu!"
8 Kesernuk, ak siräianik, akan amiakas aparin, ak kar ro
aparau wa, Jisas karar rawon aparin.
9 Jisas kon tamareäu roat pak omtapau ute ne ne rai, ko ak
keser ämän awarowon, "Ak okoro onok ak amiakap pewon
aparin ak pote kar roasir wa aurau, utianik, Ro Nukan
Mokoi meiemara, ätäi up uruas siräienuk, kiro ses opok ak
owo onok aparin kiro epar roasiret awaraiei."

10 Utianik, Jisas nukan tamareäu roat akas ko keser
totorin, “Sintore ämän tamareäi roat akas owon Elaija ko
amke kowai äiäi?”
11 Jisas nukas ätäi keser awarowon, “Ak kiro epar äiäi,
Anut nukan ämänis keser äiewon, Elaija ko amke koia, ko
ätäi osap erekapu jekur mai.
12 Utianik, is ak epar awarom, Elaija ko amke kowon,
roasiret ak ko jekur äpu mau wa, akas akan ronkatis onok
aru atap atap ko opok keserin. Ak ko keser rain siar akan
onok aru Ro Nukan Mokoi opok kir keseraiei.”
13 Ko keser arenuk, kon tamareäu roat ak äpu moin, ko
an jomareäwon ro, Jon nuka mesin äieu rai äiein.

Jisas nukas kar mokoi osou aru orip jekur mowon.
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14-15 Jisas kon tamareäu roat pak roasiret sosop turur rain
opok potona, kar ros Jisas siakup peanik, uou sur wemara,
äiewon, “Näwäu, na isan mokoi mesin wonti moinam, ko
jekur muram! Ko sip arus ate kareäu. Ko kesernuk, orip
orip ep uru neäu. Kar muti an opok neäu.
16 Is ko nan tamareäum roat rawa imäi koimin, utianik,
akas ko jekurau senek wa.”
17 Jisas nukas roasiret kewareanik, awarowon, “Ei, owon
akan woiaka epar mau wa! Ak tapiaka sakau miäi. Omre
esap esap is ätäi ak pak rawam? Omre esap esap is akanun
ätäi woias meiäm. Ak kiro mokoi is siarap imäi kowe.”
18 Ak kiro mokoi imäi kouna, Jisas nukas kiro osou aru
kiro mokoi opok rawon sakau kernuk, kiro ses opokar osou
aru kiro mokoi ute manowon. Kiro mokoi ätäi eposek
sarewon.
19 Ko kesernuk, Jisas nukan tamareäu roat akas ämäi ämäi
peanik, Jisas keser totorin, “Ik owo onokun kiro osou aru oi
kuräun senek itok wa?”
20 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak akan woiaka epar
moin kiro eteinak senes. Kesek, okon, ak itok wa. Is
ak epar awarom, akan woiaka epar moin kiro am uku
eteinak marmar senek, akas okoro omtapau keser auraiei,
‘Na okoro pakas siräinam, enro opok pot,’ keser aurna, ko
potai. Akan woiaka epar senes mia, ak owo sarau maun
kiro maiei.
21 [Utianik, kar apu pakaimas kiro osou aru oikuräu
senek wa. Anut aurmana, o utomoi, kiro pakas karar epar
keseraiei.”]

Jisas nuka meieanik, ätäi siräiäun ämän kon tamareäu roat ätäi awarowon.
(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

22 Kar ses opok, Jisas kon tamareäu roat pak erek Galili
potaun pote rai, kos keser awarowon, “Karauk roat akas
Ro Nukan Mokoi sakateanik, karauk roat akan ipiaka opok
maiei.
23 Kiro roat akas ko wena, meiäi. Keserna, omre 3 opok
ko ätäi up uruas siräiai.” Kon tamareäu roat ak kiro ämän
roianik, akan woiaka usu senes sarein.

Jisas nukas Anut osap nuriäi owa aiauk miäin ämän awarowon.

24 Kiro ses opok Jisas kon tamareäu roat pak Kapaneam
mena potona, Anut osap nuriäi owa takis aiauk oiäin roat
akas koi Pita totorin, “Akan ämän tamareäwon ro ko takis
aiauk tup owa miäu ra?”
25 Pita nukas äiewon, “Io, ko miäu.” Keseria, Pita ko
owa tononuk, Jisas nukas amke ko totorwon, “Saimon nan
ronkat owo senek? Okoro omsau kamwareäin roat näunäu
akas inok roat pakan takis aiauk owaiei? Akan omsau
pakan roat ra, karauk omsau pakan roat?”
26 Keser aurnuk, Pita nukas ätäi Jisas auruwon, “Kar
omsau pakan roat akas aiauk maiei!” Jisas nukas ätäi ko
keser auruwon, “Keseria, okoro omsau pakan roat ak takis
aiauk wa maiei, ak erar rawaiei.
27 Utianik, ik kiro roat pak wa ketäiäm. Keseria, na nan
huk oinam, pote an unik opok huk kureinam, was amke
owam. Kiro was kon au uru kar aiauk rau paraine apari
owam. Kiro itok, nas kiro aiauk oi pote tup owa arota, kiro
aiauk iwen erek karar.”

18

Inok ro näwäu senes ko Anut nukan roasiret kamuk opok rau?

1 Kar omre opok, Jisas nukan tamareäu roat akas, ko rawa
koianik, ak keser totorin. “Inok ro näwäu senes ko Anut
nukan roasiret kamuk opok rau?”
2 Keseria, Jisas nukas kar mokoi eteinak aura kounuk, kiro
mokoi roat amiakap kamuk tai momara, awarowon,
3 “Is ak epar senes awarom. Utianik, ak akan woiaka ätäi
piririanik, okoro mokoinakut senek saräu wa, kiro ak Anut
nukan roasiret wa saräiei.
4 Inok ro nukasar kon enip wa rororai, ätäi okoro
mokoinak senek saräi, kiro ro epar kos karauk roat
itimwareanik, Anut nukan amuk opok ro näwäu saräi.
5 Inok ros isanun ronkatemara, ko kar mokoi okoro
mokoinak senek imäianik, jekur kameäu, kiro ko is
imäiriäu.”

Onok arus woiaka epar miäin roasiret aru mareäu.
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 Jisas nukas ätäi awarowon, “Kar mokoinak is mesin
kon wou epar mowon kar ros ko onok aru ätär muronuk
raroi, kiro onok aru senes. Karauk roat akas aiauk usuäu
oianik, kiro ron pou opok muris pararar mianik, an unik
uru känkurena, nai, kiro itok, kiro usu eteinak. Warnuk,
tawa omar oik, ko usu näwäu senes owai.
7 Wopur senes, karauk omnokou pakan roat akas onok
aru mianik, kiro onokus karauk roasiret eposek akan
woiaka epar moin utiäi. Kiro onok aru epar peäu, utianik,
kiro ro kiro onok aru miäu, wopur, ko tawa usu näwäu
senes owai.
8 Utianik, nan ipon ra ison ra, kis onok aru maun reusona
rai, nan kiro ipon ra ison ra patirnam, känkuram, kiro itok.
Na orip orip eposek awau rawam. Na kiro wa keserta rai,
na kiro ipon oirori ra, ison oirori orip pak erekapu ep wa
koseriäu uru kureisaiei.
9 Utianik, nan amunauk kararas onok aru maun reusonuk
rai, kiro amunauk kiro etkoi kuräm amunauk karar kiro
itok. Na orip orip awau rawam. Na kiro keserta rai, na kiro
amunauk oirori orip pak erekapu ep orip orip jeräu mena
kureisaiei.”

Jisas nukas kar sipsip ämäiwon kon totok ämän mowon.
(Luk 15:3-7)

10 Jisas nukas ätäiar awarowon, “Ak jekur rowe, ak keser
wa ronkatäu okoro mokoit ak erar mokoinakut rai wa äiäu.
Wa! Is ak epar awarom, omar oik akan kamwareäwon
sarau eitek rai, ak orip orip isan Moni omar oik rau kon
amuk opok tai raiäi.
11 [Kiro owon, Ro Nukan Mokoi ko roasiret wasarein ätäi
imwaraun kowon.]
12 Kar ro kon sipsip 100 orip, utianik, ko kon sipsip karar
ämäienuk, akan ronkat owosäiei? Ko wa itanäi ra? Wa. Ko
karauk sipsip 99 orip omtapau opok utwaronuk, amurik je
rauna rauna, ko kar sipsip ämäiewon pote itanäi.
13 Is ak epar senes awarom, kiro ro ko pote kiro sipsip
ämäiewon itane aparmoi, ko wou näu sareanik, nepipir-
won. Ko karauk 99 sipsip akanun näwäu nepipirau wa,
owon ak ämäiäu wa.
14 Kiro kon onok kesek akan Momonaka ko omar oik
rawos okoro mokoit eteinanak utwaronuk, wa wasaräiei.”

Nan jaun onok aru na opok monuk, nas ätäi ko sareta, eposek rawaun ämän.

15 Jisas nukas ätäi awarowon, “Utianik, nan jaunas na
opok onok aru monuk, nas ko siakup potea, kon onok aru
mowon mesin auram. Utianik, aukararnak ämäi ämäi kiro

keseraieir. Keserta, kos nan ämän rounuk rai, kiro itok nas
nan jaun ätäi ki imäum.
16 Utianik, ko nan ämän rowau utonuk rai, na ro karar ra
ro oirori imwateanik, ak ko pak koi taneanik, kon wou ätäi
piriraun auraieir. Keseria, kiro ro oirories kon ämän tuku
rai aparaieir. *Lo 19:15*
17 Keserna, ko akan ämän rowau utonuk rai, ak roasiret
woiaka epar moin kiro ron onok aru mowon kon ämän
awarona, akas pak ko saräiei. Utianik, ko roasiret akan
ämän keseriar rowau utonuk rai, ak ko keser auraiei, ‘Na
won epar mau wa ro senek, na takis oiäu ro senek, na ik
pak wa turur rawam.’ ”

Jisas nukas omnokoupaian karauk onok aru utia, karauk onok eposek ate rawaun ämän awarowon.

18 Jisas nukas ätäi äiewon, “Is ak epar senes awarom,
omnokou opok, inok roasir ak auraiei, ‘Na kiro onok
wa keserau’ Anut nukas nais omar oik keseriar aurai.
Omnokou opok, inok roasir ak auraiei, ‘Na kiro onok itok
keser,’ Anut nukas nais omar oik keseriar aurai.
19 Is ak ätäiar awarom, okoro onkapai kar omre opok ro
oirories awan woiaka karar mianik, au ämän ateanik, owo
osap owaun Anut auraieir, isan Moni ko omar oik rau kos
au kiro osap atai.
20 Keseria, ro oirori ra 3 orip akas is mesin ronkateanik,
isan enip pakas ak turur raiäi, kiro is ak pak rawam.”

Omsau kamwareäwon ro kon sarau ro nukan onok aru jäkäi murau wa.

21 Kiro ses opok Pita nukas Jisas siakup koianik, keser
totorwon, “Näwäu, utianik, isan jaias orip orip is opok onok
aru monuk, omre esap esap is kon onok aru jäkäi muram?
Omre 7 orip ra?”
22 Jisas nukas ätäi keser auruwon, “Is keser wa aisom.
Utianik, is 70 orip keserai kiro 7 orip na aisom.
23 Ak rowe, Anut nukan kamwareäu onok kiro senek: Kar
ses opok kar omsau kamwareäwon ro näwäus kon sarau
roat akan aiauk amuk owaun pote totwarowon.
24 Ko osap amuk owaun kiro onok kesernuk kesernuk,
kiro omre opokar karauk roat akas kar ro, ko ro näwäu
nukan aiauk sosop ten milion owon imäianik, koin.
25 Kiro sarau ros kiro aiauk amuk ätäi nurau senek wa.
Kesernuk, kiro ro näwäu nukas ko keser auruwon, ‘Is naka
pak nan asik pak nan mokoit pak erekapu is ak aiauk wa
oiäin sarau roat senek sare maroita, nan osap pak erekapu
karauk roat akas ak kau marona, is kiro aiauk amuk ätäi
kiro pakan irona, owam.’

26 Kiro sarau ros kamwareäwon ro näwäu ko siakup
pemara, wopur ämän keser auruwon, ‘Na isanun wonti mo.
Is nan aiauk oimin erekapu ätäi na isam.’
27 Omsau kamwareäwon ro näwäu nukas kiro ro mesin
wouti momara, kos kiro ro keser auruwon, ‘Na isan aiauk
oumon kiro is ätäi wa irau. Is kiro aiauk tamkäsirowon.’
Ko keser aurnuk, kiro sarau ro ute manowon.
28 Utianik, kiro sarau ro ko ute maneanik, apu opok kar
sarau ro jauk kon aiauk amuk eteinak owon tararmara, kos
kon jauk pou ate siermara, keser auruwon, ‘Na isan karauk
aiauk erar oumon ätäi amuk erekapu kurte iram.’
29 Kesernuk, kiro sarau jaukus omnokou opok kurir
ninomara, wopur ämän orip kiro sarau jauk auruwon. ‘Na
isanun wonti mota, is nan aiauk amuk ätäi isam.’
30 Utianik, kos kon sarau jaukun ämän rowau wa, kos kiro
ro auruwon. ‘Utianik, na isan aiauk erar oumon ätäi irau
wa, okon, is na karapus owa musam. Na isan aiauk kiro
amuk ätäi iromata, epar na ute manam.’ Keser aurianik,
ko kiro ro karapus owa kurewon.
31 Kesernuk, kon karauk sarau jaukut akas ak kiro onok
aparianik, ak woiakati maronuk, akas akan kamwareäwon
ro näwäu kiro ämän erekapu pote aurin.
32 Keseria, kamwareäwon ro nukas kon sarau ro aru
urirawa, siakup kounuk, kos keser auruwon, ‘Na sarau ro
aru senes. Na isan aiauk erar isota, oumon, nas is aiauk
wäpik airota, is epar rai isan aiauk amuk na pakan ätäi
owau wa.
33 Isas nanun woiti momin, nas nan sarau jaun mesin
wonti mau utomon. Isas nanun kesermin senek, nas pak
konun keserau utomon. Na onok aru mom.’
34 Keseria, kiro omsau kamwareäwon ro ko kasak penuk,
kiro sarau ro karapus owa kuremara, ko sarau näwäu
senes nurmoi, ko keser auruwon, ‘Na ätäi isan aiauk amuk
erekapu iram.’ ”
35 Jisas nukas kiro ämän patarianik, ätäi keser awarowon,
“Akan woiaka sakau monai, akan jaunakat akas onok aru
moin erekapu jäkäi maraiei. Ak wa keserna rai, kiro omsau
kamwareäwon ro nukas kon sarau ro keseru senek, kiro
onok keseriar isan Moni ko omar oik rau kos nais ak
erekapu, kiro onok kesewarai.”

19

Jisas nukas roasir ouratäiäis, ätäi utototäiäin ämän mowon.

1 Jisas nukas roasiret kiro ämän mare kuremara, ko Galili
provins utia, Judia provins Jordan An karaima rau opok
potowon.

2 Potonuk, roasiret sosop sip orip ko tainori potona, kos
kiro opok karauk roasiret sip orip jekwarowon.
3 Karauk Parisi roat akas Jisas ate aparaun ko siakup
koianik, keser totorin. “Iken sintore ämänis äieu, kar asir
onok aru mau wa, kon komus kon ronkatis utaun itok ra,
wa?”
4 Jisas nukas ätäi keser awarowon. “Ak Anut nukan ämän
kesek rau wa ninareäi ra? ‘Amke Anut nukas ro pak asir
pak ate matowon.’ *Stat 1:27*
5 ‘Kiro onokun, ro kon wau ori erekur atap raianik, awan
enmaksau karar tururaieir.’ *Stat 2:24*
6 Keseria, kiro ro asir ori awan enmaksau atap atap
oiroror rawau wa, utianik, awan enmaksau karar senek
sare rawai. Keserianik, Anut nukas au karar enmaksau
senek turur matowon, okon, kar roasires ätäi wa inäi
matau.”
7 Kesernuk, Parisi roat akas Jisas keser aurin. “Nan
ämän epar maro, Moses nukan sintore ämänis owon keser
aikowon, kar ro kon asir utonuk, manaun kar jer wemara,
kon wau nurai, kiro kesermara, epar kon wau utonuk,
manai? Ko owon keser äiewon?” *Lo 24:1-4*
8 Jisas nukas ätäi awarowon, “Moses nukas akan woiaka
sakau mona, apwareanik, roat ak asiret owaroin, utwarona,
manaun itok awarowon. Utianik, meter ro asir pak atwate
mowon ses opok, kiro onok kesek rawau wa.
9 Is ak epar awarom, inok ro kon wau sapum onok mau
wa, kiro ros kon wau erar utomoi, ko kar asir owai, kiro
ko nukasar kon asir utomoi, ko nukasar roasiret ouratäiäi
sintore ämän espäiai.”
10 Parisi roat ak manona, Jisas nukan tamareäu roat akas
ko keser aurin, “Asir pak rawaun onok kesek, okon, iken
ronkat roat ak asir wa owaiei erar rawaiei, kiro onok itok.”
11 Keserna, Jisas nukas ätäi keser awarowon, “Kiro
ämän roasiret erekapu tainorau senek wa. Utianik, Anut
nukas karar karauk roasiret sakau maronuk, ak kiro ämän
tainoriäi.
12 Ak rowe! Karauk roat ak asir wa oiäin, kon onoktapau
kesek: karauk roat akan aninakat akas sip aru orip an
jowaroin, okon, ak mokoi mau senek wa. Utianik, karauk
roat akas karauk roat aru maroin, okon, ak asir owau
senek wa. Karauk roat ak Anut nukan sarau oianik, ak
asir wa oiäi. Owo ro ko okoro ämän roumoi, tainoraun ko
tainoraura.”

Jisas nukas mokoi eteinanakut jekur rawaun ämän arowon.
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Kiro ses opok, roasiret akas akan mokoinakut Jisas
nukas akan tapiaka atomara, Anut nukas ak sakau araun

rai auraun ko siakup imware koin. Utianik, kon tamareäu
roat akas kiro roasiret kewaroin.
14 Keserna, Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, “Ak
kiro mokoit utwarona, is siarap kowaiei. Ak wa tämarau.
Roasiret ak okoro mokoinakut senek, ak äpu Anut akan
kamwareäu ro näwäu.”
15 Ko kon ipou kiro mokoit akan tapiakap mianik, Anut ak
mesin aurmara, ute manowon.

Kar mokoi awau ko osap sosop orip.
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kar ro ko Jisas siakup koumara, auruwon, “Tamareäum
ro, is owo onok eposek kesermoi, isan totom orip orip awau
rawai?”
17 Keser aurnuk, Jisas nukas auruwon, “Na owon onok
eposek maun is totoirom? Kar ro karar ko eposek. Utianik,
na awau rawauria, sintore ämän erekapu tainoram.”
18 Kiro ros ätäi Jisas auruwon, “Owo sintore ämän?”
Keser aurnuk, Jisas nukas ätäi kiro ro auruwon, “Sintore
ämän kesek, ‘Na kar ro weta, wa meiäu’, ‘Na kar ron asir
wa imäi ariäu’, ‘Na karauk roat akan osap wa päu owau’,
‘Na kar ron enkup sät ämän wa mau’,
19 ‘Na nan momon anin orien ämän erekapu tainor,’
‘Na nakanun wonas meieäum senek, karauk roat akanun
keseriar keseram.’ ” *Kisim Bek 20:12-16*
20 Kiro mokoi awaus ätäi keser auruwon, “Is kiro sintore
ämän erekapu tainoriäim. Utianik, owo onok eposek is
keserau wa?”
21 Jisas nukas kiro ro ätäi keser auruwon, “Utianik, na
ro eposek senes saräuria, na potoinam, nan osap erekapu
karauk roat are kureta, akas kiro osap kau mona, kiro aiauk
oinam, saruku roat osap wäpik kiro aiauk inäi aram. Na
keserta, nan osap sosop senes omar oik rawai. Keseria, na
koi is tainoir.”
22 Kiro mokoi awau ko kiro ämän roianik, kon wou usu
sarenuk, ko ute manowon. Owon, ko osap sosop orip, okon,
kiro onok keserau senek wa.
23 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, “Is
ak epar senes awarom. Roat osap sosop orip ak Anut nukan
roasiret saräun kananäiei.
24 Is kiro ämän ätäi awarom. Kar opur kamel ko omjo
näkeäi nil nukan amarer uruas tonaun kananäi. Utianik,
roasiret osap sosop orip ak Anut nukan roasiret saräun
sakau kananäiei.”
25 Kon tamareäu roat akas kiro ämän roianik, ak karkair-
moi, äiein, “Keseria, Anut nukas inok ro imäienuk, ko pak
erek orip orip rawai?”

26 Jisas nukas apwaromara, awarowon, “Roat akas kiro
onok keseraun itok wa. Utianik, Anut nukas karar kiro onok
erekapu keseraun itok.”
27 Ko keser äienuk, Pita nukas ätäi auruwon. “Na ik apaik,
ik iken osap erekapu utomoi, na tainoise koumun. Ik owo
osap owam?”
28 Jisas nukas ätäi awarowon, “Is ak epar senes awarom,
omnokou awau penuk, Ro Nukan Mokoi ko enip näwäu orip
kamwareäu ro nukan sia opok tanenuk, kiro ses opok ak is
tainoireäin roat ak nais kamwareäi roat akan sia 12 orip
opok taneanik, akan sarau Israel akan tupsiu karar karar
12 orip akan onok wasarewaraiei.
29 Inok roasir isan enim jou maun ronkateanik, ko kon ou,
kon awak, kon amak, kon äpiauk, kon momok, kon anak,
kon mokoit, kon asinakut, kon omnokou utomoi, isan onok
tainorwon, tawa Anut nukas kiro osap ute kowon senek, 100
orip nurunuk, ko orip orip eposek awau rawai.
30 Rowe, roat sosop ak rusapai enmaka näwäu orip rai,
tawa ak enmaka wäpik erar ro senek rawaiei. Utianik, roat
rusapai erar rai, tawa akas enmaka näwäu orip rawaiei.”

20

Roat wain woia sarau miäin totok ämän.

1 Jisas nukas ätäi äiewon, “Anut nukan kamwareäwon
onok kesek rau. Kar omre tapera senes, wain woi atak ro
nukas kon woia sarau maun karauk roat amket opok rai
itanware potowon.
2 Ko pote karauk roat tarwareanik, keser awarowon, ‘Ak
isan wain woia, pote sarau mona, is ak aiauk omre karar
opokan aiauk keseriar aram.’ Kesernuk, kiro roat akas ior
aurna, ko ak äsimwaronuk, kon woia sarau maun potoin.
3 Kiro woi atak ro ko ätäi 9 klok senek amket opok ätäi
potea, karauk roat erar tai rain apwarwon.
4 Keseria, kos kiro roat awarowon, ‘Ak nais pote isan wain
woia sarau mona, is ak aiauk aram.’
5 Kesernuk, kiro roat ak sarau maun manona, ko ätäi 12
klok keseriar keserwon. Rai rai, ko 3 klok kir keserwon.
6 Kiro ro ko 5 klok utonuk, ätäi amket opok potea, ko
karauk roat kiro opok erar rain apwarwon. Kos awarowon,
‘Ak owon okoro opok erar rai?’
7 Kiro roat akas ätäi ko keser aurin, ‘Ik kar ros sarau ikau
wa, okon, ik erar raum.’ Akas keser aurna, kos ätäi kiro
roat awarowon, ‘Ak pote isan wain woia sarau mowe.’
8 Keseria, iukärir sarenuk, woi atak ro nukas sarau
roat kamwareäwon ro näwäu auruwon, ‘Na sarau roat
urwarota, kouna, akan aiauk ar. Ruris pote sarau moin roat

ak aiauk amke aroinam, tawa amke pote sarau moin roat
ak ätäi aiauk ruris aram.’
9 Kiro roat atap atap ak rusapai pote, sarau moin omre
karar opokan aiauk oin.
10 Keserna, amke pote sarau moin roat akas ‘Ik aiauk
sosop senes owam’ rai ronkatein, utianik, ak nais keseriar
omre karar opokan aiauk oin.
11-12 Ak kiro aiauk oianik, woi atak ro pak korkorurianik,
ak keser aurin, ‘Kiro roat ak ruris pote, sarau eteinak moin.
Ik taperar pote, sarau momun sanas atap pakakaikowon.
Utianik, ik aiauk näwäu ikau wa. Kiro roat aiauk oin senek
ik nais kesekur ikom.’
13 Keser äiena, kiro woi atak ros kar sarau ro keser
auruwon, ‘Jai, is na sät aisau wa. Is na pak ämän ateanik,
aisomin, na okoro omre karar opok sarau mota, is omre
karar opokan aiauk isam, keser aisoita, naka io rai airomon.
14 Rusapai na nan aiauk oinam, nan mena ute man.
Kiro ro ko ruris koi sarau mowon ko nais na oumon siar
nuraurim.
15 Okoro isan aiauk, okon, isakasar ronkateanik, kiro onok
keserim. Is kiro onok eposek keserim, owon na won aru
mom?’ ”
16 Keseria, Jisas nukas äiewon, “Kiro roat ak enmak
näwäu wa ruris rai ak amke rawaiei. Amke rai roat ak
enmak orip ak ruris rawaiei.”

Jisas ko meieanik, omre 3 opok ätäi siräiaun ämän kon tamareäu roat ätäiar awarowon.
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

17 Jisas kon tamareäu roat 12 orip ak erek Jerusalem mena
pote pote rai, kos ämän ämäi awarowon,
18 “Ak isan ämän rowe! Rusapai ik Jerusalem mena
potota, kiro pakan roat akas Ro Nukan Mokoi Anut kamuk
raiäi roat näunäu pak, sintore ämän tamareäi roat pak,
akan ipiak opok maiei. Kiro roat akas akan ämän roianik,
wena, meiäun ämän ataiei.
19 Akas ko karauk omsau pakan roat akan ipiak opok
mona, kiro roat akas ko jeje ämän auria, mänkäsi oumana,
am äpäs opok äsäi mona, meiäi. Utianik, omre 3 opok Anut
nukas ko ätäi siräi mai.”

Jems Jon orien aniakas Jisas kar ämän totorwon.
(Mak 10:35-45)

20 Utianik, kiro ses opok, Sebedi nukan waus kon mokoit
ori Jisas siakup imwate koia, ko kar osapun totoraurwon.
21 Jisas nukas kiro asir auruwon, “Na owo osap owam?”
Kiro asires ätäi keser auruwon, “Na is pak paip keser mam.
Isan mokoit ori okoro tawa awas na kamwaraun ro näwäu

sareta, kar mokois ipon näu kaima tanäi, kar mokois ipon
saunan kaima tanäi, au na pak rawaieir.”
22 Ko keser äienuk, Jisas nukas ätäi awarowon, “Kiro
ämän totoiroi kon onoktapau ak äpu mau wa. Is kiro an
kap opok rau jam, au kiro an jaun itok ra?” Kiro mokoit
ories ätäi auririn, “Iu kiro an jaun itok.”
23 Jisas nukas kiro mokoit ori ätäi awatowon, “Kiro epar,
au isan kap pakan an jaurir, utianik, inok ro ko isan ipi näu
kaima tone tanäi, inok ro ko ipi saunan kaima tone tanäi,
kiro isan sarau wa. Isan Monias karauk roat akan omoi
jekur marowon rau.”
24 Jisas nukan karauk tamareäu roat 10 orip akas kiro
ämän roianik, ak kiro mokoit ori mesin kasiaka pewon.
25 Jisas nukas kon tamareäu roat awaronuk, ak koi
erekapu tururna, kos keser awarowon, “Ak äpu kiro
omnokoupaian roat akan karauk kamwareäin roat näunäu
akas akan enmak rorormoi, akan roasiret kamwareäi.
Roasiret akan roat näunäu akas roasiret akan ämän tain-
oraun sakau ämän awareäi.
26 Ak isan roat ak kiro onok wa keserau. Utianik, kar ros
akan näwäu rawam äienuk, kiro itok, amke ko akan sarau
ro rawai.
27 Kar ros ‘is enim jou orip amke rawam’ äienuk rai, kiro
itok, amke ko akan sarau ro (slev) senek rawai.
28 Kiro senek, Ro Nukan Mokoi karauk roasiret akas ko
isanaraun kowau wa. Wa! Ko karauk roasiret sarwaraun
kowon. Ko meieanik, roasiret sosop ätäi Anut nuka rawa
imware tonai.”

Jisas nukas amiawa utup ro oirori jekwatowon.
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Jisas kon tamareäu roat pak Jeriko mena potona,
roasiret sosop akas tainware potoin.
30 Amiawa utup ro oirori au apu kasakup tane rairin. Au
Jisas pe itimwate manaurnuk, ämän roianik, awas keser ur
weirin, “Näwäu, na Devit nukan Mokoi, na iwenun wonti
mutoinam, iu sareit.”
31 Roasiret sosop akas kiro ro ori kewateanik, ur uter rai
sakau näu awatoin. Utianik, au akan ämän rowau wa, au
kakapar sakau ur weanik, keser äieirin, “Näwäu, na Devit
nukan Mokoi. Na iwenun wonti mutoinam, iu sareit.”
32 Jisas ko tai raianik, kiro roat ori urwatomara, awa-
towon, “Is au owoswataun airoir?”
33 Kiro roat ories ätäi auririn, “Näwäu, na iwen amiok
uräre mutota, iu om aparamur.”
34 Jisas ko kiro ro orien wouti momara, ko awan amiak
ipous atonuk, kiro ses opokar awan amiak urärenuk, ätäi
apu apariri n. Keseria, au ko tainori manoirin.

21

Jisas ko kar omsau kamwareäwon ro king senek, Jerusalem mena potowon.

1-2 Jisas ko kon tamareäu roat pak Jerusalem näu mena potaun pote rai, Betfasi mena Olivet omtorou opok potomana, Jisas nukas kon tamareäu ro oirori äsimwatomara, awatowon, "Au enro mena eteinak opok potea, opur donki kon nak pak muris pararar moin rair aparinair, mur uräinäir, kiro donki nak orip is siarap imäi kower.

3 Utianik, kar ros au totwatonuk rai, kiro donki atak ro keser aurwer, 'Kiro donki kon nak ori iken Näwäu, ko au pak sarau orip.' Keseria, ko kurte au äsimwatonuk, kowaieir."

4 Kiro onok kar Anut nukan ämän roianik, areäwon ro nukas ämän äiewon kiro erekapu peu.

5 "Ak Saion* roasiret keser awaraiei, 'Akan omsau kamwaraun ro näwäu kou. Ko nukasar kon enip wa rororiäu, ko donki opok taneanik, kou.' " *Aisaia 62:11, Sekaraia 9:9*

6 Keseria, Jisas nukan tamareäu ro ories kon ämän awatowon siar keseririn.

7 Keseria, au donki nak Jisas siakup imäi koianik, awan omjo rumukäu donki nukan mekesu opok puris rue mosa, Jisas nuka oik tone tanewon.

8 Karauk roasiret sosop akas akan omjo oianik, apu opok puris rue potoin. Karauk roasiret akas ukumai pisau senek patir okukureanik, apu opok puris rue potoin.

9 Keseria, karauk roasiret akas Jisas kamuk mianik, amke potoin. Karauk roasiret akas ruris tainoria, keser ur we we potoin, "Devit nukan Mokoi enip oik jou murau. Kiro ro ko Näwäu nukan enip pakas kou, jou murau, Anut nukan enip karar oik jou murau." *Buk Song 118:26*

10 Jisas ko Jerusalem näu mena tononuk, kiro menan roasiret akas ko aparianik, karkairmoi, keser äiein, "Kiro ro inok?"

11 Ko pak erek potoin roasiret akas keser awaroin, "Ko Jisas, Anut nukan ämän roianik, areäu ro. Ko Nasaret mena Galili provins pakan."

Jisas ko Anut osap nuriäi ou näwäu enip tempel owa tonowon.

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Jisas ko Anut osap nuriäi ou näwäu tempel owa toneanik, roasiret ak osap kau momana, amuk we rain opokan Jisas nukas emwaronuk, erekapu manoin. Ko roat akan aiauk amuk we oiäin patan pak ainak moi rain bokis pak oianik, känkukurewon.

13 Kos kiro roat awarowon, “Anut nukan ämän jer we
moin rau, ‘Isan osap iriäi ou näwäu kiro roasiret akas is
pak airäun ou äiäiei.’ Utianik, rusapai akas päu roat akan
ämäi rawaun omoi senek sare moi.” *Aisaia 56:7, Jeremaia*
7:11
14 Jisas ko Anut osap nuriäi ou näwäu owa raunuk, karauk
roat amiak utup pak isorak aru pak ko siakup kouna, kos
jekwarowon.
15-16 Mokoit akas kiro owa raianik, keser ur wein, “Devit
nukan Mokoi kon enip rororau.” Anut kamuk raiäi roat
näunäu pak sintore ämän tamareäi roat pak ak Jisas nukas
karauk kurur atap mowon aparianik, kiro mokoit akan
ämän roianik, woiaka aru monuk, akas Jisas keser totorin,
“Na kiro ämän arei roum ra?” Jisas nukas ätäi awarowon,
“Io. Is roim. Utianik, ak Anut nukan ämän kiro wa ninareäi
ra? ‘Na mokoit pak karauk mokoit eteinak apur jeäi pak
kosar ämän ätär maronuk, akas nan enmat eposek senes
roror musaiei.’ ” *Buk Song 8:2*
17 Jisas ko kiro roat utwareanik, näu mena ute pote, ko
Betani mena ninowon.

Jisas nukas kar am uran kernuk, rurunewon.
(Mak 11:12-14, 20-24)

18 Jisas ko kon tamareäu roat pak ak tapera senes ätäi näu
mena kowaun koirai, Jisas ko sou wewon.
19 Ko apu kasakup kar am uran senek aparianik, siakup
potowon. Utianik, kiro am nemauk murau wa, ko käwäu
sapai raunuk, aparwon. Keserianik, kos kiro am auruwon.
“Na nemauk ätäiar wa muram. Wa senes.” Kos keser
aurnukar, kiro am kurte kusakusaiwon.
20 Kon tamareäu roat akas kiro onok aparmoi, karkairi-
anik, akas keser äiein, “Kiro am owose kurte rurneu?”
21 Jisas nukas ätäi kon tamareäu roat awarowon, “Is ak
epar senes awarom, akan woiaka epar mianik, ak ronkat
oirori wa owaiei, is kiro am keserim senek, ak nais kir
keseraiei. Utianik, ak kiro onok karar wa keseraiei. Wa
senes! Ak enro omtapau auraiei, ‘Na siräunam, an unik
uru pitikänir nam!’ aurna, ko keserai.
22 Keseria, ak akan woiaka epar mianik, owo onok Anut
nukas keseraun auraiei, ko kiro onok keserai.”

Jisas ko inokos sakau nuruwon roat akas kiro onoktapau
aparaun totorin.
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Jisas ko ätäi Anut osap nuriäi ou näwäu owa tonea,
roasiret Anut nukan ämän tamare raunuk raunuk, Anut
kamuk raiäi roat näunäu pak karauk ämän tamareäi roat

pak ak ko siakup koianik, ko totorin, “Na owo sakau oianik,
kiro onok keseriäum? Inos kiro sakau na isowon?”
24 Jisas nukas ätäi kiro roat awarowon, “Isas pak kar
ämän totwaraurim. Akas amke isan ämän onoktapau kiro
totwaraurim airona, isas pak is owo sakau pakas kiro onok
keseriäim kiro onoktapau ak awaram.
25 An jomareäwon ro, Jon, kon sakau erapakas kowon?
Kiro sakau Anut nukas nuruwon ra, ara kar ro nukas kiro
sakau nuruwon ra?”
Ak kiro ämän roianik, aka aka areanik, äiein, “Ik ko owo
räi aurau? Ik ko Anut nukan sakau pakas an jomareäwon
äieta, kos aikai, ‘Keseria, ak owon akan woiaka epar mau
utoin?’
26 Utianik, ‘Kon sakau kiro ro nukas nuruwon,’ keser
aurta, roasiret akas ik owoseikaiei rai iminewaroin. Owon,
ak Jon ko Anut nukan ämän roianik, areawon ro keser
sakau ronkateäi.”
27 Keseria, akas Jisas ätäi aurin, “Ik äpu wa.” Kos ätäi kiro
roat awarowon, “Is nais, inokos is sakau ironuk, kiro onok
keseriäim ak wa awaram.”

Jisas nukas mokoi oirori awan totok ämän mowon.

28 Jisas nukas ätäi awarowon, “Akan ronkat owo senek?
Kar ro ko mokoi oirori orip. Kiro ros kon urek mokoi pote,
auruwon, ‘Mokoi, rusa na wain woia pote sarau mo.’
29 Kiro mokois ätäi kon momok auruwon, ‘Is woia manau
utom.’ Keser äiewonus, ko ätäi ronkat oianik, woia pote
sarau mowon.
30 Kiro ros kon etei mokoi keseriar pote, auruwon, ‘Na
nais wain woia pote sarau mo.’ Kos ätäi auruwon, ‘Io, moni,
is manam.’ Utianik, ko keser aurianik, ko woia manau wa.
31 Kiro ses opok, owo mokois kon momokun ämän
tainoru?” Roasiret akas keser äiein, “Urek mokois kon
momokun ämän tainorwon.”
Keseria, Jisas nukas kiro roat awarowon, “Is ak epar senes
awarom, takis aiauk oiäin roat pak apu pakan asiret pak ak
amke Anut nukan roasiret sarei.
32 An jomareäwon ro, Jon ak opok koianik, apu eposek
ätär marowon, ak konun akan woiaka epar mau wa.
Keserna, takis aiauk oiäin roat pak apu pakan asiret pak
akas akan woiaka konun epar moin. Ak kiro roasiret
akan onok apwareanik, akas akan onok aru pakan ätäi wa
piririanik, konun woiaka epar wa moi.”

Roat aru akas wain woi kameäin totok ämän.
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Jisas nukas awarowon, “Ak kar totok ämän rowe. Kar
ro ko omnokou näwäu orip, ko wain woi momara, wain
uku weanik, porim wate mowon. Kiro woia wain nemauk

äsisiraun up tuweanik, woi kamäun ou rumukäu kämioik mowon. Woi erekapu jekur raunuk, karauk roat kon woia sarau maun kau mareanik, sarau mona mona, kiro woi atak ro nuka ko kar mena atapuk manowon. *Buk Song 80:8*

34 Wain nemauk murunuk, owaun ses kounuk, kiro woi atak ros kon karauk sarau roat awaronuk, ‘Karauk wain nemauk owaun kiro woi kumeäin roat rai opok potowe,’ keser awaronuk, potoin.

35 Wain woi kameäin roat akas kiro sarau roat 3 orip sakau atwareanik, kar ro wena, manowon, kar ro wena, meiewon, kar ro ko aiaukus wena, meiewon. Ak keserna,
36 kiro woi atak ros ätäi kon sarau roat sosop äsimwaronuk, ak wain woi kameäin roat siarakap potoin. Kiro roat akas sarau roat 3 orip amke akwaroin siar, kiro sarau roat sosop ak nais kir akwaroin.
37 Keserna, kiro ros nukan mokoi senes äsimornuk, kiro roat rain opok potowon. Momokus keser ronkatewon, ‘Ak isan mokoin ämän roumoi, wa aru muraiei.’
38 Utianik, kiro woi kameäin roat akas woi atak ron mokoi kounuk, aparianik, ak keser äiein, ‘Kos kon momok meienuk, kon osap erekapu owai. Ik ko weta, meienuk, kon wain woi ik owam. Kiro ik keseram.’
39 Keseria, ak kiro mokoi wain woian imäi neanik, woi kasakupai wena, meiewon.”

40 Jisas nukas roat rain awarowon, “Akan ronkat owo senek? Woi atak ro ko wain woia koia, kiro woi kameäin roat owosewarai?”
41 Akas ko aurin, “Kos kiro aru roat erekapu akware kureanik, ko ätäi karauk roat ak kiro wain woi kamäun imwarai. Tawa kiro wain murunuk, owaun ses opok kiro wain woi kamäiei roat akas woi atak ro karauk wain nemauk nuraiei.”

42 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak Anut nukan ämän kiro äieu ninareäi ra? Kiro ou tutu ou miäin roat akas aru äumoi, sauk moin. Rusapai, kiro ou tutu kamuk opokan ou tutu sakau eposek sarewon. Näwäu nukasar kiro tutu sarau näwäu nuruwon, kiro eposek senes ik aparum.” *Buk Song 118:22*

43 Jisas nukas kiro roat awarowon, “Meter Anut nukas ak kamwareäwon, rusapai Anut nukas ak utwareanik, karauk roasiret ak kon sarau eposek muriäi kos kiro roasiret kamwarai. [
44 Inok roasir kiro tutu opok siotorai, kiro roasir erekapu pitpatir, usipnirnaräi. Kiro tutus kar ro opokup nonuk, kiro ro ko maimai senek saräi.’]”

45 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak Parisi roat pak akas
Jisas nukan totok ämän roianik, ak äpu moin, ko akan onok
mesin äieu.
46 Keseria, akas kipakar Jisas sakataurin. Utianik, ak äpu
roasiret akas Jisas ko Anut nukan ämän roianik, areäu ro
rai ronkatein, okon, ak roasiret iminewaromoi, utoin.

22

Asik oianik, o näwäu amkeäin totok ämän.

1 Jisas nukas totok ämän pakas roasiret keser awarowon,
2 "Anut nukas kamwareäu onok kiro kesek. Kar omre
opok kamwareäwon ro näwäu king nukas kon mokoi asir
owaurnuk, o makaurwon.
3 Keseria, kon sarau roat äsimwaronuk, pote kiro roat kos
meter awarowon, awarianik, imware koi ak kon o makai
opok kowaiei. Utianik, ak kiro roat awaroin kowau utoi.
4 Keserna, kos kon karauk sarau roat sakau ämän orip
äsimwareanik, awarowon, 'Is ruris o makaurim. Isan
bulmakau sawai pak opur sirau orip erekapu weanik, mis
momin. Ak asir owaun o makomin opok kowe.'
5 Utianik, kon sarau roat äsimwaronuk, ak pote kiro
ämän awarona, kiro roat akas akan ämän rowau wa, ak
akan sarau opok atap atap manoin. Kar ro ko kon woia
potowon. Kar ro ko kon stua opok potowon.
6 Karauk roat akas kon sarau roat sakatwareanik, jeje
ämän awaromoi, akwarona, meiein.
7 Keserna, kamwareäu ro näwäu king ko kasak penuk,
kon marai roat äsimwaronuk, pote kiro roat erekapu
akware kureanik, akan näu mena episai makoin.
8-9 Keseria, kos kon karauk sarau roat awarowon, 'Is asir
owaun o makomin. Utianik, is roasiret awaromin ak koi
o jau utoi, okon, ak näu apu opok potoinai, roasiret sosop
apwareanik, awarona, o makam opok kowaiei.'
10 Kos keser äienuk, kon sarau roat akas apu opok
erekapu pote roasiret eposek pak aru pak erek awarona,
kon o jaun owa erekapu koi ok pe rain.
11 Keserna, kamwareäu ro näwäu ko kiro owa tonea, kar
ro ko omjo eposek orkäu wa aparwon.
12 Kiro omsau kamwareäu ro näwäu nukas kiro ro keser
auruwon. 'Jai, na owon omjo eposek orkäu wa, na okoro
owa pemon?' Utianik, kiro ro ko aräu wa, ko äpik rawon.
13 Keseria, kiro ro näwäus kon sarau roat awarowon,
'Ak kiro ron isou ipou pak, muris parararnai, kasik oi
känkurena, ko pututu wai rai aukpanak kartitir rawai.' "

14 Jisas nukas keser äiewon, “Anut nukas roasiret sosop
ko siakup kowaun urwareäu, utianik, ko roasiret sosop wa
sare mareäu.”

Roat akas takis aiauk Sisa nuraun itok wa ra rai Jisas totorin.
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kiro ämän äiewon roianik, Parisi roat akas kasik
nemana, aka aka Jisas atonoraun ämän atoin.
16 Keseria, akas akan karauk tamareäi roat pak Herot
nukan ämän tainoriäi roat pak ak Jisas rawa äsimwarona,
koin. Ak koianik, keser aurin, “Tamareäum ro, ik äpu na
epar ämän areäumon ro. Na ro akan ronkat wa roiäum.
Enmak orip roat karar na wa apwareäum. Na Anut nukan
ämän epar senes ik ätär mukiäum.
17 Keseria, nan ronkat owo senek? Ik takis aiauk Sisa
nuram ra utau? Nas ik aikam.”
18 Jisas ko nuka ate aparaun ämän moin äpu momara, kos
ätäi awarowon, “Ak sätäiäi roat, ak owon is ate aparoi?
19 Ak kar takis miäi aiauk oi ätär murona, is aparam!”
Akas kiro aiauk oi koi nurin.
20 Kos totwarowon, “Okoro aiauk opok enip totok orip
inokon?”
21 Akas ätäi aurin, “Sisa* nukan.”
Keser aurna, Jisas nukas ätäi awarowon, “Keseria, ak Sisa
nukan osap kiro Sisa nuraiei. Anut nukan osap, kiro Anut
nuraiei.”
22 Ak kiro ämän roianik, ronkat sosop oumana, ute
manoin.

Jisas nukas roat meieanik, ätäi siräiäi ämän awarowon.
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Kiro omre opakar, Sadusi roat akan ronkat kesek, roat
meieäi, ätäi wa siräiäiei rai äiäi, akas Jisas siakup pemana,
keser totorin,
24 “Tamareäum ro, meter Moses nukas keser äiewon,
‘Kar ro ko asir oumara, kon wau mokoi wäpik meie ute
manonuk, kon amakus pak awakun wäimäs oumara, mokoi
mai, kiro mokoi awak meiewon nukan mokoi senek saräi.’
Lo 25:5
25 Utianik, kar muti kar ro kon mokoit orip. Mokoi
urektapau asir oumara, ko mokoi wäpik meiewon. Keseria,
kar amunakas kon wäimäs owon.
26 Ko nais mokoi wäpik meiewon. Keseriar pote, kiro roat
7 orip akas kiro asir oin, erekapu mokoi wäpik erar meiein.
27 Keserianik, kiro wäimäs asir rawonus, ruris meiewon.
28 Kiro asir roat 7 oripas oin, tawa meiein roasiret ätäi
siräiäiei ses opok, kiro asir inon tuku rawai? Omnokou
opok, kiro roat 7 orip meiein akas kiro asir karar oin.”

29 Keser aurna, Jisas nukas ätäi keser awarowon, “Ak
Anut nukan ämän pak kon sakau pak ak äpu wa. Keseria,
ak sätäpu roat senes!
30 Roasiret meiein ätäi siräianik, ak Anut nukan sarau
eitek omar oik rai senek rawaiei. Ak wa ouratäiäi.
31 Anut nukasar meiein roat ak ätäi siräiäiei rai äiewon.
Ak kiro ämän ninareäi ra?
32 ‘Is Apraham, Aisak, Jekob akan Eit.’ *Kisim Bek 3:6*
Anut ko roat meiein akan Eit wa, ko roat orip orip awau
raiäi akan Eit.”
33 Keser awaronuk, roasiret ak kon ämän eposek roianik,
karkairin.

Owo sintore ämän kiro näwäu senes?
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Jisas nukas kiro ämän Sadusi roat awaronuk, ak ätäi
aräu senek wa. Kesernuk, Parisi roat ak kiro ämän roumoi,
tururianik,
35 Parisi ro kar sintore ämän tamareäu ro nukas Jisas ate
aparaun keser totorwon,
36 “Tamareäum ro, owo sintore ämän kiro näwäu senes?”
37 Kesernuk, Jisas nukas ätäi auruwon, “ ‘Na nan won pak
nan totomat pak nan ronkat pak nan Näwäu, Anut nukanun
erekapu meie.’ *Lo 6:5*
38 Kiro sintore ämän epar mäwäu senes, amke rau.
39 Kar sintore ämän näwäu kiro kon onok kesek. ‘Na
nakanun meieäum senek, nan jaunan keseriar meie.’ *Wok*
Pris 19:18
40 Moses nukan sintore ämän pak Anut nukan ämän
roianik, areain roat akan ämän pak kiro sintore ämän
näwäu oirori opok sakau miäi.”

Krais ko inokon mokoi?
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Jisas nukas karauk Parisi roat ko siakup koi turur rauna,
kos totwarowon,
42 “Akan ronkatis Krais ko inok äiäi? Ko inokon mokoi?”
Akas ätäi ko aurin, “Ko Devit nukan Mokoi.”
43 Jisas nukas ätäi awarowon, “Owose Osou Näus Devit
ronkat nurunuk, kos Krais kon Näwäu äiäwon?
44 Devit nukas äiewon, ‘Anut Näwäu nukas isan Näwäu
auruwon, “Na isan ipi näu kaima taneta, isas nan iwäi
jaunat erekapu itimwareanik, nan isonap mareita, nan
inkaruru rawaiei.” ’ *Buk Song 110:1*
45 Devit nukasar ‘Krais ko isan Näwäu’ äiewon. Keseria,
owose ak Krais ko kon mokoi äiäi?”
46 Keseria, kiro omre opokas pote, kar ros Jisas karauk
ämän aurau wa, ak ko sakau imineanik, kar ämän totorau
wa.

23

Jisas nukas sintore ämän tamareäi roat pak Parisi roat pak akan onok aru mesin awarowon.

1 Keseria, Jisas nukas roasiret pak kon tamareäu roat pak
ämän marowon.
2 Ko keser awarowon, “Tamareäi roat pak Parisi roat pak
akas ak sintore ämän tamareäi, kiro Moses nukan sintore
ämän senek.
3 Keserianik, ak kiro ämän arorai ak roianik, erekapu
tainorwe. Utianik, akan onok keseriäi, ak kiro wa tainorau.
Owon? Ak erar ämän sosop miäi, utianik, aka kiro ämän
wa tainoriäi.
4 Akas usu sosop roasiret arona, ak kiro usu oi kuräu
senek wa. Utianik, kiro usu roasiret ariai ak ätäi wa
sarwareäi.
5 Ak owo onok keseria, kiro erekapu keserna, roasiret
akas apaikaun rai keseriäi. Ak roat apwaraun räi, ak
karauk Anut nukan ämän kar pepa eteinak opok jer weanik,
akan oioraka, ipiaka opok muris rakir miäi. Ak akan Anut
auraun omjo opok mer eposesek mako muriäi.
6 Keseria, ak o jeäi owa pak tururiäi owa pak omoi eposek
eposek opok amke tanäun akan woiaka meiäi.
7 Ak akan ronkat kesek roat akas amket opok, ‘pere,’
awareanik, ipiak atomoi, ‘Tamareäi roat,’ keser awarona,
akan woiaka näu sareäi.
8 Utianik, ak isan tamareäimin roat, karauk roat akas ak
tamareäi roat rai keser wa awaraiei. Ak erekapu tupsiu
karar. Akan tamareäu ro karar.
9 Keseria, ak kar onkapan ro ‘Moni’ rai wa aurau. Akan
Momonaka karar ko omar oik rau.
10 Karauk roat akas ak ‘iken kamoikeäi roat’ keser wa
äiäiei. Akan kamwaraun ro kiro is karar Krais.
11 Ak kamuk opok, inok ro näwäu saräun ko akan sarau
ro senek rawai.
12 Inok ro nukasar kon enip rororai kiro ron enip Anut
nukan amukup näwäu wa saräi. Inok ro ko nukasar kon
enip wa rororai, kiro ro kon enip jou orip rawai.”

Jisas nukas tup ou kameäi roat akan onok aru apwareanik, kewarowon.
(Mak 12:40; Luk 11:39-52, 20:47)

13 Jisas nukas ätäi äiewon, “Ei! Ak sintore ämän tamareäi
roat Parisi roat pak. Ak wopurut! Ak sätäiäi roat! Anut
nukas roasiret kamwaraun apu akas soriäi. Ak akasar kiro
opok wa toneäi. Utianik, roasiret kiro opok tonauri keseriäi,
akas akan apu tonaun sor rai.

[

14 Ei! Ak sintore ämän tamareäi roat Parisi roat pak, ak
wopurut! Ak sätäiäi roat. Ak wäimäs asiret atonwareanik,
akan owan osap erar oi maneäi. Karauk roat akan amiakap
nais ak Anut aurianik, ämän rumukäu miäi. Keseria, tawa
Anut nukas koi wasarewaraun ses opok, ak usu näwäu
senes owaiei.]

15 Ei! Ak sintore ämän tamareäi roat, Parisi roat pak, ak
wopurut, ak sätäiäi roat. Ak mas an siakup pak omnokou
opok pak erekapu arianik, kar ro akan onok tainoraun rai
itaneäin. Ak kiro ro akan onok tainoraun itanein, ko akan
onok aru erekapu tainormara, ko ep wa koseriäu uru nai,
aka naiei senek nai.

16 Ei! Wopurut! Ak amiaka utup roat. Akas karauk roat
apu ätär mareäi. Keseria, akas keser ämän areai, 'karauk
roat ämän awareanik, akas Anut osap nuriäi ou näwäu
nukan enip ateäi, kiro ämän sakau wa. Utianik, ak aiauk
gol owa rau nukan enip ateäi, kiro ämän epar sakau orip,
ak kiro ämän jekur tainoriäi.'

17 Ak otop, ak amiaka utup roat! Owo osap kiro näwäu
senes? Anut osap nuriäi ou kiro näwäu ra, aiauk gol nukas
ou ate miäin kiro näwäu ra?

18 Kar ämän akas keser äiäi. 'Utianik, kar ros ämän
areanik, opur amkeäi patan nukan enip atai, kiro ämän
sakau wa, kiro wa tainorau. Utianik, kar ro ko opur amkea,
patan opok kar osap oik raunuk, kon enip atai, kiro ämän
epar sakau saräi.'

19 Ak amiaka utup roat! Owo osap kiro Anut nukan amuk
opok näwäu? Anut nukan opur amkeäi patan ra, kiro osap
patan opok rau ra? Osap kiro opur amkeäi patan opok rau,
kiro patanis kiro osap eposek sareäu.

20 Keseria, kar ro kon ämänis sakau mianik, ko opur
amkeäi patan nukan enip atai, ko erekapu osap patan opok
rau akan enmak erek ateäu.

21 Utianik, kar ro ko Anut osap nuriäi ou näwäu nukan
enip ateanik, kon ämän kiro sakau mai, ko kiro ou nukan
enip pak Anut owa rau nukan enip pak erek ateäu.

22 Utianik, kar ros omar enip ateanik, kon ämän sakau
mai, ko Anut nukan taneäu patan pak Anut nuka patan opok
tane rau awan enmawa erek ateäu.

23 Ei! Ak sintore ämän tamareäi roat, Parisi roat pak, ak
wopurut! Ak sätäiäi roat! Akan woian onin eteinak karar
karar 10 orip inäianik, surwate mianik, karar sur oi Anut
nuriäi. Utianik, ak karauk sintore ämän näwäu kiro utomoi,
wa tainoriäi. Kiro sintore ämän ak tainorau wa kiro onok
kesek: ak karauk roat pak onok eposek wa miäi. Ak karauk
roat akanun woiakati wa miäi. Ak karauk roat jekur wa

kamwareäi. Ak kiro onok eposek näwäu erekapu tainori rai, epar ak karauk onok eteinanak erek tainoraiei.
24 Ak amiaka utup roat! Ak keseria, kamkeris akan o ur opok naurnuk, ak kiro emeriai. Utianik, opur kamel näwäu ak o ur orip nikateäi. Ak sintore ämän eteinanak tainoriäi, utianik, ak sintore ämän näwäu wa tainoriäi.
25 Ei! Wopurut! Ak sintore ämän tamareäi roat, Parisi roat pak, ak sätäiäi roat! Keseria, ak akan kap pak maro pak oi mekesupan an kosoriäi. Utianik, ak onok aru sosop miäi, okon, akan woiaka uru ukun sosop rau, ak kiro wa kosoriäi.
26 Ak Parisi roat, ak amiaka utup! Ak amke akan kap wou uru ukun rau kiro kosoria, ätäi kasikan enipsau opok kosorna, kiro ukun wäpik eposek saräi!
27 Ei! Wopurut! Ak sintore ämän tamareäi roat Parisi roat pak, ak epar sätäiäi roat! Ak op up opok mer eposek amke muriäi senek, kiro mer roat akas apariai kiro eposek senes. Utianik, up uru op nuka poomreanik, sou aru rau.
28 Kiro keseriäu senek akan onok nais kesekur, roasiret akas apwareanik, ‘ak roat eposek’ äiäi. Utianik, akan woiaka uru ak onok aru senes mia, sät ämän areai.”

Jisas nukas owo onok aru sintore ämän tamareäi roat pak Parisi roat opok päi rai awarowon.
(Luk 11:47-51)
29 Jisas nukas ätäiar awarowon, “Ak sintore ämän tamareäi roat Parisi roat pak, ak wopurut! Ak sätäiäi roat. Keseria, ak Anut nukan ämän roianik, areain roat akan up opok patan eposek käi miäi. Ak roat akan woiaka epar moin, akan up opok mer eposek amke mareäi.
30 Utianik, ak keser äiäi, ‘Ik iken asonokot pak meter erek raumun senek maro, ik kiro roat wa akwarowom.’
31 Akan ämänisar aka ätäi amop marou, ak akan momonakat akas meter Anut nukan ämän roianik, areain roat akwarona, meiein ak akan mokoit.
32 Keseria, akan momonakat akas keserin siar, ak nais keseriar karauk Anut nukan ämän roianik, areai roat akwarona, meiäiei.
33 Ak män aru nukan mokoit! Anut nukas ep wa koseriäu opok kurwarnuk, ak owose imine manaiei?
34 Is epar senes awarom, ak rowaiei, isas Anut nukan ämän roianik, areai roat pak ämän tamareäi roat pak äsimwaroita, ak rai opok kowaiei. Akas karauk roat akwarona, meiäiei. Karauk roat am äpäs opok äsäiware mona, meiäiei. Karauk roat akan tururiäi owa mänkäsi owaraiei. Karauk roat akas emwarona, imine pote kar näu

mena potona, ätäi kiro pakan emwarona, kar näu mena
potaiei. Ak keser keser ari rawaiei.
35 Keserianik, karauk roat akas meter roat woiaka epar
moin akwarona, meiein, kiro usu ak opok päi. Abel ko onok
eposek miäwon ro wena, meiewon, keseriar pote Sekaraia,
ko Berekia nukan mokoi kir keserin. Ak Sekaraia Anut osap
nuriäi ou näwäu pak jou miäi patan kamuk opok wena,
meiewon.
36 Is ak epar senes awarom. Kiro onok meter akan askanai
akas keserin mesin ak rusapaian roasiret ak kiro usu näwäu
owaiei!”

Jisas ko Jerusalem mena aparmara, wouti mowon.
(Luk 13:34-35, 19:41-44)

37 Jisas nukas Jerusalem mena aparmara, äiewon, “O,
Jerusalem, Jerusalem! Akas Anut nukan ämän roianik,
areain roat akwarona, meiein. Ak karauk roat ämän oi
ariain roat Anut nukas äsimwarowon, aiaukus akwarona,
meiein. Is omre sosop, kakarau anak nukas kon nakut
saus kururware raiäu senek, isan ipias roasiret kamware
rawaurimin. Utianik, roasiret akas is ak kesewaraun wa
utoiroin.
38 Ak rowe, Anut kon osap nuriäi ou ute manonuk, kiro
ou erekapu aru saräi.
39 Is ak epar senes awarom, rusapai is manoita, ak is ätäi
wa apairaiei, pote tawa, akasar keser äiäiei, ‘Anut nukasar
kiro ro sare mai, ko Näwäu nukan enip pakas kowai.’ ” *Buk*
Song 118:26

24

Jisas nukas Anut osap nuriäi ou näwäu enip tempel aru
mai rai äiewon.

1 Jisas ko Anut osap nuriäi ou näwäu enip tempel owa
rawonus, ute ne manaurnuk, kon tamareäu roat akas
koianik, aurin, “Na okoro ou jekur aparnam man.”
2 Kos ätäi keser awarowon, “Kiro itok, ak osap erekapu
apari. Utianik, is ak epar senes awarom, iwäi jaunakat
akas koia, kiro ou erekapu aru maiei. Kiro ou moin aiauk
erekapu uräi naiei. Kar aiauk kon omoi wa rawai.”

Jisas nukas tawa usu sosop päi rai äiewon.
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Keserianik, Jisas ko Olivet omtapau opok pote tane
raunuk raunuk, kon tamareäu roat akarar ko siakup
koianik, akas ko keser totorin, “Esepa kiro onok päi? Na
ik aikota, rowam, owo onok amke penuk, ik kiro omre äpu
mam?”

4 Kos ätäi awarowon, “Ak sakau tai rawe. Karauk roat
akas pemana, ak sät ämän awaraiei. Ak kiro akan ämän
wa rowau.
5 Karauk roat akas pemana, isan enim ateanik, keser
äiäiei. ‘Is Krais is ak ätäi imwaraun ro pem.’ Roat sosop
akas kesek ämän roianik, epar äiäiei. Ak, isan tamareäim
roat, ak kiro roat akan ämän wa tainwarau.
6 Utianik, ak amke marai kowai ämän pak marai jejep
pak siarakap kounuk, roumoi, ak wa karkairau. Kiro onok
epar amke päi. Utianik, wasarewaraun ses kiro kurte wa
pekeräi.
7 Kar omsau pakan roasiret akas siräianik, kar omsau
pakan roasiret pak iwäi muratäianik, weräiäiei. Karauk
omsau opok mim päi. Karauk omsau opok roasiret sou om
rumukäu rawaiei.
8 Kiro onok erekapu päi kiro kon onok kesek, kar asir ko
mokoi owaun amke tätäi näwäu oiäu senek.
9 Keseriar, kiro ses opok ak isan tamareäimin roat akan
iwäi jaunakat akas sakatwareanik, usu näwäu aromoi,
akwarona, meiäiei. Omnokou pakan roasiret erekapu akas
akanun kasiaka peanik, sauk maraiei. Ak isan tamareäimin
roat, okon, ak roasiret akas kesewaraiei.
10 Roasiret sosop akan woiaka epar moin, kiro ses opok
akan woiaka epar moin utaiei. Kesermana, aka aka akan
jaunakat pak iwäi muratäianik, ak imwareanik, akan iwäi
jaunakat akan ipiakap maraiei.
11 Ak keserna keserna, Satan nukan ämän roianik, areäi
roat akas peanik, roasiret sosop sätwarona, ak akan ämän
tainoraiei.
12 Ak kiro onok näwäu sarenuk, roasiret sosop akan
jaunakat akanun woiakati miäin, ak kiro onok eposek
utaiei.
13 Utianik, inok ro isan sarau wa utai, ko orip orip sakau
me rawai tawa wasarewaraun ses opok, Anut nukas ko ätäi
imäiai.
14 Roasiret akas Anut nukan Ämän Eposek omsau erekapu
roasiret awarona, roasiret ak kiro ämän äpu momoi, roi
rauna rauna, epar kiro wasarewaraun ses kowai.”

Kar osap aru senes päi.
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 Jisas nukas ätäi äiewon, “Ak kar osap aru senes kiro
meter Anut nukan ämän roianik, areawon ro Daniel nukas
arewon päi aparaiei. *Daniel 9:27*
Kiro osap aru senes peanik, Anut nukan omoi näu eposek
opok pe tai rawai. (Ak kiro ämän ninarein raroi, jekur
ronkatäiei.)

16 Kiro ses opok roasiret ak Judia provins opok rai ak
omtorou opok imine tonaiei.
17 Kar ro ko ou oik rawai, ko neanik, kon osap owa rau wa
tone owai. Ko kurte erar imine manai.
18 Kar ro woia sarau me rawai, ko kon mer eposek owa rau
koi wa owai.
19 Kiro ses opok, asiret ak amaiwo orip pak asiret mokoit
apur jerai orip, ak wopuräiei.
20 Ak Anut auraiei, 'Om nai ses opok ra, iken sumaun omre
opok, kiro osap aru kowai wa iminäiei.'
21 Ak kiro usu näwäu meter wa oiäin. Omnokou awau
pewon ses opokas koi rusapai rau, tawa nais kesek usu ätäi
wa päi.
22 Utianik, Anut nukas omre rumukäu kurte katu sarewon,
owon, ko kiro onok keserau wa maro, roasiret sosop wa
rawoi. Ko karauk roasiret imwaraun sarware mowon,
okon, kiro onok kurte keserwon.
23 Kar ros pemara, keser awarai, 'Krais okoro pe rau!' ra,
'Ko enro rau!' rai, awaronuk, ak kon ämän roianik, woiaka
epar wa mau.
24 Karauk roat akas pemana, sätäianik, keser äiäiei, 'Is
Krais.' Karauk roat akas äiäiei, 'Is Anut nukan ämän
roianik, areäim ro.' Keseria, ak kurur näunäu pak karauk
sarau atap atap maiei. Ak karauk roasiret Anut nukas
nukan sare marowon, sätwaraurmana, akan amiakap kiro
onok keseraiei. Sätwarona, ak Anut nukan roasiret akan
onok tainorianik, ak Anut nukan onok utaun rai keseraiei.
Utianik, akas kiro onok kesewaraun senek wa.
25 Is ak kiro ämän awaromin jekur rowe. Owo onok tawa
päun rau pak rusapai pak is ak awarom.
26 Keseria, karauk roat akas pemana, keser awaraiei, 'Ro
Nukan Mokoi ko ro wäpik mena koi rau.' Keser awarona,
ak wa pote aparau. Kiro roat akas ätäi awaraiei, 'Ko kowon
enro owa ämäi rau.' Keser awarona rai, ak akan ämän
roianik, woiaka epar wa mau.
27 Ro Nukan Mokoi kowaun ses kurte päi, san peäu pakas
ermänirmara, nopte san neäu opok nopteäu senek keseriar
kowai.
28 Opur meieanik, poomre rawai kiro opok, epsimai sosop
kiro opur pomou jaun pote tururaiei."

Ro Nukan Mokoi ätäi kowai.
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

29 Jisas nukas ätäiar äiewon, "Kiro usu näwäu senes
erekapu pe manonuk, san ko pututu senek saräi, keir ko
merek wa kuräi, pai omar opokas atere kowaiei. Keserna,
omar oikan osap sakau rain erekapu ritratorai. *Aisaia
13:10*

30 Kiro onok kesernuk rai, kar osap omar oikas kounuk, ak
äpu maiei kiro Ro Nukan Mokoi kowai. Roasiret omnokou
opok rai ak imine wai rauna rauna, Ro Nukan Mokoi
omar oik iou pakas sakau näwäu orip arou pakas kounuk,
aparaiei. *Daniel 7:13*
31 Keseria, kos kar Anut nukan sarau eitek aurnuk, parau
urwenuk, jejep näwäu saräi. Kos karauk Anut nukan sarau
eitek äsimwaronuk, omsau erekapu poteanik, Anut nukas
kon roasiret sare marowon, imware koi turware maiei."
Kisim Bek 19:16

Suwaro käienuk, ak äpu miäi san tawaun ses pera.
(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

32 Jisas nukas ätäi awarowon, "Am suwaro nukas ak san
tawaun onok ätär marai. Keseria, suwaro erekapu käianik,
am käwäu awau ätäi tu penuk rai, ak kiro äpu maiei, kiro
san näwäu päun ses.
33 Kiro senek tawa kiro onok atap atap penuk, ak äpu
maiei, Ro Nukan Mokoi kowaun ses katu sare rau.
34 Is epar senes awarom, okoro roasiret rusapai rai ak wa
meiäiei opok kiro onok keser päi ak aparaiei.
35 Omar omnokou pak rau kiro erekapu wasaräieir.
Utianik, isan ämän wa wasaräi, orip orip rawai."

Ro Nukan Mokoi kowaun omre kar ros wa äpu mai.
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

36 Jisas nukas ätäi äiewon, "Kar ros Ro Nukan Mokoi
kowaun omre wa äpu mai. Anut nukan sarau eitek nais
ak äpu wa. [Kon mokoi nuka nais ko äpu wa.] Isan moni
nuka karar ko kiro omre äpu.
37 Meter Noa rawon ses opok roasiret akas akan onok atap
atap keser rain senek Ro Nukan Mokoi ätäi kowai ses opok
roasiret kir keser rawaiei.
38 Joi näwäu päu wa opok roasiret ak o je rai, an je rai, ro
asir oi rai, ak keser rauna rauna, Noa ko ous uru tonowon.
Stat 7:7
39 Utianik, ak kiro onok päun ronkatäu wa. Keseria, joi
näwäu peanik, kiro roasiret erekapu ämäi marowon. Kiro
onok keserin senek ak keserna keserna, Ro Nukan Mokoi
ätäi kowai.
40 Kiro ses opok, ro oirori au woia sarau me rawaieir opok
sarau eitek akas koi kar ro imäianik, kar ro ute manaiei.
41 Asir oirori au ma rei rawaieir opok, kar asir koi
imäianik, kar asir ute manaiei.
42 Kesek okon, ak awau tai rawe. Owon, ak akan Näwäu
nukan kowaun omre ak äpu wa.
43 Utianik, kar ou atak ro kos kar päu ro owo ses pututu
pe kon ou uraianik, owa tonaun äpu momara, ko wa ninai,

ko awau tai raiäu. Ko kiro ro inikernuk, kon owa wa uräi
tonai.
44 Ak nais keseriar orip orip jekur kame rawe. Owon? Ro
Nukan Mokoi ko sareper kowai, kon kowaun omre ak äpu
wa.”

Sarau roat aru pak eposek pak akan totok ämän.
(Luk 12:41-48)

45 Jisas nukas ätäi awarowon, “Inok sarau ro ko ronkat
eposek orip ämän tainoriäu? Kiro ro karar kon kameäu ros
sare monuk, kos karauk sarau roasiret kamwareanik, akan
o are rawai.
46 Kiro sarau ro ko keserai, kon kameäu ro kounuk, ko
nepipirai.
47 Is epar senes awarom, kiro sarau ro ko kon ro näwäus
kon osap erekapu kamäun sare murai.
48 Utianik, kar sarau ro ko ronkat eposek wa, ko keser
ronkatäi, ‘Isan kamoireäu ro ko kurte kowau utou.’
49 Kesermara, kos karauk sarau jaukut, akwaromara, ko
an sakau jemara, rauk käi rawai.
50-51 Ko kesernuk kesernuk, kon kameäu ro sareper
koumara, mänkäsir oianik, emernuk, sätäiäi roat pak pote
raianik, aukpanak kartitirmara, wai rawai.”

25

Asir 10 orip akan totok ämän.

1 Jisas nukas ätäi awarowon, “Anut nukas roasiret
kamwaraun omre päi kiro kon onok kesek. Asiret makun
10 orip akas akan lam oianik, kar ro asir awau owon ak
pote apu pakan tararmoi, imäiäun potoin.
2 Kiro asiret makun 10 orip karaima 5 orip ak akan ronkat
eposek wa, karaima 5 orip akan ronkat eposek orip.
3 Kiro asiret ronkat eposek wäpik akas akan lam oi koin,
utianik, ak an sosparar owau wa.
4 Utianik, asiret ronkat eposek orip akas akan lam pakan
an botol orip ok pewon oiar koin.
5 Kiro asir owon ro ko kurte kowau wa. Kesernuk, kiro
asiret 10 orip ak amoswaronuk, ninoin.
6 Ak ninona ninona, pututu kar ros keser ur wewon, ‘Asir
awau owon ro ki kou! Ak apu opok pote tararnai, imäi
kowe!’
7 Asiret 10 orip ak kiro ur roumana, siräianik, akan lam
jekurin.
8 Keseria, kiro asiret 5 orip ak ronkat eposek wäpik akas
jaunakat ronkat eposek orip awaroin, ‘Ik akan lam pakan
an mikou rawai ik äräiene mukowe. Iken lam an wäpik,
okon, koserauru.’

9 Utianik, kiro asiret ronkat eposek orip akas ätäi keser
awaroin, ‘Wa, iken an okoro ak pak itok wa mai, iken lam
pakan karar rau. Ak awau stua pakan atapur pote, kau
mowe.’
10 Keserianik, kiro asiret ronkat eposek orip wa, ak stua
opok an kau maun manona manona, asir owon ro kowon.
Asiret ronkat eposek orip ak ko kounuk, aparia, ko pak o
jaun owa erek tonoin. Keserna, im pene moin.
11 Keserna, kiro asiret 5 orip ronkat eposek wäpik ak ätäi
koia, keser äiein, ‘Näwäu, Näwäu, na ik im tue muk.’ ”
12 Aurna, kiro ros ätäi keser awarowon, “Epar senes,
utianik, is ak äpu wa.”
13 Keseria, Jisas kiro totok ämän aware kureanik, ko
roasiret ätäi keser awarowon, “Ro Nukan Mokoi ko kowaun
omre ak äpu wa, okon, ak awau tai rawe.”

Sarau roat 3 orip akan totok ämän.
(Luk 19:11-27)

14 Anut nukas roasiret kamwaraun omre päi kiro kon
onok kesek. Kar ro kon ou ute ko kar mena atapuk
manaurmara, kon sarau roat awaronuk, ak kouna, kon osap
erekapu akan ipiakap marowon.
15 Ko akan onok aparianik, aiauk atap atap keseriar
arowon. Ko kar ro aiauk 5,000 orip nuruwon, kar ro
ko 2,000 orip nuruwon, kar ro ko 1,000 orip nuruwon.
Kesermara, ko utware manowon.
16 Kesermoi, ko manonuk manonuk, kiro ro ko aiauk 5,000
orip owon ko kiro aiaukus sarau momara, ätäi kar 5,000
kiro sarau pakan owon.
17 Kar ro ko keseriar aiauk 2,000 orip owon ko nais sarau
momara, ätäi kar 2,000 owon.
18 Utianik, kar ro ko aiauk 1,000 orip owon, ko kiro aiauk
up tueanik, up uru ämäi monuk, rawon.
19 Omre sosop manonuk, kiro kamwareäu ro kon sarau
roat aiauk arowon, kiro aiaukun ämän jekuraun ätäi
kowon.
20 Kiro sarau ro ko aiauk 5,000 owon ko siakup pemara,
keser auruwon, “Näwäu, meter na is aiauk 5,000 iromon,
is kiro aiaukus sarau momoi, ätäi kar 5,000 oimin. Okoro
apar!”
21 Kesernuk, kon kameäu ros ätäi keser auruwon, “Na
sarau ro eposek. Na sarau eteinak jekur kamemon, okon, is
na sarau näwäu opok musoita, na sarau kamäm. Keseria,
na is pak pea, nepipir rawam.”
22 Kesernuk, kar sarau ro ko aiauk 2,000 owon, ko
nais pemara, keser auruwon, “Näwäu, nas is aiauk 2,000

iromon. Na okoro apar. Is ätäi sarau mianik, kar 2,000
oimin.”
23 Kesernuk, kiro kamwareäu ros auruwon, “Na sarau ro
eposek. Na sarau eteinak jekur kamemon, okon, is na sarau
näwäu opok musoita, na sarau kamäm. Keseria, na is pak
pea, nepipir rawam.”
24 Kesernuk, kar sarau ro aiauk 1,000 owon ro ko nais
pemara, keser auruwon, “Näwäu, is äpu na kurte kasat
peäu ro. Keseria, kar ros kon woia o uku weäwon, na kiro
pakan o siräi oiäum. Na kar ros kon woia o uku kureäwon,
na kiro pakan o jare oiäum.
25 Keseria, is iminemoi, nan aiauk 1,000 iromon, is kiro
aiauk oi pote omnokou uru up tue momin. Nan aiauk okoro
apar.”
26 Keser aurnuk, kon kameäu ros kiro sarau ro keser
auruwon, “Na sarau ro aru! Na ro wäskupu senes. Kar
ros kon woia o uku weäwon, is kon o siräi oiäim ra?
27 Keseria, na isan aiauk benk opok murau owon utomon.
Is ätäi keser koita, kiro aiauk pak karauk aiauk pak owam.”
28 Keser aurmoi, kos karauk sarau roat awarowon, “Ak ko
pakan aiauk 1,000 senri oianik, 10,000 orip ro nuraiei.”
29 Kos ätäi awarowon, “Is epar senes awarom, inok ro
ko osap sosop orip, ko sarau miäu, kiro ro ko Anut nukas
karauk osap sosop senes nurai. Keseria, kiro ro osap sosop
orip saräiei. Utianik, inok ro ko osap eteinak orip sarau wa
miäu, kon osap erekapu senri owam.
30 Kiro wäskupu ro aru, ak ko imäinai, kaik känkurena,
pututu ne rawaura. Ko roat waianik, aiakpanak kartitir rai
pak erek rawaiei.”

*Ro Nukan Mokoi ätäi koianik, roasiret erekapu wasare-
warai.*

31 “Kiro ses opok Ro Nukan Mokoi ko kamwareäu ro
näwäu king senek, ko kounuk, Anut nukan sarau eitek pak
erek kowaiei. Keserianik, ko kon patan opok taneanik,
roasiret wasarewarai.
32 Omnokoupaian roasiret omsau sau rai, ak erekapu
ko siakup kouna, kos karauk roasiret karaima inäi marea,
karauk roasiret karaima inäi marai. Roat akas sipsip meme
ori kamwareanik, inäi mareäi senek, sipsip karaima inäi
mareanik, meme karaima inäi mareäi senek keserai.
33 Kos roasiret woiaka epar moin ak kon ipou näu kaimas
marai, karauk roasiret ak woiaka epar mau wa ko ak ipou
saunan kaima marai.
34 Keseria, kamwareäu ro näwäu king nukas keser
awarai, “Roasiret isan ipi näu kaima rai, ak isan Monias

sare marowon. Meter omnokou päu wa opok, isan Monias
nukan kamwareäu mena akan sare marowon, ak owaiei.”
35 Kos keser awarai, ‘Is sou raimin, akas is o irona, jemin.
Is an pätirwon, akas is an irona, jemin. Is kar menan ro
senek koimin, akas akan owa imäiri tonoin.
36 Is omjo wäpik, erar raimin, akas omjo irona, takemin.
Is sip raimin, akas koi kamoiroin. Is karapus owa raimin,
akas pote apairoin.’
37 Kos keser awaronuk, roat eposek akas ätäi ko keser
auraiei, ‘Näwäu, esepa na sou raumon, ik na o isomun?
Esepa na an pätisonuk, ik na an isomun?
38 Ik owo ses opok na kar menan ro senek apaisianik,
iken owa imäisi potomun? Esepa ik na omjo wäpik raumon
apaisianik, omjo isomun?
39 Na owo ses opok sip raumon ra karapus owa raumon,
ik pote apaisomun?’
40 Ak keser aurna, kiro kamwareäu ro näwäu king nukas
ätäi awarai, ‘Ak epar senes awarom, ak isan kar ro kon enip
näwäu wa, ak ko sarein, kiro ro karar sarau wa, ak kiro is
sareiroin.’
41 Keserianik, kos kiro roasiret kon ipou saunan kaima
rain, keser awarai, ‘Ak euruwe, Anut nukan amuk opok ak
ämän näwäu orip. Ak ep wa koseriäu opok pote. Kiro ep
isan monias Satan kon sarau eitek pak erek sare marowon
kiro opok ak erek ne rawaiei.
42 Kiro owon, is meter sou iworowon ak is o irau wa, is
an pätirwon, ak is an irau wa.
43 Is kar menan ro senek koimin, akas akan owa imäiri
potau wa. Utianik, is omjo wäpik raimin, akas kar omjo irau
wa. Is sip orip raimin akas kamoire rawau wa. Is karapus
owa raimin ak is pote apairau wa.’
44 Keser awaronuk, akas ko ätäi auraiei, ‘Näwäu, na esepa
sou raumon ik apaisomun, na esepa an pätison, na esepa
na kar menan ro senek koumon, na esepa na omjo wäpik
raumon, na esepa sip orip raumon, na esepa karapus owa
pote raumon, ik na sareisau wa?’
45 Kiro kamwareäu ro näwäu king nukas ätäi ak keser
awarai, ‘Is ak epar senes awarom, ak isan kar ro kon enip
näwäu wa, ak ko saräu wa, kiro ak is saroirau wa.’
46 Keseria, kiro roasiret ak ep näwäu wa koseriäu opok
ne rawaiei, utianik, roasiret eposek ak karar epar orip orip
awau rawaiei.”

26

Roat näunäu akas Jisas wena, meiäun ronkat oin.

1 Jisas nukas kiro ämän aware kurea, kiro omre opokar
kon tamareäu roat awarowon,
2 “Ak äpu sumaun omre kon enip Pasowa* omre oirori
manonuk, kiro omre päi. Ro Nukan Mokoi kiro ses opok kon
iwäi jaukut akas aru murianik, am äpäs opok äsäi maiei.”
3 Kiro ses opokar karauk Anut kamuk raiäi roat näunäu
pak, mena kameäi roat näunäu pak akas Anut kamuk raiäi
roat akan kamwareäu ro näwäu, kon enip Kaiapas nukan
owa pote tururin.
4 Keseria, ak Jisas sakau ateanik, wena, meiäun ämän
ämäi ämäi atoin.
5 Utianik, ak äiein, “Ik ko kiro sumaun omre opok wa
wäu, roasiret akas siräianik, akas ik pak näwäu weräiäiei.”

Kar asires uer sou eposek orip oianik, Jisas nukan tapau opok kourwon.
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Betani mena kar ro, kon enip Saimon, meter ko sip
repros orip raiäwon, Jisas tone kon owa rawon.
7 Keseria, ko owa tanea, o jenuk jenuk, kar sarau asires
botol eposek uer sou eposek orip oi peanik, Jisas nukan
tapau opok kourwon. Kiro asir meter aiauk näwäus kiro
uer kau mowon.
8 Jisas nukan tamareäu roat akas kiro onok aparianik,
kasiak penuk, keser äiein, “Owon kiro asires uer sou eposek
orip erar kouru?
9 Ik kiro uer karauk roat arota, kau mona, kiro pakan
aiauk näwäu oianik, saruku roasiret araun itok.”
10 Keserna, Jisas ko akan ronkat äpu momara, kos keser
awarowon, “Owon ak kiro asir wousarianik, usu nuri? Ko
kiro onok eposek senes is opok keseru.
11 Saruku roasiret ak pak orip orip rawaiei. Utianik, is ak
pak orip orip ekep wa rawam.
12 Kiro asir ko uer sou eposek orip isan enimsau opok
kourwon, kiro is meieita, up kureiraun enimsau wäräu
jekuri mou.
13 Is ak epar senes awarom, roat akas okoro Anut
nukan Ämän Eposek omnokou erekapu roasiret aware
arianik, kiro onok okoro asires keserwon kiro nais awaraiei.
Keseria, roasiret ak konun ronkatäiei.”

Judas nukas Jisas roat näunäu ipiakap maun paip mianik, ojap owon.
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14-15 Jisas nukan tamareäu roat 12 orip pakan kar ro,
kon enip Judas Iskariot, ko Anut kamuk raiäi roat näunäu
siarakap potomara, kos keser totwarowon, “Is Jisas akan

ipiaka opok maroita, akas is owo osap iraiei?” Kesernuk,
akas aiauk 30 orip ninareanik, ko nurin.
16 Kiro ses Judas ko Jisas kon iwäi jaukut ipiakap maun
apu itane rawon.

Jisas kon tamareäu roat pak Pasowa omre opok o jein.
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

17 Bret jis wäpik amke jeäin omre karar amke penuk, Jisas
nukan tamareäu roat akas ko keser totorin, “Ik nan Pasowa*
omre opok o jaun omoi erapok jekur musau?”
18 Keserna, kos kon tamareäu roat keser awarowon,
“Ak Jerusalem näu mena tonoinai, kiro opok kiro ro
keser aurwe. ‘Iken Näwäus, keser aikowon, “Isan utware
manaun omre siarap ki peu, okon, is isan tamareäim roat
pak Pasowa omre opok nan owa koi o jam.” ’ ”
19 Kesernuk, Jisas nukas kon tamareäu roat kiro ämän
awarowon siar, ak pote, Pasowa omre opok o jaun omoi
jekur moin.
20 Iukärir sarenuk, Jisas kon tamareäu roat pak kiro owa
o jaun tanein.
21 Ak taneanik, o je je rai, kos keser awarowon, “Is ak epar
senes awarom, kar ro ak kamuk rau kos is isan iwäi jaiat
akan ipiakap murai.”
22 Ko keser äienuk, akan woiaka usu sarein. Ak karar
karar akas ko keser totorin, “Näwäu, na is mesin äiem ra?
Is wa ra?”
23 Jisas nukas ätäi awarowon, “Kiro ro ko is ori erek maro
karar opok kon bret ur opok mianik, oura, kos is isan iwäi
jaiat akan ipiakap murai.
24 Anut nukan ämänis äiewon siar, Ro Nukan Mokoi
manai, utianik, kiro ros kon iwäi jaukut akan ipiakap
marowon, kiro ro ko wopur. Kiro ro anakus an jowon ses
opok meiewon maro, kiro usu eteinak. Keserau wa, okon,
tawa omar oik ko usu näwäu senes owai.”
25 Kiro ro Jisas kon iwäi jaukut ipiakap maraun ro, Judas
kos keser äiewon, “Tamareäum ro, epar isas na keseisam
ra?” Keser aurnuk, Jisas nukas ätäi auruwon, “Io, nakasar
ki äiem.”

Jisas nukas bret wain an pak kon tamareäu roat arowon.
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20, 1 Korin 11:23-25)

26 Jisas kon tamareäu roat pak tane o je je rai, ko
bret oumoi, Anut ‘pere’ aurmara, ipous pärärianik, kon
tamareäu roat aromara, äiewon, “Ak oinai, jeie. Okoro isan
enimsau.”
27 Keseria, ko ätäi wain an kap orip oumoi, Anut aurmara,
kon tamareäu roat aromara, awarowon, “Ak erekapu okoro
kap pakan an jeie.

28 Okoro isan karian, Anut nukas kiro karianas ak pak
paip [awau] mou. Isan karian kournuk, kis roasiret sosop
akan onok aru jäkäi marai.
29 Is ak epar senes awarom, is ätäi okoro wain nemauk
pakan an wa jam, pote is kar wain an awau kiro isan
Monian kamwaraun mena ak pak ätäi jam."
30 Kesermana, ak kar sir wemoi, kasik neanik, Olivet
omtapau opok potoin.

Jisas nukas Pita keser auruwon, "Nas roasiret is mesin awaram, 'Is ko äpu wa.' "
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, "Rurisa
okoro pututu kar onok is opok penuk, ak aparianik, ak is
utoirea, imine manaiei. Anut nukan ämänis keser äieu.
'Kiro sipsip kameäu ro isas weita, sipsip raut ak imine atap
atap manoutaiei.' *Sekaraia 13:7*
32 Kiro keserna, is meieanik, ätäi siräianik, amke Galili
provins opok potoita, ak tainori potaiei."
33 Pita nukas Jisas ätäi auruwon, "Onok aru na opok
penuk, aparianik, ak erekapu na utoisi manaiei. Is karar
na wa utoisam."
34 Jisas nukas ätäi keser auruwon, "Is na epar senes aisom,
rusapai pututu kakarau ur wäu wa opok nas isan enim ämäi
momata, 'Is ko äpu wa' rai 3 orip äiäm."
35 Pita nukas ätäi auruwon, "Epar senes, is kesek ämän
wa äiäm. Utianik, is na pak erek meiäm." Kesernuk, karauk
tamareäu roat akas nais keseriar aurin.

Jisas ko Getsemani woia pote Anut auri rawon.
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Jisas kon tamareäu roat pak kar om enip Getsemani
poteanik, keser awarowon, "Ak okoro opok tane rauna, is
enro opok Anut aurau potom."
37 Kos Pita pak Sebedi nukan mokoit ori pak imware
manowon. Kon wou aru senes monuk, ko nepipirau wa.
38 Jisas nukas kiro roat 3 orip awarowon, "Isan woi usuäu
senes monuk, waiauk patirnuk, meiäurim. Ak is pak okoro
opok awau tai rawe."
39 Ko kiro omoi utomara, nukararnak pote ämäi raia, ko
wou kumase nini rai, Anut keser auruwon. "O Moni, nas is
opiapan usu oi kuräm kiro itok. Utianik, na isan ronkat wa
tainorau, na nakan ronkat karar tainor."
40 Keseria, ko kon tamareäu roat 3 orip ak nini rain opok
pe apwareanik, rurawarowon. Ko Pita auruwon, "Ak is
kamoireanik, tai rawau owon utoi?

41 Ak wa ninau, awau tai raianik, Anut aurwe. Keseraiei,
Satan nukas wa ate apwarai. Is äpu ak onok eposek
keserauriäi, utianik, akan enmaksau sakau wa."
42 Keseria, ko ätäiar Anut auraun potea, Anut keser
auruwon, "O Moni, is okoro meiäun kap nas wa oi kureta,
is kiro jeita rai, itok nan onokur tainor."
43 Ko ätäi pe kon tamareäu roat ak ätäiar keseriar nini
rain apwarwon. Ak amos atomaronuk, awau tai rawau
senek wa.
44 Keseria, ko ätäi utware Anut auraun manowon. Ko
amke Anut auruwon siar kiro ämänir ätäi mane auruwon.
45 Utianik, ko ätäi pemara, kon tamareäu roat nini rain
apwareanik, rurawaria, keser awarowon, "Ak ninianik,
sume rai ra? Ak rowe! Ro Nukan Mokoi sakateanik, roat
onok aru miäi akan ipiaka opok maun ses kou.
46 Aparwe! Enro ros is isan iwäi jaiat ipiaka opok muraun
ki kou. Ak sirauwe! Ik pote ko tararau manau."

Judas nukas Jisas kon iwäi jaukut akan ipiakap mowon.
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

47 Jisas nukas kon tamareäu roat kiro ämän awaronuk
awaronukar, kon tamareäu roat 12 orip pakan kar kon enip
Judas nukas ko siakup kowon. Menan roat näunäu pak,
Anut kamuk raiäi roat näunäu pak akas roat sosop Jisas
sakau ataun äsimwarona, Judas tainori potoin. Ak weräiäin
siräp pak utupauk pak ate koin.
48 Judas nukas meter kiro roat keser awarowon, "Is kiro
ro pote oktokorita, ak äpu maiei kiro ro karar ak sakataiei."
49 Keseria, Judas ko kurte Jisas siakup potomara, keser
auruwon, "Pere, tamukiäu ro!" aurianik, oktokoruwon.
50 Kesernuk, Jisas nukas ätäi auruwon, "Jai, na owosäun
koumon rai na kurte keser." Ko keser äienuk, kiro roat akas
kurte pemana, Jisas sakau atoin.
51 Keserna, kar ro Jisas pak rawonus, kos kon siräp
rumukäu oumara, Anut kamuk raiäi roat akan kamwareäi
ro näwäu nukan sarau ro wem raiar kon rauk käu patir
kurewon.
52 Kesernuk, Jisas nukas kiro ro auruwon, "Nan siräp
oinam, ätäi kon jowa joke mo. Roat ak siräpis weräiäin
ak siräpis akwarona, meiäiei.
53 Utianik, na äpu wa ra? Is isan Moni aurita, kos is
sareirianik, kon sarau eitek sosop omsau 12 orip akan marai
roat senek itimwaraiei kiro äsimwaraun itok.
54 Utianik, isan Monias sareirnuk rai, kon ämän buk opok
rau kiro epar wa päi. Okon, kiro onok nukasar is opok päun
äiewon päura."

55 Keseria, Jisas nukas kon iwäi jaukut awarowon, “Ak
weräiäun utupauk pak siräp pak oianik, is päu ro senek
sakatoirianik, iworaun koi ra? Is omre orip orip Anut osap
nuriäi ou näwäu owa roasiret tamareäimin, ak kiro opok
sakatoirau utiäin.
56 Utianik, ak kiro onok keserna, Anut nukan ämän
roianik, areai roat akas kon ämän jer we moin kiro epar
pewon.” Keserna, kiro ses opok kon tamareäu roat erekapu
imine manoin.

Jisas ko roat näunäu amiakap wena, meiäun rai ate aparin.
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

57 Kiro roat akas Jisas sakau ateanik, Anut kamuk raiäu ro
näwäu senes kon enip Kaiapas nukan owa imäi potoin. Kiro
opok sintore ämän tamareäi roat pak menan roat näunäu
pak erek turur rain.
58 Kiro roat akas Kaiapas nukan owa Jisas imäi tonona,
Pita ko potonar, ämäi ämäi keres keres potowon. Keserna,
Pita tonea, kiro opok om kameäi roat pak taneanik, Jisas
owoseanik, ätäi imäi nona, aparam rai rawon.
59 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak karauk Juda roat
näunäu pak akas karauk sät ämän Jisas opokup momana,
owose wena, meiäun rai keserin.
60 Roat sosop peanik, ko opokup sät ämän moin. Utianik,
ak kon onok wasare aparin, ko kar onok aru mau wa. Roat
sosop ämän mona, kar ro oirororor pe tai rairin.
61 Awas keser äieirin, “Kiro ros keser äiewon, ‘Is kiro
Anut osap nuriäi ou näwäu uräianik, omre 3 orip ätäi
mam,’ kos keser äiewon.”
62 Keserna, Anut kamuk raiäu ro näwäu senes, Kaiapas
nukas akan amiakap tai raumara, ätäi Jisas keser totorwon,
“Na owon kiro roat akan ämän aisoin ätäi awarau utom?
Na owosemon, okon, na enmatap ämän miäi.”
63 Utianik, Jisas ko aräu wa.

Okon, Kaiapas nukas ätäiar auruwon, “Na Anut, ko orip
orip awau raiäu, nukan enip atea, nan ämän sakau momoi,
na ik aik, na Krais, Anut nukan Mokoi ra, wa?”
64 Keser aurnuk, Jisas nukas ätäi auruwon, “Io, naka äiem
senek. Is ak erekapu epar senes awarom, kiro ses opok, Ro
Nukan Mokoi ko Anut, ko sakau näwäu orip nukan ipou näu
kaima taneanik, omar oik iou pakas ätäi kowai, aparaiei.”
Buk Song 110:1, Daniel 7:13
65 Kaiapas ko kiro ämän roumara, nukan omjo kiräianik,
keser äiewon, “Kiro ro ko Anut jeje ämän auru! Ik owon
karauk roat awarota, koi kon enip opok karauk ämän maiei?
Ko Anut jeje ämän auruwon, ak roin.

66 Karo, akan ronkat ko owosäiei?” Akas ätäi äiein, “Ko
ämän orip, okon, wena, meiäi.”
67 Kesermana, akas Jisas opokup sinok kurea, ipiakas
wein. Karauk roat akas sipou purianik,
68 akas ko aurin, “Na Krais, na ämän roianik, areäumon
ro rai, na ik aik, karo, inos na iwosou?”

Pita nukas ‘Is Jisas äpu wa’ äiewon.
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 Pita ko Anut kamuk raiäi roat akan kamwareäu ro
näwäu, Kaiapas nukan ou kiro kasakupai tane raunuk, kar
sarau asires pemara, auruwon. “Na Galili provins pakan ro,
Jisas nukan jauk.”
70 Keser aurnuk, Pita nukas kiro roat amiakap Jisas nukan
enip ämäi mianik, äiewon, “Na kiro ämän äiem kiro kon
onoktapau is äpu wa.”
71 Keseria, ko ätäi ou rorokpai tai raunuk, kar sarau asires
pemara, roasiret awarowon, “Okoro ro nais ko Nasaret
menan, Jisas pak ariäu ro.”
72 Kesernuk, Pita nukas ipou oik mianik, ätäi äiewon,
“Epar senes, is kiro ro äpu wa.”
73 Rai rai, karauk roat atapuk rainus, Pita siakup pemoi,
keser aurin, “Epar senes, na Jisas nukan tamusiäu ro kar.
Nan arem pätunas na amop musou.”
74 Utianik, Pita nukas ipou kämioik momara, ätäiar
äiewon, “Epar senes, is ak awarom! Is sät ämän mam kar
usu is opok päi. Is kiro ro äpu wa!”
Ko keser äienuk äienukar, kakarau ur wewon.
75 Kesernuk, Pita ko Jisas nukas ämän meter auruwon,
ätäi ronkatewon. “Kakarau ur wäu wa opok, na isan enim
ämäi momata, ‘is ko äpu wa’ rai 3 orip äiäm.” Keseria, Pita
ko kasik neanik, näwäu waiewon.

27

Jisas ko Pontias-Pailot siakup imäi potoin.

1 Om teinenuk, tapera, Anut kamuk raiäi roat näunäu pak
karauk menan roat näunäu pak, akas Jisas wena, meiäun
ämän atoin.
2 Keseria, ko muris ipou parar mia, Rom akan kamwareäu
ro Pailot ipokup maun imäi potoin.

Judas pomur oianik, meiewon.
(Aposel 1:18-19)

3 Judas ko Jisas kon iwäi jaukut ipiakap marowon ro Pailot
nukas Jisas wenuk, meiäun aparianik, ko ätäi Jisas nukanun
wouti momara, ätäi pote Anut kamuk raiäi roat näunäu pak

karauk roat näunäu pak ko kiro aiauk 30 orip owon ätäi
araun potowon.
4 Ko pote, kiro roat awarowon, “Is onok aru momin kiro
ro ko kar onok aru mau wa, isas kon iwäi jaukut ipiakap
momin, okon, ko wena, meiäuru.” Akas ätäi aurin, “Kiro
onok ikes kesermun ra? Nakasar kesermon apar!”
5 Keser aurna, Judas ko kiro aiauk Anut osap nuriäi ou
näwäu owa känkurea, ute pote nukasar pomur oumara,
meiewon.
6 Anut kamuk raiäi roat näunäu akas kiro aiauk oianik,
äiein, “Kiro ojap momun aiauk, kiro iken sintore ämänis
äiewon, kiro ukun orip, okon, ik Anut osap nuriäi ou näwäu
pakan aiauk pak wa turur mau.”
7 Ak kiro aiauk oumoi, mis ate miäi roat akan kar
omnokou kau mianik, kar menan roasiret meiena, kiro
opok up tuewaraiei.
8 Keserianik, kiro om enip ‘Karian omnokou’ äiäi. Kiro
omnokou rusapai nais enip atorai.
9-10 Meter Anut nukan ämän roianik, areawon ro Jeremaia
nukas kiro ämän arewon kiro epar peu. ‘Akas kiro aiauk 30
orip Israel roasiret akas kiro ojap moin aiauk oianik, kiro
mis ate miäin roat akan omnokou kau moin. Kiro Anut
nukas is airowon siar.’ *Sekaraia 11:12-13*

Pailot nukas Jisas totorwon.
(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

11 Jisas Pailot nukan amuk opok tai mona, Pailot nukas
totorwon. “Na Juda roasiret akan kamwareäum ro näwäu
king ra?” Jisas nukas ätäi auruwon, “Io, naka äiem senek.”
12 Utianik, Anut kamuk raiäi roat näunäu pak karauk
menan roat näunäu pak, akas Jisas enip opok ämän
sätäuna, kos ätäi kar ämän awarau wa.
13 Keserna, Pailot nukas auruwon, “Utianik, kiro ämän
nan enmatap moi, na rowau wa ra?”
14 Keser aurnuk, Jisas nukas kar ämän eteinak ätäi aurau
wa. Kesernuk, Pailot ko ronkat sosop owon.

Pailot nukas Jisas wena, meiäun awarowon.
(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:38b–19:16)

15 Akan sumaun omre enip Pasowa* opok, Rom akan
kamwareäu ro näwäu king nukas woisan karar karar kiro
omre opok kar ro karapus owa raiäu utonuk, maneäu.
Roasiret akasar koi tururianik, kar ro utona, manaun aurna,
kos kiro ro utonuk, maneäu.
16 Kiro ses opok kar ro kon enip Bar-Abas kon enip jou
aru orip ko karapus owa raiäu.

17 Keseria, roasiret koi tururna, Pailot nukas awarowon.
“Akan ronkat is inok ro utoita, ko manai? Bar-Abas ra, Jisas
ko Krais äiäi ra?”
18 Pailot ko äpu Juda roasiret ak Jisas nukan onok eposek
mesin kasiak peäi, okon, ak ko siakup imäi koin.
19 Keserna, Pailot ko ämän wasarewareäu sia opok tane
raunuk, kon waus kar ämän sur murumara, auruwon, “Nas
kar onok aru kiro ro opok wa keserau. Kiro ro ko onok
eposek miäu. Is pututu nini epire ko aparmin, okon, isan
woi usuäu senes sareu.”
20 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak karauk roat näunäu
akas roasiret raiaka atomoi, awaroin, “Pailot aurwe, Bar-
Abas utota, man. Jisas weta, meiäura.”
21 Pailot nukas ätäiar roasiret totwarowon, “Akan ronkat
okoro ro oirori, is inok ro utoita, manai?” Akas ätäi aurin,
“Bar-Abas utota, manai.”
22 Keserna, Pailot nukas ätäi awarowon, “Jisas, ko Krais
äiäi, is ko owosäm?” Akas oiaksau karar mianik, aurin, “Ko
am äpäs opok äsäi mo!”
23 Pailot nukas awarowon, “Owon? Ko owo onok aru
keserwon?” Akas ätäi ko am äpäs opok äsäi mota, meiäun
rai sakau äiein.
24 Ko roasiret apwarowon ak weräiäun senek sarena,
Pailot ko kar ämän mau senek wa, okon, an maro orip
oumara, roasiret amiakap kon ipou an kosorwon. Kos
äiewon, “Okoro isan usu wa, isas kiro ro weita, wa meiäi.
Akasar keseraun keserwe!”
25 Roasiret akas ätäi aurin, “Owosäi ko meienuk rai, kiro
usu ika pak iken mokoit pak erek owauram.”
26 Keserna, Pailot nukas Bar-Abas utonuk, manowon.
Kesermara, kos kon kar marai ro aurnuk, kos Jisas
mänkäsirianik, karauk marai roat aronuk, akas am äpäs
opok äsäi maun imäi potoin.

Marai roat akas Jisas jeje ämän aurianik, ir tukein.
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

27 Marai roat akas Jisas Pailot nukan ou enip Pretoriam
owa imäi potona, karauk marai roat owa rain erek koi ko
karirim kator rain.
28 Keseria, marai roat akas kon omjo jäkäi murianik, kar
omjo osou ko opok kuror murin.
29 Keseria, ak kar rumäkät katuau orip oumoi, tatmaianik,
kon tapau opok kuror moin. Kar aitauk oianik, kon ipou
näu kaima moin. Keseria, ak ko siakup uoraka sur wea, jeje
ämän aurin. “Na Juda akan kamwareäum ro näwäu, king,
ik nan enmat jou mom.”
30 Akas ko sinok amuk urarianik, ipokupan aitauk senri
oumoi, kiro aitaukusar tapau purin.

31 Ak ko jeje ämän erekapu auri kureanik, kiro omjo
ko opokupan jäkäi oumana, ätäi kon omjo orke murin.
Keseria, ak ko imäianik, am äpäs opok äsäi maun imäi
potoin.

Jisas am äpäs opok äsäi moin.
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Rom akan marai roat akas Jisas am äpäs opok wäun
apu opok imäi potona potona, kar ro ko Sairini menas ätäi
näu mena tonaun kowon. Kon enip Saimon, ak ko apu opok
tararianik, sakau atea, Jisas nukan am äpäs oianik, Saimon
ämäi muruna, ko Jisas tainori potowon.
33 Ak kar om enip Golgota potoin. Kiro om enip onoktapau
kesek ‘op tapau sekerem’.
34 Keseria, akas wain an amkasuwei tiu senek orip momoi,
keputirianik, Jisas jaura rai nuraurin. Utianik, ko kiro wain
an menopakus märäkärwon tiurnuk, ko jau wa.
35 Keseria, marai roat akas Jisas am äpäs opok äsäi
mianik, ak kon omjo atapane owaun rai, aiauk oianik, satu
sipiräiein.
36 Keseria, ak Jisas am äpäs opok äsäi mianik, kiro opok
kame rain.
37 Ak ko äsäi mianik, tapakup karauk roat akas kar ämän
enkup moin ak keser jer we moin. ‘Okoro ro Jisas, ko Juda
roasiret akan kamwareäu ro näwäu, king.’
38 Keseria, Jisas am äpäs opok äsäi momana, akas onok
aru moirin ro oiroror imwateanik, kar ro Jisas nukan ipou
näu kaima äsäi moin, kar ipou saunan kaima äsäi moin.
39 Keserna, roasiret akas apu pakas pe mane rai, ko apari-
anik, tapiaka känkänirmoi, jeje ämän auri auri maneäi.
40 Ak keser äiein, “Nas keser äiemon, na Anut osap nuriäi
ou näwäu uräianik, omre 3 orip ätäi ou awau mam äiemon.
Keseria, na Anut nukan Mokoi maro, nakasar ätäi nakan
enmatsau sareanik, am äpäs opokan ute ne.”
41 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak sintore ämän
tamareäi roat pak akas nais keseriar jeje ämän aurin.
42 Ak keser äiein, “Ko karauk roasiret sarwareäwon,
nukasar ätäi nukan enipsau saräu senek wa! Ko Juda
roasiret akan kamwaraun ro näwäu king maro, ko am äpäs
opokas ute nonuk rai, ik kiro aparianik, iken woiok konun
epar mam.
43 Kon wou Anut nukanun epar momara, äiäu, ‘Is Anut
nukan Mokoi.’ Keseria, Anut nukas ko saräi ra, ik apari
rawau.” *Buk Song 22:8*
44 Kiro onok aru moirin roat ories nais ko keseriar jeje
ämän auririn.

Jisas meiewon.
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

45 Sankeu san näu kamuk, san jeräu wa, om erekapu pututu senek sare pote 3 klok iukärir.
46 Keser raunuk raunuk, 3 klok siakup sarenuk, Jisas nukas keser urwewon, “Eloi, eloi, lama sabaktani.” Kiro ämän onoktapau kesek. ‘Isan Anut, isan Anut, na owon is utoirom?’ *Buk Song 22:1*
47 Kesernuk, karauk roasiret kiro opok tai rain akas kiro ur roianik, äiein, “Kiro ro ko Elaija urura!”
48 Keseria, kar ros kurte mane kar osap jaimirmir senek oianik, wain an tiu mia, aitauk opok momara, Jisas jaun nurauruwon.
49 Utianik, karauk roasiret akas kiro ro aurin, “Ik kame rauta, Elaija nukas koi, saräi ra, ik apari rawau!”
50 Jisas nukas ätäiar kakaparnäkäu urwenuk, kon osou nukasar utonuk, manowon.
51 Kiro ses opokar, omjo Anut osap nuriäi ou näwäu owa äsäi moin rawon, oikas kiräi nopte, oirori sarewon. Kesernuk, mim näwäu pemara, aitapau näunäu kamukasar käi kurwarowon.
52 Keseria, op up nais om käienuk, meten roasiret ak akan woiaka Anut nukanun epar mianik, meiein, ak ätäi erekapu siräiein.
53 Jisas ko ätäi siräienuk, kiro meiein roasiret siräiein ak Jerusalem näu mena potona, roasiret sosop akas apwaroin.
54 Marai roat akan ro näwäu ko kon marai roat pak ak Jisas kume rain, mim pemara, onok atap atap penuk, aparianik, ak sakau imineanik, äiein, “Epar senes, kiro ro ko Anut nukan Mokoi.”
55 Asiret sosop meter Galili provins pakas Jisas isanaraun tainori koin, ak erek atapukas tai raianik, Jisas owosäiei rai apari rain.
56 Kiro asiret kamuk, kar asir kon enip Maria ko Magdala menan, pak kar asir kon enip Maria ko Jems Josep orien aninawa, pak kar asir ko Sebedi nukan wau, pak rain.

Jisas nukan enipsau oi aireu uru moin.
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

57 Iukärir sarenuk, kar ro aiauk sosop orip ro kowon. Kon enip Josep, ko Arimatea menan, ko nais kar Jisas nukan tamareäwon ro.
58 Ko Pailot siakup potomara, Jisas nukan kopeu owaun totorwon. Kesernuk, Pailot nukas kon marai roat awaronuk, akas Jisas nukan kopeu oi nurin.
59 Keserna, Josep nukas Jisas nukan kopeu oianik, omjo awau eposek ärneus kurur mowon.

60 Ko kon up awau nukasar nukan wäräu tuwe mowon,
Jisas nukan kopeu kiro aireu uru mowon. Keseria, aiauk
näwäu oumara, aireu oksau pene mianik, ute manowon.
61 Maria ko Magdala menan pak kar asir kon enip Maria,
au kiro up siakup taneanik, apari rairin.

Marai roat akas Jisas nukan up kame rain.

62 Ninoinus, tapera, sumaun ses opok Anut kamuk raiäi
roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat pak ak Pailot
pak koi tururin.
63 Akas keser aurin, “Ro näwäu, ik kar ämän meter kiro
ro sätäiäwon, ros keser äiewon roumun ronkatem, ‘Tawa
omre 3 orip utia, is ätäi siräiäm’ äiewon.
64 Kesek, okon, nas nan marai roat awarota, akas kiro op
up jekur kume rawaiei, pote omre 3 orip utaiei. Keserta,
kon tamareäwon roat akas kon kopeu wa päu owaiei. Na
kiro wa keserta roi, akas kon kopeu päu owaiei. Na kiro
wa keserta roi, akas kon kopeu päu oumoi, roasiret keser
awaraiei, ‘Ko meieanik, ätäi up uruas siräiwon.’ Meter ko
keser sät äiewon, ‘Is Krais.’ Ak rurisa keser sätäiäi, ‘Ko
meieanik, ätäi siräiwon.’ Kiro rusapaian sät ämänis meter
arewon sät ämän itimorai.”
65 Keser aurna, roumara, Pailot nukas kiro roat näunäu
awarowon, “Karauk marai roat imwaroinai, pote kiro up
jekur sakau kamäiei.”
66 Keseria, ak pote up opok aiauk näwäu muris parar
momoi, okäk mianik, karauk marai roat akas kiro up kume
rain.

28

Jisas ätäi siräiewon.

1 Sumoin ses manonuk, tapera Tup Näu opok Magdala
menan Maria pak kar Maria ori au Jisas nukan up aparaun
potoirin.
2 Kurte mim näwäu penuk, Näwäu nukan kar sarau eitek
omar ute nemara, aitapau näwäu up oksau pene moin
opakan erororr momara, ko kiro opok tane rawon.
3 Kon neputapau ermän nukan merek senek. Kon omjo
iou ärneu senek.
4 Marai roat up kame rain, ak ko aparmoi, karkairianik,
sakau iminemoi, ak roat meiein senek ninoin.
5 Ak keserna, Anut nukan sarau eitekus kiro asiret ori
awatowon, “Au wa iminäu. Is äpu au kiro ro ko Jisas am
äpäs opok äsäi moin meiewon aparaun itanerair.
6 Ko okoro opok rawau wa. Meter ko äiewon siar ätäi
siräiewon. Au ko nini moin omoi koi aparwer.

7 Au kesernair, kurte potoinair, kon tamarowon roat
awaraieir. Jisas ko up pakas ätäi siräiewon, ko amke Galili
provins potonuk, ak tainori potaiei. Ak kiro opok pote
aparaiei. Isan ämän okoro awatom jekuriar ronkatäieir."
8 Kiro asiret ori au imineirin sinuk, kurte up utia,
nepipirmoi, kon tamarowon roat awaraun potoirin.
9-10 Apu opok potosa, Jisas nukas kurte pe tarwatianik,
awatowon, "Orie." Keser awatonuk, awas ko siakup
peanik, kon isou atomoi, kon enip jou murusa, Jisas nukas
kiro asiret ori awatowon, "Au wa iminäu. Au pote isan
tamareäimin roat awarona, Galili pote apairaiei."

Marai roat akan ämän.

11 Kiro asiret ori au apu opok potosa potosa, karauk up
kamein marai roat akas näu mena poteanik, Anut kamuk
raiäi roat näunäu kiro onok pewon erekapu awaroin.
12 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak menan roat näunäu
pak aka aka ämän ateanik, aiauk sosop oianik, marai roat
aroin.
13 Akas marai roat keser awaroin. "Ak keser äiäiei, 'Ik
pututu ninota ninota, kon tamareäwon roat akas peanik,
kon kopeu päu oi manoin.' keser awaraiei.
14 Keserna, Pailot ko kiro ämän rounuk rai, ikes ko keser
auram, ak kar onok aru mau wa, okon, ak kiro onokun
woiaka aru wa mau."
15 Keseria, marai roat akas kiro aiauk oianik, ämän
awaroin siar tainorin. Keserna, kiro ämänis Juda akan
omsau erekapu pote iporwon. Kiro ämän Juda roasiret
rusapai keseriar areai.

Jisas kon tamareäwon roat amiakap pewon.
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

16 Jisas nukan tamareäwon roat 11 orip ak Galili poteanik,
Jisas nukas meter awarowon kiro omtapau opok potoin.
17 Kiro opok, ak ko aparianik, rororin. Utianik,
tamarowon roat karauk ak ronkat oirorror orip.
18 Jisas ko ak siarakap pemara, keser awarowon, "Anut
nukas omar pak omnokou pak kamäun kiro sakau erekapu
is irowon.
19 Keseria, ak omsau sau erekapu potoinai, roasiret
ak isan ämän tamarona, akan woiaka pirirmoi, isan
tamareäim roat sarena, akas pote, Moni nukan enip pak
Mokoi nukan enip pak Osou Näu nukan enip pakaima,
roasiret an jomaraiei.
20 Ak kiro ämän ätär maromin akas pak ätäi roasiret ätär
maraiei. Keserna, is ak pak orip orip rawam, keseriar pote
wasarewaraun ses kowai."

Mak
Jisas nukan Ämän Eposek Mak nukas jer wewon
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko ätäi omar oik tone raunuk, woisan 25 orip manonuk, Mak nukas Jisas nukan Ämän Eposek jer wewon. Mak kon kar enip Jon. Ko Jisas nukan tamariawon roat 12 orip pakan wa. Pita nukas Jisas nukan Ämän Eposek arenuk, roianik, ko kiro ämän jer wewon.

Mak nukas keser jer wewon, Anut nukas Jisas äsimornuk, ko ro senek okoro omnokou opok kowon. Ko omnokou opok ari raianik, Anut nukan Ämän Eposek roasiret awariäwon. Mak kiro ämän Rom roasiret jer we marowon, okon, Jisas ko sakau orip roasiret ätär maraun ko Jisas nukas kurur atap atap mowon mesin jer we marowon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-13 Anut nukas kar ro kon ämän awaraun äsimornuk, kowon.
1:14–13:37 Anut nukan ämän awariäu ro nukan sarau.
14:1–15:47 Jisas ko meiewon. 16:1-12 Ko meiemara, ätäi siräiewon.

An jomareäwon ro, Jon nukas roasiret ämän marowon.

1 Anut nukan Mokoi, Jisas Krais*, kon Ämän Eposek keser onoktorowon.
2 Meter Anut nukan ämän roianik, areawon ro* Aisaia, Anut nukan ämän keser jer weanik, äiewon,
“Rowe, isan ämän oi areäun ro äsimorta,
amke koi, nan apu tuku sare musai. *Malakai 3:1*
3 Kar ro ko ro wäpik mena om puru opok urwera,
‘Näwäu nukan apu jekur sare muruwe. *Aisaia 40:3*
4 An jomareäwon ro, Jon ko ro wäpik mena pewon. Peanik, roasiret ämän awaromara, äiewon, “Ak woiaka pirirnai, akan onok aru sumkäineinai, kouna, isas an jomaroita, Anut nukas akan onok aru jäkäi marai.”
5 Judia provins pakan roasiret pak Jerusalem menan roasiret pak Jon siakup potoin. Poteanik, akan onok aru Anut aurna, Jon nukas Jordan an opok an jomarowon*.
6 Jon ko opur kamel urik oumara, takeanik, ko kar opur kerau, let senek, kon nokou tapau opok takewon. Kon mer näu mokoi wäpik. Ko o eposek wa jeäwon, kon o sonkäpit upes an pak karar jeäwon.

7 Kos keser awarowon, “Kar ro ruris koura. Kon sakaus isan
sakau itimorai. Is ro eposek wa, okon, kon isou pakan su oi
kuräun senek itok wa.
8 Isas anas an jomariäim, kos Anut nukan Osou Näu oripas
an jomarai.”

Jon nukas Jisas an jomurowon.
(Matiu 3:13–4:11; Luk 3:21-22, 4:1-13)

9 Kiro ses opok, Jisas Nasaret mena Galili provins utomoi,
kounuk, Jon nukas Jordan an opok Jisas an jomurowon.
10 Jisas an ute kasakup penuk, apari rauna, kurte omar
kerererianik, Anut nukan Osou Näu ai manap senek ko opok
tapakup nowon aparwon.
11 Kesernuk, kar ron pätu senekus omar oikas keser
urwewon, “Na isakan mokoi senes, isan woias nanun
meieäu. Isan woi nanun näu sareu.”
12 Kiro ses opokar, Anut nukan Osou Näus Jisas ko ro
wäpik mena om puru opok äsimornuk, manowon.
13 Ko ro wäpik mena om puru opok, omre 40 orip raunuk
raunuk, Satan nukas ate aparwon. Jisas ko opur raut pak
rawon. Anut nukan sarau eitek* rautes koianik, ko isanarin.

Jisas nukas was oiäin roat 4 orip urwarowon.
(Matiu 4:12-22; Luk 4:14-15, 5:1-11)

14 Roat akas Jon karapus owa mona, Jisas nukas Galili
provins poteanik, Anut nukan Ämän Eposek roasiret
awarowon.
15 Jisas nukas keser awarowon, “Ak rowe, rusapai, omre
Anut nukas roasiret kamwaraun sare mowon rusapai
kowon rau, okon, akan onok aru utomoi, akan woiaka
pirirnai, Anut nukan Ämän Eposek mesin woiaka epar
mowe.”
16 Kar omre opok, Jisas ko Galili An Unik kasakup pote rai,
Saimon kon amak Andru ori apwatowon. Au was owaun jo
an unik opok kure rairin. Owon, au awan sarau was oiäirin
roat ori.
17 Jisas nukas apwatomara, keser awatowon, “Au koi is
tainoirsa, isas au roasiret imwaraun onok ätär matam.”
18 Kurte au awan was oiäirin jo utomoi, Jisas tainori
manoirin.
19 Jisas ko ätäiar ari ari maneanik, Sebedi nukan mokoit
ori Jems Jon ori apwatowon. Au ous opok tane raia, awan
was owaun jo kiräwon, okon, näke rairin.
20 Au nais keseriar Jisas nukas urwatonuk, au awan
momonawa Sebedi, kon sarau roat pak ous opok rauna,
utwaromoi, Jisas tainori manoirin.

Jisas nukas osou aru kar ron wou uru rawon emerwon.
(Luk 4:31-37)

21 Ak Kapaneam mena Juda akan sumaun omre opok
potoin. Kiro opok, ak Juda akan tururiäi owa tonomoi, Jisas
nukas onoktoroi roasiret näu ämän tamarowon.
22 Roasiret ak kon ämän roianik, karkairin. Owon, ko
akan sintore ämän tamareäi roat* akas awareäi senek
awarau wa. Ko kar ro enip orip senekus ämän awarowon.
23 Kiro ses opok, kar ro ko osou aru orip kiro tururiäi owa
rawon.
24 Kiro osou aru keser urwewon, "Nasaret menan Jisas,
na ik owoseikaun koum? Na ik aru mukaun koum ra? Is na
äpu, na ro eposek tuku senes, Anut nuka pakaima koumon."
25 Utianik, Jisas nukas kiro osou aru sakau ämän aurmara,
äiewon, "Na asornam, kiro ro ute man!"
26 Keser aurnuk, kiro osou arus kiro ro ate kareanik,
näwäu piormoi, ute manowon.
27 Kesernuk, roasiret ak erekapu kiro onok aparianik,
karkairmoi, aka aka tototein, "Kiro owo onok peu? Ämän
awau rä? Kiro ro ko enip orip senek, kos osou aru raut
sakau ämän awaronuk, ak kon ämän roianik, tainoriäi."
28 Keseria, kurte Galili provins pakan roasiret ak Jisas owo
sarau me kowon, erekapu roin.

Jisas nukas roasiret sosop sip orip jekwarowon.
(Matiu 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Jisas ko Juda akan tururiäi ou utomoi, Jems Jon ori pak,
Saimon Andru orien owa erek tonoin.
30-31 Saimon nukan tanau asir ko sip enip sopou orip pasar
opok nini rawon. Roasiret akas kurte Jisas ko mesin aurna,
Jisas nukas kiro asir siakup tone tai raumara, kon ipou ate
siräi monuk, kiro sip kurte ute manonuk, ko roat akan o
mis marowon.
32 San nonuk, iukärir roasiret akas akan jaunakat sip orip
pak karauk osou arus akan woiaka uru rain pak, imware
Jisas siakup koin.
33-34 Näu menan roasiret koianik, kon ou rorokup turur
rain. Kos roasiret sosop sip atap atap orip jekwarowon. Kos
osou aru sosop emwarowon. Kiro osou aru ak Jisas äpu,
okon, Jisas nukas ak aräun tämarowon.

Jisas nukas Galili provins roasiret Anut nukan ämän marowon.
(Luk 4:42-44)

35 Om jekur teinäu wa, tapera senes, Jisas siräimara, ko
kar mena ro jejemak wäpik opok poteanik, Anut auruwon.
36-37 Saimon kon jaukut pak erek ko itane potoin. Pote
tararmana, aurin, "Roasiret akas na itaneisorai."
38 Keserna, Jisas nukas awarowon, "Ik okoro opok karauk
mena okoro mena siakup rai opok potau. Is kiro opok nais

Anut nukan ämän awaram. Owon, is kiro onokun Anut nukas äsimoirnuk, koimin.”
39 Keseria, ko Galili provins erekapu ariemoi, Juda akan tururiäi owa atap atap opok Anut nukan ämän mare mare, osou aru pakur emwarowon.

Jisas nukas kar ro sip repros orip jekur mowon.
(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)
40 Kar ro sip repros orip Jisas siakup koianik, uou sur wemoi, ämän sakau auruwon, “Näwäu, na isan ui aru jäkäi muraun itok, utianik, nan ronkat pakas keser. Na is rapoire murota, is eposek saräm.”
41 Jisas nukas kiro ron wouti momara, kon ipou kiro ron enip opok mianik, auruwon, “Isas aisom, na eposek saräm.”
42 Kiro sip repros kurte ute manonuk, ko eposek sarewon.
43-44 Jisas nukas ko sakau auruwon, “Is okoro onok keserim na pote karauk roasiret wa awarau. Utianik, na Anut kamuk raiäu ro* siakup potea, nan enmat näu sarewon ätär muruta, apaisai. Apaisonuk, na Moses nukan sintore ämän tainornam, opur oianik, Anut jou muruta, kiro epar roasiret erekapu äpu maiei, na ätäi eposek saremon.”
45 Utianik, kiro ro ko Jisas nukan ämän tainorau wa, ko potea, roasiret ämän erekapu awarowon. Kesernuk, Jisas ko näu mena amop tonau senek wa. Ko mena kasakup ro wäpik opok rawon. Utianik, roasiret sosop kar mena kar menan erekapu ko siakup koin.

2

Jisas nukas kar ro isou ipou tipinewon jekurwon.
1 Karauk omre manonuk, roasiret ak Jisas Kapaneam mena ätäi kowon owa rau kiro ämän roin.
2 Roasiret sosop koi kiro owa tururmana, omoi erekapu oi kuremoi, ou rorokpai nais erekapu ok pe apu sorin. Keserna, Jisas nukas roasiret näu ämän tamarowon.
3 Karauk roat akas kar sip ro kon isou ipou tipinewon manau senek wa roat 4 oripas kakure koin.
4 Roasiret sosop akas apu sor rauna, kiro ro Jisas siakup imäi tonau senek wa, okon, ak äpäs tit ou sakatou oik tonomoi, Jisas rawon tapakupas ou sau tueanik, kiro amarer uruas sip ro pasar orip Jisas nepukup mona, nowon.
5 Jisas nukas akan woiaka ko mesin epar moin apwareanik, kiro sip ro isou ipou tipinewon keser auruwon, “Mokoi, is nan onok aru jäkäi musom.”
6-7 Keser aurnuk, karauk sintore ämän tamareäi roat tane rain akan woiaka uruas keser ronkatein, “Kiro ro owon keser äieu? Ko Anut jeje ämän auru. Kar omnokou pakan

ros ko onok aru jäkäi mau senek itok wa. Anut nukas karar
epar ko onok aru jäkäi maraun itok.”
8 Kiro ses opokar, Jisas kon wou uruas owo ronkat akan
woiaka uru rau äpu momara, keser awarowon, “Ak owon
akan woiaka uru kiro ronkat ourai?
9 Is owo ämän äiäun itok, owo ämän äiäun itok wa? Is
isou tipinewon ro keser auram, ‘Nan onok aru jäkäi musom’
ra? Is isou tipinewon ro keser auram, ‘Na siräinam, nan
mat oumoi, manam.’ auram ra? Is owo ämän äiem, ak
akan woiaka is mesin epar maiei?
10-11 Utianik, Ro Nukan Mokoi, ko enip orip, ko okoro
omnokou pakan onok aru jäkäi maraun itok räi äpu maun is
kiro keseram.” Keser awareanik, kos sip ro isou tipinewon
auruwon, “Isas na aisom, siräianik, nan mat oinam, nan
mena man!”
12 Kiro ro siräinik, roasiret amiakap kurte kon mat
oumara, manowon. Roasiret ak kiro onok aparia, karkairi-
anik, Anut nukan enip jou muromoi, äiein, “Meter ik kesek
onok wa apariäumun.”

Jisas nukas Liwai uruwon.
(Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Jisas an unik kasakup ätäi noptowon. Roasiret koi
ko siakup tururna, kos Anut nukan näu ämän tamaraun
onoktorowon.
14 Jisas ari ari maneanik, Alfius nukan mokoi kon enip
Liwai, ko takis aiauk oiäu owa tane rawon aparianik,
auruwon, “Na koi, is tainoir.” Keser aurnuk, Liwai
siräianik, tainori manowon.
15 Jisas nukas takis aiauk oiäin roat pak onok aru miäin
roat pak erek Jisas tainori koin pak kon tamareäu roat pak
ak erek Liwai nukan owa turur o je tane rain.
16 Keserna, karauk Parisi* akan sintore ämän tamareäi
roat näunäu, akas Jisas kiro onok aru miäi roat pak, takis
oiäi roat pak erek o je rauna, aparianik, akas Jisas nukan
tamareäu roat awaroin, “Ko owon onok aru miäi roat pak
takis oiäi roat pak erek o jera?”
17 Jisas nukas kiro ämän roianik, ätäi awarowon,
“Roasiret sip wäpik ak dokta siakup wa poteäi, roasiret sip
orip karar epar dokta siakup poteäi. Kiro senek, is roasiret
onok eposek miäi urwaraun kowau wa. Is roasiret onok aru
miäi urwaraun koimin.”

Jisas nukas roasiret o utiäi onoktapau marowon.
(Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Kar omre opok, Jon an jomareäwon ro nukan tamareäu
roat pak Parisi roat pak akas Anut nuka ronkatäun o ute
raiäin. Karauk roat akas koianik, Jisas totorin, “Jon nukan

tamareäu roat pak Parisi roat pak Anut nuka ronkatäun o utiäi. Owon nan tamareäum roat ak o wa utiäi?”
19 Jisas nukas ätäi awarowon, “Kar ro ko asir awau owaurnuk, kon jaukut pak ak o utaun itok ra? Wa, ak o wa utaiei.
20 Utianik, kar omre opok, karauk roat akas kiro ro asir owon imäi manona, ko ak pak rawau wa. Kiro ses opok ak woiaka aru monuk, o utaiei.
21 Kar ro kon omjo kiräiwon ko omjo si awau oianik, omjo mustäi opok wa näke mai. Ko kesernuk rai, an kosoriäu ses opok, kiro omjo si awau eteinak sareanik, kon omjo mustäi ätäi kiräimara, amarer näwäu saräi.
22 Kar ros wain an awau meme kerau mustäi opok wa äräine miäu. Ko kesernuk rai, kiro wain an awau sipar kurarianik, meteran meme kerau kiräianik, wain an omnokou opok kour nai. Kiro meme kerau nais erek jäkäiai. Wain an awau ko meme kerau awau opok äräine mota, au eposek rawaiei.”

Parisi roat akas akan sumaun omre opok Jisas totorin. (Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Juda akan sumiäin omre opok, Jisas kon tamareäu roat pak wit woi kamukas potoin. Pote rai, kon tamareäu roat akas karauk wit nemauk ate oumoi, pinoi, jein.
24 Karauk Parisi roat akas kiro onok keserin apwareanik, Jisas aurin, “Apar! Tup omre opok sumaun ses, owon nan tamareäum roat akas kiro onok keserin? Iken sintore ämänis äieu sumaun ses opok kiro asu.”
25 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak Devit kon roat pak sou akwaronuk, owosein ak kiro jer ninaräu wa ra?
26 Anut kamuk raiäwon ro näwäu, Abiatar raunuk, Devit nukas Anut nukan owa toneanik, bret kiro Anut nurin oi jewon. Kiro bret asu, Anut kamuk raiäin roat akas karar kiro bret jaun itok. Utianik, Devit nukas kiro bret jemoi, kon roat aronuk, ak nais jein.”
27 Jisas nukas ätäi awarowon, “Anut nukas amke roasiret atware mowon. Ko ak mesin ronkateanik, sumaun omre mowon. Kiro sumaun omre opok, roasiret eposek rawaiei, ak wa aru maiei.
28 Keserianik, Ro Nukan Mokoi, ko kararas sumaun omre kumeäu. Ko owo onok keseraun itok.”

3

Jisas nukas kar ro ipou meiewon jekurwon.

1 Jisas ko ätäi Juda akan tururiäi owa tonowon. Kiro owa kar ro kon ipou meiewon orip rawon.

2 Karauk roasiret akas Jisas nukas sumaun omre opok
kiro ro raporai ra, wa rai aparaun kame rain. Owon, akan
ronkat ko sumaun omre opok kiro ro jekurnuk, ak ko enkup
ämän maurmana, apari rain.
3 Jisas nukas kiro roat akan ronkat äpu momara, kiro
ro ipou meiewon orip auruwon, “Na roasiret amiakap
siräinam, koi!”
4 Jisas nukas roat näunäu totwarowon, “Iken sintore
ämän nukas ik sumaun omre opok, onok eposek mam ra,
onok aru mau, äieu ra? Ik roat ätäi imwarau ra, ara
akwarota, meiäiei ra?” Kos keser awaronuk, akas ätäi kar
ämän aurau wa.
5 Jisas nukas kiro roat apwaromara, kasak pewon. Owon,
akan woiaka sakau mona, apwareanik, ko wou usu sare-
won. Kos kiro ro ipou aru orip keser auruwon, “Nan ipon
kur!” Ko ipou kurenuk, kon ipou kurte näu sarewon.
6 Kesernuk, Parisi roat ak kurte owan ute kasik nea, Herot
nukan roat pak tururia, Jisas wäun ämän atoin.

Roasiret sosop akas Jisas tainori potoin.

7 Jisas kon tamareäu roat pak kiro mena utomoi, Galili An
Unik siakup noin. Galili provins pakan roasiret sosop erek
potoin.
8 Roasiret sosop Jisas nukan sarau mowon roianik, ko
siakup koin. Judia provins kipakan roasiret pak, Jerusalem
näu menan roasiret pak, Idumia provins kipakan roasiret
pak, Jordan An kasakup raiäin roasiret pak, roasiret Taia
mena karaiman pak Saidon mena karaiman pak raiäin erek
ko siakup koin.
9 Jisas nukas kiro roasiret sosop apwareanik, kon
tamareäu roat awarowon, “Roasiret sosop is suoiraiei, okon,
ak kar ous oi koi, rapor mona rau, is suoirna rai, kiro opok
tone tanäm.”
10 Meter Jisas nukas roasiret sosop jekwarowon, okon,
kiro mesin sip roasiret akas akan ipiakas Jisas ataurin.
11 Karauk roasiret akan woiaka uru osou aru rautes
rakurein. Kiro roasiret akas Jisas aparianik, ak uoraka sur
wemoi, sakau urwein, “Epar, na Anut nukan Mokoi.”
12 Utianik, Jisas nukas sakau ämän awarowon, “Ak is
mesin karauk roasiret wa awaraiei!”

*Jisas nukas kon ämän oi ariaun roat 12 orip sare
marowon.*
(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Jisas ko omtapau opok toptowon. Ko karauk roat ko pak
rawaun sare maraun urwaronuk, kiro roat ak Jisas siakup
koin.

14 Kos roat 12 orip sare marowon. [Ak ‘Anut nukan
ämän oi ariaun roat’ enip marowon.] Ak Anut nukan näu
ämän karauk roasiret araun sare mareanik, äsimwaraun
keserwon.
15 Jisas nukas nukan sakau ak osou aru roasiret akan
woiaka uru rai emwaraun ak arowon.
16-19 Kos roat 12 orip sare marowon. Akan enmaka kesek:
Saimon (kon kar enip awau Jisas nukas mowon Pita), Jems
(Sebedi nukan mokoi), kon amak Jon (awan enmawa awau
matowon, Boanerges, kiro enmawa onoktapau ‘om taiäu
nukan mokoi ori’), Andru, Filip, Bartolomiu, Matiu, Tomas,
Jems (ko Alfius nukan mokoi), Tadias, kar Saimon (ko kar
tupsiu enip Serot pakan), Judas-Iskariot (kos Jisas kon iwäi
jaukut ipiakap marowon).

Karauk roat akas Jisas ko Bielsebul nukan jauk äiein.
(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23, 12:10)

20 Jisas ko ätäi owa tononuk, roasiret sosop ätäi kiro opok
koi turur rauna, Jisas kon tamarowon roat pak ak o jau
senek wa.
21 Jisas nukan kinjaukut ak Jisas nukas kiro onok keser-
won ämän roianik, akas äiein, “Ko otop sareu.” Äianik, ak
imäiäu koin.
22 Karauk sintore ämän tamareäin roat näunäu ak
Jerusalem mena rainus, ute nopteanik, ämän keser
awaroin, “Bielsebul, kon kar enip Satan, kiro eitek aru
nukan osou Jisas nukan wou uru tone kame rau. Bielsebul
ko karauk eitek aru kamwareäu kos Jisas sakau nurunuk,
osou aru oi kurwareäu.”
23 Keser äiena, Jisas nukas urwarnuk, siakup kouna, kar
totok* ämän keser awarowon, “Satan nukas owose ätäi
Satan emeriäu?
24 Omsau karar pakan roasiret ak aka aka weräianik, aka
aka inäumoi, ak om rumuk wa rawaiei.
25 Karar owan roasiret ak nais aka aka weräianik, aka aka
inäumoi, ak aru maiei.
26 Satan, kamwareäu eitek aru nukan tupsiu ak aka aka
weräianik, aka aka inäiaiei, ak sakau wa rawaiei. Ak
erekapu wasaräiei.
27 Kar ros kar sakau ron owa ou kiräi tonea, osap erar
wa owai. Amke ko kiro ou atak ro ipou isou muris sisikäi
mianik, kon owan osap erekapu owai.
28 Is epar senes awarom, Anut nukas roasiret akan onok
aru pak, akan jeje ämän pak erekapu jäkäi mai.
29 Utianik, inok ro ko Anut nukan Osou Näu jeje ämän
aurai, Anut nukas kiro ron onok aru wa jäkäi murai. Kiro
onok aru ko opok orip orip rawai.”

30 Jisas nukas keser awarowon, owon, akas meter keser äiein, “Osou aru nukas kon wou uru tone kame rau.”

Jisas nukan amakut aniaka pak Jisas ämän aurau koin.
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Kiro ses opok, Jisas nukan amakut aniaka pak koin. Ak kasik tai raumana, kar ro ko Jisas rawon auraun äsimoroin.
32 Roasiret sosop akas Jisas kator rain, Jisas aurin, “Nan anin amunat pak kasik en tai rai itaneisorai.”
33 Keser aurna, Jisas nukas ätäi kiro ro totorwon, “Isan ani inok? Isan amaiat inokot?”
34 Keser äianik, roasiret ko siakup koi tane rai, amukus apwaromara, awarowon, “Apwarwe, roasiret okoro opok rai, kiro isan ani amaiat!
35 Inok roasir ko Anut nukan ronkat tainoriäu, kiro roasir epar ko isan ani, isan äpi, isan amai.”

4

Ro o uku wewon totok ämän.

1 Jisas nukas onoktoroi roasiret Galili An Unik kasakup ämän tamarowon. Roasiret sosop senes koi ko siakup tururna, ko kar ous oik tone tane rawon. Roasiret ak erekapu an kasakup tai rain.
2-3 Jisas nukas totok ämänisar onok sosop tamarowon. Ko ämän keser awarowon, “Ak rowe. Kar ro o uku kuräun kon woia potowon.
4 O uku kurenuk, karauk apu opok nowon. Kesernuk, ai rautes pe oi jein.
5 Karauk o uku ai marmar opok ne kurein. Omnokou eposek sosop wa, okon, kiro o uku kurte tu peanik, käwäu orip sarein.
6 Utianik, san sakau peanik, kiro o uku tu pein erekapu rurnein. Kinip om wou uru rapor nau wa, okon, erekapu kusakusaianik, urai kurein.
7 Karauk o uku amurik katuau sop uru neanik, tu pein. Katuaus oi jenuk, jekur taiäun senek wa.
8 Karauk o uku omnokou eposek opok noin. Kiro o uku tu peanik, näwäu sarianik, nemauk sosop murkurein. Karauk nemauk karar karar 30 orip murkurein. Karauk nemauk sosop 60 orip murkurein. Karauk nemauk sosop senes 100 orip murkurein.”
9 Jisas nukas kiro totok ämän aware kureanik, ko keser awarowon, “Roasiret ak raiaka orip raroi, ak kiro ämän roianik, onoktapau äpu maiei!”

Jisas ko owon roasiret totok ämänis karar awareäu.
(Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Roasiret ak Jisas ute manona, kon tamareäu roat 12 orip
pak karauk roat Jisas pak erek raiäin akas kiro totok ämän
onoktapau owo senek rai Jisas totorin.
11 Kos ätäi keser awarowon, “Anut nukas roasiret kamwa-
raun onok meter ämäi rawon. Rusapai ak, isan tamareäim
roat, okon, kiro onoktapau ätär maram. Utianik, karauk
roasiret kasik rai, is ak erar totok ämänis karar awaram.
12 Keserna, Anut nukan ämän roianik, areawon ro Aisaia
nukas meter jer wewon rusapai epar peu. Ko keser äiewon,
‘Ak owo osap akan amiakas apariäi, sinuk, ak jekur wa
apariäi.
Ak owo ämän akan raiakas roiäi, sinuk, ak jekur wa roianik,
onoktapau äpu maiei. Ak onoktapau äpu moin maro,
akan woiaka pirirna, Anut nukas akan onok aru
erekapu jäkäi marowo.’ *Aisaia 6:9*
Aisaia nukas keser jer wewon.”

Jisas nukas o uku nukan totok ämän onoktapau awarowon.
(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 Keserianik, Jisas nukas kon tamareäu roat keser
awarowon: “Kiro totok ämän onoktapau ak äpu wa, ra?
Is karauk totok ämän awarom ak owose äpu maiei?
14 Kiro o uku kar ros woia kurewon, kiro Anut nukan
ämän.
15 Karauk roasiret ak kiro o uku apu opok nowon senek.
Ak Anut nukan ämän roin. Erar raiakas rouna, kurte Satan
nukas peanik, akan woiaka uruan ämän oi kureäu.
16 Karauk roasiret ak o uku ai marmar opok nowon senek.
Ak ämän roianik, oumoi, kurte nepipiriäi.
17 Utianik, kiro ämän akan woiaka uru neanik, omre
rumukäu ekep wa raiäu, owon, karauk roat akas ak kiro
ämän oin äpu mianik, usu araiei. Keseria, akan woiaka
aru momana, Anut nukan ämän roianik, oin kurte erekapu
utiäi.
18-19 Karauk roasiret ak o uku amurik katuau sop uru tu
pein, kiro kon onok kesek, karauk roasiret ak Anut nukan
ämän roiäi, utianik, rai rai, ak okoro omnokou pakan onok
ronkateanik, osap sosopun akan woiakas meieanik, Anut
nukan ämän utiäi. Kiro ämän eposek oin katuaus o uku oi
jeäu senek jekur wa muriäu.
20 Karauk roasiret ak o uku omnokou näu eposek opok
nowon senek. Ak Anut nukan ämän roin, akan woiaka
uru momoi, rapor tainoriäi kiro ämän eposek oin o sosop
muriäu senek. Karauk nemauk karar karar 30 orip muriäu,
karauk nemauk sosop 60 orip muriäu, karauk nemauk
sosop senes 100 orip muriäu.”

Arou patan inkaruru wa ämäi miäi.
(Luk 8:16-18)

21 Jisas nukas awarowon, “Ak arou aioimana, baket uru ra, pasar inkaruru ämäi miäi ra? Wa, ak arou aioianik, kämioik äsäi miäi. Kiro epar.
22 Keserna, owo osap akan woiaka uru ämäi raiäu, erekapu amop päi. Owo osap roat akas kururur miäi, tawa erekapu arou merek opok penuk, roasiret aparaiei.
23 Roasiret ak raiaka orip, ak kiro ämän roianik, onoktapau äpu maiei!”
24 Jisas nukas ätäiar awarowon, “Ak kiro ämän roi jekur ronkatewe. Ak karauk roat osap ariai senek, Anut nukas ak osap arai. Ak roat osap sosop arona, Anut nukas nais ak ätäi osap sosop arai. Kos ak osap sosop arai. Keseriar, ak karauk roat opok owo onok miäi senek, Anut nukas ak opok nais keseriar keserai.
25 Kar ro ko karauk ronkat eposek orip, kiro ro Anut nukas karauk ronkat eposek nurai. Utianik, inok ro ko ronkat eposek wäpik, Anut nukas kon ronkat eteinak ate rau kiro erekapu ätäi senri owai.”

O uku tu pewon totok ämän.

26 Jisas nukas kar ämän awarowon, “Anut nukas roasiret kamwareäu onok kiro kesek: kar ro kon omnokou opok o uku kurewon.
27 Pututu kiro ro ko niniäu, sankeu siräianik, kon karauk sarau miäu opok manowon. Kiro o uku tu pemana, owose näunäu sarein kiro ro ko äpu wa.
28 Omnokousar sarau monuk, o uku tu pemoi, tonomara, muruwon.
29 O näu murunuk, woi atak ros panin atomara, patirai. Owon, o owaun ses pewon.”

Jisas nukas kar totok ämän o uku eteinak mesin awarowon.
(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

30 Jisas nukas ätäi awarowon, “Anut nukas roasiret kamwareäu onok owo senek rau awaram? Is kar totok ämän awaroita, rowe!
31 Kiro onok kar am marmar uku kesek. Kiro am uku karauk senek wa, ko eteinak senes.
32 Akas kiro am uku omnokou opok wena, kos jaukut itimware, ko am näwäu senes sareäu. Kiro am näwäu sarenuk, ai akas kiro am iporu opok jokoru rawaun tou maiei.”
33 Jisas nukas roasiret Anut nukan ämän onoktapau orip wa awareäu, ko totok ämänis karar akan ronkat rau siar awariäwon.

34 Ko kar ämän onoktapau orip roasiret awarau wa. Ko
totok ämänis karar awariäwon. Utianik, kon tamareäu roat
karar nuka pak erek rauna, kos ämän onoktapau erekapu
ätär marowon.

Jisas nukas urir näwäu aurnuk, utowon.
(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Kiro omre opokar, om ironuk, Jisas nukas kon tamareäu
roat awarowon, "Ik an unik karaima aisen potau."
36 Ak roasiret sosop utwareanik, kon tamareäu roat
ak kiro ous Jisas meter tone rawon opok toneanik, erek
manoin. Karauk ous nais ak pak erek manoin.
37 Urir näwäu peanik, an ekur pakurornuk, an ous uru
nonuk, an ok päurwon.
38 Jisas ko ous mekesup täptäp opok nini rawon. Kon
tamareäu roat akas turarianik, aurin, "Tamukiäum ro, ik
anas oike jauru! Na ikenun wa ronkatem ra?"
39 Jisas nukas siräimara, urir kermara, an ämän sakau
auruwon, "Äiäk! Na ut!" Urir utonuk, an amuk patirmara,
päurar tipine rawon.
40 Jisas nukas kon tamareäwon roat awarowon, "Ak owon
imine rai? Ak isan onok sosop aparin, utianik, ak isanun
woiaka epar mau wa ra?"
41 Ak sakau imineanik, aka aka arein, "Kiro ro inok? Urir
mas an ori kon ämän tainorir."

5

Jisas nukas kar ro osou aru orip jekur mowon.

1 Jisas kon tamareäu roat pak ous oianik, an unik karaima
kasakup, Gadara roasiret akan omnokou opok potoin.
2 Jisas ko ous utomoi, omnokou opok pitir nonuk, kar
ro osou aru orip ko op up uru rawonus, koianik, Jisas
tararwon.
3 Ko op mareäi akan aireu uru niniäwon. Kar ros ko
sakatau senek itok wa. Ak ko mur sakaus isou ipou pararar
miäi, sinuk, kos kiro mur sakau patiriäwon.
4 Roat akas ko orip orip ipou isou mur sakaus pak sen
pak pararar miäin. Utianik, kos kiro mur sakau pak sen
pak erekapu pitpatir kureäwon. Kiro ro sakau senes, okon,
kar ros ko itimorau senek wa.
5 Ko orip orip pututu, sankeu, op miäi aireu pak omtapau
oik pak raianik, sakau urwemoi, nukasar aiaukus nukan
enipsau pitpatiriäwon.
6-7 Kos Jisas atapukas aparianik, kurte koumara, Jisas
nukan isou siakup uou sur wemara, ko keser sakau ur-
wewon, "Jisas, na Anut kämioik rau nukan mokoi. Na is

owoseiraurum? Is Anut nukan enip sakau ateanik, aisom, na is usu wa irau."
8 Kiro ros keser auruwon, owon, Jisas nukas amke auruwon, "Osou aru, na kiro ro ute, man!"
9 Jisas nukas ko keser totorwon, "Nan enmat inok?"

Kos ätäi auruwon, "Isan enim Sosop. Owon, ik osou aru sosop kiro ron wou uru raum."
10 Keserianik, osou aru akas ik kar omnokou opok wa äsimoikau rai Jisas sakau ämän aurin.
11 Po raut sosop kar omtorou karaima o je rain.
12 Keseria, kiro osou aru akas Jisas sakau ämän aurin, "Ik äsimoikota, kiro po raut rai akan woiaka uru nam."
13 Keser aurna, Jisas nukas awarowon, "Itok, ak manowe!" Keser awaronuk, osou aru sosop kiro ro utomana, kiro po raut akan woiaka uru tonoin. Kiro po raut sosop 2,000 orip. Ak iminemoi, kurte om aru opokas poteanik, an unik uru neanik, an jemana, meiein.

14 Kiro po kamwareäin roat ak kiro onok aparianik, kurte imine potomoi, akan mena pak karauk kiro mena siakupaian roasiret erekapu awaroin. Awarona, roianik, roasiret erekapu owo onok pewon aparaun potoin.
15 Akas Jisas siakup koianik, kiro ro meter osou aru orip rawon rusapai ko omjo takeanik, ronkat eposek orip tane raunuk, aparin. Roasiret ak kiro aparianik, iminein.
16 Roasiret ak Jisas nukas kiro onok keserwon aparianik, akas pote, karauk roasiret po raut owosein ämän pak, ro meter osou aru sosop kon wou uru rawon ko eposek sarewon ämän pak erekapu awaroin.
17 Roasiret kiro ämän roianik, ak Jisas akan omnokou utomoi, kar mena manaun rai sakau ämän aurin.
18 Keserna, Jisas nukas kon ous oik tonaurnuk, kiro ro meter osou aru orip rawon eposek sarewon kos Jisas sakau auruwon, "Is na pak manam, na is ior airam ra?"
19 Keser aurnuk, Jisas nukas ätäi ko ior aurau wa. Kos kiro ro keser auruwon, "Na nan mena potoinam, Anut nukas na mesin wouti momara, okoro onok keseisowon nan tupsiu erekapu awaram."
20 Keser aurnuk, kiro ros poteanik, näu mena 10 orip, enip Dekopolis, kiro pakan roasiret Jisas nukas ko owoseanik, sarewon ämän aware ariewon. Roasiret erekapu ak kiro ämän roumoi, karkairianik, ronkat sosop oin.

Jisas nukas asinak meiewon pak sip asik pak jekwatowon. (Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Jisas ko ous opok tonomara, Galili An Unik karaimas
karaimas ätäi potowon. Ko an kasakupai usnokou opok
nonuk, roasiret sosop koi tururin.
22-23 Juda akan tururiäi ou kumeäwon ro kar, kon enip
Jairas, ko koianik, Jisas aparmara, isou siakup uou sur
wemoi, sakau ämän auruwon, “Isan asinak meiäuru. Na
koinam, nan ipon ko opok mota, ko ätäi eposek saräi.”
24 Jisas an utomoi, ko kiro ro pak erek potoirin. Kesernuk,
roasiret sosop ak erek Jisas tainori manoin.
25 Roasiret ak kamuk kar asir rau. Ko keir sip orip orip
oiäu, kiro sip nukan woisan 12 orip rawon.
26 Jekwareäin roat sosop akas ko jekurmana, tätäi sosop
nuriäin. Kon aiauk kiro jekuriäi roat opok patariäwon.
Utianik, kon sip utau wa, ko sip näwäu oi rawon.
27 Ko karauk roat akas Jisas mesin ämän mona, roianik,
roasiret kamuk raumoi, ko Jisas mekesup peanik, Jisas
nukan omjo atowon.
28 Ko keser ronkatewon, “Is kon omjo karar atoita, is ätäi
eposek saräm.”
29 Keseria, ko omjo atonuk, kon sip kiro kurte utowon. Ko
rowon kon enipsau opok sip rawau wa. Ko eposek sarewon.
30 Jisas nukas kon sakau manonuk, äpu mianik, pirirmoi,
awarowon, “Inokon ipous isan omjo atou?”
31 Kon tamareäwon roat akas aurin, “Roasiret sosop turur
rai kotomaisoi, nas owon ‘inokon ipous is atoirou’ räi
awaromon?”
32 Utianik, Jisas nukas inokos keseirowon rai amukusar
itanewon.
33 Kiro asir owo onok ko opok pewon äpu momara, ko
näwäu iminemoi, Jisas siakup uou sur weanik, kon ämän
erekapu epar auruwon.
34 Kesernuk, Jisas nukas auruwon, “Asinak, nan won epar
mowon, okon, nan enmatsau eposek sarewon. Na won
päurar orip man. Nan sip erekapu utai.”
35 Jisas nukas arenuk arenuk, karauk roat ak Juda akan
tururiäi ou kumeäwon ro Jairas nukan owas koianik, Jairas
aurin, “Jairas, nan asinak meiewon. Na owon tamareäu ro
sarau nuram?”
36 Jisas nukas kiro ämän roianik, Jairas auruwon, “Na wa
iminäu, nan won epar mo!”
37 Ko keser aurianik, roasiret sosop imwarau wa. Pita,
Jems, Jon (Jems nukan amak) ak karar Jisas tainori potoin.
38-39 Ak Jairas nukan owa kouna, roasiret sosop akas wai
rai, käi mirori rain. Jisas nukas apwareanik, awarowon,
“Owon ak käi mirori rai? Ak owon wairai? Kiro asinak
meiäu wa, ko erar nini rau.”

40 Jisas keser äienuk, ak ko apari ioin. Kos roasiret kasik
naun äsimwaronuk, nona, asinak nukan momok anak ori
pak, kon tamareäwon roat 3 orip pak, ak karar asinak
nukan ou waru uru imware tonowon.
41 Toneanik, kos asinak nukan ipou ateanik, Juda ämänis
keser auruwon: "Talita kum", kiro ämän onoktapau kesek,
'Asinak isas aisom, na siräu.'
42 Kesernuk, kiro asinak kurte siräi ariäwon. Kiro asinak
kon woisan 12 orip. Roasiret rain ak kiro kurur aparianik,
näwäu karkairin.
43 Jisas nukas ämän sakau awarowon, "Ak kiro onok
aparin karauk roasiret wa awarau. Rusapai ak kiro asinak
karauk o nuruwe."

6

Nasaret menan roasiret akas Jisas sumkäinein.

1 Jisas kiro mena utomoi, kon tamareäwon roat pak erek
nukan mus mena manoin.
2 Sumaun omre opok, Juda akan tururiäi owa tonomara,
Anut nukan ämän onoktoroi tamarowon. Roasiret sosop
kon ämän roumoi, karkairianik, arein, "Kiro ro ko ämän
erapakan owon? Inokos ko ronkat eposek nurunuk, kos
kurur atap atap miäu?
3 Kiro ro ko iken ou miäu ro ra? Ko Maria nukan mokoi
ra? Kon amakut Jems, Josep, Judas (Jut), Saimon, kon
äpiaukut pak erek ak okoro opok raiäi ra?" Ak keser
aremana, ak ko sumkäinein.
4 Keserna, Jisas nukas akan ämän äpu mianik, awarowon,
"Karauk mena Anut nukan ämän roianik, areäu ro, ko
enip jou orip, roasiret akas akan woiaka konun epar miäi,
utianik, nukan mena senes ko enip jou wäpik, okon, nukan
roasiret pak nukan tupsiu pak akas ko sumkäineäi."
5 Keserna, ko kiro mena karauk kurur mau senek wa. Ko
kon ipou sip roasiret karar karar opok monuk, näu sarein.
6 Jisas nukas roasiret kon ämän mesin woiaka epar mau
wa, apwareanik, ronkat sosop owon.

Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip mena atap atap äsimwarowon.
(Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Keserianik, Jisas kon mena utomoi, karauk mena
poteanik, roasiret Anut nukan ämän tamarowon.
7 Kiro ses opok, Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip
urwarnuk, siakup kouna, osou aru oi kuräun sakau aromoi,
ro oirori oirori äsimwarowon. Ak oirori oirori sarau maun
awarowon.
8 Keseria, kos ak keser awarowon, "Ak apu opok potaun
kar osap wa owau. Ak naruauk karar oi manowe. Utianik,

ak karauk o ra, akan jo ra, karauk aiauk osap kau maun
akan jo päisau uru ra, wa oi manaiei.
9 Ak akan su karar momoi, omjo oirori wa oi manaiei.
10 Ak kar mena potona, kiro pakan roasiret akas
imwarona rai, kiro roat akan owa karar rawaiei. Tawa kiro
ou utomoi, kar mena potaiei.
11 Kiro pakan roasiret akas imwarau utomoi, akan ämän
rowau utona rai, ak akan owa wa tonaiei. Ak kiro mena ute
manaurna, akan onok aru ätär maraun akan isoraka pakan
maimai putarwe."
12 Ko keser aware kurenuk, kon tamareäu roat akas mena
atap atap poteanik, Anut nukan ämän roasiret tamareanik,
awaroin, "Ak akan onok aru utoinai, woiaka pirirwe."
13 Ak osou aru sosop emwaremana, am ukuauk pakan
uer oianik, sip roasiret sosop akan enmaksau opok mianik,
jekwarona, näu sarein.

An jomareäwon ro Jon meiewon.
(Matiu 14:1-12; Luk 9:7-9)

14 Kiro omsau kamwareäwon ro king Herot-Antipas ko
rowon, owon, kiro omsau pakan roasiret erekapu Jisas
nukan onok äpu moin. Karauk roasiret akas keser äiein,
"Kiro an jomariäwon ro Jon, ko meiewon ätäi up uruas siräi
pewon, okon, ko kiro kurur atap atap maun sakau orip."
15 Karauk akas äiein, "Kiro Elaija."

Karauk äiein, "Ko kar Anut nukan ämän roianik, areäu
ro. Ko meten Anut nukan ämän areain roasiret senek."
16 Utianik, Herot nukas kiro ämän roumara, äiewon,
"Meter, is Jon nukan pou patir kuremin, utianik, ko
meiewon ätäi siräi pewon."

17-18 Ko iminewon, owon, meter Herot nukasar kon amak,
Filip, nukan wau, kon enip Herodias, senri owon. Kiro
ses opok, Jon nukas Herot auruwon, "Na nan amunan asir
oumon, kiro na sintore ämän espäiemon." Kesernuk, Herot
nukas roat awaronuk, poteanik, Jon sakatemoi, ipou muris
sisikäimana, karapus owa kurein.
19-20 Herodias nukas Jon mesin wou aru momara, wenuk,
meiäun keserwon, utianik, Herot ko Jon iminewon. Ko äpu
Jon ko Anut nukan ämän roiäu ro. Ko onok eposek miäwon,
okon, Herot nukas Jon rapor kamäurnuk, Herodias nukas
wäu senek wa. Herot nukas Jon nukan ämän roumara,
ronkat sosop oianik, ko Jon nukan ämän ätäi ätäi jekur
rowaurwon.
21 Rai rai, Herodias nukas Jon wäun kar apu aparwon.
Herot ko anakus an jowon omre tararmana, kos kon ou
kameäin roat näunäu pak, kon marai roat näunäu pak,

Galili provins akan roat näunäu pak erek, äs me jaun imwarowon.
22 Kiro ses opok, Herodias nukan asinak makun koumoi, kiro roat näunäu amiakap karenuk, Herot kon jaukut pak aparianik, akan woiaka näu sarein. Keseria, Herot nukas kiro asinak auruwon, “Nan ronkat owo osap owaun airota, is na isam.
23 Is ämän epar aisom, is na pak paip momoi, na owo osap owaun airota, is na isam. Na isan omnokou kameäim karaimas isaun airota, kiro itok, is na karaimas isam.”
24 Keser aurnuk, kiro asinak kaik neanik, anak totorwon, “Is owo owaun aurau?” Anakus ätäi auruwon, “Nas kesek aur. An jomareäwon ro, Jon nukan tapau wou owaun auram.”
25 Keseria, kos kurte ätäi ro näwäu siakup peanik, auruwon, “Nas rusapaiar, an jomareäwon ro, Jon nukan tapau wou kar maro opok moinam, is iram.”
26 Keser aurnuk, Herot nukan wou usu sarewon. Utianik, kon jaukut pak karauk roasiret ko pak tane o je rain amiakap kiro asinak pak paip mowon, okon, ko kiro paip mowon ämän utaun senek wa.
27 Keseria, kos kurte kon marai ro kar äsimornuk, kos Jon siakup pote Jon nukan pou patirmoi, kon tapau kerem oi kowaun auruwon. Keseria, kiro ro karapus owa poteanik, Jon nukan pou patirwon.
28 Kos kiro tapau wou kar maro opok mianik, oi koumoi, kiro asinak nurunuk, kos pak oi pote kon anak nuruwon.
29 Jon nukan tamareäwon roat akas kiro ämän roumoi, koianik, nukan enipsau oi pote up kurein.

Jisas nukas roat 5,000 orip o arowon.
(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

30 Meter Jisas nukas kon ämän oi ariai roat nukas mena atap atap äsimwarowon, ätäi nuka siakup koin. Ak pote owo sarau pak owo ämän roasiret tamaroin pak erekapu ko koi aurin.
31 Utianik, roasiret sosop akas pote koi, pote koi arna, okon, Jisas kon roat pak o jau senek wa. Keserianik, Jisas nukas awarowon, “Ikarar kar mena ro wäpik opok sumau manau.”
32 Keseria, ak akarar ous oianik, kar mena ro wäpik opok potoin.
33 Utianik, roasiret sosop ak kiro mena utona, apwareanik, ak erekapu mena utomoi, isorakas kurte ak sinsin potoin.
34 Keserna, Jisas nukas ous ute nemara, roasiret sosop turur rain apwareanik, akanun wouti mowon. Owon,

kon ronkat kiro roasiret ak sipsip senek ak kamwareäu
ro wäpik. Keserianik, kos ak ämän sosop onoktoroi
tamarowon.
35-36 Rai rai, san naurnuk, kon tamareäwon roat akas
siakup koianik, aurin, “Okoro mena ro wäpik, san nauru,
okon, nas roasiret äsimwarota, mena atap atap maneanik,
ak o kau me jaiei.”
37 Utianik, Jisas nukas ätäi awarowon, “Akasar jaun o
araiei.”
Akas ätäi totorin, “Utianik, nan ronkat roasiret erekapu
eteinanak jaun kiro aiauk 200 kina senekus pote bret kau
maun itok. Ik o kiro aiauk näwäu kureanik, o kau momoi,
araun, itok ra?”
38 Jisas nukas awarowon, “O erasek rau? Potoinai,
aparwe!” Ak äpu momoi, ätäi aurin, “Bret 5 orip pak was
oirori pak rau.”
39 Keser aurna, Jisas nukas ätäi kon tamareäu roat
awarowon, “Roasiret amurik eposek opok sarpeter marona,
tane potaiei!”
40 Keseria, roasiret ak erekapu tanein. Karauk roat 100
orip tanein, karauk roat 50 orip tanein.
41 Keserna, Jisas nukas bret 5 orip pak was oirori pak
oianik, omar oik eisane aparmara, Anut ‘pere’ auruwon.
Aurmara, bret pärärianik, kon tamareäu roat akas roasiret
araun arowon. Was oirori pärärianik, nais kir keserwon.
42-43 Roasiret ak erekapu kiro o jeanik, nokomaka penuk,
Jisas nukan tamareäu roat akas roasiret akas o jein o
autakau utoin basket 12 orip oumana, joke moin. Kiro
basket erekapu ok pewon.
44 Roat kiro o jein 5,000 orip.

Jisas an unik oikas ariewon.
(Matiu 14:22-33; Jon 6:15-21)

45 Kiro ses opokar, Jisas nukas kon tamareäu roat
äsimwaronuk, ous opok toneanik, an unik karaimas Bet-
saida mena amke manona, Jisas nukarar roasiret akan
mena äsimwaraun rawon.
46 Ko roasiret äsimwaronuk, manona, ko nukarar om
nepu opok Anut auraun tonowon.
47 Iukärir, omiri kounuk kounuk, ous an unik näu kamuk
raunuk, Jisas nukarar an kasakup rawon.
48-49 Jisas nukas kon tamareäu roat sarau näwäu momoi,
ous nukan amauk reurin manau senek wa, uriris pairnuk,
aparwon. Om teine kounuk kounuk, Jisas nuka an unik
oikas ari ari kowon. Jisas nuka kon tamareäu roat itimware
potaurwon, utianik, ak ko an opokas ari rawon aparianik,
akas ko op rai ronkateanik, pierin.

50 Ak näwäu iminein. Keserna, kos kurte awarowon, “Ak
woiaka sakau rawe! Okoro isaka, ak wa iminäu!”
51 Keser awaromoi, Jisas nuka ous opok toneanik, ak pak
erek raunuk, urir utowon. Ak karkairianik, ronkat sosop
oin.
52 Ak Jisas nukas roat bret arowon kiro onok keserwon
nukan onoktapau jekur äpu mau wa, okon, akan woiaka
sakau maronuk, ak kon onok äpu mau senek wa.

Jisas ko Genesaret menan sip roasiret sosop jekwarowon. (Matiu 14:34-36)

53 Jisas kon tamareäu roat pak ak an unik kure poteanik,
Genesaret omnokou kasakup poteanik, kiro opok ous mur
kure moin.
54-55 Ous utonuk, roasiret kiro opok Jisas äpu mianik,
ak kiro omnokou opok atap atap mena poteanik, karauk
roasiret Jisas erapok rau rai awarona, sip roasiret pasar
opok mareanik, imware koin.
56 Näu mena ra, mena eteinak ra, apu opok ra, ko erapok
ariäwon opok ak sip roasiret om sorik opok marona, rain.
Ak Jisas keser sakau aurin, “Na kiro sip roasiret utwarota,
koi akas nan omjo peteu ataiei.” Keseria, sip roasiret akan
ipiakas Jisas nukan omjo ateanik, ak erekapu näu sarein.

7

Askanai akan sintore ämän.

1-2 Karauk Parisi roat pak karauk sintore ämän tamareäin
roat pak Jerusalem näu mena utomoi, koumana, Jisas
siakup tururmoi, Jisas nukan karauk tamareäu roat ak
Parisi akan sintore ämän tainorianik, akan ipiaka an
kosorau wa, ak erar o je rain apwarin.
3 (Parisi roat pak Juda* roat näunäu pak ak akan askanain
sintore ämän jekur tainorianik, akan ipiaka wa an kosoriäi,
o wa jeäin.
4 O kau maun omoi amket opokas ätäi owa koianik, ak
amke an jowaiei, warnuk, ak o wa jaiei. Ak karauk askanai
akan sintore ämän sosop tainoriäin. Ak kiro ämän äiäu
senek akan kap, maro, patan pak erekapu an kosoriain.)
5 Keseria, kiro Parisi roat pak ämän tamareäin roat pak
akas Jisas keser totorin, “Nan tamareäumon roat akas owon
akan askanai akan onok wa tainoriäi? Ak o jauri akan
ipiaka an wa kosoriäi?”
6 Jisas nukas ätäi awarowon, “Meter Anut nukan ämän
roianik, areawon ro Aisaia nukas ak sätäiäin roat mesin
epar äiewon. Ko keser jer wewon, ‘Anut nukas äiewon,
“Kiro roasiret akas erar oiaksaus isan enim rororiäi,

utianik, akan woiakas isanun meiäu wa. Ak isan ämän
awareäim ak jekur wa tainoriäi.
7 Ak kar ron sintore ämän tainoria, ak keser äiäi kiro Anut
nukan ämän. Ak sät ämän tainorianik, ak isan enim erar
rororiäi!” ’ *Aisaia 29:13*
8 Ak Anut nukan sintore ämän utomoi, akan askanai akan
onok sakau ateanik, tainoriäi.”
9 Jisas nukas ätäi keser awarowon, “Ak Anut nukan ämän
utianik, akan askanai akan ämän tainormoi, akasar akan
ronkat tainoriäi.
10 Moses nukas meter awarowon, ‘Na nan momon aninan
ämän tainor.’ *Kisim Bek 20:12*
‘Inok ro kon momok anak jeimarai karauk roat akas ko
wena, meiäi.’ *Kisim Bek 21:17*
11 Utianik, ak keser ämän miaäi, ‘Inok ro ko osap orip kon
momok anak ori sarwataun itok. Utianik, ko au awateäu.
“Is kiro osap Anut nuraun karar sare momin rau. Keseria,
is au sarwatau senek wa.”
12 Keseria, rusapai ko kon momok anak ori wa kamwa-
teäu. Ak kiro onok eposek auriai.
13 Keserianik, ak akan askanai akan onok tainorianik,
Anut nukan ämän tonoi miäi. Ak karauk onok kesek sosop
keseriäi.’

Osap atap atap kis roat ukun kurwareäu.
(Matiu 15:10-20)

14 Jisas nukas roasiret ätäi urwarnuk, kouna, awarowon,
“Ak erekapu isan ämän roinai, jekur ronkat oumoi, äpu
maiei.
15 Kar osap kasik rawon kar ro nukan wou uru toneäu,
kiro osapus Anut nukan amukup ro ukun wa kureäu.
Utianik, kiro ron ronkat aru wou uru rau siräienuk, kon
oksaus äiäu kis epar ko ukun kureäu. [
16 Roasiret ak raiaka orip raroi, ak kiro ämän roianik, kon
onoktapau äpu maiei!”]
17 Jisas ko kiro roasiret utwareanik, owa tononuk, kon
tamareäu roat akas kiro ämän äiewon onoktapau mesin
totorin.
18 Keserna, Jisas nukas ätäi awarowon, “Akan ronkat
eposek wa ra? Ak kiro onok äpu wa ra, osap kasikrawon kar
ro nukan wou uru neäu, kiro osapus Anut nukan amukup
ro ukun wa kureäu.
19 Kiro o jeäi kiro wou uru wa neäu, kiro pi pimur uru
äräreiäu, ätäi pimur uruas koianik, neäu.”

Ämän kiros, Jisas nukas o erekapu jaun kiro itok äiewon.
Kar o asu rawau wa.

20 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ronkat aru roasiret akan
woiaka uru raiäu, siräianik, oiaksau opokas peäu, kiro
ronkatis karar epar ukun kurwareäu.
21-22 Woiaka uruas roasiret ak kiro ronkat aru keser
oiäi; ak sapum onok aru maun ronkateäi, ak jaunakat
akan osap päu owaun ronkateäi, ak roasiret akwarona,
meiäun ronkateäi, ak karauk roat akan asiret aru maraun
ronkateäi, ak osap sosop meswaronuk, owaun ronkateäi,
ak karauk roasiret opok onok aru sosop maun ronkateäi,
ak sät ämän maun ronkateäi, ak karauk roasiret mesin
wa ronkatwareäi, ak erar onok aru maun ronkateäi, ak
jaunakat akan osap aparianik, meswareäu, ak jaunakat
akan enmakap sät ämän maun ronkateäi, ak karauk roat
akan ämän rowau utiäi, ak otop onok miäi.
23 Kiro onok aru erekapu akan woiaka uru raumoi, kasik
neäu, kis Anut nukan amuk opok ak ukun kurwareäu.”

Kar Siria provins pakan asir Jisas mesin wou epar mowon. (Matiu 15:21-28)

24 Jisas nukas kiro ämän me kureanik, kiro mena utomoi,
Taia mena siakup potowon. Ko kar owa tone raunuk,
kar ros ko kiro opok rauräi äpu murau senek wa rai
ronkatewon, sinuk, ko ämäiäu senek wa.
25 Kesernuk, kiro ses opokar, kar asir kon asinak osou aru
wou uru raiäu, kos Jisas kiro opok rau ämän roumara, kurte
koianik, Jisas siakup uou sur wewon.
26 Kiro asir Juda asir wa. Ko Grik asir, kon mena Fonisia,
Siria provins pakan. Kos Jisas keser sakau auruwon, “Osou
aru isan asinakun wou uru rau, nas oi kur.”
27 Kesernuk, Jisas nukas ätäi auruwon, “Amke ik Juda
akan mokoit o arau. Mokoit akan o oianik, en wa kure
mareäum. Kiro onok aru.”
28 Kiro asires ätäi auruwon, “Näu ro, kiro epar, utianik,
enat patan inkaruru raianik, mokoit akan o usip nonuk, oi
jeäi.”
29 Keser aurnuk, Jisas nukas ätäi auruwon, “Na eposek
ämän airom. Na ätäi manam. Kiro osou aru nan asinakun
wou uru rawon kiro ute manowon.”
30 Kiro asir kon owa poteanik, aparwon kon asinak pasar
opok nini raun, osou aru wou uru rawon ute manowon.

Jisas nukas kar ro rauk otop pak menopauk usu sarewon jekurwon.

31 Jisas ko Taia mena utomara, Saidon omnokou itimor-
moi, näu mena 10 orip enip Dekopolis omnokou kamuk
opok Galili An Unik siakup potowon.

32 Karauk roasiret akas kar ro rauk otop saremoi,
menopauk usu sarewon orip Jisas siakup imäi koin. Ak Jisas
sakau aurin, “Nan ipon kiro ro opok mo.”
33 Keseria, Jisas nukas roasiret utwareanik, ko imäi
keresir manowon. Aukarar raianik, Jisas nukan ipouaukus
kiro ron rauk oirori uru mowon. Kon sinok oumara, ron
menopauk opok mowon.
34 Kos omar eisane aparianik, kon wou usuäu saremara,
suornuk, Juda ämänis kiro ro keser auruwon, “Epata!” Kiro
ämän onoktapau kesek ‘Im tue!’
35 Keser aurnuk, kiro ron rauk näu sarenuk, ko ämän
jekur rowaun itok. Kon menopauk näu sarenuk, ko ämän
rapor onoktoroi arewon.
36 Kiro ses opok, Jisas nukas roasiret sakau awarowon.
“Ak kiro onok apari mesin pote karauk roasiret wa awa-
rau.” Jisas nukas ätäi ätäi ak sakau ämän keser awarowon,
sinuk, ak kon ämän tainorau wa, ak ämän sue kurein.
37 Roasiret akan ämän roianik, ak erekapu karkairianik,
äiein, “Ko owo onok miäu erekapu onok eposek senes. Kos
roasiret raiaka otop jekwaronuk, ämän roiäi, menopauk
usuäu sarewon ätäi ämän jekur areai. Kos keseriäu.”

8

Jisas nukas roat 4,000 orip o arowon.

1-2 Kiro ses opok, roasiret sosop koi tururin. Ak o wäpik
rauna, Jisas nukas kon tamareäu roat urwarnuk, kouna,
awarowon, “Is kiro roasiret akanun woiti mou. Ak is pak
omre 3 orip rain, okon, rusa ak o wäpik rai.
3 Is kiro roasiret äsimwaroita, akan owa potaiei, ak
apu opok pote amkoririwaromoi, owarai. Karauk ak apu
rumukäu koin.”
4 Keser awaronuk, kon tamareäu roat akas ätäi aurin, “Ik
okoro ro wäpik omnokou opok raum. Ik erapakan o oianik,
roasiret arota, jaiei?”
5 Jisas nukas totwarowon, “Ak bret esap esap rau?”
Akas ätäi aurin, “7 orip.”
6 Keserna, Jisas nukas roasiret onkapai tanäun awaronuk,
ak tanein. Kos bret 7 orip oumara, Anut ‘pere’ aurmoi, bret
pärärianik, kon tamareäu roat aronuk, akas pak roasiret
arona, jein.
7 Ak karauk upinan was eteinanak orip, okon, Jisas nukas
kiro oianik, Anut aurmoi, kon tamareäu roat aronuk, akas
pak roasiret aroin.
8 Roasiret ak kiro o jeanik, erekapu nokomaka pewon.
Karauk o autakau utoin raunuk, Jisas nukan tamareäu roat

akas basket 7 orip oianik, kiro o jein autau joke mona, ok pewon.
9-10 Kiro o jein roasiret ak 4,000 orip. Jisas nukas ak akan mena äsimwaronuk, manona, ko kon tamareäwon roat pak ous opok toneanik, Dalmanuta omnokou opok potoin.

Parisi akas Jisas nukas kar kurur monuk, aparaun rai totorin.
(Matiu 16:1-4)

11 Karauk Parisi roat akas koianik, Jisas ate aparaun aurin, "Na kar kurur ätär mukota, kiro epar ik äpu mam, na Anut omar oik rau nukasar kiro sakau isiäu."
12 Ko wou suornuk, awarowon, "Rusapaian roasiret owon is kar kurur ätär maraun airoi? Is ak epar senes awarom, kiro ses opok is kar kurur wa ätär maroita, aparaiei."
13 Keser awareanik, Parisi roat utwaromoi, ous opok ätäi toneanik, an unik karaimas potowon.

Jisas nukas Parisi roat pak Herot pak akan onok jis senek äiewon.
(Matiu 16:5-12)

14 Jisas nukan tamareäu roat ak rakuswarnuk, karauk bret owau wa, ak erar manoin. Ous opok kar bret eteinak karar rawon oi potoin.
15 Jisas nukas ak sakau ämän keser awarowon, "Ak Parisi pak Herot nukan roat pak akan bret makona, noroiäwon marasin enip jis ak jekur aparaiei."
16-17 Kon tamareäwon roat akas aka aka areanik, arein, "Ik bret oi kowau wa, okon, ko kiro ämän aikou."
Jisas nukas akan äkän äpu mianik, "Ak bret wäpik mesin owon arerai? Is ak pak om ses rumukäu raianik, onok sosop tamaromin, owon ak kiro onok jekur ronkatäu wa? Ak isan onok äpu wa ra? Akan woiaka sakau sarera?
18 Ak amiakas apari, sinuk, ak osap jekur aparau wa ra? Ak raiakas roiäi, sinuk, ak ämän jekur rowau wa ra?. Ak meten onok ätäi ronkatäu senek itok wa ra? *Esekiel 12:2*
19 Is bret 5 orip oumoi, pärärianik, roat 5,000 orip aroita, jein, ak o autakau erasek jowa joke moin?"
Akas ätäi aurin, "Jo 12 orip."
20 Jisas nukas ätäi totwarowon, "Kar ses opok is bret 7 orip oianik, pärärmoi, roat 4,000 orip aroita, jein, akas o autakau erasek jowa joke moin?"
Akas aurin, "Jo 7 orip."
21 Keseria, kos awarowon, "Ak rusapai isan onok äpu mau wa ra?"

Jisas nukas Betsaida mena kar ro amuk utup jekurwon.

22 Ak Betsaida mena kouna, karauk roat akas kar ro amuk
utup imäi koianik, ämän sakau Jisas keser aurin, “Nan ipon
okoro ro opok mo.”
23 Jisas nukas kiro ro amuk utup nukan ipou ateanik,
mena kasakup imäi manowon. Kiro ron amuk uru sinok
kureanik, kon ipous kiro ron amuk opok mianik, totorwon,
“Na kar osap aparaun itok ra?”
24 Ros apwareanik, auruwon, “Is roasiret apwarom. Ak
am senek ari rai.”
25 Jisas nukas ätäi kon ipou ron amuk opok monuk, ko
sakamarnuk, ko rapor amareanik, ätäi osap erekapu rapor
apwarwon.
26 Jisas nukas kiro ro kon owa äsimorianik, auruwon, “Na
ätäi mena wa tonau.”

Pita nukas Jisas nukan enip amop mowon.
(Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Jisas kon tamareäu roat pak erek Sisaria-Filipai mena
atap atap potoin. Apu opok pote pote rai, kos kon tamareäu
roat totwarowon, “Roasiret akas is inok äiäi?”
28 Ak ätäi aurin, “Karauk roasiret akas keser äiäi, ‘Ko an
jomareäu ro, Jon.’ Karauk akas äiäi, ‘Ko Elaija.’ Karauk
akas äiäi, ‘Ko Anut nukan ämän roianik, areäwon ro kar.’
äiäi.”
29 Keser aurna, Jisas nukas ätäi aka totwarowon, “Akasar
is inok aiäi?”
Pita nukas ätäi auruwon, “Na Krais, Anut nukas kon
roasiret ätäi imwaraun äsimoisonuk, koumon.”
30 Pita nukas keser aurnuk, Jisas nukas ak sakau
awarowon, “Kiro epar, utianik, kiro ämän ak karauk
roasiret wa awarau.”

Jisas ko tätäi sosop oumara, meieanik, ätäi siräiäun ämän marowon.
(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Kiro ses opok, Jisas nukas onoktoroi ämän tamareanik,
kon tamareäu roat keser awarowon, “Ro Nukan Mokoi, tätäi
sosop oumara, Juda roat näunäu pak Anut kamuk raiäi
roat pak sintore ämän tamareäi roat pak erek akas isan
ämän rowau utomoi, sumkäinäiei. Akas is iworona, meiäm.
Utianik, omre 3 opok is ätäi siräiam.”
32 Kos kiro ämän amop maronuk, Pita nukas ko kasakup
imäi maneanik, kermara, auruwon, “Wa senes wa! Kiro
onok na opok wa päi!”
33 Utianik, Jisas nukas piririanik, kon tamareäu roat
apwareanik, Pita keser kerwon, “Satan, na is mekesirap
man! Na Anut nukan ronkat eposek wa tainoriäum, na roat
akan ronkat karar tainoriäum.”

34 Keseria, ko roasiret sosop pak kon tamareäu roat pak
urwarnuk, kouna, keser awarowon, “Inok ro is tainoire
päun, ko nuka mesin wa ronkatäi, kon am äpäs nukasar
ämäianik, is tainoirai.
35 Inok ro ko kon totok awau rawaun ronkateäu kiro kon
totok aru mai. Utianik, inok ro ko isanun pak Anut nukan
Ämän Eposek pakaima meiäi, kiro ro kon totok orip orip
jekur eposek rawai.
36 Kar ro omnokoupaian osap erekapu oumara, ko meiäi.
Kiro osapus nukan totok awau rawaun owose saräi?
37 Ko owo osap oianik, ätäi nukan totok awau rawaun kau
mai? Wa, ko ätäi nukasar nukan totok kau mau senek wa.
38 Inok ro rusapaian roasiret onok aru miäin akan
amiakap is tainoraun iminäi, kos is äpu wa äianik, isan
ämän ämäi mai, is Ro Nukan Mokoi, tawa isan monian arou
näwäu pak sarau eitek eposek raut erek koi isas nais kiro
ro äpu wa äiäm.”

9

1 Jisas nukas ätäi awarowon, “Is ak epar awarom, karauk
roat ak okoro omnokou opok rai, karauk wa meiäiei,
utianik, ak rauna raunar, Anut nukan kamwaraun onok
sakau orip amop päi aparaiei.”

Jisas nukan enipsau atap pirirmara, pewon.
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Omre 6 orip utia, Jisas nukas Pita, Jems, Jon pak imware,
omtapau rumukäu oik tonomara, ak karar rain. Akan
amiakap Jisas nukan enipsau pirirmara, atap pewon aparin.
3 Kon omjo san nukan merek senek jeremara, ärneu senes
sarewon. Omnokou opok kar ron omjo ärneu senes kesek
wa.
4 Kesernuk, ak Elaija Moses ori au peanik, Jisas pak arere
rairin apwatoin.
5 Pita nukas Jisas auruwon, “Tamukiäum ro, ik okoro opok
rawaun eposek. Na äuta, ik akan jan ou 3 orip mam, kar
nan, kar Moses nukan, kar Elaija nukan.”
6-7 Ak imineanik, Pita nukas owo ämän maun äpu wa,
okon, ko erar keser äienuk, kar iou näwäu omar oikas ak
kurururware mowon. Kar oksaus kiro iou uruas, äiewon,
“Kiro mokoi isakan senes, is konun isan woias meieäim. Ak
kon ämän rapor rowaiei!”
8 Keser äienuk, akan amiakas aparin, ak kar ro aparau
wa, Jisas karar ak pak erek rawon aparin.
9 Ak omtapau ute ne ne rai, Jisas nukas sakau ämän keser
awarowon, “Okoro onok ak amiakap pewon aparin ak pote
kar roasir wa aurau. Ro Nukan Mokoi, meiemara, ätäi up

uruas siräunuk, kiro ses opok owo onok aparin kiro epar
roasiret awaraiei."
10 Keseria, ak kiro ämän ämäi ämäi atomoi, ak aka aka
äiein, "Up uruas ätäi siräiaun, kiro owo onok rä?"
11 Akas Jisas totorin, "Juda akan sintore ämän tamareäi
roat akas owon Elaija ko amke kowai äiäi?"
12 Jisas nukas ätäi awarowon, "Ak kiro epar äiäi, Elaija
ko amke koianik, osap erekapu jekur mora. Utianik, Anut
nukan ämän jer we moin rau owon keser äieu, 'Ro Nukan
Mokoi tätäi sosop ounuk, roasiret akas ko sumkäinäiei'?
13 Utianik, is ak epar awarom, Elaija ko amke kowon,
roasiret akas akan ronkatis onok aru atap atap ko opok
keserin. Ak kiro onok ko opok keseraiei mesin meter Anut
nukan ämän jer we moin rau."

Jisas nukas kar mokoi osou aru orip jekur mowon.
(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43a)

14 Jisas kon tamareäu roat 3 orip ak karauk tamareäu
roat siarakap koianik, akas roasiret sosop koi tururin pak,
karauk sintore ämän tamareäi roat akas ak pak aurate rain
apwaroin.
15 Roasiret akas Jisas kounuk, aparmana, karkairianik,
kurte ko siakup potea, 'Pere,' aurin.
16 Jisas nukas totwarowon, "Ak owon ak pak ämänis
weräirai?"
17 Kar ro, roasiret kamuk rau kos ätäi auruwon,
"Tamukiäum ro, isan mokoi osou aru wou uru raunuk, ok
utup raunuk, na siatap imäi koim.
18 Kiro osou arus ko sakau ateanik, oi omnokou opok
känkurenuk, au sipar kurarianik, aukpanak kartitirmoi,
enip tipine kureäu. Is nan tamareäum roat osou aru
emeraun rai awaromin. Utianik, ak emeraun itok wa."
19 Jisas nukas roasiret kewareanik, ätäi äiewon, "Roasiret
rusapai rai, akan ronkat owo senek ak woiaka epar mau
senek wa. Omre esap esap is ätäi ak pak rawam? Omre
esap esap is akanun ätäi woias meiäm? Kiro mokoi is siarap
imäi kowe."
20 Keseria, ak kiro mokoi imäi Jisas siakup kouna, osou
arus Jisas aparianik, kurte kiro mokoi ate karemara,
känkurenuk, omnokou opok kurir momara, nini taitairmoi,
au sipar kurewon.
21 Jisas nukas mokoin momok totorwon, "Omre esap esap
ko kiro keser rawon?"
Momokus ätäi auruwon, "Mokoi eteinak pakar keserwon.
22 Kiro osou arus orip orip ep mik oi kureäu, an unik uru
oi kureäu wenuk, meiäun keseriäu. Utianik, na kar onok
keseraun itok raroi, na iwenun wonti moinam, iu sareitam."

23 Keseria, Jisas nukas auruwon, “Na owon keser äiem,
‘Na kar onok maun itok ra?’ airom. Kar ro is mesin wou
epar miäu, kos onok erekapu keseraun itok.”
24 Keser aurnuk, mokoin momokus kurte urweanik,
äiewon, “Is na mesin woi epar mowon, utianik, isan woi
epar mowon, kiro eteinak, okon, nas is sareir.”
25 Jisas nukas roasir sosop kurte ko siakup kouna, apware-
anik, osou aru sakau auruwon, “Na, osou ok utup, rauk
otop, is na aisom, na kiro mokoi rurisa utoinam, man. Na
ätäi kon wou uru wa tonam.”
26 Keser aurnuk, kiro osou aru piormoi, mokoi sakau
ate kareanik, ute manonuk, mokoi op meiewon senek nini
rawon. Roasiret sosop akas aparianik, äiein, “Ko meiewon.”
27 Utianik, Jisas nukas kon ipou ateanik, rurarnuk,
siräiewon.
28 Keseria, Jisas ko ute owa tonomoi, kon tamareäu roat
pak akarar raianik, akas ko totorin, “Ik owo onokun kiro
osou aru oi kuräu senek itok wa?”
29 Kos ätäi awarowon, “Ak Anut karar auri rawaiei, kiro
onok kararas epar osou aru emeraiei. Kar onokus kiro itok
wa.”

Jisas nuka meieanik, ätäi siräiäun ämän kon tamareäu roat ätäi awarowon.
(Matiu 17:22-23; Luk 9:43b-45)

30-31 Ak kiro mena utomoi, Galili provins kampai ari
ari potoin, owon, ko kon tamareäu roat ämän tamareäu,
okon, Jisas kar ros ko erapok rau äpu maun utowon.
Kos keser awarowon, “Karauk roasiret akas Ro Nukan
Mokoi sakateanik, roat akan ipiaka opok maiei. Ko wena,
meieanik, omre 3 opok ko ätäi up uruas siräiai.”
32 Ak kiro ämän onoktapau äpu wa. Utianik, ak iminemoi,
ko kar ämän totorau wa.

Jisas nukas inok ro näwäu rawaun ämän awarowon.
(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Ak Kapaneam mena koumoi, kar owa toneanik, Jisas
nukas totwarowon, “Ak apu opok koi rai, owo ämän arein?”
34 Akas ko kar ämän ätäi aurau wa, owon, apu opok, ‘inok
ro näwäu senes enip orip karauk roat itimwareäu?’ aka aka
keser äiein.
35 Keseria, Jisas nukas tanemara, kon roat 12 orip urwar-
nuk, kouna, awarowon, “Inokos ro enip näwäu orip saräun,
ko erar ep ro senek raianik, karauk roat akan sarau ro senek
sareanik, roasiret erekapu isanwarai.”
36-37 Keser awareanik, kar mokoinak imäumoi, ak kamuk
tai momara, pokäir raianik, awarowon, “Inok ros isanun
ronkatemoi, kar mokoi okoro mokoinak senek imäianik,

jekur kameäu, kiro ko is imäiriäu. Inok ros is imäiriäu, ko is karar wa imäiriäu, kiro ko isan moni is äsimoirnuk, koimin, imäiäu.”

Inok ro ko akan iwäi jaunakat wa, kiro akan jaunakat.
(Luk 9:49-50)

38 Jon nukas Jisas auruwon, “Tamukiäum ro, ik kar ro nan enmat pakas osou aru oi kurenuk, aparmun. Ko iken jaunok wa, okon, ik kiro ro kiro onok wa keserau rai aurumun.”
39 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak ko wa tämurau. Kar ros kar kurur isan enim pakas miäu, kos is kurte wa jeimairai.
40 Inok ro ko iken iwäi jaunok wa, kiro iken jaunok.
41 Is ak epar senes awarom, inok ros ak isan jaiat rai äpu mareanik, an jaun an arai, kiro ro Anut nukas wa sumkäinai, tawa ko epar omar oik osap eposek owai.”

Onok arus kiro ron wou epar mowon aru murai.
(Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 “Kar mokoinak is mesin kon wou epar mowon kar ros ko onok aru ätär muronuk raroi, kiro onok aru senes. Karauk roat akas aiauk usuäu oianik, kiro ron pou opok muris pararar mianik, an unik uru känkurena, nai, kiro itok, kiro usu eteinak. Warnuk, tawa omar oik, ko usu näwäu senes owai.
43 Nan iponas onok aru monuk rai, nan ipon kar patir känkuräm, kiro itok. Keserianik, ipon karar orik na orip orip eposek awau rawam. Na kiro wa keserta rai, kiro ipon oirori orip pak erekapu ep wa koseriäu uru kureisaiei. [
44 Kiro mena mamat sosopus roasiret akan enmaksau tukware raunuk, ak wa meiäiei, kiro ep wa koserai.]
45 Nan isonas onok aru monuk rai, kar ison patirnam, känkuräm. Keserianik, ison karar orik na orip orip eposek awau rawam. Na wa keserta rai, ison oirories na kiro mena ep näwäu wa koseriäu uru känkureisaiei. [
46 Kiro mena mamat sosopus roasiret akan enmaksau tukware raunuk, ak wa meiäiei, kiro ep wa koserai.]
47 Nan amunauk kararas onok aru monuk, reusunuk rai, kiro amunauk kiro etkoi känkuräm, amunauk karar kiro itok. Na orip orip eposek awau rawam. Na kiro wa keserta rai, na ran amunauk oirori orip pak erekapu ep näwäu orip orip jeräu mena kureisaiei.
48 Kiro mena mamat sosopus roasiret akan enmaksau tukware rawai, sinuk, ak wa meiäiei, kiro ep wa koserai. *Aisaia 66:24*
49 Siu o opok kureäi kiro o wa poomreäu senek, Anut nukas kon roasiret ate aparaun usu ariäu, okon, ak sakau sareanik, wa wasaräiei.

50 Siu osap eposek, o wa poomreäu. Utianik, siu nukan
sakau manonuk rai, kiro sakau ätäi owose owai? Onok
eposek siu sakau senek akan woiaka uru moinai, kiro
onokun ak jaunakat pak wa weräiäu, ak woiaka karar orip
eposek rawaiei."

10

Jisas nukas roasir ouratäiäis, ätäi utototeäi ämän mowon.

1 Jisas kiro mena utomoi, Judia provins opok Jordan
An kasakup potowon. Roasiret sosop ätäi koumoi, tururi-
anik, Jisas nukas kon onok tainorianik, Anut nukan ämän
tamarowon.
2 Karauk Parisi roat koianik, ko ate aparaun keser totorin,
"Iken sintore ämänis äieu, ro kon wau utaun itok ra, wa?"
3 Jisas nukas ätäi awarowon, "Moses nukas owo sintore
ämän sakau awarowon?"
4 Akas ätäi aurin, "Moses nukas keser aikowon, kar ro kon
asir utonuk, manaun ko kar jer wemara, kon wau nurai.
Kesermara, epar ko wau utonuk, manai."
5 Jisas nukas ätäi awarowon, "Moses nukas akan woiaka
sakau mona, apwarwon, okon, kiro sintore ämän jer we
arowon.
6 Utianik, meter Anut nukas omnokou ate mowon ses
opok, ko ro pak asir pak ate matowon. *Stat 1:27*
7-8 Kiro onokun, ro kon momok anak ori utwatomara,
kon wau ori erekur atap raianik, awan enmaksau karar
tururaieir. Keseria, kiro ro asir ori awan enmaksau atap
atap oirorer rawau wa, utianik, awan enmaksau karar
senek sare rawai. *Stat 2:24*
9 Keserianik, Anut nukas au karar enmaksau senek turur
matowon, okon, kar roasires ätäi wa inäi matau."
10 Jisas keser awareanik, ätäi owa tononuk, kon tamareäu
roat akas kiro ämän mesin totorin.
11 Kos ätäi awarowon, "Inok ro kon wau utomara, ko
kar asir owai, kiro, ro asir ouratäiäi akan sintore ämän
espäianik, onok aru kon wau opok mai.
12 Kiro senek keseriar, waus kon komuk utomara, ko kar
ro pote owai, kiro asires sintore ämän espäianik, onok aru
kon komuk opok mai."

Jisas nukas mokoi eteinanak kon sakau araun tapiaka atowon.
(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13-14 Karauk roasiret akas akan mokoinakut Jisas nukas
kon ipou akan tapiaka ateanik, sakau araun rai, imware
koin. Utianik, kon tamareäu roat akas kiro roasiret
kewarona, Jisas nukas kiro onok aparianik, ko wou aru
momoi, kon tamareäu roat keser awarowon, "Ak kiro

mokoit utwarona, ak is siarap kowaiei. Ak wa tämarau.
Roasiret ak okoro mokoinakut senek, ak äpu Anut ko akan
kamwareäu ro näwäu.
15 Is ak epar senes awarom, inok roasir ko mokoinak
senek saräu wa, ko Anut nukan roasir tuku wa rawai."
16 Keser awareanik, Jisas nukas mokoinakut imware oi
wauk orori kurwareanik, kon ipou akan tapiakap momara,
Anut nukas ak jekur kamwaraun auruwon.

Kar ro ko osap sosop orip.
(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Jisas nukas kiro mena ute manaun siräi nonuk, kar
ros ko siakup kurte koianik, uou sur wemoi, totorwon,
"Tamukiäum ro eposek, is owo onok eposek kesermoi, isan
totom awau orip orip rapor rawai?"
18 Jisas nukas ätäi auruwon, "Na owon is ro eposek airom.
Kar ro karar ko eposek. Kiro Anut karar.
19 Na iken sintore ämän äpu. 'Na kar ro weta, wa meiäu,
na kar ron asir wa imäi ariau, na karauk roat akan osap wa
päu owau, na kar ro nukan enkup sät ämän wa mau, na
nan jaunan osap erar owaun wa sätäiäu, na nan momon
anin orien ämän erekapu tainor,' kiro na äpu." *Kisim Bek*
20:12-16
20 Kiro ros ätäi auruwon, "Näu ro, meter is eteinak opok
kiro sintore ämän erekapu tainori koi, rusapai nais keseriar
raim."
21 Jisas nukas kiro ämän roianik, kiro ro mesin wous
meieanik, amukus aparmara, auruwon, "Kiro itok, kar onok
karar na itimoisi rau. Na pote, nan osap erekapu karauk
roat are kureta, akas kiro osap kau mona, kiro aiauk oinam,
saruku roat osap wäpik kiro aiauk inäi aram. Na kiro
keseria, tawa omar oik osap sosop owam. Na pote, kiro
onok kesernam, koi is tainoir."
22 Kiro ro ko osap sosop orip, okon, kiro ämän roumara,
ko wou usu sarenuk, nepu aru mianik, ute manowon.
23 Kesernuk, Jisas nukas kon tamareäu roat amukus
apwarea, awarowon, "Roat osap sosop orip ak Anut nukan
roasiret saräun kananäiei."
24 Kon tamareäu roat kiro ämän roianik, karkairina, Jisas
nukas ätäi awarowon, "Mokoit, kar omnokou pakan ro Anut
nukan ro saräun kos sarau sakau mai.
25 Kar opur kamel ko omjo näkeäi nil nukan amarer uruas
tonaun kananäi. Utianik, roasiret osap sosop orip ak Anut
nukan roasiret saräun kiro näwäu kananäiei."
26 Keser awaronuk, kon tamareäu roat ak näwäu karkairi-
anik, kesek aurin, "Keseria, Anut nukas inok ro imäienuk,
ko pak erek orip orip rawai?"

27 Jisas nukas apwareanik, awarowon, “Roat akas kar
onok keseraun itok wa, Anut nukas karar kiro onok
keseraun itok. Anut nukas owo onok keseraun ronkatemoi,
erekapu keseraun itok.”
28 Ko keser äienuk, Pita nukas auruwon, “Rou! Ik iken
osap erekapu utomoi, na tainoise koumun!”
29-30 Jisas nukas ätäi auruwon, “Is na epar aisom, inok ro
isanun ronkateanik, Anut nukan Ämän Eposek araun, kon
mena, awakut, amakut, äpiaukut, anak, momok, mokoit,
omnokou pak utwareanik, kowon, tawa Anut nukas kiro
osap ute kowon senek sosop, 100 orip senek, ätäi nurai. Ko
rusapai okoro omnokou opok, ou sosop, awakut, äpiaukut,
anakut, mokoinakut, pak omnokou sosop ak oianik, rawaiei.
Utianik, kiro ses opokar, karauk roat akas ko onok aru
muriäi. Utianik, tawa ko orip orip eposek rawai.
31 Roat sosop ak rusapai enmaka näunäu orip rai, tawa
ak enmaka wäpik ro senek rawaiei. Utianik, roat rusapai
erar rai, tawa akas enmaka näunäu orip rawaiei.”

Jisas nukas nuka tätäi sosop oumoi, meiäun ämän ätäi marowon.
(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Jisas nukas kon tamareäu roat pak Jerusalem näu mena
toptaun ari ari pote rai, Jisas nuka amke potowon. Kon
tamareäu roat akas ko kiro mena tonaurnuk, ronkat sosop
oin. Roasiret akas tainware kouna, iminein. Jisas nukas kon
tamareäu roat 12 orip ätäi imwareanik, owo onok ko opok
päi awarowon.
33 Kos keser awarowon, “Rowe. Ik rusapai Jerusalem
mena potota, karauk roat akas Ro Nukan Mokoi Anut
kamuk raiäi roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat
pak akan ipiaka opok maiei. Keseria, kiro roat akas akan
ämän roianik, wena, meiäun ämän ateanik, karauk omsau
pakan roat akan ipiaka opok maiei.
34 Akas ko jeje ämän aurianik, opokup sinok kuremoi,
mänkäsirianik, wena, meiäi. Utianik, omre 3 opok, ko ätäi
siräiäi.”

Jems Jon ories Jisas kar osapun totoririn.
(Matiu 20:20-28)

35 Keser awaronuk, Jems Jon ori, Sebedi nukan mokoit ori,
awas Jisas siakup koumoi, keser totoririn, “Tamukiäum ro,
iwes na iu sareitaun aisamur siar na kiro ämän tainoraun
aisom.”
36 Keseria, Jisas nukas ätäi awatowon, “Awas is owo
onokus au sarwataun airoir?”
37 Awas keser auririn, “Nas iu pak paip keser mam, tawa
nas kamwaraun ro näwäu sareanik, iu imäitota, karas nan

ipon näu kaima tanäi, karas saunan kaima tanäi. Keseitota,
iu na pak rawamur."
38 Jisas nukas ätäi awatowon, "Kiro ämän totoiroir kon
onoktapau au äpu mau wa. Is kiro an kap opok rau jam, au
kiro an jaun itok ra? Is an joianik, tätäi näwäu owam siar,
au kiro senek owaun itok ra?"
39-40 Awas ätäi auririn, "Io, iu itok."
Keseria, Jisas nukas awatowon, "Kiro epar. Kiro an kap
opok rau is jam, au nais jaieir. Is an joianik, tätäi owam, au
nais keseriar an jowaieir, utianik, inokos isan ipi näu kaima
tone tanäi, inokos isan ipi saunan kaima tanäi, kiro isan
sarau wa. Anut nukasar karauk roasiret sare mareanik,
akan omoi jekur marowon rau."
41 Jisas nukan tamareäu roat 10 orip akas kiro ämän
roianik, ak Jems Jon ori mesin kasiaka pewon.
42 Keserna, Jisas nukas ak urwarnuk, siakup kouna,
awarowon, "Ak äpu, okoro omnokou pakan roat akan
karauk kamwareäin roat näunäu akas akan enmak jou
momoi, akan roasiret kamwareäi. Roasiret akan roat
näunäu akas roasiret akan ämän tainoraun sakau ämän
awareäi.
43 Ak isan roat, ak kiro onok wa keserau. Utianik, kar ros
akan ro näwäu rawam äienuk rai, kiro itok amke ko akan
sarau ro senek rawai.
44 Kar ros is enim jou orip rawam äienuk rai, amke ko
roasiret erekapu akan sarau ro (slev) senek rawai.
45 Owon, Ro Nukan Mokoi karauk roasiret akas ko
isanaraun kowau wa. Wa! Ko karauk roasiret sarwaraun
kowon. Ko meieanik, roasiret sosop ätäi Anut nuka rawa
imware tonai."

Jisas nukas kar ro amuk utup enip Bartimeas jekur mowon.
(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Jisas kon tamareäu roat pak Jeriko mena potowon. Akas
roasiret sosop pak ätäi kiro mena ute nonuk, kar amuk utup
ro enip Bartimeas, Timeas nukan mokoi, ko apu kasakup
tane rawon. Kos roasiret osapun nik mareäwon.
47 Ko Nasaret menan ro, Jisas koura äuna, roianik, kos
urwäun onoktoreanik, äiewon, "Jisas, Devit nukan mokoi,
na isanun wonti moinam, is sareir."
48 Roasiret sosop akas kerianik, aurin, "Na asor!" Utianik,
ko sakau urwewon, "Devit nukan mokoi, na isanun wonti
moinam, is sareir!"
49 Kesernuk, Jisas nukas tai raumara, roasiret awarowon,
"Ko aurna, koi."
Ak kiro ro amuk utup urianik, aurin, "Kos na urweisou,
okon, na won näu saremoi, na siräi, koi."

50 Keseria, kos kon omjo rumukäu känkureanik, kurte
siräianik, Jisas siakup kowon.
51 Kesernuk, Jisas nukas auruwon, “Isas na owosisaun
airom?”
Kesernuk, kiro ro amuk utupus auruwon, “Tamukiäum
ro, is ätäi ami urarenuk, apu aparam.”
52 Jisas nukas ätäi auruwon, “Itok, na man. Nan won epar
momon, okon, na ätäi amun urarenuk, apu aparam.” Kiro
ses opokar, kon amuk urarenuk, ätäi apu aparianik, ko Jisas
tainori potowon.

11

Jisas ko kar omsau kamwareäwon ro king senek,
Jerusalem mena tonowon.

1-2 Jisas ko kon tamareäu roat pak Jerusalem näu mena
potaun pote rai, Betfasi pak Betani mena kamuk omtorou
enip Olivet opok potomana, Jisas nukas kon tamareäu ro
oirori äsimwatomara, awatowon, “Au enro mena aparum
opok potoinair. Kar donki nak muris pararar moin rau, mur
uräinäir, kiro donki nak imäi kower.
3 Utianik, kar ros au kiro donki nak owon ourair rai
totwatonuk rai, awas ätäi aurwer, ‘Iken Näwäus okoro
donki sarau orip äiewon. Sarau patirianik, ätäi kurte
äsimornuk, kowai.’ keser aurwer.”
4-5 Au poteanik, kar opur donki nak apu kasakup ou
rorokpai muris pararar moin, apariri n. Au mur uraresa,
karauk roat kiro opok tai rain, akas awatoin, “Au owon mur
donki nak pakan uräurair?”
6 Awas Jisas nukas ämän awatowon siar, keseriar kiro
ämän ätäi awaroirin. Roat akas ior äuna, au donki oi koirin.
7 Keseria, au donki nak Jisas siakup imäi koianik, awan
omjo rumukäu donki nukan mekesu opok puris rue moisa,
Jisas nuka oik tone tanewon.
8 Roasiret sosop akas akan karauk omjo apu opok tai
potaun puris rue mokurein. Karauk roasiret ak woia apu
siakupaian poteanik, kar am ukumai pisau senek patir
okukureanik, apu opok puris rue potoin.
9 Roasiret akas Jisas kamuk mianik, karauk amke potona,
karauk ruris tainoria, ak erekapu keser ur we we potoin,
“Anut nukan enip jou murau. Kiro ro ko Näwäu nukan
enip opokas kou, *Buk Song 118:25-26*
ik koi kon enip jou murau, ko Anut nukas sareäu.
10 Devit, iken askanai, nukan kamwaraun ses pera. Kiro
kamwaraun ses päi opok ik rapor rawam. Anut nukan enip
karar oik jou mau.”

11 Keserna, Jisas nukas Jerusalem mena toneanik, Anut
osap nuriäi ou näwäu enip tempel* nukan porim rorokpai
tonowon. Ko osap erekapu jekur aparwon. Utianik, kiro ses
iukärir, san naurnuk, okon, kon tamareäu roat 12 orip pak
ak Jerusalem mena utomoi, ätäi Betani mena potoin.

*Jisas nukas kar am uran senek kon enip fik * kernuk,*
meiäun kerwon.
(Matiu 21:11-19)

12 Jisas ko kon tamareäu roat pak ak tapera senes ätäi
Betani mena utomoi, apu opok pote pote rai, Jisas ko sou
wewon.
13 Ko am uran senek enip fik käwäu orip atapukas
aparianik, am nemauk rau rai aparaun siakup potowon.
Kiro am nemauk muraun ses wa, okon, ko am nemauk
aparaun siakup pote, nemauk murau wa aparwon. Am
käwäu karar rawon aparwon.
14 Keserianik, Jisas nukas kiro am keser auruwon, "Kar
ros nan nemauk ätäi wa oi jai. Na nemauk ätäiar wa
muriäwam." Kon tamareäu roat ak kiro ämän roin.

Jisas ko Anut osap nuriäi ou näwäu enip tempel opok
tonowon.
(Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

15 Ak Jerusalem mena koianik, Jisas ko Anut osap nuriäi
ou näwäu enip tempel owa toneanik, roasiret ak osap
kau momana, aiauk amuk we rain opokan Jisas nukas
emwaronuk, erekapu imine manoin. Kos roat akan aiauk
amuk we oiäin patan pak ainak me rain bokis pak oianik,
kour kurewon.
16 Kos roasiret osap kau maun tempel owa oi koiäin
tämarowon.
17 Kos roasiret ämän tamareanik, awarowon, "Anut
nukan ämän jer we moin kesek rau, 'Isan ou kiro roasiret
omsau atap atap pakan koianik, akas is pak aräun ou äiäiei.'
Aisaia 56:7
Anut nukan ämän kesek rau ra, wa? Utianik, akas okoro
ou päu roat akan ämäi rawaun omoi senek sare moin."
Jeremaia 7:11
18 Keser awaronuk, karauk Anut kamuk raiäi roat näunäu
pak sintore ämän tamareäi roat pak ak kiro ämän roianik,
ko wena, meiäun apu onoktoroi itanäurin. Roasiret
erekapu kon ämän eposek roianik, karkairin, owon, kiro
roat näunäu akas Jisas iminein.
19 Iukärir, om iraurnuk, Jisas kon tamareäu roat pak erek
ak Jerusalem näu mena ute potoin.

Am uran meiewon.
(Matiu 21:20-22)

20 Pote ninoinus, tapera, ak apu opok ari ari poteanik, am
uran kinip käwäu pak erekapu meiewon, aparin.
21 Keseria, Pita nukas Jisas nukas kukam kiro onok
keserwon ätäi ronkateanik, Jisas auruwon, “Tamukiäum ro,
apar! Kukam, na kiro am aru mam aurumon. Rusapai ko
meiewon.”
22 Jisas nukas ätäi auruwon, “Na Anut mesin won epar
mo!
23 Is ak epar senes awarom, kar ros kiro omtapau aurai,
‘Na siräunam, an unik uru pitikänir nam!’ Keser aurianik,
ko wou oirori wa mai, kon wou epar mowon sakau momara,
kiro om tapau kon ämän tainorai.
24 Keserianik, is ak awarom, ak owo onok Anut nukas
keseraun rai auraun, akan woiaka epar oripas auraiei. Kos
akan ämän tainorianik, ko kiro onok keserai.
25 Ak Anut auraun tai rauna, kar ros ak aru maraun
ämän ronkatemoi, akas kiro ron onok aru jäkäi muraiei.
Ak keserna, akan momonaka omar oik rau kos nais akan
onok aru jäkäi marai. [
26 Ak kar ron onok aru wa jäkäi muruna rai, akan
momonaka omar oik rau kos nais akan onok aru wa jäkäi
marai.]”

*Jisas inos sakau nuruwon kiro onoktapau aparaun to-
torin?*
(Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Ko keser awaromoi, ak poteanik, Jerusalem mena ätäi
tonoin. Jisas kos Anut osap nuriäi ou näwäu owa ari
raunuk, Anut kamuk raiäi roat näunäu pak sintore ämän
tamareäi roat pak karauk roat näunäu pak Jisas siakup koin.
28 Ak koianik, Jisas keser totorin, “Na owo sakau oianik,
kiro onok keseriäum? Inokos na kiro sakau isowon?”
29 Jisas nukas ätäi awarowon, “Isas nais ak kar ämän
totwaraurim. Akas amke isan ämän onoktapau kiro
totwaraurim airona, isas pak is owo sakau pakas kiro onok
keseriäim onoktapau ak awaram.
30 Jon, an jomareäwon ro, ko Anut nukas sakau nuruwon
ra, ara, roat akas sakau nurin ra? Akas is kiro onoktapau
airowe.”
31 Kesernuk, ak aka aka areanik, äiein, “Ik ko owo rai
aurau? Ik ko Anut nukan sakau pakas an jomareäwon
äieta, kos aikai, ‘Keseria, ak owon akan woiaka epar mau
utoin’.
32 Utianik, ik ko ro pakan sakau orip äieta, kiro nais itok
wa.” (Roasiret akan ronkat Jon epar Anut nukan ämän
roianik, areawon ro kar, okon, kiro roat näunäu ak roasiret
akas owo onok ak opok keseraiei rai ronkateanik, iminein.)
33 Keserianik, ak ätäi Jisas aurin, “Ik äpu wa.”

Keserna, Jisas nukas ätäi awarowon, “Is nais, inokos is sakau ironuk, kiro onok keseriäim ak wa awaram.”

12

Wain woi kameäin roat aru akan totok ämän.

1 Jisas nukas ak totok ämänis tamareanik, awarowon, “Kar ro ko wain woi mianik, wain uku wemoi, porim wate mowon. Kos woia wain nemauk asisiraun up tuweanik, woi kamäun ou rumukäu kämioik mowon. Woi erekapu jekur raunuk, karauk roat kon woia sarau maun kau mareanik, sarau mona mona, nuka kar omsau atapuk pote rawon.

2 Wain nemauk murunuk, owaun ses penuk, kiro woi atak ros kon sarau ro kar kiro wain woia sarau me rain roat rawa potaun awaronuk, karauk wain nemauk oi nuruna, oi kowaun rai, äsimornuk, potowon.

3 Utianik, kiro woi kame rain roat akas kiro sarau ro sakau ateanik, wemoi, erar äsimorna, potowon.

4 Keserna, ko ätäi kar sarau ro äsimornuk, potonuk, ak ko nais keseriar kon tapau puromoi, aru murianik, erar äsimorna, potowon.

5 Keserna, kos ätäiar kar sarau ro äsimornuk, potowon. Ko nais wena, meiewon. Wain woi atak ros kon sarau roat sosop äsimwaronuk, potona, karauk erar akwaroin, karauk akwarona, meiein.

6 Keserna, ro karar rau ko äsimoraun itok. Kiro kon mokoi senes kon wous konun meiewon. Keseria, kos kon mokoi ruris äsimorianik, ronkatewon, ‘Ak isan mokoin ämän roumoi, wa aru muraiei.’

7 Utianik, kiro woi kameäin roat akas ko kounuk, apari-anik, äiein, ‘Kiro woi atak ron mokoi kou. Kon momok meienuk, kos kon momokun osap erekapu owai. Ik ko weta, meienuk, kon wain woi ik owam. Kiro ik keseram.’

8 Keseria, ak kiro mokoi sakau ateanik, wena, meiewon. Keseria, kon enipsau woi kasakup känkurein.”

9 Jisas nukas roat rain totwarowon, “Akan ronkat woi atak ro nukas kiro sarau roat owoswarai? Ko koumara, kiro woi kameäin roat akwaronuk, meiena, kon wain woi karauk roat akan ipiakap marai.

10-11 Kiro Anut nukan ämän jer wein ak ninaräu wa ra? ‘Kiro ou tutu ou miäin roat akas aru äumoi, sauk moin. Rusapai, kiro ou tutu kamuk opokan ou tutu sakau eposek sarewon, Anut nukasar kiro tutu sarau näwäu nuruwon, kiro eposek senes ik aparum,’ *Buk Song 118:22-23*

jer keser rau.”

12 Jisas nukas keser awaronuk, Juda roat näunäu akas ko kiro opokar sakau ataurin, owon ak äpu ko kiro totok ämän

akan onok senek awarowon. Ak roasiret iminewareanik, ak
ko sakau atau senek wa. Keseria, ak ko utomoi, manoin.

Roat akas Jisas totorin, "Ik takis aiauk Sisa nuraun itok ra?"*
(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Juda roat näunäu akas karauk Parisi roat pak Herot
nukan ämän tainoriäi roat pak Jisas nuka ämän atonoraun
äsimwarona, koin.
14 Koianik, akas Jisas aurin, "Näu ro, ik äpu na epar ämän
areäum ro. Na kar ron ronkat wa roiäum. Enmak orip roat
karar na wa apwareäum. Na Anut nukan onok epar ik ätär
mukiäum. Nan ronkat owo senek? Takis aiauk Sisa nurau
kiro onok eposek ra, wa?
15 Ikes kiro takis aiauk nuram ra, utau?"
Jisas ko amuk atomoi, ämän moin äpu momara, ätäi
awarowon, "Ak owon is ami atorai? Ak takis miäi aiauk
karar oi ätär muruna, is aparam."
16 Akas kiro aiauk karar oi koi nuruna, Jisas nukas
awarowon, "Okoro aiauk opok enip totok orip inokon rau?"
Akas ätäi aurin, "Sisa nukan."
17 Keserianik, Jisas nukas ätäi awarowon, "Keseria, ak
Sisa nukan osap kiro Sisa nuraiei. Anut nukan osap, kiro
Anut nuraiei."
Ak kiro ämän eposek roianik, ronkat sosop oin.

Jisas nukas roat meieanik, siräiäi ämän awarowon.
(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18-19 Karauk Juda akan roat näunäu, enmak Sadusi*, akas
äiäi, roat meiäi ätäi wa siräiäiei rai äiäi. Kiro omre
opokar, karauk Sadusi roat pemana, Jisas keser totorin,
"Tamareäum ro, meter Moses nukas ik ninaräun keser jer
wewon, 'Kar ro ko asir orip ko meiemara, kon wau mokoi
wäpik meie ute manonuk, kon amakus awakun wäimäs
oumara, mokoi mai. Kiro mokoi penuk, kiro ro meiewon
nukan mokoi senek saräi.'
20 Utianik, kar muti kar ro kon mokoit 7 orip. Mokoi
urektapau asik oumara, ko mokoi wäpik meiewon.
21 Keseria, kar amunakas kon wäimäs owon. Ko nais
mokoi wäpik meiewon. Kesernuk, kar amunakas kiro asir
oianik, keseriar keserwon.
22 Keseriar pote, kiro roat 7 orip kiro asir oin, erekapu
mokoi wäpik erar meiein. Keserianik, kiro wäimäs asir
rawonus, ruris meiewon.
23 Kiro asir roat 7 oripas oin, tawa meiein roasiret siräiäiei
omre opok siräuna, kiro inokon asir rawai? Omnokou opok,
kiro roat 7 orip meiein akas kiro asir karar oin."

24 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak Anut nukan ämän pak
kon sakau pak äpu wa. Keseria, ak sätäpu roat senes!
25 Roasiret meiein ätäi siräiaiei, kiro ses opok, ak wa
ouratäiäi. Ak erekapu Anut nukan sarau eitek omar oik
rai senek rawaiei.
26 Moses nukas roat meiein, siräiäi mesin jer wewon. Kiro
ämän rusapai amop rau. Ak kon ämän kesek ninaräu wa
ra? Meter ep arou am eteinak opok jeremara, Anut nukas
kon enip keser mowon, Moses auruwon, ‘Is Apraham, Aisak,
Jekob akan eit.’ *Kisim Bek 3:6*
27 Anut ko roat meiein akan eit wa. Ko roat orip orip awau
raiäi akan eit. Akan ämän kiro eposek wa.”

Owo sintore ämän kiro näwäu senes?
(Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Kar sintore ämän tamareäu ro Jisas nukas kiro ämän
eposek Sadusi roat awarowon roianik, kos koumoi, Jisas
totorwon. “Iken sintore ämän erekapu kamuk opok, owo
sintore ämän kiro näwäu senes?”
29 Kesernuk, Jisas nukas ätäi awarowon, “Kiro sintore
ämän epar näwäu senes amke rau, ‘O, Israel* roasiret, ak
rowe. Anut iken Näwäu, nuka karar ko iken Näwäu.
30 Na nan won pak nan totomat pak nan ronkat pak nan
sakau pak nan Näwäu, Anut nukanun erekapu meie.’ *Lo
6:4-5*
31 Kar sintore ämän näwäu kiro kon onok kesek, ‘Na
nakanun meieäum senek, nan jaunan keseriar meie.’ *Wok
Pris 19:18*
Kiro sintore ämän oiroror au näwäu. Kar sintore ämänis
au itimwatau senek wa.”
32 Keser äienuk, kiro sintore ämän tamareäu ros Jisas ätäi
auruwon, “Näu ro, na äiem kiro epar ämän. Anut nuka
karar epar iken Näwäu. Kar eit Anut senek rawau wa.
33 Ik opur wemoi, amkeanik, Anut nuraun kiro onok
eposek. Utianik, ik iken woiok pak iken ronkat pak iken
sakau pak Anut nukanun meieanik, ikas ikanun meieäum
senek, iken jaunokot ika siarokop rai roasir mesin keseriar
meiäun, kiro onok oirori au eposek näwäu senes.”
34 Jisas nukas kiro ron ronkat eposek äiewon, roianik, ko
auruwon, “Om ses rumukäu wa, na Anut nukan roasiret
pak erek rawam.” Kos keser aurnuk, roasiret akas Jisas ätäi
kar ämän totoraun iminein.

Krais ko inokon mokoi?
(Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Jisas nukas Anut osap nuriäi ou näwäu tempel owa
roasiret tamare raumara, totwarowon, “Owon sintore ämän
tamareäi roat akas Krais ko Devit nukan mokoi äiäi?

36 Devit nukasar Osou Näus ko ronkat nurunuk, äiewon,
‘Anut Näwäu nukas isan Näwäu auruwon, “Na isan ipi näu
kaima taneta, isas nan iwäi jaunat erekapu itimwareanik,
nan isonap mareita, nan inkaruru rawaiei.” *Buk Song*
110:1
37 Devit nukasar “Krais ko isan Näwäu” äiewon, keseria,
owoseanik, akas ko kon mokoi äiäi?’ ”

Jisas nukas sintore ämän tamareäi roat akan onok aru
mesin awarowon.
(Matiu 23:1-36; Luk 20:45-47)

Keser äienuk, roasiret sosop ak kon ämän roi rain akan
woiaka näu sarewon.
38 Jisas nukas ämän tamareanik, awarowon, “Ak sintore
ämän tamareäi roat rai opok jekur aparwe. Kiro roat ak
omjo eposek mianik, nepipir ariai. Roasiret akas kiro roat
amket opok pe apwareanik, ‘pere’ awarianik, ipiak atona,
kiro roat akan woiaka näu sareäi.
39 Juda roasiret akan tururiäi owa ra, o jaun owa pemoi,
ak tanäun omoi eposek oiäi.
40 Kiro roat akas wäimäs asiret sätwareanik, akan owan
osap erar oi maneäi. Karauk roat akan amiakap nais ak
Anut aurianik, ämän rumukäu miäi. Tawa, Anut nukas
koi wasarewaraun ses opok, kiro roat ak usu näwäu senes
owaiei.”

Kar wäimäs asires Anut aiauk nuruwon.
(Luk 21:1-4)

41 Jisas ko Anut osap nuriäi ou näwäu owa aiauk bokis
siakup tane rawon. Roasiret sosop akas aiauk Anut nuriäi
bokis uru moin, aparwon. Roasiret ak aiauk sosop orip akas
aiauk näwäu moin.
42 Utianik, kar wäimäs asir ko osap sosop wäpik, kos
pemara, aiauk eteinak oirororor, 2toia senek, bokis uru
mowon.
43 Jisas nukas kon tamareäu roat urwarnuk, siakup kouna,
awarowon, “Is epar senes awarom, okoro wäimäs asir ko
osap sosop wa, kos aiauk näwäu senes mowon. Kos karauk
roasiret erekapu itimware rau.
44 Okoro roasiret erekapu ak akan aiauk sosop rau, karauk
aiauk karar oumoi, Anut nurin. Utianik, okoro asir ko wa
senes. Ko kon aiauk erekapu Anut nuru, ko o kau maun kar
aiauk rawau wa.”

13

Jisas nukas Anut osap nuriäi ou näwäu enip tempel aru
mai rai äiewon.

1 Jisas ko Anut osap nuriäi ou näwäu enip tempel owa
rawonus, ute ne manaurnuk, kon tamareäu ro karas keser

auruwon, “Tamukiäum ro, na okoro ou moin apar! Aitapau näunäus ou eposek eposek moin rau jekur apar.”

2 Jisas nukas ätäi auruwon, “Kiro itok, utianik, na okoro ou erekapu aparum tawa iwäi jaunakat akas koianik, kiro ou erekapu aru maiei. Kiro ou moin aiauk erekapu uräi naiei. Kar aiauk kon omoi wa rawai.”

Jisas nukas tawa usu sosop päi rai äiewon.
(Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)

3-4 Keserianik, Jisas ko Olivet omtapau opok tone tanemoi, Anut osap nuriäi ou näwäu aisas apari raunuk raunuk, Pita, Jems, Jon, Andru, ak karar Jisas pak raumoi, keser totorin, “Kiro onok esepa päi? Owo onok amke penuk, ik kiro omre äpu mam?”

5 Jisas nukas awarowon, “Ak sakau tai rawe. Karauk roat akas peanik, ak sät ämän awaraiei. Ak akan ämän wa rowau.

6 Tawa roat sosop akas koianik, isan enim atomoi, keser äiäiei, ‘Isakasar is Krais, ak ätäi imwaraun ro pem.’ Roasiret sosop akas kesek ämän roianik, epar äiäiei.

7 Ak marai kowai ämän pak marai jejep pak siarakap kounuk, roumoi, ak wa karkairau. Kiro onok epar amke päi. Utianik, wasarewaraun ses kiro kurte wa pekeräi.

8 Kar omsau pakan roasiret akas siräianik, kar omsau pakan roasiret pak iwäi muratäianik, weräiäiei. Karauk omsau opok mim näwäu päi. Karauk omsau opok roasiret sou om rumukäu rawaiei. Kiro onok erekapu päi kiro onok kesek, kar asir ko mokoi owaun amke tätäi näwäu oiäu senek.

9 Kiro ses opok, ak sakau tai rawe. Karauk roat akas ak sakatwareanik, akan roat näunäu akan amiakap imware poteanik, Juda akan tururiäi owa ak mänkäsiwaraiei. Ak, isan tamareäimin roat, okon, akas omnokou pakan omsau kameäi roat näunäu amiakap isan ämän awaraun sakau tai rawaiei.

10 Roasiret akas Anut nukan Ämän Eposek omsau erekapu roasiret awarona, roasiret ak kiro ämän äpu moi rauna rauna, epar kiro wasarewaraun ses kowai.

11 Roat ak sakatwarona, akas roat näunäu amiakap ämän mareanik, owo ämän aräm rai ronkat sosop wa owau. Kiro ses opokar Anut nukas ämän awaraun arai. Anut nukan Osou Näus akan oiaksau pakas äiäi.

12 Karauk roat ak akan aunakat, amunakat, akas akan iwäi jaunakat akan ipiaka opok marona, akwarona, meiäun rai maraiei. Karauk momonakat akas akan mokoit keseriar kesewaraiei. Mokoit akas nais akan momonakat

aninakat sumkäinewareanik, akan iwäi jaunakat akan
ipiakap marona, akwarona, meiäiei.
13 Ak, isan tamareäimin roat, okon, roasiret erekapu ak
mesin kasiaka peanik, sauk maraiei. Utianik, inok ro ko
isan sarau wa utai ko orip orip sakau me rawai, tawa
wasarewaraun ses opok, Anut nukas ko ätäi imäiai."

Kar osap aru senes päi.
(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 Jisas nukas ätäi awarowon, "Ak kar osap aru senes kiro
meter Anut nukan ämän roianik, areäwon ro Daniel nukas
arewon päi aparaiei. *Daniel 9:27*
Kiro osap aru senes peanik, Anut nukan omoi näu eposek
opok pe tai rawai. (Ak kiro ämän ninarein raroi, jekur
ronkatäiei.) Kiro ses opok, roasiret ak Judia provins opok
rai ak omtorou opok imine tonaiei.
15 Kar ro ko ou oik rawai, ko neanik, kon osap owa rau
wa tone owai. Ko kurte erar imine manai.
16 Kar ro woia sarau me rawai, ko kon mer eposek owa
rau koi wa owai.
17 Kiro ses opok, asiret amaiwo orip pak asiret mokoi apur
jerai pak, ak wopuräiei.
18 Ak Anut auraiei, 'Om nai ses, kiro onok aru wa päi.'
19 Ak meter kiro usu näwäu wa oiäin. Anut nukas
omnokou ate mowon ses opokas koi rusapai rau kesek usu
kar wa pewon, tawa nais kesek usu ätäi wa päi.
20 Utianik, Näwäu nukas omre rumukäu kurte katu
sarewon, owon, ko kiro onok keserau wa maro, roasiret
sosop wa rawoi. Ko karauk roasiret imwaraun sarware
mowon, okon, kiro onok kurte keserwon.
21 Kiro ses opok, kar ros pemara, keser awarai, 'Krais
okoro pe rau!' ra, 'Ko enro rau!' rai, awaronuk, ak kon
ämän roianik, woiaka epar wa mau.
22 Karauk roat akas pemana, sätäianik, keser äiäiei, 'Is
Krais.' Karauk roat akas äiäiei, 'Is Anut nukan ämän
roianik, areäim ro.' Keseria, ak kurur näunäu pak karauk
sarau atap atap maiei. Ak karauk roasiret Anut nukas
nukan sare marowon, sätwaraurmana, akan amiakap kiro
onok keseraiei. Sätwarona, ak Anut nukan roasiret akan
onok tainorianik, ak Anut nukan onok utaun rai keseraiei.
Utianik, akas kiro onok kesewaraun senek wa.
23 Keserianik, ak sakau tai rawe. Owo onok tawa päun is
erekapu ak awaromin."

Ro Nukan Mokoi ätäi kowai.
(Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28)

24-25 Jisas nukas ätäiar äiewon, "Kiro usu näwäu senes
erekapu pe manonuk, 'san ko pututu senek saräi, keir ko

merek wa kuräi, pai omar opokas räkäi kowaiei. Keserna, omar oikan osap sakau rain erekapu ritratorai.' *Aisaia 13:10*

26 Kiro onok kesernuk rai, roasiret akas Ro Nukan Mokoi omar oik iou pakas sakau näwäu orip arou pakas kounuk, aparaiei.

27 Keseria, kos Anut nukan sarau eitek äsimwaronuk, omsau erekapu pak omar oik pak erekapu potomana, Anut nukas kon roasiret sare marowon, imware koi turware maiei."

Suwaro käienuk, ak äpu miäi san tawaun ses pera. (Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33)

28 Jisas nukas ätäi awarowon, "Ak am suwaro nukan onok jekur ronkatewe. Am suwaro nukas ak san tawaun onok ätär marai. Keseria, suwaro erekapu käianik, am käwäu awau ätäi tu penuk rai, ak kiro äpu maiei, kiro san näwäu päun ses.

29 Kiro senek, tawa kiro onok atap atap penuk, ak äpu maiei, Ro Nukan Mokoi ätäi kowaun ses katu sare rau.

30 Is epar senes awarom, okoro roasiret rusapai rai ak wa meiäiei opok kiro onok keser päi ak aparaiei.

31 Omar omnokou pak rau kiro erekapu wasaräieir. Utianik, isan ämän wa wasaräi, orip orip rawai."

Ro Nukan Mokoi kowaun omre kar ros wa äpu mai. (Matiu 24:36-44)

32 Jisas nukas ätäiar äiewon, "Kar ros Ro Nukan Mokoi kowaun omre wa äpu mai. Anut nukan sarau eitek nais ak äpu wa. Kon mokoi nais ko äpu wa. Momok karar ko äpu.

33 Kesek onok, okon, ak jekuriar tai rawe. Kiro omre esapa kowai ak äpu wa.

34 Kiro kesek, kar ro ko kon ou utia, kar mena atapuk manauriäu. Kos kon ou ute manaurianik, kon sarau roat kon ou kamäun raiäi. Akan sarau atap atap mianik, ou rorokup kameäu ro sakau auriäu, 'Jekur kame rau.'

35 Kesek onok, okon, ak jekur kamäiei. Ak äpu wa, ou atak ro esapa ätäi kowai. Ko iukärir kowai ra, pututu kowai ra, kakarau äienuk, kowai ra, om teinenuk kowai ra? Ak äpu wa.

36 Ak wa jekur kame rauna rai, ko kurte koianik, ak nini rauna, koi tarwarai.

37 Okon, is ak okoro ämän awarom. Kiro epar, is roasiret erekapu okoro ämän awarom. Ak jekuriar kame rawe."

14

Roat näunäu akas Jisas wena, meiäun ronkat oin.

1 Omre oirori utonuk, okoro tup roasiret bret jis wäpik
jeäi, enip Pasowa* penuk, Anut kamuk raiäi roat näunäu
pak sintore ämän tamareäi roat pak akas Jisas sakau
ateanik, wena, meiäun ämän ämäi ämäi atoin.
2 Utianik, ak äiein, "Ik ko kiro sumaun omre opok wa
wäu, roasiret akas siräianik, ik pak näwäu weräiäiei."

Kar asires uer sou eposek orip oianik, Jisas nukan tapau opok kourwon.
(Matiu 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Betani mena, kar ro enip Saimon, meter ko sip repros
orip raiäwon, Jisas nukas kon owa tone raumara, o jaun
patan siakup tane rawon. O jenuk jenuk, kar asires botol
eposek uer sou eposek enip nar orip oi pewon. Kiro asir
ko meter aiauk näwäus kiro uer sou eposek kau mowon.
Kos kiro botol kakareanik, uer sou eposek orip Jisas nukan
tapau opok kourwon.
4 Karauk roat rain ak kiro onok aparianik, akan woiaka
aru momana, aka aka äiein, "Owon kiro asires uer sou
eposek orip erar sakaru?
5 Ik kiro uer roat arota, kau mona, kiro pakan aiauk
näwäu, woisan karar pakan aiauk senek, oianik, saruku
roasiret araun itok." Keseria, ak kiro asir sakau keirin.
6 Jisas nukas akan ronkat äpu mianik, awarowon, "Ak
kiro asir utona, rawai. Ak owon ko wousarianik, usu nuri?
Ko kiro onok eposek senes is opok keseru.
7 Saruku roasiret ak pak orip orip rauna, akas orip orip
ak sarwaraun itok. Utianik, is ak pak orip orip ekep wa
rawam.
8 Kos owo onok keseraun keserwon. Ko uer sou eposek
orip isan enimsau opok kourwon, kiro is meieita, up uru
naun enimsau wäräu jekuri mou.
9 Is ak epar senes awarom, roat akas okoro Anut nukan
Ämän Eposek omnokou erekapu roasiret aware arianik,
kiro onok okoro asires keserwon kiro nais awaraiei. Ke-
seria, roasiret ak konun ronkatäiei."

Judas nukas Jisas roat näunäu ipiakap maun paip mowon.
(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Keseria, Jisas nukan tamareäu roat 12 orip pakan kar
ro, kon enip Judas Iskariot, ko Anut kamuk raiäi roat
näunäu siarakap Jisas akan ipiakap maun potowon.
11 Ak kiro ämän roianik, nepipirmoi, aiauk nuraun paip
moin. Keserna, Judas ko Jisas akan ipiakap maun apu itane
rawon.

Jisas kon tamareäu roat pak Pasowa omre opok o jein.
(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Jon 13:21-30)

12 Bret jis wäpik amke jeäin omre karar amke pewon. Kiro
omre opok Juda roasiret ak akan Pasowa sipsip nak wemoi,
amkeanik, jeäin. Keseria, Jisas nukan tamareäu roat akas
Jisas aurin, “Ik nan Pasowa omre opok o jaun omoi erapok
pote jekur musau?”
13 Keser aurna, kos kon tamareäu roat oiror
äsimwatomara, awatowon, “Au kiro mena potaieir opok,
kar ro ko an oremara, pea, au tarwatai. Awas ko tainori
potower.
14 Ko owa tononuk, au kiro owan ou atak ro aurwer, ‘Iken
tamukiäu ro äiewon, “Is isan tamareäim roat pak Pasowa
o jaun ou waru erapok rau?” keser äiewon.’
15 Ko kar ou waru näwäu osap jekur mowon kamiauk
oik rau ätär matai. Au kiro opok iken o jaun omoi jekur
mower.”
16 Au poteanik, näu mena tonomoi, Jisas nukas awatowon
siar aparianik, kiro owa Pasowa o jaun omoi jekur moirin.
17 Iukärir sarenuk, Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip
pak koin.
18 Ak taneanik, o je je rai, kos keser awarowon, “Is ak epar
senes awarom, kar ro ak kamuk rau kos isan iwäi jaiat akan
ipiakap murai. Kiro ro ko rurisa is pak o je rau.”
19 Ko keser äienuk, ak akan woiaka usu sarein. Ak karar
karar akas ko keser totorin, “Na is mesin äiem ra? Is wa
ra?”
20 Jisas nukas ätäi awarowon, “Kiro ro ko isan roat 12 orip
pak raiäu. Ko is ori erek maro karar opok kon bret ur opok
mianik, oura.
21 Anut nukan ämänis äiewon siar, Ro Nukan Mokoi
meiäi, utianik, kiro ros kon iwäi jaukut akan ipiakap
marowon, kiro ro ko wopur. Kiro ro ko anakus an jowon ses
opok meiewon maro, kiro usu eteinak. Keserau wa, okon,
tawa omar oik ko usu näwäu senes owai.”

Jisas nukas bret pak wain an orip kon tamareäu roat arowon.
(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20, 1 Korin 11:23-25)

22 Ak o je je rauna, Jisas nukas bret oumoi, Anut aurmara,
ipous pärärianik, kon tamareäu roat aromara, äiewon, “Ak
oinai, jeie. Okoro isan enimsau.”
23 Keseria, ko ätäi kap wain an orip oumoi, Anut aurmara,
kon tamarowon roat aronuk, ak erekapu okoro kap pakan
an jein.
24 Kos awarowon, “Okoro isan karian, Anut nukas kiro
karianas ak pak paip [awau] mou. Isan karian kiro
kournuk, roasiret sosop sarwarai.

25 Is ak epar senes awarom, is ätäi okoro wain nemauk
pakan an wa jam, pote is kar wain an awau kiro isan
Monian kamwaraun mena ätäi jam."
26 Kesermana, ak kar sir wemoi, kasik neanik, Olivet
omtapau opok potoin.

Jisas nukas Pita keser auruwon, "Nas roasiret is mesin 'Is ko äpu wa.' awaram."
(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

27 Jisas nukas kon tamareäu roat keser awarowon, "Ak
is utoirea, imine manaiei. Anut nukan ämän kesek jer we
moin rau, äieu, 'Kiro sipsip kumeäu ro isas weita, sipsip
raut ak imine atap atap manoutaiei.' *Sekaraia 13:7*
28 Utianik, is meieanik, ätäi siräianik, amke Galili provins
opok potoita, ak tainoire potaiei."
29 Pita nukas auruwon, "Ak erekapu na utoisi manona rai,
is karar na wa utoisam."
30 Jisas nukas ätäi keser auruwon, "Is na epar senes aisom,
rusapai pututu kakarau ur oirori wäu wa opok, na isan
enim ämäi momata, is 'ko äpu wa' rai 3 orip äiäm"
31 Utianik, Pita nukas sakau auruwon, "Epar senes, is
kesek ämän wa äiäm. Is na pak erek meiäm." Jisas nukan
tamareäu roat akas nais keseriar äiein.

Jisas ko Getsemani pote Anut auri rawon.
(Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Jisas kon tamareäu roat pak kar om enip Getsemani
poteanik, kos awarowon, "Ak okoro opok tane rauna, is
Anut auraurim."
33-34 Kos Pita, Jems, Jon pak imware maneanik, kon wou
aru monuk, ko nukasar nukanun wouti momara, keser
awarowon, "Isan woi usuäu senes monuk, waiauk patirnuk,
meiäurim. Ak okoro opok awau tai rawe."
35 Ko keresir maneanik, omnokou opok wou kumäse
ninomara, Anut nukas kiro usu ko opok wa päun rai Anut
auruwon.
36 Kos auruwon, "O Moni, na owo sarau keseraun itok.
Nas is opiapan usu oi kuräm. Utianik, na isan ronkat wa
tainorau, na nakan ronkat karar tainor."
37 Keser aurianik, ko kon tamareäu roat nini rain opok
pe apwareanik, rurawarowon. Keseria, ko Pita auruwon,
"Saimon, na nini raum ra? Na is kamoireanik, is pak ekep
tai rawau senek wa ra?
38 Ak wa ninau, awau tai raianik, Anut aurwe. Keseraiei,
Satan nukas wa ate apwarai. Is äpu ak onok eposek
keseraun ronkateäi, utianik, akan enmaksau sakau rawau
senek wa."

39 Keseria, ko poteanik, ätäi Anut kiro ämän meter
auruwon siar keseriar auruwon.
40 Ko ätäi koianik, kon roat ätäi nini rain, apwarwon. Ak
amos atomaronuk, awau tai rawau senek wa. Akas ko owo
ämän auraun äpu wa.
41 Jisas nuka ätäi Anut auraun utware manowon. Kos
ätäiar koianik, rurawarianik, awarowon, “Ak ninianik,
sume rai ra? Kiro itok, äiäk! Aparwe! Ro Nukan Mokoi
sakateanik, roat onok aru miäi akan ipiaka opok maun ses
kou.
42 Enro ros is isan iwäi jaiat ipiaka opok muraun ki kou.
Ak sirauwe! Ik pote ko tararau manau.”

Judas nukas Jisas kon iwäi jaukut ipiakap mowon.
(Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

43 Jisas nukas kon tamareäu roat kiro ämän awaronuk
awaronuk, kon tamareäu roat 12 orip pakan kar kon enip
Judas, ko siakup kowon. Juda roat näunäu pak, Anut kamuk
raiäi roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat akas roat
sosop Jisas sakau ataun äsimwarona, Judas tainori potoin.
Ak weräiäin siräp pak utupauk pak ate koin.
44 Judas nukas meter kiro roat keser awarowon, “Is kiro ro
pote oktokorita, ak äpu maiei kiro ro karar ak sakau atoinai,
ko marai roat akan ipiakap mona, imäi manaiei.”
45 Keseria, Judas ko kurte Jisas siakup potomara, keser
auruwon, “Pere, tamukiäum ro!” aurianik, oktokorowon.
46 Roat ak ko äpu mianik, Jisas sakau atoin.
47 Kar ro ak kamuk tai rawonus, kos kon siräp rumukäu
oumara, Anut kamuk raiäu ro näwäu nukan sarau ro wem
raiar kon rauk käu patir kurewon.
48 Kesernuk, Jisas nukas roat awarowon, “Ak weräiäun
utupauk pak siräp pak oianik, is päu ro senek sakatoirianik,
iworaun koi ra?
49 Is omre orip orip Anut osap nuriäi ou näwäu owa
roasiret tamareäimin, ak kiro opok sakatoirau utiäin.
Utianik, ak kiro onok keserna, Anut nukan ämän areai roat
akas kon ämän jer we moin kiro epar pewon.”
50 Keserna, kiro ses opokar, kon tamareäwon roat erekapu
imine manoin.
51-52 Kar mokoi awau niniäwon omjo karar takewon, Jisas
tainori potowon. Roat akas ko sakataurna, ko kon niniäwon
omjo akan ipiaka opok utomara, pirim imine manowon.

Jisas ko roat näunäu amiakap wena, meiäun rai ate aparin.
(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

53 Kiro kameäin roat ak Jisas sakau atoin, akas Anut
kamuk raiäu ro näwäu senes nukan owa imäi potoin. Kiro

opok Anut kamuk raiäi roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat pak Juda roat näunäu pak erek turur rain.

54 Pita ko ämäi ämäi potonar, keres keres potowon. Keserna, Pita owa toneanik, kiro opok ou kameäi roat pak taneanik, ep uke rawon.

55 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak karauk Juda roat näunäu pak akas karauk ämän Jisas opokup momana, owose wena, meiäun rai keserin, utianik, ak kar kesek ämän itanäu senek wa.

56 Roat sosop peanik, sät ämän ko opokup moin, utianik, karar ämän ak mau wa.

57 Keserna, karauk roat pe tai raianik, kiro sät ämän moin.

58 "Ik Jisas nukas kiro ämän äiewon, roumun. Kos keser äiewon, 'Is kiro Anut osap nuriäi ou näwäu roat akas ipiakas moin, uräianik, omre 3 orip utia, is kar ou awau mam. Roat akas kiro ou wa maiei.' Ko keser ämän äiewon, ik roumun."

59 Utianik, akan ämän kiro erekapu itok wa, ak ämän sepuk sepuk moin.

60 Keserna, Anut kamuk raiäu ro näwäu senes akan amiakap tai raumara, Jisas totorwon, "Na owon kiro roat ämän aisoin ätäi awarau utom? Na owosemon, okon, na enmatap ämän miäi."

61 Utianik, Jisas ko asor raianik, ämän aräu wa.

Anut kamuk raiäwon ro näwäu senes nukas ätäiar totorwon, "Na Krais, kiro ro Anut nukas roasiret ätäi imwaraun äsimornuk, kowon ra? Na iken Näwäu nukan Mokoi ra?"

62 Jisas nukas ätäi auruwon, "Okoro is karar. Is ak epar senes awarom, Ro Nukan Mokoi ko Anut sakau näwäu orip, nukan ipou näu kaima taneanik, omar oik iou pakas kowai, ak aparaiei."

63 Anut kamuk raiäu ro näwäu senes kiro ämän roumara, nukan omjo kiräianik, roat rain totwarowon, "Ik owon karauk roat awarota, koi kon enip opok karauk ämän maiei?

64 Ko Anut jeje ämän auruwon, ak roin. Akan ronkat owosäiei?"

Akas ätäi äiein, "Ko ämän orip, okon, wena, meiäi."

65 Kesermana, ak Jisas opokup sinok urarianik, kon amuk omjos pararar momoi, ipiakas weanik, aurin, "Na ämän roianik, areäum ro rai, na ik aik, kiro inos na iwosou?" Keserna, Jisas kameäin roat akas ko imäianik, wein.

Pita nukas 'Is Jisas äpu wa' äiewon.
(Matiu 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

66 Pita ko ou kasakupai tane raunuk, Anut kamuk raiäu ro näwäu senes nukan sarau asir kar pewon.

67 Kos Pita ep uke rawon aparianik, sakamarmoi, auru-
won. “Na Nasaret menan ro, Jisas pak raiäumon.”
68 Utianik, Pita nukas ätäi auruwon, “Na kiro ämän äiem
kiro kon onoktapau is äpu wa.” Keser äianik, ko ou
rorokupai siakup potonuk, [kar kakarau urwewon].
69 Kiro sarau asir ko ororokpai tai rawon aparianik, kos
roasiret siakup tai rain, awarowon, “Kiro ro ko kar Jisas
nukan tamuriäu ro.”
70 Pita nukas ätäi awarowon, “Is kon tamuriäu ro wa.”
Rai rai, karauk roat Pita siakup tai rain, akas aurin, “Na
epar ko pak ariäum, owon, na nais Galili provins pakan ro.”
71 Utianik, Pita nukas ipou kämioik momara, ätäiar
äiewon, “Epar senes is ak awarom! Is sät ämän mam kar
usu is opok päi. Is kiro ro äpu wa!”
72 Ko keser äienuk äienukar, kakarau ätäi ur wewon.
Pita ko Jisas nukas meter ämän auruwon ätäi ronkatewon.
“Kakarau ur oirori wäu wa opok, na isan enim ämäi
momata, ‘is ko äpu wa,’ rai 3 orip äiäm”. Keseria, Pita ko
näwäu waiewon.

15

Jisas kar Rom akan ro näwäu enip Pontias-Pailot siakup imäi potoin.

1 Om teinenuk, tapera, Anut kamuk raiäi roat näunäu,
Juda roat näunäu, sintore ämän tamareäi roat, kaunser roat
erekapu pak akas Jisas wena, meiäun ämän atoin. Ak Jisas
muris ipou parar mianik, Pailot nukan ipoukup maun imäi
potoin.
2 Keserna, Pailot nukas Jisas totorwon “Na Juda roasiret
akan kamwaraun ro näwäu king ra?”
Jisas nukas ätäi auruwon “Kiro nakas äiem senek.”
3 Anut kamuk raiäi roat näunäu akas kon enip opok sät
ämän sosop moin.
4 Keserna, Pailot nukas ätäiar totorwon, “Na ätäi ämän
mau owon utom? Na kiro ämän nan enmatap moi, na
rowau wa ra?”
5 Utianik, Jisas nukas kar ämän ätäi aurau wa. Kesernuk,
Pailot ko ronkat sosop owon.

Pailot nukas Jisas wena, meiäun awarowon.
(Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39–19:16)

6 Akan sumaun omre enip Pasowa* opok, Rom akan
kamwareäu ro näwäu nukas woisan karar karar kiro omre
opok kar ro karapus owa raiäu utonuk, maneäu. Roasiret
akasar koi tururianik, kar ro utona, manaun aurna, ko kiro
ro utonuk, maneäu.

7 Kiro ses opok, kar ro kon enip Bar-Abas ko karapus
owa rawon. Meter kiro mena roat akan kamwareäwon
ro näwäu pak weräianik, Bar-Abas nukas kar ro wenuk,
meiewon. Keseria, ko karapus owa kurein rawon.
8 Roasiret sosop akas peanik, Pailot keser totorin "Nas
Pasowa sumaun ses orip orip kar karapus ro utota, maniäu.
Rusapai nas kiro onok keseriar keseram."
9 Keser aurna, Pailot nukas ätäi awarowon, "Akan
ronkatis, is Juda akan kamwareäu ro näwäu utoita, ak pak
potai ra?"
10 Pailot ko äpu Anut kamuk raiäi roat näunäu ak Jisas
nukan onok eposek mesin kasiaka penuk, okon, ak ko
siakup imäi koin. Keseria, kos kiro ämän totwarowon.
11 Utianik, Anut kamuk raiäi roat näunäu akas roasiret
raiaka atomoi, awaroin, "Pailot aurwe, 'Bar-Abas utota,
manai.' keser aurwe."
12 Keserna, Pailot nukas ätäiar totwarowon, "Okoro ro ko
Juda akan kamwareäu ro näwäu äiäi, is owosäm?"
13 Akas sakau urwein "Ko am äpäs opok äsäi mo."
14 Pailot nukas awarowon, "Owon? Ko owo onok aru
keserwon?"
Akas näwäu senes urwein, "Ko am äpäs opok äsäi mo!"
15 Roasiret akan woiaka näu saräun Pailot nukas Bar-Abas
utonuk, manowon. Kesermara, kos Jisas marai roat akan
ipiakap monuk, akas ko mänkäsirianik, karauk marai roat
arona, akas pak ko am äpäs opok äsäi maun imäi potoin.

Marai roat akas Jisas jeje ämän aurianik, ir tukein.
(Matiu 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Marai roat akas Jisas Pailot nukan owa, enip Pretoriam,
imäi poteanik, karauk marai roat owa rain erek urwarna,
ak koi tururin.
17 Keseria, marai roat akas kar omjo osou ses kure
murianik, kar rumäkät katuau orip oumoi, tatmaianik, kon
tapau opok kuror moin.
18 Akas sakau aurin, "Na Juda akan kamwareäum ro
näwäu king, ik nan enmat jou mom."
19 Ak amaukus kon tapau ätäi ätäi purianik, sinok amuk
uru kurein. Ak ko siakup uoraka sur weanik, ro näwäu
senek kon enip kämioik moin.
20 Ak keser jeje ämän aurianik, ätäi omjo osou ko
opokupan jäkäi oumoi, kon omjo ätäi orke murin. Keseria,
ak ko am äpäs opok äsäi maun imäi potoin.

Jisas am äpäs opok äsäi moin.
(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Rom akan marai roat akas Jisas am äpäs opok we maun
apu opok imäi potona potona, kar ro ko Sairini menas,

Aleksanda Rufus orien momonawa, näu mena tonaun kowon. Kon enip Saimon. Ak ko apu opok tararianik, sakau ateanik, Jisas nukan am äpäs oianik, Saimon ämäi muruna, ko Jisas tainori potowon.

22 Ak Jisas kar om enip Golgota imäi potoin. Kiro om enip onoktapau kesek ‘op tapau sekerem’.

23 Keseria, akas wain an kar marasin tiu enip mair orip, momoi, keputirianik, Jisas jaura rai nuraurin. Utianik, Jisas ko jau utowon.

24 Keserianik, akas Jisas am äpäs opok äsäi moin. Kon omjo osap orip ak atpane owaun rai aiauk oianik, satu sipiräiein.

25 San penuk, 9 klok senek, ak ko am äpäs opok äsäi moin.

26 Kiro ämän roasiret akas meter kon enip opok ämän moin, kon tapau opok keser jer we moin, ‘Juda akan kamwareäu ro näwäu, king.’

27 Akas roat oirorоr au onok aru moirin imwateanik, kar ro Jisas nukan ipou näu kaima äsäi moin, kar ipou saunan kaima äsäi moin.

28 [Keserna, Anut nukan ämän meter jer wein siar, “Akas ko roat aru pak erek turur moin.” Kiro ämän epar pewon.]

29 Roasiret akas apu pakas pe mane rai, ko aparianik, tapiaka känkänirmoi, jeje ämän aurianik, äiein, “A! Nas keser äiemon, na Anut osap nuriäi ou näwäu uräianik, omre 3 orip ätäi ou awau mam.

30 Keserianik, nakasar ätäi nakan enmatsau sareanik, am äpäs opokan ute ne.!”

31 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat pak akas nais keseriar jeje ämän keser äiein, “Ko karauk roasiret sarwareäwon, nukasar ätäi nukan enipsau saräu senek wa!

32 Ko Krais, Juda akan kamwareäu ro näwäu king maro, ko am äpäs opokas ute nonuk rai, ik kiro aparianik, iken woiok konun epar mam.” Kiro päu roat ories nais ko keseriar jeje ämän auririn.

Jisas meiewon.
(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Sankeu, san kamuk, san jeräu wa, om erekapu pututu senek sare pote 3 klok iukärir.

34 Keser raunuk raunuk, 3 klok siakup, Jisas nukas keser urwewon, “Eloi, Eloi, lama sabaktani.” Kiro ämän onoktapau kesek ‘Isan Anut, isan Anut, na owon is utoirom?’ *Buk Song 22:1*

35 Kesernuk, karauk roasiret kiro opok tai rain, akas kiro ur roianik, äiein “Rowe! Kiro ro ko Elaija urura.”

36 Keseria, kar ros kurte potea, kar osap jaimirmir senek
oianik, wain an tiu mia, aitauk opok momoi, Jisas jaun rai
nurauromara, roasiret awarowon, “Ik kame rauta, Elaija
nukas koi, ko am äpäs opokan imäi mai ra, apari rawau.”
37 Kiro ses opokar, Jisas nukas sakau urwemara, kon osou
nukasar utonuk, ko meiewon.
38 Keseria, omjo Anut osap nuriäi ou näwäu owa äsäi
moin rawon, oikas kiräi nopte, oirori sarewon.
39 Marai kamwareäu ro näwäu ko Jisas siakup erekur
tai raianik, [kon ur wewon roumoi], ko meiewon onok
aparianik, kos äiewon, “Epar senes, kiro ro ko Anut nukan
Mokoi!”
40 Karauk asiret akas atapukas tai raianik, apari rain. Kiro
asiret kamuk, kar asir kon enip Maria ko Magdala menan,
kar asir kon enip Maria ko Jems (ko eteinak äiein) Josep
orien aninawa, pak kar asir kon enip Salome pak, rain.
41 Kiro asiret meter Jisas Galili provins raunuk, ko
isanaraun tainori poteäin. Karauk asiret sosop ak Jisas pak
erek Jerusalem menas koin, ak nais erek rain.

Jisas nukan enipsau oi aireu uru moin.
(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

42-43 Kiro Fraide, osap jekuraun ses. Tup etei kiro Juda
akan sumaun omre. Keseria, iukärir sarenuk, kar ro kon
enip Josep ko Arimatea menan, ko Juda kamwareäin roat
näunäu akan sarau jaunaka, kos Anut okoro omnokou
kamäun ätäi kowai rai kame raiäwon. Ko Pailot iminäu wa,
siakup potomara, Jisas nukan kopeu oumoi, up uru kuräun
totorwon.
44 Pailot nukas Jisas kurte meiewon ämän roianik,
ko karkairwon. Ko karauk roat äsimwaronuk, marai
kamwareäu ro näwäu koi aurna, ko kounuk, Pailot nukas
totorwon, “Jisas meiewon ra?”
45 Kiro marai ros ior aurnuk, Pailot nukas Josep auruwon,
“Itok, nas op kopeu oi manam.”
46 Keseria, Josep nukas karauk omjo ärneu kau mianik,
Jisas nukan kopeu am äpäs opokan oumoi, omjos kurur
momara, aireu uru mowon. Keseria, aitapau näwäu
oumara, aireu oksau pene mowon.
47 Maria ko Magdala menan, Maria ko Josep nukan anak
ori au Aramatia menan Josep nukas Jisas kiro aireu uru
mowon apariri n.

16

Jisas ätäi siräiewon.

1 Sumaun ses manonuk, Maria ko Magdala menan, kar
Maria ko Jems nukan anak, Salome pak ak am anakas sou

eposek orik kau mianik, oi koumana, Jisas nukan enipsau
opok joutor muraurin.
2-3 Tup Näwäu opok, taperar senes, ak kiro aireu aparaun
apu opok pote räi, aka aka arein, “Inokos kiro aiauk näwäus
up oksau pene moin oi erororai?”
4 Utianik, ak jekur aparianik, kiro aiauk näwäu senes oi
kurein aparin.
5 Keseria, ak kiro aireu uru toneanik, mokoi awau omjo
ärneu orip aireu uru ipou näu kaima tane rau aparianik,
karkairin.
6 Kos awarowon, “Ak wa iminäu. Ak Jisas Nasaret menan,
am äpäs opok äsäi moin, itanäun koin. Ko ätäi siräiewon!
Ko okoro opok rawau wa. Kiro omoi ko nini moin ak
aparwe.
7 Utianik, ak potoinai, kon tamariäwon roat pak Pita pak
awarowe, ‘Jisas ko amke Galili provins opok potonuk, ak
tainori potaiei. Ak ko meter awarowon siar kiro opok
aparaiei,’ ak keser awarowe.”
8 Ko keser awaronuk, kiro asiret ak karkairianik, ronkat
sosop oumoi, kiro aireu utomana, imine manoin. Ak näwäu
imineanik, kar ro ämän aurau wa.

[Jisas nukas Magdala menan Maria siakup pewon.
(Matiu 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Tup Näu opok, taperar, Jisas nukas ätäi siräianik, ko
amke Maria ko Magdala menan, meter kiro asir pakan osou
aru 7 orip emwarowon siakup potonuk, kos ko aparwon.
10 Keseria, Maria poteanik, kiro roat meter Jisas pak
raiäin, woiaka aru monuk, wai rain awarowon.
11 Maria nukas keser awarowon, “Jisas awau raunuk, is
ko aparmin.” Ak kon ämän roianik, akan woiaka epar mau
wa.

Näwäu nukas kon tamariäwon roat oirori awan amiawap pewon.
(Luk 24:13-35)

12 Kar omre opok, Jisas nukan tamariäwon roat ori
oiroror au näu mena utomoi, manaun ari ari manoirin. Au
akan apu opok Jisas apariri n.
13 Awas ätäi poteanik, karauk tamariäwon roat awaroirin,
“Iu Jisas apu opok aparmurin!” Utianik, ak awan ämän
roianik, akan woiaka epar mau wa.

Jisas kon tamariäwon roat amiakap pewon.
(Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

14 Kar omre opok, kon tamariäwon roat 11 orip o jena
jena, Jisas nukas ak siarakap penuk, akas ko aparin. Kos
kewareanik, awarowon, “Ak owon akan woiaka epar mau

wa, ak woiaka sakau moin? Is ätäi siräimin, roat ak is apairoin akas akan ämän roianik, ak owon woiaka epar mau wa? Kiro onok eposek wa.”

15 Keserianik, kos ak awarowon, “Ak omsau sau erekapu potoinai, isan Ämän Eposek roasiret erekapu tamarowe.

16 Inok roasir kiro ämän roianik, kon wou epar monuk, ak ko an jomurna, ko Anut nukas ätäi imäiai. Inok roasir kon wou epar mau wa, ko kiro ro utai, ko ämän orip.

17 Roasiret akan woiaka epar mianik, ak kiro onok keseraun itok. Akas isan enim ateanik, osou aru emwaraiei. Akas kar omsau pakan ämän meter äpu wa rain araiei.

18 Akas män aru ipiakas atwarona, kiro mänis ak wa aru maraiei. Akas an aru jaun meiäun senek jeanik, ak wa meiäiei. Akas akan ipiaka sip roasiret opok marona, kiro roasiret amiaka muraiei.”

Anut nukas Jisas omar oik imäi tonowon.
(Luk 24:50-53, Aposel 1:9-11)

19 Jisas Näwäu ko kiro ämän aware kurenuk, Anut nukas imäienuk, omar oik tonowon. Ko Anut nukan ipou näu kaima tane rau.

20 Kesernuk, kon tamariäwon roat ak omsau sau erekapu poteanik, Jisas nukan ämän roasiret awaroin. Näwäu nuka ko ak pak sarau erek monuk, akas kiro onok meter awarowon siar keserna, karauk roat kiro onok aparianik, kon ämän meter äiewon epar ak äpu moin.]

Luk
Jisas nukan mänän Eposek Luk nukas jer wewon
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko omar oik tononuk, woisan 30 orip manonuk, Luk nukas kon ämän jer wewon. Luk ko dokta, kos roasiret sip orip jekwariäwon. Ko Jura ro wa, ko Krik ro. Ko Jisas kon amukus aparau wa, utianik, ko Jisas nukan tamariäwon roat pak erek ariewon, okon, kon ämän äpu mowon. Ko Krik roasiret jer we marowon. Luk nukas keser awarowon, “Jisas ko ika ro senek kos omnokou pakan roasiret erekapu mesin wous meianik, akan onok aru pakan imwaraun kowon.”

Buk Aposel kiro nais Luk nukasar jer wewon.

Okoro puk tainoraun ämän

1:1-4 Luk nukas kon ämän onoktorowon.
1:5–2:52 Jisas owose pewon.
3:1-20 An jomariäu ro, Jon nukan sarau.
3:21–4:13 Jon nukas Jisas an jomuronuk, Satan nukas koianik, Jisas ate aparwon.
4:15–9:50 Jisas ko Galili provins opok Anut nukan ämän roasiret tamarowon.
9:5–19:27 Jisas ko Galili provins utomoi, Jerusalem näu mena potowon.
19:28–23:56 Jisas ko Jerusalem näu mena kon sarau pataraun tonowon.
24:1-53 Jisas ko meiemara, ätäi siräiewon. Kon tamariäwon roat ak ko apar rauna rauna, ko ätäi omar oik tonowon.

1 Tiofilus,

na Anut nukan wonas meieäum ro. Meten roat näunäu akas meter Jisas nukas onok ätär mukowon. Kiro jer wein.
2 Meter karauk roat akas kiro onok aparianik, äiein jer wein. Keseria, is nais erek kiro ämän roianik, na jer we musom.
3 Is Luk, meter is kesekur kiro ämän onok rowaun totwaraun arimin, is erekapu roumoi, jer we musom.
4 Keseria, na äpu mo, kiro ämän na ätär musom kiro epar senes.
5 Kiro ses opok Herot ko Juda omsau kameäwon ro näwäu, kiro opok kar ro ko Anut kamuk raiäwon ro* kon enip Sekaraia, kon waun enip Elisabet, ko nais Anut kamuk raiäin roat akan kinjaunaka.

6 Kiro ro kon wau ori au Anut nukan amuk opok eposek
raianik, kon ämän erekapu tainoriäir au onok aru wäpik.
7 Utianik, au mokoi wäpik, owon, Elisabet ko mokoi wa
miäwon. Keseria, Elisabet Sekaraia ori au koiam senes
sareirin.
8 Kar omre opok Sekaraia kon sarau maun ses penuk,
ko Anut jou muraun tup owa tone Anut nukan amuk opok
sarau me rawon.
9 Anut kamuk raiäin roat akan onok kesek, ak aiauk
sipiräieanik, Sekaraia nukas Anut osap nuriäi ou näwäu*
owa sarau mau tonowon. Keseria, osap sou eposek orip
makaun ko nurin.
10 Kiro ses opok, Sekaraia ko Anut nukan osap sou eposek
makaun opok, roasiret sosop ak kasik tai raianik, ak Anut
auri rain. Ko Anut nukan owa jou muraun tononuk,
11 Anut nukan sarau eitek* ko siakup pemara, ipou näu
kaima epit sou eposek pe rawon opokas pe tai rawon.
12 Sekaraia ko Anut nukan sarau eitek aparianik, karkair-
mara, iminewon.
13 Anut nukan sarau eitekus auruwon, “Na wa iminäu.
Anut nan ämän aurumon rowon. Okon, nan wat Elisabet
ko kar mokoi owai. Na kon enip Jon mam.
14 Kiro mokoi penuk, naka pak karauk roat asiret näunäu
sosop ak woiaka ereraiei. Akan woiaka näu saräiei.
15 Ko Anut nukan amuk opok ro näwäu rawai. Ko an wain
pak, an sakau pak wa jai. Ko anak wou uru raunuk, Anut
nukan Osou Näu kiro mokoi pak orip orip rawai.
16 Kos Israel* roasiret sosop akan woiaka piririanik, ätäi
akan Anut Näwäu siakup imware potai.
17 Ko Näwäu amukup amke potai. Ko ro sakau orip Elaija
senek rawai. Kos mokoit pak akan momonakat pak ätäi
erek turur marai. Kos roasiret akan ronkat aru miäi ätäi
ronkat eposek pirir marai. Kos Näwäu nukan roasiret jekur
marai.”
18 Sekaraia nukas Anut nukan sarau eitek ätäi auruwon,
“Kiro onok epar penuk, is owose äpu mau? Is koiam senes
saremin, isan asir nais emas senes sarewon, kiro onok
owose päi?”
19 Anut nukan sarau eitekus auruwon, “Is Gabriel. Is Anut
nukan amuk opok tai raiäim. Is Anut nukasar äsimoirnuk,
kiro ämän eposek aisau koimin.
20 Utianik, na isan ämän tainorau utomoi, na kiro onok
keserum, okon, kiro paip musom penuk, na wa aräm, on
utup sare rawam.”
21 Anut jou muraun owa ko kesernuk kesernuk, roasiret
ak kasik raianik, Sekaraia owo sarau mora rai ronkat sosop
oin.

22 Ko ätäi kasik nemara, ko aräu senek wa. Kesernuk,
roasiret ak äpu moin ko tup owa kar onok penuk, aparwon.
Ko are marau senek wa, okon, ko owo ämän awaraun
ipousar ätär maronuk, aparin.
23 Sekaraia, kon sarau miäwon ses manonuk, ko kon mena
manowon.
24 Rai rai, kon wau Elisabet amaiwo saremara, ko keir 5
orip kon mena ute manau wa.
25 Kos äiewon, "Rusapai, Anut nukas sareiromara, ko isan
memes jäkäi murowon."

Anut nukan sarau eitekus Maria ko Jisas owaun auruwon.

26 Elisabet ko amaiwo raunuk raunuk, keir 6 orip Anut
nukas ätäi kon sarau eitek Gabriel, Galili provins kar mena
enip Nasaret mena äsimornuk, potowon.
27 Anut nukan sarau eitekus kar asir makun, kon enip
Maria, aparaun äsimornuk, potowon. Maria ko kar ro, enip
Josep, owaun sare murin. Josep ko Devit nukan askanai
pakan.
28 Anut nukan sarau eitek ko kiro asir Maria siakup
pemara, auruwon, "Pere, Maria, Anut na pak rau. Anut
nakanun wou eposek sarewon."
29 Maria kiro ämän roumara, karkairianik, ronkat sosop
owon.
30 Anut nukan sarau eitekus ätäi auruwon, "Maria, na wa
iminäu. Anut na pak rau.
31 Na tawa amaiwo sarianik, kar mokoi an jowam. Kiro
mokoin enip Jisas mam.
32 Ko ro näwäu sarianik, Anut kämioik rau nukan mokoi
rawai. Anut nukas ko roasiret kamwaraun äsimorai. Kon
askanai Devit rawon senek rawai.
33 Ko Jekob nukan kinjaukut kamwaraun ro näwäu orip
orip rawai. Kon roasiret wa utwarai."
34 Maria nukas ätäi Anut nukan sarau eitek auruwon, "Is
kar ro pak ninau wa, okon, kiro onok owose is opok päi?"
35 Anut nukan sarau eitekus Maria ätäi auruwon, "Anut
nukan Osou na opok kowai. Anut nukan sakau na opok
rawai. Keseria, kiro mokoi Anut nukan Mokoi äiäiei.
36 Maria, meter nan epaut Elisabet ko emas mowon mokoi
wa owai äiein, ko rusapai amaiwo rau. Kon keir 6 orip
manowon.
37 Owo onok Anut nukas keseraun ko keserai."
38 Maria nukas ätäi Anut nukan sarau eitek auruwon, "Is
Anut nukan sarau asir, kiro osap nas äiem senek is opok
päura."

Maria ko Elisabet aparau potowon.

39 Keseria, Anut nukan sarau eitekus Maria ute manowon.
Kiro ses opok, Maria siräianik, Elisabet aparaun Judia
provins omtorou opok kon epauk aparau potowon.
40 Maria ko Sekaraia nukan owa tonomara, Elisabet
auruwon, “Pere.”
41-42 Elisabet ko Maria nukas ‘Pere’ aurnuk, kiro mokoi
kon wou uru rawon karkairianik, siräiewon. Anut nukan
Osou Näu Elisabet opok ok penuk, Elisabet ko Anut jou
murianik, Maria auruwon, “Na asir sakau orip, nas asiret
erekapu okoro omsau pakan na karar enmat jou kämioik
musaiei. Na kiro mokoi an jowam eposek rawai.
43 Owon, kiro onok eposek is opok peu? Isan Näwäu
nukan anak ko is rawa kou.
44 Is nas ‘Pere.’ airota, isan mokoi woi uru rau karkairi-
anik, wou erermara, siräiewon.
45 Na asir nan won epar senes sarewon, okon, nan won
ereram. Anut nukasar aisowon siar nan won epar senes
saräi.”

Maria nukas Anut jou muruwon.

46 Maria nukas Anut jou murumara, äiewon,
“Is totom orip erekapu Näwäu jou murim.
47 Isan woi näu sareu, owon, Anut nukas is sareiromara,
imäirou.
48 Is, kon sarau asir enim näwäu wäpik, rusapai is
kämioik murou. Rusapai pote tawa pak roasiret erekapu
okoro omnokou pakan äiäiei, kiro asir kon wou erer rau.
49 Owon, kiro onok näwäu Anut sakau orip nukasar
keserwon. Anut nukan enip eposek.
50 Meteran roasiret pak rusapaian roasiret pak ak Anut
jou muraiei, kon wouti ak pak rawai.
51 Kon sakau näwäus kiro roat akan enmaka jou miäi, kos
akan enmaka tonoi marai. Kiro roat akan enmak kämioik
miäi, ak utwaronuk, sepuk sepuk manaiei.
52 Anut nukas kamwareäi roat näunäu akan taneäi sia
pakan oi kurwaronuk, nona, kos ätäi roat enmaka wäpik
sarwareanik, akan enmaka oik mareanik, omoi eposek opok
marai.
53 Anut nukas sou rai roat o eposek arai. Ko roat osap
sosop orip äsimwaronuk, erar maneäi.
54 Meter Anut nukas iken askanai opok paip marowon.
Kos Apraham kon kinjaukut pak äiewon ak sarwaram.
Keseria, ko ik Israel kon sarau roasiret sareikowon.
55 Ko ik Israel roasiret meter iken askanai Apraham pak
kon tupsiu pak paip marowon rusapai kon wou eposek
momara kou.” Maria keser äiewon.
56 Maria ko keir 3 orip Elisabet pak rawonus, ätäi nukan
mena manowon.

Elisabet nukas Jon an jowon.

57 Elisabet ko an jowaun ses kounuk, ko mokoi an jowon.
58 Kon menan roasiret pak kon tupsiu pak ak kiro ämän roumana, ak poteanik, ko pak woiaka erermoi, nepipirin. Owon, Anut nukas wou eposek sare muruwon.
59 Israel akan onok, mokoi omre 8 orip utonuk, kon enip kerau patiriäin*. Kiro mokoi omre 8 orip utomoi, kon enip kerau patiraun kon tupsiu pak erek imäi tup owa tonoin. Kiro ses opok, kon tupsiu akas momokun enip Sekaraias tunaror maurin.
60 Kon anakus ätäi awarowon, “Kiro wa. Kon enip Jon.”
61 Kon tupsiu akas ätäi Elisabet aurin, “Nan kar tupsiu enip Jon rawau wa.”
62 Kon tupsiu akas ätäi kon momok totorin, ko ok utup aräu senek wa, okon, kon tupsiu akas kon mokoi enip maun ipiakas ätär murin.
63 Sekaraia nukas kon ipous pepa opok jer wäun awaronuk, kar pepa oi nuruna, oumara, jer keser wewon, ‘Kon enip Jon’. Roasiret ak kiro enip aparmana, ak karkairin.
64 Kiro ses opok Sekaraia ko ok utup rawon, ko ätäi arewon. Ko nepipirianik, Anut nukan enip jou muruwon.
65 Kon om jaukut ko siakup raiäin kiro ämän erekapu roumoi, ak iminemoi, kiro ämän erekapu Judia provins omtorou opok jou manowon.
66 Roasiret ak kiro ämän roumoi, karauk totwaroin, “Kiro mokoi tawa ko owo sarau mai? Kiro mokoi Anut nukan ronkat pak kon sakau näwäu ko pak rau.”

Sekaraia ko nepipirmara, Anut jou muruwon.

67 Jon nukan momok, Sekaraia ko Anut nukan Osou Näu kon wou uru raunuk, ko Anut nukan enip keser jou muruwon,
68 “Ik Israel akan Anut Näwäu nukan enip jou murau. Kos koianik, ik kon roasiret sareikeanik, ätäi kau mukowon.
69 Kos kon sarau ro Devit nukan tupsiu pakan kar ro ik ätäi kau mukaun äsimornuk, kowon.
70 Meter Anut nukas kon ämän roianik, ariain roat* akan oiaksau pakas äiewon.
71 Ko äiewon, kos iken iwäinokot pak karauk roat ik aru mukiäi pakan ätäi imäikai.
72 Kos äiewon, ko iken kinjaunokot eposek kamwareanik, sarwarmara, kon paip meter mowon ronkateu.
73 Ko iken asanok Apraham epar senes auruwon. Kiro ämän rusapai ik opok epar peu.
74 Ik ko iken iwäinokot akan ipiakapan imäikai. Ik wa iminäu, ik Anut nukan sarau wa utau.

75 Keseria, ik omnokou opok raia, ik kon amukup orip orip
kon sarau eposek tuku tainori mam.
76 Na, isan mokoi, tawa nan enmat Anut kämioik rau
nukan ämän roianik, ariäu ro senek aisaiei. Na Näwäu
nukan apu sare murianik, amke potam.
77 Na roasiret ätär marota, ak äpu maiei, kos akan onok
aru jäkäi maromoi, ak ätäi imwarai.
78 Iken Anut Näwäu ko ikenun wous meieanik, ko keserai.
Ko omar oikan om merek ik opok äsimorai. Kiro merekus
ik ätäi imäikai.
79 Kiro merekus roat pututu rai pak meiäuri pak merek
kurwarai. Kon wou eposek sareanik, apu ätär mukai."
80 Kiro mokoi Anut nukan sakau orip urek sarewon. Ko
ro wäpik mena pote rawon. Rai rai, Israel roasiret akan
amiakap pemara, Anut nukan ämän tamarowon.

2

Maria nukas Jisas an jowon.

1 Kiro ses Elisabet ko Jon an jowon opok, kar ro näwäu
Sisa-Okastas ko kiro ses opok kiro omsau pakan roasiret
erekapu enmaka owaraun ämän surmarowon.
2 Kiro mena kar ro kon enip Sairinias ko Siria provins
kameäwon.
3 Roasiret erekapu akan askanai pewon opok ak karar
karar akan enmaka buk opok wäun potoin.
4 Josep ko Nasaret menas siräimara, Galili provins pakas
pote Betlehem mena, Juda provins opok potowon. Ko Devit
nukan askanai, okon, ko kiro opok kon enip wäun potowon.
5 Josep ko kon wau Maria owaun sare murin amaiwo orip,
enip erek wäun imäi potowon.
6 Pote Betlehem mena rauna rauna, Maria ko an jowaun
ses pewon.
7 Maria kon kaman mokoi an jowon. Omjos kururur
momara, bulmakau akan o jeäin maro uru nini mowon.
Kiro mena kar ou waru erar rawau wa, om erekapu oi
kurein. Owon, roasiret kiro mena enmak wäu potoin akas
om erekapu oi kurein.

Anut nukan sarau eitek nukas sipsip kamwareäin roat awaroin.

8 Kiro om ses opok, kiro mena kasakup karauk sipsip
kamwareäin roat ak kiro pututu akan sipsip kamware
ninoin.
9 Anut nukan sarau eitek ak siarakap penuk, Anut nukan
arou näwäu kiro roat opiakap merek kurwarowon. Kiro
roat akas kiro arou näwäu apari iminein.

10 Anut nukan sarau eitekus awarowon, “Ak wa iminäu, owon, is ak ämän eposek ak rawa oi koim. Okoro ämän mesin roasiret erekapu nepipiraiei.
11 Rusapai pututu akan askanai Devit nukan mena, kar ro ak sarwaraun an jowon. Ko Krais* Näwäu.
12 Ak kiro onok äpu maiei. Ak potoinai, kiro mokoi kon anakus bulmakau o jeäin maro opok nini momoi, omjos kururur mowon rau, ak pote aparwe.”
13-14 Keser arenuk arenuk, omar oikan Anut nukan sarau eitek sosop pemana, Anut nukan enip jou mianik, sir wein. Ak keser sir wein, “Anut ko sakau orip, ko omar oik rau. Omnokou pakan roasiret ak onok eposek mona, Anut nukan wou eposek sareu, akan woiaka päurar rawaiei.”
15 Kiro Anut nukan sarau eitek manona, sipsip kamwareäi roat aka aka arein, “Kir, ik Betlehem mena potea, ik kiro osap pewon Anut nukas aikowon pote aparau.”
16 Keseria, sipsip kamwareäin roat akas kurte poteanik, Maria kon komu Josep ori pote tarwatianik, kiro mokoi bulmakau akan maro uru nini rawon aparin.
17 Sipsip kamwareäin roat kiro mokoi aparianik, kon momok anak ori Anut nukan sarau eitekus ämän awarowon siar kiro ämän erekapu awatoin.
18 Roat kiro opok rain kiro ämän roianik, karkairin.
19 Maria ko kiro ämän roianik, kon wou uru erekapu me rawon.
20 Keseria, sipsip kamwareäi roat ätäi akan mena poteanik, Anut jou murianik, sir wein. Owon, ak akan amiakas kiro mokoi aparin, Anut nukan sarau eitekus awarowon siar keseriar pote aparin.

Mokoi enip Jisas moin.

21 Omre 8 orip utonuk, kiro mokoin enip kerau patirianik, kon enip Jisas moin. Kiro enip meter Anut nukan sarau eitekus Maria amaiwo saräu wa opok kiro enip mowon.

Maria Josep ori Jisas tup owa imäi tonoirin.

22 Maria Josep ori omre 40 orip manonuk, anak ko mokoi pak ätäi eposek saräun, Anut nukan owa tonoirin. Owon, meter Moses nukas äiewon, ‘Aninakat, momonakat akas akan mokoit Anut nukan amuk opok imware pote Anut nuraiei.’
23 Kiro Anut nukan sintore ämän opok rau. ‘Kiro mokoit urektapau ak amke naiei, kiro mokoit ak Anut Näwäu nuruwe.’ *Kisim Bek 2, 12*
24 Au Anut jou muraun ai manap oirori sintore ämänis äiewon siar oi tonoirin. *Wok Pris 12:8*

Simeon nukas tup ou näwäu uru Jisas aparwon.

25 Kiro ses opok kar ro Jerusalem mena rawon. Kon enip
Simeon. Ko Anut nukan amukup ro eposek raiäwon. Ko
orip orip Anut jou muriäwon ro. Ko kar ro Israel roasiret
ätäi imwarau kowaun kume rawon. Anut nukan Osou Näus
Simeon pak rawon.
26 Anut nukan Osou Näus Simeon auruwon, “Na kurte wa
meiäm. Na kiro ro Näwäu nukas äsimorai, kon enip Krais
aparmata, epar na meiäm.”
27 Keseria, Anut nukan Osous kiro ro äsimornuk, tup
owa tonowon. Jisas nukan momok anak ori awan mokoi
imäianik, tup owa meter akan asanakat akas keseriäin
senek keseraun tonoin.
28-29 Simeon nukas Jisas Maria ipokupan imäumara, Anut
nukan enip kämioik keser jou muruwon. Ko äiewon,
“Näwäu, rusapai nan sarau ro utota, päurar meiaura. Isan
woi äiäurar rawai. Meter na is paip muromon, rusapai epar
peu.
30 Isan amias nas ik imäikaun paip momon pewon
aparim.
31 Na okoro roasiret amiakap okoro paip jekur maromon
aparim.
32 Kiro mokoinak kos kon arou kar omsau pakan roat opok
arou marai. Kos nan Israel roasiret akan enmaka jou näwäu
marai.”
33 Josep Maria ori au Simeon nukas ämän awatowon
roianik, au karkairianik, ronkat sosop oirin.
34 Simeon nukas jekur rawaun ämän awaromara, Jisas
nukan anak Maria keser auruwon, “Na rou, okoro mokoi
ko Israel roasiret sosop akas kon ämän wa tainoraiei, akas
ko aru muraiei. Karauk roasiret sosop akas kon ämän
tainoraiei, kos ak ätäi imwarai. Kiro Anut nukas taku
mowon roasiret akas kon enip opok ämän aru muraiei.
35 Keseria, roasiret akan ronkat amop päi. Tawa na wonti
mianik, kiro kar siräp senekus nan waunauk patirai.”

Ana ko mokoi Jisas tup owa aparwon.

36 Kiro ses opok, Anut nukan ämän roianik, ariäwon asir
kar, ko kiro tup owa raiäwon. Kon enip Ana. Ko kar ro kon
enip Panuel nukan asinak, ko Asa nukan kinjauk. Ko emas
sarewon. Meter ko ro owon opok, woisan 7 orip kon komu
ori rairin.
37 Rai, rai, kon komu meiewon, ko ro wäpik erar rawon.
Kon woisan 84 orip. Ko tup ou näwäu opok Anut jou
muraun wa utiäu, ko orip orip toneäu. Ko o utomara, Anut
auri raiäu. Ko Anut nukan sarau pututu sankeu orip miäu.

38 Kiro ses opok, ko Anut jou murau pewon. Kos
Jerusalem menan roasiret tururin opok kiro mokoin ämän
ätäi roasiret imwaraun kiro kame rain awarowon.

Josep Maria ori Nasaret mena potoin.

39 Ak kiro onok Anut nukan sintore ämänis äiewon
erekapu keseria, ätäi Galili provins, Nasaret mena potoin.
40 Jisas ko sakau orip ko näwäu saremara, kon ronkat
sosop orip. Anut nukas kon wou näu orip ko orip orip
isanarwon.

Mokoi Jisas Anut jou muriäin tup owa tonowon.

41 Jisas nukan momok anak ori woisan karar karar opok,
Jerusalem mena kar tup enip Pasowa*, kiro jou muraun
maneäir.
42 Jisas kon woisan 12 orip sarenuk, kon momok anak
ori au tup aparaun maneäirin siar Jerusalem mena erek
manoin.
43 Kiro tup enip Pasowa. Kiro tup patarianik, ak ätäi
Nasaret mena koin. Jisas ko mokoi tenemai. Ko Jerusalem
mena rawon. Kon momok anak ori au Jisas tup owa rau au
äpu wa.
44 Awan ronkat kesek Jisas ko karauk roasiret pak potou
rai, ute manoin. Kiro omre potoin opok, au Jisas tararau
wa. Keseria, momok anak ori au poteanik, Jisas nukan kas
jaukut rawa itane potoirin.
45 Au Jisas itaneirin, itaneirin. Aparau warnuk, ätäi
Jerusalem mena itanäu manoirin.
46 Au ko itane pote, omre 3 opok, au ko Anut nukan osap
nuriäin ou näwäu owa pote rawon aparirin. Ko sintore
ämän tamareäi roat* näunäu pak kamuk tane rawon. Ko
pote tane rai kiro roat arena, roi rai, kos ätäi ämän totware
rawon.
47 Kiro roat kon ämän roumana, ak karkairin. Kon onok
eposek, okon, kos ämän ätäi awarowon.
48 Kon momok anak ori au ko tup owa rawon pote
aparianik, karkairirin. Anakus kon mokoi auruwon, “Isan
mokoi, na owon iu kiro onok keseitom? Iu momon ori
nanun woiok usuäu sareu, iu na itaneise omre rumukur
orip orip ari ramurin.”
49 Jisas nukas ätäi awatowon, “Au owon is itaneire arieir?
Au äpu wa, is isan monian owa raim”
50 Utianik, au kiro ämän onoktapau kos awatowon au äpu
wa.
51 Keseria, ko ätäi kon momok anak ori Nasaret mena
tainwate potowon. Momok anak ories Jisas owo sarau ämän
auriair erekapu tainoriäu. Kon anakus kiro ämän erekapu
kon wou uru me rawon.

52 Jisas ko ronkat eposek orip näwäu sarewon. Anut pak
roasiret pak ak ko aparianik, ak woiaka kurein.

3

An jomareäwon ro, Jon ko Anut nukan ämän roasiret marowon.

1 Kiro ses opok, omsau pakan ro näwäu Sisa-Taibirias ko
kiro omnokou woisan 15 orip kameäwon. Pontias-Pailot
ko Judia provins kamwareäu ro. Herot ko Galili provins
kamwareäu ro, kon awak Filip ko Ituria pak Trakonitis
provins pak kameäu ro. Laisenias ko Abilena provins
kameäu ro.
2 Annas Kaiapas ori, au Anut kamuk raiäirin roat ori
näunäu senes. Kiro ses opok, Jon, Sekaraia nukan mokoi
ro wäpik mena om puru opok raunuk, Anut nukan ämän
ko opok kowon.
3 Keseria, Jon nukas Jordan An kasakup kiro omnokou
opok erekapu pote arianik, Anut nukan ämän roasiret
mareanik, awarowon, "Akan woiaka pirirnai, akan onok
aru sumkäineinai, kouna, isas an jomaroita, Anut nukas
akan onok aru jäkäi marai."
4 Okoro ämän meter kar ro Anut nukan ämän roianik,
areawon ro Aisaia nukas kon buk opok keser jer wewon,

"Kar ro, ko ro wäpik mena om puru opok urwera. 'Näwäu
nukan apu jekur sare muruwe. Kon apu tuku muruwe.
5 Kiro omtorou rau erekapu jekur om wäiei. Kiro apu
mänine rau, tuku sarewe.
6 Roasiret ak äpu maiei, kiro Anut nukas akan onok aru
jäkäi mareanik, imäikaun kowai, aparaiei.' " *Aisaia 40:3-5*

7 Keseria, roasiret sosop Jon nukas an jomaraun* kouna,
Jon nukas awarowon, "Ak män nukan tupsiu senek, akan
onok aru senes. Anut ak akwaraun kowai ses opok, ak
owose imine manaiei?
8 Ak akan onok aru sumkäineinai, akan woiaka pirirwe.
Kiro karauk roat äpu maiei akan onok aru pakan ätäi
piririn. Ak akan ronkat keser wa oumoi, äiäu, 'Apraham ko
iken askanai. Keseria, Anut nukas ik sareikonuk, ik eposek
rawam.' Anut ko okoro aiauk rusapai oumara, Apraham
nukan kinjaukut ate maun itok.
9 Anut nukan ipous man ateanik, am rurukup me rau.
Kar am nemauk näu wa muriäwon, Anut nukas kiro
man oumara, am näu wa muriäu patirianik, ep unik uru
kurenuk, jeräi." Jon nukas keser awarowon.

10 Keseria, roasiret akas ätäi totorin, "Ik owosemoi,
eposek saräm?"

11 Jon nukas ätäi awarowon, “Owo roasir ko omjo oirori
orip rawai, kar oianik, kar ro ko omjo wäpik ro nurai. Inok
ro ko o sosop orip, ko kesekur keserai.”
12 Karauk takis aiauk oiäin roat, ak an jomaraun koianik,
Jon totorin, “Näu ro, ik owosäu?”
13 Jon nukas ätäi awarowon, “Akan kamwareäu ro nukas
aiauk owaun awarowon siar owe. Ak sätäumoi, roasiret
akan aiauk sosop erar wa päu owau.”
14 Karauk marai roat akas nais pemana, ko totorin, “Ik
owosäu?”
Kos ätäi awarowon, “Ak karauk roat sepur akwaria, ämän
sätwareanik, akan aiauk wa päu owau. Ak akan sarau
pakan aiauk karar owe.”
15 Roasiret akan woiaka uruas ronkat sosop momoi, äiein,
“Jon kiro ro ko Krais ra, ko wa ra?”
16 Keseria, Jon nukas roasiret erekapu awarowon, “Is ak
epar anas an jomareäim. Kar ro ruris koura, kon sakaus
isan sakau itimorai. Is ro eposek wa, okon, is kon isou pakan
su oikuräun senek itok wa. Kos ak Anut nukan Osou Näu
ep oripas an jomarai.
17 Ko sauwor ipous ate rau, kiro sauworis wit oreanik,
oik monuk, uriris kiro wit sinok utarianik, wit näu oianik,
kon owa seper mai, sinok apoi oianik, ep wa koseriäu opok
makai.”
18 Jon nukas Anut nukan ämän pak karauk ämän eposek
sosop roasiret woiaka pirir maraun pak awarowon.

Jon nukas Jisas an jomuruwon.
(Matiu 3:13-17; Mak 1:9-11)

19-22 Roasiret erekapu Jon nukas an jomaronuk, rauna
rauna, Jisas ko nais, Jon nukas an jomuruwon. Jisas an
jomurumara, ko Anut aurnuk aurnuk, omar im tuewon.
Kesermara, omar oikas Anut nukan Osou Näu ai manap
senek ko opok koianik, tapakup nowon. Omar oikas kar
ron pätu senek äiewon, “Na isakan mokoi senes. Isan woias
nanun meieäu. Isan woi nanun näu sareu.”

Herot nukas Jon karapus owa muruwon.

Rai rai, Jon nukas Herot, Galili akan kamwareäwon ro
näwäu, roasiret amiakap kerianik, auruwon. Owon, ko kon
amakun asir enip Herodias, Filip nukan asir owon, pak
karauk onok aru mowon auruwon. Keseria, Herot nukas
kasak pemara, onok aru senes momara, Jon karapus owa
kurewon.

Jisas nukan askanai akan enmaka.
(Matiu 1:1-17)

23 Jisas ko woisan 30 orip momara, sarau onoktorowon.
Roasiret akan ronkatis äiein Jisas ko Josep nukan mokoi,
äiein.
Josep ko Irai nukan mokoi,
24 Irai ko Matat nukan mokoi,
Matat ko Liwai nukan mokoi,
Liwai ko Melki nukan mokoi,
Melki ko Jamoi nukan mokoi,
Jamoi ko Josep nukan mokoi,
25 Josep ko Matatias nukan mokoi,
Matatias ko Emos nukan mokoi,
Emos ko Neam nukan mokoi,
Neam ko Esli nukan mokoi,
Esli ko Nagai nukan mokoi,
26 Nagai ko Meat nukan mokoi,
Meat ko Matatias nukan mokoi,
Matatias ko Semen nukan mokoi,
Semen ko Josek nukan mokoi,
Josek ko Joda nukan mokoi,
27 Joda ko Joanan nukan mokoi,
Joanan ko Resa nukan mokoi,
Resa ko Serubabel nukan mokoi,
Serubabel ko Sealtiel nukan mokoi,
Sealtiel ko Neri nukan mokoi,
28 Neri ko Melki nukan mokoi,
Melki ko Erai nukan mokoi,
Erai ko Kosam nukan mokoi,
Kosam ko Ermaram nukan mokoi,
Ermaram ko Er nukan mokoi,
29 Er ko Josua nukan mokoi,
Josua ko Eliesa nukan mokoi,
Eliesa ko Jorim nukan mokoi,
Jorim ko Matat nukan mokoi,
Matat ko Liwai nukan mokoi,
30 Liwai ko Simeon nukan mokoi,
Simeon ko Juda nukan mokoi,
Juda ko Josep nukan mokoi,
Josep ko Jonam nukan mokoi,
Jonam ko Eliakim nukan mokoi,
31 Eliakim ko Melea nukan mokoi,
Melea ko Mena nukan mokoi,
Mena ko Matata nukan mokoi,
Matata ko Natan nukan mokoi,
Natan ko Devit nukan Mokoi,
32 Devit ko Jesi nukan mokoi,
Jesi ko Obet nukan mokoi,
Obet ko Boas nukan mokoi,

Boas ko Salmon nukan mokoi,
Salmon ko Nason nukan mokoi,
33 Nason ko Aminarap nukan mokoi,
Aminarap ko Atmin nukan mokoi,
Atmin ko Hesron nukan mokoi,
Hesron ko Peres nukan mokoi,
Peres ko Juda nukan mokoi,
34 Juda ko Jekob nukan mokoi,
Jekob ko Aisak nukan mokoi,
Aisak ko Apraham nukan mokoi,
Apraham ko Tira nukan mokoi,
Tira ko Nahor nukan mokoi,
35 Nahor ko Seruk nukan mokoi,
Seruk ko Reu nukan mokoi,
Reu ko Pelek nukan mokoi,
Pelek ko Eber nukan mokoi,
Eber ko Sela nukan mokoi,
36 Sela ko Kenan nukan mokoi,
Kenan ko Arpaksat nukan mokoi,
Arpaksat ko Sem nukan mokoi,
Sem ko Noa nukan mokoi,
Noa ko Lamek nukan mokoi,
37 Lamek ko Metusela nukan mokoi,
Metusela ko Enok nukan mokoi,
Enok ko Jaret nukan mokoi,
Jaret ko Makalalel nukan mokoi,
Makalalel ko Kenan nukan mokoi,
38 Kenan ko Enos nukan mokoi,
Enos ko Set nukan mokoi,
Set ko Adam nukan mokoi,
Adam ko Anut nukan Mokoi.

4

Satan nukas Jisas ate aparwon.

1 Jisas ko Jon nukas an jomurnuk, Jordan An pakas Osou
Näu orip kasakup penuk, Osou Näus ko ro wäpik mena om
puru opok imäi, manowon.
2 Kiro ro wäpik mena om puru opok, omre 40 orip
ko o wäpik rawon raunuk raunuk, Satan nukas Jisas ate
aparwon. Kiro ses opok ko kar o jau wa. Ko sou näwäu
wewon.
3 Satan ko Jisas rawa pemara, auruwon, “Na, Anut nukan
Mokoi raroi, na okoro aiauk aurta, bret etäunuk, je.”
4 Jisas nukas ätäi Satan auruwon, “Anut nukan ämänis
äieu, ‘Ro bret karar jeanik, awau wa rawai.’ ” *Lo 8:3*
5-7 Keseria, Satan nukas ätäi Jisas imäumara, omtapau oik
imäi toptomara, omnokou erekapu ätär muria, auruwon,

"Na is jou murota, na okoro omnokou pakan sakau pak okoro omnokou pak kiro osap eposek erekapu na isam. Na is jou murota, okoro omnokou Anut nukas is irowon na aparum, rusapai isas kiro erekapu na isam."

8 Jisas nukas ätäi Satan auruwon, "Anut nukan ämän äieu, 'Na nan Näwäu karar jou mur. Na Anut nukan sarau karar muram.' " *Lo 6:13*

9 Keseria, Satan nukas ätäi Jisas imäiemara, Jerusalem tup ou näwäu kämioik tone momara, auruwon, "Utianik, na Anut nukan Mokoi raroi, nakarar kiro pakas pokitir nopot.

10 Anut nukan ämänis äieu, 'Anut nukas kon sarau eitek nanun awaronuk, na päurar imäisi ne musaiei.

11 Akas nan ipon karaima karaima atianik, oi ne musaiei. Keserna, kar aiaukus na ison wa wäi.' " *Buk Song 91:11-12*

12 Jisas nukas ätäi auruwon, "Ei, Anut nukan ämänis äieu, 'Na nan Näwäu, Anut wa ate apar.' " *Lo 6:16*

13 Keseria, Satan ko Jisas ute manowon. Erekapu ute manau wa, ko tawa Jisas ätäi ate aparaun kame rawon.

Jisas ko Galili provins sarau onoktorowon.
(Matiu 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Keseria, Jisas ko Anut nukan Osou sakau näu orip Galili provins ätäi potowon. Roasiret kon sarau mowon ämän arena, erekapu omsau erekapu roin.

15 Ko orip orip roasiret akan tup owa Anut nukan ämän awareäunuk, roasiret erekapu kon ämän roianik, Jisas nukan enip jou muriäi.

Nasaret menan roasiret akas Jisas sumkäinein.
(Matiu 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Keseria, Jisas ko meter Nasaret mena raianik, urek sarewon, sumaun ses tup opok, kon onok keseriäwon senek, ko tup owa tonowon. Ko siräianik, Anut nukan ämän roasiret amiakap ninaräu potowon.

17 Anut nukan ämän roianik, areawon ro Aisaia nukan buk oi nurin. Kos kiro buk tupäi moin, uraremara, jer keser rawon ninare marowon.

18 "Anut nukan osou is pak rau, owon, nukasar is roasiret aru moin pak saruku roasiret pak Anut nukan Ämän Eposek awaraun äsimoirnuk, koimin. Ak karapus raiäin roat ak karapus owa utoinai, manowe. Ak amiak utup roat ak rusapai jekur apu aparwe. Anut nukasar is äsimoirnuk, roat sarau aru me rain ätäi imwaraun, koimin.

19 Kiro ses Anut Näwäu nukas kon roasiret onok aru pakan imwaraun peu." *Aisaia 61:1-2*

20 Keser ninareanik, ätäi kiro buk tupäimara, kameäwon
ro nurumoi, ko pote tanewon. Kiro turur rain roasiret
erekapu akan amiakas Jisas karar aparin.
21 Kos awarowon, “Ak rusapai roi rauna, is okoro ämän
ninare marom roi. Kiro ämän rusapai epar peu.”
22 Roasiret ak Jisas oksau pakan ämän eposek roumoi, kon
enip jou murianik, kiro ämän eposek awarowon, ronkat
sosop oin. Keserianik, aka aka arein, “Kiro mokoi Josep
nukan ra?”
23 Jisas nukas ätäi awarowon, “Epar senes, ak is kiro ämän
keser airaiei, ‘Na dokta, na nakasar ätäi nakan enmatsau
jekur mo.’ Ak is keser airaiei. ‘Kiro onok Kapaneam mena
onok atap atap kesermon senek, kiro ik roumun senek
nakan mena keseriar keser.’
24 Is ak epar senes awarom, roasiret ak Anut nukan ämän
roianik, areawon ro nukan menanus kon ämän wa roiäi.
25 Ak jekur rowe, meter Israel omsau, Elaija rawon ses
opok, karauk wäimäs asiret sosop rain. Kiro ses opok
woisan 3 orip pak keir 6 orip pak kar om omar oikas nau
wa, kiro ses opok sou ses näwäu omsau erekapu pewon.
26 Keseria, Anut nukas Elaija kar Israel asir opok
äsimorau wa, ko Elaija kar mena enip Sarepat, Saidon
omsau kiro opok kar wäimäs asir opok äsimorwon.
27 Keserianik, kiro ses opok Anut nukan ämän roianik,
areawon ro Elaisa rawon opok, Israel roasiret sosop ak
sip repros orip aru marowon rain, ko kar ro jekur mau
wa. Neaman ko karar, Siria provins pakan ro karar jekur
mowon.” Jisas nukas keser awarowon.
28 Roasiret ak erekapu turur rain, ak kiro ämän roumana,
kasiaka näwäu pewon.
29 Ak siräianik, Jisas suorna, mena kasik kaima om korosi
opok sir naun suor potoin. Kiro mena kar omtapau siakup
imäi potoin. Kiro pakas suorna, sir naun rai imäi potoin.
30 Ak ko keserna, kos ak unik uruas itimwareanik,
manowon. Ak ko aparin, ko sakau orip, okon, erar apai
rauna, manowon.

Jisas nukas kar ro ko osou aru orip jekurwon.
(Mak 1:21-28)

31 Jisas ko Galili provins Kapaneam mena pote rawon. Kar
tup opok, kiro pakan roasiret Anut nukan ämän kiro opok
mare rawon.
32 Kiro pakan roasiret ak kon ämän roianik, karkairin.
Owon, ko kar ro enip orip senekus ämän awarnuk, roin.
33-34 Kiro tururiäi owa, kar ro ko osou aru kon wou uru
rawon. Ko kakapar piermara, äiewon, “Nasaret menan
Jisas, na ik owoseikaun koum? Utianik, na ik aru mukaun

koum ra? Is na äpu, na ro eposek tuku senes Anut nuka pakaima koumon.”

35 Jisas nukas osou aru sakau ämän auruwon, “Na asornam, kiro ro utoinam, man.” Kiro osou aru kiro ro wou uru rawon, ute manaurmara, roasiret amiakap kiro ro omnokou opok ämäi tirmoi, ko aru mau wa, erar ute manowon.

36 Roasiret ak kiro onok keserwon aparmana, karkairi-anik, aka aka keser arein, “Kiro owo ämän? Kiro ro kon sakaus omsau pakan osou aru sosop sakau ämän awaronuk, ak kon ämän roumana, roat akan woiaka uru rain utware manoin.”

37 Keseria, Jisas nukan sarau mowon ämän omsau erekapu manowon.

Jisas nukas roasiret sosop sip orip jekwarowon.
(Matiu 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Jisas ko roasiret pak akan tururiäi owa rain utwareanik, kar ro Saimon nukan owa potowon. Saimon nukan tanau asir ko sip enip sopou orip, nini rawon. Roasiret ak Jisas kiro asir jekuraun aurin.

39 Jisas nukas Saimon nukan tanau asir sip orip nini rawon siakup tone tai raumara, kiro sip sakau ämän auruwon. Aurnuk, kiro sip kurte ute manowon. Kiro sip asir utomara manowon, kiro asir ko siräumara, karauk roat akan o mis momara, kamware rawon.

40 San nonuk, kiro roat akan jaunakat sip aru orip Jisas siakup imware kouna, Jisas nukan ipous sip roat karar karar akan tapiaka opok maronuk, akan sip aru jekwaronuk, näu sarein.

41 Kiro osou aru ak sip roat sosop opok rain, ak erekapu ute manoin. Kiro osou aru akas piormana, äiein, “Epar, na Anut nukan Mokoi.”

Jisas nukan sakaus osou aru akan oiaksau utup sarewon, akas ätäi aurau senek wa. Owon, ak äpu Jisas ko Anut nukan Mokoi.

Jisas nukas mena atap atap arianik, Anut nukan ämän roasiret erekapu tamareäu.
(Mak 1:35-39)

42 Tapera senes, Jisas rawon mena utomoi, kar mena ro jejemak wäpik opok potowon. Roasiret ak ko itanein. Itane pote aparianik, ak ko siakup potoin. Ak ko tararmana, akas ko utona, manaun senek wa.

43 Kos ätäi awarowon, “Is karauk mena Anut nukan ämän pote tamaram. Kiro onokun Anut nukas is äsimoirnuk, koimin.”

44 Keseria, Judia provins erekapu tururiäi owa, Anut
nukan ämän pote tamarowon.

5

Jisas kon tamareäu roat sare marowon.

1 Kar omre opok, Jisas ko Galili An Unik, (kiro an unik kon
kar enip Genesaret) ko kiro an kasakup tai raunuk, roasiret
ak kos Anut nukan ämän maronuk, rowaun, Jisas sorotorna,
ko keres keres an kasakup potowon.
2 Jisas ko ous oirori kiro an kasakup us nokou opok rairin
aparwon. Kiro ous atak roat aka ous oikas neanik, akan
was oiäin jo an kosor rain.
3 Jisas nukas Saimon nukan ous oik tonomara, Saimon
auruwon, ous an unik opok suornuk, potaun auruwon.
Keserianik, ko kiro ous oikas tone tanemara, roasiret Anut
nukan ämän mare rawon.
4 Jisas nukas roasiret Anut nukan ämän mare rawonus,
Saimon auruwon, “Ous an näu kamuk oi potoinam, nan
jaunat pak ätäi was oiäin jo kureinai, was owaiei.”
5 Saimon nukas Jisas ätäi auruwon, “Näwäu, rusa pututu
ik was oiäin jo kuremun kuremun, ik kar was eteinak owau
wa. Rusa nas äiem, okon, is ätäi kuräm.”
6 Jisas nukan ämän tainoria, akan was oiäin jo kurena,
nonuk, was sosop kiro jo opok nowon, owau senek wa, akan
jo kiräi kuräurwon.
7 Keseria, akas akan jaunakat kar ous opok rain ur-
warona, koin. Kiro jo was sosop orip ate reurna, kiro ous
oirori opok was sosop senes sarewon. Was akan usuäus
kiro ous an unik uru naurwon.
8-9 Saimon-Pita ko kiro was aparianik, näwäu iminewon.
Kos kiro onok aparmoi, ko Jisas siakup pemara, uou sur
weanik, Jisas auruwon, “Näwäu, na is utoirnam, man.
Owon, is onok aru miäim ro.” Kon jaukut erek rain, ak
nais erek kiro onok aparianik, näwäu iminein.
10 Sebedi nukan mokoit ori, Jems Jon ori, au Saimon
pak erek ariain, ak kiro onok aparia, karkairirin. Jisas
nukas Saimon-Pita auruwon, “Na wa iminäu, na okoro was
rusapai oum senek, tawa na roasiret keseriar imwaram.”
11 Keseria, ak akan ous kiro an kasakup oi pote mia, kiro
osap erekapu utia, ak Jisas tainori manoin.

Jisas nukas kar ro sip repros orip jekur mowon.
(Matiu 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Kar omre opok, Jisas ko kar näu mena potowon. Kiro
mena kar ro sip aru repros orip rawon. Kiro ro ko koi Jisas
aparmara, uou sur weanik, Jisas auruwon, “Näwäu, na isan

ui aru jäkäi muraun itok, utianik, nan ronkat pakas keser.
Na is rapoire murota, is eposek saräm.”
13 Jisas nukas wouti momara, kiro ron tapau atomara,
auruwon, “Isas aisom, na eposek saräm.” Kiro ses opokar,
kiro ron repros ui manowon.
14 Jisas nukas kiro ro sakau ämän auruwon, “Is okoro
onok keserim na pote karauk roasiret wa awarau. Utianik,
na Anut kamuk raiäu ro siakup potea, nan enmat näu
sarewon ätär muruta, apaisai. Apaisonuk, na Moses nukan
sintore ämän tainornam, opur oianik, Anut jou muruta, kiro
epar roasiret erekapu äpu maiei, na ätäi eposek saremon.”
15 Kiro ro Jisas nukas ämän auruwon tainorau wa, ko
potomara, roasiret erekapu awarowon. Roasiret sosop ak
kiro ämän roumana, ak Jisas kon ämän rowaun pak akan
sip jekur maraun pak koin.
16 Jisas nukas Anut auraun ko omnokou roasiret wa raiäi
opok poteanik, Anut auriäu.

Jisas nukas kar ro isou ipou meiewon, manau senek wa, jekurwon.

(Matiu 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Kar omre opok, Jisas ko Anut nukan ämän roasiret
maronuk maronuk, karauk Parisi* roat näunäu pak sintore
ämän tamareäi roat pak, ak erekapu Galili provins pakan,
pak Judia provins pakan pak Jerusalem näu menan pak
koianik, ak kiro opok tane rain. Näwäu nukan sakau Jisas
opok raunuk, ko roasiret sip orip jekur maraun itok.
18 Kesernuk, karauk roat akas kar ro patan opok mianik,
Jisas siakup ämäi koin. Kiro ro kon enipsau erekapu
meiewon, ko siräi manau senek wa. Ak kiro ro ämäianik,
Jisas owa rawon opok nepukup maurin.
19 Owa roasiret sosop rauna, ak ou rorok pakaima tonau
senek wa. Keseria, kiro roat akas ou sakatou apsasawou oik
toneanik, kiro ou sakatou tuwemana, kiro oikas kiro sip ro
Jisas tai rawon opok nepukup mona, nowon.
20 Jisas nukas akan woiaka epar moin apwaromara, ko
kiro sip ro auruwon, “Jai, nan onok aru jäkäi musom.”
21 Kiro Parisi roat pak sintore ämän tamareäin roat pak
aka aka ronkatein, “Okoro owo onok? Okoro owo ros Anut
ate aparau? Kar omnokou pakan ros ko onok aru jäkäi mau
senek wa. Anut nukas karar epar ko onok aru jäkäi maraun
itok.”
22 Jisas ko akan ronkat woiaka uru äpu momara,
awarowon, “Ak akan woiaka uru owon kiro ronkat ourai?
23 Is owo ämän äiäun itok, owo ämän äiäun itok wa? ‘Nan
onok aru jäkäi musom,’ is keser äiäm ra, ‘Na siräinam,

manam,’ is keser äiäm ra? Is owo ämän äiäm, ak akan woiaka is mesin epar maiei?
24 Utianik, ak Ro Nukan Mokoi ko enip orip, ko okoro omnokou pakan onok aru jäkäi maun itok äpu maun is keseram.” Keseria, kos kiro ro kon ipou isou meiewon auruwon, “Isas aisom, na siräinam, nan mat oinam, nan mena man!”
25 Jisas nukas kiro ro keser aurnuk, ko kurte siräimara, roasiret erekapu turur rain amiakap ko kon mat oumara, Anut jou murianik, kon mena manowon.
26 Ko manonuk, kiro roasiret ak erekapu karkairianik, iminemoi, ak Anut nukan enip jou murumana, äiein, “Ik rusapai kar onok atap aparum.”

Liwai ko Jisas tainori manowon.
(Matiu 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Kiro onok kesermara, Jisas ko potomara, kar ro enip Liwai ko roasiret akan takis aiauk oiäu, kon sarau miäwon owa tane raunuk, aparwon. Jisas nukas Liwai auruwon, “Na koi, is tainoir.”
28 Keser aurnuk, Liwai nukas siräianik, osap erekapu utomoi, Jisas tainori manowon.
29 Kar omre opok, Liwai ko Jisas pak kon owa poteanik, o je rain. Kon owa kon sarau jaukut pak karauk roat pak tururianik, Jisas pak o jein.
30 Karauk Parisi roat pak sintore ämän tamareäi roat pak akas ämän sosop mianik, Jisas nukan tamareäu roat* totwaroin, “Ak owon takis oiäi roat pak roat onok aru miäi pak erek o jerai?”
31 Jisas kiro ämän roumara, kos ätäi awarowon, “Roat ak sip wäpik, ak dokta siakup wa poteäi. Inok ro ko sip orip karar ko dokta siakup poteäu.
32 Kiro senek, is roasiret onok eposek miäi urwaraun kowau wa. Is roasiret onok aru miäi ak akan woiaka piriraun koimin.”

O utaun onok ämän.
(Matiu 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Karauk roat akas Jisas totorin, “Jon nukan tamareäu roat ak kar muti o wa jeäi. Ak Anut karar auri raiäi. Parisi akan tamareäi roat, nais ak keseriar keseriäi. Utianik, nan tamareäum roat ak o pak an pak sosop jeäi. Ak owon keseriäi?”
34 Jisas nukas ätäi awarowon, “Kar asir ro owaun ses opok, kiro ro raunuk, kon jaukut koi rauna, o utaun itok ra? Is epar awarom, Kiro onok wa keseraiei.
35 Utianik, tawa kiro ro asir owaun ko karauk roat akas ak pakan imäi manona, kiro epar kiro ses opok, ak o utaiei.”

36 Keseria, kos kar totok ämän awarowon, “Kar ros kon
meteran omjo kiräianik, ko kon omjo awau pakan omjo si
eteinak patirnuk, kiräianik, mustäi opok wa näke miäu.
Kar ros kiro onok kesernuk, kon omjo awau aru mianik,
kiro omjo si awau eteinak, omjo mustäi ori eposek wa sarai.
37 Kar ros wain an awau meme kerau mustäi opok
wa äräine miäu. Ko kesernuk rai, kiro wain an awau
sipar kurarianik, meteran meme kerau kiräianik, wain an
omnokou opok kour nai. Kiro meme kerau nais erek jäkäiai.
38 Wain an awau ko meme kerau awau opok äräine mota,
au eposek rawaiei.
39 Kar ro ko wain an meten jeanik, ko awau utiäu. Ko
keser äiäi, ‘Mustäi kiro eposek.’ ”

6

Juda akan sumaun omre tup eteinak opok.

1 Kar tup etei sumiäi omre opok, Jisas ko kon tamareäu
roat pak, wit woi kamukas potoin. Kon tamareäu roat akas
wit nemauk oianik, nuakemoi, je je potoin.
2 Karauk Parisi roat akas apwareanik, äiein, “Ak owon
sumaun ses opok sarau morai? Kiro ak Moses nukan sintore
ämän aru morai.”
3 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak Devit kon weräiäi roat
pak sou akwaronuk, Anut jou murin pakan bret jein, ak äpu
ra, äpu wa?
4 Ko Anut nukan owa tonomara, kiro bret Anut jou
muriäin patan opok rawon oumara, kon roat pak jein. Kiro
ep roat akas jaun itok wa. Anut kamuk raiäi roat akas karar
jeäin. Utianik, Devit nukas kon roat pak jein. Ak kiro jer
ninaräu wa ra?”
5 Keseria, Jisas nukas awarowon, “Ro Nukan Mokoi,
nukasar kiro sumaun omre kameäu, ko owo onok keseraun
itok.”

Jisas nukas kar ro ipou meiewon jekur mowon.
(Matiu 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Kar tup etei sumaun omre opok Jisas ko tup owa
tonomara, Anut nukan ämän roasiret mare rawon. Kar ro
kon ipou karaima meiewon orip ko kiro tup owa rawon.
7 Raunuk, karauk Parisi roat pak sintore ämän tamareäi
roat pak Jisas enkup ämän maun kiro ro jekurnuk, aparaun
rai kame rain.
8 Jisas ko kiro roat akan ronkat äpu momara, kiro ipou
meiewon ro auruwon, “Na siräinam, roasiret amiakap koi.”
Kiro ro siräumara, roasiret amiakap koi tai rawon.
9 Keseria, Jisas nukas Parisi roat awarowon, “Is ak
totwaraurim, iken sintore ämän nukas sumaun omre opok

onok eposek maun äiein ra, onok aru maraun äiein? Kar
ro jekurau ra, aru murau?”
10 Keseria, Jisas nukas roasiret erekapu apware kuremara,
kiro ro auruwon, “Nan ipon kure.” Kiro ro auruwon siar
kesernuk, kon ipou näu ätäi meter eposek rawon senek
sarewon.
11 Utianik, Jisas nukas kiro kesernuk, aparia, roat näunäu
ak kasiaka penuk, aka aka Jisas wena, meiäun ämän atoin.

Jisas nukas kon ämän oi ariaun roat 12 orip sare marowon.
(Matiu 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Kar ses opok, pututu Jisas ko Anut auraun omtorou
opok tone Anut auri rawon.
13 Tapera, kon tamareäu roat urwarnuk, kouna, roat 12
orip sare marowon. Keser sare maromara, Anut nukan
ämän omsau oi ariaun roat* enmak marowon.
14-16 Kiro roat sare marowon, akan enmak kiro: Saimon
(Jisas nukas ko kar enip Pita mowon), kon amak Andru,
Jems, kon amak Jon pak, Filip, Bartolomiu, Matiu, Tomas,
kar Jems (Alfius nukan mokoi), kar Saimon (ko kar tupsiu
enip Serot pakan), Judas (Jems nukan mokoi), kar Judas
Iskariot kos Jisas kon iwäi jaukut akan ipiakap marowon.

Jisas nukas roasiret sosop jekwarowon.
(Matiu 4:23-25)

17-18 Jisas kon ämän oi ariaun roat sare mareanik, ko ne,
om urun opok kon sarau roasiret sosop pak karauk roasiret
sosop, Judia provins pakan pak, Jerusalem menan pak, Taia
menan pak, Saidon menan pak kiro omnokou erekapu kiro
pakan koi turur rain opok nowon. Kiro roasiret ak kon
ämän rowau koin, karauk roasiret sip aru orip pak, osou
aru orip pak, Jisas nukas jekwarowon.
19 Roasiret ak kon omjo atona, eposek sariai. Kon sakau
kiro pakas potomara, roasiret sip orip eposek sariai.

Jisas nukas woiaka näu saräun ämän awarowon.
(Matiu 5:1-12)

20 Jisas nukas kon tamareäu roat apwaromara,
awarowon, “Inok roasiret ak äpu akasar akan totomaka
sarwarau senek wa, akararnak onok eposek mau senek wa,
ak woiaka eposek saräiei. Anut nukas ak kamwareäu.
21 Ei, ak rowe, inok roasiret ak Anut nukan onok eposek
owaun sarau sakau maiei ak woiaka eposek saräiei. Owon,
Anut akan sarau moin apwareanik, sarwarai.
Ei, ak rowe, rusapai ak wairai, ak akan woiaka näu sare
rawe. Tawa ak nepipiraiei.

22 Tawa ak Ro Nukan Mokoi tainori arina, roasiret akas
ak mesin kasiaka pemana, akan enmaka aru maiei, kiro
keserna, ak akan woiaka näu sarewe.
23 Kiro onok ak opok keserna, ak woiaka aru wa mau,
woiaka näu moinai, nepipirwe. Owon, ak kiro onok
keseraiei, Anut nukas karauk osap eposek sare marowon
omar oik rau tawa owaiei. Meter akan askanai Anut nukan
ämän roianik, areain roat kiro onok aru ak opok keseriar
keseraiei."

Jisas nukas woiaka aru maun ämän arowon.

24 Jisas nukas ätäi äiewon, "Ak roasiret ak rusapai osap
sosop orip, ak rusa jekur nepipir rai, tawa ak saruku saräiei.
25 Ak roasiret ak rusapai o sosop jeanik, nokomaka pera,
tawa ak sou akwarai.
Ak roasiret ak rusapai nepipirianik rai, tawa ak woiakati
mianik, wai rawaiei.
26 Ak rusapai jekur rauna, meter akan askanai akas sät
eitek akan ämän roianik, areain roat, akan enmaka jou
mareäin senek roasiret akas akan enmaka jou maraiei. Ak
wopurut, tawa ak usu näwäu owaiei."

Jisas nukas roasiret akan iwäi jaunakat pak jekur rawaun awarowon.
(Matiu 5:38-48, 7:12a)

27 Jisas nukas ätäiar äiewon, "Ak rowe, akan iwäi
jaunakat pak wa weräiäu. Roasiret akas akan enmakap sät
ämän mona, akas onok eposek kiro roasiret opok maiei.
28 Ak kiro roat akas ak aru maraun areai, akas pak jekur
rawaun ämän awarowe. Ak kiro roat akas ak aru maraun
arina, akas Anut aurna, Anut nukas kiro roat sarwarai.
29 Utianik, kar ros nan sipon näu kaimas purnuk, ätäi
pirirnam, sipon sau kaimas nuruta, purai. Utianik, kar ros
nan omjo rumukäu ounuk rai, nas wa tämurau. Utota, nan
kar omjo nais owaura.
30 Kar ros nan osap owaun aisonuk, na wa tämurau. Na
ko nuram. Kar ros nan osap oi manonuk, ätäi amuk iram
rai wa aurau.
31 Owo onok eposek karauk roat akas ak opok keseraun
ronkataiei, akas kiro onok eposek karauk roat opok keseriar
keseware.
32 Karauk roat akas akanun woiakas meieäi, akas nais ätäi
kiro roat akanun karar woiaka meieäi. Keserna, Anut nukas
ak kar osap eposek arai ra? Onok aru miäin roat nais ak
keseriar keseriäi.
33 Akas karauk roat kar onok eposek ak opok moin, akas
nais ak eposek kamwaraiei, owo osap eposek owaiei? Roat
onok aru miäi ak nais kiro onok keseriar keseriäi.

34 Ak kar ro akan osap nurianik, akan ronkat ko kiro osap
ätäi arai, owo osap eposek Anut nukas ak arai? Onok aru
miäu ro nais ko kar ro osap nurunuk, kon ronkat, kiro ros
osap ätäi nuraun rai ronkatäi.
35 Ak kiro onok utomana, akan iwäi jaunakat akanun
woiakati maronai, jekur sarware. Ak onok eposek akan
iwäi jaunakat opok mowe. Ak roat osap aroinai, ätäi akas
pak akan osap ikaurai rai wa ronkatäu. Ak keseraiei,
tawa ak osap näwäu owaiei, ak Anut Näwäu nukan mokoit
epar rawaiei. Anut ko roat osap erar ariäu, akas ko wa
auriäi. Roat eposek pak, roat aru pak, Anut nukasar rapor
kamwareäu.
36 Akan momonaka, Anut nukas karauk roasiret akanun
woiakati miäu senek, ak nais karauk roat akanun woiakati
mianik, sarwaraiei."

Akas karauk roat akan onok akan ronkat pakaima wa wasarewarau.
(Matiu 7:1-5)

37 Jisas nukas ätäi äiewon, "Ak karauk roat akan onok wa
wasarewaräiei. Ak keserna, Anut nukas nais akan onok wa
wasaräi. Ak kar ron onok aru wa aparau. Ak keserna, Anut
nukas nais akan onok aru wa aparai. Ak kar ron onok aru
utona, Anut nukas akan onok aru utomarai.
38 Ak karauk roat osap ariai senek, Anut nukas ak osap
arai. Ak roat osap sosop arona, Anut nukas nais ak ätäi
osap sosop arai. Kos akan jowa ätäi osap sosop jokeanik, jo
suormara, ätäiar osap sosop jowa jokonuk, akan jo ok päi.
Ak kiro osap sosop owaiei. Ak karauk roat opok owo onok
miäi senek, Anut nukas ak opok nais keseriar keserai."

39 Jisas nukas kar totok ämän awarowon. "Kar ro amuk
utup, kos kar ro amuk utup jauk apu ätär muraun itok ra,
wa ra? Ko jauk kesernuk, kiro roat oirori amiaka utup jauk
ournuk rai, jauk ori erekur owateanik, up uru naieir.
40 Kar mokoi ko kon tamareäu ro itimorau senek wa. Ko
tawa ämän erekapu roianik, jekur tainoria, epar ko kon
tamareäu ro senek sarai.
41 Na owon jaunan amuk opok us eteinak oikuräun
aparum? Nakan amun opok am sawau rau na aparau senek
wa ra?
42 Nakan amunauk opok am sawau näwäu raunuk, na
owose nan jaunan amuk opok us oi kuräun aurum, 'Jai,
is nan amun opok us oi kure musam rai aurum?' Na
sätwareäum ro, amke am sawau näwäu nakan amun opok
rau oi kureinam, ätäi eposek apu aparianik, epar jaunan
amuk opok us rau oi kure mur."

Am nemauk eposek pak nemauk aru pak.
(Matiu 7:16-20, 12:33-35)

43 Jisas nukas awarowon, “Am eposek raiäu, ko nemauk
aru wa muriäu. Am aru ko nemauk eposek wa muriäu.
44 Am erekapu rau, akan nemauk karar muriäu. Wer
nemauk ko äriauk mu opok wa muriäu. Roat ak uran
nemauk isiau amurik pakan oiäi ra? Wa senes wa.
45 Ro eposek ko kon ronkat eposek orip ko ämän eposek
kon wou uruas siräi penuk, areäu. Ro aru ko kon ronkat aru
orip ko ämän aru miäu. Owo ronkat kon wou uru raiäu,
kiro siräi penuk, kon oksau pakas ämän miäu.”

Ou maun onok oirori.
(Matiu 7:24-27)

46 Jisas nukas ätäi äiewon, “Ak owon, is ‘Näwäu, Näwäu.’
airiäi? Ak owon isan ämän wa tainoriäi?
47 Ak rowe! Kar ro ko is rawa koianik, isan ämän
roumara, tainoriäu. Is kon onok ak opok ätär marota,
aparaiei.
48 Kiro ro isan ämän roumara, tainoriäu, kiro onok kesek.
Kar ro ko ou maurmara, amke up tuwe noptomara, aiauk
tararmara, ou tutu sakau kurewon. Om näwäu nomara, joi
näwäu nowon, kiro ou ko sakau rawon. Owon, ko aiauk
opok ou mowon.
49 Kar ro ko isan ämän roumara, tainorau wa, ko kesek, ko
ou us nokou opok ou up tuemara, ou mowon, ko ou sakau
mau wa. Om näwäu nomara, joi näwäu nowon, kiro ou
erekapu joies oi manowon. Kiro ro ko Anut nukan ämän
roumara, wa tainoriäu.”

7

Jisas nukas kar ro jekur mowon.

1 Jisas ko Anut nukan ämän roasiret erekapu mare
kuremara, ko Galili an kasakup Kapaneam mena manowon.
2 Kiro mena kar ro, ko marai roat akan kamwareäu
ro näwäu, nukan sarau ro ko sip orip. Kon sarau ro
kon sarau ämän aurnuk, jekur tainoriäu. Keseria, kon ro
näwäu konun wous meiewon. Kiro ro sip näwäu oumara,
meiäurnuk, kiro ro näwäu ko kon sarau ro nukanun wouti
mowon.
3 Keseria, kiro ro näwäu ko Jisas Kapaneam mena pe
rawon ämän roumara, kos karauk Juda* akan roat näunäu
äsimwaronuk, koi kon sarau ro jekuraun aurau potoin.
4 Kiro roat akas Jisas siakup tonomana, ämän sakau aurin,
“Kiro ros ik jekur kamoikeäu kon sarau ro meiäuru, okon,
nas potoinam, jekur mo.

5 Ko ik Juda roasiret jekur sareikeäu. Kosar iken tururianik, Anut nuka jou muraun ou mowon.”

6 Keseria, Jisas ko kiro ro näwäu nukan sarau roat tainware potowon. Ko mena siakup potonuk, kiro ro näwäu nukas Jisas ämän keser surmurowon, “Näwäu, is onok aru miäim ro, okon, na isan owa wa potau.

7 Is ro aru, okon, is na siatap potau senek itok wa. Utianik, na onsaus karar äieta, isan sarau ro ko eposek saräi.

8 Is nais roat näunäu akan inkaruru raiäim. Karauk marai roat ak isan inkaruru raiäi. Isan kar marai ro auriaim, ‘Na okoro opok koi,’ aurita, koiäu, kar auriaim, ‘Na enro opok pot,’ aurita, poteäu. Isan sarau ro ko ‘Na okoro sarau mo,’ rai aurita, sarau miäu.”

9 Jisas ko kiro ämän roumara, ko karkairwon. Ko ätäi pirirmara, kiro roasiret ko tainori potoin awarowon, “Is epar senes awarom, is kar Israel ro okoro ro senek kon wou epar mowon wa aparmin.”

10 Kiro roat akan näwäu nukas äsimwarowon ak ätäi poteanik, kiro sarau ro eposek sarewon aparin.

Jisas nukas Nein menan mokoi meiewon siräi mowon.

11 Om ses katu manonuk, Jisas kar mena enip Nein, kiro mena potowon. Kon tamareäu roat pak karauk roasiret sosop pak erek potoin.

12 Jisas ko kiro mena porim rorokpai siakup raunuk, kar ro meiewon imäi koin, Ro meiewon kon anak kar mokoi wäpik, kon mokoi kiro karar, kon komu nais meter meiewon. Kiro mena roasiret sosop kiro asik pak erek tainori koin.

13 Näwäu ko kiro asik aparianik, wouti mowon. Ko kiro asir auruwon, “Na wa waiäu.”

14 Ko kiro ro meiewon siakup poteanik, ro meiewon patan opok ipou mowon. Kesernuk, roat ak meiewon ro patan orip ämäi koin ak kiro opok tai rain. Jisas nukas äiewon, “Mokoi, is aisom, na siräu.”

15 Kiro ro meiewon ätäi siräumara, kon patan opok tane raumara, ko arewon. Keseria, Jisas nukas kiro mokoi imäiemara, kon anak nuruwon.

16 Kesernuk, roasiret erekapu iminemoi, Anut nukan enip jou murianik, ak äiein, “Anut nukan ämän roianik, areawon ro kar ik kamuk kowon. Anut kon roasiret sarwarau kowon.”

17 Roasiret ak Judia provins pak karauk omnokou Judia siakup pak manoutomana, ak kiro onok Jisas nukas sarau mowon ämän ari ari arein.

An jomareäwon ro, Jon nukas kon tamareäu roat oirori Jisas siakup äsimwatowon.
(Matiu 11:2-19)

18-19 Jon nukan tamareäu roat akas Jisas nukas onok erekapu Jisas nukas keserwon aparianik, Jon koi aurin. Keseria, Jon nukas kon tamareäu roat ori, Jisas siakup äsimwatia, keser totoraun awatowon, "Roat akas kar ro näwäu kowai äiein. Na kiro ro ra, ara, ik kar ro ruris kowai kumäm ra?"
20 Kiro roat ories Jisas siakup koianik, totoririn, "An jomareäu ro, Jon nukas ik na totoisaun äsimoitowon, 'Na koi Israel roasiret imwaraun koumon ra, ik kar ro kowai kamäm?' "
21 Kiro ses opok Jisas nukas roasiret sosop sip aru orip jekwarowon. Osou aru orip roat erek jekwarowon. Karauk roat amiak utup orip amiaka urarenuk, ak ätäi om aparin.
22 Keseria, Jisas nukas ätäi kiro roat ori awatowon, "Ak owo ämän roumoi, akan amiakas owo onok apari kiro erekapu, ätäi pote Jon aurwe. Amiak utup roat ak ätäi amiak uräianik, om apari. Isiaka tipinewon roat ak apu arirai. Roat sip repros orip ak ätäi eposek sarei. Raiaka otop roat ak ätäi ämän jekur roi. Meiein roat ak ätäi awau siräiein. Saruku roat ak Anut nukan Ämän Eposek roi.
23 Inok ro ko isanun wou epar mianik, ko sakau tai rawai, kiro ro kon wou näu saräi."
24 Jon nukan tamareäu roat ori manosa, Jisas nukas Jon nukan ämän roasiret turur rain awarowon, "Ak ro wäpik mena om puru opok Jon siakup owo osap aparaun potoin? Ak kar pakpak uriris atonuk aparau potoin ra?
25 Ak owo pote aparin? Ak kar ro omjo eposek mer amke rawon pote aparin ra? Kiro roat ak omjo eposek orip ak osap sosop orip pak ak mena ou eposek opok raiäi.
26 Ak is airowe, ak owo aparau potoin? Anut nukan ämän roianik, ariäwon ro kar ra? Kiro epar senes. Is epar awarom ko Anut nukan ämän roianik, ariäu ro. Kos karauk Anut nukan ämän roianik, ariai roat itimware rau.
27 Jon kiro ro meter Anut nukan ämän nukas äiewon, 'Anut nukas äiewon "Is isan ämän oi areäun ro äsimorta, amke koi, nan apu tuku sare musai." ' *Malakai 3:1*
28 Is ak epar senes awarom, Jon nukas okoro omnokou pakan roasiret erekapu itimware rau. Utianik, inok ro ko Anut nukan amuk opok enip jou wäpik, kos äiäu, 'Anut isan kamoireäu ro näwäu, is ko inkaruru raim' kiro ros Jon itimori rau."
29 Roasiret erekapu kiro ämän roumoi, karauk roasiret pak karauk takis aiauk oiäi roat pak akas äiein, "Epar

Anut nukan onok tuku eposek.” Meter, ak Jon nukas an
jomarowon, okon, ak keser äiein.
30 Parisi roat pak sintore ämän tamareäi roat pak ak Anut
nukan onok eposek tainorau utiäi. Keseria, Jon nukas an
jomaraun awaronuk, utoin.
31 Jisas nukas roasiret awarowon, “Is rusapaian roasiret
owo senek äiäm? Is akan onok owo senek äiäm?
32 Ak mokoit eteinanak akas om sorik opok tane raumana,
karauk mokoit pak sipiräiäun keser urwareäi, ‘Ik asir oiäin
parau urumun, utianik, ak karäu wa.’ ‘Ik op meieäin sir
wemun, utianik, ak waiäu wa.’
33 An jomareäwon ro, Jon pemara, karauk omre opok, ko
o pak wain an pak wa jeäwon. Kesernuk, akas aurin, ‘Jon
ko osou aru orip,’ äiein.
34 Ro Nukan Mokoi koumara, ko wain an o pak jenuk, akas
äiein, ‘Okoro ro aparwe, ko po senek o sosop jeäu. Ko aiauk
oiäi roat pak onok aru miäi roat pak o jeäu.’
35 Anut nukan Osou Näu oin roasiret ak epar kiro Anut
nukan ronkat eposek äpu maiei.”

Kar sapum asires uer sou eposek oumara, Jisas nukan isou kosorwon.

36 Kar Parisi ro nukas Jisas kon owa o jaun imäi potowon.
Jisas ko kiro owa poteanik, o jaun tanewon.
37 Kiro mena kar asir ko onok aru orip raiäwon. Kos Jisas
Parisi ro nukan owa o jera ämän roumara, ko kar botol
eposek uer sou eposek päun oumara, kowon.
38 Kiro asir pemara, Jisas siakup tai raumara, wai rawon.
Kon amuk urokus Jisas nukan isou opok nowon. Keseria,
kon tapau urik rumukäus kiro amuk urok Jisas nukan isou
opok tätäi kuremara, kon isou oktokormara, kiro uer oianik,
Jisas nukan isou opok kourwon.
39 Kesernuk, kiro Parisi ro kiro aparmara, ronkatewon,
‘Okoro ro ko Anut nukan ämän roianik, areawon ro maro,
ko äpu mai, kiro asir inokos ko atou. Ko äpu mai kiro asir
ko apu pakan asir.’
40 Jisas nukas kiro Parisi ro nukan ronkat äpu momara,
äiewon, “Saimon, is kar ämän aisaurim.” Saimon nukas
ätäi Jisas auruwon, “Näwäu nan ämän airota, rowam.”
41 Jisas nukas keser auruwon, “Ro oirori au poteanik,
kar ro opok aiauk oianik, auririn ‘Nan aiauk amuk tawa
ätäi isamur.’ Kar ro ko aiauk 500 orip owon, kar ros nais
keseriar ko aiauk 50 orip owon.
42 Au ätäi kon aiauk nurau senek wa, okon, kiro aiauk
atowon ros awatowon, ‘Au kiro aiauk mesin wa ronkatäu,
is erar atom.’ Kiro roat oirori, inokos kiro ro mesin wous
näwäu meiäi?”

43 Saimon nukas ätäi keser äiewon, “Isan ronkat kiro ro
ko aiauk sosop 500 orip owon.”
Jisas nukas ätäi Saimon auruwon, “Na kiro ämän epar
senes äiem.”
44 Keseria, Jisas nukas kiro asir rawon pakaima pirirmara,
Saimon auruwon, “Na okoro asir amunas aparum ra? Is
nan owa pemin, na isan isi an kosoraun an irau wa, utianik,
okoro asir ko amuk urokus isan isi an kosorianik, kon tapau
urikus tätämuruwon.
45-46 Na is nan owa imäiri pemon na is oktokoirau wa,
okoro asires is peita, kos isan isi oktokormara, utoirau wa.
Na uer isan tapi opok kourau wa, utianik, okoro asires isan
isi uer sou eposekus erekapu jomurowon.
47 Keseria, rusapai is aisom, kon onok aru sosop miäu, isas
kon onok aru erekapu jäkäi murim. Owon, kon wou isanun
meiewon. Utianik, inok ro ko onok aru eteinak mowon, isas
kon onok aru jäkäi murimin. Kos isanun wou uru eteinak
meiäi.”
48 Keseria, Jisas nukas kiro apu pakan asir auruwon, “Isas
nan onok aru erekapu jäkäi musom.”
49 Karauk roat ak erek ko pak o je rain kiro ämän
roumana, aka aka arein, “Okoro ro inok, ko onok aru jäkäi
maraun itok ra?”
50 Jisas nukas kiro asir auruwon, “Nan won is mesin epar
momon, okon, na ätäi eposek saremon. Keseria, rusapai
nan won päurar orip man.”

8

Karauk asiret Jisas kon tamareäu roat pak sarware potoin.

1 Kar omre opok, Jisas ko kon tamareäu roat 12 orip ak
näu mena pak mena eteinanak pak poteanik, Anut nukan
ämän roasiret maroin.
2 Kiro ses opok, osou aru karauk asiret akan woiaka uru
rau Jisas nukas oi kurwarowon. Kar asir kon enip Maria
ko Magdala menan Jisas nukas osou aru 7 orip oi kure
muruwon.
3 Kar ro kon enip Kusa, ko Herot nukan ou kameäwon ro.
Herot ko kiro omsau kameäwon ro näwäu. Kiro ro nukan
asir kon enip Jona pak kar asir enip Susana pak karauk
asiret pak ak Jisas kon tamareäu roat pak tainwareanik,
manoin. Kiro asiret akas akan aiauk pak osap pak oianik,
Jisas kon tamareäu roat pak sarware manoin.

Ro o uku woia kurewon.
(Matiu 13:1-9; Mak 4:1-9)

4-5 Roasiret mena atap atap pakan Jisas siakup koin
erekapu koi tururna, Jisas nukas kar totok ämän awarowon,

“Kar ro o uku kuräun kon woia potowon. Karauk o uku apu opok noin. Kesernuk, roat akas taiein, ai rautes pe oi jein.
6 Karauk o uku aiauk opok noin. Kiro o uku tu pein. Kiro omnokou an wäpik. Keseria, kiro o uku tu pemara, meiein.
7 Karauk o uku amurik katuau sop uru neanik, tu pein. Katuaus oi jenuk, jekur taiäun senek wa.
8 Karauk o uku omnokou eposek opok noin. Kiro o uku omnokou eposek opok noin, kiro o uku eposek tu pein. Tu peanik, ak näu sosop murin, karauk näu 100 orip murin.”
Jisas keser äiemara, roasiret awarowon, “Roasiret ak raiaka orip raroi, ak kiro totok ämän roianik, onoktapau äpu maiei!”

Jisas nukasar nukan totok ämän onoktapau äiewon.
(Matiu 13:10-17; Mak 4:10-12)

9 Jisas nukan tamareäu roat akas kiro totok ämän onoktapau owo senek rai totorin.
10 Kos ätäi awarowon, “Anut nukas roasiret kamwaraun onok meter ämäi rawon. Rusapai ak isan tamareäim roat, okon, kiro onoktapau ätär marom. Karauk roasiret ak totok* ämän karar roiäi. Keseria, ak amiakas apariäi apariäi, sinuk, jekur wa apariäi. Ak ämän raiakas roiäi roiäi, sinuk, onoktapau äpu wa.” *Aisaia 6:9*

Jisas nukas o uku nukan totok ämän onoktapau awarowon.
(Matiu 13:18-23; Mak 4:13-20)

11 Jisas nukas keser äiewon, “Kiro totok ämän kon onoktapau kesek: Kiro o uku, kiro Anut nukan ämän.
12 Karauk o uku apu opok noin, kiro kesek, roasiret ak Anut nukan ämän roin, rouna, Satan nukas peanik, akan woiaka uruan ämän oi manowon. Kon ronkat, ko kesernuk, ak woiaka epar wa mona, Anut nukas ak ätäi wa imwarai.
13 Karauk o uku ai marmar opok noin, kiro kesek, roasiret ämän roin, roianik, nepipirin. O uku kinip omnokou uru nau wa. Kon onoktapau kesek, akan woiaka epar moin, kiro eteinak. Atonwaraun ses opok, ak Anut nukan ämän utaiei.
14 Karauk o uku amurik katuau sop uru noin, kiro kesek, roasiret ämän roin, roianik, ari ari poteanik, usu atap atap oianik, woiaka aru mona ra, omnokou pakan osap pak omnokou pakan onok pak aparianik, nepipirmana ra, Anut nukan ämän tamkäswareäi. Keseria, kiro o uku eposek sarau wa. Wa. Ak Anut nukan ämän erekapu utoin.
15 Kiro o uku omnokou eposek opok noin, kiro kon onoktapau kesek, roasiret ämän roianik, sakau atoin, akan

woiaka epar sarein. Ak sakau raiäi. Kiro keseriar, ak o uku
muriäu senek sosop muriäi.”

Arou baket uru ämäi miäi.
(Mak 4:21-25)

16 Jisas nukas ätäi äiewon, “Kar ros arou aioimara, baket
uru ra, patan inkaruru wa miäu. Ko arou aioianik, kämioik
äsäi monuk, karauk roat owa pemana, kiro arou apariäi.
17 Owo osap akan woiaka uru ämäi rau erekapu amop
päi. Owo osap roat akas kururur miäi erekapu arou merek
opok penuk, roat aparaiei.
18 Ak jekur rainai, ämän rowe. Utianik, kar ro ko karauk
ronkat eposek orip, kiro ro Anut nukas karauk ronkat
eposek nurai. Utianik, inok ro ko ronkat eposek wäpik,
utianik, kon ronkatis isaka ronkat eposek orip äiäu, Anut
nukas kon ronkat eteinak ate rau kiro erekapu ätäi senri
owai.”

Jisas nukan anak pak amakut pak ko aparau pein.
(Matiu 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Kiro ses opok, Jisas nukan anak amakut pak Jisas
aparau koin. Kiro opok roasiret sosop turur rain, okon, ak
Jisas siakup tonau senek wa. Keseria, ak ou rorokpai tai
rain.
20 Karauk roat akas apwaromana, pote, Jisas aurin, “Nan
anin amunat pak na apaisau koin, kasik en tai rai.”
21 Kiro keser aurna, Jisas nukas ätäi kiro roasiret
awarowon, “Inok roasiret ak Anut nukan ronkat tainoriäi,
kiro roasiret ak epar isan ani amaiat.”

Jisas nukas urir näwäu pewon aurnuk, utowon.
(Matiu 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Kar omre opok Jisas ko kon tamareäu roat pak ous
eteinak opok tonea, awarowon, “Ik karaima aisen potau.”
Awaronuk, potoin.
23 Kamuk potona potona, Jisas ko ninowon. Ninonuk
ninonuk, urir näwäu pemara, kiro ous anas oi jauruwon.
Kesernuk, roat erekapu iminein.
24 Jisas nukan tamareäu roat akas potomana, Jisas turar-
ianik, aurin, “Näwäu, ik anas oike jauru.” Kos siräianik,
kiro urir an pak kewatonuk, päurar rairin.
25 Kos ätäi kon tamareäu roat awarowon, “Akan woiaka
epar moin esewon?” Ak iminemoi, ronkat sosop oianik,
äiein, “Okoro owo ro? Kos urir pak an pak awatonuk, au
kon ämän roumoi, tainorir.”

Jisas nukas kar ro osou aru orip jekur mowon.
(Matiu 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kiro keser kureanik, Jisas nuka pak kon tamareäu roat
pak kiro ous pakas Gadara mena, Galili provins karaima
potoin.
27 Ous pote kasakupai pote sumonuk, Jisas pitikänir
nowon. Kiro mena kar ro ko osou aru orip rawon. Ko Jisas
siakup pewon. Ko om ses rumukäu, ko omjo wa takeäu ko
pirim raiäu. Ko owa wa niniäu. Wäpik, ko op up kureäin
omoi niniäu.
28 Kiro ros Jisas aparmara, piormara, koi Jisas nukan
isou siakup uou sur wewon. Kos sakau urwemara, Jisas
auruwon, "Jisas, na Anut kämioik rau nukan mokoi. Na is
owoseiraurum? Is Anut nukan enip sakau ateanik, aisom,
na is usu wa irau."
29 Ko keser auruwon, owon, meter Jisas nukas kiro osou
aru kiro ro opok man auruwon. Keseria, kiro osou aru
nukas piorwon. Orip orip kiro osou aru nukas kiro ro wou
uru raiäu. Karauk roat akas kiro ro orip orip kame raiäi.
Ak ko mur sen oripas isou ipou rakir miäi. Kos mur sakau
pak sen pak pitpatir kureäwon. Kiro osou aru nukas kiro
ro imäianik, ro wäpik mena miäu.
30 Jisas nukas totorwon, "Nan enmat inok?" Kos ätäi
auruwon, "Isan enim Sosop." Kiro owon, osou aru sosop
kiro ro nukan wou uru rai.
31 Keseria, kiro osou aru akas Jisas aurin, "Ik ep näwäu
opok wa äsimoikau."
32 Karauk poat sosop omtorou karaima o je rain. Keseria,
kiro osou aru akas Jisas sakau ämän aurin, "Ik utoikota, kiro
poat rai akan woiaka uru nam." Keser aurna, Jisas nukas
awarowon, "Itok, ak manowe!"
33 Keser awaronuk, kiro osou aru akas kiro ro utomoi,
kiro poat akan woiaka uru tonoin. Kiro po raut ak kurte
potea, om aru opokas pitikänäir noin. Ak neanik, an unik
uru neanik, an jemana, meiein.
34 Kesernuk, po kamwareäi roat ak kiro onok aparmana,
kurte imine manoin. Ak poteanik, kiro ämän kiro mena pak
omsau pak erekapu awaroin.
35 Kiro pakan roasiret ak kiro ämän roumana, ak koi Jisas
siakup koianik, kiro ro osou aru oi kure muruwon aparin.
Ak kiro ro ko ronkat eposek orip omjo takemara, Jisas nukan
isou siakup tane raunuk, aparin. Aparianik, roasiret ak
iminein.
36 Kiro roat ak Jisas nukas kiro ro jekurwon aparia, akas
karauk roat äpu wa rain, kiro onok keserwon erekapu pote
awaroin.
37 Keseria, kiro omnokou Gerasa mena siakup kiro pakan
roasiret akas Jisas aurin, "Na ik utoikonam, man." Ak

iminemana, Jisas keser aurin. Keseria, Jisas kon tamareäu roat pak ous oik toneanik, akan mena ätäi manoin.

38-39 Kiro ro ko meter osou aru orip rawon eposek sarewon, kos potomara, Jisas sakau auruwon, “Näwäu, is na pak manam, na is ior airam ra?” Utianik, Jisas nukas ätäi kiro ro auruwon, “Na nan mena potoinam, Anut nukas okoro onok na opok keserwon pote roasiret awar.” Keser aurnuk, kiro ro ko kon mena potomara, Jisas nukas kon osou aru oi kure muruwon kon menan roasiret erekapu awarowon.

Jairas nukan asinak pak kar sip asir ori jekwatowon. (Matiu 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Jisas kon tamareäu roat pak ätäi karaima kouna, roasiret ak kouna, apwareanik, ak nepipirin. Owon ak Jisas kon tamareäu roat pak ak kamware rain.

41 Kar ro kon enip Jairas, ko Juda akan tururiäi ou kumeäwon ro kar. Kos Jisas nukan isou siakup pemara, uou sur wemoi, Jisas kon owa potaun auruwon.

42 Owon, kon asinak karar kon woisan 12 orip ko meiäuru. Jisas kiro ro tainori potonuk potonuk, roasiret sosop erekapu karaima karaima tainori potoin.

43 Kiro kamuk kar asir ko keir sip orip orip oiäu, pote kiro sip nukan woisan 12 orip rawon. Kar ros ko jekur mau senek wa.

44 Kiro asir ko Jisas siakup pemara, Jisas nukan omjo peteu atonuk, ko sip aru utowon.

45 Jisas nukas roasiret totwarowon, “Inokos is kotomairou?” Roasiret akas äiein, “Ik äpu wa.” Pita nukas auruwon, “Näwäu, roasiret sosop na siatap raianik, nan omjo kotomari.”

46 Jisas nukas äiewon, “Kar ro kos is kotomairowon. Is äpu, owon, isan karauk sakau manowon.”

47 Kiro asir kiro onok keserwon ämäi mau senek warnuk, roasiret amiakap pemara, Jisas nukan isou siakup uou sur wewon. Kiro asires kon ämän erekapu Jisas auruwon.

48 Jisas nukas kiro asir auruwon, “Asinak, nan won epar momon, okon, nan sip manonuk, nan won päurar orip man.”

49 Jisas ko kiro asir aurnuk aurnuk, kar ro Jairas nukan owas koumara, Jairas auruwon, “Jairas, nan asinak meiewon, na tamareäu ro sarau wa mur.”

50 Jisas nukas kiro ämän roumara, Jairas auruwon, “Na wa iminäu. Nan won epar mo. Kiro asinak rau, ko meiäu wa.”

51 Jisas ko kiro ron owa poteanik, Pita, Jon, Jems pak kiro
asinakun momok anak ori karar imware tonowon. Kos
karauk roasiret tämaronuk, ak kasik rain.
52 Kiro pakan roasiret ak kiro asinakun woiakati
maronuk, wai rain. Jisas nukas awarowon, “Ak owon wai
rai? Kiro asinak meiäu wa. Ko nini rau.”
53 Keser äienuk, kiro pakan roasiret ak Jisas nukan ämän
roianik, ak ioin. Akan ronkat ko erar sätäu rai äiein. Owon,
ak äpu kiro asinak meiewon.
54 Jisas nukas kiro asinakun ipou atomara, urwemoi,
auruwon, “Asinak, na sirau.”
55 Kesernuk, kiro asinak meiewon kon totok ätäi penuk,
siräiewon. Jisas nukas kiro asinak o nuruna, jaun
awarowon.
56 Kon momok anak ories kiro onok aparia, karkairirin.
Utianik, Jisas nukas kiro onok keserwon, karauk roat wa
awarau rai sakau awatowon.

9

Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip Anut nukan ämän roasiret awaraun pak sip orip jekwaraun äsimwarowon.

1 Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip awaronuk, kouna,
ko osou aru oi kuräun pak sip aru jekwaraun pak sakau
arowon.
2 Keseria, kos Anut nukas roasiret kamwaraun kowai
ämän eposek maraun pak sip aru jekwaraun pak
äsimwarowon.
3 Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, “Ak apu opok
potaun kar osap wa owau. Ak naruauk ra, jo ra, karauk o
ra, aiauk wa oi manaiei. Omjo nais wa oi manaiei.
4 Ak kiro mena potona, kiro pakan roat akas imwarona,
kiro roat akan owa karar rainai, Anut nukan ämän roasiret
marowe. Anut nukan ämän awaroinai, ätäi kiro owa karar
koi rawaiei.
5 Karauk roat akas akan ämän rowau utomoi, jekur wa
kamwarona rai, ak kiro mena utoinai, akan onok aru ätär
maraun akan isiaka pakan maimai putarwe.”
6 Kiro tamareäu roat kiro mena utia, mena atap atap
erekapu potoin. Anut nukan Ämän Eposek mare mare,
roasiret sip orip jekware mare mare, mena atap atap erek
iporin.

Herot-Antipas nukas Jisas ko inok rai ronkat sosop owon. (Matiu 14:1-12; Mak 6:14-29)

7 Kiro ses opok, Herot ko Galili provins kamwareäwon ro,
kiro onok atap atap Jisas nukas keserwon aurin roumara, ko
ronkat sosop owon. Owon, karauk roat akas äiein, “Kiro an
jomariäwon ro Jon, ko meiewon ätäi up uruas siräi pewon.”

8-9 Karauk roat akas ronkateanik, äiein, Elaija ätäi sirawon. Karauk akas äiein, kar meteran Anut nukan ämän roianik, areawon ro ätäi siräiewon, Keseria, Herot nukas äiewon, “Is Jon nukan pou patir kuremin, kiro inok ro apari?” Herot nukas Jisas aparau manam rai ronkatewon.

Jisas nukas roat 5,000 orip o arowon.
(Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Jon 6:1-14)

10 Jisas nukan ämän oi ariai roat ak mena atap atap Anut nukan ämän oi arianik, ätäi koin. Akas Jisas owo osap keserin erekapu aurin. Jisas nukas imware pote, akararnak kar mena enip Betsaida, potoin.
11 Roasiret sosop akas ak kiro opok potoin roianik, tainware potoin. Kos potomara, roasiret Anut nukas kamwaraun koura ämän awaromara, karauk roasiret ui aru orip pak sip orip pak jekwarowon.
12 Iukärir sarenuk, Jisas nukan tamareäu roat akas Jisas siakup poteanik, keser aurin, “Näwäu, okoro roasiret äsimwarota, manaiei, ak mena siakup poteanik, o kau mianik, je je akan mena manaurai, Owon, okoro mena ro wäpik.”
13 Jisas nukas ätäi awarowon, “Akasar o jaun araiei.” Akas ätäi äiein, “O sosop wa. Ik bret 5 orip pak was oirori karar rau. Nan ronkat ik mena potomoi, o karauk roat sosop akan kau marau ra?”
14 Kiro roat ak 5,000 orip. Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, “Kiro roasiret ak 50 orip sarpeter marona, tane potaiei.”
15 Kon tamareäu roat akas kon ämän tainorianik, keserin.
16 Jisas nukas kiro bret 5 orip pak kiro was oirori pak oumara, omar oik eisane aparmara, Anut ‘pere’ aurmoi, pärärmara, kon tamareäu roat akas roasiret inäi araun arowon.
17 Kiro roasiret erekapu kiro o jeanik, ak nokomaka penuk, Jisas nukan tamareäu roat akas basket 12 orip oumana, roasiret akas o jein o autakau utoin joke moin.

Pita nukas Jisas ko Krais amop äiewon.
(Matiu 16:13-19; Mak 8:27-29)

18 Kar omre Jisas ko nukarar Anut auri rawon, kon tamareäu roat ko siakup potona, Jisas nukas totwarowon, “Roasiret akas is inok äiäi?”
19-20 Akas ätäi aurin, “Karauk roasiret akas keser äiäi, ‘Ko an jomareäwon ro, Jon.’ Karauk roasiret akas keser äiäi, ‘Ko Elaija.’ Karauk roasiret akas äiäi, ‘Ko Anut nukan ämän roianik, areawon ro kar meiewon ätäi siräiewon.’ ”
Keser aurna, Jisas nukas kon tamareäu roat totwarowon, “Akas is inok äiäi?”

Pita nukas äiewon, “Na Krais, Anut nukan Mokoi senes.
Ik ätäi imäikaun kos na äsimoisonuk, koumon.”

Jisas nuka tätäi sosop oumara, meieanik, ätäi siräiäun ämän marowon.
(Matiu 16:20-28; Mak 8:30–9:1)

21 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat sakau ämän kiro
karauk roasiret wa awarau rai awarowon.
22 Kos ätäi kon tamareäu roat awarowon, “Is, Ro Nukan
Mokoi, tätäi sosop oita, Juda roat näunäu pak Anut kamuk
raiäi roat pak sintore ämän tamareäi roat pak erek akas isan
ämän rowau utomoi, sumkäinäiei. Akas is iworona, meiäm.
Utianik, omre 3 opok, Anut nukas is ätäi siräi murai.”
23 Kos roat erekapu awarowon, “Inok roasir is tainoire
päun ko nuka mesin wa ronkatäu, omre orip orip nukasar
kon am äpäs ämäumara, is tainoirai.
24 Inok ro ko kon totok awau rawaun ronkateäu kiro kon
totok aru mai. Utianik, inok ro kon totok isanun meiäi, kiro
ro kon totok orip orip jekur eposek rawai.
25 Kar ro omnokoupaian osap erekapu oumara, ko meiäi,
kiro osapus nukan totok awau rawaun owose saräi? Kiro
osapus ko wa isanarai.
26 Owo ro is tainoraun iminäi, kos is äpu wa äianik, isan
ämän ämäi mai, is, Ro Nukan Mokoi, tawa isan arou näwäu
pak monian arou pak sarau eitek eposek akan arou pak kiro
uruas koita, isas nais äiäm, ‘Is kiro ro äpu wa’.
27 Is ak epar senes awarom, karauk roat ak okoro
omnokou opok rai, karauk wa meiäiei, utianik, ak rauna
raunar, Anut nukan kamwaraun onok amop päi aparaiei.”

Jisas nukan nepu pirirwon.
(Matiu 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 Jisas kiro ämän erekapu kon tamareäu roat aware
kuremara, omre 8 orip manonuk, kos Pita, pak Jon Jems
ori pak imwaromara, omtorou oik Anut auraun tonoin.
29 Jisas nukas Anut aurnuk aurnuk, kon nepu piririanik,
kar ro senek etäiwon. Kon omjo ärneu senes sarewon.
30 Keserianik, kurte kar ro oirori peanik, Jisas pak erek
are rairin. Kiro roat ori Moses Elaija ori.
31 Au omar oikas Anut nukan arou näwäu opokas koianik,
au Jisas pak are rairin. Kiro Anut nukan ronkat rusapai ko
Jerusalem mena toneanik, meiäun keser arein.
32 Pita kon jaukut ori pak ak erekapu ninoin, ätäi
siräianik, Jisas nukan arou näwäu pak kiro ro oirori ko pak
tai rain apwaroin.
33 Kiro roat ori Jisas ute omar oik manoisa manoisa,
Pita nukas Jisas auruwon, “Näwäu, ik okoro opok rawaun
eposek. Nas äuta, ik okoro opok ou 3 orip mam. Kar nan,

kar Moses nukan, kar Elaija nukan.” Pita jekur ronkateanik,
ko aräu wa.
34 Ko keser are raunuk raunuk, ious koumara, kururur
marowon.
Kiro tamareäu roat 3 orip ak imine rain.
35 Iou uruas kar oksaus keser äiewon, “Kiro isakan mokoi
senes. Kiro isakasar äsimorimin. Ak kon ämän jekur rowe.”
36 Kiro oksau äiewon utonuk, Jisas nukarar rawon. Jisas
nukan tamareäu roat ak aräu wa. Ak ronkat sosop momoi,
asor rain. Jisas nukas kon tamareäu roat keser awarowon,
ak kiro onok rusapai apari karauk roasiret wa awarau rai
awarowon.

Jisas nukas kar mokoi osou aru orip jekurwon.
(Matiu 17:14-18; Mak 9:14-27)

37 Kiro ninoinus, tapera, Jisas nuka pak kiro roat 3
orip Jisas tainori manoin. Omtorou oikas utomoi, kouna,
roasiret sosop akas apwarea, koi tarwaroin.
38 Kar ro kiro roasiret kamuk rawon urwemara, äiewon,
“Näwäu is na aisom, isan mokoi karar, okon, na aparaun
aisom.
39 Osou aru ko opok raianik, piormara, kirekirerianik,
pote, au sipar kurariäu. Kiro osou aru ko utau senek wa,
okon, kon enipsau aru sareäu.
40 Is nan tamareäum roat kiro osou aru oikurewe
awaromin ak oikuräu senek wa.”
41 Jisas nukas roasiret kewareanik, ätäi awarowon, “Ak
rusapaian roasiret, akan ronkat owo senek ak woiaka epar
mau senek wa, ak tapiaka sakau miäi. Is ak pak ekep wa
rawam.” Keser awareanik, Jisas nukas kiro ro auruwon,
“Nan mokoi okoro opok imäi koi.”
42 Kiro mokoi kounuk kounuk, kiro osou aru nukas
kiro mokoi suor känkurenuk, Jisas nukas kiro osou aru
kiro mokoi ute manaun kakurarwon. Kiro osou aru
ute manonuk, kiro mokoi jekur mianik, kon momok ätäi
nuruwon.
43 Roasiret ak erek turur rain Anut nukan sakau apari-
anik, ak karkairin.

Jisas nuka meiäun ämän ätäi awarowon.
(Matiu 17:22-23; Mak 9:30-32)

Roasiret ak Jisas nukas kiro kurur keserwon aparianik,
ronkat sosop oin.
44 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, “Ak
isan ämän rusapai awarom wa känkuräu. Is Ro Nukan
Mokoi sakatoirianik, roat akan ipiak opok muraiei.”
45 Jisas nukas kiro ämän awarowon, kon tamareäu roat
ak kiro ämän onoktapau äpu wa. Keseria, ak iminemoi, ko
totorau wa.

Jisas nukas inok ro näwäu rawaun awarowon.
(Matiu 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Jisas nukan tamareäu roat ak aka aka ketäianik, äiein,
“Ik kamuk inok ro näwäu rau?”
47-48 Jisas nukas ak ronkatein äpu momara, kar
mokoi eteinak imäiemara, nuka siakup tai momara, kos
awarowon, “Inok ro kos isanun ronkatemara, okoro mokoi
imäianik, jekur kamäi, ko is pakur erek imäirai. Inok ros
is imäirai, ko kiro ro is äsimoirnuk, koimin ko nais erek
imäiäi. Inok ro ko rusa ak kamuk opok enip näwäu wa,
kiro ro ko näwäu saräi.”

Inok ro ko akan iwäi jaunakat wa, kiro akan jaunakat.
(Mak 9:38-40)

49 Jon nukas Jisas auruwon, “Näwäu, ik kar ros nan enmat
opokas osou aru oi kurenuk, aparmun. Ik kiro onok wa
keserau rai aurumun, owon, ko iken jaunok wa.”
50 Jisas nukas auruwon, “Ak ko wa tämurau, owon, inok
ro ko akan iwäi jaunaka wa, kiro akan jaunaka.”

Samaria menan roasiret ak Jisas imäiäu utoin.

51 Jisas ko okoro omnokou utomara, omar oik tonaun
omre katu sarenuk, äpu momara, Jerusalem mena tonaun
ronkatewon.
52 Keseria, kon karauk tamareäu roat amke
äsimwaronuk, pote kar Samaria mena siakup kon ninaun
om jekur maun potoin.
53 Kiro Juda akan tup Näwäu aparaun ses opok Jisas ko
kiro opok potaun kowon. Kesernuk, kiro pakan roat akas
Jisas imäiäu utoin.
54 Kon tamareäu ro oirori Jems Jon ori au kiro ämän
roianik, äieirin, “Näwäu, ik Anut aurta, omar oikan ep
urweta, koi okoro menan roat erekapu koi jerwaraun itok
ra?”
55 Jisas nukas ätäi piririanik, kewatowon.
56 Keseria, ko kon tamareäu roat pak kar mena manoin.

Karauk roat akas Jisas tainoraurin.
(Matiu 8:19-22)

57 Jisas kon tamareäu roat pak Jerusalem mena potona
potona, kar ros Jisas auruwon, “Na erapok manam is na
pak erek tainoise manam.”
58 Jisas nukas ätäi auruwon, “Kurukan opur sei raut ak
ninaun ou orip, ai raut ak ninaun tou orip, utianik, Ro
Nukan Mokoi ko ninaun omoi wäpik.”
59 Jisas nukas kar ro auruwon, “Na tainoir.” Kiro ros ätäi
ko auruwon, “Näwäu, is utoirota, pote isan moni up kureita,
ätäi koi na tainoise manam.”

60 Jisas nukas auruwon, “Meiein roat akasar akan jau-
nakat meiein up kurwaraiei. Na potoinam, Anut nukas
okoro omnokou erekapu kamwaraun koura, kiro ämän
eposek roasiret pote awar.”
61 Kar ros Jisas auruwon, “Is isan tupsiu pote ‘pere’
awaroita, ätäi koita, na tainoisam.”
62 Jisas nukas ätäi kiro ro auruwon, “Inok ro ko apu tuku
sare manai, ätäi mäine rai, ko apu tuku senes wa sare
manai. Kesek ro ko Anut nukas kamwareäu roasiret kamuk
opok sarau ro eposek wa rawai.”

10

Jisas nukas roat 72 orip Anut nukan ämän oi ariaun äsimwarowon.

1 Jisas nukas roat 72 orip sare maromara, ro oirori
oirori amke mena atap atap Jisas nuka potaun opok
äsimwarowon.
2 Kos kiro roat keser awarowon, “Kiro woia o sosop ariaun
itok sare rau, utianik, kiro woia o ariaun sarau roat sosop
wa. Ak kiro woi atak ro ko aurna, kos karauk sarau roat
äsimwaronuk, akas pote kiro o turur maiei.
3 Potowe, is ak sipsip senek enat aru opok äsimwarom.
4 Ak akan jo pak, aiauk bek pak, su pak wa oi manau. Ak
apu kamuk karauk roat tarwaroinai, ak wa are marau.
5 Ak karauk roat akan owa tonaun erar wa tonaiei, amke
tonaun ‘Anut ak pak rau,’ rai awaroinai, owa tonowe.
6 Kiro owan ros ak imwareanik, eposek kamwaronuk,
akan jekur rawaun ämän kiro ro pak rawai. Utianik, inok
ro ko ak kon owa wa imware tononuk, akan jekur rawaun
ämän ko pak wa rawai.
7 Inok roat akas ak akan owa rawaun imwaraiei, ak kiro
owa karar rawaiei. Ak kiro owan owo o pak an pak arona,
jewe. Owon, kiro sarau roat akan sarau moin ak osap
owaiei. Ak karauk owa wa potau, kiro owa karar rawaiei.
8 Ak näu mena potona, inok ros ak kon owa imware tone,
o aronuk, jeie.
9 Kiro mena roasiret sip orip jekur maroinai, kiro pakan
roasiret keser awarowe, ‘Anut, okoro omnokou pakan
kamwaraun ro näwäu ak siarakap peu.’
10-11 Utianik, ak kar mena potona, kiro pakan roasiret akas
ak wa imwarona rai, ak apu kamuk potoinai, awarowe, ‘Ak
akan mena maimai iken isiok opok rau utarta, akan mena
ätäi nai, kiro ak äpu maiei akan onok eposek wa.’ Is ak epar
awarom, Anut nukas roasiret kamwaraun omre siarakap pe
rau.

12 Is ak epar senes awarom, okoro omnokou wasarewa-
raun ses opok roasiret Sodom mena meter onok aru me
rain epis kiro mena jerwarowon, kiro pakan roasiret ak
tätäi äiäknak owaiei, kiro menan roasiret rusapai rai ak
isan ämän roumoi, wa tainoriäi ak tawa tätäi näwäu senes
owaiei.”

Karauk mena ak woiaka epar mau wa.
(Matiu 11:20-24)

13 Jisas nukas ätäi awarowon, “Korasin roasiret, is ak
apware woiti mou. Betsaidar roasiret, ak nais apware woiti
mou. Is kiro kurur näwäu atap atap Taia menan roasiret
pak Saidon menan roasiret pak ak kiro kurur ätär maromin
senek maro, kiro Airen roasiret ak woiaka aru monuk, kurte
omjo sirop takeanik, aitap opok tane rawoi. Kiro onok
keserin kiro akan onok aru pakan ätäi woiaka piririn!
14 Is ak epar senes awarom, tawa Anut nukas ätäi koi
roasiret wasarewaraun ses opok Taia pak Saidon roasiret
pak ak usu äiäknak owaiei, utianik, rusapaian roasiret ak
usu näwäu senes owaiei!
15 Ak Kapaneam roasiret, ak akasar omar oik tonaiei ra?
Epar senes, ak wa tonaiei. Anut nukas ak up uru ep näwäu
opok känkurwarai.”
16 Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, “Inok
roasiret akas akan ämän rowaiei, kiro ak isan ämän nais
rowaiei. Inok roasiret akas akan ämän rowau utaiei, kiro ak
isan ämän nais wa rowaiei. Inok roasir isan ämän roianik,
tainorau utai, kiro ro inokos is äsimornuk, koimin kon
ämän nais wa tainorai. Jisas nukas kiro ämän awaromara,
äsimwaronuk, manoin.”

Roat 72 orip ätäi Jisas siakup koin.

17 Kiro tamareäu roat 72 orip ätäi akan woiaka ererwon
orip koianik, Jisas aurin, “Näwäu, ikes nan enmat pakas
roasiret osou aru orip rain awarota, kiro osou aru iken
ämän roumana, ute manoin.”
18 Jisas nukas ätäi awarowon, “Is apari raita, Satan ko
omar oikas ermäniriäu senek nowon.
19 Ak rowe, isan sakau ak aromin. Män aru rek ori opok
ak ariaun itok. Akas ak wa tukwaraiei. Satan iken iwäi
jaunok nukan sakau erekapu itimoraun sakau is ak aromin.
Kar osapus ak aru wa maraiei.
20 Utianik, osou aru akan ämän tainorin mesin ak wa
nepipirau. Anut nukas akan enmak omar oik jer we mowon
mesin ak nepipirwe.”

Jisas ko wou ererianik, Anut nukan enip jou muruwon.
(Matiu 11:25-27, 13:16-17)

21 Kiro omre opok Jisas ko Osou Näu orip kon wou
erermara, äiewon, “Moni, na karar omar pak omnokou pak
akan Näwäu, is nan enmat jou mom, owon, na nan onok
eposek äpu miäin roasiret pak skul manoin roasiret pak
akan amiakap ämäi maromon. Utianik, na kiro onok eposek
äpu wa roasiret erekapu ätär maromon. Moni kiro onok
epar nakasar nan ronkatis kesermon.”
22 Isan Monias osap erekapu isan ipi opok mowon. Kar
ros kon Mokoi äpu wa miäu, Momok nuka karar äpu. Kar
ros kiro Mokoin Momok äpu mau senek wa, kon Mokois
karar Momok äpu. Kiro Mokois roasiret nukasar nukan
sare mareanik, kon Momok ätär maronuk, ak nais ko äpu
maiei.
23 Keseria, Jisas nukas pirirmara, kon tamareäu roat ämän
ämäi keser awarowon, “Ak osap akan amiakas apari akan
woiaka erer orip rawaiei.
24 Is epar senes ak awarom, meter Anut nukan ämän
roianik, areain roat pak omsau kamwareäin roat sosop pak
ak kiro osap ak rusapai apari senek aparaun rai keserin,
ak aparau wa. Ämän rusapai ak roi senek meteran roat ak
rowam rai keserin, ak rowau wa.”

Kar Samaria ro eposek nukan totok ämän.

25 Kar sintore ämän tamareäu ro ko Jisas ate aparaun
pemara, Jisas keser auruwon, “Ro Näwäu, Is owosemoi,
totom awau orip orip rawaun owam?”
26 Jisas nukas ätäi kiro ro auruwon, “Akan sintore ämän
buk opok owo jer wein, akan ronkat kiro ämän onoktapau
owo senek?”
27 Kiro ros Jisas ätäi auruwon, “Na nan wonas pak nan
totomatas pak nan ronkatis pak nan sakaus pak nan Näwäu,
Anut nukanun erekapu meie. Na nakanun meieäum senek,
nan jaunan keseriar meie.” *Lo 6:5*
28 Jisas nukas äiewon, “Kiro epar senes na kiro keseram,
na orip orip rawam.”
29 Kiro ro ko nukasar nukan enip jou mam rai, ko pemara,
Jisas ätäi totorwon, “Sintore ämänis isan jai inok mesin
äieu?”
30 Jisas nukas ätäi auruwon, “Kar ro ko Jerusalem menas
Jeriko mena nowon. Kiro apu kamuk karauk päu roat
akas weanik, aru murianik, kon osap erekapu oianik, ute
manoin. Kiro ro eparar meiäun rauk ser rawon.
31 Kiro ro wein apu opok nini raunuk raunuk, kar ro Anut
kamuk raiäu ro ko nais kiro apu pakas nowon. Ko kiro ro
aparmara, imineanik, apu kasakupas manowon.

32 Kiro apu pakar kar Liwai* ro, ko Anut kamuk raiäi
roat sarwareäu ro, ko nais kiro apu pakas kowon. Ko
nomara, kiro ro apu opok nini rawon aparmara, ko nais
apu kasakupas manowon.
33 Utianik, kar iwäi jauk ko Samaria* menan, ko nais
kiro apu pakasar kowon. Ko kiro ro apu opok nini rawon
aparmara, wouti näwäu mowon.
34 Ko kiro ro siakup potomara, am nemauk pakan an pak
an wain oumoi, kiro ron ui opok momara, ui laplap sies
pararar murianik, kiro ro ämäi oi kon donki opok momara,
kar ou kiro apu siakup rau opok imäi potomoi, jekur kame
ninowon.
35 Ninoinus, tapera, kiro Samaria ro nukas aiauk oianik,
kiro ou atak ro nurumara, auruwon, ‘Na okoro ro jekur
kame rau, nan owo osap okoro ro opok utam, is ätäi koita,
na kau musam.’ ”
36 Jisas nukas kiro ämän patarmara, kiro sintore ämän
tamareäu ro auruwon, “Nan ronkat, kiro roat 3 orip inokos
kiro ro päu roat akas wein ko kon jauk senek sarewon?”
37 Kiro sintore ämän tamareäwon ros Jisas ätäi auruwon,
“Kiro ro päu roat akas apu opok wein mesin wouti mowon
ro.”
Jisas nukas auruwon, “Na potoinam, keseriar keser.”

Jisas nukas Maria Marta ori apwatau potowon.

38 Jisas ko kon tamareäu roat pak kiro ämän mare kurea,
ko kar mena kounuk, kar asir kon enip Marta, nukas kon
owa imäi potowon.
39 Kon awak enip Maria ko pemara, Jisas siakup tane
raumara, Jisas nukan ämän roi rawon.
40 Marta ko nukarar sarau momoi, wou aru monuk, koi
Jisas auruwon, “Näwäu, is isakarar sarau moram, isan awai
aurta, koi is sareirai.”
41 Jisas nukas ätäi Marta auruwon, “Na sarau momata,
osap sosopun ronkat oum.
42 Karar onok karar na itimoisi rau. Maria ko kiro onok
eposek owaun sare mowon. Kar ros ko kiro pakan wa oi
kuräi.”

11

Jisas nukas kon tamareäu roat Anut auraun ätär marowon.

1 Kar omre opok, Jisas ko nukarar Anut auri rawon.
Ko Anut auri kurenuk, kon kar tamareäu ros auruwon,
“Näwäu, Jon ko kon tamareäu roat Anut auraun ätär
mareäu, senek, nas nais ik Anut auraun ätär muk.”
2 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak Anut keser aurwe,

Iken Momonek, nan enmat eposek ik jou musiäum. Nan kamoikaun ses okoro omnokou erekapu koi itok mai. [Nan onsau omar oik tainoriäi senek, ik nais omnokou pakan erek tainoram.]

3 Omre orip orip ik nas o ikam.

4 Ikes karauk roat akan onok aru ik opok mukiäi jäkäi mareäum senek, nas pak iken onok aru jäkäi muk.

Na ik osap ate apaikaun opok wa kureikam."

5 Kos ätäi awarowon, "Utianik, ak kamuk kar ro ko jauk orip raroi, ko kon jaukun owa pututu potomara, aurai, 'Jai, is o iro.
6 Isan jai awau ko rusapai kou, ik o erekapu je kuremun, ik ko nuraun o wa.'
7 Kiro ro ko owas raumara, keser aurai, 'Is im penemin. Isan mokoit pak ninom. Nas is sarau wa irau. Is siräianik, o isau senek wa.'
8 Is epar senes awarom, kiro ro owa rauwus siräianik, kon jaukun ronkatäu utou. Ko kon jauk, okon, orip orip totornuk, siräianik, o nuruwon.

9 Keseria, is epar senes awarom, ak owo osap owaun Anut aurna, kos osap arai. Ak owo osap itanäiei, ak aparaiei. Ak im ut koukourna, Anut nukas im tue marai.
10 Inok roasir ko osap owaun Anut aurai, ko osap owai; inok roasir osap itanäi, ko aparai; inok roasir ko Anut nukan im ut koukourai, ko Anut nukas imtue murunuk, owa tonai.
11 Kar ron mokois momok aurai, 'Moni, is was jam,' aurnuk, momokus kar män aru oi nuriäu ra?
12 Utianik, kon mokois 'Moni, is kakarau wawak jam,' aurnuk, momokus on oi nuriäu ra?
13 Ak roat onok aru orip, akas akan mokoit o eposek araun äpu miäi. Iken momonok omar oik rau, ko onok eposek orip, akas ko Osou Näu araun aurna, kos ak arai."

Jisas ko roasiret akas kar eitek enip Bielsebul (kon kar enip Satan) ori sarau mora rai äiein.
(Matiu 12:22-30; Mak 3:20-27)

14 Kiro ses opok Jisas nukas kar ro osou aru orip ok utup rawon jekur mowon. Kiro osou aru manonuk, kiro ro ätäi arewon. Roasiret kiro opok turur rain ak kiro onok aparianik, karkairin.
15 Karauk roat akas äiein, "Kiro Bielsebul ko karauk eitek aru kamwareäu kos Jisas sakau nurunuk, osou aru oi kurwareäu."
16 Karauk roat akas ko ate aparaun kos kurur atap atap kesernuk, aparaun aurin.

17 Jisas nukas akan ronkat äpu momara, awarowon,
“Karar omsau, ak aka aka weräianik, aka aka inäiaiei, ak
ekep wa rawaiei. Ak erekapu aru maiei. Karar tupsiu ak
aka aka weräianik, aka aka inäiäiei, ak jekur wa rawaiei.
18 Utianik, Satan nukan kin karar aka aka weräianik, aka
aka inäiäiei, ak owose sakau rawaiei? Akas is Bielsebul
nukan sakau pakas osou aru oi kurwaroram airiäi.
19 Utianik, is Bielsebul nukan sakau pakas osou aru oi kur-
waroram rai, inokos akan mokoit osou aru oi kurwaraun
sakau ariäu? Akan mokoit akasar kiro onok wasarewaraiei.
20 Epar senes wa, is kiro Anut nukan sakaus osou aru oi
kurwariäim. Kiro epar äpu maiei, Anut nukan kamwaraun
ses ak siarakap rusapai koi rau.
21 Rowe. Kar ro ko sakau orip ko muk puri pak atomara,
kon ou kamenuk, kiro kon osap wa päu owaiei.
22 Utianik, kar ro ko sakau näwäu senes orip pemara, kiro
ro wenuk, kos kiro ron muk puri pak senri oumara, kon
osap erekapu oumara, karauk roat inäi arai.
23 Inok roasir isan jai wa, ko isan iwäi jai. Inok roasir
is sareirianik, karauk roat is siarap imware kowau wa, ko
roasiret emwaronuk, mane kureäi.”

Osou aru ätäi pewon.
(Matiu 12:43-45)

24 Jisas nukas ätäi äiewon, “Osou aru ro opiakapan oi
kurena, ko potea, ro wäpik mena sume rawaun omoi itanäi.
Ko pote sumaun omoi warnuk, ko keser äiäi, ‘Is ätäi isan
mustäi owa potam.’
25 Keseria, ko ätäi pote kiro ou om kasar jekur moin, erar
rawon aparwon.
26 Aparianik, ko pote karauk osou aru 7 orip akan onok
aru senes orip imwareanik, ätäi kiro owa erek rawaun koin.
Keseria, kiro osou aru rautes kiro ro opok onok aru senes
mona, meter kiro ro ko aru raiäu, rusapai ko erekapu aru
senes rau.”

Jisas nukas roasiret woiaka ereraun ämän marowon.

27 Jisas nukas roasiret turur rain opok kiro ämän mare
kurenuk, kar asires kiro kamuk raianik, kakurarmara,
auruwon, “Kiro asir inokos naka musomara, kameisowon
ko epar wou ererai.”
28 Jisas nukas ätäi äiewon, “Wäpik. Inok roasiret ak
Anut nukan ämän erekapu roianik, tainoriäi, ak epar
nepipiraiei.”

Jisas nukas kurur atap atap maun utowon.
(Matiu 12:38-42)

29 Roasiret koi turur rauna rauna, Jisas nukas awarowon,
“Ak rusapaian roasiret ak aru senes. Ak kurur atap atap
moita, aparam rai, ronkatein. Is kurur atap atap sosop wa
ätär maram. Anut nukan ämän roianik, areäwon ro, Jona
nukan kurur karar kiro epar ätär maram.
30 Meter Anut nukas Jona opok ko kiro kurur Niniwe
roasiret ätär marowon senek, rusapai is, Ro Nukan Mokois,
kiro kurur rusapaian roasiret karar ätär maram.
31 Tawa Anut nukas wasarewaraun ses opok, Siba omsau
kamwareäwon asir ko meiewon ätäi siräianik, rusapaian
roasiret pak koumana, akan onok aru amop marai. Owon,
kiro asir ko mena atapukas Solomon nukan ämän eposek
rowau kowon. Rusapai is epar senes awarom, kar ro
näwäus Solomon itimori rau. Is rusapai okoro raim,
utianik, ak nais isan ämän rowau utoi.
32 Tawa, Anut nuka ätäi koi okoro omnokou pakan
roasiret wasarewaraun ses opok Niniwa roasiret meiein
ätäi siräianik, Anut nukan amuk opok rusapaian roasiret
pak erek tai raianik, auraiei, ‘Rusapaian roasiret ak onok
aru miäi’. Owon, Niniwa roasiret ak Jona nukas Anut
nukan ämän marowon, akan onok aru utomoi, ätäi woiaka
piririanik, Anut mesin akan woiaka epar moin. Is ak epar
senes awarom, rusa okoro opok kar ro rau ko näwäu, kos
Jona itimori rau. Ak kiro ro näwäu nukan ämän rowau
utoi.”

Enmaksaun arou.
(Matiu 5:15, 6:22-23)

33 Jisas nukas ätäi äiewon, “Roat ak arou aioianik, baket
uru ra, ou waru uru wa ämäi miäi. Ak arou aioianik,
kämioik äsäi miäi. Keserna, roasiret ak owa tonaun kiro
arou merek aparianik, ak owa tonaiei.
34 Nan amunauk kiro enmatsau pakan arou. Nan
amunauk eposek rawai, kiro akan enmaksau arou senek
jere rawai. Utianik, nan amunauk aru saräi, nan won uru
nais erekapu pututu saräi.
35 Kiro mesin ak jekur rawe, warnuk, kiro arou woiaka
uru rau koserai.
36 Utianik, akan enmaksaun arou eposek orip orip jere
rawai, kiro arou owa jereanik, merek kure rau senek.”

Jisas nukas Juda roat näunäu akan onok aru mesin awarowon.
(Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40)

37 Jisas nukas roasiret Anut nukan ämän erekapu mare
kurenuk, kar Parisi ros Jisas kon owa o jaun auruwon.
Keseria, Jisas ko pak o jaun potowon.

38 Kiro Parisi ros o jaun ses opok Jisas ko Anut nukan
amukup eposek saräun kon ipou an kosorau wa, aparianik,
karkairwon.
39 Kesernuk, Jisas nukas kiro ro auruwon, “Ak Parisi roat
akan maro kap pak mekesuk opok jekur an kosoriäi, ukun
wäpik, utianik, ak onok aru sosop miäi, okon, akan woiaka
uru ukun näwäu rau.
40 Akan ronkat eposek wa. Ak äpu wa rä? Anut nukas
akan woiaka ate mowon, akan enmaksau nais kosar ate
mowon.
41 Ak kiro o akan maro uru rau kiro roat osap wäpik roat
arowe. Ak keserna, ak erekapu ukun wäpik saräiei.
42 Ak Parisi roat, ak jekur rowe. Ak woian o erekapu
näwäu pak eteinak pak 10 orip atap atap inäianik, surwate
mianik, karar sur oi Anut nuriäi. Kiro onok eposek
kesermana, ak Anut mesin woiaka epar wa miäi. Ak kiro
onok eposek pak karauk onok eposek keseraun wa utau.
43 Ak Parisi roat, ak roasiret tururiäi owa ak tanäun
omoi eposek oiäi. Ak amket opok roasiret akas karauk
roasiret amiakap pere awarona, akan enmaka rororna, aka
nepipiriäi.
44 Wopurut, ak op up roat akas mer wa amke muriäi
senek. Roasiret ak kiro wa apariäi, ak kiro opok tai arina
rai, ak ukun orip saräiei.”
45 Kar sintore ämän tamareäu ros kiro ämän roianik,
auruwon, “Näwäu, na kiro ämän äiem, kiro ik nais woiok
aru mukou.”
46 Keser aurnuk, Jisas nukas äiewon, “Ak sintore ämän
tamareäi roat nais, ak sintore ämän kiro osap usu senek
roasiret akan enmaksau opok ämäi mareäi. Utianik, akas
kiro usu ämäiaun wa sarwareäi.
47 Wopurut. Akas Anut nukan ämän roianik, areain roat
akan up opok patan eposek käi miäi. Kiro roat akan askanai
akas akwarona, meiein.
48 Ak kiro up opok patan eposek käi marona, ak karauk
roasiret ätär mareäi, akan ronkat akan askanai akan onok
eposek.
49 Kiro onok Anut nukan ronkat eposek nukas äiewon,
‘Is ak rawa Anut nukan ämän roianik, areai roat pak ämän
oi ariai roat pak äsimwaram. Karauk aru maraiei, karauk
akwarona, meiäiei.’
50 Keseria, rusapaian roasiret akas akan askanai akan usu
owaiei. Anut nukas ätäi kiro roat akwarona, meiein akanun
sarwareanik, akwarai.
51 Kiro epar meter roat akas omnokou ate mowon ses
opok ak Abel wena, meiewon pote, akas Sekaraia* kos
Anut jou muriäin patan pak kon omoi eposek pak kamuk

opok wena, meiewon. Akas kiro roasiret eposek erekapu akwarona, meiein. Is epar senes awarom, rusapaian roasiret ak kiro usu erekapu owaiei.
52 Sintore ämän tamareäi roat, wopurut, ak Anut nukan ämän karauk roat opok ämäi miäi. Ak akasar jekur wa tainoriäi. Karauk roat tainori tonam äiäi akasar apu soriäi.”
53 Jisas ko kiro owa rawon ute kasik nonuk, sintore ämän tamareäi roat pak Parisi roat pak akas ko mekesup sät ämän sosop mianik, totorin.
54 Kos ätäi owo äienuk, ko wena, meiäun rai jekur oksau apai rain.

12

Ak jekur tai rainai, ämän wasarewe.
1 Jisas ko arenuk arenuk, roasiret sosop tururmana, aka aka suosuotein. Jisas nukas amke kon tamareäu roat awarowon, “Ak Parisi roat akan bret makona, noroiäwon marasin enip jis jekur aparaiei. Ak akan ämän eposek mitu orip roinai, jekur aparwe. Kiro ämän erekapu epar wa, okon, jekur aparwe.
2 Owon, osap kururur raiäi kiro erekapu amop päi, owo osap ämäi miäi roasiret äpu maiei.
3 Keseria, ak owo ämän pututu, ämäi araiei, amop arou opok rowaiei. Ak owo ämän äiäurar owa im penemoi, araiei kiro ou oikas tone sakau araiei.”

Ik inok iminäu?
(Matiu 10:28-31)
4 Jisas nukas ätäi äiewon, “Isan jaiat, is epar awarom, ak kiro roat, karauk roat akwarona, meiäiei ak wa iminewarau. Tawa, kiro roat akas ak ätäi aru marau senek wa.
5 Is ak inok iminäun ätär maram. Ak Anut Näwäu karar iminewe. Ko sakau näwäu orip. Kos ak tawa akwarianik, ep näwäu uru känkurwarai itok. Kiro epar awarom, ak ko karar iminewe.
6 Amket opok, ai simnak 5 orip aiauk 2 toia oripas kau miäi. Anut nukas ai karar karar jekur kamwareäu.
7 Kiro karar wa, ko akan tapiaka urik karar karar erekapu ninarewon rau. Ak wa iminäu, Anut nukan amukup akas kiro ai eteinanak itimware rai. Anut ak kamwarai.”

Jisas nukan enip jou muraun onok.
(Matiu 10:32-33, 12:32, 10:19-20)
8 Jisas ätäiar awarowon, “Is epar awarom, inok roasir kos roasiret omnokou opok, ‘is kon jauk’ awaronuk, is Ro Nukan Mokois nais keseriar Anut nukan sarau eitek akan amiakap ‘kiro ro ko isan jai’ äiäm.

9 Owo ros roasiret omnokou opok isan jai rai wa awarai,
isas nais keseriar Anut nukan sarau eitek akan amiakap
‘kiro ro ko isan jai’ rai wa äiäm.
10 Utianik, owo ro kos ämän aru Ro Nukan Mokoin enip
opok monuk, Anut nukas kiro onok aru jäkäi murai. Owo
ros jeje ämän Anut nukan Osou Näu nukan enkup ämän
mai, Anut nukas kiro ron onok aru wa jäkäi murai.
11 Owo ros ak tururiäi owa, roat näunäu amiakap imware
potona, ak araun ronkat sosop wa owau.
12 Sakau tai rawe. Anut nukan Osou Näus kiro ses opokar
ak owo ämän aräun ätär marai.”

Aiauk sosop orip ro ko rauk käiewon.

13 Kar ros kiro roasiret erekapu turur rain opok
siräumara, Jisas auruwon, “Näwäu, nas isan awai, aurta,
kiro osap iken moniokos meieanik, utomti manowon inäi
owamur.”
14 Jisas nukas ätäi auruwon, “Is awan osap pak, awaka
pak inäi mataun kowau wa.”
15 Keseria, kos roasiret awarowon, “Ak jekur tai rawe, ak
okoro omnokou pakan osapun woiakas wa wäu. Inok ro ko
osap sosop orip ko kiro osap opakas totok awau rawaun wa
owai.”
16 Kos ätäi totok ämän awarowon, “Kar ro ko osap sosop
orip ro kon woia o sosop raiäu.
17 Kiro ro kon wou uruas ronkatemara, äieu, is owosäu,
is okoro osap turur maun omoi wäpik.
18 Keseria, nukasar ronkatemara, äiewon, ‘Isan ou
eteinak okoro erekapu uräi kureita, kar ou näwäu moita,
kiro owa osap erekapu kuräm.’
19 Kesermoi, kos äiäi, ‘Rusa, is o sosop orip, okon, is okoro
o woisan sosop orip jeanik, nepipir rawam, Is sarau ätäi
ätäi wa mam, erer raia, o an pak karar je je rawam.’
20 Anut nukas kiro ro auruwon, ‘Na ronkat wäpik ro.
Rusapai pututu na meieta, okoro osap erekapu inokos
owai?’
21 Inok ro ko osap sosop turur miäu, ko kiro onok keserai,
ko Anut nukan amuk opok saruku ro rawai.”

Akan woiaka Anut opok karar mowe.
(Matiu 6:25-34)

22-23 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon,
“Ak akan enmaksau mesin ronkateanik, ‘Ik owo o jemoi,
rawau?’ ‘Ik owo omjo takäu?’ keser wa äiäu, Totomaka
kiro näwäu senes, o näwäu wäpik. Akan enmaksau näwäu
senes, omjo kiro näwäu wa.

24 Ak ai raut apwarwe. Ak o uku wa weäi, ak o arianik,
pote owa wa turur miäi. Kiro Anut nukasar o aronuk, jeäi.
Akas kiro ai raut itimware rai.
25 Inok ro ak kamuk opok kon ronkat sosopus okoro
omnokou opok omre rumuk rawaun itok? Ko keserau senek
wa.
26 Ak onok eteinak keseraun itok warnuk, ak owon onok
näwäu keseraun ronkatei?
27 Ak kurukan am musip aparwe. Ak sarau wa miäi,
omjo nais akasar wa ate miäi. Utianik, is ak epar senes
awarom, meter kamwareäwon ro Solomon ko kon omjo
eposek miäwon, kiro omjo am musip eposek senek wa.
28 Kurukan amurik erar kiro Anut nukas omjo areäu.
Kiro amurik rurisa rawai, kiro ariwa epis erekapu jerai.
Kiro amurik erar raiäi kiro Anut nukas omjo areäu. Akan
woiaka epar moin kiro eteinak! Ak äpu mowe, Anut nukas
ak nais kamwareäu.
29 Keseria, ak woiaka aru wa mau, ak ronkat sosop o jaun
wa mau.
30 Anut nukan ämän wa roiäi roat ak okoro omnokou
pakan osap owaun ronkateäi. Iken momonek ko äpu kiro
osap sarau orip, okon, kos ak arai.
31 Ak Anut nukan mena tonaun amke ronkatena, kos ätäi
kiro osap erekapu ak arai."

Ak omar oikan osap sosop turur mowe.
(Matiu 6:19-21)

32 Jisas nukas ätäiar äiewon, "Ak wa iminäu, mokoit iken
momonek Anut nukas kiro osap sare mowon roasiret ko
akan kamwareäu ro näwäu ronkatemoi, äiäi, kos kiro osap
ak arai.
33 Akan osap erekapu karauk roat aroinai, aiauk oinai,
kiro aiauk roat osap wäpik orip arowe. Ak akan woiaka
jekur mowe, ak osap omar oikan sosop turur maun
ronkatewe. Kiro opok kar osap wa itanäiei. Owon, kiro
opok kar päu ros päu owaun tonau senek wa. Kar susurauk
toneanik, kiro osap wa aru mai.
34 Keseria, owo mena nan osap turur miäum opok nan
won nais kiro mena rau."

Jisas nukas kon tamareäu roat jekur rawaun awarowon.

35 Jisas nukas ätäi awarowon, "Ak owo onok päi jekur
kame rawe. Ak mer makoinai, arou aioinai, apu apari rawe.
36 Kar ro ko kon wau ori päursa, kon sarau ros kame raiäu
senek keserwe. Kon ro näwäu pe im ut wenuk, kon sarau
roat akas akan ro näwäu kurte pote im tue muraiei.

37 Kiro ro näwäus kon sarau roat apwaromara, näwäu
nepipirai. Owon, ak ninau wa. Is epar senes awarom, kon
omjo awau oi mianik, roasiret tanewe awareanik, o arai.
38 Kiro roat ak akan ro näwäu aparianik, nepipiraiei, ko
pututu päi nais ak nepipiraiei.
39 Ak äpu, kar ou atak ro ko kiro päu ro kon owa päu
owaun omre äpu maro, [ko wa ninai, ko awau tai raiäu.]
Ko kiro ro inikernuk, kon owa wa uräi tonai.
40 Ak nais keseriar jekur kame rawe. Owon, Ro Nukan
Mokoi ko sareper kowai, kon kowaun omre ak äpu wa."

Sarau ro aru pak sarau ro eposek awan totok ämän.
(Matiu 24:45-51)

41 Pita nukas Jisas auruwon, "Näwäu, okoro totok ämän
kiro ik aikom ra, roasiret erekapu awarom."
42 Jisas nukas ätäi auruwon, "Inok sarau ro ko ronkat
eposek orip ämän tainoriäu? Kiro ro karar kon kameäu
ros sare monuk, kos karauk sarau roasiret kamwareanik,
akan o are rawai.
43 Kiro sarau ro keser rawai, kon kameäu ro kounuk, ko
nepipirai.
44 Is epar senes awarom, kiro sarau ro ko kon ro näwäus
kon osap erekapu kamäun sare murai.
45 Utianik, kar sarau ro ko ronkat eposek wa, ko keser
ronkatäi, 'Isan kameiriäu ro ko kurte kowau utou.' Keser-
mara, kos karauk sarau jaukut, akwaromara, ko an sakau
jemara, rauk käi rawai.
46 Ko kesernuk kesernuk, kon kameäu ro sareper
koumara, kiro ro mänkäsir oumara, woiaka epar mau wa
roat akan mena emer kuräi.
47 Kiro sarau ro ko äpu kon ro näwäus sarau äsimorai,
kiro sarau ro kurte wa manonuk, kiro sarau ro tätäi näwäu
owai.
48 Utianik, kar sarau ro ko ro näwäu nukan ronkat äpu
wa, sarau eposek wa monuk, kiro ro tätäi eteinak owai.
Utianik, Anut nukas kar ro kon ipou opok osap kamäun
miäu, tawa kiro ro pakan ätäi osap sosop owam rai aurai.
Ko kar ro osap sosop senes kamäun miäu, ko kiro ro pakan
ätäi osap senri owai."

Jisas ko roasiret inäi maraun kowon.
(Matiu 10:34-36)

49 Jisas nukas äiewon, "Is okoro omnokou opok ep
tukuraun koimin. Isan ronkat kiro ep jere potora, kiro
eposek.
50 Is amke tätäi näwäu owam. Kiro usu kame rai, isan
woi uru usu näwäu mora.

51 Akan ronkat is okoro omnokou pakan roasiret pak
tamuräi rawaun koimin rai äiein. Wa senes is epar awarom,
is okoro omnokou pakan roasiret atap atap inäiwaraun
koimin.
52 Rusapai kar tupsiu pakan roasiret 5 orip inäiäiei.
Roasiret 3 orip karaima inäianik, rawaiei, roasiret 2 orip
ak karaima rawaiei.
53 Keseriar roat ak akan mokoit pak iwäi muratäiei,
mokoit akas akan momonakat pak iwäi muratäiei. Asiret
ak akan asinakut pak iwäi muratäiei. Asinakut ak akan
aninakat pak iwäi muratäiei. Asiret ak akan pusirakat pak
iwäi muratäiei, Pusirakat nais akas keseriar keseraiei."

Owo onok päun ak äpu maiei.
(Matiu 16:2-3)

54 Jisas nukas roasiret awarowon, "Ak iou mokup näwäu
kounuk, aparianik, akas ronkateäi, 'Kiro om nai.' Kiro ak
epar äiäi, om neäu.
55 Ak urir pemara, roros orip penuk aparia, akas 'Kiro san
sakau päun ses', äiäi. Kiro epar senes peäu.
56 Ak sät äiäi roat, ak omar aparia, kiro owo omre päun
äpu miäi. Ak owoseanik, omre rusapai owo päun kiro ak
äpu wa?"

Na nan iwäi jaun pak ämän jekur atower.
(Matiu 5:25-26)

57 Jisas ätäi äiewon, "Akasar jekur ronkatemoi, ämän
jekur wa wasareäi.
58 Utianik, na kar ros na wasarewareäu ro nukan amukup
imäisi potonuk, au apu opok pote räi, ämän jekur atower.
Warnuk, kos na wasarewareäu ro opok imäisi potonuk,
kos na polis nukan ipou opok musonuk, kos karapus owa
kureisai.
59 Na kiro owas ätäi kasik naun erar wa äsimoisaiei.
Utianik, na aiauk näwäu maun aisowon keseriar erekapu
marota, epar na kasik utoisona, manam."

13

Inok ro kon wou pirirau wa, ko meiäi.

1 Kiro ses opok, karauk Galili roat Anut jou muruna,
Pontias-Pailot nukas akwaronuk, meiein. Keseria, karauk
roat akas Jisas aurin.
2 Jisas nukas awarowon, "Kiro Galili roat Pailot nukas
akwaronuk, meiein akan ronkat kiro roat meiein akan onok
aru pakas meiein ra, kiro Galili roat karauk rusa rai akan
onok eposek, okon, ak wa meieäi ra?

3 Wa senes, epar wa. Ak erekapu onok aru orip. Is epar
awarom, ak akan woiaka wa pirirna rai, ak kiro roat meiein
senek ak nais keseriar meiäiei.
4 Kiro roat 18 orip meter Siroam mena ou uräi nomara,
akwaronuk, meiein, akan ronkat kiro roat ämän näwäu
orip meiein, karauk roat Jerusalem mena rain, ak ämän wa
ra?
5 Is epar senes awarom. Kiro epar wa. Utianik, akan
woiaka wa pirirna roi, ak kiro roat meiein senek meiäiei.”

Am nemauk wa muriäu nukan totok ämän.

6 Keser awaromara, Jisas nukas kar totok ämän marowon,
“Kar ro ko wain woia uran uku wewon. Ko orip orip kiro
uran nemauk muru rai pote apariäu, näu wa muriäu.
7 Keseria, kos kiro woi kameäwon ro auruwon, ‘Is woisan
3 orip okoro uran nemauk muru rai aparau koimin, ko
murau wa, okon, is patiram, owon, ko omnokou nukan sirau
erar patarura?’
8 Kiro sarau ros ätäi auruwon, ‘Näwäu, karar woisan
opok utota, raunuk, is omnokou kiro mu opok kureta
kureta, pote nemauk murai rä aparam.
9 Kiro woisan opok, wa murunuk rai, epar na koi tore
kuräm. Nemauk murunuk rai, kiro eposek, rawaura.’ ”

Jisas nukas kar asir enipsau meiewon, sumaun omre opok jekur mowon.

10 Kar sumaun omre opok, Jisas ko roasiret tururiäi owa
Anut nukan ämän roasiret mare rawon.
11 Kiro opok kar asir ko osou aru orip woisan 18 orip
rawon ko tuku siräi tai rawau senek wa.
12 Jisas nukas kiro asir aparmara, wouti momara, urunuk,
ko siakup kounuk, auruwon, “Asir, nan sip aru jäkäi
musom.”
13 Kos kon ipou kiro asiren tapau atonuk, kiro asir ko tuku
siräumara, Anut jou muruwon.
14 Kiro tururiäi ou kameäwon ro nukas Jisas kiro onok
kesernuk, aparmara, kasak pewon. Owon, Jisas nukas
sumaun omre opok kiro asir jekur mowon. Keseria, kiro
ros roasiret awarowon, “Omre 6 opok, kiro sarau maun ses,
kiro omre opok jekur maraun itok. Sumaun omre opok kiro
jekur maraun senek wa.”
15 Näwäu nukas ätäi kiro ro auruwon, “Ak sätäiäi roat!
Ak sumaun omre opok akan bulmakau ra donki pakan mur
uraianik, imware pote an ariäi.
16 Okoro asir ko Apraham nukan kin pakan, Satan nukas
woisan 18 orip imäumara, sakau ateanik, rawon. Epar kon
usu sumaun omre opok jäkäi muraun itok.”

17 Kos keser äienuk, kon iwäi jaukut ak oioraka nowon.
Karauk roasiret kiro owa turur rain ak kiro onok eposek
aparianik, jou murin.

Am uku eteinak näwäu saräun ämän.
(Matiu 13:31-32; Mak 4:30-32)

18 Keseria, Jisas nukas roasiret totwarowon, “Is Anut
nukas roasiret kameäu onok owo senek rau awaram?
19 Kiro kon onok kesek, kar ros ko marmar uku oumara,
woia wewon. Kiro am uku eteinak tu pemara, am näwäu
sareäu. Kesernuk, ai akas pemana, kiro am iporu opok tou
moin. Kiro senek, amke roasiret karar karar Anut nukan
ämän tainoriäi, tawa roasiret sosop akas tainoraiei.”

Osap eteinakus plaua näwäu sareäwon.
(Matiu 13:33)

20 Jisas nukas ätäi äiewon, “Is Anut nukan kameäwon
onok owo senek ätär marau?
21 Kiro onok kesek, kar asires jis eteinak oianik, plaua
näwäu orip ore oumara, tururmoi, etwairnuk, kiro plaua
noroianik, mup näwäu senes sareäu.”

Orip orip awau rawaun ororok eteinak.
(Matiu 7:13-14, 21-23)

22-24 Jisas ko Jerusalem mena pote rai, näu mena pak
eteinanak mena pak Anut nukan ämän roasiret mare
mare potowon. Kar ros totorwon, “Näwäu, Anut koi
wasarewaraun ses opok roat esap esap apu eposek opok
tonaiei? Isan ronkat sosop wa.” Jisas nukas ätäi awarowon,
“Ak sakau mia, apu eteinak pakas tonaiei. Owon, roat sosop
ak kiro apu eteinak pakas tonam äiäiei ak tonau senek wa.
25 Kiro ou rorok kameäu ros im penenuk, ak tonea,
kasikas raianik, im ut koukourianik, äiäiei, ‘Näwäu, ik im
tue muk’ auraiei. Kos ak ätäi awarai, ‘Is ak äpu wa, meter
ak wa apwareäim.’
26 Kesernuk, akas ätäi auraiei, ‘Ik na pak raianik, o pak an
pak erek jeäum, na iken mena Anut nukan ämän aikiäum.’
27 Kos ätäi awarai, ‘Ak erapakan pein is äpu wa. Ak onok
aru miäi roat, ak enes eur manowe!’
28 Kiro opok tätäi näwäu orip orip oi rawaiei. Anut nukan
kamwaraun onok amop penuk, akas Apraham, Aisak, Jekop
pak Anut nukan ämän roianik, areai roat pak Anut pak
rauna, apwaraiei. Utianik, ak kar mena atap raianik, akan
aiakpanak kartitirianik, wai rawaiei.
29 Kiro ses opok, san peäwon pakan roasiret pak san
neäwon pakan roasiret pak roasiret okoro omnokou pakan
erekapu peanik, koi Anut nukan kamwareäwon mena
tururianik, Anut pak o je rawaiei.

30 Roat ak enmak näwäu wa ruris rai, ak amke rawaiei.
Amke rai roat ak enmak orip, ak ruris rawaiei.”

Jisas nukas Jerusalem mena mesin wouti mowon.
(Matiu 23:37-39)

31 Kiro ses opok, karauk Parisi roat akas peanik, Jisas
aurin, “Na okoro mena wa rawau, utoinam, kar mena man.
Owon, Herot ko na iwose kuräun keserura.”
32 Jisas nukas ätäi awarowon, “Akas potoinai, kiro
kawarur ro pote aurwe, is rusapai ariwa pak roasiret osou
aru orip pak sip aru orip jekware maram, omre 3 opok orio
is isan sarau patarianik, sumam.
33 Utianik, is rusa, ariwa, orio sarau me Jerusalem mena
potam. Owon, Anut nukan ämän roianik, areawon ro
Jerusalem mena karar wena, meiäi.”
34 Jisas nukas Jerusalem mena aparmara, äiewon, “O,
Jerusalem, Jerusalem! Akas Anut nukan ämän roianik,
areain roat akwarona, meiein. Ak karauk roat ämän oi
ariain roat Anut nukas äsimwarowon, aiaukus akwarona,
meiein. Is omre sosop, kakarau anak nukas kon nakut
saus kurur ware, raiäu senek, isan ipias roasiret kamware
rawaurimin. Utianik, roasiret akas is kesewaraun wa
utoiroin.
35 Ak rowe, Anut kon osap nuriäi ou ute manonuk, akasar
akan ou kamäiei. Is epar senes awarom, Ak is ätäi wa
apairaiei. Is ak epar senes awarom, rusapai is manoita, ak
is ätäi wa apairaiei, pote tawa, akasar keser äiäiei, ‘Anut
nukasar kiro ro sare mai, ko Näwäu, nukan enip pakas
kowai.’ ” *Buk Song 118:26*

14

Jisas nukas kar sip ro jekur mowon.

1 Kar sumaun omre opok, Jisas ko kar Parisi ro näwäu
nukan owa o jaun potowon. Roat akas ko owosäi rai jekur
apai rain.
2-3 Kar ro ko kon ipou isou erekapu norowon, kiro ro Jisas
siakup kounuk, Jisas nukas aparmara, kos sintore ämän
tamareäi roat pak Parisi roat totwarowon, “Kar ro sumaun
omre opok jekur maun itok ra wa?”
4 Kiro roat akas ätäi kar ämän aräu wa. Keseria, Jisas
nukas kiro sip ro jekur momara, äsimornuk, kon mena
manowon.
5 Keseria, kos awarowon, “Ak akan mokoi ra donki ra
sumaun omre opok an up uru ouri nonuk, ak owosäiei?
Kiro omre opok pote imäiäiei.”
6 Akas ko ätäi kar ämän aurau wa.

Ro ko nukasar kon enip jou wa mai.

7 Jisas nukas roat o jaun pe, omoi eposek ouna, apware-
anik, kos kiro roat kar totok ämän marowon.
8 "Kar ros na o näwäu jaun urweisonuk, na potoinam,
omoi eposek opok wa tanäu. Kiro ros kar ro näwäu nais
erek uruwon kiro omoi eposek opok pe tanäi.
9 Kiro ro na usowon ros pemara, aisai, 'Kiro omoi tane
raum okoro ro näwäu nuruta, tanäi.' Keseria, na roat
enmaka wäpik pak pote tanäun oiot nai.
10 Utianik, na kar ros o jaun urweisonuk, potoinam,
karauk roat ruris tane rai opok tone tane. Keseria, kiro
o atak ro pemara, aisai, 'Jai, na kämioik omoi eposek
opok tone tane.' Kesernuk, karauk roat tane rai ak na jou
musaiei.
11 Owon, inok ro ko nukasar kon enip rororai, kiro ron
enip Anut nukan amukup näwäu wa saräi. Inok ro ko
nukasar kon enip wa rororai, kiro ro ko enip jou orip
rawai."

Ik o jaun inokot urwaram?

12 Keseria, Jisas nukas totok ämän maromara, kiro ro o
atak ro auruwon, "Na o näwäu mis moinam, nan jaunat ra
nan amunat aunat ra nan tupsiu wa urwarau. Owon, kiro
roat akas na ätäi amuk o jaun urweisaiei. Nas owo onok
kesermon ätäi akas nais keseriar keseisaiei.
13 Utianik, na äs näwäu moinam, roat osap wäpik orip
pak roat isoraka ipiaka aru orip pak amiaka utup orip roat
o jaun urwar.
14 Kiro onok keserta, nan won näu sarai. Kiro roat akas na
ätäi urweisau senek wa. Keserta, roat eposek ak meieanik,
ätäi siräuna, Anut nukas na jekur kamoisai."

Äs näwäu nukan totok ämän.
(Matiu 22:1-10)

15 Kar ro ko kiro opok tane rawon kiro ämän roumara,
Jisas auruwon, "Inok ro ko Anut nukan kameäu onok amop
päi ses opok Anut pak o jeanik, ko eposek nepipir rawai."
16 Utianik, Jisas nukas ätäi auruwon, "Kar ro ko äs näwäu
momara, roat sosop kiro o koi jaun ämän surmarowon.
17 Äs erekapu me kuremara, o jaun ses opok kon sarau ro
äsimornuk, kiro roat kos meter awarowon, koi o jaun pote
awarowon, 'Ak kowe, o jaun ses pe rau.'
18 Kiro roat karar karar akas ätäi kiro sarau ro aurin.
Kar ros kiro sarau ro auruwon, 'Is omnokou rusapai kau
momin, is aparau manaurim. Nan ro näwäu pote aur ko
wou aru wa mau.'
19 Karas äiewon, 'Is rusapai bulmakau 10 orip kau
momin, okon, ak jekur sarau morai ra, wa rä rai apwarau

manaurim. Is wa potam. Nan ro näwäu pote aur. Ko wou
aru wa mau.’
20 Karas äiewon, ‘Is asir rusapai oimin, okon, is wa
potam.’
21 Keseria, kiro sarau ro ätäi potomara, kon ro näwäu kiro
roat akas aurin ämän erekapu auruwon. Kiro ro näwäu
ko kasak pemara, kon sarau ro auruwon, ‘Na kurte näu
menan porim ororokpai pak apu opok pak potoinam, roat
osap wäpik orip pak amiak utup orip pak isoraka aru orip
roat isan owa imware koi.’
22 Kiro sarau ros kiro ämän tainorianik, ätäi pemara,
äiewon, ‘Näu ro, is nan ämän airomon erekapu tainorimin,
karauk omoi sosop erar rau.’
23 Keseria, sarau ro ätäi kon ro näwäus äsimorianik,
auruwon, ‘Na apu kasakup potoinam, roat erekapu sakau
ämän awarota, kouna, kiro omoi rau erekapu owaiei.
24 Owon, is epar senes awarom, kiro roat amke o jaun
awaromin, ak isan patan opok o wa jaiei.’ ”

Roat ak jekur ronkateinai, Jisas tainorwe.
(Matiu 10:37-38)

25-26 Kar omre, roasiret sosop Jisas tainori potona, kos ätäi
pirirmara, roasiret keser awarowon, “Utianik, inok ro isan
tamuriäim ro saräun kon momok anak pak kon wau pak
kon mokoit pak nuka pak akanun orip orip ronkatwaraiei,
ko isan tamuriäim ro wa rawai. Ko isanun karar wous
meiäi.
27 Kar ro is tainoireanik, ko kon am äpäs ämäiäu wa, ko
isan tamuriäim ro wa saräi.
28 Kar ro ko ou maun, ko tane raumara, jekur ronkateäu.
Kiro ou pataraun itok ra, wa ra rai ronkateäu.
29 Ko kiro onok keserau wa, kiro ou kurte wa patarnuk,
karauk roat akas kiro ou patarau wa aparia, iowaiei.
30 Akas äiäiei, ‘Kiro ro ou mowon ko kurte sarau patarau
senek wa,’ keser äiäiei.
31 Utianik, kar omsau pakan kamwareäu ro ko kon
marai roat pak kar omsau pakan kamwareäu ro pak kon
marai roat sosop pak weräiäun, kiro ro näwäu ko jekur
tane raumara, kar ro näwäu pak owose weräiäun jekur
ronkateäu. Kon marai roat pak karauk marai roat pak
weräiäun itok ra, wa ra, keser ronkateäu.
32 Kon ronkat ko karauk roat pak weräiäun itok warnuk,
kon iwäi jauk atapuk raunuk raunuk kon kar sarau ro
äsimornuk, pote kar ro tararmara, aurai, ‘Ik ak pak weräiäu
utom.’ ”
33 Jisas ko kiro ämän aware kuremara, awarowon, “Kiro
apu karar. Inok ro ko isan tamuriäim ro rawaun, ko kon

osap erekapu sumkäinemara, kiro osapun ronkat sosop wa mai, ko isan tamuriäim ro tuku rawai.”

Karauk Kristen roasiret ak siu mitu wa senek.
(Matiu 5:13; Mak 9:50)

34 Jisas nukas ätäi äiewon, “Siu eposek kiro mitu. Utianik, kon mitu pote tiu sarenuk, ätäi mitu saräun senek itok wa.
35 Kiro siu woia pak karauk sarau pak maun senek itok wa. Ik erar oi kureäum. Ak raiaka orip raroi, ak kiro ämän rowe.”

15

Sipsip ämäuwon totok ämän.

1 Kar omre, takis oiäin roat pak karauk onok aru miäi roat pak ak Jisas nukan ämän rowau koin.
2 Karauk Parisi roat pak sintore ämän tamareäi roat pak akas ko aparianik, äiein, “Okoro ro ko onok aru miäi roat pak o jeäu. Kiro onok eposek wa.”
3-4 Keserna, Jisas nukas totok ämänis awarowon, “Utianik, kar ro ko kon sipsip 100 orip. Keseria, sipsip karar ämäunuk, kiro ro owosäi? Ko kiro sipsip 99 orip ut-waronuk, amurik je rauna rauna, potomara, kiro sipsip karar ämäuwon, itane pote aparmoi, imäi kowai.
5-6 Ko kiro sipsip pote itane oumara, nepipirianik, kuor ämäi oianik, kon mena potai. Keseria, kon jaukut erekapu urwarnuk, kouna, awarai, ‘Ak is pak koi nepipirwe, owon isan sipsip kar ämäuwon itane aparim, okon, rusapai ik äs näwäu mau.’
7 Kiro onok senek is epar senes awarom, roat 99 orip ak onok tuku eposek miäi omar oik ak nepipiraiei. Utianik, kar ro kon onok aru mowon sumkäineanik, kon wou piririanik, epar miäu, omar oik ak näwäu senes nepipiraiei.”

Aiauk ämäuwon totok ämän.

8 Jisas nukas ätäi awarowon, “Utianik, kar asir kon aiauk eposek 10 orip, karar ämäunuk, ko owosäi? Ko arou aioi oumara, kon owa om kasarmara, omoi erekapu jekur aparai.
9 Kiro aiauk karar itane apari oumara, kon jaukut ur-waronuk, koi tururna, awarai, ‘Isan aiauk ämäuwon itane apari oim, okon, ak is pak nepipirwe.’
10 Kiro onok kesek, is epar senes awarom, kar ro ko onok aru miäu ko kon wou ätäi pirirmara, wou epar monuk, Anut nukan sarau eitek akas omar oik keseriar näwäu nepipiraiei.”

Kar mokoi momok ute manowon.

11 Jisas nukas ätäi kar totok ämän keser awarowon, “Kar
ro ko mokoi oirori orip.
12 Etei mokois pemara, kon momok keser auruwon, ‘Moni,
na isan osap inäinam, is ir!’ Kesernuk, momonawas kon
osap inäianik, kon mokoit ori atap atap atowon.
13 Rai rai, kiro etei mokoi kon osap erekapu aiaukun
surmara, ko kiro pakan aiauk oumoi, kar mena atapuk
rawaun ute manowon. Ko kiro omsau atapuk potomara,
kon aiauk erekapu onok aru opok känkurewon.
14 Kon owo osap rawon erekapu patarnuk, kiro ses opok
kiro omsau opok sou näwäu senes pewon. Ko kar osap
rawau wa.
15-16 Keseria, kiro mokoi ko kiro mena kar ro rawa
pote sarau maun totornuk, kiro ros kiro mokoi kon poat
kamwaräun äsimorwon. Ko sou näwäu raumara, kiro
poat o jena, ko erek jaun ronkatewon, owon, kar ros ko
o nurunuk, jau wa.
17 Rai rai, kon ronkat eposek penuk, äiewon, ‘Isan monian
sarau roat ak o eposek sosop jerai, okoro opok o wäpik rai
rai, is meiäurim.
18 Isan moni siakup potoita, auram, “Moni, is Anut nukan
amukup pak nan amunap is onok aru momin.
19 Na is nan mokoi rai wa airau, nan sarau ro senek mur.”
,
20 Keser ronkatemoi, ko siräumara, kon mena momok
siakup potowon. Ko atapuk kounuk kounuk, kon momokus
atapukas aparmara, kon mokoi mesin wouti monuk, kurte
pote pokäirmara, oktokormoi, imäi kowon.
21 Kon mokois momok auruwon, ‘Moni, is Anut nukan
amukup pak nan amunap is onok aru senes momin, okon,
nas is nan mokoi rai wa airau.’
22 Utianik, kon momokus kon sarau roat urwaromara,
awarowon, ‘Omjo eposek kurte oi peinai, take muruwe. Kar
ring oinai, kon ipou opok muruwe. Su oinai, kon isou opok
muruwe.
23 Keseria, potoinai, isan bulmakau nak eposek weinai,
mis mowe. Ik ko pak o jemoi, nepipirau.
24 Isan mokoi okoro, ko meiewon raimin ko ätäi koi
tarairou, ko erekapu manou rai äiemin, is ätäi aparim.’
Kesermana, ak o näwäu mis moin.
25 Keserna keserna, mokoi urektapau ko woia rawonus,
mena sinakup pemara, owa sir weanik, nepipir käi mirorir
rain rowon.
26 Keserna, kos kar sarau ro urirawa, nonuk, totorwon,
‘Kiro owa owoserai käi miroriräi?’
27 Kiro sarau ros ätäi auruwon, ‘Nan amun ätäi mena
kowon, okon, nan momonas nepipirmara, kon bulmakau

nak eposek wemara, ko pak tanäun äs morai, owon, kon
mokoi ute manowon ätäi kowon.’
28 Kiro mokoi urektapau ko kasak näwäu pemara, ko
owa tonau wa. Keseria, momokus koumara, kon wou näu
saräun ämän auruwon.
29 Utianik, kos momok auruwon, ‘Is okoro woisan sosop
opok, is nan sarau ro senek sarau sosop me raimin, nan
ämän jekur tainoriäim. Isan jaiat pak äs maun kar meme
wa iromon.
30 Utianik, nan mokoi kiro ko nan osap erekapu oi
pote känkuremara, kounuk, nan bulmakau nak eposek we
murum.’
31 Momokus ätäi auruwon, ‘Isan mokoi, na is pak orip
orip raiäum, isan osap rau kiro erekapu nan.
32 Ik erek nepipirau iken woiok eposek saräu, owon, nan
amun okoro ko meiewon raimin, rusapai ko ätäi koi rau. Ko
erekapu manowon raimin, rusapai ätäi imäiemin koi rau.’ ”

16

Sarau kameäwon ro onok aru mowon.

1 Kar omre opok, Jisas nukas kon tamareäu roat totok
ämän keser awarowon, “Kar ro ko osap sosop orip kos kar
sarau ro kon osap kamäun sare muruwon. Kiro sarau ro
ko sarau monuk monuk, karauk roat akas kiro osap atak ro
aurin, ‘Nan sarau ro ko aiauk sepuk sepuk käkänkurewon.’
2 Keseria, ko ämän roumara, kon sarau ro urirawa,
kounuk, auruwon. ‘Is roat akas na owo kesermon airona,
roimin. Kiro epar ra? Kiro ämän eparnuk rai, na isan sarau
ro wa rawam. Na potoinam, inokot akas isan osap erar oin
enmak jer we oinam, koi irota, aparam.’
3 Kiro sarau ros ronkatemara, kon wou uruas äiewon,
‘Isan kamoireäu ro ko is ätäi sarau maun wa imäirai. Is
om wäun sakau wäpik, is karauk roat o nik maraun, oior
nai.
4 Rusapai is äpu is owosäm, isan näwäu is sarau opok ätäi
wa imäironuk, isan jaiat akas akan owa imäiri potaiei.’
5 Keser ronkatemara, kos roat meter kon näwäu nukan
osap erar aronuk, oin, urwarnuk, kouna, kos kar ro keser
auruwon, ‘Na isan ro näwäun osap esap esap oumon?’
6 Kiro ros ätäi auruwon, ‘Is uer mis 100 orip mis maun
äräine oimin.’ Kiro sarau ros auruwon, ‘Na kurte taneinam,
kiro meten 100 orip jer rau känkureinam, rusapai am
käwäu awau opok mis 50 orip jer we mo.’
7 Kesermara, kos ätäi kar ro auruwon, ‘Na osap esap esap
oumon?’ Kos keser auruwon, ‘Is rais bek 100 orip oimin.’
Kiro sarau ros ätäi auruwon, ‘Na am käwäu awau okoro
oianik, kurte taneinam, bek 80 orip jer we mo.’

8 Kiro sarau ro kon ronkat eposek keseria, kon ro näwäus
kiro ro aru nukan enip oik muruwon. Kiro sarau ro ko
ronkat eposek orip senek keserwon. Okoro omnokou pakan
roasiret ak akasar aka sarwaraun ronkat eposek orip sarau
maun itok. Ak roat Anut nukan arou merek eposek opok
rai itimware rai.
9 Is epar senes awarom, ak akan aiauk saruku roasiret
sarwaraun, arona, kiro roasiret ak akan jaunakat senek
saräiei. Tawa kiro aiauk patarna, Anut nukas ak kon mena
eposek opok iware tonai.
10 Inok ro ko osap eteinak jekur kamäi, ko osap näwäu
nais kamäi. Inok ro ko sarau eteinak jekur wa kameäu, ko
sarau näwäu nais jekur wa kamäi.
11 Utianik, ak omnokoukan osap aru jekur kamäu wa,
inokos ak osap eposek jekur kamäun arai?
12 Utianik, ak karauk roat akan osap jekur wa kamena,
inokos kar osap eposek ak araun sare marowon arai? Kar
ros wa arai.
13 Sarau ro kararas ko ro oirori opok sarau mau senek wa.
Owon, ko karan wous meieanik, kar ron wous wa meiäi.
Ko kar ron ämän jekur tainorianik, sarau eposek momoi,
kar sumkäineanik, kon ämän jekur wa tainoriäu. Ak Anut
nukan sarau pak aiaukun sarau pak erek turur mau senek
wa.”

Jisas nukas karauk onok awarowon.
(Matiu 11:12-13, 5:31-32; Mak 10:11-12)

14 Karauk Parisi roat ak aiaukun woiakas weäi. Keseria,
ak kiro ämän roumana, akas Jisas oiakas mirikirin.
15 Jisas nukas ak apwareanik, ätäi awarowon, “Ak akan
ronkat, ak karauk roat akan amiakap roat eposek äiäi, Anut
ko akan ronkat woiaka uru rau äpu mareäu. Kiro roat akan
ronkatis osap näwäu wouswariäi, kiro onok Anut nukan
amuk opok aru senes.
16 Meter roasiret akas Moses nukan sintore ämän
ninareäin pak Anut nukan ämän roianik, areain roat akan
ämän orip orip areain. Ak keserna keserna, Jon pewon. Jon
penuk, rusapai isas Anut nukan kamwareäwon ämän mare
arieita, roasiret sosop Anut nukan roasiret saräun sakau
miäi.
17 Okoro omnokou omar pak wasaräieir, utianik, Anut
nukan sintore ämän eteinak kar wa ämäiäi.”

Jisas nukas ro asir owaun onok awarowon.

18 “Ro kon asir utia, kar asir owai kiro ro roasir ouratäiäi
akan sintore ämän espäiau. Owo ro ko kar asir kon komus
utowon, owai, ko nais keseriar kiro sintore ämän espäiau.”

Kar ro osap sosop orip pak kar ro enip Lasarus pak.

19 “Kar ro ko osap sosop orip raiäwon, ko omjo eposek
eposek mianik, orip orip jekur nepipir raiäu.
20 Kar saruku ro kon enip Lasarus, kon enipsau opok ui
sosop murianik, aru muri rawon. Ko kiro ro aiauk sosop
orip nukan ou rorokpai raiäu.
21 Ko kiro ro aiauk sosop orip ro o jenuk, o usip
patan inkaruru nonuk, aparianik, kiro o usip jaun raiäu.
Kesernuk, enat akas koumoi, kon ui merakariäi.
22 Kiro saruku ro meiewon ses opok, kon totok Anut
nukan sarau eitek akas imäianik, Apraham rawon opok
omar oik imäi tonoin. Rai rai, kiro ro näwäu nais meienuk
up kurein.
23 Kon totok ep näwäu jere rawon opok nowon. Kiro
pakas ko Lasarus Apraham ori eposek atapuk raunuk,
aparwon.
24 Keseria, kiro ros urwewon, ‘Moni Apraham, is okoro up
uru ep opok tätäi sosop oi raim, isanun wonti muroinam,
Lasarus aurta, koi kon ipous an atomara, isan menomauk
opok murai.’
25 Apraham nukas ätäi kiro ro auruwon, ‘Isan mokoi,
naka meter omnokou opok raianik, osap sosop erekapu
oumata, nepipir raumon, na kiro ronkate. Lasarus ko osap
wäpik erar wopure rawon, okon, rusapai ko okoro mena
nepipir rau. Na tätäi näwäu oi rau.
26 Ik okoro kamuk anrak näwäu rau, roat okoro opok rai
ak kiro anrak espäi potau senek wa, akas nais okoro opok
espäi kowau senek wa.’
27 Kiro ros ätäi Apraham auruwon, ‘Keseria, is na aisom.
Moni Apraham, ätäi Lasarus äsimorta, nea, isan tupsiu
awaronuk, woiaka piriraun awarai.
28 Kiro opok isan amaiat awaiat 5 orip rai opok nea,
awaronuk, ak nais is tätäi ouram opok wa kowaiei.’
29 Apraham nukas ätäi kiro ro auruwon, ‘Nan tupsiu
meter Moses nukan sintore ämän pak Anut nukan ämän
roianik, areain roat akas ämän jer we moin ak aparianik,
tainoraurai.
30 Kiro ros ätäi Apraham auruwon, ‘Moni Apraham, kiro
nais itok wa, kiro ämän ak wa tainoraiei, utianik, kar ro
meiewon siräimara, pote ak awaronuk, kiro epar akan onok
aru miäi pakan ätäi akan woiaka piriraiei.’
31 Apraham nukas ätäi äiewon, ‘Utianik, ak Moses nukan
ämän pak Anut nukan ämän roianik, areain roat akan ämän
wa tainoriäi, kar ro meiewon, ätäi siräiäi nais aparmoi,
akan woiaka wa piriraiei.’ ”

17

Onok arus kiro ron wou epar mowon aru murai.

1 Kar omre opok, Jisas nukas kon tamareäu roat
awarowon, “Onok atap atap roasiret onok aru maraun päi.
Kiro ro inokos kiro onok aru oi kowai, kiro ro ko wopur
senes. Anut nukas kiro ro aru murai.
2 Kar ros kar mokoi eteinak onok aru ätär murunuk raroi,
kiro onok aru senes. Karauk roat akas aiauk usuäu oianik,
kiro ron pou opok muris pararar mianik, ko an unik uru
känkurena, nai, kiro itok, kiro usu eteinak. Warnuk, tawa
omar oik ko usu näwäu senes owai.
3 Ak owo onok keseraiei, jekur ronkatewe.
Nan jaun ko onok aru monuk rai, nas ko keram. Ko ätäi
kon wou pirirmara, kounuk rai, nas kon onok aru jäkäi mur.
4 Utianik, kos na omre karar opok onok aru 7 orip
musonuk, kos ätäi na siatap orip orip koianik, äiäi, ‘Jai,
is woiti murou,’ keser aisonuk, nas kon onok aru erekapu
jäkäi mur.”

Woiaka epar maun sakau ämän.

5 Jisas nukan ämän oi ariai roat akas Näwäu aurin, “Na
iken woiok epar maun sakau muk.”
6 Jisas nukas ätäi awarowon, “Akan woiaka epar moin,
kiro am uku eteinak marmar senek, ak okoro wer mu
auraiei, ‘Na siräinam, mas an opok pote tai rau,’ aurna, kos
akan ämän tainorai.”

Sarau ro eposek ko onok eposek miäu.

7 “Utianik, kar ro ak kamuk opok rau ko kar sarau ro orip.
Kiro sarau ro ko woia sarau miäu ro ra, sipsip kameäwon
ro raiäu. Iukärir sarau patarmara, penuk, nas ‘na kurte
peinam, sia opok pe taneinam, nan o je’ keser auriäum ra?
8 Wa senes. Nas ko keser auram, ‘Na isan o mis mur. Na
an joinam, is o jeita, kamoiri rau. Is o je kureita, tawa na o
jam.’
9 Kiro sarau ros kon ro näwäu nukan ämän tainorianik,
kon sarau karar miäwon. Kiro ro näwäus ätäi kon sarau ro
sarau miäu kon enip jou wa muriäu.
10 Akas nais keseriar keserwe, karauk roat akas ak sarau
maun awarona, sarau mia, äiewe, ‘Is sarau ro enim näwäu
wäpik, is erar sarau rai sarau moram.’ ”

Jisas nukas roat 10 orip sip repros orip jekur marowon.

11 Jisas ko Jerusalem näu mena pote rai, ko Samaria
provins pak Galili provins kamuk potowon.
12 Ko kar mena tononuk, roat 10 orip ak sip repros orip
atapukas senek tai rain tarwarowon.

13 Akas urweanik, äiein, “Jisas, näu ro, ikenun wonti
mukoinam, ik sareik.”
14 Jisas nukas apwaromara, awarowon, “Ak potoinai,
Anut kamuk raiäi roat opok akan enmaksau ätär marowe.”
Ak potona potona, kiro sip repros manowon.
15 Karar ro ko aparwon kon sip aru manonuk, ko ätäi
koumara, sakau urwemara, Anut jou muruwon.
16 Koi, omnokou opok Jisas nukan isou opok uou sur
wemara, jou muruwon. Kiro ro ko Samaria* provins pakan.
17 Kesernuk, Jisas nukas äiewon, “Roat 10 orip jek-
waromin, roat 9 orip ak erapok manoin?
18 Okoro Samaria ro ko atapukan. Owon nukarar
koumara, Anut jou muru?”
19 Jisas nukas kiro ro auruwon, “Na siräinam, man. Na
nan won epar momon, okon, na eposek sareisai.”

Anut ätäi roasiret kamwaraun onok owo senek kowai.
(Matiu 24:23-28, 37-41)

20 Karauk Parisi roat akas Jisas totorin, “Anut ätäi
kamoikaun esepa kowai?” Kos ätäi awarowon, “Anut ätäi
ak kamwaraun kounuk, ak ko amiakas wa aparaiei.
21 Kar ros wa äiäi, okoro peu koi aparwe, aisen peu
aparwe. Utianik, ak rowe, Anut ak kamwaraun rusapai ak
siarakap pe rau.”
22 Keser awareanik, kos kon tamareäu roat awarowon,
“Kar omre päi kiro opok akan ronkat ak Ro Nukan Mokoi
aparam rai äiäiei, utianik, ak ko wa aparaiei.
23 Karauk roat akas awaraiei, ‘Aisen aparwe!’ ‘Okoro
opok aparwe!’ Ak kiro roat akan ämän roinai, epar rai wa
tainware manau.
24 Ro Nukan Mokoi kowaun ses opok, omar käiemara,
ermänirmara, karaima poteäu senek. Ro Nukan Mokoi
kowaun ses opok, kiro onok senek keser kowai.
25 Utianik, amke ko tätäi sosop oumara, okoro omnokou
pakan roat näunäu akas ko wena, meiäi.
26 Meter Noa rawon ses opok, roasiret akas keserin senek,
rusapai nais Ro Nukan Mokoi kowaun ses opok keseriar
keseraiei.
27 Roasiret ak o je rai, an je rai, ro asir oi rai, ak keser
rauna rauna, Noa ko ous uru tononuk, joi näwäus koumara,
roasiret erekapu oware jenuk, meiein.
28 Lot rawon ses opok nais keseriar keserin, roasiret
erekapu an o pak jeanik, nepipir rain. O kau mianik, osap
ätäi aiaukun arianik, woia o uku we rai, ou awau me rai
nepipir rain.

29 Kiro ses opok, Lot kiro mena ute manonuk, ep
näwäu salfa* orip omar oikas koumara, kiro pakan roasiret
erekapu jerwarnuk, meiein.
30 Ak keser rain senek, rusapai nais keseriar keserna
keserna, Ro Nukan Mokoi ko amop kowai.
31 Kiro ses opok, ro ko ou oik rawai, kon osap owa rau
owaun wa nai. Kar ro ko woia rawai, ätäi kon mer eposek
owaun mena wa potai.
32 Ak Lot nukan asir ronkatewe.
33 Inok ro ko kon totok isanun wa meiäi, kiro ro kon totok
erekapu wasaräi. Inok ro ko kon totok isanun meiäi, kon
totok orip orip awau rawai.
34 Is epar senes awarom, kiro ses opok pututu ro oirori au
patan karar opok ninaieir Anut nukan sarau eitek akas kar
imäianik, kar ute manaiei.
35 Asir oirori au ma rei rawaieir opok, kar asir koi
imäianik, kar asir ute manaiei. [
36 Ro oirori au woia sarau me rawaieir, kar imäianik, kar
ute manaiei.]”
37 Kiro ämän roianik, kon tamareäu roat akas totorin,
“Näwäu, kiro onok erapok päi?”

Jisas nukas ätäi awarowon, “Erapok opur meieanik,
poomre rawai, kiro opok epsimai sosop kiro opur pomou
jaun pote tururaiei.”

18

*Kar ämän wasarewareäwon ro pak kar wäimäs asir
awan totok ämän.*

1 Keseria, Jisas nukas kar totok ämän kon tamareäu roat
ak orip orip Anut aurianik, kos ak kurte wa sarwarnuk,
akan woiaka aru wa mau rai awarowon.
2 Kos äiewon, “Kar näu mena, kar ämän wasare-
wareäwon ro ko Anut nukan ämän wa tainoriäu. Karauk
roat akan ämän roianik, jekur wa sarwareäu.
3 Kiro mena nais kar wäimäs asir ko orip orip kiro ro
opok koumara, auriäu, ‘Isan iwäi jaias is aru murauru na
is sareir.’
4-5 Kiro ros kurte kiro asir saräu wa. Rai rai, kon wou
uruas ronkatemara, äiewon, ‘Is Anut nukan ämän wa
tainoriäim, karauk roasiret mesin wa ronkateäim. Is apu
kiro epar, utianik, okoro wäimäs asir ko is sarau näwäu
iriäu, okon, is ko saräm. Ko wa sareita, orip orip is siarap
kounuk, is wäsuk irai.’ ”
6 Jisas nukas ätäi äiewon, “Ak kiro ämän wasare-
wareäwon ro aru nukan ämän rowe.

7 Anut nukas kon roasiret sare marowon, akas omre orip
orip sankeu pututu sarwaraun waiena, kos ak sarwaraun
itok ra? Omre rumuk rai rai sarwarai ra?
8 Is epar senes awarom, ko akan wai roumara, kurte
sarwarai. Tawa Ro Nukan Mokoi ätäi kowai ses opok ko
okoro omnokou pakan roasiret akan woiaka epar moin
aparai ra, wa?”

Kar Parisi ro pak kar takis aiauk oiäu ro awan totok ämän.

9 Jisas nukas karauk roasiret akasar akan ronkatis akan
onok erekapu eposek äiäi, karauk roat akan onok aru rai
äiäi totok ämän marowon.
10 “Kar muti, ro oirori au Anut auraun tup ou näwäu uru
tonoirin. Kar ro ko Parisi ro kar ro ko takis aiauk oiäwon
ro.
11 Kiro Parisi ro ko nukarar tai raumara, Anut aurmoi,
äiewon, ‘Anut, is na pere aisom. Is karauk roat senek wa. Is
sätwareanik, osap erar wa oiäim, sintore ämän wa utiäim.
Is karauk akan asiret wa imware ariaim. Keseria, is na pere
aisom. is kiro takis aiauk oiäu ro aisen tai rau senek wa.
12 Is tup orip orip omre oirori opok na jou musianik, o wa
jeäim. Na jou musianik, isan osap erekapu 10 orip surwate
mianik, karar sur na isiäim.’
13 Utianik, kiro takis aiauk oiäu ro ko atapukas tai raumoi,
kon oiok omar oik mau wa, ko wouti momara, äiewon, ‘O
Anut Näwäu, is onok aru orip, nas is sareir.’
14 Is epar senes awarom, kiro takis aiauk oiäu ro, ko Anut
nukan amuk opok eposek sarewon, kiro Parisi ro ko wa.
Owon, inok ro ko nukasar kon enip rororai, kiro ron enip
Anut nukan amukup näwäu wa saräi. Inok ro ko nukasar
kon enip wa rororai, kiro ro ko enip jou orip rawai.”

Jisas nukas mokoit eteinanak kon sakau araun tapiaka atowon.
(Matiu 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Karauk roasiret akas akan mokoinakut Jisas nukas
kon ipou akan tapiaka opok kon sakau araun rai, imware
koin. Kon tamareäu roat akas kiro roasiret apwaromana,
kewaroin.
16 Keserna, Jisas nukas ak mokoinakut kiro onok keserin
aparianik, urwarnuk, kouna, kon tamareäwon roat keser
awarowon, “Ak mokoinakut utwarona, is siarap kowaiei, ak
wa tämarau. Roasiret ak okoro mokoinakut senek sareanik,
ak äpu Anut akan kamwareäu ro näwäu.
17 Is epar senes awarom, inok roasir ko mokoinak senek
saräu wa, Anut nukas kon kameäu ro näwäu wa rawai.”

Roat osap sosop orip pak Anut nukan kamwareäu onok pak.

(Matiu 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Kar Juda akan kamwareäu ro näwäus pemara, Jisas totorwon, “Ro eposek, is owosemoi, isan totom awau orip orip rawai?”

19 Jisas nukas kiro ro ätäi auruwon, “Na owon is ro eposek airom? Kar okoro omnokou pakan ro ko eposek wa. Anut karar eposek.

20 Na sintore ämän äpu, na kar ron asik wa imäi ko pak ariau, na kar ro weta, wa meiäu, na karauk roat akan osap wa päu owau, na kar ro nukan enkup sät ämän wa mau, nan momon anin orien ämän erekapu tainor.” *Kisim Bek 20:12-16*

21 Kiro ros ätäi auruwon, “Meter is eteinak opok, kiro sintore ämän erekapu tainori koi, rusapai nais keseriar raim.”

22 Jisas ko kiro ämän roumara, ätäi auruwon, “Kiro itok, karar onok karar na itimoisi rau. Na pote, nan osap erekapu karauk roat are kureta, akas kiro osap kau mona, kiro aiauk oinam, saruku roat osap wäpik kiro aiauk inäi aram. Na kiro keserta, tawa na omar oik osap sosop owam. Kiro onok kesernam, na koi is tainoir.”

23 Kiro ro ko osap sosop orip. Keseria, kiro ämän roumara, kon wou usu sarewon.

24 Jisas nukas kiro ron wou usu sarewon aparmara, äiewon, “Roat osap sosop orip ak Anut nukas kamwaraun sarau sakau maiei.

25 Kar opur kamel ko omjo näkeäi nil nukan amarer uruas tonaun kananäi. Ro aiauk sosop orip ko Anut nukan ro senes saräun kiro sarau sakau kananäi.”

26 Roat kiro ämän roianik, akas totorin, “Keseria, Anut nukas inok ro imäienuk, ko pak erek orip orip rawai?”

27 Jisas nukas awarowon, “Owo onok roat akas keseraun itok wa, Anut nukas keseraun itok.”

28 Keseria, Pita nukas äiewon, “Ik iken mena pak iken osap pak erekapu utia, na tainoise koumun.”

29-30 Jisas nukas äiewon, “Is epar awarom, inok ro ko Anut nukan roasiret sarwaraun mesin ronkateanik, kon mena, wau, amakut, awakut, momokut pak utwareanik, kowon, Anut nukas rusapai omnokou opok kiro osap ute kowon senek sosop ätäi nurai. Kos tawa ko totok awau orip orip rawaun sakau nurai.”

Jisas nuka tätäi sosop oumoi, meiäun ämän ätäiar awarowon.

(Matiu 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip kasakup imware
potomara, keser awarowon, “Ak rowe, ik Jerusalem mena
tonam. Kiro ämän meter Anut nukan ämän roianik, areai
roat akas Ro Nukan Mokoi mesin äiein, kiro ämän erekapu
rusapai epar päi.
32 Jerusalem menan roat akas ko kar omsau pakan roat
näunäu akan ipiakap muraiei. Akas kiro ro jeje ämän
aurianik, onok aru murianik, opokup sinok kuräiei.
33 Akas kiro ro mänkäsirianik, wena, meiäi. Utianik,
omre 3 opok, ko ätäi siräiäi.”
34 Kon tamareäu roat ak kiro ämän roin kon onoktapau
ak äpu wa. Kiro ämän onoktapau ak opok ämäi rawon. Ak
Jisas nukas kiro ämän awarowon jekur ronkatäu wa.

Jisas nukas kar ro amuk utup jekur mowon.
(Matiu 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Jisas ko Jeriko mena penuk, kar ro amuk utup ko apu
opok tane raia, osap nik mareäu.
36 Ko roasiret apu opok arina, roumara, kos totwarowon,
“Kiro owoserai?”
37 Akas ätäi aurin, “Nasaret menan Jisas kou.”
38 Kos urwemara, äiewon, “Jisas, Devit nukan Mokoi, na
isanun wonti moinam, is sareir.”
39 Karauk roat akas amke ko siakup potoin akas kerianik,
aurin, “Na asor.” Utianik, kiro ros ätäi näwäu urwewon,
“Jisas, Devit nukan Mokoi, na is sareir.”
40-41 Keseria, Jisas nukas sumianik, kiro ro amuk utup
ko siakup imäi kowaun awarowon. Ko siakup imäi kouna,
Jisas nukas auruwon, “Isas na owosisaun airom?” Kos ätäi
äiewon, “Näwäu, is ätäi ami uraienuk, apu aparam.”
42 Keseria, Jisas nukas auruwon, “Nan won epar momon,
okon, na ätäi amun urareinam, apu apar.”
43 Ko keser äienuk, kurte amuk uräianik, ko ätäi om
aparwon. Keserianik, ko Anut jou murumara, Jisas tainori
potowon. Roasiret ak kiro onok aparmana, ak erekapu Anut
jou muroin.

19

Jisas Sakias ori.

1 Jisas ko Jeriko mena tonomara, Jerusalem mena manaun
manowon.
2 Kiro mena kar ro ko takis aiauk oiäwon ro, kon enip
Sakias, ko aiauk sosop orip.
3 Ko Jisas ro owo senek, koura rai aparaun keserwon,
Sakias ko ro rumukäu wa, ko katunak. Keseria, roasiret
sosop akas Jisas sorotorin ko aparau senek wa.

4 Keseria, ko koteteip amke kurte potomara, kar am
rumuk aparmara, kiro am oik tonowon, Ko äpu Jisas ko kiro
am siakupas kowai.
5 Jisas ko kiro am siakup pemara, kiro am oik Sakias
rawon aparianik, auruwon, “Sakias, na am oikas kurte ne.
Is rusapai pututu nan owa ninam.”
6 Keser aurnuk, Sakias ko am oikas kurte nomara, ko
nepipirmara, Jisas kon owa imäi potowon.
7 Roat ak kiro onok aparmana, kasiaka penuk, äiein, “Kiro
ro ko onok aru miäu ron owa o jau potou.”
8 Sakias nukas kiro ämän roianik, siräumara, Jisas auru-
won, “Näwäu, isan osap erekapu inäianik, karauk roat osap
wäpik wopure rai aram. Is meter karauk roat sätwareanik,
akan osap erar päu oimin, ätäi kiro osap oimin pak karauk
osap sosop pak aram.”
9 Jisas nukas ätäi äiewon, “Okoro ro ko nais ik senek
Apraham nukan kinjauk. Keseria, rusapai roasiret okoro
owan Anut nukas ätäi imwarou.
10 Ro Nukan Mokoi ko roat wasarein itanwareanik,
imwaraun kowon.”

Aiaukun totok ämän.
(Matiu 25:14-30)

11 Roasiret kiro ämän rouna rouna, Jisas nukas kar
totok ämän marowon. Ko Jerusalem mena siakup rawon.
Keseria, roat akan ronkat Anut nukas rusapai kon roasiret
kamwarau kou äiein.
12 Keseria, kos awarowon, “Kar ro ko kamwareäu ro
pakan tupsiu. Ko omsau atapuk kon näu mena kamäun
enip owaun potomara, ätäi kowaun ronkatewon.
13 Ko manaurmara, kon sarau roat 10 orip urwaromara,
ko siakup potona, karar karar aiauk 2,000 orip aromara,
awarowon, ‘Ak okoro aiauk arom sarau nuruwe. Is ätäi
koita, owam.’
14 Kon menan roat akas akan woiakas konun meiäu wa.
Keseria, roat akas karauk roat äsimwarona, potomoi, kiro
omsau ko potowon pakan roat awaroin, ‘Ik kiro ro ko ik
kamoikaun sare murau wa.’
15 Utianik, kiro ro kon omsau kamwaraun enip oumara,
ätäi kowon. Ko ätäi koumara, kiro sarau roat aiauk are
manowon, sarau mianik, karauk aiauk oi ra wa rai äpu
maun urwarnuk, ko siakup pein.
16 Kar ro amke pemara, äiewon, ‘Näwäu, kiro aiauk 2,000
iromon sarau mianik, ätäi aiauk 2,000 oimin.’
17 Kiro ro näwäu nepipirmara, auruwon, ‘Kiro eposek, na
sarau ro eposek, na osap eteinak jekur kamemon, okon, kiro
mena ten orip kamwaram.’

18 Kar sarau ro pemara, äiewon, ‘Näwäu, kiro aiauk 2,000
iromon sarau mianik, aiauk 1,000 oimin.’
19 Kiro ro näwäu nukas auruwon, ‘Na kiro mena 5 orip
kamäm.’
20 Kar sarau ro pemara, äiewon, ‘Näwäu, nan aiauk
iromon omjo sies otpar ämäi musomin, okoro rau.
21 Is na imineisomoi, kesermin, owon, na ro kurte kasat
peäum. Karauk roat akas osap mona, raiäu, nas erar oi
maneäum. Karauk roat akas o uku wein, nas o erar oiäum.
Keserta, is na imineisomoi, kiro onok kesermin.’
22-23 Kos ätäi auruwon, ‘Na sarau ro aru, nakan ämänisar
ätäi naka wasareisai. Na äpu, is kasi kurte peäu, owo osap
isan wa is erar oiäim, Keseria, na owon isan aiauk benk
opok murau utomon? Is ätäi keser koita, kiro aiauk pak
karauk aiauk pak owam.’
24 Keseria, kos kon kameäi roat siakup tai rain awarowon,
‘Kiro aiauk kon ipou pakan senri oinai, kiro sarau ro aiauk
4,000 orip nuruwe.’
25 Akas ätäi kiro ro aurin, ‘Näwäu, kiro ro ko aiauk 4,000
orip!’ ”
26 Kos ätäi awarowon, “Is epar senes awarom, inok ro
ko osap sosop orip, ko sarau miäu, kiro ro ko Anut nukas
karauk osap sosop senes nurai. Inok ro ko osap wäpik ko
eteinak orip, ko sarau wa miäu, Anut nukas kiro ro pakan
osap erekapu senri owai.
27 Utianik, kiro roat meter is okoro näu mena wa kamäu
äianik, iwäi muroin, kiro roat imware koumoi, is amiap
akwarona, meiäiei.”

Jisas ko kamwareäu ro näwäu senek Jerusalem mena tonowon.
(Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Jon 12:12-19)

28 Jisas ko kiro totok ämän aware kuremara, amke
Jerusalem mena tonaun potowon.
29-30 Ko kar om enip Betfasi pak Betani mena omtorou
enip Olivet opok pemara, kon tamareäu ro oirori amke
äsimwatianik, awatowon, “Au mena karaima rau opok
potoinair, kar donki nak pararar moin rau, imäi kower.
31 Utianik, kar ros au kiro donki nak owon ourair rai
totwatonuk, awas ätäi aurwer, ‘Iken Näwäus okoro donki
sarau orip äiewon.’ ”
32 Au poteanik, Jisas nukas ämän awatowon siar aparirin.
33 Au poteanik, kiro donki nak muris rakir moin mur
uräuna uräuna, kiro donki atak ro pemara, awatowon, “Au
mur donki pakan owon uräurair?”
34 Awas ätäi kiro ro auririn, “Iwen Näwäus kiro donki
sarau orip äiewon.”

35 Au kiro donki nak Jisas siakup imäi poteanik, akan
karauk omjo rumukäu kiro donki nukan mekesu opok puris
rue mianik, Jisas nukan ipou atona, ko kiro donki oik tone
tanewon.
36 Ko donki pakas potonuk potonuk, roasiret akas akan
omjo apu opok tai potaun puris rue me potoin.
37 Ko Jerusalem mena siakup, omtapau Olivet nukan
apu siakup potowon. Kon tamareäu roat pak roasiret
erekapu ak onok atap atap kos meter keserwon aparin ak
nepipirmoi, Anut nukan enip oik jou murianik, potoin.
38 Ak äiein, "Ik okoro kamoikaun ro näwäu Anut Näwäu
nukan enip pakas kou jou murau. Omar oik akan woiaka
päurar rawai. Anut nukan enip kämioik jou murau." *Buk
Song 118:26*
39 Ak kiro onok keserna, karauk Parisi roat akas Jisas
aurin, "Näu ro, nan tamareäum roat awarota, asoraurai."
40 Jisas nukas ätäi awarowon, "Is epar senes awarom, ak
asorna, okoro aiauk apu opok rai akasar urweanik, Anut
nukan enip jou muraiei."

Jisas ko Jerusalem mena aparmara, wouti mowon.

41-42 Jisas ko Jerusalem mena aparmara, wouti näwäu
momara, äiewon, "Ak rusapai owo onok woiaka päurar
rawaun äpu maiei, kiro eposek. Utianik, okoro onok ämäi
rau, ak aparau senek wa.
43 Karauk omre päiei, nan iwäi jaunat akas kasiaka
penuk, pe erekapu aru musaiei. Ak aiaukus porim ate miäi
senek, karaima karaima karirim katoisaiei.
44 Akas peanik, na erekapu aru musianik, nan roasiret
kiro opok rai erekapu akwarona, meiäiei. Kar aiauk kiro
opok rau kon omoi utona, wa rawai. Anut nukas ak
imwarau kowon, ak äpu mau wa. Keserianik, kiro usu
owaiei."

Jisas nukas roat tup ou näwäu owa emwarowon.
(Matiu 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Keser äianik, Jisas nuka Jerusalem mena tonowon. Jisas
ko tup ou näwäu owa tonomara, roat osap kau me rain
emwaronuk, erekapu imine manoin.
46 Kos awarowon, "Meter Anut nukan ämän jer we moin,
'Anut nukas äiewon, "Isan ou kiro roasiret akas is pak
aräun ou, *Aisaia 56:7*
utianik, akas okoro päu roat akan ämäi rawaun omoi
senek sare moin." ' " *Jeremaia 7:11*
47 Omre orip orip, Jisas ko kiro tup owa tone raumara,
Anut nukan ämän roasiret tamareäu. Anut kamuk raiäi
roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat pak roasiret
kamwareäi roat näunäu akas Jisas wäun rai ämän ate rain.

48 Utianik, ak kiro onok keseraun kar apu aparau wa.
Owon, roasiret ak orip orip Jisas nukan ämän roiäi. Ak kon
kar ämän utaun senek itok wa.

20

Karauk roat akas Jisas ko sakau inokos nuruwon rai totorin.

1-2 Kar omre opok, Jisas ko tup ou näwäu owa roasiret
tamareanik, Anut nukan Ämän Eposek mare rawon. Anut
kamuk raiäi roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat
pak karauk kamwareäi roat näunäu, akas pemana, Jisas
aurin, "Na owo sakau oianik, kiro onok keseriäum? Inokos
na sakau isowon? Na ik aik."
3-4 Jisas nukas ätäi keser awarowon, "Isas nais ak totwa-
raurim, is airowe, Jon ko an jomareäwon ro, ko Anut nukas
sakau nuruwon ra, ara, roat akas sakau nurin?"
5 Keseria, aka aka areanik, äiein, "Ik ko owo räi aurau?
Utianik, ko Anut nukan sakau pakas an jomareäwon äieta,
kos äiäi, keseria, ak owon akan woiaka epar mau utoi rai
aikai.
6 Utianik, ik ko ro pakan sakau orip äieta, okoro roasiret
akas ik aiaukus iwoikona, meiäm, owon, ak Jon ko Anut
nukan ämän roianik, areäu ro rai sakau ronkateäi."
7 Kesermana, akas äiein, "Jon inokos sakau nuruwon ik
äpu wa."
8 Jisas nukas ätäi awarowon, "Is nais, inokos is sakau
ironuk, kiro onok keseriäim ak wa awaram."

Wain woi kameäin roat aru akan totok ämän.
(Matiu 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Jisas nukas kiro totok ämän roasiret maromara,
awarowon, "Kar ro ko wain woi momara, karauk roat kiro
woia sarau maun kau mareanik, sarau mona mona, nuka
omsau atapuk pote om ses rumukäu rawon.
10 Wain nemauk murunuk, owaun ses penuk, kiro woi
atak ros kon kar sarau ro kiro wain woia sarau me rain
roat rawa karauk wain nemauk oi nuruna, oi kowaun rai,
äsimornuk, potowon. Utianik, kiro woi kame rain roat
akas kiro sarau ro wemana, wain nemauk wäpik orip erar
äsimorna, potowon.
11 Keserna, ätäi kar sarau ro äsimornuk, potowon.
Ko nais keseriar wemana, aru murianik, erar äsimorna,
potowon.
12 Keserna, kos ätäi kar äsimornuk, potowon. Ko nais
keseriar keserin. Ak ko nais weanik, kasik känkurena,
nowon.

13 Keseria, kiro wain woi atak ros äiewon, ‘Is owosäu?
Isan mokoi karar isan woias konun meieäim äsimoram. Ak
kon ämän roumoi, wa aru muraiei.’
14 Keseria, kon mokoi karar äsimornuk, potowon. Kiro
roat akas kon mokoi aparmana, aka aka äiein, ‘Kiro woi
atak ron mokoi kou. Kon momok meienuk, kos kon
momokun osap erekapu owai, okon, ik ko weta, meienuk,
okoro wain woi iken saräi. Kir ik kesernam.’
15 Keseria, ak kiro mokoi wain woian imäi neanik, woi
kasakupai wena, meiewon.

Jisas nukas totwarowon, ‘Kiro wain woi atak ros kiro
sarau roat owoswarai?
16 Ko koumara, kiro sarau roat erekapu akwaronuk,
meiena, kiro wain woi karauk roat akan ipiakap marai.’ ”

Roasiret ak kiro totok ämän roumana, äiein, “Kiro onok
wa keserai.”
17 Jisas nukas ak sakau apwareanik, totwarowon, “Kiro
ämän Devit nukas meter jer wewon, kon onoktapau owo
senek?

‘Kiro ou tutu ou miäin roat akas aru äumoi, sauk moin.

Rusapai, kiro ou tutu kamuk opokan ou tutu sakau eposek
sarewon.’ *Buk Song 118:22*
18 ‘Inok roasir kiro tutu opok siotorai, kiro roasir erekapu
pitpatir usipnirnaräi. Kiro tutus kar ro opokup nonuk, kiro
ro ko maimai senek saräi.’ ”

Roat akas takis aiauk Sisa nuraun itok ra wa rai Jisas totorin.
(Matiu 22:15-22; Mak 12:13-17)

19 Sintore ämän tamareäi roat pak Anut kamuk raiäi roat
näunäu akas Jisas kiro opokar sakau ataurin, owon, ak äpu
ko kiro totok ämän akan onok mesin awarowon. Ak roasiret
iminewareanik, ak ko sakau atau wa.
20 Keseria, ak karauk roat kau marianik, äsimwarona,
koin. Kiro roat akas ik roat eposek äiäun rai sätäumana,
Jisas apari rain. Ko owo ämän sät äienuk, sakatianik,
omsau akan ro näwäu opok imäi potaun rai keserin.
21 Kiro kau maroin roat akas pemana, Jisas totorin,
“Näwäu, ik äpu nan ämän ätär mukiäum, kiro epar. Ik äpu
na roat näunäu wa iminewareäum, na Anut nukan onok
karar epar ätär mukiäum.
22 Nan ronkat owo senek? Moses nukan sintore ämän
opok, ik Rom akan kamwarau ro näwäu aiauk nuraun itok
ra, wa ra?”
23-24 Jisas nukas ätäi akan sät ämän äpu momara,
awarowon, “Is kar aiauk ätär murowe. Okoro aiauk opok
inokon totok enip orip rau?”

Akas ätäi aurin, “Sisa* nukan.”

25 Jisas nukas awarowon, “Owo osap Sisa nukan kiro Sisa
nuruwe, owo osap Anut nukan kiro Anut nuraiei.”
26 Ak roasiret akan amiakap kon ämän roin sakau atau
senek wa, ak kon ämän awarowon roianik, ronkat sosop oi
rain.

Jisas nukas roat meieanik, siräiäi ämän awarowon.
(Matiu 22:23-33; Mak 12:18-27)

27-28 Karauk Juda akan roat näunäu, enmaka Sadusi*, akas
äiäi, roat meiäi ätäi wa siräiäi rai äiäi. Karauk Sadusi roat
akas pemana, Jisas aurin, “Näwäu, Moses nukan sintore
ämän opok keser jer wewon, ‘Kar ro kon wau mokoi wäpik
meie ute manonuk, kon amakus awakun wau oumara,
mokoi mai. Kiro mokoi meiewon ron senek saräi.’
29 Utianik, kar muti kar ro kon mokoit 7 orip. Mokoi
urektapau asik oumara, ko mokoi wäpik meiewon.
30 Keseria, kon amakus kiro asir owon. Ko nais mokoi
wäpik meiewon.
31 Keseria, kar amunakas kiro asik owon, ko nais mokoi
wäpik meiewon. Keseriar pote kiro roat 7 orip kiro asik oin
erekapu mokoi wäpik, meiein.
32 Kiro roat erekapu meiena, kiro asir ruris meiewon.
33 Kiro asir roat 7 oripas oin, tawa meiein roasiret siräiäiei
omre opok sirauna, kiro inokon asir rawai? Omnokou opok,
kiro roat 7 orip meiein akas kiro asir karar oin.”
34 Jisas nukas ätäi awarowon, Rusapai roasiret awau rai
rai ak epar ouratäiäi.
35 Kiro roasiret eposek ak meieanik, tawa awau orip orip
rawaun siräiäiei, ak ätäi wa ouratäiäiei.
36 Ak Anut nukan sarau eitek senek saremoi, ätäi wa
meiäiei. Ak meieanik, siräiein, keseria, ak Anut nukan
mokoit asinakut awau orip orip rawaiei.
37 Moses nukas roat meiein, siräiäi mesin äiewon.
Rusapai kiro ämän amop rau. Meter ep arou am eteinak
opok jeremara, ko Anut enip keser mianik, äiewon, Apra-
ham, Aisak, Jekop akan Eit. *Kisim Bek*
3:6
38 Keseria, Anut ko roat meiein akan Eit wa, roat orip orip
awau raiäi akan Eit. Kon amuk opok kiro askanai meiein
ak erekapu awau rai.”
39 Karauk sintore ämän tamareäi roat akas äiein, “Näu
ro, kiro ämän äiem eposek.”
40 Keseria, kar ros Jisas kar ämän ätäi totoraun iminein.

Krais inok.
(Matiu 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Jisas nukas roasiret awarowon, “Owon roasiret akas
Krais ko Devit nukan Mokoi äiäi?

42-43 Devit nukasar Buk Song opok keser jer wemara, äiewon,
‘Anut Näwäu nukas isan Näwäu auruwon,
“Na isan ipi näu kaima taneta, isas nan iwäi jaunat
erekapu itimwareanik, nan isonap mareita, nan inkaruru
rawaiei.” ’ *Buk Song 110:1*
44 Devit nukasar ‘Krais ko isan Näwäu’ äiewon, keseria,
owoseanik, akas ko kon mokoi äiäi?”

Sintore ämän tamareäi roat akan onok.
(Matiu 23:1-36; Mak 12:38-40)

45-46 Roasiret ak erekapu ämän roi rauna rauna, Jisas
nukas kon tamareäu roat awarowon, “Ak sintore ämän
tamareäi roat akan onok jekur aparwe. Kiro roat ak omjo
eposek mianik, nepipir ariai. Roasiret akas kiro roat apu
opok ra, amket opok ra pe apwarea, uoraka sur wena, kiro
roat aka nepipiriäi. Ak Juda roasiret akan tururiäi owa ra,
o jaun omoi ra pemoi, tanäun omoi eposek oiäi.
47 Kiro roat akas wäimäs asiret sätwareanik, akan owan
osap erar oi maneäi. Karauk roat akan amiakap nais ak
Anut aurianik, ämän rumukäu miäi. Tawa, Anut nukas
koi wasarewaraun ses opok, kiro roat ak usu näwäu senes
owaiei.”

21

1 Jisas ko tup ou näwäu owa raunuk raunuk, roat osap
sosop orip akas aiauk Anut nuriäi tup owan bokis uru mona,
apwarwon.
2 Kar wäimäs asir pemara, aiauk eteinak oirori, 2 toia
senek, Anut nuruwon.
3 Jisas ko kiro aparmara, äiewon, “Is epar senes awarom,
okoro wäimäs asir ko aiauk näwäu senes mowon. Kos
karauk roasiret erekapu itimware rau.
4 Okoro roasiret erekapu ak akan aiauk sosop rau, karauk
aiauk karar oumoi, Anut nurin. Utianik, okoro asir ko aiauk
wäpik senes. Ko kon aiauk erekapu Anut nuru, ko o kau
maun kar aiauk rawau wa.”

Jisas nukas okoro tup ou näwäu aru saräi rai äiewon.
(Matiu 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 Karauk Jisas nukan tamareäu roat akas äiein, “Aiauk
eposekus ou ate moin pak mer eposek roat akas Anut nurin
pak aparwe.”
6 Jisas nukas ätäi awarowon, “Kiro osap ak rusapai apari,
omre päi opok iwäi jaunakat akas koianik, kiro ou erekapu
aru maiei. Kiro ou moin aiauk erekapu uräi naiei. Kar aiauk
kon omoi wa rawai.”

Jisas nukas tawa usu näwäu päi äiewon.
(Matiu 24:3-14; Mak 13:3-13)

7 Jisas nukan tamareäu roat akas ätäi totorin, “Näwäu, kiro onok esepa päi? Owo onok amke penuk, kiro ik äpu mam?”
8 Kos ätäi awarowon, “Ak jekur apai rawe. Karauk roat akas ak sätwaraiei. Roat sosop akas pemana, isan enim atea, keser äiäiei, ‘Is Jisas ätäi imwaraun ro pe raim.’ ‘Omre rusapai peu,’ äiäiei. Ak kiro roat pote wa tainwarau.
9 Ak marai kowai ämän pak marai jejep pak siarakap kounuk, roumoi, ak wa karkairau. Kiro onok epar amke päi. Utianik, wasarewaraun ses kiro kurte wa pekeräi.”
10 Keseria, kos ätäi awarowon, “Kar omsau pakan roasiret akas siräianik, kar omsau pakan roasiret pak iwäi muratäianik, weräiäiei.
11 Okoro omnokou opok mim näwäu omsau atap atap päi. Karauk omsau sou näwäu senes päi. Karauk omsau sip näwäu atap atap päi. Omar oik onok atap atap pak iminäun osap pak päi ak aparaiei.
12 Utianik, kiro osap kurte wa päi. Amke akan iwäi jaunakat akas ak sakatwareanik, aru maraiei. Ak isan tamareäim roat isan ämän are ariaiei, okon, ak tururiäi owa akan ämän roianik, karapus owa maraiei. Ak imwarea, omsau kamwareäi roat näunäu akan ipiakap maraiei.
13 Ak kiro onok kesewarona, akas isan ämän eposek awaraiei.
14 Kiro omre kurte wa päi opok, akan woiaka päurar moinai, owo ämän aräun ronkat sosop wa mau.
15 Owon, isakasar kiro ämän pak ronkat eposek ak aram. Keserita, akan iwäi jaunakat akas ak sät ämän moi rai wa awaraiei.
16 Akan momonakat, aninakat, aunakat, amunakat pak akan kinjaunakat pak akan jaunakat akasar, ak akan iwäi jaunakat akan ipiak opok maraiei, karauk ak akwarona, meiäiei.
17 Ak isan tamareäim roat, okon, roasiret erekapu ak mesin kasiaka peanik, sauk maraiei.
18 Utianik, ak jekur rawaiei, akan tapiaka urik erekapu eposek rawai, karar wa siräi nai.
19 Ak sakau tai rawe. Keserna, akan totomaka orip orip awau rawai.”

Jisas nukas Jerusalem mena aru mai äiewon.
(Matiu 24:15-21; Mak 13:14-19)

20 Jisas nukas ätäi äiewon, “Ak Jerusalem kon iwäi jaukut akas pe karirim katorna, aparia, ak äpu maiei kiro Jerusalem mena rusapai erekapu aru maiei.

21 Keserna, roasiret ak Juda provins rai omtorou oik imine
manaiei. Roat ak Jerusalem mena raiäi, kiro mena ute kasik
imine manaiei. Jerusalem mena kasakup raiäi roat, kiro
mena wa tonaiei.
22 Kiro omre usu näwäu ses päi, kiro Anut nukas roat
akan onok aru miäi ätäi amuk arai. Meter Anut nukan
ämän areai roat akas jer wein, kiro epar päi.
23 Kiro ses opok, asiret amaiwo orip pak asiret mokoit
apur jerai orip ak wopuräiei. Usu näwäu okoro omnokou
opok päi. Anut nukas kasak pemara, kiro roat aru marai.
24 Karauk roat weräianik, siräpis akwarona, meiäiei.
Karauk roat karapus maraun imwareanik, kar omsau
potaiei. Keseria, kar omsau pakan roasiret akas okoro mena
pe oi rauna rauna, pote Anut nukasar akan ses patarai äiäi."

Ro Nukan Mokoi kowai.
(Matiu 24:29-31; Mak 13:24-27)

25 Jisas nukas ätäiar äiewon, "Tawa san, keir, päi opok
onok atap atap päi. Okoro omnokou opokas urir näwäu
mas an opok siräienuk, roasiret ak kiro roumoi, erekapu
iminäiei.
26 Roasiret ak kiro osap omnokou opok päi rai kame
raianik, ronkat sosop mia, akan woiaka uru näwäu im-
inäiei. Amiaka koririrai, owon, omar oikan osap sakau rain
erekapu ritratorai.
27 Kiro onok kesernuk rai, roasiret akas Ro Nukan Mokoi
omar oik iou pakas sakau näwäu orip arou pakas kounuk,
aparaiei.
28 Kiro osap penuk penuk, ak sakau tai rainai, wa iminäu,
ak omar oik eisane rawe, owon, Anut ak imwaraun ses ki
kou."

Suarou käunuk, ak äpu san tawaun ses pera.
(Matiu 24:32-35; Mak 13:28-31)

29 Keseria, Jisas nukas ätäi kon tamareäu roat kar
totok ämän awarowon, "Ak am suarou pak karauk am
ronkatewe.
30 Utianik, am suarou käienuk, kiro ak äpu miäi, kiro san
tawaun ses pera.
31 Kiro keseriar, ak kiro onok atap atap penuk, ak äpu
maiei, Anut kamwaraun ses pe rau.
32 Is epar senes awarom, okoro roat rusapai rai ak wa
meiäiei opok, kiro kesek onok päi, ak aparaiei.
33 Okoro omar omnokou pak erekapu wasaräieir, utianik,
isan ämän wa wasaräi, orip orip rawai."

Jisas nukan tamareäu roat ak jekur tai rawe.

34 “Ak jekur tai rawe. Warnuk, ak an sakau orip orip jaiei
kiro raiaka käiäi. Ak okoro omnokou pakan osapun ronkat
sosop owaiei. Keseria, kiro onokus ak aru mare raunuk
raunuk, kiro omre opok Anut Näwäu nuka kurte koi ak
tarwarai. Kiro mukus opur weäi senek kesewarai.
35 Kiro onok, roat erekapu okoro omnokou rai opok päi.
36 Ak omre orip orip jekur sakau tai raianik, Anut nukas
ak sakau araun orip orip auraiei. Keserna, kiro onok ak
opok penuk, ak wa aru marai. Ak Ro Nukan Mokoi amukup
jekur tai rawaiei.”
37 Omre orip orip, Jisas nukas roasiret Anut nukan ämän
tup owa tamareäu. Pututu ko omtapau enip Olivet kiro
opok ninau poteäu.
38 Roasiret ak Jisas nukan ämän rowaun orip orip taperar
poteäi.

22

Roat näunäu akas Jisas wena, meiäun ronkat oin.

1-2 Kar tup enip Pasowa*, roasiret bret jis wäpik orip jeäi
omre pe raunuk, Anut kamuk raiäin roat näunäu pak sin-
tore ämän tamareäi roat pak akas roasiret iminewareanik,
Jisas wena, meiäun ronkat ämäi ämäi oin.

Judas nukas Jisas roat näunäu ipiakap maraun paip marowon.
(Matiu 26:14-16; Mak 14:10-11)

3 Judas Iskariot ko kar Jisas nukan tamareäu ro. Satan
nukas Judas nukan wou uru tonowon.
4 Kesernuk, Judas ko Jisas pak karauk tamareäu roat rain
utwaromara, Anut kamuk raiäi roat näunäu pak roat tup
ou kameäi pak rawa pote Jisas owose akan ipiakap maraun
awarowon.
5 Ak kiro ämän roumana, ak nepipiria, akas ko aiauk
nuraun rai a atoin.
6 Judas ko ior äumara, ko owose Jisas roat näunäu
akan ipiakap maraun apu itane rawon. Keseria, kar omre
roasiret sosop wa tururiäi opok ak ipiakap maraun kame
rawon.

Jisas nukas Pasowa omre opok o jaun om jekur mowon.
(Matiu 26:17-25; Mak 14:12-21; Jon 13:21-30)

7 Kiro omre bret jis wäpik jeäi omre pewon. Kiro ses opok,
Juda roasiret ak sipsip nak mantapau wemoi, patan opok
amkea, Anut jou muriäi.
8 Keseria, kiro omre penuk, Jisas nukas Pita Jon ori
äsimwatomara, keser awatowon, “Au potoinair, sumaun
omre enip Pasowa opok o jaun omoi jekur mower.”

9 Awas ätäi auririn, “Ik erapok o jekurau?”
10 Kos ätäi awatowon, “Au kiro mena potaieir opok, kar
ro ko an oremara, pea, au tarwatai. Kiro ro owa tonai opok
tainori tonower.
11 Tonoinair, kiro ou atak ro aurwer, ‘Iken Näwäus na
aisou, isan tamareäim roat pak sumaun omre opok o jaun
ou waru erapok rau?’
12 Keser aursa, kos ou waru kar näwäu kämioik rau ätär
matonuk, au kiro opok ik o jaun omoi jekur mower.”
13 Au poteanik, Jisas nukas awatowon siar aparianik, kiro
owa o jaun omoi jekur moirin.

Jisas nukas an wain pak bret pak kon tamareäu roat arowon.
(Matiu 26:26-30; Mak 14:22-26, 1 Korin 11:23-25)

14 Pasowa o jaun ses penuk, Jisas kon tamareäu roat pak
o jaun tanein.
15 Kos awarowon, “Isan woias ak pak is amke okoro o
jeita, epar tawa tätäi näwäu senes oita, meiäm.
16 Is epar senes awarom. Is kiro pasowa o ätäi wa jam.
Anut okoro omnokou kamäun amop kowai ses opok kiro
epar ätäi jam.”
17 Keseria, Jisas nukas kap oumara, Anut aurmara,
äiewon, “Okoro an wain kap orip oinai, akasar aka aka je
nurate pote.
18 Is epar awarom, is tawa okoro wain nemauk pakan an
wa jam. Tawa Anut okoro omnokou kamäun amop kounuk,
kiro epar is ätäi jam.”
19 Keseria, ko bret oumara, Anut ‘pere’ aurianik, ipous
pararianik, kon tamareäu roat aromara, äiewon, “Ak oinai,
jeie. Okoro isan enimsau. [Is okoro onok keserim apari
ak tawa isanun ronkateinai, isan enim pakas keseriar pote
keserwe.”
20 Ak o je kurena, bret keserwon senek, wain an kap orip
oumara, äiewon, “Okoro wain an kiro isan karian, Anut
nukan paip awau kiro opok pasar rau, kiro ak arom, jeie.]
21 Utianik, inokos is isan iwäi jaiat ipiakap murai, kiro ro
ko is pak erek tane rau.
22 Ro Nukan Mokoi ko kiro apu meter Anut nukas sare
muruwon tainori manai. Utianik, kiro ros kon iwäi jaukut
akan ipiakap marowon kiro ro ko wopur.”
23 Keseria, kon tamareäu roat aka aka äiein, “Kiro onok
inokos keserai?”

Jisas nukan tamareäu roat aka aka inok näwäu rai ketäiein.

24 Jisas nukan tamareäu roat aka aka ketäumoi, äiein,
“Inok ik kamuk opok ro näwäu?”

25 Jisas nukas awarowon, “Okoro omnokou pakan
kamwareäi roat ak roasiret akan sarau roat senek
kamwareäi. Kiro roat näunäu akas äiäi, ‘Ik iken roasiret
jekur kamwareäum.’
26 Ak kiro onok senek wa keserau. Ro ak kamuk
opok näwäu rau ko mokoi eteinak senek rawai. Akan
kamwaraun ro näwäu ko sarau ro senek rawai.
27 Inok ro ko näwäu? Kiro ro tane raumara, o jaun
urweäu. Ko ro näwäu ra? Ro o wemoi, oi koiäu, ko ro
näwäu ra? Kiro ro tane raumara, o jaun urweäu ko epar
ro näwäu. Utianik, is akan ro näwäu is ak kamuk sarau ro
senek sarwaroram.
28 Is opok usu näwäu peäwon, ak is pak orip orip raianik,
is wa utoire maneäi.
29 Keseria, isan monias ak kamwaraun sakau irowon
senek isas nais ak karauk roasiret kamwaraun sakau arom.
30 Keseria, ak isan mena taneanik, isan patan pakan o pak
an pak jaiei. Ak nais kamwareäi roat akan sia opok tanea,
Israel akan tupsiu 12 orip akan onok wasarewaraiei.”

Jisas nukas Pita auruwon, “Nas ‘is ko äpu wa’ äiäm.”
(Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38)

31 Jisas nukas äiewon, “Saimon, Saimon. Satan nukas
ak wit nemauk seperiäi senek na ate apaisaun Anut nukas
auruwon siar keserai.
32 Is nan won sakau maun rai Anut aurimin. Nan won
ätäi is opok pirirmoi, is siarap koumata, nas ätäi nan sarau
jaunat akan woiaka sakau mar.”
33 Pita nukas ätäi Jisas auruwon, “Näwäu, is na pak
karapus owa potea, meiäun raim.”
34 Jisas nukas Pita ätäi auruwon, “Is epar senes aisom,
Rusapai pututu, kakarau urwäu wa opok, nas isan enim
ämäi momata, ‘Is ko äpu wa’ rai 3 orip äiäm.”

Jisas nukas kon tamareäu roat sakau ämän awarowon.

35 Keseria, Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon,
“Kar muti is ak Anut nukan ämän roasiret awaraun
äsimwaromin opok, ak kar aiauk ra, jo ra, su ra wa oi
manaiei, ak kar osap owaun ronkatein ra?”
Akas ätäi äiein, “Ik kar osapun ronkatäu wa.”
36 Jisas nukas ätäi awarowon, “Rusapai kiro onok atap,
inok ro ko aiauk orip ra, jo orip ra, ko kiro owai. Inok ro ko
siräp rumukäu wäpik, ko kon kar omjo karauk roat aronuk,
kau mona, ko kiro pakan aiauk oumara, kar siräp rumukäu
kau mai.
37 Is epar awarom, meter jer weanik, äiein, ‘Akas kiro ro
ko onok aru miäi roasiret pak turur maiei.’ *Aisaia 53:12*
Kiro jer wein ämän epar rusapai is opok päi.”

38 Kon tamareäu roat akas ätäi äiein, “Näwäu, siräp
rumuk oirori okoro rau.”
Kos ätäi awarowon, “Ak kiro ämän ekep wa mau äiäk.”

Jisas nukas omtapau enip Olivet opok Anut auruwon.
(Matiu 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Jisas kiro mena utia, kar omtapau enip Olivet ko kiro
opok orip orip maneäu opok potonuk, kon tamareäu roat
akas ko tainori potoin.
40 Kiro mena potea, kos keser awarowon, “Ak orip orip
Anut aurna, Satan nukas ak wa ate apwarai.”
41 Keseria, ko ak utwareanik, kar ros ai wäun aiauk
atapuk känkurenuk, poteäu senek opok potomara, kon uou
sur wemoi, Anut auruwon.
42 Kos äiewon, “Moni, nakasar okoro usu is opok rau jäkäi
mo. Utianik, na isan ronkat wa tainorau, nan ronkat karar
tainor.” [
43 Kesernuk, Anut nukan sarau eitekus omar oikas
koumara, ko sakau muruwon.
44 Jisas ko usu näwäu owaun ronkatemara, Anut sakau
auruwon. Kesernuk kesernuk, kon musas karian senekus
omnokou opok nowon.]
45 Ko Anut auri kuremara, siräianik, pote kon tamareäu
roat rain opok potowon. Ak woiaka aru mianik, erekapu
ninoin apwarwon.
46 Kos rurawaremara, awarowon, “Ak owon ekep nini
rai? Siräinai, Anut aurwe. Keserna, Satan nukas ak wa
ate apwarai.”

Jisas wena, meiäun koi sakau atoin.
(Matiu 26:47-56; Mak 14:43-50; Jon 18:3-11)

47 Jisas nukas kon tamareäu roat are maronuk maronuk,
roat näunäu sosop, Judas tainori pote Jisas sakau atau
potoin. Judas ko Jisas nukan tamuriäu ro. Kos amke Jisas
siakup potomara, oktokorowon.
48 Jisas nukas totorwon, “Judas, na Ro Nukan Mokoi kon
iwäi jaukut akan ipiakap maraun koi oktokorum ra?”
49 Kon tamareäu roat akas kiro onok keserin aparia, äiein,
“Näwäu, ik ak pak weräiäun itok ra?”
50 Keseria, karas siräp rumukäu oumara, Anut kamuk
raiäwon ro näwäu senes nukan sarau ro wem raiar kon
rauk näu kaima patir kurewon.
51 Jisas nukas kiro onok aparmara, awarowon, “Kiro onok
wa keserau.” Keseria, kos kiro ron rauk käu ate oi monuk,
ätäi kon rawon senek sarewon.
52 Keseria, Jisas nukas Anut kamuk raiäi roat pak roat
näunäu pak tup ou kameäi roat pak awarowon, “Ak

weräiäun utupauk pak siräp pak oianik, is päu ro senek
sakatoirianik, iworaun koi ra?
53 Is tup owa omre orip orip ak pak raiäimin, ak kiro
opok atoiraun utiäin. Utianik, rusapai kiro akan ses. Okoro
omnokou pakan pututu ko sakau orip."

Pita nukas Jisas nukan enip ämäi mowon.
(Matiu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

54 Keseria, Jisas sakau ate oumoi, Anut kamuk raiäu ro
näwäu senes nukan owa imäi potoin. Pita ko potonar, ämäi
ämäi keres keres potowon.
55 Karauk roat akas ep kasik tukurin, Pita ko karauk
roasiret kiro ep uke rain opok potomara, erek ep uke rain.
56 Kar sarau asires ep arou opok kon nepu jekur
aparmara, äiewon, "Is äpu okoro ro ko Jisas pak ariäwon
ro."
57 Pita nukas ätäi äiewon, "Is kiro ro äpu wa."
58 Rai rai, kar ros kon nepu aparmara, äiewon, "Na nais
kon tamusiäu ro."
Kos ätäi äiewon, "Is kon tamuriäu ro wa."
59 Ätäi rai rai kar ros äiewon, "Okoro ro ko Jisas pak ariäu
is äpu. Ko Galili provins pakan ro."
60 Kos sakau momara, äiewon, "Na kiro ämän aurem kiro
is äpu wa."
Ko keser äienuk äienuk, kakarau urwewon.
61 Kesernuk, Näwäu nukas pirirmara, Pita sakamarwon.
Pita ko Jisas nukas meter auruwon ämän ätäi ronkatewon.
'Rusapai pututu kakarau urwäu wa opok, na isan enim ämäi
momata, is ko äpu wa rai 3 orip äiäm.'
62 Ko kiro ämän ronkatemara, kasik nomara, wouti
monuk, näwäu waiewon.

Jisas jeje ämän murianik, mänkäsioin.
(Matiu 26:67-68; Mak 14:65)

63 Kiro roat Jisas kame rain akas ko jeje ämän aurianik,
mänkäsioin.
64 Kon amuk omjos pararar momoi, sipou purianik,
totorin, "Na äu, inos na iwosou?"
65 Keseria, jeim arianik, karauk aru ämän aurin.

Jisas ko roat näunäu amiakap wena, meiäun ate aparin.
(Matiu 26:59-66; Mak 14:55-64; Jon 18:19-24)

66 Om teinenuk, tapera, roat näunäu pak Anut kamuk
raiäi roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat pak erek
tururia, wasarewareäi roat näunäu opok Jisas imäi potoin.
67 Akas totorin, "Na Krais, Anut nukas äsimoisonuk,
koumon ra?"

Kos ätäi awarowon, “Utianik, is Krais awaroita, akan woiaka epar wa maiei.
68 Isas ätäi ak totwaroita, akas isan ämän ätäi wa airaiei.
69 Tawa Ro Nukan Mokoi ko Anut sakau näwäu orip nukan ipou näu kaima tane rawai.”
70 Akas ätäi aurin, “Keseria, na Anut nukan Mokoi ra?”
Kos ätäi awarowon, “Io, aka äiäi senek, is Anut nukan Mokoi.”
71 Keseria, akas äiein, “Ik karauk roat kamware rauta, akas koi kon enkup kar ämän wa maiei. Owo ämän nukan oksaus ämän äienuk, roumun. Nukan ämänisar nuka wasare murai.”

23

Jisas ko Pailot siakup imäi potoin.

1-2 Keseria, roat näunäu ak erekapu siräianik, Jisas Pailot nukan amuk opok imäi potea, kon enip opok ämän sätäia, äiein, “Okoro ro kos iken roasiret akan ronkat aru mia, awareäu ak takis aiauk wa mau rai, äienuk, roiäumun. Kos äiäu, is Krais, roasiret kamwaraun ro näwäu rai awareäu. Keseria, ik na siatap imäi koum.”
3 Pailot nukas Jisas totorwon, “Na Juda roasiret akan kamwaraun ro näwäu king ra?”
Jisas nukas äiewon, “Kiro naka äiem senek.”
4 Pailot nukas Anut kamuk raiäi roat pak roasiret turur rain pak awarowon, “Is okoro ros kar onok aru mowon aparau wa.”
5 Akas ätäi sakau ämän mianik, keser äiein, “Kos roasiret amiakap onok aru ätär mareäu. Ko Judia provins erekapu keserwon. Ko Galili provins opok onoktoreanik, rusapai Jerusalem mena keserau kou.”

Jisas Herot-Antipas siakup imäi potoin.

6 Pailot ko kiro ämän roumara, totwarowon, “Okoro ro ko Galili provins pakan ra?”
7 Akas ko Galili provins pakan äiein roumara, kos Herot siakup äsimorwon. Herot ko Galili provins kameäwon ro näwäu. Kiro ses opok, ko kon mena utomara, Jerusalem mena pote rawon.
8 Jisas ko Herot rawa imäi potona, Herot ko Jisas aparmara, näwäu nepipirwon, owon, ko Jisas nukan enip roiäu, om ses rumukäu ko owose aparam rai rawon. Ko Jisas nukas karauk kurur atap atap kesernuk, aparaun ronkatewon.
9 Keseria, kos Jisas ämän sosop totorwon, Jisas nukas kar ämän ätäi aräu wa.

10 Anut kamuk raiäin roat akas tonomana, Jisas nukan
enip opok sät ämän sosop moin.
11 Herot kon marai roat pak, akas Jisas ir murianik, jeje
ämän sosop aurin. Keseria, Herot nukas kon marai roat
awaronuk, kon omjo eposek Jisas orke muria, ätäi Pailot
rawa äsimornuk, potowon.
12 Herot Pailot ori au meter iwäi rairin, rusapai kiro ses
opok au jaiateir.

Pailot nukas Jisas wena, meiäun awarowon.
(Matiu 27:15-26; Mak 15:6-15; Jon 18:39–19:16)

13-14 Herot nukas Jisas ätäi Pailot rawa äsimornuk, kos
Anut kamuk raiäi roat näunäu pak kamwareäi roat näunäu
pak roasiret erekapu pak urwarnuk, koi tururna, Pailot
nukas awarowon, “Akas okoro ro ätäi is siarap imäi koianik,
roasiret onok aru ätär mareäu rai airoin. Is akan amiakap
totormin is kos kar onok aru mowon aparau wa.
15 Utianik, Herot ko nais keseriar keserwon. Ko Jisas
nukas onok aru mowon aparwon maro, kos is jer we
murunuk, aparwom. Okoro ro ko kar onok aru mau wa,
ko owon erar wena, meiäi?
16 Isan marai roat awaroita, mänkäsi oumoi, utona,
manai.” [
17 Akan onok, Pasowa* sumaun omre opok orip orip Pailot
nukas kar karapus ro utonuk, maneäu.]
18 Roat erekapu akas urweanik, äiein, “Bar-Abas erar
utota, manai. Jisas weta, meiäi.”
19 (Meter kiro mena roat akan kamwareäwon ro näwäu
pak weräianik, Bar-Abas nukas kar ro wenuk, meiewon.
Keseria, ko karapus owa kurena, rawon.)
20 Pailot nukas ätäi Jisas utonuk, manaun roasiret
awarowon.
21 Roasiret akas ätäi urweanik, sakau äiein, “Ko am äpäs
opok we mota, meiäura.”
22 Pailot nukas ätäi awarowon, “Ko owo onok aru keser-
won? Is kos kar onok aru keserwon aparau wa. Ko erar
weta, meiäun itok wa. Is isan marai roat awaroita, mänkäsi
oumoi, utona, manai.”
23 Akas ätäi kakaparar urweanik, äiein, “Ko am äpäs opok
we mota, meiäura.”
24 Keserna, Pailot nukas roasiret akan ämän tainorwon.
25 Pailot nukas Bar-Abas kiro ro kar ro wenuk, meiewon
utonuk, manonuk, ko Jisas marai roat akan ipiakap
marowon.

Rom akan marai roat akas Jisas am äpäs opok wena, meiäun imäi potoin.
(Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 Rom akan marai roat akas Jisas am äpäs opok wäun
apu opok imäi potona potona, kar ro ko Sairini menas näu
mena tonaun kowon. Kon enip Saimon. Apu opok tararia,
sakau atea Jisas nukasar kon am äpäs ämäi potowon kiro
oianik, Saimon ämäi muruna, Jisas tainori potowon.
27 Roasiret sosop Jisas tainori potoin. Kiro kamuk karauk
asiret ko aparmana, woiakati maronuk, konun waiein.
28 Jisas nukas ätäi pirirmara, awarowon, "Jerusalem
asiret. Ak isanun woiakati momoi, wa waiäu, ak akan
mokoit pak aka mesin waiewe.
29 Ak jekur rowe, tawa kiro omre päi opok aka äiäiei,
'Asiret ewit ak nepipiraiei. Asiret ak mokoi mau wa ak
nais nepipiraiei. Asiret ak mokoi apur wa jeäi ak nais
nepipiraiei.'
30 Keseria, kiro ses opok, roasiret akas omtapau näunäu
awaraiei, 'Ik koi, tonoike mowe.' Akas omtapau eteinak
awaraiei, 'Ik koi kururur mukia, ämäi mukowe.' *Hosea
10:8*
31 Utianik, ak ro eposek keser aru muruna, ak ro aru opok
owo onok kesewaraiei?"
32 Ro oirori au meter onok aru moirin nais Jisas pak
meiäun kiro mena erek imwate potoin.
33 Kiro mena enip Golgota, enip onoktapau kiro kesek, 'op
tapau sekerem'. Kiro opok peanik, Jisas pak kiro ro oirori au
onok aru moirin erek am äpäs opok äsäiware maroin. Kar
ro Jisas nukan ipou näu kaima äsäi moin, kar ipou saunan
kaima äsäi moin. [
34 Jisas nukas äiewon, "Moni, kiro onok keseri, ak äpu wa,
nas akan onok aru jäkäi mar."]
Keseria, marai roat akas aiauk oianik, satu sipiräieanik,
kon omjo aka inäi owaun keserin.
35 Roasiret ak tai rai Jisas apai rauna rauna, kamwareäi
roat näunäu akas ko ir muria, jeje ämän aurin, "Ko
karauk roasiret sarwareäwon. Ko Krais kiro ro Anut nukas
äsimornuk, kowon maro, nukasar nuka saräun itok."
36-37 Rom akan marai roat akas nais ko pe jeje ämän
aurmana, wain an tiu nurianik, aurin, "Na epar Juda
roasiret akan kamwareäum ro näwäu ra, na am äpäs
utoinam, no."
38 Kon tapau opok keser jer we moin, 'Okoro ro ko Juda
roasiret akan kamwareäu ro näwäu king.'
39 Kiro ro aru oirori erek am äpäs opok äsäi matoin, karas
Jisas jeje ämän keser auruwon, "Na Krais ra roi, nakasar
nan enmatsau sareinam, iu sareit."
40 Ro karas jauk kermara, auruwon, "Na Anut iminäu
utom ra? Ik erekapu usu karar oum.

41 Iu kiro usu oumur kiro itok, owon iu onok aru
momurin, kiro meiäun itok. Okoro ro ko kar onok aru
keserau wa ko ro eposek erar meiäun itok wa."
42 Keseria, kos ätäi Jisas auruwon, "Jisas tawa na ik
kamoikau kowaun ses opok na is ronkateir."
43 Jisas nukas kiro ro auruwon, "Is na epar paip musom,
rusapai na is pak omar oik rawam."

Jisas meiewon.
(Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Jon 19:28-30)

44 Sankeu san näu kamuk, san jeräu wa, omnokou
erekapu pututu sare pote, 3 klok iukärir.
45 San jerau wa opok, kiro omjo tup ou näwäu owa äsäi
moin rawon oikas kiräi nopte oirori sarewon.
46 Jisas nukas urwemara, äiewon, "Moni, rusapai isan
totom nan ipon opok musom." Ko keser äiemara, kon osou
nukasar utomoi, meiewon.
47 Marai roat akan kamwareäu ro näwäu ko kiro onok
aparianik, Anut nukan enip jou murmara, äiewon, "Epar
senes, okoro ro ko onok aru wa miäu."
48 Roasiret ak owo onok penuk, apwaraun koi tururin,
ak kiro onok aparmana, ak woiakati näwäu maronuk, ätäi
akan mena ute manoin.
49 Jisas nukan jaukut pak asiret Galili provins pakas Jisas
tainori koin ak erek atapukas tai raianik, kiro onok keserin
apai rain.

Jisas nukan kopeu oi aireu uru moin.
(Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50 Kar ro kon enip Josep ko Arimatea menan, Judia
provins raiäu. Ko roasiret amiakap ro eposek raiäu. Ko
Juda kamwareäin roat näu näu akan sarau jaunaka.
51 Ko karauk roat näunäu akan ronkat Jisas wena, meiäun
äiein akan ämän tainorau wa. Ko Anut okoro omnokou
kamäun ätäi kowai rai kame raiäwon.
52 Kiro ro ko Pailot siakup potomara, Jisas nukan kopeu
oumoi, up uru kuräun totorwon.
53 Keseria, kos Jisas nukan kopeu am äpäs opokan
oumara, omjo ärneus kururur murianik, aireu uru moin.
Kiro up aiauk näwäu uru tuein. Kiro uru meter kar ro up
kuräu wa.
54 Kiro Fraide, osap jekuraun ses opok keserin. Tup etei,
kiro Juda akan sumaun ses.
55 Kiro asiret meter ak Galili provins pakan Jisas tainori
koin, ak erek Josep tainori potea, kiro aireu uru Jisas nukan
kopeu owose maiei rai ak apari rain.

56 Keseria, kiro asiret ak ätäi akan mena potea, am anakas
sou eposek päun jekur mianik, sumaun omre penuk, ak
sintore ämän tainorianik, sumoin.

24

Jisas meieanik, ätäi siräiewon.

1 Tup Näu opok, taperar senes asiret ak kiro am anakas
sou eposek ate moin oianik, Jisas nukan enipsau opok joutor
muraun potoin.
2 Poteanik, kiro aiauk näwäus Jisas nukan up oksau pene
moin erororin aparin.
3 Keseria, ak kiro up uru tonea, Jisas nukan kopeu aparau
wa.
4 Ak kiro onok keserwon aparianik, ronkat sosop oi rauna
rauna, Anut nukan sarau eitek oirori awan omjo ärneu
senes orip kurte pemasa, amiakap tai rairin.
5 Merek näwäus akan amiawa senirnuk, kiro asiret ak
iminemoi, akan totomaka manonuk, ak omnokou apai
rauna rauna, kiro sarau eitek ories awaroirin, “Ak owon
ro awau raiäu meieäin roat akan mena itanerai?
6 [Ko okoro opok rawau wa, ko siräi manowon.] Ak
kiro ämän meter Galili provins opok raumara, awarowon
ronkatewe.
7 ‘Ro Nukan Mokoi sakau ateanik, onok aru miäi roat akan
ipiakap marona, akas ko am äpäs opok wena, meiäi. Omre
3 opok ko ätäi siräiäi.’ ”

8 Kesernuk, ak kiro ämän Jisas nukas meter äiewon
ronkatein.
9 Keseria, kiro asiret akas up utia, kiro osap aparin
erekapu karauk roat pak kon tamarowon roat 11 orip turur
rain opok pote awaroin.
10 Kiro asiret akan enmaka kiro, Maria ko Magdala
menan, Joana, Jems nukan anak Maria, karauk asiret pak
erek potoin, akas kiro onok aparin, Jisas nukan tamariäwon
roat awaroin.
11 Utianik, kiro roat akan ronkat kiro asiret ak sätäi
räumoi, ak woiaka epar mau wa. [
12 Utianik, Pita ko kiro ämän roumoi, siräumara, kurte
kiro up opok potomara, kiro up uru omjo ärineu karar
aireu uru rawon aparwon. Ko ätäi owa potomara, kiro onok
keserwon, ronkat sosop oi rawon.]

Näwäu nukas kon tamariäwon roat oirori Emeas mena potoirin opok amiawap pewon.
(Mak 16:12-13)

13 Kiro omre opok, Jisas nukan tamariäwon roat oirori au
kar om enip Emeas mena potoirin. Kiro menas Jerusalem
mena potaun atapuk wa.
14 Au aukarar apu opok pote rai, kiro onok pewon are are
potoirin.
15 Au are potosa potosa, Jisas nukas awan mekesirawap
pemara, tainwate erek potoin.
16 Au ko jekur kon nepu aparau senek wa.
17 Jisas nukas totwatowon, “Au oworäi are potorair?”
Kos keser totwatonuk, au awan woiaka uru usu sarewon.
18 Ro karan enip Kliopas nukas ätäi auruwon, “Na kar
menan ro rusapai Jerusalem mena koumon, okon, na kiro
onok umara pewon na äpu wa ra?”
19 Kos ätäi totwatowon, “Owo onok umara pewon?”
Awas ätäi auririn, “Kiro onok Nasaret menan Jisas opok
keserwon. Ko Anut nukan ämän areäu ro näwäu. Anut
nukan amukup pak roasiret erekapu akan amiakap kon
sarau pak ämän pak sakau senes.
20 Iken Anut kamuk raiäi roat näunäu pak kamoikeäi roat
näunäu akas sakau ateanik, am äpäs opok wena, meiewon.
21 Iken ronkat kos ik Israel roasiret imäikau kou äiemun.
Rusapai tapera omre 3 opok kar onok pewon.
22 Karauk asiret ik pak erek raiäi akas ik aikona, ik
karkairmun. Ak tapera senes up opok potoin.
23 Ak kon enipsau aparau wa. Akas ätäi koianik, ik aikoin,
Anut nukan sarau eitek ories Jisas ko ätäi siräiewon aikoin.
24 Keseria, iken roat karauk kiro up opok potea, asiret
akas awaroin siar aparin. Ak kon enipsau aparau wa.”
25 Keseria, Jisas nukas awatowon, “Awan ronkat rumukäu
wäpik. Meter Anut nukan ämän roianik, areai roat akas
kiro ämän äiein, au awan woiaka epar mau wa.
26 Au äpu wa ra? Krais ko tätäi näwäu oumara, tawa ätäi
ko Anut nukan sakau owai.”
27 Kos Moses nukan ämän pakaima onoktoroi awatomara,
karauk Anut nukan ämän roianik, areai roat akan ämän
pak awatowon. Kos nuka mesin jer wein ämän onoktapau
erekapu awatowon.
28 Ak Emeas mena siakup pein. Jisas ko sätäumara, ko
kar apu pakas manaurwon.
29 Awas au pak rawaun sakau ateanik, auririn, “Om irai,
okon, na ik pak ne ninam, na wa manau.” Keseria, ko
tonomara, au pak rawon.
30 O jaun ses, Jisas nukas bret oianik, Anut aurmara, bret
eneanik, kiro roat ori atowon.
31 Au kiro onok kesernuk, aparia, au äpu moirin kiro Jisas
karar. Keseria, ko kiro pakasar ämäiewon.

32 Kesernuk, au awaka awaka äieirin, “Iu apu opok
komurin, kos kiro ämän onoktapau Anut nukan ämän
opokas aitowon, kiro omre opokar iwen woiok siräiewon.”
33 Au kiro ämän areanik, kiro omre opokar siräianik,
Jerusalem mena ätäi potoirin. Poteanik, Jisas nukan
tamariäwon roat 11 orip pak karauk jaunakat pak erek owa
turur rain opok pote tarwaroirin.
34 Kiro owa rai roat akas kiro roat ori awatoin, “Epar
senes Näwäu ko ätäi siräiewon. Saimon ko aparwon.”
35 Keseria, kiro ro ories ätäi kiro onok apu opok pewon
erekapu awaroirin. Awas äieirin, “Kos bret ene itonuk, iu
ko äpu momurin.”

Jisas nukan tamarowon roat ak erekapu Jisas aparin.
(Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Jon 20:19-23, Aposel 1:6-8)

36 Kiro roat ories kiro onok aparirin arena arena, Jisas
nukasar kurte ak kamuk opok pemara, [awarowon, “Akan
woiaka päurar rawai.”]
37 Akas karkairmana, iminein, owon, akan ronkat ak op
aparum äiein.
38 Kos ätäi awarowon, “Ak owon, karkairianik, iminei?
Owon ak ronkat sosop ourai?
39 Ak isan ipi isi ek aparwe, okoro isaka pe raim. Ak isan
ipi atoinai, ak äpu maiei. Op akan enmaksau is apairoi
senek wa.”
[
40 Ko keser awaromara, kon ipou pak isou pak ätär
marowon.]
41 Ak erar nepipirin. Utianik, ak akan woiaka epar mau
wa, ak ronkat sosop oi rain. Kos totwarowon, “Ak karauk o
jaun rau ra?”
42 Akas was jerewon oi koi nurin.
43 Ko kiro was oumara, akan amiakap jenuk, aparin.
44 Kos awarowon, “Is okoro onok meter ak pak raia, kiro
ämän awaromin. Kiro osap meter is mesin Moses nukan
sintore ämän jer pak Anut nukan ämän roianik, areain roat
akan ämän pak Buk Song opok jer wein päi awaromin,
rusapai epar peu.”
45 Kos akan ronkat are rawa ak Anut nukan ämän
awarowon äpu moin.
46 Kos awarowon, “Kiro ämän opok keser jer wein, ‘Krais
ko tätäi näwäu oumoi, meieanik, ätäi omre 3 opok siräiäi.’
47 Kon enip opokas kon ämän roasiret marona, akan
woiaka pirirna, Anut nukas akan onok aru jäkäi marai. Ak
kiro sarau Jerusalem mena onoktoraiei.
48 Akas okoro onok akan amiakas apari omsau erekapu
pote awarowe.

49 Kiro Osou Näu isan Monias ak araun paip marowon,
kiro isas rusapai äsimorita, ak opok kowai. Ak Jerusalem
mena rauna rauna, kiro Osou Näus koi ak sakau marai.”

Anut nukas Jisas omar oik imäi tonowon.
(Mak 16:19-20, Aposel 1:9-11)

50-51 Keseria, Jisas nukas kon tamariäwon roat imwaro-
mara, Betani mena manowon. Kiro opok kon ipou oik
momara, kon tamariäwon roat jekur rawaun ämän aware
aware utware manowon. [Anut nukas ko omar oik imäi
tonowon.]
52 Kesernuk, kon tamarowon roat woiaka ererwon orip,
ätäi Jerusalem mena potoin.
53 Ak orip orip Anut osap nuriäi owa raianik, Anut auria,
jou muri rain.

Jon

Jisas nukan Ämän Eposek Jon nukas jer wewon

Okoro buk nukan onoktapau

Jisas omar oik tone raunuk, woisan 60 orip manonuk, Jon nukas Jisas nukan ämän jer wewon. Kar ro enip Jon ko Jisas nukan tamariäwon ro kar, okon, roasiret sosop kos kiro buk jer wewon ronkateäi. Jisas ko Anut nukan Mokoi senes, okon, ko ik Anut owo senek ätär mukaun okoro omnokou opok pewon. Kos ik iken onok aru pakan imäikowon, utianik, ik ko mesin iken woiok epar mau wa. Ko iken usu oumara, meiewon, ik kiro mesin ronkatäu wa, okon, ik ko mesin ronkatäun rai, Jon nukas okoro buk jer we mukowon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-18 Jisas ko erapakas koumoi, okoro omnokou opok pewon.

1:19-51 An jomariäu ro, Jon ko sarau monuk monuk, Jisas nukas kon tamaraun roat karar karar urwarnuk, koin.

2:2–12:50 Jisas nukan tamariäwon roasiret ak akan ami-akasar amop sarau monuk, aparin.

13:1–19:43 Jisas ko Jerusalem näu mena potomoi, ko roasiret ämän awaromoi, karauk kurur ätär marowon. Keserianik, ko meiewon.

20:1-31 Jisas ko meiemara, ätäi siräi penuk, kon roasiret akas ko aparin.

21:1-25 Kar omre opok, Jisas ko ätäi Galili provins penuk, kon tamariäwon roat akas ko aparin.

Awau rawaun ämän amop pewon.

1 Meter meter Anut ko okoro omnokou ate mau wa opok,
Ämän rawon. Kiro Ämän ko Jisas. Ämän ko Anut nuka pak
rawon. Ämän ko nukasar Anut.
2 Ko meter meter Anut nuka pak atakan orip orip
raiäwon.
3 Kiro Ämänis osap erekapu ate mowon. Karauk osap ko
amukmuti kar apu pakas päu wa. Osap erekapu pewon
Ämänisar ate mowon.
4 Awau atakan orip orip rawaun sakau ko opok rau, kiro
atakan rawaun sakaus arou roasiret maronuk, apariäi.
5 Kiro arous pututu merek kurenuk, merek sareäu.
Pututus kiro arou itimorau senek itok wa.
6 Kar ro pewon. Kon enip Jon. Ko Anut nukas äsimornuk,
kowon.

7 Kos roasiret kiro arou mesin awarau kowon. Kesernuk,
roasiret erekapu ak kiro ämän roianik, akan woiaka kiro
ämän mesin epar maun awarowon.
8 Jon nuka ko kiro arou wa. Ko erar kiro arou ruris pera,
kon ämän amke okoro omnokou opok roasiret kiro arou
mesin awarau kowon.
9 Kiro arou epar. Kiro arou peras okoro omnokou pakan
roasiret erekapu arou kurwarnuk, akan woiaka uru merek
kuräi.
10 Kosar okoro omnokou ate mowon. Ko okoro omnokou
opok koi rawon, utianik, okoro omnokou pakan roasiret ak
ko äpu mau wa.
11 Ko kon urek sarewon mena potowon, utianik, kiro opok
kon tupsiu akas nepipirianik, ko imäiäu wa.
12 Keserna, karauk roasiret akan woiaka epar moin akas
ko imäiein. Keseria, kos kiro roasiret akan woiaka konun
epar moin imwareanik, ak Anut nukan mokoit asinakut
sare marowon.
13 Ak Anut nukan mokoit saräun ak okoro omnokou pakan
momonakat akan karianas atware mau wa. Anut nukan
Osou Näus ate marowon, okon, Anut nuka karar akan
momonaka.
14 Kiro Ämän ro senek äräräumara, ik kamuk opok koi
rawon. Kos kon wou näu oripas, ik sareikeanik, kon epar
onok ätär mukowon. Ko kon momok, Anut, nukan mokoi
karartapau. Keseria, momokun sakau näwäu oi kounuk, ik
kiro sakau aparmun.
15 Jon nukas ko mesin äiewon. Kos roasiret keser
awarowon, “Is kiro ro mesin meter keser awareäimin, ‘Kar
ro ko is mekesirap ruris pera, ko isan Näwäu. Is päu wa
opok ko rawon.’ ”
16 Ik roasiret eposek wa, utianik, kon wou näu oripas ik
orip orip sareikeanik, jekur kamoikeäu.
17 Anut nukas kon sintore ämän Moses nukan ipokup
monuk, kos roasiret kiro ämän tainoraun awariäwon,
utianik, Anut nukas Jisas Krais* äsimornuk, kon wou näu
oripas sareikonuk, kon mokoi nukas kon onok epar pak kon
wou näu pak ätär mukowon.
18 Kar ros Anut nukan nepu aparau wa. Anut nukan
mokoi karar ko ran Anut, okon, ko momok siakup raumara,
kos ik momok ätär mukiäu.

An jomareäwon ro Jon nukan ämän.
(Matiu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Juda* roat näunäu akas Jerusalem menas karauk
Anut kamuk raiäi roat* pak karauk Liwai roat pak erek
äsimwarona, pote Jon totorin, “Na ro inok?”

20 Keserna, Jon nukas kiro ämän ämäi mau wa, kos
roasiret erekapu rauna ämän amop awarowon, “Is Krais*
wa.”
21 Akas ätäi totorin, “Keseria, na inok? Na Anut nukan
ämän roianik, areäum ro Elaija ra?”
Kos ätäi awarowon, “Wa.”
Akas ätäi totorin, “Na Anut nukan ämän roianik, areäum
ro* Anut nukasar sare musowon ik kume raumun ro ra?”
Kos awarowon, “Wa.”
22 Akas ätäiar keser totorin, “Keseria, nakas ik aik, nan
ronkat na inok? Ik roat näunäu akas äsimoikona, koumun,
ik ämän ätäi oi pote awaram, okon, na inok ro raroi nakasar
aikam.”
23 Jon nukas keser äiewon, “Meter Anut nukan ämän
roianik, areawon ro Aisaia nukas keser jer wewon ‘Kar ron
pätus ro wäpik mena om puru opok urwemoi, keser äieu,
“Näwäu nukan apu jekur sare muruwe. Kon apu tuku sare
muruwe.” äiewon.’ *Aisaia 40:3*
Is kiro ro.”
24 Karauk Parisi* roat akas kiro roat äsimwarona, potoin.
25 Akas ätäi ko keser totorin, “Utianik, na Krais Anut
nukas kon roasiret ätäi imwaraun sare musau wa, na Elaija
wa, na kiro Anut nukan ämän roianik, areäum ro nais wa
raroi, keseri, na owon roasiret an jomariäum?”
26-27 Jon nukas ätäi keser awarowon, “Is roasiret anas an
jomareäim. Utianik, kar ro ak kampai tai rau ak ko äpu wa,
kiro ro ko is mekesirap ruris koura, utianik, ko ro näwäu,
is ro eposek wa, okon, is kon isou pakan su oi kuräun kiro
itok wa.”
28 Betani mena, Jordan an kasakup karaima, san peäwon
pakaima kiro opok, Jon nukas roasiret an jomareäwon
opok, kiro onok erekapu pewon.

Jisas ko Anut nukan Mokoi senes.

29 Ninoinus, tapera, Jon ko Jisas kounuk, aparmara,
äiewon, “Ak aparwe, enro ro ko Anut nukan sipsip nak
senes. Kos okoro omnokou pakan roasiret akan onok aru
miäi jäkäi maraun kou.
30 Is kiro ro mesin meter ämän marea, awaromin, ‘Kar
ro ko is mekesirap ruris pera, ko isan ro näwäu awaromin,
owon, is päu wa opok, ko rawon.’
31 Isakasar kiro ro ko inok is äpu wa, utianik, is koi Israel*
roasiret ko ätär maraun an jomareäim.”
32 Jon nukas ätäiar äiewon, “Is Anut nukan Osou Näu
omar oikas, ai manap senek, koumara, ko pak rawon
aparmin.
33 Isaka nais is ko äpu wa, utianik, Anut nukas roasiret
akan onok aru pakan piriraun anas an jomaraun sarau

irowon. Kos airowon, ‘Isan Osou Näu koi kar ro pak raunuk,
na äpu mam, kiro ro karar kos roasiret Osou Näus an
jomarai.”
34 Jon nukas ätäiar äiewon, “Is kiro onok keserwon
isakasar aparmin. Is epar senes awarom, ko Anut nukan
Mokoi senes.”

Jisas nukas kon tamareäu roat sare marowon.*

35 Ninoinus, tapera, Jon nukan tamareäu ro oirori Jon
nuka pak ätäi kiro opok tai rain.
36 Ko Jisas potonuk, aparmara, äiewon, “Aparwe, kiro
Anut nukan sipsip nak senes.”
37 Kiro tamareäu roat ori au Jon nukas kiro ämän
awatowon roumasa, au Jisas tainori manoirin.
38 Jisas nukas kiro roat ories ruris tainori potoirin pirir
apwatomara, totwatowon, “Au owo itaneir?”
Awas ätäi auririn, “Näu ro, tamukiäum ro, na erapok
raiäum?”
39 Kesersä, kos ätäi awatowon, “Au aparau pewer.”
Keseria, au ko tainori potea, kon raiäu ou aparirin.
Aparia, au ko pak pote ninoirin. Owon? Kiro omre iukärir
senes, om iraun siakup.
40 Andru ko Saimon-Pita nukan amak, ko jauk ori koirin.
Ko Jon an jomareäu ro nukan ämän roianik, jauk ori Jisas
tainoririn.
41 Tapera ko Jisas nukan ou utia, amke potomara, kon
awak Saimon tararmara, auruwon, “Ik Mesaia aparmun.”
(Kiro enip Mesaia Ibru ämän, Grik ämänis Krais äiäi.
Ko kiro ro Anut nukas kon roasiret ätäi imwaraun sare
mowon.)
42 Andru nukas Saimon Jisas siakup imäi potonuk, Jisas
nukas aparmara, äiewon, “Na Saimon, Jon nukan mokoi.
Tawa nan enmat Sifas rawai.” (Kiro enip Sifas pirirmoi,
Pita äiäiei. Kiro enip nukan onoktapau kiro ‘aitapau’.)
43 Jisas ninowonus, tapera, ko Galili provins opok potaun
ronkatewon. Ko poteanik, kar ro enip Filip tararmara,
auruwon, “Na pe, is tainoir.”
44 Filip ko Betsaida menan. Kiro Andru Pita orien mena.
45 Kesernuk, Filip pote, Nataniel tararmara, auruwon, “Ik
kar ro tararmun. Meter Moses nukas sintore ämän buk
opok kiro ro mesin jer wewon pak, karauk Anut nukan
ämän roianik, areain roat akas nais ko mesin jer wein. Kon
enip Jisas, Nasaret menan, Josep nukan mokoi.”
46 Nataniel nukas äiewon, “Nasaret mena kiro eteinak.
Kar osap eposek Nasaret menas kowai ra?”
Kesernuk, Filip nukas ätäi auruwon, “Na peinam, apar.”

47 Nataniel ko Jisas siakup potonuk potonuk, Jisas nukas
aparmara, äiewon, “Aparwe! Okoro ro kou, ko Israel ro
tuku senes. Ko kar sät ämän wa miäu.”
48 Nataniel nukas ätäi Jisas ko totorwon, “Na is owose äpu
murom?”
Jisas nukas ätäi auruwon, “Is na Filip urweisau wa opok,
na am uran siakup tane raumon apaisomin.”
49 Nataniel ko kiro ämän roumara, auruwon, “Näu ro,
tamukiäum ro, na Anut nukan Mokoi, na Israel roasiret
kamwaraun ro näwäu.”
50 Jisas nukas ätäi auruwon, “Is na am uran siakup tane
raumon aisomin mesin na won epar mom ra? Tawa nan
amunas kurur näunäu atap atap aparam.”
51 Jisas nukas ätäiar auruwon, “Is na epar senes aisom,
tawa omar im tuenuk, Anut nukan sarau eitek* raut Ro
Nukan Mokoi rawa tone koi, tone koi, rauna, na apwaram.”

2

Kena mena kar ro asir owon.

1 Omre oirorоr manonuk, Jisas nukas Filip Nataniel ori
urwatowon, kar mena enip Kena, Galili provins opok, kar
ro omre 3 opok, asir owon. Jisas nukan anak ko kiro roasir
ori ourateirin awan owa rawon.
2 Ak Jisas kon tamareäu roat nais erek kiro roasir ori
ourateirin owa kowaun urwarona, koi rain.
3 Ak wain an erekapu patarna, Jisas nukan anakus Jisas
keser auruwon, “Roasiret wain an patar kurein.”
4 Jisas nukas ätäi auruwon, “Ani, is na owo onok keseraun
wa air. Isan sarau maun omre päu wa rau.”
5 Kon anakus ätäi wain an kameäi sarau roat awarowon,
“Kos ak owo ämän awaronuk, ak kiro ämän tainorwe.”
6 Kiro owa mis näunäu 6 orip rawon. Kiro Juda akan onok
an jowaun keseriäi. Kiro mis näunäu karar karar, dram
näwäu senek.
7 Jisas nukas tamareäu roat awarowon, “Okoro mis uru
an erekapu ok pe mowe.” Akas kon ämän roumana, kiro
mis uru an äräinein.
8 Keserna, kos awarowon, “Karauk an ore oinai, pote, kiro
o kameäu ro nuruwe.” Keseria, akas kiro an oremoi, oi pote
nurin.
9-10 O kameäu ro ko kiro an oi potoin jewon. Kiro an
wain etäiewon. Ko äpu wa ak kiro wain an erapakan oin.
Kiro sarau roat ak karar erapakan oin ak äpu. Keseria,
kiro o kameäu ros asir awau owon ro urwenuk, kounuk,
keser auruwon, “Roat ak amke wain eposek arona, jeäi,
kiro wain eposek erekapu jena, tawa wain eposek wa arona,

jeäi. Utianik, na okoro wain eposek mota, rawon, rusapai oi koum!”

11 Kiro kurur, Jisas nukas amke Kena mena, Galili provins opok, kon sakau näwäu ätär maronuk, kon tamareäu roat ko mesin akan woiaka epar moin.

12 Kiro keser kurea, Jisas kon anak amakut pak kon tamareäu roat pak Kena mena ute, Kapaneam mena potea, kiro opok om rumukurar rain.

Jisas nukas roat onok aru miäi tempel owa rain emwarowon.
(Matiu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Kiro ses opok, Juda roasiret akan tup aparaun omre Ijip omsau ute koin ronkateäi tup, enip Pasowa* siakup pe raunuk, Jisas ko Jerusalem näu mena potowon.

14 Ko Anut osap nuriäi tup ou näwäu* uru tonomara, roat akas bulmakau, sipsip, ai raut oumana, kiro tup owa aiaukun karauk roat arona, akas kau mona, aiauk oi rain opok tone apwarwon. Karauk roat aiauk amuk weäi nais erek tone rain apwarwon.

15 Keseria, kos karauk mur oumara, im sakau irkiemoi, kiro opur raut erekapu tup owan emwaronuk, manoin. Kiro roat aiauk amuk weäi roat akan patan erekapu kour kure maronuk, akan aiauk erekapu mane kurewon.

16 Kiro roat akas ai raut aiaukun karauk roat araun rain kos sakau ämän awarowon, “Kiro osap erekapu oi manowe! Ak isan monian ou kiro amket maun mena senek wa sare mau.”

17 Kon tamareäu roat akas Jisas nukas kiro ämän äiewon roumana, kar ämän Anut nukan buk opok rau ätäi ronkatein. Kiro ämänis keser äieu, ‘Is nan ou tuku jekur eposek rawaun mesin woi uruas ep senek jerenuk, okon, is sarau sakau moram.’ *Buk Song 69:9*

18 Juda roat näunäu akas Jisas nukas kiro onok keserwon aparmana, ätäi totorin, “Na ik owo kurur ätär mukota, ik äpu mam, kiro na Anut nukas sakau isowon?”

19 Jisas nukas ätäi awarowon, “Utianik, akas okoro Anut osap nuriäi tup ou näwäu uräuna, isas omre 3 orip ätäi siräi mam.”

20 Akas ätäi totorin, “Nan ronkat, na okoro tup ou näwäu omre 3 orip maun itok ra? Roat ak okoro ou moin woisan 46 orip utomoi, patarin.”

21 Utianik, Jisas kiro tup ou mesin äiäu wa, ko nukan enipsau mesin äiewon.

22 Keseria, Anut nukas Jisas meiewon ätäi siräi murunuk, kiro ses opok, kon tamareäwon roat akas kiro ämän kos meter awarowon ämän kiro ätäi ronkatein. Anut nukan

ämän kiro nuka mesin jer wein rawon pak Jisas nukas awarowon ämän mesin pak akan woiaka epar moin.

Jisas ko roasiret akan ronkat kiro erekapu äpu mowon.

23 Jisas ko Pasowa omre opok, Jerusalem näu mena raumara, kurur atap atap kesernuk, roasiret sosop ak kiro aparianik, akan woiaka ko mesin epar moin.
24 Utianik, Jisas ko kiro roasiret mesin kon wou epar mau wa, owon, akan woiaka uru akan ronkat äpu mowon.
25 Ko nukasar kiro roasiret akan woiaka uru owo senek rau äpu marowon, okon, kar ros kiro roasiret akan onok mesin aurau senek wa.

3

Jisas Nikodimas ori

1 Kar ro enip Nikodimas, ko kar Juda roasiret akan ro näwäu. Ko Parisi ro.
2 Kar pututu, ko Jisas rawon owa potomara, keser auruwon, “Näu ro, ik äpu na tamukiäum ro näwäu. Anut nukasar na äsimoisonuk, koumon. Na kurur atap atap keseruram senek kar ros keserau senek wa. Anut nukasar kiro ro pak raunuk, epar ko kiro kurur keserai.”
3 Jisas nukas ätäi auruwon, “Is epar senes aisom. Inok ro ko ätäi awau wa saräi, kiro ro ko Anut nukan kamwaraun mena kamäun wa aparai.”
4 Nikodimas nukas ätäi Jisas totorwon, “Ro ko urek sarewon owose ätäi mokoi eteinak saräi? Ko ätäi anak wou uru tonomoi, ätäi awau saremara, naun senek itok ra?”
5 Jisas nukas ätäi äiewon, “Is epar senes aisom. Inok ro ko an pak Anut nukan Osou Näu orip an jowau wa, ko Anut nukan kamwaraun omoi wa tonai.
6 Roat ak akan enmaksau momonakat aninakat pakan oiäin, utianik, Anut nukan Osou Näus iken totomok awau orip orip rawaun sakau ikiäu.
7 Na okoro ämän aisom mesin ronkat sosop wa owau. Ak ätäi awau sarewe.
8 Urir ko nukasar pemara, maneäu. Na kon jejep karar roiäum, utianik, ko erapakas pemara, manou, na äpu wa. Kiro senek, roasiret erekapu ak Anut nukan Osou Näus awau sarein ak keseriar keseraiei.”
9 Nikodimas nukas ätäi auruwon, “Kiro onok owose päi?”
10 Jisas nukas auruwon, “Na okoro Israel omsau pakan roasiret tamareäum ro näwäu, na owose kiro onok äpu mau wa?
11 Is na epar senes aisom. Ik kiro ämän rusapai aisoram kiro ik erekapu äpu mianik, aparmun. Utianik, ak kiro ämän rowaun utoi.

12 Is ak okoro omnokou pakan onok awaromin woiaka
epar wa mona rai, omar oikan onok awaram nais woiaka
epar wa maiei.
13 Okoro omnokou pakan kar ro omar oik wa tone rau.
Wa, Ro Nukan Mokoi karar ko omar ute kowon.
14 Meter Moses nukas ro wäpik mena, om puru opok, män
totok amauk opok, äsäi mowon senek, roat akas Ro Nukan
Mokoi nais keseriar keseraiei.
15 Keseria, inok roasiret ak ko mesin akan woiaka epar
miäi akan totomaka awau orip orip rawai.

16 Anut nukas okoro omnokou pakan roasiret mesin wous
meiemara, kon mokoi karartapau äsimornuk, kowon. Ko
kiro onok kesernuk, inok roasir ko mesin wou epar mai, ko
wa meiäi, kon totok orip orip awau rawai.
17 Owon, Anut nukas kon mokoi okoro omnokou opok
roasiret wasarewaraun ro senek Anut nukan amukup ak
ämän orip awaraun äsimorau wa, utianik, ko roasiret akan
onok aru pakan imwaraun äsimorwon.
18 Inok roasir ko kon mokoi mesin wou epar mowon ko
Anut nukan amuk opok ämän wäpik. Utianik, inok roasir
ko mesin wou epar mau wa, ko ämän orip. Owon, ko Anut
nukan Mokoi karartapau mesin wou epar mau wa.
19 Anut nukas okoro omnokou pakan roasiret keser
wasarewarai; Anut nukan arou merek okoro omnokou opok
kowon, utianik, okoro omnokou pakan roasiret ak erekapu
okoro omnokou pakan onok aru mianik, pututu rawaun
woiakas meieäi. Akan woiaka uru onok aru maun karar
keseriäi. Keseria, ak kiro Anut nukan arou mesin woiakas
meiäu wa.
20 Inok roasiret onok aru miäu, ko Anut nukan arou
merek owaun utai. Kiro arou merekus ko onok aru miäu
amop muraurnuk, iminemara, kiro arou merek opok wa
kowai.
21 Inok roasir ko onok eposek keserai, ko arou merek opok
peäu. Owon, kiro roasir sarau monuk, kiro karauk roat akas
ko aparaiei.”

Jon nukas Jisas mesin äiewon.

22 Kiro keser kureanik, Jisas ko kon tamareäu roat pak
Jerusalem näu mena utia, Judia provins opok pote om
rumukurar raumara, roasiret an jomareäwon*.
23 Jon ko nais kar an enip Ainon, Salim mena siakup
roasiret an jomare rawon. Kiro mena an sosop rau, roasiret
sosop ko rawa nona, kos an jomare rawon.
24 (Kiro ses opok, Herot nukas Jon ko karapus owa kuräu
wa opok, ko keser ari rawon.)

25 Jon nukan tamareäu roat pak kar Juda ro pak ak Anut
nukan amukup eposek saräun an joiäi onok mesin ketäiein.
26 Keseria, Jon nukan karauk tamareäu roat akas po-
tomana, Jon keser aurin, “Tamukiäum ro, naka meter kiro
ro mesin äiemon Jordan an kasakup san peäwon pakaima
naka pak rawon ätäi ronkate. Rusapai, roasiret erekapu ko
rawa potona, kos an jomarora.”
27 Jon nukas ätäi awaromara, äiewon, “Kar ro ko nukasar
kar onok keseraun senek itok wa, utianik, Anut nukas sakau
nurunuk, epar kiro onok keserai.
28 Ak meter ‘Is Krais wa’ awaromin roin, utianik, Anut
nukas is amke äsimoirnuk, koimin.
29 Kar ros asir ounuk, kiro asir kon wau. Ak rowe, kiro
ron jaukut akan jaunaka kon asir ori are raunuk, roumana,
nepipiriäi. Keseriar kiro ro kounuk, is nepipirim.
30 Kon enip näwäu saräi, isan enim eteinak saräura.
31 Kiro ro ko omar oikas kowon kos karauk roat erekapu
itimware rau. Okoro omnokou pakan roasiret ak okoro
omnokou pakan osap mesin areäi. Kiro ro ko omar
oikas kowon, kos okoro omnokou pakan roasiret erekapu
itimware rau.
32 Ko nukasar kon amukus osap aparwon pak karauk
ämän raukus rowon pak roasiret awareäu, utianik, roat
sosop kon ämän roianik, woiaka epar mau wa.
33 Inok ro kon ämän jekur roumara, tainorai, ko owo
ämän Anut nukas äiäu kiro epar senes amop murai.
34 Kiro ro ko Anut nukas äsimorwon, ko Anut nukan
ämän eposek miäu, owon, Anut nukas kon Osou Näu
erekapu nuriäu.
35 Momokus kon mokoi mesin wous meieanik, kon sakau
erekapu kon ipokup mowon.
36 Inok roasir ko kon mokoi mesin wou epar momoi, kon
ämän jekur tainornuk, kon totok orip orip awau rawai.
Utianik, inok roasir ko kon ämän sumkäinenuk, kon totok
orip orip rawaun sakau wa owai. Anut nukas ko mesin orip
orip kasak pe raunuk, usu nuriäu.”

4

Jisas nukas kar Samaria provins pakan asir pak arewon.

1 Jisas nukas Jon itimormara, roasiret sosop an jo-
maronuk, ko tainori rai kiro karauk roat akas Parisi roat
awaroin.
2 (Utianik, Jisas nukas roasiret an jomarau wa, kon
tamareäu roat akas an jomareäin.)
3 Keseria, Näwäu nukas kiro ämän roumara, ko Judia
provins utomara, ätäi Galili provins potowon,

4 Ko kiro apu tainori, Samaria provins pakas potowon.
5 Keseria, ko Samaria provins opok, kar mena enip Sikar
pewon. Kiro mena, kar omnokou meter Jekop nukas kon
mokoi Josep utomuruwon siakup rawon.
6 Kiro mena kar an oreäi up meter Jekop nukas up tue
mowon rawon. Jisas ko apu rumukäu koianik, enip usu
sarewon. San näu kamuk, okon, ko pemara, kiro an up
siakup tanewon.
7-8 Kon tamareäu roat ak erekapu näu mena o kau maun
manona, Jisas nukarar kiro opok rawon. Raunuk, kar
Samaria* asir ko an oräu nonuk, Jisas nukas kiro asir
auruwon, “O asir, is an pätirou, na an ore irota, jam.”
9 Kesernuk, kiro asires ätäi auruwon, “Na Juda ro, is
Samaria asir, na owon is an isaun totoirom?” Juda roasiret
ak Samaria provins pakan roasiret pak ak iwäi senek raiäi,
ak karar jaiate wa raiäi.
10 Jisas nukas ätäi auruwon, “Asir, na Anut nukas owo
osap isaun paip musai, pak is pak äpu murom maro, na is
airam, ‘Na is an irota, jam.’ Keserta, is na orip orip awau
rawaun an isam.”
11 Kiro asires ätäi auruwon, “Näu ro, okoro an up uru
upisa rau, na an oräun baket wäpik. Keseria, na kiro an
orip orip awau rawaun äiem erapakan oräu?
12 Okoro an up iken askanai Jekop nukas utomukowon.
Ko kon mokoit pak kon opur raut pak ak erekapu kiro an
ore jeäin. Nan ronkat Jekop ko ro eteinak, na ro näwäu ra?”
13 Jisas nukas ätäi auruwon, “Roasiret ak okoro an jeanik,
ätäi an pätwarai.
14 Utianik, inok roasir isas an nurita, jai, ko ätäi an wa
pätirai. Kiro an isas nuram, kiro kon wou uru, an unik ok
pe raiäu senek, raunuk, ko orip orip awau rawai.”
15 Kiro asires ätäi Jisas auruwon, “Näu ro, is kiro an irota,
jam. Keserita, is ätäi an wa pätirai. An oräun ätäi wa
kowam.”
16 Jisas nukas ätäi auruwon, “Na potoinam, nan komut
imäinam, ätäi koi.”
17 Kiro asires ätäi auruwon, “Is ro wäpik.”
Jisas nukas auruwon, “Naka ro wäpik äiem, kiro epar
senes airom.
18 Owon, meter na roat 5 orip owaromon. Kar ro rusapai
na pak rau, kiro nan komut senes wa. Na kiro ämän airom,
kiro epar.”
19 Kiro asires ätäi auruwon, “Näu ro, rusapai is na äpu
musom, na Anut nukan ämän roianik, areäum ro.

20 Iken asanokot ak okoro omtapau opok tururia, Anut
jou muriäin. Utianik, ak Juda roasiret akas Jerusalem näu
mena karar Anut jou muraun äiäi.”
21 Keseria, Jisas nukas kiro asir auruwon, “Asir, na
isan ämän mesin nan won epar mo. Kar omre päi ses
opok, roasiret ak iken momonek okoro omtapau opok ra,
Jerusalem näu mena ra, wa jou muraiei.
22 Utianik, ak Samaria roasiret, ak Anut jou muriäi,
utianik, ak ko jekur äpu mau wa. Ik Juda roasiret ik ko
äpu mianik, jou muriäum. Owon, Anut nukas amke Juda
roasiret pakaima okoro omnokou pakan roasiret imwaraun
paip mowon.
23 Kar omre päi, roasiret akan woiaka epar senes moin,
ak epar apu tuku tainorna, Osou Näus sarwarnuk, ak
moni rapor jou muraiei. Epar, kiro omre rusapai pe
rau. Isan monias roasiret ak kiro onok pakas jou muruna,
apwareanik, kon wou näu saräi.
24 Anut ko osou. Keseria, roasiret akas ko jou muraun kon
Osou Näu kararas ak sarwarnuk, ak epar apu tainorianik,
ko jou muraiei.”
25 Kiro asires Jisas auruwon, “Is äpu Krais kowai. Kos
koianik, onok erekapu ätär mukai.”
26 Kesernuk, Jisas nukas ätäi äiewon, “Kiro is karar.
Rusapai is na pak areram.”
27 Ko kiro ämän arenuk arenuk, kon tamareäu roat ätäi
koianik, kiro asir pak are rawon aparmana, karkairin.
Utianik, kar ros keser wa totorwon, ‘Na owo osap owaur-
mata, areram? Na owon kiro asir pak areram?’
28-29 Keseria, kiro asires kon an oräun mis kiro opok
utomoi, mena potomara, roasiret awarowon, “Ak kar ro
aparau pewe. Kos is owo onok meter kesermin erekapu
amop muri airowon. Akan ronkat ko Krais ra?”
30 Keseria, kiro roasiret akas akan näu mena utia, Jisas
aparau potoin.
31 Kiro ses opokar, kon tamareäu roat akas Jisas o jaun rai
sakau aurin, “Näwäu, na o je.”
32 Utianik, kos ätäi awarowon, “Is o orip, kiro o ak äpu
wa.”
33 Kesernuk, tamareäu roat aka aka areanik, äiein, “Kar
ros ko o omuri kowon ra?”
34 Jisas nukas keser awarowon, “Isan o kiro Anut nukan
sarau okoro omnokou opok maun äsimoirnuk, koimin, kon
sarau pataraun ronkat tainoruram.
35 Karauk roat akas keser äiäi, ‘Keir 4 orip utia, o awau
woian owau,’ utianik, is ak epar senes awarom, woi jekur

amiakas aparwe! Awau woian o näu murianik, urek newon
owaun itok.
36 Inok ro ko kiro woian o oiäu, Anut nukas totok orip orip
awau rawaun sakau ko nurai. Keseria, inok ro o uku weäu
pak, inok ro o näu woian oiäu pak, au erek nepipiraieir.
37 Kiro ämän äiäi epar senes, 'kar ros o uku wenuk, kar
ros awau woian o oiäu.'
38 Is ak äsimwaroita, kiro woia ak sarau wa miäi opok
erar pote o owaiei. Karauk roat akas sarau näwäu moin
pakan, ak akan o owaiei."
39 Samaria provins pakan roasiret sosop akan näu mena
rain ak Jisas mesin akan woiaka epar moin, owon, kiro
asires Jisas nukas kon onok meter keserwon ämän erekapu
auri kurewon mesin awaronuk, roin.
40 Keseria, Samaria roasiret Jisas siakup koumana, ko ak
pak rawaun aurin. Keseria, ko ak pak omre oirori rawon.
41-42 Roasiret sosop ak kon ämän roumana, akan woiaka
epar momana, kiro asir aurin, "Ik nas ämän aikomon
roumun kiro mesin iken woiok epar mau wa, owon, ikasar
kon ämän roumoi, iken woiok epar mukou. Ik äpu ko karar
epar okoro omnokou pakan roasiret onok aru miäi pakan
ätäi imwaraun ro koi rau."

Jisas nukas kar ro näwäu nukan mokoi jekurwon.

43 Jisas kon tamareäu roat pak kiro mena omre oirori
utomana, ätäi Galili provins potoin.
44 Jisas nukasar äiewon, "Anut nukan ämän roianik,
areäu ro ko nukan omsau opok kon enip jou wäpik, okon,
kon ämän tainorau utoi."
45 Utianik, ko Galili potonuk, kiro pakan roasiret nepipiri-
anik imäiein, owon, ak Pasowa omre opok Jerusalem näu
mena toneanik, kurur atap atap kesernuk, aparaun keserin.
46 Keseria, Jisas Kena mena meter an wain senek etäiwon
mena ätäi potowon. Kar gavman ro näwäu Kapaneam
mena kon mokoi sip orip rawon.
47 Ko Jisas Judia provins pakas Galili kowon roumara, ko
potomoi, kon mokoi Kapaneam mena meiäurnuk, jekuraun
rai totorau potowon.
48 Jisas nukas roasiret rain awarowon, "Ak, woiaka epar
wa miäi roasiret. Ak kurur atap atap aparianik, kiro ses
karar akan woiaka epar maiei."
49 Kiro ro näwäu nukas auruwon, "Näu ro, na is pak wa
kouta rai, isan mokoi meiäi."
50 Kesernuk, Jisas nukas auruwon, "Na wa iminäu, na ätäi
pot, nan mokoi wa meiäi, awau rawai."
Kiro ro ko Jisas nukan ämän mesin wou epar momara,
potowon.

51 Ko apu opok, potonuk potonuk, kon sarau roat akas
kurte koianik, aurin, “Nan mokoi meiäu wa, eposek rau.”
52 Kos totwarowon, “Owo ses opok, ko eposek sarewon?”
Akas ätäi aurin, “Kukam sankeu, san näu kamuk, kon sip
ute manowon.”
53 Keseria, momokus kiro ses opakar Jisas nukas ‘Nan
mokoi awau rawai’ auruwon ätäi ronkatewon. Keseria,
nuka pak kon tupsiu pak erek akan woiaka Jisas mesin epar
moin.
54 Meter Jisas nukas Judia provins utomoi, Galili provins
koianik, kar kurur mowon. Kiro ses opok, ko ätäiar koumoi,
kiro kurur keserwon.

5

Jisas nukas kar ro isou meiewon orip jekur mowon.

1 Keser kurea, Jisas ko Juda roasiret akan kar tup aparaun
omre penuk, ko Jerusalem näu mena tonowon.
2 Kiro menan porim rorok, enip Sipsip akan ororok
siakup, kar an unik enip, Betesda rawon. (Kiro enip Ibru
ämänis.) Kiro an kasakup ou rumukäu 5 orip rain.
3 Kiro owa sip roasiret sosop, amiak utup roasiret, isiaka
aru roasiret pak roasiret isiaka meiewon pak rain. [Ak kiro
an amuk iriraun kume raiäin.
4 Ak kiro keseriäi, owon, karar muti karar muti Anut
Näwäu nukan sarau eitek kiro an unik uru nonuk, an amuk
irirnuk, aparia, inok sip ro amke kiro an opok nonuk, kon
sip manai.]
5 Kiro opok, kar ro woisan 38 orip siräi manau senek wa
rawon.
6 Jisas ko kiro ro rawon aparwon. Ko kiro ron woisan
rumuk sip orip rawon äpu mianik, kiro ro totorwon, “Nan
ronkat na ätäi eposek saräun itok ra?”
7 Kiro sip ros ätäi auruwon, “Näu ro, okoro opok an
amuk iririäu opok kar ros is sareirianik, imäiri ne an opok
kureiraun ro wa. Is nam raitar, karas kurte neäu.”
8 Kesernuk, Jisas nukas auruwon, “Na siräinam, nan
pasar oinam, ute man.”
9 Kiro ses opokar kiro ron sip ute manonuk, ko kurte
siräianik, kon pasar oumara, manowon.
Kiro omre Juda akan sumaun ses, enip Sabat.
10 Keseria, Juda roat näunäu akas kiro sip ro eposek
sarewon aurin, “Okoro sumaun omre, iken sintore ämänis
äieu ‘Na nan pasar sumaun omre opok wa ämäi ariäu.’ ”
11 Kiro sip ros ätäi awarowon, “Kiro ro is jekuri mowon,
nukas ‘Na nan pasar oinam, man’, rai airowon, okon, is
kesermin.”

12 Akas ätäi totorin, “Kiro ro inos aisonuk, na kiro onok
kesermon? Ik kiro ro ätär muk.”
13 Utianik, kiro ro eposek sarewon ko inokos jekur mowon
nuka nais äpu wa. Roasiret sosop kiro opok rauna, okon,
Jisas ko kiro kamukas manowon.
14 Kar omre opok, Jisas nukas kiro ro tup ou näwäu owa
tararmara, auruwon, “Na rou, na rusapai eposek sarem,
keseria, na ätäi ätäi onok aru wa keserau. Na keserta rai,
ätäi usu näwäu senes owam.”
15 Kesernuk, kiro ros Jisas äpu momoi, potomara,
Juda roat näunäu Jisas nukas ko jekur mowon rai pote
awarowon.
16 Jisas ko sumaun omre opok kiro onok keserwon, okon,
Juda roat näunäu ak Jisas aru muraun keserin.
17 Jisas nukas awarowon, “Isan moni ko orip orip sarau
mora, okon, is nais sarau moram.”
18 Keseria, kiro ämänis Juda roat näunäu siräi maronuk,
ak kasiaka näwäu penuk, Jisas wena, meiäun keserin. Ko
sumaun omre nukan sintore ämän itimorwon, pak nukasar
awarowon, ‘Anut isan moni’. Ko kiro ämän keser äiewon,
ko nukasar isaka Anut äiewon. Akan ronkat ko onok aru
oirorоr mowon, okon, ak ko wena, meiäun keserin.

Anut nukan Mokoi ko sarau maun enip orip.

19 Keseria, Jisas nukas akan ronkat äpu momara, ätäi
keser awarowon, “Is ak epar senes awarom, Mokoi ko kar
onok kon ronkat pakaima keserau wa, ko kon Momokus
owo onok kesernuk aparmara, kon Mokois keseriar ke-
seriäu. Owo onok Momokus kesernuk, kon Mokois nais
keseriäu.
20 Momokus kon Mokoin wous meiemara, owo onok
nukas keseriäwon siar kon Mokoi tamuriäu. Ko kon Mokoi
onok eposek senes ätär murunuk, ak ko kiro onok keserai
aparianik, karkairaiei.
21 Momokus meiäi roat siräi mareanik, totomaka awau
orip orip rawaun ariäu senek, kon Mokois nais kon ronkat
pakas karauk roat keseriar kesewarai.
22 Momokus roasiret wa wasarewarai. Kiro sarau erekapu
kon Mokoi nuruwon.
23 Keseria, roasiret erekapu Momok nukan enip jou
muriäi senek, kon Mokoin enip nais jou muriäi. Momokus
Mokoi äsimornuk, kowon, okon, inok ro ko Mokoin enip wa
jou murai, Momokun enip nais wa jou murai.
24 Is epar senes awarom, inok ro ko isan ämän roumara, is
äsimoirnuk, koimin ro mesin kon wou epar mai, kon totok
orip orip awau rawai. Kos kiro ron onok wa wasare murai.
Kos meiäun onok itimorwon, rusapai awau orip orip rau.

25 Is ak epar senes awarom, omre päi äiein rusapai ek pe
rau, meiein roat ak Anut nukan Mokoin ämän rowaiei. Kon
ämän rowaiei roat ak siräumoi, orip orip awau rawaiei.
26 Moni ko nukasar awau rawaun sakau orip. Kos Mokoi
kiro sakau nuruwon. Kesernuk, ko nais nukasar awau
rawaun sakau orip.
27 Ko Ro Nukan Mokoi, okon, Momokus roasiret wasare-
waraun sakau nuruwon.
28-29 Ak kiro ämän roumoi, ronkat sosop wa owau.
Omre päi opok meiein roasiret ak kon ämän roumana,
ak siräianik, up uruas kowaiei. Roasiret ak onok eposek
miäin, ak ätäi siräimoi, akan totomaka orip orip awau
rawaun owaiei. Kiro roasiret ak onok aru miäin ak siräuna,
wasarewaraun ros akan onok aru aparmoi, ak erekapu aru
maiei awarai.”

Karauk roat akas Jisas ko inok äiein.

30 Jisas nukas ätäi awarowon, “Is isan ronkat pakas
kar onok wa keseriäim. Isan monias is owose roasiret
wasarewaraun aironuk, is keseriar wasarewareäim. Ke-
seria, isan wasarewareäim onok eposek, owon, is isakasar
isan ronkat pakas wa keseriäim. Is Moni nukasar roasiret
wasarewaraun ronkat ironuk, keseriäim. Is isan woi
ereraun wa keseriäim, is kiro ro is äsimoirnuk, koimin
nukan wou ereraun keseriäim.
31 Ak rowe, isakasar isaka mesin ämän maroita, karauk
roat ak isan ämän mesin akan woiaka epar wa maiei.
32-33 Utianik, kar ros is mesin ämän maronuk, ak kon
ämän roumoi, akan woiaka epar maun itok. Jon ko an
jomareäwon ro, ko isan enim amop me ariäwon. Ak
erekapu kon ämän rowaun rai potoin. Is ak epar senes
awarom, kiro ro ko is mesin ämän äiewon kiro epar senes.
34 Omnokou pakan roat ak isan enim amop me ariain
roat mesin ekep ronkatwarau wa, utianik, isan ronkat Anut
nukas akan onok aru pakan imwaraun, is ak okoro ämän
ko mesin awarom.
35 Jon ko arou senek, roasiret arou marowon. Ak kon arou
aparianik, nepipirmoi, om ses katu kiro arou opok raiäin.

36 Kar onok is mesin äiäu. Kiro Jon nukan ämän
itimoriäu. Kiro sarau isan monias is maun irowon, is
rusapai moram. Ak kiro sarau aparianik, äpu maiei ko
is äsimoirnuk, koimin. Kiro onokun, okoro sarau rusapai
moram Jon nukas äiewon amop murou.
37 Moni nukasar is äsimoirnuk, koimin, nukasar isan
enim amop murowon. Ak kon pätu rowau wa. Ak kon nepu
aparau wa.

38 Ak isan monias is äsimoirnuk, koimin, ko mesin akan
woiaka epar mau wa, okon, kon ämän nais akan woiaka
uru rawau wa.
39 Ak orip orip Anut nukan ämän ninareäi, kiro akan
ronkat Anut nukan jeris ak awau orip orip rawaun rai
keseriäi. Kiro jer wein kiro is mesin äiein.
40 Utianik, ak is rawa awau orip orip rawaun kowau utoi.
41 Is roat akas isan enim jou muraun rai wa awarom.
42 Utianik, is akan onok äpu. Ak Anut mesin woiakas wa
meiäi.
43 Is monian sakau orip koimin. Ak isan ämän rowau utoi,
utianik, kar ro ko nukan sakau orip kounuk, ak kon ämän
roiäi.
44 Ak akan jaunakat akas akan enmak jou maraun
keseriäi. Utianik, kiro enip näwäu Anut nuka pakaima
karar koiäu, ak kiro owaun utorai. Ak kiro onok tainormoi,
is mesin akan woiaka owose epar maiei?
45 Is ak isan monian amukup akan enmakap ämän moram
rai wa ronkatewe. Wa senes wa. Kiro ro Moses meter akan
ronkat ‘ko ik sareikai’ rai, ko jou muroin, kos akan enmakap
ämän mai.
46 Ak Moses nukan ämän roumoi, akan woiaka epar moin
maro, ak isan ämän nais roumoi, woiaka epar mowoi.
Owon, kos kiro ämän is mesin jer wewon.
47 Utianik, ak kiro ämän kos jer wewon roumoi, akan
woiaka epar mau wa, okon, owose isan ämän nais ak
roumoi, woiaka epar maiei?”

6

Jisas nukas roat sosop, 5,000 orip o arowon.
(Matiu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Jisas ko kiro ämän roasiret are kuremara, ous atat kon
tamareäu roat pak Galili An Unik karaima potoin. Kiro an
unik kon kar enip Taiberias.
2 Kos roasiret sip orip jekwaronuk, roasiret sosop ko kiro
kurur keserwon aparianik, ak tainori potoin.
3 Jisas ko omtorou opok tonomara, kon tamareäu roat pak
tanewon.
4 Kiro Juda akan tup apariäi ses opok, Juda akan askanai
Moses pak meter Ijip omsau ute koin ronkateäi tup, enip
Pasowa, siakup pe rau.
5 Jisas ko amuk kurewon, roasiret sosop ko siakup kouna,
apwaromara, kos kon tamareäu ro Filip keser totorwon, “Ik
o erapakan kau momoi, okoro roasiret arota, jaiei?”
6 Jisas ko owo onok nukasar keseraun äpu momara, Filip
nukan ronkat ate aparaun totorwon.

7 Filip nukas ätäi äiewon, “Utianik, roasiret sosop rai,
keseria, ik aiauk 200 kina oripas bret kau mianik, roasiret
erekapu karar karar o eteinanak arota, jaiei. Kiro nais itok
wa.”
8-9 Kar Jisas nukan tamareäu ro Andru, ko Pita nukan
amak, kos Jisas auruwon, “Kar mokoi kon bret bari 5 orip,
pak was oirorоr pak ate rau. Utianik, roasiret sosop kiro o
araun senek itok wa.”
10 Amurik eposek sosop rawon. Keseria, Jisas nukas kon
tamareäu roat awarowon, “Ak roasiret awarona, tanäiei.”
Keseria, tamareäu roat akas roasiret tanäun awarona, ak
erekapu tane potoin. Kiro tanein roat sosop, 5,000 orip.
11 Ak tanena, Jisas nukas kiro mokoin bret oumara, Anut
‘pere’ aurianik, pärärnuk, kon tamareäu roat akas kiro
roasiret tane rain erekapu are potoin. Was nais oumara,
keseriar kesernuk, roasiret jeanik, ak nokomaka pewon.
12 Kiro roasiret erekapu nokomaka penuk, Jisas nukas
kon tamareäu roat awarowon, “Ak kiro o autau utoin wa
sakarau erekapu turur maiei.”
13 Keseria, akas kiro o roasiret akas autau utoin turur
momana, basket 12 orip ok pe moin.
14 Roasiret ak kiro kurur Jisas nukas keserwon aparmana,
äiein, “Epar senes, okoro ro ko Anut nukan ämän
roianik, areäu ro meter Anut nukas okoro omnokou opok
äsimornuk, kowaun äiewon.”
15 Ak Jisas sakau ateanik, akan kamwareäu ro näwäu king
sare maun ronkate rain. Jisas ko akan ronkat äpu momoi,
ko nukarar ak utware omtorou oik tonomara, rawon.

Jisas ko Galili An Unik oikas ari ari potowon.
(Matiu 14:22-33; Mak 6:45-52)

16-17 Iukärir sare kounuk kounuk, Jisas nukan tamareäu
roat Galili An Unik kasakup nemana, ous oik toneanik,
ätäi Kapaneam mena potaun potoin. Om kiritirmoi, pututu
sarenuk, Jisas ko ak siarakap kowau wa.
18 Urir sakau näwäu senes peanik, mas an siräi mowon.
19-20 Jisas nukan tamareäu roat an unik kamuk pote
rauna, Jisas ko kiro an unik oikas ari ari, kiro ous ak
potoin opok kowon. Ak ko aparianik, sakau iminena, kos
awarowon, “Okoro isaka. Ak wa iminäu.”
21 Kesernuk, ak woiaka ereria, kiro ous uru imäi mona,
tononuk, ous kiro mena potaun keserin opok kurte potoin.
22 Ninoinus, tapera, roasiret sosop ak an unik karaima
rain ak äpu kukam ous karar rawon aparin. Ak äpu Jisas ko
kon tamareäu roat pak kiro ous oikas manau wa. Tamareäu
roat akarar manoin.

23 Karauk ous Taiberias mena utomoi, an unik kasakup
poteanik, meter Näwäu nukas Anut aurmara, roasiret bret
aronuk, jein opok pein.
24 Roasiret ak Jisas kon tamareäu roat pak apwarau wa,
okon, ak karauk ous oik toneanik, Jisas itane Kapaneam
mena potoin.

Jisas ko awau rawaun bret.

25 Roasiret akas pote, Jisas an kasakup karaima tararianik,
totorin, "Näu ro, na okoro opok esepa koumon?"
26 Jisas nukas ätäi awarowon, "Is epar senes awarom, ak
is kurur atap atap ätär maromin mesin itaneirau wa, ak
kiro bret aromin nokomaka pewonus, tainori koi.
27 Ak kiro o kurte poomreäu mesin wa sarau sakau mowe,
ak o awau orip orip rawaun mesin sarau mowe. Kiro o Ro
Nukan Mokois arai, owon, momonok Anut nukas kon wou
erermara, sakau nuruwon."
28 Keseria, akas ätäi Jisas totorin, "Ik owo sarau momoi,
Anut nukan ronkat tainorau?"
29 Keserna, Jisas nukas ätäi keser awarowon, "Anut nukan
sarau kesek, ak kiro ro Anut nukas äsimornuk, kowon
mesin akan woiaka epar mowe."
30 Ak kiro ämän roumoi, akas ätäi keser totorin, "Na
owo kurur mota, ik apaisomoi, iken woiok epar mai? Na
owosäm?
31 Iken asanokot meter ro wäpik mena om puru opok kar
o enip mana* jein. Meter Anut nukan ämänis keser äiewon,
'Kos ak omar oikan bret aronuk, jein.' " *Kisim Bek 16:4*
32 Jisas nukas ätäiar awarowon, "Is epar senes awarom,
Moses nukas omar oikan bret arau wa. Isan monias epar
omar oikan bret ariäu.
33 Kiro bret Anut nukas ariäu, ko omar oikas koianik,
okoro omnokou opokan roasiret awau orip orip rawaun
sakau ariäu."
34 Keseria, akas Jisas aurin, "Näu ro, nas ik orip orip kiro
bret ikam."
35 Jisas nukas ätäi awarowon, "Isakasar is kiro awau orip
orip rawaun bret. Inok roasir is siarap koumara, kon wou is
mesin epar mai, kiro roasir ko sou wa wäi, ko an wa pätirai.
36 Utianik, is meter awaromin, ak is apairoin, sinuk, akan
woiaka isanun epar mau wa.
37 Isan monias roasiret is irowon, ak erekapu is siarap
kowaiei. Inok roasir ko is siarap kowai, isas ko wa emeram.
38 Owon, is isakan ronkatis sarau maun omar ute kowau
wa, kiro äsimoirowon ro nukan sarau muraun äsimoirnuk,
koimin.
39 Kiro äsimoirowon ro nukan ronkatis äsimoirnuk,
koimin, okon, kos kar roasir is irai isas ko wa utam. Tawa

omnokou wasaräun omre opok, ätäi ko awau orip orip
rawaun siräi muram.
40 Inok roasir mokoi aparmara, kon wou epar mai ko
awau orip orip rawai. Epar, kiro isan monian ronkat. Isas
okoro omnokou wasaräun ses opok kiro roasir ätäi siräi
muram.”
41 Juda roat näunäu ak Jisas nukas ko omar oikan bret
äiewon roumana, ak kasiaka penuk, kon enkup ämän sosop
moin.
42 Keseria, akas aka aka areanik, äiein, “Okoro ro ko
Jisas, Josep nukan mokoi. Kon momok anak ori ik äpu.
Owoseanik, ko rusa äieu ‘is omar oikas koimin’ äieu?”
43 Jisas nukas awarowon, “Ak aka aka wa tukätäiäu.
44 Kar ro ko nukarar kon ronkatis is siarap kowau senek
wa, moni nukasar kon ronkat siräi murianik, is siarap imäi
kowai. Meienuk, tawa wasaräun ses opok, isas ätäi ko siräi
muram.
45 Karauk Anut nukan ämän roianik, areain roat akas
keser jer wein, ‘Roasiret erekapu Anut nukas tamarai.’
Aisaia 54:13
Inok roasir monian ämän roumara, tainorai ko is siarap
kowai.
46 Kar ros Momonok wa apari rau. Kiro ro ko Anut pak
rawonus, kowon ko karar Momonok aparwon.
47 Is epar senes awarom, inok roasir kon wou is mesin
epar mai, kiro roasir ko orip orip awau rawai.
48 Isakasar awau orip orip rawaun bret.
49 Meter akan asanakat ro wäpik mena om puru opok kar
o enip ‘mana’ jein, ak erekapu meiein.
50 Utianik, kiro bret omar utomara, kowon, inok ro kiro
bret jai ko wa meiäi.
51 Is kiro awau orip orip rawaun bret omar oikas koimin,
inok ro ko kiro bret jai, ko awau orip orip rawai. Kiro bret
nurita, jai, kiro isakan tokou. Kiro omnokou pakan roasiret
aroita, ak awau orip orip rawaiei.”
52 Ko keser awaronuk, Juda roasiret aka aka ämänis
tukätäumoi, äiein, “Kiro ro nukasar nukan tokou ik jaun
owose ikai?”
53 Jisas nukas ätäi keser awarowon, “Is epar senes
awarom, inok roasir ko Ro Nukan Mokoin tokou karian pak
wa jenuk rai, kiro roasir ko awau orip orip wa rawai.
54 Inok roasir ko isan tokou karian pak jai, kon totok awau
orip orip rawai. Tawa wasarewaraun ses opok isas ko ätäi
awau rawaun siräi muram.
55 Isan tokou kiro epar o isan karian kiro epar an.
56 Inok roasir ko isan tokou karian pak jai, kon totok is
pak pasairi rawai, isan totom nais ko pak pasar rawam.

57 Isan moni orip orip awau rau nukas is äsimoirowon. Is
kon sakau pakas awau raim, kiro keseriar, inok roasir isan
tokou jai ko awau orip orip rawai.
58 Okoro bret omar utomara, kowon, kiro bret akan
asanakat akas jeanik, meiein senek wa. Inok roasir ko okoro
bret jai ko awau orip orip rawai."
59 Jisas nukas Kapaneam mena, Juda roasiret akan tu-
ruriäi owa, kiro ämän marowon.

Awau orip orip rawaun ämän

60 Jisas nukan tamareäu roat sosop ak kon ämän
roumana, äiein, "Kiro ämän usuäu, inok ro ko tainoraun
itok?"
61 Jisas nukas kon tamareäu roat akan ronkat aru moin
äpu momara, awarowon, "Kiro ämänis akan ronkat aru
marou ra?
62 Utianik, ak Ro Nukan Mokoi meter rawon mena ätäi
tononuk, aparmoi, ak owosäiei?
63 Osou Näus ro awau rawaun sakau nurai. Iken
enmoksaus ik wa sareikai. Kiro ämän is awarom, kiro Osou
Näus irowon. Ak kiro ämän roianik, ak awau rawaiei.
64 Utianik, karauk roasiret ak kamuk opok rai, akan
woiaka epar mau wa." Kiro roat akan woiaka epar mau
wa, Jisas ko meterar äpu mowon. Kiro ros ko iwäi jaukut
ipiakap murai ro, ko nais äpu mowon.
65 Keseria, kos äiewon, "Kiro onokun is awaromin,
utianik, isan monias ro is siarap kowaun sakau wa nurunuk
rai, kiro ro is siarap wa kowai."
66 Jisas nukas kiro ämän äiewon mesin, nukan karauk
tamareäu roat ak ko ute manoin. Ak ko ätäi tainori ariäu
wa.
67 Keserna, Jisas nukas kon tamareäu roat 12 orip tot-
warowon, "Ak nais is utoire manaiei ra?"
68 Saimon-Pita nukas ätäi ämän auruwon, "Näwäu, ik
inok rawa manau? Nakan ämän kiro awau orip orip
rawaun ämän aikom.
69 Rusapai ik iken woiok na mesin epar mukonuk, naka
ro tuku senes, na Anut pakas koumon äpu musom."
70 Jisas nukas ätäi awarowon, "Isakasar ak 12 orip sare
maromin. Utianik, karar ro ko ak kamuk opok kon wou
uru osou aru orip rau."
71 (Ko Saimon-Iskariot nukan mokoi, Judas mesin äiewon.
Ko Jisas nukan tamareäu ro, utianik, kos tawa Jisas kon iwäi
jaukut akan ipiakap mai.)

7

Jisas nukan amakut akas ko mesin woiaka epar mau wa.

1 Jisas ko kiro ämän aware kuremara, ko Galili provins
mena apari apari potowon. Ko ätäi Judia provins potau wa,
owon, Juda roat näunäu akas wena, meiäun apu itane rain.
2 Kiro Juda roasiret akan tup ak wain woia ser ou opok
raiäin omre* pe rau.
3 Keseria, Jisas nukan amakut akas aurin, “Na okoro mena
utoinam, Judia provins opok man. Keseria, nan tamareäum
roat nasar kurur atap atap mota, ak apaisaurai.
4 Kar ro ko enip jou muraun kon sarau wa ämäi miäu.
Na roasiret akan amiakap nan sarau miäum, Keserta, okoro
omnokou pakan roasiret erekapu äpu musaiei.”
5 Kon amakut kiro ämän moin, owon, ak nais ko mesin
akan woiaka epar mau wa.
6 Jisas nukas ätäi awarowon, “Isan potaun omre päu wa
rau. Utianik, ak omre sepuk sepuk potaun itok.
7 Okoro omnokou pakan roasiret ak sauk wa mareäi, ak is
sauk muriäi. Isas ak okoro omnokou pakan onok aru miäi
awareäim, okon, ak kiro mesin is sauk muriäi.
8 Isan omre päu wa rau, okon, is [kiro omre] tup aparaun
wa potam, akarar potowe.”
9 Ko keser awaromara, ko Galili provins rawon.
10 Kon amakut erekapu ak kiro ou eteinak opok raiäi
nukan tup aparaun Jerusalem näu mena tonona, ko ämäi
ämäi ruris tainware tonowon. Ko amop potau wa.
11 Kiro tup opok Juda roat näunäu akas ko itanemana,
äiein, “Kiro ro ko erapok rau?”
12 Roasiret sosop kiro kamuk aka aka ospasi pakaima Jisas
mesin äiein, “Ko ro eposek.” Keserna, karauk akas äiein,
“Wa, ko roasiret sätwareäu.”
13 Utianik, kar ros ämän amop aräu senek wa, owon, ak
Juda roat näunäu iminewaroin.
14 Kiro tup jou muriäi omre kamuk opok raunuk, Jisas
nukas tup ou näwäu owa tonomara, roasiret amop Anut
nukan ämän marowon.
15 Juda roat näunäu ak Jisas nukas ämän marowon
roumana, karkairianik, äiein, “Okoro ro ko skul näwäu
opok manau wa, ko owose kiro ämän äpu miäu?”
16 Jisas nukas akan ämän roumara, awarowon, “Is okoro
ämän awarom kiro isan ronkat pakaima wa, kiro Anut
nukan ämän, nukasar is äsimoirnuk, koimin.
17 Inok ro ko Anut nukan ronkat tuku tainoraun rawai
ro, is okoro ämän moram Anut nuka pakan ra, isan ronkat
pakas moram ra, ko äpu mai.
18 Inok ro ko nukan ronkat pakas ämän äiäu, ko nukan
enip jou maun keseriäu. Inok ro kon äsimorwon ron enip
jou muraun ämän miäu, ko wa sätäiäu, kiro ro ko tuku.

19 Meter Moses nukas sintore ämän awarowon, ak
erekapu äpu. Ak kiro sintore ämän jekur tainorau wa. Ak
owon is iworaun keserurai?”
20 Roasiret sosop rain akas äiein, “Osou aru nan won uru
rau. Inokot akas na iwosauri?”
21 Jisas nukas ätäi awarowon, “Is kurur karar momin ak
aparmana, karkairin.
22 Ak rowe, Moses nukas akan mokoit akan enmak kerau
patiraun* sintore ämän arowon. Keserianik, ak sumaun
omre opok akan enmak kerau patariäi. Kiro enmak kerau
patiraun onok Moses pakas kowau wa, kiro askanai pakas
kowon.
23 Kiro ak Moses nukan sintore ämän tainoraun akan
mokoit akan enmak kerau sumaun omre opok patiriäi. Isas
kar ron enipsau sumaun omre opok erekapu jekur momin
mesin akas is pak owon iwäi rai?
24 Ak akan amiakas owo osap eposek wa wasare aparau.
Ak onok eposek pakas osap erekapu raporiar wasarewe.”

Karauk roat akan ronkat Jisas ko Krais äiein.

25 Karauk Jerusalem roasiret akas Jisas nukas kiro ämän
awarowon roianik, äiein, “Okoro ro ko Juda akan roat
näunäu akas wena, meiäun areai ra?
26 Aparwe, ko roasiret amiakap ämän amop arera. Kar
ros ko enkup ämän mau wa. Roat näunäu akan ronkat ko
epar Krais ra?
27 Ik okoro ron mena äpu, utianik, Krais penuk, ko
erapakas pewon kar ros äpu wa mai.”
28 Jisas tup ou näwäu uru roasiret ämän maromara, sakau
awarowon, “Ak isaka pak isan mena pak epar äpu ra? Is
isan ronkat pakas kowau wa, kiro ros äsimoirowon ko epar
senes rau. Ak ko äpu wa.
29 Utianik, is ko äpu. Is ko pak raimin, kos äsimoirnuk,
koimin.”
30 Keser äienuk, roumana, kiro roat akas ko sakau
ataurin. Kar ros sakau atau wa, owon, kon sakau ataun
omre päu wa rau.
31 Utianik, karauk roasiret sosop kiro kamuk rain akan
woiaka epar moin, owon, akas äiein, “Krais kounuk, okoro
ron kurur atap atap miäu kos itimorai ra? Iken ronkat ko
wa.”

Juda roat näunäu akas Jisas sakau ataun akan marai roat äsimwarona, koin.

32 Roasiret akas Jisas nukas kurur atap atap mowon mesin
ämän sosop ospasi äuna, Parisi roat akas roumoi, Anut
kamuk raiäi roat näunäu pak tururmana, akan marai roat
Jisas sakau ataun äsimwarona, potoin.

33 Keseria, Jisas nukas awarowon, “Is ak pak ekep wa
rawam. Is kiro ros äsimoirnuk, koimin ko rawa ätäi
manam.
34 Kiro ses opok, akas is itaneiraiei, utianik, ak is wa
apairaiei. Is rawam mena ak wa kowaiei.”
35 Ko keser arenuk, Juda roat näunäu aka aka arein,
“Okoro ro erapok manaurmara, ik ko wa tararam aikou?
Ko Grik omsau iken karauk roasiret rai opok potomara, kiro
opok Grik roasiret tamaraun äieu ra?
36 Ko owo mesin äumara, ‘Ak is itaneiraiei, utianik, ak
is wa apairaiei. Is rawam mena ak wa kowaiei,’ äieu, kiro
ämän onoktapau owo senek?”

Awau orip orip rawaun an.

37 Kiro ser owa raiäin tup pataraun omre opok kiro kon
omre näwäu senes. Kiro omre opok Jisas nukas siräumara,
amop keser äiewon, “Rowe, inok roasir ko an pätirnuk, ko
is siarap koumara, an jai.
38 Meter Anut nukan ämänis äiewon, ‘Inok roasir is mesin
wou epar mai, kon wou uru orip orip rawaun an ok pemara,
kure nai.’ ”
39 Ko Anut nukan Osou Näu mesin äiewon, ‘Inok ro ko
mesin wou epar mai kiro Osou Näu owai,’ äiewon. Kiro
ses, Jisas ko omar oik tonau wa, okon, Anut nukas Osou
Näu äsimornuk, kowau wa rau.

Roasiret akas Jisas mesin ämän atap atap moin.

40 Roasiret akas kiro ämän roumoi, äiein, “Epar senes,
kiro ro ko Anut nukan ämän roianik, areäu ro. Anut nukas
äsimornuk, kowaun rai äiewon.”
41 Karauk akas äiein, “Ko Krais, Anut nukas kon roasiret
ätäi imwaraun äsimornuk, kowon.”
Utianik, karauk akas äiein, “Krais ko Galili pakas päi ra?
Wa senes wa.
42 Anut nukan ämänis äiein, ‘Krais ko Devit nukan tupsiu
pakas päi, ko Betlehem mena meter Devit rawon opok
päi.’ ”
43 Keseria, roasiret ak Jisas mesin ronkat sosop mianik,
aka aka inäumoi, tupsiu oirorer sarein.
44 Karauk roat akas ko sakau ataurin, utianik, kar ros ko
sakau atau wa.

Roat näunäu ak Jisas mesin woiaka epar mau wa.

45 Keseria, kiro tup owan marai roat ak ätäi Anut kamuk
raiäi roat näunäu pak Parisi roat pak siarakap potona, akas
keser awaroin, “Ak owon ko imäi kowau utoi?”
46 Keserna, marai roat akas ätäi awaroin, “Ko ämän mora
senek, kar ros kesek ämän wa miäu.”

47 Keseria, Parisi roat akas ätäi awaroin, “Kos ak nais
atonwarou ra?
48 Ik roat näunäu pak Parisi roat kamuk opok, kar ro ko
mesin wou epar mowon ra? Wa.
49 Utianik, okoro roasiret ak sintore ämän äpu wa, ak
ko mesin woiaka epar moin, ak Anut nukas erekapu aru
marai.”
50-51 Nikodimas kiro ro ko meter Jisas siakup potowon ko
kiro roat näunäu akan jaunaka, kos keser awarowon, “Iken
sintore ämänis kar ron ämän erar wasare murau, äieu ra?
Wa senes wa. Ik kon oksaus ämän aikonuk, kon ämän owo
senek mai roia, epar kon ämän wasare murau.”
52 Akas ko ätäi aurin, “Utianik, na nais, na Galili ro ra? Na
Anut nukan ämän jekur ninareinam, äpu mo, Anut nukan
ämän roianik, areäun ro kar ko Galili provins pakas wa
päi.”
53 [Keseria, roasiret ak akan mena atap atap manona, Jisas
ko Olivet omtapau opok tonowon.

8

Karauk roat akas kar asir kar ro pak ariewon sakau atoin.

1 Jisas ko Olivet omtapau opok tonowon.
2 Ninowonus, tapera senes, siräianik, ätäi tup owa
tonowon. Roasiret erekapu ak ko siakup koi tururna, ko
tanemara, Anut nukan ämän marowon.
3 Sintore ämän tamareäi roat* pak Parisi roat pak akas
kar asir ko kar ro pak ariewon sakau ateanik, koi roasiret
akan amiakap tai moin.
4 Akas pemana, Jisas aurin, “Näu ro, okoro asir ko kar ro
pak ariewon aparmun.
5 Iken sintore ämän Moses nukas ikowonus keser äieu,
‘Kiro keserai asir ko aiaukus weta, meiäi.’ Nan ronkat owo
senek?”
6 Akas Jisas kiro ämän atonorianik, sakau ataun rai
keserin.
Jisas ko kuoinemara, ipous omnokou opok jer we rawon.
7 Akas ko kakap totor rauna, kos ak apwaromara,
awarowon, “Inok ro ko meter onok aru wa miäu, kos amke
kiro asir aiaukus wenuk, meiäura.”
8 Keseria, ko ätäiar kuoinemara, omnokou opok jer
wewon.
9 Ak kiro ämän arenuk, roumana, näu roat ak karar karar
erekapu amke ute manona, karauk roat ruris manoin. Jisas
ko nukarar omnokou opok jer we we raunuk, kiro asir ko
siakup tai rawon siar rawon.
10 Kos kiro asir aparmara, auruwon, “Kiro roat esein? Na
onok aru momon äiäun ro kar rawau wa ra?”

11 Kiro asires auruwon, “Näu ro, kar ro rawau wa.”
Kesernuk, Jisas nukas ätäi auruwon, “Kiro itok, is nais na
onok aru momon rai wa aisam. Utianik, na potoinam, kiro
onok aru ätäiar wa keserau.”]

Jisas ko okoro omnokou pakan roasiret akan arou

12 Kar omre opok, Jisas nukas roasiret awarowon,
“Isakasar, is okoro omnokou pakan roasiret akan arou.
Inok roasir is tainoirai, ko pututu wa ariäu, kon totok arou
opok orip orip rawai.”
13 Parisi roat akas kiro ämän roumoi, Jisas ätäi aurin, “Na
kiro ämän ko mesin arem, kiro epar wa, kiro nakan ronkat
pakaima areram.”
14 Jisas nukas awarowon, “Wa, kiro epar. Is okoro ämän
isaka mesin äiem, okoro ämän awarom kiro epar senes. Is
erapakas koimin, ätäi erapakas manam, is äpu. Is erapakas
koimin, ätäi erapakas manam, ak äpu wa.
15 Akas okoro omnokou pakan onokus roasiret wasare-
wareäi. Isas kar roasir nukan onok wa wasare muriäim.
16 Utianik, isas roasiret wasarewaraun maro, is jekur
wasarewarowom. Owon, is isakarar rawau wa, isan moni
äsimoirowon ro, nuka is pak rau.
17 Akan sintore ämän opok ämän keser jer wein rau, ‘ro
oirorоr awan ämän karar maieir kiro ämän epar senes’.
18 Is isaka mesin awareäim, isan moni kos is äsimoirowon
ko nais is mesin äiäu.”
19 Akas ätäi totorin, “Nan momon kiro erapok rau?”
Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak is woweiroi, isan moni
nais wowäiei. Ak is äpu muroi maro, isan moni nais äpu
mowoi.”
20 Jisas tup ou näwäu owa, aiauk miäin omoi siakup
raumara, kiro ämän erekapu awarowon. Kar ros ko sakau
atau senek wa, owon, kon sakau ataun omre päu wa rau.

Is manam mena ak wa manaiei.

21 Jisas nukas ätäi awarowon, “Is manoita, akas is
itaneiraiei. Utianik, ak is wa apairaiei. Ak onok aru orip
orip momoi, meiäiei. Is manam mena ak wa manaiei.”
22 Keseria, Juda roat näunäu akas kiro ämän roumoi,
äiein, “Ko owosäun keser äieu, ‘Is manam mena ak wa
manaiei’? Ko nukasar nuka wenuk, meiäi ra?”
23 Jisas nukas keser awarowon, “Ak okoro omnokou
pakan tupsiu. Is omar oikan. Ak okoro omnokou pakan,
utianik, is okoro omnokou pakan wa.
24 Kiro onokun, is awarom, ak akan onok aru orip orip
momoi, meiäiei. Ak is Anut nukas äsimoirnuk, koimin
mesin woiaka epar mau wa, okon, ak erekapu akan onok
aru orip meiäiei.”

25 Akas ätäi totorin, “Keseria, na inok?”
Jisas nukas awarowon, “Is meter awaromin, kiro senek.
26 Is akan onok keseriäi ämän sosop awaromoi, akan onok
wasaräun itok. Utianik, kiro ro is äsimoirnuk, koimin, kon
onok epar senes. Kon ämän erekapu roimin, kiro ämän
okoro omnokou pakan roasiret mareäim.”
27 Ko kon momok oik rau mesin awarowon, ak äpu wa.
28 Keseria, kos awarowon, “Tawa akas Ro Nukan Mokoi
am äpäs opok äsäi mona, kiro ses opok, Anut nukas is
äsimoirnuk, koimin, ak äpu maiei. Keseria, ak äpu maiei,
is isan ronkat pakas kar onok wa keseriäim, utianik, isan
monias karar aironuk, is äiäim.
29 Kiro äsimoirnuk, koimin ro, ko is pak rau, ko is
utoironuk, isakarar rawau wa, owon, is owo onok keserita,
ko wou ereriäu.”
30 Roasiret sosop kon ämän roianik, konun akan woiaka
epar moin.

Epar ämän akan woiaka uru rawai, ak karauk roat inkaruru wa rawaiei.

31 Jisas nukas Juda roasiret kiro ses opokar kon ämän
roianik, konun woiaka epar moin keser awarowon,
“Utianik, ak isan ämän jekur tainoraiei, kiro ak isan
tamareäim roat senes saräiei.
32 Kiro ak Anut nukan epar ämän äpu maiei. Okoro epar
ämänis ak onok aru pakan imwarai.”
33 Akas ätäi ko aurin, “Ik iken askanai Apraham nukan
tupsiu, ik kar ses opok, karauk roat akan sarau roat wa
raumun. Nan ronkat owo senek, okon, ik sarau aru pakan
ätäi imwaram aikom?”
34 Keser aurna, Jisas nukas ätäi awarowon, “Is epar senes
awarom, inok roasir ko onok aru miäu, ko kiro onok aru
nukan sarau ro.
35 Sarau ro ko, kon ro näwäun owa ekep wa raiäu, mokoi
epar kon momokun owa orip orip raiäu.
36 Keseria, Anut nukan Mokois akan onok aru jäkäi
maronuk rai, ak onok aru nukan sarau roat wa rawaiei.
37 Is äpu ak Apraham nukan tupsiu, utianik, ak isan ämän
tainorau utoi, is iworona, meiäun keseri.
38 Is isan monias ätär murowon siar areram, utianik, ak
akan momonakas awaroin siar keseriäi.”
39 Juda roat akas Jisas nukan ämän roumoi, äiein,
“Apraham kiro iken momonok.”
Jisas nukas ätäi awarowon, “Apraham ko akan momon-
aka maro, kon onok eposek keseriäu siar keserwoi.
40 Is epar ämän Anut nukas airowon awareäim, utianik,
rusa akas is iworam rai keseri. Apraham ko kiro onok wa
keseriäwon.

41 Ak akan momonakas keseriäu siar keseriäi.”
Akas ätäi aurin, “Iken aninokot ak kar ro pak ariemana,
ik mukau wa. Anut nuka karar ko iken momonok. Ik kon
mokoit senes.”
42 Jisas nukas ätäi awarowon, “Anut ko akan momonaka
maro, ak akan woiakas is mesin meiewoi, owon, is Anut
nuka pak raiminus, koimin okoro raim. Is isan ronkat pakas
kowau wa, kosar is äsimoirnuk, koimin.
43 Utianik, ak owon isan ämän nukan onoktapau jekur
äpu wa? Kiro onokun, ak isan ämän jekur rowaun utoi.
44 Akan momonaka Satan, okon, ak kon ämän tainoraun
keseriäi. Ko meter meter, roat akwarnuk meiäi ro, ko
epar ämän rowaun utiäu, owon, ko orip orip sätäiäu. Ko
sät ämän mianik, ko kon onok kosar tainoriäu, owon, ko
sätäiewon ro. Ko sät äiäi roat akan momonaka.
45 Is epar ämän mareäim, okon, ak isan ämänis akan
woiaka epar mau utou.
46 Akan ronkat is onok aru moram rai ronkateäi, ak isan
onok aru kiro amop mowe. Utianik, is epar ämän mom
raroi, ak owon isan ämän mesin woiaka epar mau utoi?
47 Anut nukan mokoi, ko Anut nukan ämän roiäu. Utianik,
ak Anut nukan mokoit wa, okon, ak kon ämän rowau utoi.”

Jisas Apraham ori.

48 Juda roat akas ätäi Jisas aurin, “Na Samaria* provins
pakan ro, na osou aru orip.”
49 Jisas nukas ätäi awarowon, “Osou aru is opok wa rau.
Wäpik, is isan moni nukan enip jou karar muriäim, utianik,
akas isan enim wa jou muriäi.
50 Isakasar isan enim wa jou miäim. Kar ro rau, kos
isan onok aparianik, wasareiromoi, kosar isan enim jou
murauru.
51 Is ak epar senes awarom, inok roasir ko isan ämän
roianik, tainoriäu, ko wa meiäi. Wa senes.”
52 Akas kiro ämän roumoi, ätäi aurin, “Ik rusapai äpu
mom, osou aru na opok rau. Apraham pak Anut nukan
ämän roianik, areain roat pak ak meiein. Na nakasar keser
äiem, inok roasir ko isan ämän roianik, tainorai, ko wa
meiäi.
53 Na rou, iken askanai Apraham ko meiewon. Nan ronkat
na ro näwäu Apraham itimori raum ra? Anut nukan ämän
roianik, areain roat nais meiein. Nan ronkat na inok ro
senek saräurmata, äiem?”
54 Jisas nukas ätäi awarowon, “Utianik, is isakasar isan
enim jou momoi, kiro enim pakas kar osap wa owam. Isan
monias karar isan enim jou muriäu. Kiro Anut karar, kiro,
akas iken eitek äiäi.

55 Utianik, ak ko äpu wa. Is karar ko äpu. Utianik, is
ko äpu wa awaroita maro, kiro is ak sätäiäi roat senek
sarewom, utianik, isaka ko äpu, okon, kon ämän erekapu
tainoriäim.
56 Meter akan askanai Apraham ko kiro kowaun omre
penuk, aparaun ronkatemara, nepipirwon. Kos epar
aparmara, nepipirwon."
57 Akas ätäi aurin, "Nan woisan 50 orip wa. Owose na is
Apraham aparmin äiem?"
58 Jisas nukas ätäi awarowon, "Is ak epar senes awarom,
Apraham ko päu wa opok is raimin."
59 Keser äienuk, akas aiauk oianik, Jisas wäurna, ko ämäi
ämäi kiro tup ou näwäu owan ute manowon.

9

Jisas nukas kar ro amuk utup orip pewon jekur mowon.

1 Jisas ko ari ari potomara, kar ro kon anakus amuk utup
orip mowon aparwon.
2 Kon tamareäu roat akas totorin, "Näu ro, inokos onok
aru mowon, okon, kiro ro anakus amuk utup orip mowon?
Nukas onok aru mowon ra, kon momok anak ories onok
aru moirin ra?"
3 Jisas nukas ätäi awarowon, "Kiro ro amuk utup ko nukas
onok aru mau wa, kon momok anak ori au nais kar onok
aru mau wa. Kiro Anut nukan sakau amop penuk, aparaun
keser mowon rau.
4 Rusapai, om teineu, sankeu, is inokos is äsimoirnuk,
koimin nukan sarau murau. Pututu sarenuk, ik sarau mau
senek wa.
5 Is okoro omnokou opok raita, isaka karar okoro om-
nokou pakan roasiret akan arou senes."
6-7 Jisas kiro ämän are kuremara, omnokou opok sinok
kurewon. Kiro sinok sänsän ätäiewon oumoi, kiro ron
amuk utup opok pasar murianik, auruwon, "Na potoinam,
Siroam An Unik opok nan amun an kosor." Kiro Siroam kon
enip onoktapau 'äsimornuk, manowon.' Kesernuk, kiro ro
potomara, kiro an unik opok kon amuk an kosornuk, amuk
amaremara, om eposek aparwon.
8 Kesernuk, ko siakup rain roasiret pak karauk roasiret
ak meter ko apu opok raumara, roasiret o nik mareäwon
aparin akas ko eposek sarenuk, aparianik, aka aka arein,
"Okoro ro ko meter apu opok tane raumara, roasiret o nik
mareäwon ro ra?"
9 Karauk akas äiein, "Epar, okoro ro ko karar."
Karauk akas äiein, "Wa, okoro ko wa. Kar ro ko senek."
Keserna, kiro ro nukasar äiewon, "Is meter roasiret o nik
mareäimin, kiro is karar."

10 Akas ko totorin, “Nan amun owose urarewon?”
11 Kos ätäi awarowon, “Kiro ro Jisas äiäi, kos sänsän an orip oumara, isan ami opok joutor momara, pote Siroam An Unik opok amun an kosoraun airowon. Is pote keserita, isan ami urarewon.”
12 Akas ko ätäi totorin, “Kiro ro ko erapok rau?”
Kos ätäi awarowon, “Ko erapok rau, is äpu wa.”

Parisi roat akas kiro ro eposek sarewon totorin.

13 Kiro roat akas meter amuk utup rawon ro imäianik, Parisi roat siarakap imäi potoin.
14 Jisas nukas sänsän oumara, kiro ron amuk utup jekur mowon kiro sumaun omre opok keserwon.
15 Parisi roat akas kiro meter amuk utup rawon ro owose amun uräiewon rai totorin. Kiro ros awarowon, “Kos sänsän an orip oumara, isan ami opok monuk, is pote ami an kosorianik, ami uräimoi, om aparim.”
16 Karauk Parisi roat akas äiein, “Kiro ro ko kiro onok keserwon, ko Anut pakas kowau wa, owon, ko sumaun omre pakan sintore ämän tainorau wa.”
Keserna, karauk akas äiein, “Ro onok aru miäu, kos owose kurur atap atap okoro keseru senek keserai?” Keseria, aka aka inäiein.
17 Keseria, Parisi roat akas kiro ro ätäiar totorin, “Na kos nan amun utup ätäi jekur musowon äiem, utianik, nan ronkat kiro ro inok?”
Kiro ros ätäi awarowon, “Ko Anut nukan ämän roianik, areäu ro.”
18 Juda roat näunäu ak kiro ro kon amuk uräiewon nukan ämän äiewon mesin akan woiaka epar mau wa, okon, kiro ron momok anak orien ämän jekur rowaun rai urwatoin.
19 Keseria, akas kon momok anak ori totwatoin, “Okoro awan mokoi ra? Awas ko amuk utup momurin äieirin. Kesersa, rusapai owose kon amuk urarewon?”
20 Kon momok anak ories äieirin, “Iu äpu kiro iwen mokoi, ko amuk utup momurin.
21 Utianik, owose kon amuk uräiewon, kiro iu äpu wa. Inok ros kon amuk urare muruwon kiro nais iu äpu wa. Ko urek sarewon, nuka totorwe. Nukasar äiäun itok.”
22 Kon momok anak ori au keser äieirin, owon, Juda roat näunäu akas tururiäi owan emwataiei rai imineirin. Inok ros Jisas ko Krais äienuk rai, epar senes, Juda roat akas kiro ro tururiäi owa wa rawai rai äiäin, okon, au imineirin.
23 Kiro onokun, kon momok anak ories, ko näwäu sarewon nukasar aräura rai äieirin.
24 Akas ätäiar kiro ro urweanik, aurin, “Na Anut nukan amuk opok epar ämän mam. Ik äpu kiro ros nan amun jekur mowon, ko onok aru miäu ro.”

25 Kiro ros ätäi awarowon, “Kiro ro ko onok aru miäu
ra, wa rä, is äpu wa. Utianik, is meter ami utup raimin.
Rusapai om aparim. Is kiro karar äpu.”
26 Akas ätäi totorin, “Kos na owosisowon? Nan amun utup
owose jekur musowon?”
27 Kos ätäi awarowon, “Isan ämän meter awaromin, ak
owon isan ämän rowau utoinus, ätäi rowaun totoiroi? Ak
nais kon tamareäu roat saräun rai keseri ra?”
28 Akas jejermana, aurin, “Na karar na kiro ron tamusiäu
ro. Utianik, ik Moses nukan tamukiäu roat.
29 Ik äpu Anut nukas Moses auruwon. Ik äpu wa kiro ro
ko erapakas pewon.”
30 Kiro ros ätäi awarowon, “Is akan ämän roianik,
karkairim! Ak äpu wa, ko erapakas pewon, utianik, kos
isan ami utup jekur murowon.
31 Ik äpu Anut ko roat onok aru miäi akan ämän wa roiäu.
Roat ko jou murianik, kon ämän tainoriäi karar akan ämän
roiäu.
32 Meter omnokou ate mowon ses opok, koi rusapai, kar
ros kar ro amuk utup jekur mowon äuna wa roiäum,
rusapai karar.
33 Kiro ro ko Anut pakas wa kowon maro, ko kiro kurur
keseraun itok wa.”
34 Parisi ak kiro ron ämän arewon roumana, akas ätäi
keser aurin, “Na aninas musowon ses opok onok aru orip
urek saremon keseri nas rusapai ik tamukaurum ra?” Keser
aurianik, kiro ro owan emerna, manowon.

Kiro roat akan woiaka im tuäu wa.

35 Jisas ko kiro onok keserin ämän roumoi, ko pote kiro
ro tararmara, totorwon, “Nan won Ro Nukan Mokoi mesin
epar mom ra, wa?”
36 Kiro ros ätäi auruwon, “Näu ro, kiro inok ro rä? Airota,
is ko mesin isan woi epar mam.”
37 Kesernuk, Jisas nukas auruwon, “Na kiro ro amunas
aparmon, kiro ro nukasar rusapai na are musora.”
38 Kiro ros auruwon, “Näwäu, isan woi epar murou.”
Keseria, kiro ros Jisas nukan isokup uou sur wemara, jou
muruwon.
39 Jisas nukas äiewon, “Is okoro omnokou opok roasiret
akan onok wasarewaraun koimin. Roat ak amiaka utup orip
ak amiaka uraräiei, roat amiaka amare rai, ak amiaka utup
saräiei.”
40 Keser äienuk, karauk Parisi roat ak ko siakupai rain
kiro ämän roianik, totorin, “Ik nais amiok utup orip ra?”
41 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak amiaka utup orip maro,
ak ämän wäpik, utianik, akas ik amiok orip raum äiäi, okon,
ak ämän orip rai.”

10

Sipsip kamwareäu ro kon totok ämän.

1 Jisas nukas ätäiar äiewon, “Is epar senes awarom, kar
ro ko sipsip niniäi porim rorok opakas wa toneäu, ko porim
urai toneäu, kesek ro, ko päu ro.
2 Rorok opakas toneäu ro, kiro ko sipsip kamwareäu ro
senes.
3 Kiro porim rorok kameäwon ros im tue muriäu, kiro
sipsip kameäwon ros kon sipsip karar karar akan enmaka
atonuk, kiro sipsip raut ak kon pätu roumana, ko tainori
maneäi.
4 Ko kasik imware nomara, nuka amke potonuk, kiro
sipsip ak ruris tainori poteäi, owon, ak kon pätu äpu moin.
5 Ak karauk roat wa tainwareäi. Ak karauk roat akas
urwarna, imineware manaiei, owon, ak akan pätiaka äpu
wa.”
6 Jisas nukas kiro totok ämän awarowon, utianik, ak kiro
totok ämän nukan onoktapau äpu wa.

Jisas ko sipsip kamwareäu ro eposek.

7 Jisas nukas ätäi äiewon, “Is epar senes awarom,
Isakasar is sipsip akan porim rorok.
8 Karauk roat ak amke pein ak päu roat. Sipsip raut akan
ämän rowau wa.
9 Isaka karar is porim rorok senes. Inok ro isan rorok
opokas päi is ko jekur kamäm. Ko owa tonomara, ätäi pote
o jaun om eposek apari owai.
10 Päu ro ko pe, päu oianik, aru marau peäu. Is ak
totomaka orip orip rawaun sakau araun koimin. Keseria,
ak kar osapun wa wasaräiei, orip orip jekur rawaiei.
11 Isaka karar sipsip kamwareäim ro eposek. Sipsip
kamwareäu ro eposek ko nukas kon sipsip mesin meiäun
rau.
12-13 Kar ro aiaukun sarau mianik, ko sipsip kamwaraun
ro senes wa. Ko opur sei kounuk, aparmara, kiro sipsip
utwaromara, imine manonuk, kiro opur seis pe karauk
tukware jenuk, karauk imine mane kuräiei, owon, kiro ro
ko erar aiaukun sarau miäu, kon sipsip mesin wa ronkatäi.
14-15 Isakasar is sipsip kamwareäim ro eposek. Isan
monias is äpu muriäu isas nais moni äpu miäim senek, is
isan sipsip äpu mareäim, akas nais is äpu muriäi. Ak isan
sipsip, okon, is ak mesin meiäun keserim.
16 Isan karauk sipsip ak okoro porim uru rawau wa. Is
ak nais imwarea, okoro porim uru maroita, ak isan ämän
roianik, erek karar tupsiu rauna, is ak erekapu kamwaram.
17 Isan monias is mesin wous meieäu, owon, is isan sipsip
mesin meiemoi, ätäi siräiam.

18 Isan enimsau utoita, kar ros erekapu iwori kuräu senek
wa, is sakau orip isan ronkat pakas isakasar isan enimsau
utomoi, isakasar isan enimsau ätäi owaun itok. Kar ros
is wa tämurai. Isan monias is kiro keseraun airowon siar
keseram."
19 Juda roasiret ak kiro ämän roianik, karaima karaima
inäiein.
20 Roat sosop akas äiein, "Osou aru kon wou uru
tononuk, ko otop sareäu. Ik owon kon ämän rowaun raiok
enmoram?"
21 Utianik, karauk roat akas äiein, "Osou aru orip ro ko
ämän eposek keser wa aräi. Osou aru orip ros owose roat
amiaka utup jekware mai?"

Juda roasiret akas Jisas pak iwäi moin.

22 Kiro ses opok, Jerusalem näu mena kar tup aparaun
omre näwäu pewon. Omre näwäu kiro meter Anut
osap nuriäi tup ou näwäu sare murianik, im tuein* ätäi
ronkatäun omre näwäu. Kiro omre opok, roros näwäu
senes peäu.
23 Jisas ko kiro tup owa meter Solomon nuka raiäwon
omoi äiäi opok tonomara, ari rawon.
24 Keseria, Juda roasiret ko siakup pe tururmana, totorin,
"Esapa na aikam, na Krais? Na rusapai amop aikam."
25 Jisas nukas ätäi awarowon, "Is meter ak awaromin,
utianik, akan woiaka epar mau wa. Okoro kurur atap atap
erekapu moni nukan enip pakas moram, kiro isan enim
amop me rau.
26 Utianik, ak isan sipsip wa, okon, akan woiaka is mesin
epar mau wa.
27 Isan sipsip ak isan ämän roiäi. Is ak äpu, ak is
tainoireäi.
28 Is ak totomaka awau orip orip rawaun sakau aroita, ak
wa meiäiei. Kar ros ak isan ipiapan wa imware manai.
29 Kiro roasiret isan monias irowon. Ko näwäu senes
karauk roasiret erekapu itimware rau, okon, kar ros ak
monian ipokupan oi kuräun senek wa.
30 Is isan moni ori iu karar."
31 Keser äienuk, Juda roat akas ätäi aiauk oianik, ko
wäurin.
32 Utianik, Jisas nukas awarowon, "Is akan amiakap, isan
monian kurur atap atap kesermin, akan ronkat is owo
kurur atap atap momin mesin iworauri?"
33 Juda roat akas aurin, "Na kiro kurur atap atap keser-
mon mesin ik wa keisom, utianik, na jeje ämän momon. Na
erar ro, na isaka Anut äiemoi, Anut nukan omoi owaurta,
okon, kiro mesin ik na iwosaurum."

34 Jisas nukas ätäi awarowon, “Akan sintore ämän opok
jer we moin rau, Anut nukas äiewon, ‘Akasar aka eitek,
Anut senek.’ *Buk Song 82:6*
35 Anut nukan ämän ko sätäiäu wa, epar senes äiewon.
Meter Anut nukas roat awarowon, ‘Ak eitek, Anut senek.’
36 Keseria, moni nukasar sare mareanik, äsimoirnuk,
koimin, akan ronkat owo senek? Isas is Anut nukan mokoi
raim äieita, ak owon is jeje ämän mom airoi?
37 Is isan monian sarau wa murita rai, ak isan ämän mesin
woiaka epar wa mau.
38 Utianik, is kon sarau moita, ak is mesin woiaka epar
mau wa raroi, ak isan kurur mesin woiaka epar mowe.
Keseria, ak epar äpu isan Moni is pak raunuk, is ko pak
erek raim.”
39 Ak kiro ämän roianik, ak ätäi ko sakau ataurin, sinuk,
ko itimware manowon.
40-41 Jisas ko ätäi kiro mena Jordan An kasakup meter Jon
nukas roasiret an jomarowon opok potowon. Ko karauk
omre kiro opok raunuk, roasiret sosop ko siakup koin. Akas
äiein, “Jon nukas kar kurur mau wa, utianik, kon ämän
erekapu kiro ro mesin äiewon kiro epar.”
42 Kiro mena, roasiret sosop akan woiaka ko mesin epar
moin.

11

Lasarus meiewon.
1 Kar ro sip orip kon enip Lasarus, ko Betani mena
raiäwon. Kiro mena Maria kon amak Marta ori raiäirin.
2 Kiro Maria kosar meter uer sou eposek Jisas nukan isou
opok kourmara, kon tapau urik rumukäus tätäi muruwon.
Kiro asir nukan äpiauk Lasarus ko sip orip.
3 Kiro asiret ories Jisas ämän surmurianik, äieirin,
“Näwäu, nan jaun ko mesin wonas meieäum ko sip orip
rau.”
4 Jisas ko kiro ämän roumara, äiewon, “Kiro sipas ro wa
meiäi. Kiro roasiret ak Anut nukan sakau aparianik, kon
enip oik maiei. Kiro apu opokas Anut nukan Mokoi enip
jou näwäu owai.”
5 Jisas ko Marta, kon awak Maria, Lasarus pak akanun
kon wous meiewon.
6 Ko Lasarus sip rau ämän roumara, utianik, kiro rawon
mena omre oirori rawon.
7 Kiro omre oirori manonuk, kon tamareäu roat
awarowon, “Ik ätäi Judia provins potau.”
8 Kesernuk, kon tamareäu roat akas aurin, “Näwäu,
Juda roasiret akas na aiaukus iwosaurna, koumun, omre

rumukäu manau wa, na ätäi kiro mena potaun ronkatem
ra?”
9 Jisas nukas ätäi awarowon, “Omre karar opok sarau kiro
12 aua orip, tapera pote iukärir kiro epar. Keseria, inok ro
ko sankeu ariäu ko aiaukus wa siotorai, owon, ko omnokou
pakan arou apariäu.
10 Utianik, ro ko pututu ariäu, ko aiaukus siotorai, owon,
ko arou wäpik.”
11 Jisas kiro ämän aware kuremara, awarowon, “Iken
jaunok Lasarus ko nini rau, is potoita, ko siräi muram.”
12 Kon tamareäu roat akas aurin, “Ko nini rau raroi, ko
ätäi eposek saräi.”
13 Jisas ko or ämän momara, Lasarus nini rau awarowon,
utianik, ko äpu Lasarus meiewon. Tamareäu roat akan
ronkat ko epar nini rau rai äiein.
14 Keseria, Jisas nukas ätäi amop awarowon, “Lasarus ko
meiewon.
15 Utianik, is ak mesin ronkateanik, ko pak pote rawau
wa, owon, is akan woiaka epar maun rai kesermin. Ik ko
aparau manau.”
16 Jisas keser äienuk, Tomas nukan kar enip Didimas
nukas kon sarau jaukut awarowon, “Kir, ik erek ko pak
meiäu manau.”

Ro siräianik, awau orip orip rawaun onoktapau kiro Jisas karar.

17 Jisas ko kon tamareäu roat pak Betani mena siakup
pena, karauk roat akas Lasarus meiewon, up uru momun
omre 4 orip manowon rai aurin.
18 Kiro mena Jerusalem siakup.
19 Keseria, Juda roasiret sosop ak Marta Maria ori awan
äpinawa meiewon woiaka eposek saräun rai siarawap koi
rain.
20 Marta ko Jisas koura ämän roumara, ko Jisas apu opok
tararaun potowon. Maria ko owa rawon.
21 Marta nukas pote Jisas tararmara, auruwon, “Näwäu,
na okoro opok raumon maro, isan äpi wa meiewo.
22 Utianik, rusapai nais is äpu na owo osap owaun Anut
aurta, kos na isai.”
23 Jisas nukas ätäi Marta auruwon, “Nan äpin ätäi siräiäi.”
24 Marta nukas ätäi äiewon, “Io, is äpu, tawa roasiret
erekapu ätäi siräiäiei ses opok, ko nais siräiäi.”
25 Jisas nukas ätäi auruwon, “Siräianik, awau rawaun
onoktapau kiro is karar. Inok roasir ko isanun wou epar
momara, meiäi, utianik, ko awau rawai.

26 Roat erekapu awau rai, akan woiaka isanun epar maiei,
ak wa meiäiei. Ak awau orip orip rawaiei. Na kiro ämän
mesin won epar mou ra?”
27 Kos ätäi äiewon, “Näwäu, epar senes, isan woi nanun
epar mou. Na Krais, Anut nukan Mokoi, na okoro omnokou
opok kon roasiret ätäi imwaraun sare musonuk, koumon.”

Jisas ko Lasarus mesin wouti monuk, waiewon

28 Marta ko kiro ämän are kureanik, ätäi owa potomara,
Maria ospasi pakas auruwon, “Iken tamukiäu ro pemara,
ko na apaisam äieu.”
29 Maria kiro ämän roumara, kurte siräumoi, Jisas tararau
potowon.
30 Jisas ko mena tonau wa, ko Marta tararwon menar
rawon.
31 Juda roasiret ak Maria pak koi rain, Maria ko kurte
siräimara, kasik nonuk, aparianik, akan ronkat ko up opok
waiäu potou rai tainori potoin.
32 Maria ko Jisas rawon opok pote tararmara, kon isokup
uou sur wemara, auruwon, “Näwäu, na okoro opok raumon
maro, isan äpi wa meiewo.”
33 Maria ko kon äpiauk mesin wouti momara, waienuk,
karauk roasiret ko pak erek potoin ak nais woiakati
maronuk, waiena, Jisas ko ak apwaromara, ko nais wouti
momara, wou aru sarewon.
34 Kos totwarowon, “Ak ko erapok up kurein?”
Akas aurin, “Näwäu, na aparau pe.”
35 Jisas ko wouti näwäu senes momara, waiewon.
36 Kesernuk, roasiret akas äiein, “Aparwe, ko Lasarus
mesin kon wous epar meiewon.”
37 Utianik, karauk roasiret akas äiein, “Okoro ros kar
ro amuk utup orip jekur monuk, om aparwon. Ko owon
Lasarus saräun utonuk, meiewon?”

Jisas nukas Lasarus siräi mowon.

38 Jisas ko ätäi wouti näwäu momara, Lasarus aireu uru
moin siakup potowon. Kiro aireu aiauk näwäus im pene
moin.
39 Jisas nukas awarowon, “Kiro aiauk oi kurewe.”
Kiro ro meiewon, kon äpiauk Marta nukas äiewon,
“Näwäu, ko up kuremun omre 4 orip utom, okon, sou aru
senes päi.”
40 Jisas nukas auruwon, “Is na meter aisomin, nan won is
mesin epar mota, Anut nukan sakau näwäu aparam.”
41 Keseria, akas kiro aiauk im pene moin pakan oi kurena,
Jisas nukas omar eisanemara, äiewon, “Moni, na isan ämän
orip orip roiäumon, okon, is na ‘pere’ aisom.

42 Is äpu na isan ämän orip orip roiäumon is okoro
roasiret rai mesin äiem, iu kiro kurur keserta, akan woiaka
nas is äsimoirta, koimin epar maiei.”
43 Jisas ko keser auri kuremara, näwäu urweanik, äiewon,
“Lasarus, na kasik koi.”
44 Kiro meiewon ro siräimara, kasik kowon. Kon isou
ipou neputapau enipsau erekapu omjos kururur moin.
Jisas nukas awarowon, “Kiro omjo uräi kureinai, utona,
manai.”

Roat näunäu akas Jisas wena, meiäun a atoin.
(Matiu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Juda roasiret sosop ak Maria aparau koin Jisas nukas
kiro kurur keserwon aparmana, akan woiaka ko mesin epar
moin.
46 Utianik, karauk roat ak Jisas nukas kiro kurur keserwon
aparianik, potomoi, Parisi roat awaroin.
47 Keseria, Parisi roat akas Anut kamuk raiäi roat näunäu
pak karauk roat näunäu urwarna, ak koi tururmana, äiein,
“Kiro ro ik owosäu? Ko kurur atap atap mora.
48 Ik kiro ro utota, kiro onok keseriar keser raunuk rai,
roasiret erekapu akan woiaka konun epar maiei. Keserna,
Rom akan roat näunäu akas pemoi, ika aru mukianik, iken
omsau pak tup ou näwäu pak erekapu aru maiei.”
49 Kar ro kon enip Kaiapas ko kiro woisan opok Anut
kamuk raiäu ro näwäu senes, kos awarowon, “Ak kar
ronkat raika uru wa rau.
50 Ak äpu wa ra? Karar ros karar roasiret akan omoi
oianik, meiäun itok. Iken roasiret erekapu aru maiei itok
wa.”
51 Kaiapas ko kon ronkat pakas kiro onok keseraun äiäu
wa, ko Anut kamuk rawaun ro näwäu senes, okon, Anut
nukas kiro onok keseraun ronkat nurunuk, ko tawa Jisas
meieanik, okoro Juda roasiret sarwaraun rai arewon.
52 Ko Juda roasiret akanun karar meiäu wa. Ko meieanik,
Anut nukan roasiret okoro omnokou opok erekapu turur
maromara, Anut siakup koi marai.
53 Kaiapas keser äienuk, kiro omre opokar, Juda roat
näunäu akas Jisas owose wena, meiäun rai onoktoroi a
atoin.
54 Keserna, Jisas ko Judia provins opok ätäi amop ariäu
wa. Ko kiro mena utomara, pote, ro wäpik omnokou siakup
kar mena enip Epraim, kon tamareäu roat pak rawon.
55 Kiro sumaun omre Pasowa siakup penuk, roasiret
Jerusalem näu mena siakupaian erekapu Anut nukan amuk
opok eposek saräun akan onok atap atap keseraun näu
mena tonoin.

56 Ak Jisas tup owa penuk, aparaun rai tone kame raumoi,
aka aka arein, “Akan ronkat owo senek? Ko okoro sumaun
ses päi ra, wa päi?”
57 Kiro Anut kamuk raiäi roat näunäu Parisi roat pak akas
roasiret awaroin, “Jisas erapok rawai, ak aparianik, ik koi
aikona, pote sakau atam.”

12

Maria nukas uer sou eposekus Jisas nukan isou an kosor muruwon.

1 Juda akan tup aparaun omre, enip Pasowa, omre 6 orip
raunuk, Jisas ko Lasarus nukan mena Betani tonowon. Kiro
mena meter Jisas nukas Lasarus meiewon siräi mowon.
2 Ko kiro opok tononuk, ak ko pak o jaun mis moin. Marta
ko o wenuk wenuk, Lasarus ko karauk roat pak ak Jisas pak
erek pasar opok tane rain.
3 Keserna, Maria nukas uer sou eposek enip nar, aiauk
näwäus kau maun senek oumara, Jisas nukan isou opok
kourmara, kon tapau urik rumukäus tätäi muruwon. Kiro
uer sous kiro owa erekapu ok pewon.
4-5 Kesernuk, Jisas nukan kar tamareäu ro Judas Iskariot,
kos tawa Jisas iwäi jaukut akan ipiakap marai, kos äiewon,
“Kiro uer aiauk näwäu, woisan karar pakan aiauk senek,
owaun itok. Ik karauk roat arota, kau mona, aiauk oia,
saruku roasiret sarwaraun itok.”
6 Ko kiro ämän äiewon, saruku roasiret mesin ronkatäu
wa, owon, ko päupu ro. Ko Jisas nukan tamareäu roat akan
aiauk jo kameanik, ko kiro jowan aiauk päu oiäwon.
7 Jisas nukas kiro ämän roumara, äiewon, “Utona, rawai.
Ko is up kureiraiei ses opok, okoro onok keseru tawa
ronkatäura.
8 Saruku roasiret ak pak orip orip rawaiei, utianik, is ak
pak orip orip ekep wa rawam.”

Lasarus wena, meiäun rai a atoin.

9-10 Juda roasiret sosop, ak Jisas Betani mena rau ämän
roumana, ak kiro opok potoin. Ak Jisas karar aparaun potau
wa, ak Lasarus meiewon Jisas nukas up uruan siräi mowon
aparau potear arin, Keseria, Anut kamuk raiäi roat näunäu
akas Lasarus nais wena, meiäun a atoin.
11 Owon, ko mesin Juda roasiret sosop ak
sumkäinewaromoi, Jisas mesin woiaka epar moin.

Jisas ko omsau kameäwon ro king senek Jerusalem näu mena tonowon.
(Matiu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Ninowonus, tapera, roasiret sosop kiro tup enip Pasowa
aparaun pein ak Jisas Jerusalem näu mena koura ämän
roin.
13 Keseria, akas ukumai pisau senek patir oianik, Jisas
kowaun apu opok tararau poteanik, keser urwein,
"Anut nukan enip jou murau. Kiro ro Näwäu nukan
enip opokas kou, jou murau. Ko Israel akan kamwaraun
ro näwäu, king." *Buk Song 118:25-26*
14 Jisas ko kar donki nak aparmara, kiro oikas potowon.
Meter Anut nukan ämänis äiewon senek epar peu.
15 Kiro ämänis keser äiewon, 'Ak Saion* näu menan
roasiret, ak wa iminäu. Akan kamwaraun ro näwäu ko
donki nak pakas taneanik, kou.' *Sekaraia 9:9*
16 Kon tamareäu roat kiro onok amke keserin kiro ämän
onoktapau ak äpu wa. Utianik, tawa Jisas omar oik
tonowon ses opok, ak kiro ämän Anut nukan ämän opok
rau ronkatemoi, äiein, ko Jisas mesin äiewon. Ak roasiret
akas Jerusalem mena keserin ronkatear arin.
17 Roasiret ak Jisas nukas Lasarus siräi mowon ses opok,
ko pak rain, ak arirai kiro ämän karauk roasiret awareäin.
18 Kiro onokun, roasiret ak Jisas tararau potoin. Owon,
kos kiro kurur keserwon roin.
19 Keserna, Parisi roat aka aka äiein, "Aparwe, ik ko
tämuraun itok wa. Okoro omsau pakan roasiret erekapu
ko tainori."

Karauk Grik omsau pakan roat akas Jisas itanein.

20 Karauk Grik omsau pakan roat akas, karauk roat kiro
sumaun ses, Jerusalem näu mena, Anut nukan enip jou
maun tonona, erek tainware tonoin.
21 Kiro Grik roat akas Filip, ko Betsaida menan ro,
aparmana, aurin, "Ik Jisas aparaurum."
22 Keserna, Filip nukas pote Andru aurianik, awas poto-
moi, Jisas auririn.
23 Jisas nukas awatowon, "Ro Nukan Mokoi enip jou
owaun omre rusapai peu.
24 Is ak epar senes awarom, wit nemauk omnokou opok
nau wa, kiro karar tai rawai. Utianik, ko omnokou opok
nomoi, ätäi tu pemara, nemauk sosop murai.
25 Inok ro ko kon totokun wous meieanik, okoro omnokou
pakan osapun ronkatäi, ko aru saräi. Utianik, inok ro okoro
omnokou pakan osap sumkäinemara, kon totokun wous wa
meiäi, kon totok awau orip orip rawaun sakau owai.
26 Inok ro ko isan sarau murai, ko is tainoirai. Kiro mena
is pote rawam opok isan sarau ro nais erek is pak pote
rawai. Inok ro ko isan sarau murai, isan monias kon enip
kämioik murai."

Jisas nukas nuka meiäun ämän marowon.

27 Jisas nukas äiewon, “Rusapai isan woi usu sarenuk,
ronkat sosop oim. Moni, na kiro tätäi owaun omre utota,
is opok wa päu rai, äiäu ra? Wa. Is kiro omre tätäi näwäu
owaun mesin koimin.
28 Moni, nan enmat nakasar näwäu kämioik mo.”
Kesernuk, kar oksaus omar oikas äiewon, “Is meter isan
enim näwäu jou momin, ätäiar näwäu jou mam.”
29 Roasiret sosop ak kiro opok turur rain kiro ämän
roumana, äiein, “Kiro ermänis äiera.” Karauk akas äiein,
“Anut nukan sarau eitekus koi aurura.”
30 Utianik, Jisas nukas awarowon, “Kiro ämän rusapai ak
roi, is sareiräun wa, kiro ak sarwaraun.
31 Rusapai, Anut nukas okoro omnokou pakan roasiret
wasarewaraun pe rau. Keseria, kos okoro omnokou kameäu
ro näwäu oi känkuräi.
32 Is roat akas oik kuoiri muruna, isas roasiret erekapu
enonwaroita, is siarap kowaiei.”
33 Ko owose meiäun ämän äiewon.
34 Roasiret akas ätäi aurin, “Ik meter iken sintore ämän
opok kesek roumun, Krais ko päi, wa meiäi, ko orip orip
rawai. Nas Ro Nukan Mokoi kämioik kuor maiei owon keser
äiem? Ro Nukan Mokoi kiro inok?”
35 Jisas nukas ätäi awarowon, “Kiro arou ak kamuk omre
rumuk wa rawai. Arou merek raunukar, ak apu apari
ariewe, pututu sarenuk rai, wa. Roat ak pututu ariai ak
om jekur wa apariäi.
36 Ak kiro arou merek oumana, ko mesin akan woiaka
epar mowe. Keserna, ak arou pakan roasiret saräiei.”
Jisas ko kiro ämän aware kuremara, ko utware manomoi,
ämäiewon.

Juda roasiret akan woiaka epar mau wa.

37 Jisas nukas kurur atap atap akan amiakap keserwon,
utianik, ko mesin akan woiaka epar mau wa.
38 Meter Anut nukan ämän roianik, areawon ro Aisaia
nukan oksaus arewon epar peu,
‘Näwäu, ikes na mesin ämän are armun, inokos iken
ämän mesin wou epar mowon? Anut nukas inok kon sakau
ätär muruwon?’ *Aisaia 53:1*
39 Kiro onokun akan woiaka epar mau utoi. Owon, Aisaia
nukas nais äiewon,
40 ‘Anut nukas akan amiaka utup sare mareanik, akan
ronkat pene marowon. Keseria, akan amiakas jekur wa
aparaiei, ak jekur wa ronkatäiei. Kar, ak akan onok aru
utomoi, ätäi woiaka pirirna, is akan onok aru jäkäi maram.’
Aisaia 6:10
Anut nukas keser äiewon.

41 Aisaia nukas Jisas nukan sakau aparmara, ko mesin
arewon.
42 Roat sosop pak karauk Juda roat näunäu erek ak
Jisas mesin woiaka epar moin. Utianik, ak Parisi roat
iminewareanik, akan woiaka epar moin äiäu wa. Akan
tururiäi owan emwarona, manaiei rai ronkateanik, keserin.
43 Ak Anut nukas akan enmaka kämioik maraun utomoi,
ak roat akas akan enmaka jou maraun rai keseriäin.

Jisas nukan ämänisar roasiret wasarewarai.

44 Jisas nukas urwemara, ämän keser äiewon, "Inok
roasir is mesin kon wou epar miäu, ko isanun karar wou
epar mau wa, ko isan Moni is äsimoirowon konun erek wou
epar miäu.
45 Inok ro ko is apairou, ko isan moni is äsimoirnuk,
koimin nais aparu.
46 Is okoro omnokou pakan arou senek koimin. Kiro
roasiret is mesin akan woiaka epar mianik, ak pututu wa
rawaiei.
47 Inok roasir isan ämän roumara, tainorau wa, is ko
wa wasare muram. Is okoro omnokou pakan roasiret
wasarewaraun kowau wa. Is roasiret onok aru miäi pakan
ätäi imwaraun koimin.
48 Utianik, inok roasir ko is sumkäineirianik, isan ämän
tainorau utai, kiro ämänisar ko epar wasare murai. Is okoro
ämän awarom, kiro ämänisar ak tawa wasarewarai.
49 Is okoro ämän isan ronkat pakas mau wa, monias
is äsimoirnuk, koimin, kosar kiro ämän erekapu aironuk,
awarom.
50 Is äpu inok ro monian ämän tainorai, ko orip orip awau
rawai. Keseria, ämän erekapu okoro awarom, kiro monias
airowon siar awarom."

13

Jisas nukas kon tamareäu roat karar karar akan isoraka an kosor marowon.

1 Pasowa, kiro tup apariäi omre, meter Israel roat akan
askanai Ijip omsau ute koin ronkateäin omre penuk, Jisas
ko äpu ko okoro omnokou utia, kon momok rawa omar oik
tonaun omre siakup pe rau. Jisas ko kon roasiret okoro
omnokou opok rai akanun wous meiewon. Ko keseriar
raianik, pote, kon enipsau ak sarwaraun meiewon.

2 Jisas kon tamareäu roat pak pututu o jena jena, Satan
nukas Judas, ko Saimon-Iskariot nukan mokoi, Jisas roat
näunäu akan ipiakap maronuk, wena, meiäun ronkat
nuruwon.

3 Jisas ko äpu momokus sakau erekapu kon ipokup
mowon. Ko äpu Anut nukas ko äsimornuk, kowon, ätäi
Anut rawa tonai.
4 Keseria, Jisas nukas o je rain opok siräimara, kon omjo
rumukäu oi mianik, kar taur oumara, kon käkänik opok
takewon.
5 Maro opok an we momara, kon tamareäu roat karar
karar akan isoraka an kosor mareanik, kiro taur käkänik
opok takewon kis akan isoraka pakan an tätäi marowon.
6 Jisas nukas akan isoraka erekapu an kosor mare mare
pote, Pita siakup kounuk, Saimon-Pita nukas Jisas auruwon,
“Näwäu, na isan isi an kosoraurum ra?”
7 Jisas nukas ätäi Pita auruwon, “Okoro onok rusapai
keserim na äpu wa, tawa epar na äpu mam.”
8 Pita nukas ätäi auruwon, “Na isan isi wa an kosoram.
Wa senes!”
Jisas nukas ätäi auruwon, “Is nan ison an wa kosorita rai,
na isan tamuseäim ro wa rawam.”
9 Jisas nukas keser aurnuk, Pita nukas ätäi auruwon,
“Näwäu, keseria, na isan isi karar wa an kosorau, isan ipi
pak tapi pak erek an kosor mur!”
10 Jisas nukas ätäi auruwon, “Inok ro ko an jowon, ko
ukun wäpik, ko ätäi an wa jowai. Ko kon isou karar an
kosorai, owon, kiro isou om aru tai ariäu. Ak erekapu akan
woiaka uru ukun wäpik, eposek rai. Utianik, kar ro, ko
karar kon wou uru ukun orip rau.”
11 Jisas ko Judas nukas nuka kon iwäi jaukut ipiakap
murai äpu momara, äiewon, “Ak erekapu akan woiaka uru
ukun wa. Kar ro ko karar kon wou uru ukun orip.”
12 Jisas nukas akan isoraka an kosor mareanik, kon omjo
rumukäu ätäi oumara, momoi, kon omoi pote tanewon.
Jisas nukas ak tane rain totwarowon, “Ak isan tamareäim
roat, is rusapai akan isoraka an kosorim, ak kiro onoktapau
äpu ra? Is rusapai kiro onok keserim, kon onoktapau
awaraurim.
13 Ak is pak areanik, airiäi, ‘Näwäu, tamukiäum ro.’ Ak
kiro epar äiäi, kiro isakasar, akan tamareäim ro, akan
Näwäu.
14 Is, akan Näwäu, isas akan isoraka rusapai an kosorim
apari kiro onok keserim senek, tawa akas nais jaunakat
akan isoraka keseriar an kosor marowe.
15 Is ak kiro onok ätär marom apari, is erar ro senek
sareanik, ak sarwaromin, akas nais kiro onok tainorwe.
16 Is epar senes awarom, okoro omnokou opok, kar
sarau ros kon kameäu ro itimorau senek wa. Kiro ro ko
kon ro näwäus sarau maun äsimornuk, kos potomoi, kon
äsimorwon ro näwäu wa itimorai.

17 Rusapai ak okoro ämän arom roi, kiro epar. Ak okoro
ämän awarom roumana, ak tainorianik, isaka keserim
senek kesermana, ak orip orip nepipir rawaiei."

Jisas kar ros ko kon iwäi jaukut akan ipiakap mai äiewon.
(Matiu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

18 Jisas ätäi awarowon, "Is ak erekapu ukun orip awarau
wa. Karar ro mesin äiemin. Inok roat isakasar sare
maromin, kiro is äpu. Utianik, kiro ämän meter Anut nukan
ämän oi areain roat akas äiein rusapai epar peu. Ak keser
äiein, 'Kiro ro ko is pak o jera, kos is iwäi murai.' *Buk*
Song 41:9

19 Is rusapai okoro ämän awarom, tawa epar penuk, akan
woiaka epar mianik, epar ak is äpu muraiei. Is orip orip
raiäim.

20 Is epar senes awarom, inok ros roat isan ämän oi ariaun
äsimwaromin imwareanik, jekur kamwarai, ko is pakur
erek imäirai. Inok ros is imäirai, ko kiro ro is äsimoirnuk,
koimin ko nais erek imäiäi."

21 Jisas nukas kiro ämän kon tamareäu roat awaromara,
kon wou usu sarenuk, ämän ämäi mau senek warnuk, amop
mianik, äiewon, "Is epar senes awarom, kar ro ak kamuk
rau kos is isan iwäi jaiat akan ipiakap murai."

22 Ko kiro ämän awaronuk, ak karkairmoi, aka aka
amiakas ananateanik, ronkatemana, äiein, "Ko inok ro
mesin äieu?"

23 Jisas nukan tamareäu ro kar Jisas nukas konun wous
sakau meieäu, ko Jisas siakup tane rawon.

24 Keseria, Saimon-Pita nukas tapaus kuiermara, auru-
won, "Nas totor, ko inok ro mesin äieu."

25 Kiro ro Jisas siakup tane rawon, Jisas totoraun keresir
potomoi, totorwon, "Näwäu, na inok mesin äiem?"

26 Jisas nukas ätäi auruwon, "Isan bret autau ur opok
momoi, kiro ro nurita, jenuk, kiro ros karar is iwäi murai."
Keser äiemara, kon bret autau oumoi, ur opok momara,
Judas, Saimon-Iskariot nukan mokoi nuruwon.

27 Judas ko Jisas nukas bret oi nurunuk, Satan nukas Judas
sakau ateanik, kon ronkat erekapu kamewon. Keseria, Jisas
nukas Judas auruwon, "Na owon ekep raum. Na owo onok
keseraun raroi kurte keser."

28 Kon karauk tamareäu roat tane rain Jisas nukas kiro
ämän Judas auruwon, ak kiro arewon ämän onoktapau äpu
wa.

29 Judas ko akan aiauk kameäu ro, okon, akan ronkat Jisas
nukas ko pote o kau maun aurura, ara, karauk saruku roat
aiauk araun aurura ra, rai äiein.

30 Keseria, Jisas nukas Judas bret autau nurunuk, oumoi,
pututu kasik nomara, manowon.

31 Ko kasik nomoi, manonuk, Jisas nukas kon tamareäu
roat awarowon, “Rusapai, Ro Nukan Mokoin enip jou oi rau.
Roasiret kiro aparianik, Anut nukan enip jou näwäu maiei.
32 Roasiret akas Jisas nukan enip jou orip rau aparianik,
ak Anut nukan enip jou muruna rai, kiro ses opokar Anut
nukas kon mokoin enip kon sakaus kämioik murai.
33 Isan mokoit, is ekep ak pak wa rawam. Is meter Juda
roat näunäu awaromin senek rusapai ak nais awarom, ak is
itaneiraiei, utianik, ak is manam opok ak manaun itok wa.
34 Is rusapai ak kar sintore ämän awau awarom, ‘Ak aka
aka akan jaunakat akanun woiakas meiewe. Is ak mesin
woias meieäimin senek akas nais jaunakat akanun woiakas
meiewe.’
35 Ak karar karar jaunakat akanun woiakas meiemana,
sarwarna, kiro roat akas ak epar äpu maraiei ak isan
tamareäim roat senes.”

Jisas nukas Pita keser auruwon, “Nas is mesin roasiret awaram, ‘Is ko äpu wa.’ ”

(Matiu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Pita nukas Jisas totorwon, “Näwäu, na erapok uteike
manaun aikom.”
Jisas nukas Pita ätäi auruwon, “Pita, rusapai na is
manaurim mena na tainoire manaun senek itok wa. Tawa
epar is tainoiram.”
37 Kesernuk, Pita nukas ätäi auruwon, “Näwäu, na is
owon na manam opok wa tainoisau rai airom? Is na
sareisaun meiäm.”
38 Jisas nukas ätäi auruwon, “Na epar is sareiräun meiäm
ra? Pita, is epar senes aisom, rusapai pututu, kakarau
urwäu wa opok, pe totoisona, na isan enim ämäi momata,
‘is ko äpu wa’ rai 3 orip äiäm.”

14

Jisas ko Anut rawa tonaun apu.

1 Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, “Ak ronkat
sosop oumoi, woiaka usu wa saräu. Anut mesin akan
woiaka epar moinai, isanun nais woiaka epar mowe.
2 Isan monian owa ou waru sosop rau. Is akan rawaun
om jekuraun manaurim. Kiro epar wa maro, is ak wa
awarowom.
3 Is tone ak rawaun om jekur momoi, ätäi koianik, ak
imwaroita, ak tone, isaka pak erek rawaiei.
4 Is kiro mena manaurim opok kiro menan apu ak äpu.”
5 Tomas nukas auruwon, “Näwäu, na manaurum mena ik
äpu wa. Ik owose kiro menan apu äpu mam?”

6 Jisas nukas ätäi auruwon, “Isakasar is apu, isakasar is
epar ämän onoktapau, isakasar is totomaka awau orip orip
rawaun onoktapau. Inok ro ko moni rawa tonaun kar apu
pakaima tonau senek wa, isan enim pakas karar tonai.
7 Ak rusapai is äpu muroi raroi, isan moni nais äpu maiei.
Rusapai ak ko äpu mianik, amiakas ko apari.”
8 Filip nukas auruwon, “Näwäu, ik momonok ätär
mukota, kiro iken woiok epar mam.”
9 Jisas nukas auruwon, “Filip, omre rumukäu senes is
ak pak raimin, na is äpu murau wa ra? Inok ro ko is
apairowon, ko isan moni aparwon. Keseria, na owon moni
ätär muk äiem?
10 Filip, is moni pak raim, moni ko is pak rau, kiro nan
won epar mau wa ra?”
Jisas nukas kon tamareäu roat awarowon, “Is ak okoro
ämän rusapai awarom, kiro isan ronkat pakas awarau wa.
Isan moni ko is pak raumara, kon sarau mora.
11 Is Moni pak raim, Moni nais is pak rau mesin akan
woiaka epar mowe. Warnuk, is kurur miäim apariai
ronkatewe. Kiro akan woiaka epar maun siräi marai.
12 Is ak epar senes awarom, inok roasiret isanun woiaka
epar moin kiro roasiret ak is kurur miäim senek maiei. Is
moni rawa tonam, okon, epar senes, akas is itimoiromoi,
kurur näwäu senes maiei.
13 Ak isan roasiret, okon, owo onok keseraun airaiei is
keseram. Keserna, mokois kon momokun sakau ätär marai.
14 Ak isan roasiret, okon, owo osap owaun, airona, isas ak
aram.”

*Jisas nukas Osou Näu äsimoraun kon tamareäu roat paip
marowon.*

15 Jisas nukas ätäiar awarowon, “Ak akan woiakas isanun
meie raroi, ak isan sintore ämän kiro tainoraiei.
16 Is isan moni aurita, kos ak sarwaraun Osou Näu arai.
Ko ak pak orip orip rawai.
17 Kiro Osou Näu ko epar ämän areäu. Okoro omnokou
pakan roasiret ak ko wa imäiaiei, owon, ak ko wa apariäi,
ak ko wa äpu miäi. Utianik, ak isan jaiat, ak ko äpu moin,
owon, ko ak pak raiäu, okon, ak pak rawai.
18 Is ak utwaroita, aun mokoit senek akarar wa rawaiei,
is ak rawa ätäi kowam.
19 Omre katunak rai rai, okoro omnokou pakan roasiret
ak is ätäi wa apairaiei. Utianik, ak isan tamareäim roat
karar akas is apairaiei. Isaka awau raim senek, ak nais
awau rawaiei.
20 Kiro omre päi ses opok, ak äpu maiei, moni is pak rau,
is ak pak raim, ak nais is pak rai.

21 Inok ro ko isan sintore ämän roumara, jekur tainoriäu,
kiro ro ko isanun wous meieu. Keseria, isan monias nais
kiro ro nukanun wous meiäi. Isaka nais isan woias kiro ro
mesin meieita, is isakasar ko ätär muram."
22 Ko keser äienuk, kar tamareäu ro enip Judas, ko Judas-
Iskariot wa, kos auruwon, "Näwäu, owo onokun ik nan
tamukiäum roat nakasar ätär mukota, äpu musam, utianik,
okoro omnokou pakan roasiret na wa apaisaiei?"
23 Jisas nukas ätäi auruwon, "Inok roasir kon wous isanun
meieäu, isan ämän tainorai, isan monias kiro ro nukanun
wous meiäi. Iu moni ori kiro ro siakup koianik, ko pak orip
orip rawamur.
24 Inok ro ko isanun wous meieäu wa, ko isan ämän wa
tainoriäu. Okoro ämän ak rourai, kiro ämän isan wa, kiro
Moni nukasar is äsimoirnuk, koimin nukan ämän.
25 Is ak pak okoro omnokou opok raumoi, kiro ämän
erekapu awaromin.
26 Isan monias kon Osou Näu isan omoi oumoi, ak
sarwaraun äsimornuk, kowai. Kos koianik, onok erekapu
tamarai. Kos akan ronkat siräi maronuk, ak meter
awaromin ämän ätäi ronkatäiei.
27 Is ak utware manaurim, okon, isas ak woiaka erer
rawaun ämän awaraurim. Is woiaka erer rawaun onok ak
arom. Isan woiaka erer rawaun onok kiro okoro omnokou
pakan roasiret akas ak ariäi senek wa. Ak karkairianik,
woiaka usu saremoi, wa iminäu.
28 Is utware manaun okoro ämän awaromin roin. Is
maneanik, ätäi ak rawa kowam. Akan woiakas isanun
meiäi, kis akan woiaka ereraiei, owon, is isan moni rawa
tonam. Ko näwäu senes, kos is erekapu itimoire rau.
29 Is okoro ämän rusapai awarom, kiro omre päu wa rau,
ak awarom, tawa kiro onok penuk, akan woiaka epar maiei.
30-31 Is ak pak ämän ekep wa aräm, owon, okoro omnokou
kameäu ro siräieu. Kos is itimoiraun sakau wäpik, utianik,
okoro omnokou pakan roasiret äpu maiei isan woias
moni mesin meiemara, owo onok moni nukas aironuk, is
keseriäim.
Siräuna, ik ute manau."

15

Jisas ko wain mur senek.

1 Jisas nukas äiewon, "Isaka wain mur senes. Isan moni
ko wain woi atak ro.
2 Isan iporu näu wa muriäu kiro monias patir kureäu.
Owo iporu näu muriäu, kos itarianik, karauk isuruk oi
kuremara, katu pitpatirnuk, näu sosop muriäi.
3 Ak okoro ämän aroita, roin, okon, kos akan ukun
erekapu kosorwon, ak ukun wäpik.

4 Ak is pak pe pasairi rawaiei, is nais ak pak pasarware
rawam. Kar am iporu ko nukarar nemauk murau senek
wa, ko mu opok pasar raumara, epar nemauk muriäu. Kiro
onok senek, ak is pak pasairi rawaiei, ak sarau eposek
mona, Anut wou ererai.
5 Isaka wain mur, ak wain iporu. Inok roasir ko is pak
pasairi rawai, isas nais ko pak rawam. Ko nemauk sosop
murai. Ak is pak wa pasairi rawaiei, ak kar onok keserau
senek wa.
6 Inok ro is opok pasairi wa rawai, ko am iporu patiriäi
senek patirna, mokup räi, kiro iporu oumoi, ep opok
känkurena, jere kuräi.
7 Akas is pasairna, isan ämän ak opok pasar rawai, akan
ronkat pakas owo osap owaun totoiraiei, kiro ak owaiei.
8 Isan tamareäim ro eposek, ko isan ämän roasiret awarai,
kiro isan moni kon enip jou näwäu kämioik mai. Kiro
keseraiei, ak isan tamareäim roasiret senes sarena, Anut
nukan wou ererai.
9 Monias isanun wous meieäu senek isas nais akanun
woias meieäim, okon, ak isaka siarap rauna, is akanun
woias meiäm.
10 Is isan monian sintore ämän tainorita, ko orip orip kon
wous isanun meieäu senek, ak isan sintore ämän tainorna,
isan woias akanun orip orip meiäm.
11 Is akanun isan woi erer rau. Is kiro ämän akan woiaka
isan woi senek saräun awaromin. Keseria, akan woiaka
näwäu senes ereraiei.
12 Isan sintore ämän kesek, is akanun woias meieäim
senek, akas nais karauk roasiret akanun woiakas meiewe.
13 Kar ros kon jauk saräun kon enipsau karauk roat
aronuk, akas wena, meienuk rai, ik äpu kiro epar ko
kon jaukun wous meiewon. Kiro woiakas meiäun onokus
karauk woiakas meiäun onok erekapu itimoriäu.
14 Ak isan sintore ämän awaromin siar tainoraiei, kiro ak
isan jaiat.
15 Rusapai isas ak sarau roat räi wa awaram. Sarau ro ko
kon kameäu ron ronkat äpu wa, kesek okon, ak isan jaiat
awarom. Owon, owo ämän isan monias airowon, kiro ak
erekapu awaromin.
16 Akas is ak pak rawaun rai sare murau wa, isakasar
ak isan tamareäim roat sare maromin. Akas poteanik, o
uku wena, o sosop muraun sare maromin. Kiro o orip orip
rawaiei. Ak isan tamareäim roat, okon, owo osap owaun
moni aurna, kos ak arai.
17 Keseria, is ak kiro sintore ämän sakau awarom tain-
orwe. Ak karar karar akan jaunakat akanun woiakas
meiewe.”

Okoro omnokou pakan roasiret akas Jisas nukan tamareäu roat sauk maraiei.

18 Jisas nukas ätäi äiewon, “Utianik, okoro omnokou pakan roasiret akas ak sauk marona rai, ak ätäi ronkatewe, kiro onok amke isaka keseriar sauk muroin senek ak opok nais keseriar keseraiei.

19 Ak omnokou pakan roasiret senek maro, kiro roasiret akas akanun woiakas meiewoi. Utianik, ak kiro roasiret senek wa. Keserna, isas ak okoro omnokou pakan sare maromin, okon, okoro omnokou pakan roasiret akas ak sumkäinewaraiei.

20 Kar ämän amke awaromin ronkatewe ‘sarau ro ko kon kameäu ro itimorau senek wa’. *Jon 13:16*

Ak is aru muroin senek ak nais aru maraiei. Utianik, kiro roasiret akas isan ämän tainorin maro, akan ämän nais tainorwoi.

21 Ak isan roasiret, okon, kiro onok ak opok keseraiei. Kiro omnokou pakan roat kiro ros äsimoirnuk, koimin ak ko äpu wa.

22 Is koi, kiro roat akan onok aru mesin wa awaromin maro, ak onok aru keserin mesin ämän orip wa rawoi. Akan onok aru miäi, kiro ak is sauk muriäi. Utianik, rusapai ak äpu, ak is sauk muriäi, okon, akan onok aru ämäi mau senek wa. Kiro onokun, ak ämän orip rawaiei.

23 Inok roasiret akas ak is sauk murona rai, ak isan moni nais sauk muraiei.

24 Is ak kamuk karauk kurur roat akas keserau senek wa momin. Ak isas kiro kurur momin wa aparin maro, ak ämän orip wa rawoi. Utianik, isas sarau momin aparianik, akas iu moni ori sauk mutoin.

25 Kiro onok akan sintore ämän opok jer we moin epar peu. ‘Roasiret ak is erar sauk muroin.’ *Buk Song 69:4*

26 Osou Näu isan roasiret sarwaraun moni pak rau, isas ak rawa äsimorta, kowai. Kiro Osous Anut mesin epar ämän miäu. Ko moni pak rau kowai. Kos koumara, isan ämän amop mai.

27 Ak nais is sarau onoktoroimin opok is pak rain, okon, akas isan ämän oumoi, karauk roasiret awaraiei.”

16

1 Jisas nukas kon tamareäu roat ätäi awarowon, “Is akan woiaka epar moin wa utau rai okoro ämän awaromin.

2 Roat akas ak onok aru morai rai, akan tururiäi owan emwaraiei. Omre päi ses opok, roat akas ak akwarona, meiäiei. Ak kiro onok keseraiei, akas ika Anut nukan sarau eposek mururam rai äiäiei.

3 Kiro onok aru ak opok keseraiei roat ak is isan moni ori äpu wa.

4 Is okoro ämän awarom, tawa omre päi ses opok keserna,
ak okoro ämän ätäi ronkatäiei. Is kiro ämän meter awarau
wa, owon, is ak pak raimin.”

Osou Näu nukan sarau.

5 Jisas nukas ätäi äiewon, “Rusapai is kiro ros
äsimoirnuk, koimin mena ätäi manaurim, ak kamuk kar
ros na erapok manaurum rai totoirau wa.
6 Rusapai is kiro ämän awarom, kis akan woiaka aru senes
marou.
7 Is okoro ämän awaromin kiro epar senes. Is utware
manoita, kiro ak sarwaraun itok. Is wa manoita rai, ak
sarwaraun ro wa kowai. Is manoita, isas ak sarwaraun
Osou äsimorta, kowai.
8 Ko kounuk, kos okoro omnokou pakan roasiret akan
onok aru miäi amop maronuk, tuku rawaun onok pak Anut
nukan wasarewaraun onok pak jekur tamarai.
9 Kos akan onok aru miäi amop marai, owon, ak isanun
woiaka epar mau wa.
10 Kos ak tuku rawaun onoktapau ätär marai, owon, is
isan moni rawa tonam, ak is ätäi wa apairaiei.
11 Wasarewaraun onok nais ätär marai, owon, okoro
omnokou kameäu ro, Satan, ko monias kon onok aru
erekapu wasare murianik, ko ämän orip äieu.
12 Is ämän sosop awaraun itok, utianik, ak rusapai ämän
erekapu äpu mau senek itok wa.
13 Tawa kiro Osou Näu kounuk, kos Anut nukan epar
ämän ak opok amop mai. Kon ronkat pakas ämän wa
awarai. Kos ämän Anut nuka pakan koiäu ak awarai. Kos
nais owo onok tawa päi ak awarai.
14 Isas ko owo ämän aurita, oumara, ak awarai, okon, kos
isan enim jou murai.
15 Owo osap monian ipokup rau kiro isan, kiro mesin is
awarom owo ämän isas Osou Näu nurita, kos ak awarai.”

Jisas nukan tamareäu roat ronkat sosop oin.

16 Jisas nukas ätäi äiewon, “Karauk omre rai rai, ak is
ätäi wa apairaiei. Ätäi karauk omre manonuk, ak ätäiar is
apairaiei.”
17 Karauk tamareäu roat aka aka äiein, “Kiro ämän owo
senek äieu? Kos ik aikomara, ‘karauk omre rai rai, ik ko
wa aparam äieu, ätäi karauk omre manonuk, ik ko ätäi
aparam’ aikou. Ätäiar aikowon, ‘kiro owon, is isan moni
rawa manam.’ ”
18 Ak ätäi ätäi totorin, “Ko owo ämän aikaurmara, ‘karauk
omre’ äieu. Ik kon ämän äieu onoktapau äpu mau senek
wa.”

19 Jisas nuka kon tamareäu roat akas kiro ämän mesin
totoraurin äpu momara, awarowon, “Is keser äiemin,
‘karauk omre rai rai, ak is ätäi wa apairaiei, ätäiar karauk
omre manonuk, ak is ätäi apairaiei,’ kiro ämän mesin aka
aka tototäi ra?
20 Is epar senes awarom, ak woiakati aru mianik, ak
waiaiei. Keserna, okoro omnokou pakan roasiret ak
nepipiraiei. Ak, isan roasiret, woiaka aru mai, utianik, akan
woiaka ätäi näu saremoi, nepipiraiei.
21 Kar asir ko mokoi owaun ko wou aru miäu. Owon, ko
tätäi näwäu owaun omre siakup pe rau. Utianik, ko mokoi
oumara, ko ätäi kiro tätäi mesin wa ronkateäu. Ko mokoi
mesin nepipiriäu.
22 Kiro onok senek, ak opok päi. Rusapai ak woiakati
marou, utianik, is ak ätäi apwaroita, akan woiaka erermoi,
nepipiraiei. Kiro nepipiraiei kar ros akan woiaka uruan oi
kuräu senek wa.
23 Kiro omre päi ses opok, akas is kar osap mesin wa
totoiraiei. Is eparar senes awarom, ak isan roasiret, owo
osap owaun moni auraiei, kos arai.
24 Meter raumun opok koi rusapai ak isan enim ateanik,
kar osap owaun wa aurin. Rusapai ak aurna, kos aronuk,
owaiei. Keseria, ak näwäu nepipiraiei.”

Jisas nukas okoro omnokou pakan sakau itimorwon.

25 Jisas nukas ätäi kon tamareäu roat awarowon, “Is
rusapai or ämänis awarom. Omre epar päi ses opok, or
ämänis wa awaram. Moni mesin amop awaram.
26 Kiro omre opok, ak isan enim ateanik, kar osap owaun
moni auraiei. Is sakau orip, okon, akas isan enim ateanik,
moni aurna, kos roianik, akan ämän tainorai. Keseria, isas
akanun ko wa auram.
27 Is Anut pak raiminus, koimin mesin akan woiaka epar
moin. Ak nais akan woiakas isanun meieäi, okon, moni
nukasar akanun wous meieäu.
28 Is isan moni pak raiminus, okoro omnokou opok
koimin. Keseria, rusapai is okoro omnokou utomoi, ätäi
isan moni rawa tonam.”
29 Keser awaronuk, Jisas nukan tamareäu roat akas aurin,
“Rusapai, na amop arem, or ämänis aräu wa.
30 Rusapai ik äpu mom na osap erekapu äpu, na kar
ron ronkat erekapu äpu miäum, okon, na kon ämän wa
totoram. Kiro mesin iken woiok epar mou, na Anut nuka
pak raumonus, koumon.”
31 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak rusapai akan woiaka
epar moi!

32 Utianik, omre siakup pera, epar senes, rusapai pe rau,
karauk roat akas ak erekapu emwarona, atap atap akan
mena imine manoutaiei. Ak is utoire manona, isaka karar
tai rawam. Utianik, is kararnak wa rawam, owon, isan moni
ko is pak rau.
33 Is ak kiro ämän akan woiaka uru päurar rawaun
awarom. Okoro omnokou opok ak usu näwäu oia, woiakati
marai. Utianik, ak sakau tai rawe, owon, isakas okoro
omnokou pakan sakau erekapu itimorimin.”

17

Jisas kon tamareäu roat sarwaraun mesin Anut auruwon.

1 Jisas kiro ämän kon tamareäu roat aware kureanik,
omar oik eisane aparmara, Anut aurmoi, äiewon, “Moni,
omre rusapai peu, nan mokoin enip jou orip kämioik mur,
keserta, mokois nais nan enmat jou kämioik musai.
2 Na okoro roasiret erekapu kamwaraun sakau ko nuru-
mon keseria, nakas roasiret ko nurumon kos awau orip orip
rawaun sakau arai.
3 Awau orip orip rawaun onoktapau kiro, naka Jisas Krais
pak äpu matoi. Na karar, na Anut, nas Jisas Krais äsimorta,
kowon äpu moin.
4 Is okoro omnokou pakan roasiret nan sakau enmat
jou orip pak ätär maromin. Is nas nan sarau maun
äsimoiromon kiro erekapu patarmin.
5 Moni, meter okoro omnokou päu wa opok, is na pak
raianik, enim jou orip raimin. Rusapai nan amun opok kiro
enip jou orip ätäi irota, is na pak rawam.
6 Is nakasar okoro omnokou pakan roasiret sare mare-
anik, is iromon, nan sakau ätär maromin. Meter kiro
roasiret nan sare maromon rain, nas is irota, akas nan ämän
tainoriäi.
7 Ak rusapai äpu moin osap erekapu is iromon, kiro naka
pakas kowon.
8 Nan ämän airomon, erekapu awaroita oin. Ak äpu kiro
epar is na pak raiminus, koimin. Nas äsimoirta, koimin
mesin akan woiaka epar marou.
9 Is ak mesin na aisom, is okoro omnokou pakan roasiret
mesin aisau wa. Utianik, okoro roasiret nakasar is iromon
mesin aisom, owon, kiro roasiret nan.
10 Isan roasiret kiro nan, nan roasiret kiro isan. Karauk
roasiret ak isan roasiret akan onok aparianik, ak äpu maiei
isan enim jou orip.
11 Is okoro omnokou opok ekep wa rawam. Rusapai
is na rawa tonram, utianik, ak okoro omnokou opok
rawaiei. O moni, nan onok eposek senes, nas kiro roasiret

kamwareanik, nakan sakau is iromon kiro sakaus, ak sakau marota, rawaiei. Keseria, iwaka woiok karar raumur senek, ak nais woiaka karar me rawaiei.
12 Is ak pak raianik, kiro sakau nas is iromon pakaima kamwareäim. Is jekur kamwaromin, kar ro wasaräu wa. Kiro tamareäim ro karar Anut nukas ko oikuräun apu raunuk rai, ko oikuräi. Kiro nan ämän meter äiemon epar peu.
13 Is rusapai na raum opok tonaurim. Okoro omnokou opok, is kiro ämän ak rowaun äiem, owon, isan woi erekapu ereriäu senek kiro akan woiaka uru nais keseriar ereraiei.
14 Is nakas ämän iromon awaromin. Kiro mesin okoro omnokou pakan roasiret akas ak sauk maroin. Owon, is okoro omnokou pakan wa. Isan roasiret ak nais okoro omnokou pakan wa.
15 Is na ak okoro omnokou pakan imware oik tonaun aisau wa, na ak sarwaraun mesin is aisom. Keserta, ro aru Satan nukas ak wa aru marai.
16 Is okoro omnokou pakan wa, okon, ak nais okoro omnokou pakan wa.
17 Nan ämän erekapu epar senes. Nakasar nan epar ämänis akan woiaka uru sakau maronuk, ak nan roasiret tuku saräiei.
18 Nas is okoro omnokou opok roasiret kamuk opok äsimoirta, koimin senek, isas nais ak okoro omnokou pakan roasiret kamuk äsimwaromin.
19 Is ak sarwaraun isan enimsau na isom. Keserita, ak nan roasiret tuku senes rawaiei.
20 Is ak mesin karar aisau wa, inok roasiret isan tamareäim roat akas kiro ämän awarona, roumoi, akan woiaka epar morai ak nais sarwaraun mesin na aisom.
21 Isan ronkat okoro roasiret erekapu akan woiaka karar me rawaiei. Moni, naka is pak rauta, is nais na pak raim senek keseraiei. Keseria, ak iu pak rawaun is aisom. Keserna, okoro omnokou pakan roasiret akas nas is äsimoirta, koimin mesin akan woiaka epar maiei.
22 Nas is kiro enip jou iromon senek, isas nais ak enmaka jou aromin, okon, iu karar raumur senek ak nais woiaka karar me rawaiei.
23 Is ak pak pasar raim senek na is pak pasar raum. Keseria, okoro omnokou pakan roasiret äpu maiei, nakasar is äsimoiromoi, na nan won is mesin meieäum senek, na nais isan roasiret akanun wonas keseriar meieäum.
24 O moni, nakasar kiro roasiret is iromon is na aisom, is tone rawam opok ak nais is pak erek tone rawaiei. Keseria, meter okoro omnokou ate mau wa opok, nas nan wonas isanun meieanik, kiro enim jou iromon ak aparaiei.

25 O moni, na onok eposek miämon ro, okoro omnokou
pakan roasiret ak na äpu musau wa. Okoro roasiret nas
is äsimoiromon äpu miäi, ak karar epar is pakas na äpu
musoi.
26 Isas nan enmat ak opok amop musomin ätäiar amop
musam. Keserita, naka is mesin wonas meieäum senek,
akas nais karauk roat mesin akan woiakas meiena, is ak
pak rawam."

18

Roat akas Jisas sakau atoin.

1 Jisas ko Anut auri kuremara, kon tamareäu roat pak kar
an enip Kitron kure potoin. Kiro an kasakup kon tamareäu
roat pak kar woi enip Olivet woia potoin.
2 Judas ko Jisas kon iwäi jaukut ipiakap maun ro ko äpu
Jisas kiro woia orip orip kon tamareäu roat pak poteäu.
3 Keseria, Judas nukas karauk Anut kamuk raiäi roat
näunäu akan sarau roat pak Parisi roat akan sarau roat pak
Rom akan marai roat pak imwaromara, kiro woia potoin.
Ak karauk arou pak weräiäin osap pak oiar koin.
4 Jisas ko kiro onok päun erekapu äpu mowon, okon, kos
ak siarakap potomara, totwarowon, "Ak inok itanerai?"
5 Akas äiein, "Ik Nasaret menan Jisas itanem."
Kos awarowon, "Okoro is karar." Judas ko ak pak erek tai
rawon.
6 Jisas nukas 'okoro is karar' awaronuk, ak karkairianik,
iminemana, onkapai kurir ninoin.
7 Kos ätäiar awarowon, "Ak inok itane koi?"
Akas äiein, "Nasaret mena Jisas."
8 Jisas nukas awarowon, "Is amke awaromin, okoro is
karar. Ak is itaneiroi rai, okoro roat is pak rai utwarona,
manaiei."
9 Kiro ämän ko meter äiewon siar epar päun keser
awarowon. Ko meter äiewon, 'Moni, is okoro roat nakasar
iromon kar ro wasaräu wa.' *Jon 6:39*
10 Saimon-Pita nukas kon siräp rumukäu oumara, Anut
kamuk raiäu ro näwäu senes nukan sarau ro wem raiar
kon rauk käu näu kaima patir kurewon. Kiro sarau ron
enip Markus.
11 Jisas nukas Pita sakau auruwon, "Nan siräp ätäi kon
jowa joke mota no. Kiro tätäi monias irowon, nan ronkat is
kiro tätäi wa owam ra?"

Jisas Annas amukup imäi potoin.

12-13 Keseria, Rom akan marai roat pak akan kamwareäu
ro näwäu pak Juda roat näunäu akan sarau roat pak akas
Jisas sakau ateanik, ipou muris rakirmoi, amke Annas

siakup imäi potoin. Annas ko Kaiapas nukan tanau.
Kaiapas ko kiro woisan opok Anut kamuk rawaun ro näwäu
senes murin.
14 Kiro Kaiapas nukas meter Juda roat näunäu keser
awarowon, ‘Karar ros roasiret erekapu akan omoi oianik,
meiäun itok’ rai awarowon.

Pita nukas ‘is Jisas äpu wa’ äiewon.
(Matiu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Saimon-Pita pak Jisas nukan tamareäu ro kar pak au
Jisas tainori potoirin. Anut kamuk raiäu ro näwäu senes
nukas kiro tamareäu ro kar äpu mowon, okon, ko Jisas
tainormara, owa tonowon.
16 Pita ko kasik ororokpai tai rawon. Kiro kar tamareäu
ros ätäi kasik nomara, kiro rorok kameäu asir kos Pita owa
imäi tonaun aurnuk, imäi tonowon.
17 Kesernuk, kiro asires Pita auruwon, “Na nais kiro ros
tamusiäwon ro ra?” Pita nukas ätäi auruwon, “Wa, is kon
tamareäu ro wa.”
18 Kiro ses opok roros, okon, kiro pakan roat pak ou
kameäi roat ak ep tukurianik, ep uke rain. Pita ko nais
potomara, ak pak erek ep uke rawon.

Anut kamuk raiäu ro näwäu senes nukas Jisas totorwon.
(Matiu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Kiro ses pakar, Annas nukas Jisas kon tamareäu
roat mesin pak kon ämän roasiret mareäwon mesin pak
totorwon.
20 Jisas nukas auruwon, “Is roasiret akan tururiäi owa
pak tup ou näwäu owa pak ämän mareäimin. Kiro opok,
Juda roasiret erekapu koi tururiäi, is kar ämän ämäi ämäi
awarau wa.
21 Na owo onokun is totoirom? Kiro roasiret ak isan ämän
roin na ak totwar. Is owo ämän awaromin ak äpu.”
22 Jisas nukas kiro ämän arenuk, kar marai ros Jisas sipou
purmara, äiewon, “Na Anut kamuk raiäu ro näwäu keser
auriäumon ra?”
23 Jisas nukas ätäi kiro ro auruwon, “Utianik, is ämän
sätäiemin maro, owo sät ämän momin rai okoro roasiret
awar. Utianik, is epar ämän äiem rai, na is owon sipi
purum?”
24 Keseria, Annas nukas Jisas ipou mur oripar Anut ka-
muk raiäwon ro näwäu senes, Kaiapas siakup äsimornuk,
potowon.

Ätäiar Pita nukas Jisas äpu wa äiewon.
(Matiu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon-Pita ko tai rawon omoiar tai raumara, ep uke
rawon. Karauk roat akas ätäi totorin, “Epar senes, na kiro
ros tamusiäwon ra?”
Kos sätäumara, äiewon, “Is kon tamureäu ro wa.”
26 Kesernuk, kar Anut kamuk raiäwon ro näwäu senes
nukan sarau ro pewon. Kiro ro Pita nukas rauk patirwon
ro Markus nukan kinjaukus pemara, totorwon, “Na kiro ro
pak woia erek rain apaisomin ra?”
27 Pita nukas ätäi äiewon, “Wa senes wa. Is kiro ro äpu
wa.” Ko keser äienuk äienuk, kakarau urwewon.

Jisas Pailot amukup imäi potoin.
(Matiu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Marai roat akas Jisas Kaiapas nukan owas imäianik,
kiro omsau kameäu ro näwäu nukan owa imäi potoin. Kiro
ro ko Rom omsau pakan. Kiro tapera senes keserin. Juda
roat näunäu akas kiro ro näwäu nukan owa tonau wa,
owon, akan ronkat ak kon owa tonomoi, Anut nukan amuk
opok ukun orip saremoi, Pasowa o wa jam rai keserin.
29 Keseria, ak ko kasik kume rauna, Pailot nukas kasik
nomara, roat totwarowon, “Okoro ros owo onok keserwon
ak aparianik, imäi koi?”
30 Akas ätäi äiein, “Ko onok aru keserau wa maro, ik ko
na siatap wa imäi kowom.”
31 Pailot nukas awarowon, “Ak ko imäi potoinai, akan
sintore ämän tainornai, kon onok aru mowon aparwe.”
Keseria, Juda akan roat näunäu akas ätäi keser aurin, “Iken
ipiokos kar ro weta, meiäun itok wa. Kiro onok Rom akan.”
32 Meter Jisas nukas nuka meiäun ämän mianik, ko kiro
onok pakas meiäun äiewon. Kon ämän rusapai epar päuru.
33 Keseria, Pailot ko ätäi owa tonomara, Jisas urunuk,
tononuk, totorwon, “Na Juda roasiret akan kamwaraun ro
näwäu king ra?”
34 Jisas nukas ätäi auruwon, “Kiro ämän äiem nakan
ronkat pakas ra, karauk roat akas na aisoin is totoirom ra?”
35 Pailot nukas ätäi auruwon, “Nan ronkat is Juda ro ra?
Na owosemon ämän is äpu wa. Nakan roasiret pak Anut
kamuk raiäi roat näunäu pak akasar na is rawa imäisi koin.
Na owosemon? Is air.”
36 Jisas nukas äiewon, “Isan kamäun mena okoro om-
nokou opok rawau wa. Wa senes wa. Isan kamäun mena
okoro omnokou opok rau maro, isan tainoireäi roat akas
isan kaima sareirianik, weräuna, is Juda roat akan ipiakap
wa muruwoi. Utianik, isan kamäun mena okoro omnokou
pakan wa.”
37 Kesernuk, Pailot nukas ätäi totorwon, “Keseria, na kar
menan kamwaraun ro näwäu epar ra?”

Jisas nukas ätäi auruwon, “Kiro ämän nakan ronkat pakas peu kiro epar. Isan anias okoro omnokou opok kiro onokun murowon. Is epar ämän äiäm, kiro isan sarau. Inok roasir epar ämän tainoriäu, ko isan ämän roiäu.”
38 Pailot nukas Jisas auruwon, “Epar ämän, kiro owo senek?”

Pailot nukas Jisas am äpäs opok äsäi maun awarowon. (Matiu 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailot nukas kiro ämän aurianik, ko ätäi kasik Juda roat rain opok nomara, awarowon, “Is okoro ros kar onok aru mowon aparau wa.
39 Utianik, ak äpu iken onok, is orip orip woisan karar karar opok, Pasowa sumaun omre opok, karapus ro karar utoita, maneäu. Keseria, akan ronkat is ‘Juda roasiret akan kamwaraun ro näwäu’ utomaroita, manai ra?”
40 Akas ätäi Pailot sakau kakurarianik, äiein, “Wa senes wa. Ko wa. Bar-Abas utomukota, manai.” (Bar-Abas ko kar päu ro aru.)

19

1 Keser aurna, Pailot nukas kon marai roat Jisas imäi mänkäsiraun awaronuk, mänkäsirin.
2 Marai roat akas rumäkät katuau orip oumana, tatmaianik, kon tapau opok kuror murin. Keseria, omjo osou king nukan senek oianik, orke murin.
3 Ko siakup pemana, ätäi ätäi jeje ämän aurin, “Na Juda roasiret kamwaraun ro näwäu king orip orip rawam!” Keser aurmoi, sipou purin.
4 Pailot nukas ätäi kasik nomara, roasiret awarowon, “Ak aparwe. Is ko kasik ak amiakap imäi koim, kiro ak äpu maiei is okoro ron kar onok aru mowon aparau wa.”
5 Keseria, Jisas mur katuau king nukan at orip pak omjo osou orip kasik nonuk, Pailot nukas awarowon, “Aka äiein ro okoro aparwe.”
6 Keser awaronuk, Anut kamuk raiäi roat näunäu pak tup ou näwäu kameäi roat pak akas Jisas aparmana, Pailot sakau ämän aurin, “Am äpäs opok we mota, meiäura. Am äpäs opok we mota, meiäura.”

Keserna, Pailot nukas awarowon, “Akasar imäinai, am äpäs opok äsäi mowe. Is ko weita, meiäun kar onok aru kos keserwon wa aparim.”
7 Utianik, akas ätäi Pailot aurin, “Iken sintore ämänis keser äieu, kiro ro meiäura, owon, nukasar ‘is Anut nukan Mokoi’ rai äiewon.”
8 Pailot ko kiro ämän roumara, sakau iminewon.

9 Keseria, Pailot nukas ätäi owa tonomara, Jisas totorwon,
“Na owo menan?” Ko keser auruwon, utianik, Jisas nukas
kar ämän ätäi aurau wa.
10 Pailot nukas Jisas ätäi auruwon, “Na owon is are murau
utom? Na äpu wa ra? Roat näunäu akas is sakau iroin. Is na
utoisoita, manaun itok. Na am äpäs opok iwosoita, meiäun
itok.”
11 Jisas nukas ätäi auruwon, “Na is am äpäs opok äsäi
muram äiem, kiro Anut nukasar kiro keseraun sakau
isowon. Utianik, inok ros is imäirianik, nan ipon opok
murowon, kiro ron onok arus nan onok aru erekapu itimori
rau.”
12 Pailot ko Jisas nukas kiro ämän äienuk, roumara, owo
apu pakas Jisas utonuk, manaun rai ronkatewon. Utianik,
roasiret akas ätäi keser urwein, “Na kiro ro utota, manonuk
rai, na Sisa* nukan jauk wa rawam. Inok ro ko nukasar is
kamwaraun ro näwäu äiäi, ko Sisa nukan iwäiauk.”
13 Pailot ko kiro ämän roianik, Jisas imäumara, ne
wasarewareäi sia opok tanewon. Kiro omoi Ibru ämänis
Gabata äiäi. (Ämän onoktapau ‘ai pasar’.)
14 Pasowa tup aparaun omre ariwa päi, okon, ak rusapai
senek akan osap jekur miäi. San näu kamuk opok, Pailot
nukas roasiret awarowon, “Akan kamwaraun ro näwäu
aparwe.”
15 Akas ätäi urwein, “Wena, meie! Wena, meie! Am äpäs
opok wena, meiäura!”

Pailot nukas awarowon, “Akan ronkat isas akan
kamwareäu ro näwäu am äpäs opok weita, meiäura ra?”

Anut kamuk raiäi roat näunäu akas äiein, “Ik kamoikeäu
ro kar wa rau. Sisa karar ko iken kamoikeäu ro näwäu.”
16 Ak keserna, Pailot nukas Jisas am äpäs opok wena,
meiäun marai roat ipiakap marowon.

Jisas am äpäs opok äsäi moin.
(Matiu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Ak Jisas imäi potona, ko nukasar nukan am äpäs
ämäumara, näu mena utomoi, kar om enip ‘Op Tapau
Sekerem’ omtorou opok tonowon. Ibru ämänis kiro mena
Golgota äiäi.
18 Keseria, kiro mena, am äpäs opok äsäi moin. Kar ro
oirori au nais Jisas pak erek am äpäs atap atap karaim
karaim äsäi matoin. Jisas ko kiro ro ori kampai äsäi moin.

19 Pailot nukas kar jer keser we mowon, ‘Nasaret menan
Jisas. Ko Juda roasiret akan kamwareäu ro näwäu, king.’
Keser jer wemoi, am äpäs opok äsäi moin kon tapakup we
mowon.

20 Ak näu mena siakup, Jisas äsäi moin. Keserna, roasiret
sosop kiro jer Jisas nukan tapakup we mowon ninareäin.
Kiro jer Ibru ämän, Rom ämän pak Grik ämänis pak wewon.
21 Kesernuk, Anut kamuk raiäi roat näunäu akas Pailot
aurin, “Na owon kiro ro ko Juda roasiret kamwareäu ro
näwäu king rai jer we momon? Nukasar ‘Is Juda roasiret
kamwareäim ro näwäu, king’, äiewon. Na owon keser jer
we mau utom.”
22 Keserna, Pailot nukas ätäi awarowon, “Isas owo ämän
jer we momin kiro äiäk, keseriar rawaura.”
23 Marai roat akas Jisas am äpäs opok äsäi momoi, kon
omjo 4 orip inäianik, karar karar oin. Kon omjo rumukäu
orkewon nais oiar arin. Kiro omjo karar rumukäu erekapu
näkein.
24 Marai roat akas aka aka äiein, “Kiro omjo wa kiräiäu.
Ik aiauk oianik, satu sipiräieanik, aparau inokos owai.”
Keserna, kiro ämän meter jer wein epar pewon. ‘Akas
isan omjo aka aka inäi oin. Isan omjo rumuk mesin aiauk
sipiräieanik, oin.’ *Buk Song 22:18*
Kiro onok marai roat akas keserin.
25 Jisas nukan am äpäs siakup kon anak pak, kon änäiauk
pak, Klopas nukan wau enip Maria pak, Magdala menan
Maria erek, ak kiro opok tai rain.
26 Jisas nukas nukan anak pak kon tamuruwon ro mesin
wous meieäu pak apwatomara, anak keser auruwon, “Asir,
okoro ro, ko nan mokoi senes.”
27 Keseria, ätäi kiro tamuruwon ro auruwon, “Okoro asir,
kiro nan anin.” Kesernuk, kiro ses opokar, Jisas nukan anak
kiro tamuruwon ros kon owa imäi pote me rawon.

Jisas meiewon.
(Matiu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Jisas ko äpu rusapai Anut nukas okoro omnokou opok
sarau maun auruwon, sarau erekapu patarwon. Keseria,
Jisas nukas äiewon, “Is an pätiru.” Kesernuk, kiro ämän
meter Anut nukan buk opok äiewon siar kiro epar peu.
29 Kar maro wain an tiu orip siakup rawon, okon, ak kar
osap jaimirmir senek oumana, kiro wain an tiu sourmoi,
amauk opok mianik, kon oksau opok moin.
30 Jisas ko kiro wain an tiu jemara, äiewon, “Rusapai
sarau ki pataru.” Keser äiemara, ko kon tapau akuräi
nonuk, kon osou utonuk, manowon.

Rom akan marai roat akas Jisas nukan kasak uru marais wein.

31 Kesernuk, Juda akan kamwareäi roat näunäu akas
am äpäs opok äsäi maroin roat isoraka piriporurna, kurte
meiena, imware naun Pailot aurin. Ak keser totorin, owon,

kiro omre osap jekur miäi. Akan sumaun omre ariwa, okon,
akan ronkat ak kiro roat akan enmaksau utwarona, kiro
omre opok am äpäs opok rawaun senek wa, okon, keser
äiein.
32 Keseria, marai roat akas potomana, kiro roat ori Jisas
pak äsäi matoin isorawa porurin.
33 Ak Jisas ko meiewon aparianik, kon isou porurau wa.
34 Utianik, kar marai ros kon marais Jisas nukan kasak
uru wenuk, kurte karian an orip kounuk, aparin.
35 (Ro nukasar kiro onok keserin aparmara, äiewon, "Kiro
onok epar pewon." Ko nukasar äpu ko epar ämän karar
äieu. Keseria, ak nais akan woiaka epar mowe.)
36 Kiro onok keserin kiro meter Anut nukan buk opok
äiewon, epar peu. Keser äiewon, 'Akas kon kar isuauk wa
poruraiei.' *Kisim Bek 12:46*
37 Kar ämän meter Anut nukan buk opok nais äiewon,
'Roasiret kiro ro marais wein ui kur orip aparaiei.' *Sekaraia
12:10*

Jisas nukan enipsau aireu uru moin.
(Matiu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Kiro keserna, kar ro kon enip Josep, ko Arimatea
menan, ko Jisas nukan enipsau am äpäs pakan oi man-
aun pe Pailot auruwon. Josep ko nais Jisas nukan
tamuriäwon ro, utianik, ko Juda akan kamwareäi roat
näunäu iminewareanik, ko Jisas mesin wou epar mowon
ämäi mowon. Pailot nukas 'io' aurnuk, ko pote, Jisas nukan
enipsau am äpäs pakan owon.
39 Nikodimas kiro ro ko meter Jisas aparaun pututu
potowon, ko nais koumara, Josep pak Jisas nukan enipsau
owaun potowon. Ko kar am ankas sou eposek peäu oumara,
potowon. Kiro am ankas kon usu 30 kilo orip.
40 Kiro roat ories Jisas nukan enipsau oumasa, am ankas
sou eposek joutor mianik, omjos kon enipsau rakir moirin.
Kiro onok Juda akan roat meiäi up kurwaraun keseriäi
senek keserin.
41 Jisas am äpäs opok äsäi moin siakup, kar plaua woi
rawon. Kiro plaua woia kar aireu awau tuein. Kiro uru
meter kar ro mau wa.
42 Kiro ses opok, Juda roasiret akan sumaun omre
päurnuk, kiro aireu siakup rawon, okon, au Jisas imäi pote
kiro aireu uru moirin.

20

Jisas ätäi siräiewon

1 Tup Näu opok, pututu om teine kounuk kounuk,
Magdala menan Maria ko Jisas up opok aparaun potowon.

Ko potomara, kiro aiauk näwäus im pene moin oi kurein aparwon.
2 Kos ätäi kurte, Saimon-Pita pak Jisas nukas kon tamareäu ro kar ko mesin wous meieäu pak au siarawap potomara, awatowon, “Karauk roat akas Näwäu nukan enipsau up uruan imäi manoin. Ko erapok pote ämäi moin rau rä! Ik äpu wa.”
3 Keseria, Pita kiro tamureäwon ro ori siräumoi, up opok potoirin.
4 Kiro ro Pita ori au erek kurte potoirin. Kiro ros Pita itimormara, kurte ko tet amke up opok potowon.
5 Ko poteanik, up kasikas kuoinemara, aireu uru amuk kurewon. Ko omjo Jisas nukan enipsau kururur moin rawon aparwon. Ko up uru tonau wa.
6 Saimon-Pita ko ruris pemara, aireu uru tonomara, kiro omjo rawon aparwon.
7 Kar omjo tapau opok rakir moin nais rawon aparwon. Kiro omjo kar omjo pak turur rawau wa ko kar ros jekur miäu senek keser monuk, rawon.
8 Kesernuk, kiro ro ko amke up opok pewon ko nais aireu uru tonowon. Ko kiro osap aparmara, kon wou epar mowon.
9 Kiro ses opok, ak kiro ämän Anut nukan buk opok ko ätäi siräiäi rai äiewon jekur äpu mau wa.
10 Keseria, kiro tamatowon roat ori au ätäi mena ute potoirin.

Magdala menan Maria nukas Jisas aparwon
(Matiu 28:9-10; Mak 16:9-11)

11 Maria ko kiro up siakup tai raumara, wai rawon. Ko wai wai raianik, kuoinemara, kiro up uru amuk kurewon.
12 Anut nukan sarau eitek oirori omjo ärneu oripas Jisas nukan enipsau nini moin opok tane rairin. Kar tapau pakas tane rawon, karas isou pakas tane rawon aparwon.
13 Awas Maria keser totoririn, “Asir, na owo mesin wonti musonuk, waieram?”
Kos ätäi awatowon, “Isan Näwäu nukan enipsau oi manoin. Is äpu wa erapok moin rä!”
14 Ko keser äianik, pirirmara, Jisas tai rawon aparwon. Kiro asir ko Jisas nukan nepu aparianik, äpu mau senek wa, ko wou wewon.
15 Keseria, Jisas nukas totorwon, “Na owo itanemata, waieram?”
Maria kon ronkat kiro woi kameäwon ros raumara, keser äieu rai, auruwon, “Ro näu, nas kon enipsau oi manomon raroi, kon enipsau erapok oi pote momon airota, pote imäiäm.”

16 Jisas nukas auruwon, “Maria.” Kesernuk, Maria
kon pätu roumoi, piririanik, Jisas jekur aparianik, äpu
muromara, Ibru ämänis keser äiewon, “Rabonai.” Kiro
ämän onoktapau kesek, ‘Tamukiäum ro’.
17 Jisas nukas ätäi auruwon, “Is isan moni rawa tonau wa
raim, okon, nas is wa atoirau. Utianik, na potoinam, isan
tamareäimin roat awar, ‘Is isan moni rawa tonaurim. Ko
nais akan momonaka, isan Anut, akan Anut erek.’ ”
18 Keseria, Maria nukas potomara, Jisas nukan
tamareäwon roat awarowon, “Is Näwäu ätäi siräiwon
aparmin.” Jisas nukas auruwon ämän kiro tamareäwon
roat erekapu awarowon.

Jisas kon tamareäwon roat amiakap penuk, aparin.
(Matiu 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Jisas nukan tamareäwon roat ak Juda akan roat näunäu
iminewareanik, akan raiäi owa im sakau penemoi, rain.
Tup näwäu opok, pututu, Jisas nukas kon tamareäwon roat
kamuk pe tai raumara, awarowon, “Ak akan woiaka päurar
rawai.”
20 Ko keser awaromara, kon ipou wein pak kon kasak uru
marais wein ui kur ätär marowon. Kon tamareäwon roat
ak Näwäu aparmoi, nepipirianik, woiaka ererin.
21 Jisas nukas ätäi awarowon, “Ak akan woiaka päurar
rawai. Isan monias is äsimoirnuk, koimin senek isas nais
keseriar ak äsimwarom.”
22 Keser awareanik, kon au osou ak opiakap urmara,
äiewon, “Akan woiaka uru Osou Näu owe.
23 Keseria, akas karauk roat akan onok aru jäkäi marona
rai, Anut nukas nais kiro roat akan onok aru erekapu
jäkäi marai. Utianik, akas karauk roat akan onok aru wa
jäkäi marona rai, Anut nukas nais akan onok aru wa jäkäi
marai.”

Jisas Tomas ori.

24 Jisas kon tamareäwon roat amiakap pewon ses opok,
kon tamareäwon ro kar kon enip Tomas, kon kar enip
Didimas, ko ak pak rawau wa.
25 Ko ätäi penuk, kon jaukut akas aurin, “Ik Näwäu
aparmun.”
Tomas nukas ätäi awarowon, “Utianik, isan amias kon
ipou ui kur aparita, isan ipias kon kasak uru marais wein
ui kur opok moita, kiro epar isan woi epar mam.”
26 Tup manonuk, kar omre Jisas nukan tamareäwon roat
ak erekapu ätäi owa im sakau penemoi, turur rain. Kiro
ses opok, Tomas pak erek rain. Im sakau penein, utianik,
Jisas ko ätäi pemara, kon tamareäwon roat kamuk pe tai
raumara, awarowon, “Ak akan woiaka päurar rawai.”

27 Keseria, kos Tomas auruwon, “Nan iponauk isan kasi
opok moinam, isan ipi apar. Na ronkat sosop utoinam, nan
won epar mo.”
28 Kesernuk, Tomas nukas Jisas auruwon, “Na isan Anut
is jou musiäim, na isan Näwäu.”
29 Jisas nukas auruwon, “Na is apairmata, nan won epar
mom ra? Karauk roat ak is apairau wa, akan woiaka epar
moin kiro roat akan woiaka näwäu ereraiei.”

Okoro buk nukan onoktapau

30 Jisas nukas kon tamareäwon roat amiakap kurur atap
atap keserwon, okoro buk opok erekapu jer we mau wa.
31 Utianik, Jisas ko Krais, kiro ro Anut nukas kon roasiret
ätäi imwaraun äsimornuk, kowon, ko nais Anut nukan
Mokoi senes mesin akan woiaka epar maun rai jer wemin.
Keseria, ak ko mesin akan woiaka epar mianik, ak awau
orip orip rawaiei.

21

Jisas nukas kon tamareäwon roat 7 orip amiakap pewon.

1 Omre rumukurar manonuk, Jisas nukasar ätäi Galili An
Unik siakup kon tamareäwon roat amiakap pewon.
2 Kiro opok kon tamareäwon roat kesek rain, akan
enmak Saimon-Pita, Tomas (kon kar enip Didimas), Nataniel
(Nataniel ko Kena menan Galili provins pakan), Sebedi
nukan mokoit ori pak Jisas nukan kar tamateäwon roat ori
pak ak erek rain.
3 Saimon-Pita nukas kon jaukut keser awarowon, “Is was
owaun manaurim.” Kesernuk, kon jaukut akas nais aurin,
“Ik erek na pak was owau manam.” Keseria, kiro roat
erekapu ak ous opok toneanik, manoin. Kiro pututu ak kar
was owau wa.
4 Om teine kounuk kounuk, Jisas ko Galili An Unik
kasakup tai rawon aparin. Utianik, kon tamareäwon roat
akas Jisas owo ro rai wou wein.
5 Keserna, kos totwarowon, “O, Jaiat, ak karauk was oin
ra?”
Akas ätäi aurin, “Wa senes wa. Ik kar was owau wa.”
6 Kos ätäi awarowon, “Akan was oiäi jo oinai, ous kasakup
ipiaka näu kaimas kureinai, karauk was owaiei.” Keser
äienuk, akas Jisas nukan ämän tainorianik, akan was oiäi
jo ipiaka näu kaima kureanik, ätäi ate reurna, ous oik päu
senek wa, owon, was sosop ok pe rau.
7 Keseria, Jisas nukas kon tamareäwon ro kar konun wous
meieäu kos Pita auruwon, “Kiro ro us nokou opok tai rau,
kiro iken Näwäu!” Saimon-Pita ko akan Näwäu us nokou
opok tai rau auruwon roumara, ko kon omjo oi momara,

sarau me rawon kurte oi orkemara, an unik uru pokir neanik, an äsäi potowon.

8 Karauk tamareäwon roat ak ous opokas was jo ok pewon orip reur an kasakup koin, owon, us nokou atapuk wa.

9 Ak kasakup koianik, ep jere rawon aparin. Kiro ep opok, karauk was rawon pak bret ep somuk rawon aparin.

10 Keserna, Jisas nukas awarowon, “Ak karauk was rusapai oin oi kowe.”

11 Saimon-Pita nukas kurte ous oik tonomara, was jo orip reur kasakupai kowon. Was näunäu sosop, 153 orip rain. Was sosop jo ok pewon, utianik, jo wasas kiräiäu wa.

12 Jisas nukas awarowon, “Ak o jau pewe.” Kesernuk, kon tamareäwon ro karas sakau mianik, ‘na inok ro’ rai totorau wa. Owon, ak äpu kiro Näwäu nuka.

13 Keseria, Jisas nukas ep somuk pemara, bret oumara, arowon. Ko was nais keseriar keserwon.

14 Jisas meieanik, ätäi up uruas siräiwon ses opok amke kon tamareäwon roat owa rain opok oirorpai amiakap pewon. Rusapai okoro keserwon kiro 3 amiakap pewon.

Jisas nukas Pita totorwon.

15 Jisas kon tamareäwon roat pak o je kuremana, Jisas nukas Saimon-Pita totorwon, “Saimon, Jon nukan mokoi, nas okoro roat rai itimwareanik, nan won is mesin meieäum ra?”

Kos ätäi auruwon, “Io, Näwäu, naka äpu. Is nanun woi ereru.”

Jisas nukas auruwon, “Na isan sipsip nakut o aram.”

16 Ätäi Jisas nukas totorwon, “Saimon, Jon nukan mokoi, na epar nan won is mesin meieäum ra?”

Kos auruwon, “Io, Näwäu, naka äpu. Is nanun woi ereru.”

Jisas nukas auruwon, “Na isan sipsip jekur kamwar.”

17 Ätäiar, Jisas nukas totorwon, “Saimon, Jon nukan mokoi, na isanun won ereru ra?”

Pita ko Jisas nukas ätäiar 3 orip totorawa, kon wou usuäu sarenuk, auruwon, “Näwäu, owo onok erekapu nakasar äpu. Na äpu is nanun woi ereru.”

Jisas nukas auruwon, “Na isan sipsip nakut o aram.

18 Is na epar senes aisom, na mokoi awau opok, na erapok manaun ronkatemata, maneäum. Tawa na koiam sareanik, nan ipon kuorta, karauk roat akas muris rakisianik, na kar mena potaun utam opok imäisi potaiei.”

19 (Jisas ko kiro ämän äiewon owo onok pakas Pita meieanik, Anut nukan enip kämioik maun äiewon.) Keseria, Jisas nukas Pita auruwon, “Na is tainoir.”

Jisas nukas kon tamareäwon ro kar mesin wous meiewon nukan ämän mowon.

20 Pita nukas mäinemara, Jisas nukas tamareäwon ro kar
ko mesin wous meieäu, ruris au siarawap pe tai raunuk,
aparwon. (Meter Jisas pak o jein ses opok kiro ros siakup
tane raumara, totorwon, "Näwäu, inok ros na iwäi jaunat
ipiakap musai?")
21 Pita nukas kiro ro aparmara, Jisas totorwon, "Näwäu,
okoro ro ko owosäi?"
22 Jisas nukas ätäi auruwon, "Utianik, isan ronkatis is ko
utoita, raunuk raunuk, is ätäi kowam, na owon kiro mesin
ronkat sosop oum? Naka, is tainoir."
23 Kesernuk, kiro tamureäwon ro wa meiäi rai ämän
erekapu Jisas mesin woiaka epar moin roasiret opok
potonuk erekapu roin. Utianik, Jisas nukas ko wa meiäi
rai äiäu wa. Ko keser äiewon, "Utianik, isan ronkatis is ko
utoita, raunuk raunuk, is ätäi kowam, na owon kiro mesin
ronkat sosop oum?"
24 Jisas nukan tamuruwon ro kos rusapai kiro onok mesin
ämän äianik, kosar okoro ämän jer wewon. Ik äpu okoro
kon ämän äiewon, kiro epar senes.

Okoro jer pataraun ämän.

25 Jisas nukas karauk onok sosop nais keserwon. Utianik,
is kiro karauk onokun ämän karar karar buk opok jer
erekapu wemin maro, isan ronkat kiro buk sosop okoro
omnokou opok rawaun omoi wäpik.

Aposel
Jisas nukan ämän oi ariain roat akan sarau.
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko omar oik tone raunuk, woisan 33 orip manonuk, Luk nukas Jisas nukan ämän oi ariai roat akan sarau miai ämän jer wewon.

Jisas ko meiemara, omar oik toneanik, kon Osou Näu äsimornuk, kowon. Kiro Osou Näus kon roat sarwarianik, sakau aronuk, ak iminäu wa. Akas Jisas nukan ämän oumoi, Jerusalem näu mena Juda roasiret tamarianik, Judia provins pak Samaria provins pak nais pote roasiret tamaroin. Rai rai, karauk omsau pakan roasiret nais Jisas nukan ämän tamaroin. Omsau sau erekapu ak Anut nukan ämän roumoi, karauk roat akan woiaka Anut mesin epar moin.

Kiro buk opok, Luk nukas amke Pita nukas sarau mowon mesin jer wewon, ruris kiro Pol nukas sarau mowon mesin jer wewon.

(Luk nukas kiro ämän kar Grik ro enip Tiofilus jer we muruwon)

Okoro buk tainoraun ämän

1:1–5:42 Jisas nukan tamariäwon roat akas Jisas mesin akan woiaka epar mianik, kon sarau onoktoroin.

6:1–9:31 Jisas nukan roat ak usu sosop oin, sinuk, ak iminäu wa. Ak Jisas nukan Ämän Eposek roasiret erekapu tamaroin.

9:32–12:35 Pita nukas Jisas nukan Ämän Eposek roasiret tamarowon.

13:1–14:28 Amke Pol nukas Jisas nukan Ämän Eposek omsau sau oi ariemoi, roasiret tamarewon.

15:1-41 Jerusarem näu mena Pol ko Jisas mesin woiaka epar moin roasiret akan roat näunäu pak erek tururin.

16:1–18:23 Ätäi Pol nukas Jisas nukan Ämän Eposek omsau sau oi ariemoi, roasiret tamarewon.

18:14–21:14 Ätäiar Pol nukas Jisas nukan Ämän Eposek omsau sau oi ariemoi, roasiret tamarewon.

21:15–28:31 Pol ko Jerusarem näu mena karapus rawonus, Rom näu mena potowon.

Jisas nukas Anut nukan Osou Näu äsimoraun paip marowon.

1-2 O jai Tiofilus, na Anut nukan wonas meieäum ro. Is
amke Jisas nukas onok eposek keserwon pak kos sarau
mowon pote, ko omar oik tonowon pak, kiro ämän erekapu
jer we musianik, aisomin. Jisas ko Anut nukas omar oik
imäi tonau wa opok, ko Anut nukan Osou Näu nukan sakau
oripas kon ämän oi ariai roat* sare marowon kon ämän
jekur awarowon.
3 Jisas ko meieanik, ätäi awau siräumara, kon
tamareäwon roat amiakap orip orip peäu. Omre 40 orip
ko kesernuk, ak äpu moin epar nukasar kiro ko meiäu wa,
ätäi siräiewon. Kos ak Anut nukas ätäi koi kamwaraun
ämän awarowon.
4 Kar muti ko erek ak pak pe raumara, awarowon, "Ak
Jerusalem näu mena wa ute manau. Ak kame rauna, Osou
Näu meter moni nukas ak araun paip marowon kiro mesin
awareäim kiro kos arai.
5 Meter Jon nukas roasiret anas an jomarowon*. Utianik,
omre rumuk wa, Anut nukas nukan Osou Näus ak an
jomarai."

Jisas omar oik tonowon.
(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

6 Kar omre opok, Jisas nukan ämän oi ariain roat erekapu
Jisas pak ätäi tururianik, akas Jisas totorin, "Näwäu, kiro ses
opok na iken iwäinokot emwareanik, Israel* roasiret okoro
Judia provins ätäi aram ra?"
7 Keserna, Jisas nukas ätäi awarowon, "Kiro akan sarau
wa. Isan moni nukasar kon sakaus kiro omre isas okoro
omnokou kamwaraun sare mowon. Ak kiro omre äpu mau
senek wa.
8 Utianik, Anut nukan Osou Näu ak opok kounuk, kiro ses
opok ak sakau oripas Jerusalem näu mena pak Judia provins
pak Samaria provins pak, omsau sau erekapu potomoi, isan
enim roasiret awaraiei."
9 Ko kiro ämän aware kurenuk, Anut nukas ko omar oik
imäi tonowon. Ak apai rauna rauna, kar ious pemara, ko
kururur mowon, ak ko aparau senek wa.
10-11 Ko erekapu manonuk, ak omar oik aparam rai eisane
rauna rauna, ro oirori awan omjo ärneu oripas kurte ak
siarakap pe tai raumasa, äieirin, "Galili provins pakan roat,
ak owon okoro opok tai raumana, omar oik eisane rai? Kiro
Jisas ko rusapai Anut nukas ak opakan imäianik, omar oik
tonou apari senek, tawa ätäi keseriar kowai aparaiei."

Kar ro Judas nukan omoi owaun sare murin.

12 Keseria, Jisas nukan ämän oi ariai roat ak Olivet
omtapau utomana, ätäi Jerusalem näu mena tonoin. Kiro
omtapau Jerusalem mena siakup rau.

13 Ak näu mena tonomoi, akan ou waru kämioik raiäin
opok tonoin. Kiro roat akan enmaka Pita, Jon, Jems, Andru,
Filip, Tomas, Bartolomiu, Matiu, Jems ko Alfius nukan
mokoi, Saimon ko kar tupsiu enip Serot pakan, Judas ko
Jems nukan mokoi.
14 Kiro roat Jisas mesin woiaka karar mianik, Anut aurna,
karauk asiret pak Jisas nukan anak Maria pak kon amakut
pak erek ak nais orip orip tururianik, Anut auriai.
15-16 Kar omre roasiret akan woiaka Jisas mesin epar
moin 120 orip turur rain opok, Pita nukas akan amiakap
siräumara, äiewon, "O jaiat, Judas nukas, Jisas marai roat
akan ipiakap marowon. Kiro mesin meter Anut nukan
osous Devit nukan oksau pakas äiewon kiro rusapai epar
peu.
17 Judas ko meter iken sarau jaunok, Jisas nukas ik pak
erek sarau maun sare mowon.
18 (Kiro ro Judas onok aru mianik, aiauk oumara, kiro
aiaukus omnokou eteinak kau mowon. Kiro opok nukasar
am iporu opok pomur oumara, meienuk, kon nokou tapau
puturmoi, pimur erekapu omnokou opok kourwon.
19 Roasiret erekapu ak Jerusalem mena rain ak kiro ämän
roumana, ak kiro omnokou enip Akeldama moin. Kiro
ämän kon onoktapau Karian omnokou.)
20 Kiro ämän meter Buk Song opok keser jer wewon,
'Kon ou erar rawaura, kar ros kiro owa wa rawai.' *Buk Song 69:25*
Kar ämän Buk Song opok nais rau, keser äiewon,
'Kar ros kon sarau owoura.' *Buk Song 109:8*
21 Keseria, ik rusapai kar ro ika kamuk erek ariäu, kiro
ses opok Jisas Näwäu ik pak erek raunuk, kiro ro ko erek
rawon sare mau.
22 Meter Jon nukas roasiret an jomarowon ses opok koi,
Jisas sarau onoktorowon pote kiro ses opok Anut nukas Jisas
ätäi omar oik imäi tonowon. Kar ro ko kiro onok erekapu
kon amukus aparwon ik ko sare mau. Ko ik pak sarau erek
mia, Jisas ätäi siräiewon ämän roasiret maraura."
23 Pita nukas keser äienuk, akas ro oirori sare matoin.
Kar ro Josep, Bar-Sabas äiäi, kon kar enip Jastus. Kar ro
kon enip Mataias.
24 Keseria, ak Anut keser aurin, "Näwäu, na roat akan
ronkat woiaka uru äpu. Keseria, nakas okoro roat ori rair,
owo ro nan sarau musaun sare momon ätär muk.
25 Ko Judas nukan omoi oumara, sarau mai. Judas kiro
sarau Jisas nukan ämän oi araun utomoi, ko om aru opok
manowon."
26 Keseria, akas kiro roat ori kamuk inok sare maun satu
sipiräiein. Mataias nukan aiauk eposek pewon. Keseria, ak

Mataias sare moin. Keserianik, ko ämän oi ariai roat 11 orip rain pak pote tururwon.

2

Anut nukan Osou Näu kowon.

1 Kar omre, enip Pentikos* penuk, roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin karar owa turur rain.
2 Rauna rauna, kar jejep urir sakau senekus kurte omar oikas kounuk, roasiret kiro owa rain ak erekapu kiro jejep näwäu roin.
3 Kesermara, ak ep arou menop senekus koi käumara, roat karar karar akan tapiakap iporwon aparin.
4 Kiro roat erekapu Anut nukan Osous akan ronkat erekapu kamwareanik, sakau maronuk, ak ämän atap atapus karauk omsau pakan ämänis arein.
5 Kiro opok, Juda roasiret ak Jerusalem mena rain. Karauk Juda roasiret Anut jou muriäi omsau atap atap pakas koin pak erek rain.
6 Ak kiro jejep roumana, roasiret sosop kiro ou siakup tururin. Roasiret akan woiaka epar moin ak akan menan ämänis atap atap arein roumana, ak erekapu karkairin.
7 Ak karkairmana, ronkat sosop mianik, äiein, “Kiro roat ak keser arei ak erekapu Galili provins pakan roat.
8 Utianik, ik erekapu karar karar iken menan ämän arena, roum.
9-10 Ik erekapu omsau atap atap pakan, Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia provins pakan pak karauk Prigia, Pampilia, Ijip pak Libia Sairini mena siakup pak karauk Rom näu mena pakan koi raum.
11 Ik karauk Juda roat pak karauk kar omsau pakan roat Juda akan onok tainorin roat pak ik karauk Krit omsau pak Arebia provins pakan koi raum. Utianik, Galili roat ak Anut nukas kurur atap atap keserwon mesin iken ämän atap atapus arena, ik erekapu roum.”
12 Ak keser äumana, karkairianik, ronkat sosop oumoi, aka aka tototein, “Kiro owosei?”
13 Keserna, karauk roat akas jeje ämän awaromana, äiein, “Kiro roat an sakau jeanik, keseri.”

Pita nukas ämän mowon.

14 Pita nuka pak Jisas nukan ämän oi ariai roat 11 orip erek siraumana, kos ämän roasiret keser awarowon, “Ak Juda roasiret pak karauk roasiret erekapu Jerusalem näu mena koi rai, ak rowe. Ak isan ämän maraurim okoro onok pewon kon onoktapau awaraurim ak jekur rowe.

15 Akan ronkat okoro roat an sakau jeanik, raiaka käieu aikoin. Utianik, rusapai okoro 9 klok tapera karar keseru. Keserianik, okoro roat ak an sakau jau wa.

16 Rowe! Anut nukan ämän roianik, areawon ro* Joel nukas kiro onok mesin äiewon.

17 Anut nukas äiewon, ‘Omre wasaräun ses siakup, is isan Osou Näu erekapu roasiret opok äsimoram. Keserita, akan mokoit asinakut owo onok tawa päi aräiei, is akan mokoit onok atap atap ätär maroita, aparaiei. Koiam roat nine epiräiei.

18 Epar senes kiro ses opok is isan Osou Näu sakau orip isan sarau roasiret opok äsimoram.

19 Kurur atap atap omar omnokou ori opok matam. Kiro ses opok omar oikas karian pak, ep arou pak, epit pak päi.

20 San wa jerai, pututu senes saräi. Keir karian senek osou saräi. Kiro osap penuk, Anut nukan omre sakau näwäu päi. Kiro omre näwäu arou näu orip.

21 Inok roasir Näwäu keser aurai, “Näwäu, isan onok aru pakan imäir,” keser aurnuk, kiro roasir Näwäu nukas imäiäi.’

Joel nukas keser jer wewon. *Joel 2:32*

22 Israel roasiret! Ak okoro ämän rowe! Anut nukas Jisas Nasaret menan ro sare momara, äsimornuk, kowon. Anut nukan sakaus kiro ro sarau sakau mowon. Ko ak kamuk kiro sarau monuk, ak kiro aparin.

23 Meter Anut nukasar Jisas akan ipiak opok maraun apu sarewon. Keseria, akas ko onok aru miäi roat akan ipiakap marona, akas ko am äpäs opok äsäi mianik, wena, meiewon.

24 Utianik, Anut nukas kiro ro ätäi siräi mowon. Ko kon meiewon tätäi kiro opok utomoi, imäi manowon. Jisas ko op up uru rawaun itok wa.

25 Kiro mesin Devit nukas äiewon, ‘Näwäu ko is siarap orip orip raiäu. Ko is siarap raumara, sakau muriäu. Keseria, kar osapus is wa itimoirai.

26 Keseria, isan woi erernuk, nepipiraun ämän mom. Is äpu is ro meiäun itok, utianik, is kiro osap eposek owaun kame raim.

27 Owon, na is utoirota, meieäi akan mena wa rawam. Nan sarau ro eposek utota, up uru wa pomoräi.

28 Na awau orip orip rawaun apu ätär muriäum. Na is pak rauta, kiro nan amun opok is nepipirianik, rapor rawam.’ *Buk Song 16:8-11*

29 O Jaiat, Israel roasiret, is iken askanai Devit mesin epar awaraurim. Ko meienuk, roasiret akas up uru kurein. Kon up rusapai okoro rau.

30 Ko Anut nukan ämän roianik, areawon ro ko äpu
Anut nukas paip muruwon. Anut nukas ämän sakau
orip auruwon, 'tawa nan kar asan päi. Ko roasiret nas
kamwarom senek kos nais kamwarai.'
31 Devit ko tawa Anut nukas owosäi ko äpu momara,
Krais* ätäi siräiäi mesin keser äiewon, 'Ko meieäi akan
mena utonuk, wa rawai. Ko Anut nukan ämän areawon
ro, ko Anut nukas paip muruwon äpu Anut nukas utonuk,
kon enipsau wa pomoräi.'
32 Keseria, Anut nukas kiro Jisas siräi mowon, okon, epar
ik erekapu iken amiakas aparmoi, äpu mianik, kon ämän
awarom.
33 Rusa kon momok Anut nukas ko kämioik imäi toneanik,
nukan ipou näu kaima tane mowon rau. Kos meter
auruwon siar Jisas kon Osou Näu nuruwon. Keseria, ak
okoro onok aparmoi, roi. Kiro Jisas nukas kon Osou Näu
ik opok äsimoru.
34-35 Devit ko omar oik tonau wa. Utianik, ko nukasar
äiewon,
'Anut nukas isan Näwäu auruwon, "Na isan ipi näu kaima
taneta, isas nan iwäi jaunat itimwareanik, nan isonap
maroita, nan inkaruru rawaiei." *Buk Song 110:1*
36 Ko keser keser äiewon, okon, ak Israel roasiret erekapu
ak kiro ämän äpu mowe, kiro Jisas karar akas ko am äpäs
opok äsäi mona, meiewon, Anut nukas kon enip Krais
mowon, ko iken Näwäu sare mowon rau.' "

Roasiret sosop woiaka piririanik, an join.

37 Roasiret ak kiro ämän roumana, ak woiaka aru mo-
mana, Pita pak karauk Jisas nukan ämän oi ariai roat pak
awaroin, "O Jaunokot, ik rurisa owosäu?"
38-39 Pita nukas keser awarowon, "Ak erekapu karar karar
akan onok aru miäi utoinai, woiaka pirirmoi, Jisas Krais
nukan enip pakaimas an jowe. Keserna, Anut nukas akan
onok aru jäkäi maromara, kon Osou Näu arai. Meter Anut
nukas kon Osou Näu ak akan mokoit pak karauk omsau
pakan roasiret pak erek araun paip mowon. Kos äiewon,
'Inok roasir isas urweita, is ko isan Osou Näu nuram.' "
40 Pita sakau ämän sosop awaromara, äiewon, "Ak
jekuriar tai rawe! Keseria, ak roat aru pak wa aru maiei."
41 Karauk roasiret ak Pita nukan ämän roumoi, woiaka
epar momana, an join. Kiro ses opok roasiret 3,000 orip an
join.

Roasiret woiaka epar moin akan onok eposek.

42 Roasiret ak akan woiaka epar moin orip orip Jisas
nukan ämän oi ariai roat pak tururmana, akan ämän
rowaun tup apariain. Ak jaunakat sarwareäi. Ak akan o

jaun tururianik, Anut nukan o jeäi. Ak omre orip orip Anut
auriai.
43 Anut nukas kon ämän oi ariai roat akan ipiaka opok
kurur atap atap kesernuk, roasiret erekapu kiro aparmana,
iminein.
44 Roasiret akan woiaka epar moin karar tururianik, akan
osap kiro jaunakat pak erek akan karar.
45 Roasiret osap sosop orip, ak akan omnokou pak akan
osap pak karauk roat aromoi, aiauk oianik, kiro aiauk
inäimana, roasiret osap wäpik ariai.
46 Ak erekapu woiaka karar mianik, omre orip orip Anut
osap nuriäi ou näwäu* owa tonomoi, tururiäin. Akan owa
atap atap tururia, o je je ariein. Ak woiaka epar momoi,
woiaka erer orip o jeäi.
47 Ak orip orip Anut nukan enip jou muriäi. Karauk
roasiret akas ak apwareanik, akan woiaka näu sare-
moi, omre orip orip Näwäu nukas karauk roasiret ätäi
imwaronuk, ak roasiret woiaka epar moin pak erek turur
rain.

3

Pita nukas ro isou aru jekur mowon.

1 Kar muti iukärir, Pita Jon ori Anut auraun Anut osap
nuriäi ou näwäu owa tonauririn.
2 Kiro opok, kar rorok enip Eposek äiäi opok roat akas kar
ro kon isou aru manau senek wa, ämäianik, kiro opok pe
moin. Kiro ro anakus isou aru keseriar mowon. Kiro ros
omre orip orip roasiret osap nuraun rai nik mareäu.
3 Kiro omre opok, Pita Jon ori kiro tup owa tonaursa, kiro
ros apwatomara, aiauk nuraun totwatowon.
4 Pita Jon ories ko sakamarmasa, Pita nukas auruwon, “Na
iu apait!”
5 Kesernuk, kiro isou aru ro Pita Jon ori kar osap iraieir
rai apwate rawon.
6 Kesernuk, Pita nukas auruwon, “Is aiauk wäpik. Kar
osap epar is isaurim. Is Nasaret menan Jisas Krais nukan
sakau pakaima aisom, na siräinam, ari!”
7 Keserianik, Pita nukas kiro ron ipou näu kaimas
atomara, siräi monuk, kurte kiro ron isou sakau sarewon.
8 Ko siräumara, tai ariäwon. Kesermara, ko ori pak erek
tup owa tainwate tonomara, pokir pokirmara, Anut nukan
enip jou mowon.
9 Roasiret kiro tup owa rain ak erekapu kiro ro siräi
arimara, Anut nukan enip jou maronuk, aparin.

10 Ak äpu kiro rosar meter tup ou nukan rorok enip
Eposek siakup tane raumara, roasiret osap nik mareäwon.
Kiro onok mesin karkairmana, ronkat sosop oin.

Pita nukas Anut osap nuriäi tup ou näwäu owa ämän mowon.

11 Kiro ro meter isou aru mowon kos Pita Jon ori siarawap
tai raunuk raunuk, roasiret erekapu karkairmana, kurte
koianik, kiro owa enip Solomon nukan enip moin kasikaima
ak siarakap koi tururin.
12 Pita ko kiro onok aparianik, roasiret awarowon, “Israel
roasiret, ak owon kiro kurur aparianik, kiro mesin ronkat
sosop ourai? Akan ronkat iwen onok eposek senes, okon,
iwen sakaus okoro kurur keserum rai sakau apaitoi ra? Wa
senes wa!.
13 Iken askanai akan Anut pak Apraham, Aisak, Jekop
akan Anut nukas kon sakau näwäu kon sarau ro Jisas
nurunuk, kon enip kämioik mowon. Kiro ro akasar kon
iwäiakut akan ipiakap moin. Pailot nukas ko utonuk, man-
aun äiewon akas kon ämän rowau wa. Ak ko sumkäinein.
14 Kiro ro ko Anut nukas äsimornuk, kowon. Ko onok
eposek orip. Utianik, akas ko sumkäinein. Ak Pailot
urwemana, aurin, ‘Na kiro ro kos kar ro wenuk, meiewon
utota, man.’ Pailot nukas ko äsimornuk, manowon.
15 Orip orip awau rawaun apu ätär mareäu ro akas
wena, meiewon. Utianik, Anut nukas ko ätäi siräi mowon.
Roat akas wena, meiewon ätäi siräiewon iwen amiokos
aparmurin, okon, ak rusapai awarom.
16 Kiro Jisas nukan sakaus okoro ro isou aru jekur mowon.
Ak rusapai apari, ko Jisas mesin wou epar mowon, okon,
kiro ro sakau muruwon. Ak ko aparnai, äpu mowe. Iu äpu
Jisas nukan sakau epar, kiro sakau pakaima okoro ro jekur
momur. Ak erekapu kiro aparin.
17 O Jaiat, ik äpu ak akan roat näunäu pak kamwareäin
roat pak Jisas ko inok ak äpu wa, okon, ak ko keserin.
18 Anut nukas meter kiro onok mesin kon ämän roianik,
areain roat akan oiaksaus äiein, ‘Nukan Krais ko tätäi
näwäu owai.’ Kiro ämän äiein epar pewon.
19 Keseria, ak akan ronkat pak onok aru pak utoinai, akan
woiaka Anut mesin pirirwe. Ak keserna, kos akan onok aru
jäkäi marai.
20 Ak kiro keserna, Anut nukas ak sakau awau arai. Kos
Krais äsimornuk, ak rawa kowai. Kiro ro meter Anut nukas
sare mowon kon enip Jisas.
21 Rusapai ko omar oik ätäi tonowon rau. Ko kiro ses Anut
nukas osap erekapu ätäi awau sare maun kame rau. Kiro
kon ämän meter kon ämän roianik, areain roat awaronuk,
akas roasiret awaroin.

22 Moses nukas ko mesin keser äiewon, ‘Anut Näwäu
nukas is äsimoirowon senek tawa kon ämän roianik, areäu
ro kar äsimorai. Kiro ro akan jaunaka senes. Ak kos ämän
awarai roinai, kon ämän erekapu tainorwe.
23 Inok roasir kiro Anut nukan ämän roianik, areäu ron
ämän wa tainornuk rai, ko Anut nukan roasiret pak wa
rawai. Ko Anut nukas aru murai.’ *Lo 18:15, 18-19*
24-25 Anut nukas meter Apraham pak paip keser mianik,
äiewon, ‘Nan askanai pakas okoro omnokou pakan roasiret
jekur rawaun sakau aram.’ *Stat 22:18*
Kos kon ämän roianik, areain roat pak kiro paip mowon.
Kon ämän roianik, areain roat meter pein Samuel pakas
pote rusapai pein, akas nais kiro onok rusapai peu mesin
äiein. Keseria, rusapai kiro paip epar pewon, akasar aparin.
26 Keserianik, Anut nukas kon sarau ro ak karar karar jekur
rawaun pak onok aru pakan pririrwe rai, awaraun sare
momara, amke ak Israel roasiret rawa äsimornuk, kowon.”

4

Pita Jon ori roat näunäu akan amiakap tai matoin.

1 Pita Jon ori roasiret ämän awarona awarona, Karauk
Anut nukan kamuk raiäin roat pak Anut osap nuriäi ou
kameäi roat akan näwäu pak karauk Sadusi* roat nais erek
au rawa koin.
2 Pita Jon ories Anut nukas Jisas meiewon pakan ätäi siräi
mowon awau rau rai, roasiret awaroirin. Ak kiro ämän
roumana, kasiaka pein.
3 Keseria, kiro roat akas Pita Jon orien ämän aparaun
sakau atwatoin. Utianik, ak iukärir senes sarenuk, apari-
anik, karapus owa kurwatoin.
4 Utianik, roasiret sosop kiro opok rain awan ämän
roianik, akan woiaka epar moin. Roasiret akan woiaka epar
moin 5,000 orip sarein.
5 Tapera, Juda roasiret akan roat näunäu pak kamwareäin
roat näunäu pak sintore ämän tamareäi roat* pak ak
Jerusalem näu mena koi tururin.
6 Kiro roat potomana, Anut kamuk raiäu ro näwäu senes,
enip Annas, pak Kaiapas pak Jon pak Aleksanda pak karauk
Annas nukan tupsiu pak tururin.
7 Jon Pita ori akan amiakap pe tai matea, totwatoirin,
“Kiro ro isou aru ro owose jekursa, om tai manou? Au owo
sakaus kiro onok keseririn? Au inon enip pakas keseririn?”
8-9 Pita ko Anut nukan Osou Näus sakau murunuk, kiro
roat awarowon, “Ak roasiret kamwareäin roat näunäu, ak
rusapai iu ro isou aru jekur momurin mesin totoitoi. Ak
owose okoro ro eposek sarewon rai totoitoi.

10 Keserianik, ak erekapu Israel roasiret pak äpu maiei,
Jisas Krais Nasaret menan kon sakaus kiro ro nukan isou
sakau mowon. Kesernuk, ko rurisa ak amiakap tai rau.
Akas ko am äpäs opok wein. Ko meienuk, Anut nukas ko
ätäi up uruan siräi mowon.
11 Kiro Jisas karar mesin meter Anut nukan ämänis äiein,
'Kiro ou tutu ou miäin roat akas aru äiein,
rusapai kiro ou tutu eposek senes sarewon.' *Buk Song 118:22*
12 Kos karar ak imwaraun itok. Kon enip karar sakau orip.
Roasiret kon enip pakas urwena, imwarai. Kar ros okoro
omnokou pakan imäikaun senek itok wa."
13 Kiro roat näunäu ak Pita Jon ories sakau ämän momasa,
iminäu wa, apwatianik, ronkat sosop oin. Ak äpu kiro roat
ori skul sosop manau wa, au erar roat ori. Keseria, ak äpu
au meter Jisas tainori ariairin.
14 Kiro ro kon isou eposek sarewon ko au pak tai rawon
aparin, okon, ak kar ämän aräu senek wa.
15-16 Kesermana, akas kiro owan äsimwatona, kasik nosa,
aka aka ämän keser atoin, "Ik kiro roat ori owosewatau?
Okoro Jerusalem menan roasiret ak erekapu kiro kurur
awas keseririn äpu moin, ik ämäi mau senek wa.
17 Utianik, kiro onok omsaukan roasiret awarona,
rowaiei, okon, ik kiro roat ori Jisas nukan enip pakas karauk
roasiret wa tamarau rai tämatau."
18 Kesermana, roat näunäu akas Jon Pita ori ätäi urwa-
tona, owa tonosa, sakau awatoin, "Au ätäi ätäi Jisas nukan
enip pakas karauk roasiret ämän wa awarau."
19 Pita Jon ories ätäi awaroin, "Ak akasar akan ämän
wasarewe. Anut nukan ronkat owo senek, ik akan ämän
tainorau ra Anut nukan ämän tainorau? Kiro akasar
ronkatewe.
20 Ik kiro onok iken amiokos erekapu aparmoi, roumun,
okon, kon ämän wa utam. Roasiret erekapu awaram."
21-22 Keseria, roat näunäu akas ätäiar Jisas nukan ämän
roasiret awarona, akwataiei rai, sakau ämän awateanik,
utwatona, manoirin. Kiro ro kon isou aru jekur moirin
kon woisan 40 orip itimorwon. Roasiret erekapu apari-
anik, Anut nukan enip jou murianik, Anut nukas kiro
kurur keserwon mesin akan woiaka epar moin. Keseria,
roat näunäu ak roasiret iminewareanik, ak kiro roat ori
tämataun apu wäpik.

Roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin Anut nukan sakau owaun aurin.

23 Roat näunäu akas Pita Jon ori utwatona, manosa, au
ätäi akan jaunakat akan owa turur rain opok potoirin.

Au roat näunäu akas ämän erekapu awatoin awas pote,
jaunakat awaroin.
24 Ak kiro ämän roumana, ak erekapu woiaka karar
mianik, tururmana, Anut keser aurin, “O Anut Näwäu,
okoro omnokou omar pak mas an pak osap erekapu nakasar
ate momon.
25 Meter nan Osou Näu iken askanai, nan sarau ro Devit
nukan oksau pakas keser äiewon,
‘Karauk omsau pakan roasiret owon kasiaka perai?
Kiro roasiret owon akan ronkat atap atap morai?
26 Okoro omnokou pakan roat näunäu ak akan
weräiäun osap jekur momana,
Anut Näwäu pak kon mokoi ik imäikaun sare mowon
Krais pak weräiäun keserin.’ *Buk Song 2:1-2*
27 Epar senes, Herot pak Pontias-Pailot pak karauk omsau
pakan roasiret pak Israel roasiret aka pak erek okoro
Jerusalem näu mena tururmana, Jisas nakan sarau ron enip
tonoi muraun keserin. Nakasar ko sare momon.
28 Ak sarau erekapu meter nakasar nan sakau ronkat orip
pak sare momon epar päun tainorin.
29 O Näwäu, na rusapai kiro roat akas ämän aru ik opok
morai rou! Ik nan sarau roasiret mesin ronkateikoinam,
sareikota, ik nan ämän roasiret sakau mareanik, wa im-
inäm.
30 Na nan ipon sip roasiret opok mota, ak ätäi eposek
saräiei. Na nan sarau mokoi eposek Jisas nukan enip pakas
kurur atap atap mo.”
31 Ak Anut auri kurena, kiro owa rain opok mim senek
pewon. Kesermara, kiro roasiret ak erekapu Anut nukan
Osou Näus sakau kamwaronuk, Anut nukan ämän arem-
ana, iminäu wa.

Roasiret akan woiaka epar moin erekapu woiaka karar moin.

32 Kiro roat akan woiaka Jisas mesin epar moin ak
erekapu woiaka karar momoi, ronkat karar moin. Kar
ron osap kon karar rai äiäu wa. Owo osap karan erekapu
atpanianik, erek oiäi.
33 Jisas nukan ämän oi ariai roat ak Jisas Krais meieanik,
ätäi siräiewon mesin sakau areanik, iminäu wa. Keserna,
Anut nukas kon wou näu oripas ak sarwarnuk, ak rapor
rain.
34 Kiro ses opok, kar ro ko kar osapun wasaräu wa.
Karauk roasiret akas akan omnokou ra, ou orip ra karauk
roat aromana, kiro pakan aiauk oin.
35 Kiro aiauk oi koianik, akas Jisas nukan ämän oi ariai
roat koi arona, akas nais kiro aiauk inäianik, akan jaunakat
osap wäpik roat ariai.

36 Kiro ses opok, kar ro kon enip Josep ko Liwai* nukan
tupsiu pakan ko Saiprus omsau pakan ro rawon. Jisas
nukan ämän oi ariai roat akas ko Barnabas auriai. Kiro enip
onoktapau, roat akan woiaka päurar rawaun ämän mareäu
ro.
37 Ko nais kon kar omnokou eteinak kar ro nurunuk, kau
mowon. Kiro omnokou pakan aiauk oumara, Jisas nukan
ämän oi ariain roat koi arowon.

5

Ananaias Safaira orien onok aru.

1 Utianik, kar ro kon enip Ananaias, kon waun enip
Safaira ori raiäir. Au awan omnokou karauk roat arianik,
aiauk oirin.
2 Kon wau ori au a ateanik, karauk aiauk awakan owa
ämäi moirin. Au sätäumasa, awan aiauk erekapu oi
koumur äiäun rai, karauk aiauk oi pote Jisas nukan ämän
oi ariai roat aroin.
3 Keseria, Pita ko kiro onok keseririn äpu momara,
Ananaias auruwon, “Na Satan owon utota, nan ronkat
erekapu kamenuk, Anut nukan Osou Näu atonormata kiro
omnokou pakan karauk aiauk ämäi momata, karauk oi
koum?
4 Kiro omnokou meter karauk roat akas kau mau wa opok
kiro omnokou nan. Rusapai karauk roat kiro omnokou
aromon kau mianik, aiauk isoin kiro nakan aiauk. Na owo
ronkat oumata, kiro onok aru keserum? Na ro atonorau wa,
na Anut atonorum.”
5 Ananaias ko kiro ämän roumara, omnokou opok our-
mara, meiewon. Roasiret ak kiro opok rain kiro ämän
roumana, karkairianik, sakau iminein.
6 Kesernuk, karauk mokoit awau akas pemana, kiro
meiewon ro omjos kururur mianik, ämäi maneanik, up
kurein.
7 Rai rai, Ananaias nukan wau Safaira ko kiro onok
keserwon äpu wa, owa pewon.
8 Pita nukas kiro asir aiauk ätär muromara, totorwon, “Na
is air, au komut ori awan omnokou pakan aiauk oirin okoro
karar ra?”
Kiro asires auruwon, “Io, aiauk omnokou pakan omurin
kiro karar.”
9 Keseria, Pita nukas ätäi auruwon, “Na owon komut ori
a ateanik, Anut nukan Osou Näu ate aparir? Kiro roat nan
komut ämäi pote up kurein senek, rusapai na meieta, nais
imäisi pote, up kureisaun rorokpai tai rai.”
10 Pita nukas keser äienuk, kurte kiro asir kon isou
siakupai kurir momara, meiewon. Kiro roat owa peanik,

asir meiewon aparmoi, kon enipsau oi ämäianik, pote kon komu up kurein siakup pote up kurein.
11 Keserianik, roasiret woiaka epar moin pak kiro menan roasiret pak erekapu kiro onok keserin roumana, karkairianik, sakau näu iminein.

Kurur atap atap pewon.

12 Jisas nukan ämän oi ariai roat akas roasiret akan amiakap kurur atap atap keserin. Roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin woiaka karar mia, koi meter Solomon nukan tane raiäwon ou kasikaima tururin.
13 Roasiret akas akan sarau aparianik, akan enmaka jou mareäin, sinuk, akas ak pak tururaun iminein.
14 Utianik, roasiret sosop senes akan woiaka Näwäu mesin epar moin, ak pak erek koi tururin.
15 Keserna, roasiret akas karauk roasiret sip orip patan opokas imware koi apu opok nine maroin. Akan ronkat, san penuk, Pita potonuk kon totokus karauk sip roasiret opok nonuk, ak eposek saräun rai keserin.
16 Keseria, roasiret sosop Jerusalem näu mena siakupan akan jaunakat sip orip pak roasiret osou aru orip imware pena, ak eposek sarein.

Juda roasiret akan roat näunäu akas Anut nukan ämän oi ariai roat aru maroin.

17 Keseria, Anut kamuk raiäu ro näwäu senes kon sarau jaukut pak erek rain, ak erekapu Sadusi roat. Ak Jisas nukan ämän oi ariain roat mesin kasiaka penuk, aru maraun keserin.
18 Kesermana, akan marai roat akas Jisas nukan ämän oi ariai roat sakau atwareanik, karapus owa karauk roat maroin opok erek pote kurwaroin.
19-20 Utianik, kiro pututu kar Anut nukan sarau eitekus* pemara, kiro karapus ou imtuemara, Anut nukan ämän oi ariai roat imware kasik nomara, awarowon, “Ak tup näwäu owa potoinai, kiro pakan roasiret awau orip orip rawaun ämän awarowe.”
21 Jisas nukan ämän oi ariai roat kiro ämän tainormana, om teinenuk, tup näwäu owa toneanik, kiro pakan roasiret Anut nukan ämän mare rain.
Anut kamuk raiäu ro näwäu senes nukas kon sarau jaukut pak Juda akan roat näunäu urwarna, koi erek tururin. Ämän karar atea, akan marai roat akas Jisas nukan ämän oi ariai roat karapus owan ak siarakap imware kowaun äsimwaroin.
22-23 Keseria, marai roat ak kiro roat karapus owan imwarau potoin. Ak owa tone apwaroin warnuk, ätäi potea, roat näunäu awaroin, “Ik karapus owa poteanik, im sakau

pene moin aparmun. Kiro karapus ou kamein roat ak kiro
ou sakau kame rain apwaromun. Utianik, ik im tue owa
toneanik, kiro roat apwarau wa."
24 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak kiro tup ou
kamwareäi roat akan ro näwäu ak kiro ämän roumana,
Anut nukan ämän oi ariai roat owoswarou rai ronkat sosop
oin.
25 Keserna keserna, kar ros pemara, awarowon, "Ak rowe,
kiro roat akas karapus owa kurwaroin, ak potomana, iken
tup ou näwäu owa Anut nukan ämän roasiret marorai."
26 Keser awarona, tup ou kameäwon ro näwäus kon
marai roat pak akas Jisas nukan ämän oi ariai roat pote
imware koin. Utianik, roasiret akas ak aiaukus akwaraiei
rai iminewareanik, ak akwarau wa.

Jisas nukan ämän oi ariai roat ak roat näunäu amiakap ämän maun iminäu wa.

27 Akas imware pemana, roat näunäu akan amiakap
tai maromana, Anut kamuk raiäi roat akan näwäus tot-
warowon.
28 "Ik ak kiro ron enip roasiret ätäi wa awarau rai
sakau awaromun, utianik, ak iken ämän tainorau wa.
Akan ämänis Jerusalem näu mena erekapu iwaurewon.
Kesermana, akas äiein, ikes kiro ro weta, meiäun äiemun
rai akas kiro ämän sät aikoin."
29 Pita pak karauk Jisas nukan ämän oi ariai roat akas ätäi
äiein, "Ik Anut nukan ämän karar tainoram. Ik roat akan
ämän wa tainoram.
30 Akas Jisas am äpäs opok äsäi mona, meiewon. Iken
askanai akan Anut nukas meiewon pakan ätäi siräi mowon.
31 Anut nukas ko imäi kämioik toneanik, kon ipou näu
kaimas mowon. Kiro Jisas rurisa iken kamoikaun ro ko iken
onok aru pakan imäikaun ätäi siräi mowon. Keseria, ik
Israel roasiret iken woiok pirirta, iken onok aru pakan jäkäi
mukaun keserwon.
32 Kiro onok keserin ik iken amiokosar aparmun, okon,
okoro ämän areram. Anut nukan Osou Näus nais okoro
ämän äiäu. Inok roasir Anut nukan ämän jekur tainoriäu
Anut nukas kon Osou Näu nuriäu."
33 Roat näunäu ak kiro ämän roumana, ak kasiaka näwäu
penuk, kiro roat akwarona, meiäun kesewaroin.
34-35 Keserna, kar Parisi ro näwäu kon enip Gameliel, ko
nais sintore ämän tamareäwon ro näwäu kiro opok raiäu,
karauk roasiret ak kon ämän jekur tainoriäi. Kos roat
näunäu amiakap siräumara, kiro Jisas nukan ämän oi ariai
roat kasik imware naun awarowon. Kasik imware nona,
kos awarowon, "O jaiat, Israel roat, ak owo onok okoro roat
opok keseraun, ak rapor ronkateinai, keserwe.

36 Ak äpu, woisan rumukäu wa opok, kar ro kon enip
Teudas nukas pemara, isaka ro näwäu rai äumara, nukasar
kon enip jou oik me ariäu. Kesernuk, roat 400 orip ko
tainorin. Karauk roat akas ko we rauna, meienuk, kon
tainoriäi roat ak erekapu imine manoutoin. Kon onok ätäi
päu wa.
37 Rai rai, roat näunäu akas roasiret akan enmaka
buk näwäu opok wäun ses, kar ro kon enip Judas, ko
Galili provins pakan pemara, roasiret sosop ko aparmana,
tainorin. Ko nais roat akas we kurena, meienuk, kon
tainoriäi roat ak nais erekapu imine manoutoin.
38 Keseria, is kiro onokun ak awarom, ak kiro roat mesin
kurte kasiaka wa päu. Akan owo onok keseriäi kiro roat
akan ronkatis raroi, kiro ekep wa rawai, rai rai, wasaräi,
okon, utwarona, rawe. Utwaroinai, apware rawe.
39 Utianik, kiro ronkat Anut pakas kowon ronkat roi ik
tämarau senek itok wa. Ik kiro onok keseram, kiro ik Anut
pak weräiäu senek weräiäm.”
40 Kiro roat näunäu ak Gameliel nukan ronkat eposek
arowon roianik, tainorin. Keseria, akas kon ämän tainoria,
Jisas nukan ämän oi ariäi roat urwarna, pena, mur katuau
oripas mänkäsi owaromoi, ak Jisas nukan enip ätäi roasiret
wa awarau rai tämarea, utwarona, manoin.
41 Keserna, Jisas nukan ämän oi ariai roat, ak roat näunäu
utwaromoi, kasik nea, woiaka näwäu ererin. Owon, Anut
ko ronkatewon ak itok Jisas nukan enip pakas tätäi oin.
42 Omre orip orip, ak Anut osap nuriäi tup ou näwäu owa
pak roasiret akan owa atap atap potomoi, akas Jisas Krais
nukan ämän eposek roasiret tamareäin.

6

Jisas nukan ämän oi ariain roat sarwaraun roat 7 orip sare maroin.

1 Kiro ses opok, roat sosop Jisas mesin akan woiaka epar
mianik, karauk Juda roat Grik ämän miäi akas Juda roat
ak Ibru ämän miäi kewareanik, awaroin, “Omre orip orip
ak akan wäimäs asiret sarwareäi. Utianik, ak iken wäimäs
asiret wa sarwareäi.”
2 Keseria, Jisas nukan ämän oi ariai roat akas kiro roat
akan woiaka Jisas mesin epar moin erekapu urwarna, koi
tururna, awaroin, “Ik Anut nukan ämän roasiret awaraun
sarau utomoi, roasiret orip orip o araun kiro onok itok wa.
3 Kesek okon, akasar iken jaunokot 7 orip ak kamuk sare
marowe. Kiro roat ak Anut nukan Osou Näu pak ronkat
eposek orip sare marowe. Kiro sarau kiro roat opok marota,
kiro sarau akas maiei.

4 Ika omre orip orip Anut auria, kon ämän roasiret aware
ariäm.”
5 Roasiret akan woiaka epar moin ak akan ämän roumoi,
nepipirmana, akas roat kesek sare maroin: Stiven, kon
wou epar senes mowon, Anut nukan Osou Näus kon ronkat
erekapu kameäwon, Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Par-
menas, Nikolas. Kiro Nikolas ko kar omsau pakan ro,
Antiok menan, meter kon wou piriria, Anut nukan ämän
tainorianik, koi Juda roasiret pak enip owon.
6 Kiro roat 7 orip sare maroin ak Jisas nukan ämän oi ariäi
roat akan amiakap pe tai maroin. Keserna, akas Anut auria,
sarau sakau maun akan ipiaka kiro roat akan tapiakap
maroin.
7 Keseria, Anut nukan ämän Jerusalem mena erekapu oi
potoin. Roasiret sosop kiro mena rain akan woiaka Jisas
mesin epar mianik, ko tainorin. Karauk Anut kamuk raiäi
roat sosop ak nais akan woiaka Jisas mesin epar moin.

Juda roat näunäu akas Stiven sakau atoin.

8 Kiro ro Stiven Anut nukas kon wou näu oripas ko
isanarianik, sakau nurunuk, kos roasiret akan amiakap
kurur atap atap kesernuk, aparin.
9 Utianik, karauk Juda roat akas kiro onok aparianik,
kasiaka penuk, ko pak ketäiein. Kiro roat ak akan owa
atapur tururiäi. Akan tururiäi ou enip Sarau Roat Wa akan
ou äiäi. (Enip onoktapau, kiro roat meter sarau roat slev
raiäi, rusapai kiro sarau utoin.) Karauk ak Sairini menan,
karauk Aleksandria menan, karauk Silisia omnokou pakan,
karauk Esia provins pakan roasiret kiro opok tururiäi.
10 Anut nukan Osou Näus Stiven ronkat eposek nurunuk,
kar ros kon ämän itimorau senek wa.
11 Keseria, akas kon enip opok ämän sätäumoi, karauk
roat aiauk areanik, akan woiaka siräi momana, awaroin,
“Epar senes, kos Moses Anut ori jeje ämän roasiret
awarowon roumun.”
12 Keseria, ak kiro sät ämän roumana, roasiret pak menan
roat näunäu pak sintore ämän tamareäin roat ak kasiaka
penuk, Stiven pote sakau ateanik, roat näunäu amiakap
reur potoin.
13 Keseria, karauk roat ko enkup sät äiäun erek tainware
potomoi, äiein, “Okoro ro ko orip orip Anut osap nuriäi tup
ou näwäu pak, Moses nukan sintore ämän aru wa tainorau
rai roasiret awareäu.”
14 Kos äiewon, “Kiro Nasaret menan Jisas nukas iken
okoro tup ou näwäu uräi kuräi. Kos iken onok Moses nukas
ätär mukowon utonai, awau onok tainorwe awarowon.”
Kos keser äienuk, roumun.

15 Roat näunäu kiro opok rain akas Stiven sakau aparin,
kon neputapau Anut nukan sarau eitek nukan neputapau
san jereäu senek jerewon aparin.

7

Stiven nukas roat näunäu awarowon.

1 Keseria, Anut kamuk raiäu ro näwäu senes nukas akan
ämän roumara, Stiven totorwon, "Kiro ämän äiäi epar ra?"
2-3 Stiven nukas ätäi äiewon, "O jaiat, moniat, ak rowe!
Meter iken amkinip jaunok Apraham ko Haran omsau potau
wa opok, Anut ko arou sakau oripas Mesopotemia omsau ko
siakup pemara, auruwon, 'Na nan omnokou pak nan jaunat
pak utwaroinam, kar omnokou na ätär musaurim opok pot.'
Stat 12:1
4 Kesernuk, Apraham ko Mesopotemia omsau utia, Haran
omsau opok pote rawon. Kiro omsau pote rawa rawa, kon
momok meienuk, Anut nukas äsimornuk, okoro omnokou
ik rusapai raum opok koi rawon.
5 Anut nukas Apraham kar omnokou nukan senes saräun
nurau wa. Wa senes wa. Ko kar om eteinanak nais nurau
wa. Utianik, Anut nukas ko okoro omnokou mesin paip
muromara, auruwon, 'Tawa naka meieta, nan asanat okoro
omnokou aram.' Kiro ses opok Apraham ko mokoi wäpik
raunuk, Anut nukas kiro paip muruwon.
6 Anut nukas keser auruwon, 'Nan asanat ak karauk
omsau opok pote rawaiei. Kiro omnokou opok pote rawaiei
kiro akan omnokou senes wa. Keserna, kiro omsau pakan
roat akas nan tupsiu woisan 400 orip sarau roat senek sare
marea, aru maraiei.
7 Utianik, tawa isas kiro omsau pakan roasiret aru
maroita, ak ätäi okoro omnokou opok koumana, isan enim
jou muraiei.' *Stat 7:6-7*
8 Keseria, Anut nukas paip awau enip 'enmaka kerau
pätiraun' Apraham auruwon. Anut nukas keser aurnuk,
Apraham nukan mokoi Aisak penuk, omre 8 opok mokoin
enip kerau pätirwon. Rai rai, Aisak nukan mokoi Jekop pe-
won. Kiro mokoi ko iken askanai 12 orip akan momonaka.
9-10 Jekop nukan mokoit, iken amkinip jaunokot akas akan
amunaka Josep mesin kasiaka penuk, karauk omsau pakan
roat aiaukun arona, akas kau mona, aiauk oin. Kiro roat
akas ko Ijip omsau imäi potoin. Utianik, Anut ko Josep utau
wa. Ko pak erek raumara, ko sareanik, kon usu erekapu
jäkäi muruwon. Josep ko Ijip akan kamwareäwon ro näwäu
ori raiäu ses opok, Anut nukas ronkat eposek nuruwon.
Kamwareäwon ro nukas Josep ro eposek aparmara, kos

Josep kiro omsau pak kon owan osap pak kamäun sarau
nuruwon.
11 Keseria, kiro ses opok Ijip omsau pak Kenan omsau pak
om nau wa, okon, sou näwäu penuk, roasiret ak usu näwäu
oin. Iken askanai o owau senek itok wa.
12 Jekop nukas o Ijip omsau rau ämän roumara, kon
mokoit onoktoroi äsimwaronuk, Ijip omsau o kau maun
potoin.
13 Kiro o patarianik, ak ätäi o owaun Ijip omsau potona,
Josep nukas kon awakut keser awarowon, 'Is Josep, akan
amunaka.' Kesernuk, Ijip kamwareäwon ro ko Josep nukan
tupsiu äpu marowon.
14 Keseria, Josep kon awakut äsimwaronuk, pote kon
momok Jekop pak kon tupsiu 75 orip koi ko pak Ijip omsau
rawaun ämän surmarowon.
15 Keserna, Jekop kon tupsiu pak Ijip omsau pote raumara,
nuka pak iken asanokot 12 orip pak erekapu meiein.
16 Keseria, karauk roat akan enmaksau ätäi imware koi,
Sekem mena meter kiro omnokou Apraham nukas Amo
nukan tupsiu pakan kau mowon opok koi up kurwaroin.
17 Meter Anut nukas Apraham pak ak kiro omsau ute
manaun paip muruwon, kiro paip epar päun siakup penuk
penuk, iken askanai ak Ijip omsau opok rain akan tupsiu
sosop sarein.
18 Keseria, kiro ses opok kar ro Ijip akan kamwareäwon
ro pewon. Kiro ro ko Josep nukan enip äpu wa.
19 Kiro ro näwäus iken amkinip jaunokot sätwaromara,
onok aru mareanik, akan mokoinakut kasik oi
känkurwarona, meiäurai rai, sakau ämän maroin.
20 Kiro ses opok, Moses pewon. Kiro mokoi aparin
kon nepu eposek senes. Keseria, momok anak ories kiro
mokoinak awan owa ämäi mosa, keir 3 orip rawon.
21 Rai rai, ko kasik imäi ne mona, kamwareäwon ro nukan
asinakus imäumara, kon mokoi senek kamewon.
22 Roat akas Moses Ijip akan onok eposek erekapu ätär
murin. Ko enip näwäu orip sarewon. Owo sarau maun pak
ämän aräun pak ko itok.
23 Moses ko woisan 40 orip sarenuk, kon jaukut Israel
roasiret owose sarau morai rai apwarau potaun ronkate-
won.
24 Kar omre opok, ko kar Ijip ros kar Israel ro wemara,
aru muruwon, aparianik, kos Israel ro saremara, kiro Ijip
ro wenuk, meiewon.
25 Moses nukan ronkat kiro kon jaukut keser ronkatäiei,
'Anut ko Moses nukan ipou pakas ik sareikauru.' Utianik,
ak keser ronkatäu wa.

26 Ätäi kar omre opok, Moses kar Israel ro kon jauk ori
awaka awaka weräi rairin opok pewon. Ko au weräi rairin
pote patwatomara, awatowon, ‘Ei, au owon jaun ori awaka
awaka weraurair?’
27 Jauk aru muri rawon ros Moses suor kuremara,
auruwon, ‘Na inokos ik kamoikeanik, wasareikaun ro sare
musowon?
28 Kukam nas kar Ijip ro we kureta, meiewon senek,
rusapai nais is iworaurum ra?’ *Kisim Bek 2:14*
29 Moses ko kiro ämän roumara, kon ronkat Ijip akan ro
näwäu kiro ämän roianik, sakau atoiria, iworonuk, meiäm
raumara, ko imine Midian omsau potowon. Kiro opok pote,
ko mokoi oirori orip sarewon.
30 Woisan 40 orip manonuk, Anut nukan sarau eitek karas
Sainai omtapau siakup ro wa raiäi mena Moses siakup
pewon. Kiro eitek am eteinak pakas ep arou uru rawon
aparwon.
31 Moses ko kiro onok pewon aparmara, ronkat sosop
oianik, jekur aparaun siakup potonuk, Anut nukas keser
auruwon rowon.
32 Anut nukas äiewon, ‘Is Anut nan askanai akan eit.
Apraham, Aisak, Jekob is akan eit.’ *Kisim Bek 3:6*
Moses ko karkairianik, aparaun sakau iminewon.
33 Kesernuk, Näwäus auruwon. ‘Na nan ison pakan su oi
mo. Owon, kiro omoi na tai raum kiro omnokou asu.
34 Ijip omsau pakan roat akas isan roasiret opok onok
aru maroin is aparianik, ak sarwaraun waiein roimin. Is
rusapai kiro usu pakan imwaraun nem. Keseria, rusapai is
na Ijip omsau ätäi äsimoisoita, potam.’ *Kisim Bek 3:5-10*
35 Kiro Moses karar meter roat kon ämän rowau utomana,
aurin, ‘Na inokos ik kamoikeanik, wasareikaun ro sare
musowon?’ Ko Anut nukasar kiro roat kamwaraun
äsimoronuk, pote ätäi imware kowaun ro sare muruwon.
Anut ko kiro sarau eitek am eteinak opokas pewon nukan
ipou pakas Moses sakau nuruwon.
36 Keseria, Moses nukas Israel roasiret imware koumara,
kurur atap atap Ijip omsau opok kesermara, pote mas an
enip Osou opok kesermara, pote ro wäpik mena keserwon.
Woisan 40 orip ko keserwon.
37 Kiro Moses kararasar Israel roasiret awarowon, ‘Anut
Näwäu nukas is äsimoirowon senek tawa kon ämän
roianik, areäun ro kar äsimorai. Kiro ro akan jaunaka
senes.’ *Lo 18:15*
38 Kiro ro Moses kararasar roasiret pak erek ro wäpik
mena turur rawon. Ko Sainai omtapau opok Anut nukan
sarau eitekus eposek rawaun ämän aurnuk, Moses nukas
iken askanai kiro ämän awarowon.

39 Utianik, iken askanai ak kon ämän rowau utoin. Akan
woiaka pirirmana, Ijip omsau rawaun ätäi ronkatein.
40 Keseria, roasiret akas Eron aurin, ‘Nas ik karauk eitek
totok ate mukota, amke ik pak potaiei. Kiro Moses ko ik Ijip
omsau pakan imäiki kowon, ko eras manowon rä ik äpu
wa.’ *Kisim Bek 32:1*
41 Kiro omre opokar, ak kar bulmakau nak nukan totok
ate mianik, ak kiro sät eitek opok opur amkea, kon enip
jou murin. Ak kiro osap akan ipiakasar ate momana, akan
woiaka ererin.
42 Keserna, Anut nukas ak mekesirak arowon. Ak san keir
pak pai pak akan enmak opokas tup apariäi. Anut nukan
ämän roianik, areawon ro Emos nukas keseriar jer wewon,
‘Ak Israel roasiret ak meter woisan 40 orip ro wäpik mena
rain, ak bulmakau pak sipsip pak wemana, amkeanik, tup
aparmana, ak isan enim jou murau wa.
43 Ak Molok nukan tup ou ser pak akan eitek Repan
nukan pai totok pak ak ämäi potoin. Kiro osap totok meter
akas ate mianik, akan enmak jou murin. Keseri, okon, is
ak utwareanik, äsimwaroita, Babilon* omsau opok pote
rawaiei.’ *Amos 5:25-27*
44 Meter iken askanai ak ro wäpik mena rain, akan tup
ou seris moin. Anut nukas Moses kiro ser ou nukan totok
ätär murunuk, aparwon. Anut nukas ko ou kesekur mo räi
auruwon.
45 Rai rai, kiro Anut nukan ser ou mokoit akas oumoi,
ämäimana, Josua karauk roasiret pak Anut nukas sarware-
anik, kiro omnokou pakan roasiret emwaronuk, ak kiro
omnokou oianik, kiro ser ou moin. Iken askanai akas kiro
omnokou opok akan tup ou ser ou oi koi mona, rawon pote
Devit pewon ses opok.
46 Anut nukas Devit nukan onok eposek aparianik, ko wou
näu sarewon. Devit nukas Anut auruwon, ‘Meter Jekop
nukas na jou musiäwon. Rusapai is kar tup ou sakau
musaun rai aisom.’
47 Utianik, Anut nukas wa mam aurnuk, kon mokoi
Solomon nukas kiro tup ou muruwon.

48-49 Utianik, Anut Näwäu ko roat akas ou miäi owa wa
raiäu. Anut nukan ämän roianik, areäu ro Aisaia nukas
jer wewon senek, ‘Näwäu nukas keser äiewon, “Omar oik
kiro isan tanäun pasar senek. Omnokou kiro isan isi me
rawaun omoi. Isan ou owo senek muraiei? Isan sumaun
mena erapok rau?
50 Isan ipiasar kiro osap erekapu ate momin.” ’ *Aisaia
66:1-2*
51 O, rusapaian roasiret, ak akan asanakat raiäin senek.
Akan woiaka kiro roat ak Anut nukan ämän eparar wa

roiäin senek, ak nais ämän wa roiäi. Ak akan asanakat senek. Ak Anut nukan Osou Näu nukan ämän wa tainoriäi.
52 Akan askanai akas Anut nukan ämän roianik, areain roat erekapu akwarona, meiein. Ak kiro roat Anut nukan sarau ro eposek kowai äiein nais akwarona, meiein. Rusapai nais akas kiro sarau ro eposek kon iwäi jaukut ipiakap marona, ko wena, meiewon.
53 Meter Anut nukan sarau eitek akas ak Juda roasiret Anut nukan sintore ämän aroin, utianik, ak kiro tainorau wa."

Roat akas Stiven aiaukus wena, meiewon.

54 Ak kiro ämän roumana, aiakpanak kartitirmana, Stiven mesin kasiaka pewon.
55 Utianik, Anut nukan Osou Näus Stiven ko sakau nurunuk, ko omar oik sakau aparmara, Anut nukan arou sakau näwäu pak Jisas ko Anut nukan ipou näu kaima tai rawon aparwon.
56 Kiro aparmara, äiewon, "Rowe, omar oik is Ro Nukan Mokoi nukas Anut nukan ipou näu kaima tai rau aparim."
57 Keser äienuk, akan ipiakas raiaka pene momana, ak ätäi sakau urweanik, erekapu siräianik, kurte pote Stiven sakau atoin.
58 Ak kiro omoian ate reur ne mena kasakup oi känkurena, nonuk, ko aiaukus wein. Stiven wäun roat akas akan omjo rumukäu oi mianik, kar ro enip Sol siakup turur mona, kame rawon.
59 Ak Stiven aiaukus wena wena, kos keser auruwon, "Jisas Näwäu, na isan osou ou!"
60 Ko uou sur wemara, ätäi sakau urwemoi, äiewon, "Näwäu, na kiro roat akan onok aru jäkäi mar." Ko keser äianik, meiewon.

8

1 Sol ko ak Stiven wena, meiewon aparianik, kon wou ererwon.

Sol nukas roasiret akan woiaka epar moin aru marowon.

Kiro omre karar opokar, kiro Juda roat Jerusalem menan roasiret akan woiaka epar moin onoktoroi aru mare rauna, ak erekapu Judia provins opok pak Samaria provins opok imine mane kurein. Jisas nukan ämän oi ariai roat karar ak Jerusalem mena rain.
2 Karauk roat akan woiaka epar moin akas Stiven mesin woiakati maronuk, sakau waianik, up kurein.
3 Utianik, Sol ko roasiret woiaka epar miäi aru mareanik, akan owa karar karar tonomara, roasiret akan woiaka epar moin rewareanik, imware karapus owa koi kurwareäwon.

Filip nukas Anut nukan ämän Samaria provins pakan roasiret marowon.

4 Kiro roasiret ak imine manoin ak karauk mena poteanik,
Anut nukan ämän karauk roasiret maroin.
5 Filip ko kar näu mena Samaria provins opok potomara,
Krais nuka mesin roasiret ämän marowon.
6 Roasiret ak Filip nukan ämän roumana, kos Jisas nukan
enip pakas kurur atap atap keserwon aparianik, ak kon
ämän jekur roi rain.
7 Karauk roasiret sosop ak osou aru akan woiaka uru
rawon, kos Jisas nukan enip opakas oi kurwaronuk, pio-
rianik, manoin. Roasiret sosop akan enmaksau meiewon
ariäu senek wa pak, karauk roasiret isiaka aru pak kos
jekwarowon.
8 Keseria, kiro Samaria provins pakan roasiret akan
woiaka uru näwäu nepipirin.
9 Kar ro ko kiro mena raiäu, kon enip Saimon. Ko orip
orip os ämänis kurur atap atap kesernuk, Samaria menan
roasiret aparianik, ak epar rai akan woiaka epar moin. Kos
äiäu, "is ro näwäu".
10 Roasiret erekapu, roat näunäu pak karauk roat enmaka
näwäu wa, ak kon ämän jekur roi raiäi. Akas kiro eitek
enip 'Sakau Näwäu' omnokou opok pemara, kos Saimon
äräräwon äiäi.
11 Ko kon os ämänis omre orip orip kurur atap atap miäu,
okon, ak ko tainoriäin.
12 Utianik, Filip nukas Anut koi kamwaraun ämän pak
Jisas Krais nukan ämän roasiret awarowon. Kiro ses opok
roasiret ak akan woiaka pirirna, an jomaroin.
13 Saimon nais kon wou epar mowon. Ko an joi kuremara,
Filip pak ari raumara, Filip nukas kiro kurur atap atap
keserwon aparmara, ronkat sosop owon.
14 Karauk Jisas nukan ämän oi ariai roat ak Jerusalem
mena raiäi, Samaria provins pakan roasiret ak Anut nukan
ämän roianik, akan woiaka epar moin roumana, akas Pita
Jon ori kiro provins äsimwatona, potoirin.
15 Kiro ro ori au Samaria provins neanik, kiro roat akan
woiaka epar moin Anut nukan Osou Näu owaurai rai Anut
auririn.
16 Ak Jisas nukan enip pakas karar an join, okon, Anut
nukan Osou Näu akan woiaka uru nau wa.
17 Keseria, Pita Jon ories awan ipiaka, kiro roasiret akan
woiaka epar moin akan tapiaka opok marona, Anut nukan
Osou Näu ak opok nowon.
18-19 Saimon ko kiro Jisas nukan ämän oi ariai roat ories
roasiret akan tapiaka atona, Anut nukan Osou Näu oin
aparmara, aiauk ataun oi koumara, awatowon, "Au kiro

sakau is erek irower. Keseria, inok ro isan ipi kon tapau opok moita, ko nais Anut nukan Osou Näu owai.”

20 Pita nukas ätäi auruwon, “Anut nukas kiro sakau erar ikiäu, nan ronkat Anut nukan osou kiro aiaukus kau miäi rai ronkatäm ra? Wa senes wa. Na keser ronkatem, nan aiauk orip ep näwäu opok nam.

21 Okoro sarau iu momur kiro nan sarau wa. Anut nukan amuk opok nan won uru eposek wa.

22 Keseria, nan won ätäi pirirnam, kiro onok aru sumkäineinam, Anut aurta, kiro nan ronkat aru jäkäi musai.

23 Na osap sosop owaun wonas weäum. Nan won uru onok aru nukas na sakatoisi rau apaisom.”

24 Saimon nukas ätäi Pita keser auruwon, “Awas Anut Näwäu is sareiräun aurwer. Keserna, kiro onok awas airoir is opok wa päi.”

25 Jisas nukan ämän oi ariain roat ori au Jisas nukan ämän roasiret mare kuremasa, au ätäi Jerusalem näu mena poteanik, apu opok mena mena Samaria provins opok awas Jisas nukan Ämän Eposek mare mare potoirin.

Filip nukas Itiopia menan ro näwäu an jomurowon.

26 Kar Anut nukan sarau eitekus peanik, Filip auruwon, “Na siräinam, apu Jerusalem menas Gasa mena poteäi opok pot. Kiro apu ro wäpik menas potowon.”

27 Keseria, Filip ko siräumara, potowon. Kiro apu opok ko kar ro aparwon. Kiro ro ko Itiopia omsau kameäwon asir enip Kandasi nukan aiauk kameäu. Ko Jerusalem mena Anut jou muromara, karis pakas ätäi kon mena potaun pote rawon.

28 Ätäi kon mena pote pote rai, kon karis opok tanemara, kar buk meter kar Anut nukan ämän roianik, areawon ros jer wewon, ninare ninare potowon.

29 Anut nukan Osou Näus Filip auruwon, “Na kiro karis siakup tone tararnam, erek potower.”

30 Keseria, Filip ko kurte siakup tonomara, kiro ämän Anut nukan ämän roianik, areawon ro Aisaia nukas jer wewon ninare potowon rowon. Keseria, Filip nukas kiro ro totorwon, “Na kiro ämän ninareram onoktapau na äpu ra?”

31 Kiro ros ätäi Filip auruwon, “Kar ros kiro ämän onoktapau ätär murunuk, kiro epar is onoktapau äpu mam. Is owose kiro ämän onoktapau äpu mam?” Keseria, kos Filip auruwon, “Na karis oik peinam, is siarap tane.”

32 Kiro jer ko ninarewon kiro Anut nukan ämän areawon ro nukas keser jer wewon,

‘Akas ko sipsip senek wena, meiäun sakau ate koin. Ko
sipsip nak senek kon urik patirna, ko piorau wa. Kiro
ro ko kar ämän aräu wa.
33 Roat akas kon enip tonoi muria, ak kon ämän jekur
wasare murau wa. Kar ros kon tupsiu amop mau senek
wa. Ak ko wena, meiewon. Ko okoro omnokou opok rawau
wa.’ *Aisaia 53:7-8*
34 Kiro ro näwäus Filip auruwon, “Na is air Anut nukan
ämän roianik, areawon ro kiro inok mesin äieu? Nuka
mesin äieu ra, kar ro mesin äieu ra?”
35 Kesernuk, Filip nukas kiro ämän onoktapau pakas Jisas
nukan ämän eposek auruwon.
36 Au apu opok potea, kar an unik rawon, opok peirin.
Ko an unik aparmara, äiewon, “An okoro rau, na is an
jomuraun itok ra?”
37 [Filip nukas auruwon, “Nan won epar senes momon
roi, is na an jomusaun itok.” Kos ätäi Filip auruwon, “Isan
woi epar mom, Jisas ko Krais, Anut nukan mokoi senes.”]
38 Keseria, kos kon sarau roat awaronuk, akas karis atona,
sume raunuk, Filip kiro ro ori an opok noirin. Kiro opok
Filip nukas kiro ro näwäu an jomurowon.
39 Au keseria, an utia, apu opok peanik, kurte Anut nukan
Osou Näus Filip imäi manowon. Kiro ro näwäu ko ätäi Filip
aparau wa. Kiro ro ko wou uru nepipirmara, kon mena ätäi
potowon.
40 Filip ko Asdot mena pote tue momara, karauk mena
mena Anut nukan ämän roasiret aware aware potomara,
ko Sisaria mena potowon.

9

Sol kon wou pirirwon.

1-2 Sol nukas Jisas nukan tamareäu roat akware kuräun
ämän sakau mowon. Keseria, kos Anut kamuk raiäi roat
akan näwäu siakup potonuk, jer we nurunuk, Damaskus
mena pote Juda roasiret akan tururiäi owa potea, inok
roasir akan woiaka Jisas mesin epar moin tarwaromara,
sakau atwareanik, Jerusalem mena imware kowaun auru-
won.
3 Keseria, Sol ko Damaskus mena pote pote, ko kiro näu
mena siakup tononuk, kurte kar arou näwäu ermän senek
omar oikas ko opok kurewon.
4 Kesernuk, Sol ko omnokou opok ouri nonuk, kar ron
pätu senekus keser auruwon rowon, “Sol, Sol, na is owon
onok aru muroram?”
5 Kos ätäi äiewon, “Näwäu, na inokos?” Kiro pätus ätäi
äiewon, “Is Jisas nukas na is onok aru muroram.

6 Na siräinam, kiro näu mena ton. Tawa, kar ros koumara,
na owo onok keseraun aisai.”
7 Kiro roat ak Sol pak potoin ak karkairianik, apik tai rain.
Ak kiro pätu roin, kar ro aparau wa.
8 Keseria, Sol ko siräia, kon amuk amarewon, ko amuk
utup sareanik, apu aparau senek wa. Kesernuk, kon ipou
atea Damaskus näu mena imäi tonoin.
9 Ko omre 3 orip amuk utup rawon. Kiro ses opok ko wou
aru monuk, o pak an pak jau wa.

10 Kar Jisas nukan tamareäwon ro ko Damaskus mena
rawon kon enip Ananaias, ko Näwäu nukas nine epir
pakaima, auruwon, “Ananaias.” Kos ätäi äiewon, “Näwäu,
is okoro raim.”
11 Näwäu nukas auruwon, “Na siräinam, kiro apu enip
Tuku opok potoinam, Judas nukan owa kar ro kon enip Sol,
ko Tarsas näu menan pote totwar. Kiro ro ko Anut auri rau.
12 Sol nukas nine epir pakaima, kar ro kon enip Ananaias
nukas pemara, kon amuk atonuk, ätäi apu aparaun ätär
muruwon.”
13 Ananaias nukas ätäi auruwon, “Näwäu, is kiro ro
Jerusalem mena nan roasiret aru mareäu ämän sosop
airona, roimin.
14 Anut nukan kamuk raiäi roat näunäu akas ko kiro onok
aru maun sakau nurin. Okoro menan roasiret na jou musiäi
kos Jerusalem mena imware potea, karapus owa kuräun
pewon.”
15 Utianik, Näwäu nukas ätäi auruwon, “Na isas aisom
pot. Kiro ro ko isan ämän oi ariaun sarau ro sare momin.
Kos karauk omsau pakan roasiret pak akan kamwaraun
roat näunäu pak Israel roasiret pak isan ämän awarai.
16 Isakasar ko is mesin usu näwäu owaun ko ätär muram.”
17 Keseria, Ananaias ko Sol rawon owa potomara, kon
ipou Sol opok momara, auruwon, “Jai Sol, Jisas näwäu
nukasar na apu koumon opok pewon. Kosar is na rawa
äsimoirnuk, koim. Na ätäi om aparnam, Anut nukan Osou
Näu na opok ok päura.”
18 Kesernuk, kurte osap kes senek Sol nukan amuk opok
rawon jäkäi nonuk, ko ätäi om aparwon. Keseria, ko
siräinuk, karauk roat akas ko an jomurin.
19 Keseria, Sol ko o jemara, ko ätäi kon iris sarewon.

Sol nukas Damaskus näu mena Anut nukan ämän mowon.

Sol ko karauk omre Jisas nukan tamareäwon roat pak
Damaskus mena rawon.
20 Ko siräumara, pote Juda roasiret akan tururiäi owa
potomara, roasiret Anut nukan ämän maromara, äiewon,
“Jisas Krais ko Anut nukan mokoi senes.”

21 Roasiret erekapu ak kon ämän roumana, karkairin,
akas äiein, “Okoro ro kos Jerusalem menan roasiret akas
Jisas nukan enip ate jou mona, kos aru mareäu. Ko okoro
mena inok roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin
imwareanik, Jerusalem mena pote aru maraun kowon.”
22 Utianik, Sol nukan ämän marowon sakau näwäu senes
sarenuk, Juda roasiret Damaskus mena rain ak kon ämän
roianik, karkairin, kos sakau awareanik, äiewon, “Jisas ko
Krais, kiro ro Anut nukas ik ätäi imäikaun äsimornuk,
kowon.” Kesernuk, roasiret ak kon ämän sätäu rai aurau
senek wa.
23 Omre sosop manonuk, Juda roat näunäu ak tururianik,
Sol wena, meiäun a atoin.
24 Karauk roat akas Sol wena, meiäun ämän roumana,
Sol aurna, rowon. Roat ak kiro mena porim rorok erekapu
kameanik, Sol kasik nonuk, wena, meiäun rai pututu
sanpeu orip orip kame rain.
25 Kar pututu kon tainoriäi roat akas imäianik, pote ou
amarer opokas kar kopser näwäu uru nonuk, menan porim
kasikaima imäi mona, neanik, manowon.

Sol ko ätäi Jerusalem mena tonowon.

26 Sol Jerusalem mena potomara, karauk Jisas nukan
tamareäwon roat pak tururaun potowon. Utianik, kiro roat
ak erekapu ko aparmana, iminein. Akan ronkat ko sätäura
äiein. Iminemoi, kon ämän akan woiakas epar mau wa.
27 Keseria, Barnabas nukas Sol saremara, Jisas nukan
ämän oi ariai roat siarakap imäi tonowon. Kos karauk
roat, Sol nukas Jisas apu opok aparnuk, Näwäus auruwon
erekapu awarowon. Barnabas nukas karauk roat Sol nukas
Damaskus mena Anut nukan ämän sakau marowon nais
erekapu awarowon.
28 Keseria, Sol kiro roasiret pak Jerusalem mena raia,
karauk mena Jerusalem mena siakup erekapu potomara,
Jisas nukan ämän sakau mare ari rawon. Ko iminäu wa.
29 Karauk Juda roat ak Grik ämän miäi akas Pol pak
ämänis ketäianik, kiro roat akas kasiaka penuk, Sol wena,
meiäun ronkatein.
30 Karauk roat akan woiaka epar moin roat akas kiro roat
akan ronkat äpu momoi, Sol Sisaria mena imäi poteanik,
kon mena Tarsas äsimorin.
31 Keseria, Judia provins pak Galili provins pak Samaria
provins pakan roasiret woiaka epar moin ak päurar rain.
Ak weräiäu wa, kiro pakan roasiret akan woiaka epar
mianik, Anut Näwäu pak kon Osou Näu pak awas ak sakau
marosa, päurar raia, sosop sarein.

Pita nukas kar ro enip Inias jekur mowon.

32 Pita ko mena erekapu Anut nukan ämän mare ari
rawon. Kar omre opok, ko kar mena enip Lida kiro menan
roasiret akan woiaka epar moin apwarau potowon.
33 Kiro mena kar ro kon enip Inias aparwon. Kiro ro kon
enipsau erekapu meiewon, ko woisan 8 orip pasar sau opok
karar nine rawon manau senek wa.
34 Pita nukas kiro ro aparmara, auruwon, “Inias, rusapai,
Jisas nukas na jekusi mai. Na siräinam, nan pasar jekur
mo.” Kesernuk, kiro ro ko kurte siräiewon.
35 Kiro Lida menan roasiret pak, Saron menan roasiret
pak ak kiro onok aparia, Näwäu mesin akan woiaka piririn.

Pita nukas Tabita ätäi siräi mowon.

36 Kar Jisas nukan tamareäwon asir ko Jopa mena
raiäwon, kon enip Tabita. Grik ämänis Dorkas äiäi. Ko
orip orip onok eposek karauk roasiret osap wäpik kos
sarwareäu.
37 Kiro ses opok, ko sip näwäu oumara, meiewon. Kon
enipsau an jomuri momana, ou waru kämioik mona,
rawon.
38 Lida mena kiro Jopa mena siakup rau. Keseria, Jisas
tainoriäi roat ak Pita ko Lida mena rau ämän roumana,
akas ro oirori äsimwatona, pote Pita keser auririn, “Na ik
siarokop kurte koi.”
39 Keseria, Pita nukas siräumara, kiro roat ori pak
potowon. Ko kiro mena potonuk, akas imäianik, kiro ou
waru opok imäi tonoin. Wäimäs asiret ak erekapu Pita
siakup koi tururia, ate waiein. Akas kiro omjo pak karauk
osap Dorkas nukas ate mianik, arowon Pita ätär murin.
40 Pita nukas roasiret erekapu kasik äsimwaronuk, nona,
ko kon uou sur wemara, Anut auruwon. Keser kurea, kos
pirirmara, kiro asir nine moin opok amuk kure aparmara,
äiewon, “Tabita, na siräu.” Kesernuk, kiro asir ko ätäi
amuk pitainemara, Pita aparianik, siräumoi, kon patan
opok tanewon.
41 Pita nukas ko siakup potea, kon ipou atomara, siräi
murunuk, kiro meiewon asir siräiewon. Pita nukas roasiret
Anut nukanun woiaka epar moin pak wäimäs asiret pak
urwarnuk, pena, kos Dorkas ätär marowon.
42 Kiro ämän Jopa menan roasiret akas oi erekapu pote
awarona, roasiret sosop akan woiaka Näwäu mesin epar
moin.
43 Pita ko Jopa mena omre sosop rawon. Ko kar ro
bulmakau nukan keraus osap ate miäwon ro enip Saimon
pak rawon.

10

Pita Konilias ori.

1 Kar ro ko Sisaria mena raiäu, kon enip Konilias. Konilias
ko Rom akan marai roat 100 orip kamwareäu ro näwäu.
Kiro marai roat ak Itali omsau pakan.
2 Ko Anut nukan ämän tainoriäu. Ko kon tupsiu pak Anut
jou muriäi. Kos Juda saruku roasiret sarwareäu. Ko omre
orip orip Anut auriäu.
3 Kar omre opok iukärir, Anut nukan sarau eitek karas
nine epir pakaima ko siakup pemara, auruwon, "Konilias."
4 Kos kiro Anut nukan sarau eitek sakau aparmara, imine
orip äiewon, "Näwäu, is air." Anut nukan sarau eitekus ätäi
auruwon, "Anut nan auriäum pak sarau eposek miäum pak
aparmara, ko nanun wou ereru.
5 Keseria, na rusapai nan karauk roat Jopa mena
äsimwarota, pote kar ro kon enip Saimon-Pita imäi kowaiei.
6 Ko kar ro kon enip Saimon ko bulmakau nukan keraus
osap ate miäu owa mas an kasakup raiäu."
7-8 Kiro Anut nukan sarau eitek manonuk, Konilias nukas
kon sarau roat ori pak kar marai ro ko Anut nukan
ämän tainoriäu ro pak urwaronuk, ko siakup kouna, kos
Anut nukan sarau eitekus owo ämän auruwon, erekapu
awaromara, Jopa mena äsimwaronuk, manoin.
9-10 Pote ninoinus, kar omre opok, kiro roat Jopa mena apu
opok potona potona, san kamuk opok, Pita ko Anut auraun
ou oik tonowon. Ko sou wenuk, o jaun ronkatewon. Ko o
mis moin jekur mona mona, ko nine epir pakas senek kar
osap aparwon.
11 Ko omar im tuewon aparwon, kiro opakas kar osap
nineäin omjo näwäu senek newon. Kar osapus karaim
karaim atonuk, äiäur äiäur omnokou opok nowon aparwon.
12 Kiro osap nineäin omjo senek uru opur atap atap sosop,
män, jamai, ai raut pak apwarowon.
13 Keseria, kar ron pätu senekus auruwon, "Pita, na
siräinam, kiro opur akwaroinam, je."
14 Pita nukas ätäi äiewon, "Näwäu, is kiro wa keseram.
Is opur ukun orip aru wa jeäim."
15 Keseria, kiro ron pätus ätäi auruwon, "Owo osap Anut
nukas eposek sare mowon, nas ukun orip rai wa äiäu."
16 Kiro ron pätus kiro ämän 3 orip keser aurnuk, kiro osap
nineäin omjo senek ätäi omar oik tonowon.
17 Pita ko kiro epir aparwon onoktapau owo senek rai
ronkat sosop me rawon. Kiro ses opokar, Konilias nukas
kon roat äsimwaronuk, pote, Pita imäiäun ko owo owa
rawon äpu momana, pote, kon ou porim rorokpai tai rain.

18 Akas pemana, kiro pakan roat totwaroin, “Okoro opok
kar ron enip Saimon-Pita rau ra?”
19 Pita ko kiro nini epir pakaima senek aparwon onokta-
pau äpu maun ronkate raunuk raunuk, Anut nukan Osou
Näus auruwon, “Pita, roat 3 orip na apaisaun kasik pe tai
rai.
20 Keseria, na ronkat sosop wa owau, nan osap jekur
moinam, ak tainware man, kiro roat isas na imäisaun
äsimwaroita, koin.”
21 Keseria, Pita nukas kasik nomara, kiro roat tarwaro-
mara, awarowon, “Kiro ro ak itane koi kiro is karar. Ak
owon koi?”
22 Akas ätäi Pita aurin, “Konilias ko Rom akan marai roat
kamwareäu ro näwäu nukas ik äsimoikonuk, koumun. Ko
Anut nukan ämän tainoriäu, ko Anut orip orip jou muriäu.
Juda roasiret akas ko mesin woiakas meiäi. Kar Anut nukan
sarau eitekus na kon owa imäisi potaun äiewon. Keseria,
nan ämän mota, rowai.”
23 Keseria, Pita nukas kiro roat owa imware tonomara, o
aronuk, jena, ninoinus, tapera, siräianik, ko karauk Jopa
menan roat woiaka epar moin imwareanik, kiro Sisaria
menan roat koin tainware potowon.

Pita Konilias nukan owa tonowon.

24 Ak pote, kamuk ninoinus, tapera, Sisaria mena tonoin.
Konilias ko kon tupsiu pak roat ko siakup rai kon owa koi
kame rain.
25 Kame rauna rauna, Pita ko Konilias nukan owa penuk
penuk, Konilias nukas potomara, Pita siakup jou muraun
uou sur wewon.
26 Kesernuk, Pita nukas ipou ate siräi mianik, auruwon,
“Na siräu! Is Anut wa, is erar ro.”
27 Pita ko Konilias pak are are kon owa tonea, roasiret
sosop turur rain apwarowon.
28 Keseria, Pita nukas awarowon, “Ak äpu, Juda akan
sintore ämän äieu, ‘Juda roasiret ak karauk omsau pakan
roasiret akan owa wa tonau, ak ukun orip,’ äiäi. Utianik,
Anut nukas is rusapai amop ätär murianik, äiewon, ‘karauk
omsau pakan roasiret ukun orip wa awarau, ak eposek,
ukun wäpik.’
29 Keseria, is imäirau potoin is siräumoi, kar ämän
totwarau wa, tainware koimin. Is ak rusapai totwaraurim.
Ak is owon roat äsimwarona, pote imäiri koin?”
30-31 Konilias nukas ätäi auruwon, “Omre 3 orip manowon
opok, is iukärir isan owa Anut auri raimin opok, kurte
kar ro ko omjo ärneu orip isan ami opok pe tai raumara,
airowon, ‘Konilias, Anut ko nan aurumon ämän rowon.

Nan sarau karauk roasiret sarwareäum kos naka mesin wou ereru.
32 Na karauk roat Jopa mena äsimwarota, pote kar ro enip Saimon-Pita imäi kowaiei. Ko kar ro kon enip Saimon ko bulmakau nukan keraus osap ate miäu ro nukan owa, mas an kasakup rau.’
33 Keseria, is kiro ses opokar na imäisaun roat äsimwaroita, pote na imäisi koi. Na onok eposek mianik, ak pak koum. Ik rusapai Anut nukan amuk opok Anut nukas owo ämän aikaun äiewon rowaun tururianik, na kamoisi raum.”

Pita nukan ämän

34 Pita nukas ätäi äiewon, “Is rusapai epar äpu mom, Anut ko karar ron wous wa meiäu, ko roasiret erekapun mesin wous meiäu.
35 Inok ro ko Juda ro ra, kar omsau pakan ro ra, ko Anut iminemoi, onok eposek mai, Anut nukas ko mesin wou ereai.
36 Ak kiro ämän äpu, Anut nukas Jisas Krais nukan ämän eposek amke ik Israel roasiret ikowon. Ik Anut pak päurar turur rawaun Jisas mukowon, Jisas ko omnokou pakan roasiret erekapu akan Näwäu.
37 Ak äpu, meter Jon nukas an jowaun mesin awarowon, kiro ämänis kiro ses opok Galili provins opok onoktoroi pemara, Judia provins erekapu potowon.
38 Ak äpu kiro Jisas Krais Nasaret menan, Anut nukas ko sakau pak Osou Näu pak nuruwon. Ko omsau erekapu ari ari potomara, Anut nukan ämän mareanik, roasiret sip aru orip jekur maromoi, osou aru roasiret akan woiaka uru rain kos oi kurewon. Anut nukan sakau ko pak rawon, okon, ko keseriäwon.
39 Ik iken amiokos kos okoro Israel omnokou pak Jerusalem mena keserwon aparmun, okon, awarom. Roat akas ko am äpäs opok äsäi mona, meiewon.
40 Utianik, omre 3 opok, Anut nukas ko ätäi awau siräi murunuk, roasiret akas aparin.
41 Ko roasiret erekapu akan amiakap päu wa. Kiro roat nukasar kon sakau aparaun sare marowon akan amiakap pewon, kiro ik. Ko siräianik, ik pak pe erek o jemoi, an jewon.
42 Kos ik roasiret opok Anut nukan ämän eposek awaroinai, amop marowe räi sakau ämän ikomara, keser aikowon. Ko Anut nukas roasiret meiein pak awau rai pak wasarewaraun sare muruwon.
43 Anut nukan ämän roianik, areain roat akas nais meter ko mesin areanik, äiein. Roasiret ak erekapu konun woiaka

epar maiei, Anut nukas Jisas nukan enip pakas akan onok aru jäkäi marai.”

Kar omsau pakan roasiret Anut nukan Osou Näu oin.

44 Pita ko kiro Anut nukan ämän maronuk maronuk, Anut nukan Osou Näu kiro roasiret kon ämän roi rain opok nowon.

45 Juda roat akan woiaka epar moin, ak Pita pak Jopa menas erek koin, ak Anut nukan Osou Näu karauk omsau pakan roat opok nais nonuk, aparmana, karkairianik, ronkat sosop oin.

46-47 Juda roat ak kiro roat ämän atap atapus Anut jou muroin roin. Keseria, Pita nukas äiewon, “Okoro roasiret ak Anut nukan Osou Näu ik oumun senek ak nais kesekur rusapai oi, okon, kar ros ak an jowaun wa tämarai.”

48 Keseria, kos Jisas nukan enip opokas an jomarowon. Keseria, akas Pita karauk omre ak pak rawaun rai aurin.

11

Pita Jerusalem näu mena potomara, karauk jaukut awarowon.

1 Jisas nukan ämän oi ariai roat pak karauk roat akan woiaka epar moin ak karauk omsau pakan roasiret Anut nukan ämän roumoi, woiaka piririn roin.

2-3 Keseria, Pita ko Jerusalem mena ätäi potonuk, kiro Juda roat woiaka epar moin ak Juda akan onok tainoria, akan enmak kerau patirin akas Pita kermana, aurin, “Na karauk omsaukan roat akan enmak kerau patirau wa, akan mena potomata, ak pak o jemon.”

4 Keser aurna, Pita nukas owo onok erekapu ko opok pewon awaromara, äiewon,

5 “Kar omre, is Jopa mena raia, Anut auri raita raita, kurte kar osap nineäin omjo näwäu senek epir pakaima, omar oikas kar osapus karaim karaim atonuk, is siarap nowon aparmin.

6-7 Kiro osap nineäin omjo senek uru opur sosop rain, karauk opur sei, karauk aim, karauk ai atap atap apwaromin, Keseria, is kar ron pätu senekus airowon roimin, ‘Pita, na siräinam, kiro opur apwarom akwaroinam, je.’

8 Kesernuk, isas ätäi aurmin, ‘Näwäu is kiro opur ukun orip is jaun itok wa.’

9 Kiro ron pätu senekus omar oikas ätäi airowon, ‘Owo osap Anut nukas eposek sare mowon nas ukun orip rai wa äiäu.’

10-11 Kiro onok 3 orip kesernuk, kiro osap ätäi omar oik tonowon, Kiro ses opokar roat 3 orip ak Sisaria menas, is kiro owa raimin opok äsimwarona, tonoin.

12 Anut nukan Osou Näu nukas na ronkat sosop wa owau
rai aironuk, okoro jaiat 6 orip ak Jopa menas is pak erek
Sisaria mena potomoi, Konilias nukan owa erek tonomun.
13 Konilias nukan owa tonota, kos Anut nukan sarau eitek
kon owa pe tai raumara, auruwon, na karauk roat Jopa
mena äsimwarota, pote kar ro kon enip Saimon-Pita imäi
kowaiei räi auruwon.
14 Kos na pak nan tupsiu pak kiro owa rai, koi Anut nukan
ämän awaronuk, Anut nukas ak imwarai.
15 Kesernuk, is pote Anut nukan ämän awaroita awaroita,
Anut nukan Osou Näu amke ik opok nowon senek ak opok
nais keseriar nowon.
16 Keseria, is kiro opok Näwäu nukan ämän äiewon epar
äpu momin. Jon nukas roasiret anas an jomareäwon,
utianik, akas Anut nukan Osou Näu oripas an jomaraiei rai
äiewon ronkatemin.
17 Kiro onok amop, Anut nukas kiro karauk omsau pakan
roat akan enmak kerau patirau wa, kiro sakau iken woiok
epar mowon sakau oumun senek ak nais keseriar oin. Is
owo sakau oripas Anut nukan sarau tämurau?”
18 Ak Pita nukan ämän roumana, akan woiaka erermoi,
Anut nukan enip jomuria, äiein. Keseria, karauk omsau
pakan roat nais ak Juda roasiret senek Anut nukas orip orip
rawaun woiaka piriraun itok äiewon.

Antiok menan roasiret.

19 Stiven wena, meiewon ses opok, woiaka epar moin
roat ak omsau erekapu imine manoin. Karauk roat Fonisia
provins opok manoin. Karauk roat Saiprus omsau pak
Antiok mena pak manoin. Ak poteanik, Juda roasiret karar
Jisas nukan ämän mare ariein.
20 Utianik, karauk Saiprus pak Sairini menan roat akas
Antiok mena potomoi, roasiret Grik omsau pakan nais akan
enmak kerau patirau wa Jisas nukan ämän maroin.
21 Anut nukan sakau ak pak raunuk, roasiret sosop akan
woiaka pirirmoi, Jisas mesin woiaka epar moin.
22 Jerusalem menan woiaka epar moin roat ak kiro ämän
roumana, akas Barnabas Antiok mena äsimorna potowon.
23 Ko potomara, Anut nukas kon wou näu oripas ak sar-
warowon apwaromara, kon wou uru nepipirwon. Keseria,
kos roasiret akan woiaka epar moin sakau maun ronkat
siräi marowon.
24 Barnabas ko ro eposek, ko Anut nukan Osou Näu orip
kon wou sakau epar mowon. Keseria, roasiret sosop akan
woiaka piririanik, Näwäu mesin woiaka epar moin.
25 Keseria, Barnabas ko Sol Tarsas mena rawon tararaun
manowon.

26 Ko pote tararmara, ätäi Antiok mena imäi kowon. Kiro
woisan opok, au kiro opok raia, woiaka epar moin roasiret
sosop Anut nukan ämän mare rairin. Kiro mena roasiret
akas amke roasiret akan woiaka epar moin enip Kristen
aroin. Kiro enip onoktapau 'Krais tainoriäi roasiret.'
27 Kiro ses opok, karauk Anut nukan ämän roianik, areai
roat ak Jerusalem menas Antiok mena noin.
28 Ro karan enip Agabus, Anut nukan sakau orip
siräumara, äiewon, tawa okoro omnokou opok sou näwäu
senes päi räi awarowon. Kiro sou näwäu Rom nukan
kameäwon omsau erekapu päi. (Sisa-Klodias omsau
kameäwon ro rawon opok kiro epar pewon.)
29 Keseria, Jisas nukan tamareäwon roat akas roasiret
akan woiaka epar moin Judia provins rai sarwaraun aiauk
surmaraun a atoin. Erekapu akan aiauk atap atap apari-
anik, karauk surmaroin.
30 Keseria, ak aiauk seper momara, Barnabas Sol ori awan
ipiakap mona, kiro woiaka epar moin roasiret kamwareäi
roat näunäu araun oi potoirin.

12

Herot-Agripa nukas roasiret woiaka epar moin aru marowon.

1 Kiro ses opok roat ak Jisas tainorin, Herot-Agripa nukas
aru mareanik, karauk sakau atwaroin.
2 Kos kon marai roat awaronuk, akas Jon nukan amak
Jems siräp rumukäus wena, meiewon.
3 Herot ko kiro onok keserwon, Juda roasiret ak nepipirin
aparia, karauk roat äsimwaronuk, pote Pita nais sakau
ataun keserin.
4 Kiro omre Pasowa opok Pita pote sakau atea karapus
owa mianik, marai roat 16 orip ko kamäun sare maroin.
Amke roat 4 orip kame rain, pote sumona, karauk roat 4
orip koin, keser keser pote 16 orip. Herot nukan ronkat
kiro Pasowa omre manonuk, roasiret akan amiakap imäi
potea, wena, meiäun rai ronkatewon.
5 Keseria, Pita ko karapus owa kureanik, marai roat akas
ko jekur kame rain. Roasiret akan woiaka epar moin
Jerusalem menas Pita saräun mesin pututu Anut orip orip
auri rain.

Pita ko karapus owas ute manowon.

6 Ariwa senek Herot nukas Pita kasik imäi naurnuk, Pita
kon ipou muris rakir moin, marai ro oirori au Pita kamuk
mianik, kame rausa rausa, Pita ninowon. Kar marai ro
oirories ororokpai kame tai rairin.

7 Kurte senes, Anut nukan sarau eitek pe owa kamuk tai
raunuk, arou näwäus kiro owa erekapu merek kurewon.
Anut nukan sarau eitekus Pita nukan sau onoktapau atom-
ara, siräi mianik, auruwon, “Na kurte siräu.” Keser äienuk,
kiro mur kon ipou opok rakir moin nukarar uräwon.
8 Keseria, Anut nukan sarau eitekus auruwon, “Nan omjo
katu takeinam, nan ison opok su mo. Na omjo rumukäu
kurururnam, is tainoir.”
9 Keser aurnuk, Pita nukas Anut nukan sarau eitek tainori
kasik nowon. Pita nukan ronkat, kiro onok Anut nukan
sarau eitekus kesera, kiro nine epirem rai äiewon.
10 Au marai roat oirori ororokpai tai rairin pak karauk
kasik tai rain erekapu itimware ne kasik näu mena manaun
porim siakup pesa, kiro rorok im nukarar tue matonuk, au
kasik noirin. Au ne, apu tainori manea, kiro Anut nukan
sarau eitek Pita ute manowon.
11 Keseria, Pita ko kiro onok keserwon äpu momara,
äiewon, “Is rusapai äpu mom, kiro onok epar senes. Anut
nukas kon sarau eitek äsimornuk, Herot nukan sakau
pakan pak kiro onok Juda roasiret akas is aru muraurin
pakan ätäi imäirou.”
12 Ko kiro onok äpu momara, ko Jon-Mak nukan anak,
Maria nukan owa potowon. Roasiret sosop ak kiro owa
turur raumana, Anut auri rain.
13 Pita ko potomara, oun porim rorok wewon. Kesernuk,
kar sarau asir kon enip Roda nukas inokos kiro rorok wera
räi aparaun kowon.
14 Ko Pita nukan pätu roumara, nepipirianik, ko im tuäu
wa, ko ätäi kurte potomara, karauk roasiret Pita kasik tai
rau räi awarowon.
15 Akas ko ätäi aurin, “Na sätäiem.” Kos awarowon, “Is
epar awarom, Pita kasik tai rau.” Kesernuk, akas ätäi äiein,
“Kiro Anut nukan sarau eitek.”
16 Ak arena arena, Pita ko orip orip ou rorok we rawa,
owan roat akas pote im tueanik, Pita aparin. Ak ko
aparianik, karkairin.
17 Pita kon ipous asoraun awaronuk, ak a sorna, ko
Anut nukas owose kasik imäi ne mowon kiro ämän jekur
awarowon. Ko keser awareanik, ko ak ätäiar awarowon,
“Kiro ämän Jisas nukan amak Jems pak karauk roat
akan woiaka epar moin pak awarowe.” Ko keser aware
kuremara, ko kar mena ute manowon.
18 Kiro marai roat ak Pita kame ninoin tapera Pita aparau
warnuk, aka aka näwäu iminemoi, ronkat sosop oin. Aka
aka äiein, “Pita esewon?”
19 Keseria, Herot nukas Pita manowon ämän roumara, ko
kasak penuk, marai roat Pita itanäun äsimwarowon. Ak

Pita itanein, itanein aparau warnuk, kos Pita kamein marai roat jekur totwaromara, karauk marai roat akas kiro marai roat akwarona, meiäiei awaronuk, ak kon ämän tainorin.
Rai rai, Herot ko Judia provins pakas Sisaria mena nopte rawon.

Herot meiewon.

20 Herot ko Taia mena pak Saidon menan roasiret akanun kasak näwäu pewon. Kesernuk, ak tururianik, ko pak aräu koin. Kar ro enip Blastas, ko Herot nukan ou kameäwon ro, ak ko pak woiaka karar maun arein. Akan o Herot nukan omsau pakan oiäi, okon, ak Herot siakup poteanik, kon kasak peäwon ämän utaun räi aurin.
21 Herot nukasar kar omre sare miäu opok, kon omjo eposek momara, kon patan opok tanemara, roasiret ämän marowon.
22 Roasiret akas ätäi ätäi urwemana, äiein, “Kiro ros aräu wa, eitek näwäus arera.”
23 Herot ko kiro sät ämän rai awarau wa, ko Anut nukan enip jou murau wa, okon, Anut nukan sarau eitekus kurte nomara, aru mowon. Ko sip näwäu oumara, rumuris kon wou uru raianik, tuke jena, meiewon.
24 Roasiret sosop Anut nukan ämän roumana, akan woiaka piririn.
25 Barnabas Sol ori awan sarau patarmasa, ätäi Jerusalem mena ute potoirin. Jon-Mak erek imäi manoirin.

13

Roat akas Barnabas Sol ori sare mateanik, äsimwatoin.

1 Kiro Antiok mena roat woiaka epar moin ak kamuk opok karauk Anut nukan ämän roianik, areai roat pak karauk Anut nukan ämän tamareäi roat pak rain. Kiro opok Barnabas, Simeon (ko ro mokup äiäi), Lusius (ko Sairini menan), Manain, (ko Herot nukas penewon mokoi) pak Sol erek rain.
2 Kar omre opok, Anut nukan enip jou mianik, o utomoi, rauna rauna, Anut nukan Osou Näus akan ronkat opok pemara, awarowon, “Barnabas Sol ori au isan sarau maun sare matom.”
3 Keser awaronuk, ak o an pak utomoi, Anut aurianik, akan ipiaka kiro roat orien tapiakap mia, äsimwatona, manoirin.

Pol Barnabas ori Saiprus omsau Anut nukan ämän marau potoirin.

4 Barnabas Sol ori Anut nukan osous äsimwatia, Selusia menas ous pakaima Saiprus omsau mas an kamuk opok potoirin.

5 Au Salamis mena poteanik, Juda roasiret akan tururiäi
owa toneanik, Anut nukan ämän maroirin. Jon-Mak nukas
au sarau sarwateäu.
6 Ak Saiprus omsau erekapu pote, kar mena enip Papos
poteanik, kiro mena kar Juda ro ko os ämän sosop orip kon
enip Bar-Jisas pote tararin. Kos is Anut nukan ämän roianik,
areäimin ro rai sätäiäu.
7 Kiro ro ko kiro om kameäwon ro Sergius-Paulus nukan
sarau ro. Sergius-Paulus ko ro ronkat eposek orip ro.
Kiro ro näwäus Barnabas Sol ori Anut nukan ämän mona,
rowaun urwatonuk, kon owa potoirin.
8 Utianik, kiro os ämän areäu ro, kon kar enip Elimas (Grik
ämänis Elimas äiäi, 'os ämän areäu ro') kos awan ämän
tonoi matowon. Kiro ros kon ro näwäu nukan wou epar
mowon, tämuraun keserwon.
9-10 Keseria, Sol kon kar enip Pol, ko Anut nukan Osou
Näu orip kos kiro os ämän areäu ro kakap sakamarmara,
auruwon, "Na Satan nukan mokoi. Na roat onok eposek
miäin akan iwäi jaunaka, roat sätwaraun onok nan ronkat
opok ok pe rau. Nas Anut nukan ämän epar orip orip kiro
sät ämän räi äiäum.
11 Anut nukan sakaus rusapai na opok nonuk, nan amun
utup saräi. Na merek wa aparam, pote Anut nukasar nan
amun oraienuk, epar ätäi om aparam."

Kiro ses opokar, Elimas amuk putut kariewon. Kesernuk,
ko karauk roat akas ipou atea, apu ätär muraurai rai ipiaka
ataun ari rawon.
12 Kiro ro näwäu nukas kiro kurur aparmara, näwäu
karkairianik, Anut Näwäu nukan ämän roumara, kon wou
epar mowon.

Pol ko Antiok näu mena Pisidia provins opok potowon.

13 Pol kon jaukut ori Papos mena utia, ous opokas Perga
mena Pampilia provins opok peirin. Jon-Mak ko kiro mena
utwatianik, ätäi Jerusalem mena potowon.
14 Au Perga mena utia, kar näu mena enip Antiok Pisidia
provins opok peirin. Kiro omre opok sumaun ses, okon, au
potea, Juda roasiret akan tururiäi owa pote taneirin.
15 Kiro tururiäi ou kameäi roat näunäu Moses nukas
sintore ämän jer wewon pak Anut nukan ämän roianik,
areain roat akan jer wein pak ninare kuremana, akas Pol
Barnabas ori awatoin, "Jaunokot, ak iken roasiret karauk
ämän tuku saräun rau raroi, iken roasiret awarowe."
16 Keseria, Pol nukas siräumara, roasiret a soraun
awaronuk, a sorna, awarowon,

"Israel roasiret pak karauk omsau pakan roasiret ak
okoro opok rai Anut jou muriäi, ak isan ämän rowe.

17 Okoro Israel roasiret akan Anut Näwäu nukas iken
askanai sare mareanik, sarwarnuk, Ijip omsau opok sosop
senes sarein. Anut nukan sakau näwäus iken kinjaunokot
Ijip omsau opok sarau aru wopur orip me rain opokan
imware kowon.
18 Woisan 40 orip ro wäpik mena om puru opok akas onok
aru sosop miäin, utianik, kos ak jekur kamwarowon.
19 Kos Kenan omsau pakan mena näunäu 7 orip akan
roasiret erekapu aru maromara, kiro omnokou kon roasiret
akan senek saräun arowon.
20 Kiro ses Jekop kon tupsiu pak Ijip omsau tone rainus,
pote Kenan omsau opok koin kiro erekapu woisan 450 orip.
Kenan omsau opok Anut nukas roasiret kamwaraun roat
sare mareäu.
Kiro pakas pote Anut nukas kon ämän roianik, areau ro
Samuel sare mowon.
21 Roasiret akas omsau kamwaraun ro näwäu king sare
maraun Samuel aurna, Anut nukas Sol, Kis nukan mokoi,
Benjamin nukan askanai pakan sare muruwon. Ko woisan
40 orip roasiret kamware rawon.
22 Utianik, Anut nukas king Sol utomara, Devit ak kamwa-
raun sare monuk, ko kamwareäu ro näwäu rawon. Okoro
ro Anut nukas ko mesin äiewon.
‘Devit ko Jesi nukan mokoi, aparianik, isan woi ko mesin
meiem. Owo onok ko keseraun auriäim ko kiro ämän
erekapu tainoriäu.’
23 Jisas ko Devit nukan tupsiu pakan, Israel roasiret onok
aru pakan imwaraun kon paip mowon siar kowon.
24 Jisas ko sarau mau wa opok, amke Jon nukas roasiret
akan onok aru pakan piririanik, kouna, kos an jomarowon.
25 Jon ko äpu kon sarau pataraun ses penuk, roasiret keser
awarowon, ‘Akan ronkat is inok? Is kiro ro ak ätäi akan
onok aru pakan imwaraun kame rai ra? Is kiro ro wa, ko
ruris pera. Is ro erar, is ko siakup poteanik, kon su mur
uraiäu senek itok wa.’
26 O jaiat, ak Apraham nukan tupsiu pakan pak ka-
rauk omsau pakan roat ak Anut jou muriäi, Anut nukas
imäikaun ämän kiro Anut nukas ik opok äsimornuk,
kowon.
27 Jerusalem mena rain roasiret pak akan kamwareäi
roat näunäu pak ak Jisas ko ätäi imäikaun ro äpu wa.
Akas Jisas wena, meiewon. Keseria, ak Anut nukan ämän
roianik, areain roat akan ämän sumaun omre opok orip
orip ninareäi erekapu iporwon.
28 Akas ko kar onok aru keserwon meiäun senek aparau
wa, utianik, ak ko erar wena, meiäun Pailot sakau aurna,
wena, meiewon.

29 Ak kiro onok meter Anut nukan ämän areain roat akas
äiein erekapu tainorin. Akas ko am äpäs opakan oi neanik,
kar aireu uru moin.
30 Utianik, Anut nukas meiewon pakan ätäi awau siräi
mowon.
31 Omre sosop ko pemara, kon sarau roat meter Galili
provins pakas Jerusalem mena poteäi opok, ak pak ari
rawon. Akan amiakas aparianik, ak iken roasiret awareäi.

32 Ik rusapai kiro Anut nukan ämän eposek Anut nukas
iken askanai paip marowon awarom.
33 Kiro paip rusapai Anut kos Jisas siräi murunuk, ik akan
mokoit pak epar senes ätär mukou. Kiro ämän Buk Song
opok jer wein epar pewon. 'Na isan mokoi, rusapai is nan
momon sarem.' *Buk Song 2:7*

34 Kiro epar Anut nukas ko meiewon pakan siräi mowon,
ko wa pomoräi. Kiro Anut nukas meter äiewon,

Is ak jekur rawaun ämän Devit nuraun paip murumin,
kiro ämän mesin akan woiaka epar maiei.' *Aisaia 55:3*

35 Keseria, Buk Song opok jer keser rau,

'Na nan sarau ro eposek utota, up uru wa pomoräi.' *Buk Song 16:10*

36 Ik äpu, Devit ko roasiret amiakap Anut mesin wous
meiemara, kon ämän erekapu tainori rawon. Rai rai
ko meienuk, kon asakut akan up siakup up kurena, ko
poomrewon.
37 Utianik, kiro ro Anut nukas siräi mowon ko pomoräu
wa.
38 Isan jaiat, ak rowe, ak kiro ämän epar äpu maun
awarom. Jisas nukas epar akan onok aru jäkäi marai.
39 Moses nukan sintore ämän karar tainoraiei, Anut nukas
akan onok aru wa jäkäi marai. Inok ro Jisas mesin wou epar
mowon kon onok aru erekapu jäkäi murianik, ko ro tuku
sare murai.
40 O jaiat, ak jekur tai rawaiei. Ak keserna, okoro onok
akas äiein ak opok wa päi.

41 Karauk Anut nukan ämän roianik, areai roat akas äiein,
'Rowe, ak aru ämän miäi roat, ak Anut nukan ämän rowau
utomoi, ak ronkat sosop oianik, sepuk sepuk meiäiei. Okoro
sarau rusapai aka rauna, is keseram kiro akan woiaka epar
wa maiei. Karauk roat akas ak jekur awaraiei nais ak
woiaka epar wa maiei.' " *Habakuk 1:5*

42 Kiro ämän roasiret mare kuremana, Pol Barnabas ori
kasik manaursa, roasiret akas kar sumaun ses opok ämän
kesek ätäi maraun awatoin.
43 Keseria, Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret
pak erekapu ak Anut jou muria, Pol Barnabas ori apu opok

tainwate nona, kiro ro ories Anut nukas kon wou näu oripas ak sarwarnuk, kon onok eposek tainoraun awaroin.

Pol Barnabas ori karauk omsau pakan roasiret Anut nukan ämän maroirin.

44 Kar sumaun omre opok, kiro menan roat sosop Anut nukan ämän rowaun koi tururin.
45 Karauk Juda roasiret ak roasiret sosop Anut nukan ämän rowaun koi tururna, apwarea, woiaka aru mareanik, kasiaka pewon. Ak Pol nukan enkup ämän momana, äiein, 'Pol kiro ämän sätäura.'
46 Keserna, Pol Barnabas ories sakau ämän awaroin, "Anut nukan ämän ak Juda roasiret amke marona, rowaun itok, utianik, ak kon ämän rowau utona, kiro onokun akasar äiäi, 'Ik awau orip orip rawaun sakau owau senek wa.' Ik rusapai ak utwarea, karauk omsau pakan roasiret opok pote maram.
47 Owon, Näwäu nukas meter sakau ämän keser aikowon, 'Is ak karauk omsau pakan roasiret akan arou senek marom. Erekapu omsau pakan roasiret akas sarwarna, Anut nukas ätäi imwarai.' " *Aisaia 49:6*
48 Karauk omsau pakan roasiret ak kiro ämän roumana, ak nepipirianik, Anut nukan ämän oik jou murin. Kiro roasiret Anut nukas orip orip awau rawaun sare marowon ak akan woiaka piririanik, epar moin.
49 Anut nukan ämän kiro omsau erekapu oi manoin.
50 Keseria, Juda roasiret akas kiro menan asiret osap sosop orip Anut jou muriäi pak karauk roat näunäu pak akan woiaka siräi marona, ak Pol Barnabas ori akan menan emwatona, manoirin.
51 Ak kiro onok keserna, Pol Barnabas ori akan onok aru ätär maraun awan su oianik, maimai isorawa opakan utarianik, Aikonium mena manoirin.
52 Au ute manosa, Jisas nukan tamareäwon roat ak Antiok mena rai Anut nukan Osou Näus kamwaronuk, ak nepipir rain.

14

Pol Barnabas ori Aikonium mena Anut nukan ämän roasiret maroirin.

1 Pol Barnabas ori Aikonium mena Juda roasiret akan tururiäi owa toneanik, Antiok näu mena keserin senek, roasiret Anut nukan ämän sakau arona, roasiret sosop Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak ak akan woiaka Jisas mesin epar moin.

2 Utianik, karauk Juda roasiret akan woiaka epar mau
wa, akas karauk omsau pakan roasiret akan woiaka siräi
marona, ak Kristen roasiret mesin kasiaka pein.
3 Utianik, Pol Barnabas ori au Aikonium mena om rumuk
raianik, Anut nukan ämän roasiret sakau maroin. Keseria,
Anut nukas kon wou näu oripas au sarwateanik, sakau
atonuk, kurur atap atap moirin. Kiro keserna, Anut nukas
roasiret kon ämän epar senes tamarowon.
4 Kiro menan roasiret erekapu ak inäianik, karauk Jisas
nukan ämän oi ariai roat tainwaroin, karauk roasiret ak
Juda roasiret akan onok tainorin.
5 Keseria, karauk Juda roasiret pak karauk omsau pakan
roasiret pak akan roat näunäu erek tururia, akas Jisas
nukan ämän oi ariai roat aru marea, aiaukus akwarona,
meiäun keserin.
6 Jisas nukan ämän oi ariai roat ak kiro ämän roumana,
Laikonia provins akan näu mena oirori enmaka Listra Derbi
ori pak karauk omnokou kiro mena siakup imine manoirin.
7 Kiro opok ak Jisas nukan Ämän Eposek roasiret maroin.

Listra mena kar ro isou meiewon jekur moin.

8 Kiro Listra mena kar ro ko kon isou meiewon orip
rawon. Ko anakus isou meiewon oripar an jowon, okon,
ko ariäu senek wa.
9-10 Ko tane raumara, Pol nukas Anut nukan ämän arewon
roi rawon. Pol ko kiro ron wou epar mowon äpu momara,
ko eposek saräun itok, sakau aparianik, roasiret amiakap
auruwon, “Na siräinam, isonas omtau.” Kurte, kiro ro kon
isou meiewon pokirianik, om taiewon.
11 Roasiret ak kiro kurur Pol nukas keserwon aparmana,
akan ämänis urwemana, äiein, “Iken eitek oraut ro senek
äräräumoi, ik opok koi.”
12 Keseria, akas Barnabas ko enip Sus moin. Pol ko ämän
areawon ro, okon, kon enip Ermis moin.
13 Kiro sät eitek Sus nukan kamuk raiäwon ro, kon tup
ou kiro mena kasik rau, ko kiro ämän roumara, karauk
bulmakau sawai pak am musip mer eposek pak oumoi,
mena porim siakup pewon. Kon roasiret pak kiro Jisas
nukan ämän oi ariain roat akan enmaka opok amkea, jou
maraun pein.
14-15 Jisas nukan ämän oi ariai roat Barnabas Pol ori,
au kiro onok keseraurin raumasa, au awan woiawa aru
mianik, awan omjo kiräianik, kurte kiro roasiret kamuk
poteanik, awaroin, “Iken jaunokot, ak kiro onok owon
keserauri? Ik roat aka senek, ik eitek wa. Ik okoro opok
Anut nukan ämän eposek awarau koumun. Ik ak kiro sät
eitek sumkäineinai, Anut ko awau raiäu, kos omar pak

omnokou pak mas an pak osap erekapu ate mowon, ko
mesin karar akan woiaka epar mowe.
16 Meter kos roasiret owo onok keseraun tämarau wa.
17 Utianik, Anut ko ämäiäu wa, kos ik onok eposek ätär
mukiäu. Kos om äsimornuk, kounuk, akan woia o uku
eposek tu penuk, o jemana, aka nepipiriäi."
18 Jisas nukan ämän oi ariain roat ories kiro roasiret ak
opur patan opok amkea, iu wa jou mutau rai awaroirin.
Utianik, ak kiro onok keserna, awas ak tämaraun sarau
sakau senes mosa, ak kiro onok utoin.
19 Keserna keserna, karauk Juda roat Antiok näu mena
Pisidia provins pakan pak Aikonium menas pemana, kiro
pakan roasiret akan woiaka karar maun ämän maromoi,
akan ronkat ätäi pirir mareanik, keser awaroin, "Ak kiro
roat aiaukus akwarowe." Keser awarona, akas Pol aiaukus
wein. Keserianik, akan ronkat ko meieu aumana, ak ko
mena kasik ate reur ne känkurein.
20 Utianik, roasiret akan woiaka epar moin ak Pol siakup
pemana, karirim kator rauna rauna, Pol ko siräianik, kiro
mena ätäi tonowon. Ninoirinus, tapera, Barnabas Pol ori
au Derbi mena manoirin.

Pol Barnabas ori ätäi Antiok näu mena Siria provins opok potoirin.

21 Pol Barnabas ori au Derbi mena raia, Anut nukan Ämän
Eposek marona, roasiret sosop akan woiaka piriria, Jisas
tainorin. Keseria, Pol Barnabas ori au ätäi Listra mena
potea, kiro pakas ätäi Aikonium mena potea, kiro pakas
Antiok näu mena Pisidia provins opok potoirin.
22 Keseria, au kiro roasiret akan woiaka sakau marea,
akan woiaka epar moin wa utau rai ronkat sakau maroin.
Awas awaroin, "Ik erekapu Anut nukan kamoikaun mena
tonaun usu sosop oia tonau."
23 Au mena karar karar opok potea, roasiret woiaka epar
moin pak erek tururia, kiro pakan roasiret kamwaraun
roat sare maroin. Ak karauk omre opok, o utomoi, Anut
aurianik, au Anut nukan ipou opok maroirin.
24 Kiro Pisidia provins erekapu aria, ak ätäi Pampilia
provins opok koin.
25 Anut nukan ämän Perga menan roasiret marea, Atalia
mena noin.
26 Kiro menas ous opokas ätäi Antiok mena potoirin.
Kiro mena meter roasiret akas Anut kon wou näu oripas
ak sarwataun aurna, Jisas nukan ämän roasiret maraun
äsimwatoin, kiro sarau au rusapai erekapu pataririn.
27 Ak Antiok näu mena pemana, kiro pakan roasiret
woiaka epar moin au onok erekapu keseririn pak owose

Anut nukas karauk omsau pakan roasiret woiaka epar maun apu ätär marowon mesin awaroin.
28 Ak omre rumuk, kiro roat akan woiaka epar moin pak rain.

15

Jisas nukan ämän oi ariai roat pak Jerusalem menan roat näunäu pak tururin.

1 Karauk roat akas Judia provins pakas Antiok näu mena koumana, woiaka epar moin roasiret awaroin. “Ak Moses nukas sintore ämän jer wewon akan enmak kerau patirna, kiro apu pakas karar Anut nukas ak orip orip rawaun imwarai.”
2 Pol Barnabas ori au kiro ämän roumasa, woiawa aru matonuk, kiro roat pak ketäiein. Keseria, kiro pakan roat akas karauk roat näunäu pak Pol Barnabas ori pak kiro ämän Jisas nukan ämän oi ariai roat pak roat näunäu Jerusalem mena rai tone awaraun sare maroin.
3 Roasiret akas äsimwarona, ak Fonisia pak Samaria provins opokas potea, karauk omsau pakan roasiret akan woiaka piririn, kiro omsau pakan roasiret akan woiaka epar moin awaroin. Ak kiro ämän roianik, akan woiaka ererin.
4 Ak Jerusalem mena tonona, kiro roat woiaka epar moin pak Jisas nukan ämän oi ariai roat pak roat näunäu pak akas apwareanik, nepipirin. Pol Barnabas ories Anut nukas ak pak sarau mowon erekapu awaroin.
5 Utianik, karauk Parisi* roat woiaka epar moin akas siräumoi, äiein, “Kiro karauk omsau pakan roat ak Anut nukan ämän tainoraun, ak akan enmak patiria, Moses nukan sintore ämän erekapu tainoraiei.”
6 Keserna, Jisas nukan ämän oi ariai roat pak roat näunäu pak ak tururianik, kiro ämän jekur wasare aparaun keserin.
7 Kiro ämän are kurena, Pita nukas siräumara, awarowon, “Isan jaiat, ak äpu, meter Anut nukas ak kamuk is karauk omsau pakan roasiret kon ämän araun sare murowon. Keseria, ak nais Anut nukan Ämän Eposek roia, akan woiaka piriraurai.
8 Anut ko roat akan woiaka uru äpu. Keseria, kos akan woiaka epar moin aparmara, ik Osou Näu ikowon senek ak keseriar arowon.
9 Kos ik ak pak atap atap inäi mukau wa, akan woiaka epar moin, okon, kos akan woiaka uru onok aru jäkäi marowon.
10 Keseria, ak owon Anut ate aparaun usu näwäu roat akan woiaka epar moin akan enmaka opok maroi? Meter iken kinjaunokot pak ika pak kiro usu ämäiäun itok wa.

11 Ak rowe, Jisas nukas kon wou näu oripas ik sareikonuk,
iken woiok epar mota, kos ik imäikaun kesermun senek, ak
nais imwaraun keseriar keserai.”
12 Roasiret erekapu asor rauna, Barnabas Pol ories, awan
ipiawas Anut nukas kurur atap atap karauk omsau pakan
roasiret opok marowon ämän awarona, roi rain.
13 Ak erekapu are patarna, Jems nukas ätäi äiewon, “Jaiat,
ak isan ämän rowe.
14 Saimon nukas ak rusapai Anut nukas amke kos karauk
omsau pakan roasiret akanun ronkateäu awarowon, kiro
pakan karauk roasiret kon senes sare marowon.
15-16 Meter Anut nukan ämän roianik, areain roat akas
keseriar äiäin. Keser äiein, ‘Anut nukas äiewon, “Tawa ätäi
koita, kiro Devit nukan ou ätäi mam. Is kiro ou erekapu aru
mowon ätäi jekur mam.
17 Keseria, karauk omsau pakan roasiret ak nais Näwäu
tainoraiei, kiro roasiret isakasar sare maromin.”
18 Anut nukas keser äiewon.’ Ko meter roasiret kiro ämän
awarowon, ak roin.” *Amos 9:11-12*
19 Keseria, Jems nukas are potomara, äiewon, “Kiro isan
ronkat, ik karauk omsau pakan roasiret akan woiaka Anut
siakup kowaun usu wa arau.
20 Utianik, ik ak jer we marea, keser awarau, ak o sät eitek
nukan enip pakas jou muria, araiei kiro o wa jau. Owon,
kiro o ukun orip. Ak karauk opur roat akas pou äsisiriäi
kiro opur wa jau. Ak karian nais wa jau. Ak kar ron asik ra
kar asiken ro pak wa ariäu rai awarau.
21 Ik äpu mena karar karar Moses nukan sintore ämän
omre orip orip sumaun omre opok tururiäi owa ninare
marona, roiäi. Keseria, karauk omsau pakan roasiret
erekapu äpu kiro onok 4 orip Juda roasiret amukup aru
senes. Okon, ik kiro ämän jer we marau.”

Jisas nukan ämän oi ariai roat pak roat näunäu pak akas karauk omsau pakan roat jer we maroin.

22 Keseria, kiro pakan Jisas nukan ämän oi ariai roat pak
roat näunäu pak kiro menan roasiret akan woiaka epar
moin pak akas ämän atea, akan karauk roat sare marea,
Barnabas Pol ori pak äsimwaraurin. Akas Judas, kon kar
enip Bar-Sabas, Sailas ori sare matoirin. Kiro roat ori au
karauk roat akan amiakap onok eposek orip raiäirin.
23 Ak keser jer wemoi, äsimwaroin,
O iken jaunokot, ik Jisas nukan ämän oi ariäum roat
pak okoro pakan roat näunäu pak iken woiok ak mesin
nepipirianik, ak iken jaunokot karauk omsau pakan roat
Antiok mena rai pak Siria provins rai pak Silisia provins rai
jer we mareanik, ‘pere’ awarom.

24 Ik roumun, iken karauk roat akas poteanik, enmak
kerau patiraun ämän awaroin roin kiro ämän mesin akan
woiaka aru mowon. Utianik, ikes ak kiro ämän pote araun
awarau wa.
25 Keseria, ik erekapu tururianik, ro oirori ak awaraun
äsimwatomun. Au iken jaunokot Pol Barnabas ori pak
potaieir.
26 Pol Barnabas ori au Jisas nukan sarau mona, karauk
roat akas akwaraurna, meiäurin. Utianik, au awan to-
tomakan ekep ronkatäu wa.
27 Keseria, ikes Judas, Sailas ori ak opok äsimwatom.
Awan oiaksau pakas okoro jer we marom senek keseriar
awaraiei.
28 Anut nukan Osou Näu ik opok raunuk, ik karauk usu
ak opok wa maram. Okoro onok karar keserwe.
29 Ak karauk sät eitek jou maraiei kiro pakan o wa jau.
Ak karian wa jau. Ak opur roat akas pou äsisiriäi kiro opur
wa jau. Ak kar ron asir ra kar asiren ro pak wa ariäu. Ak
kiro ämän tainorna, ak eposek rawaiei. Pere.
30 Kiro roat sare maroin äsimwarona, Antiok poteanik,
roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin turur mareanik,
kiro pas jer wein aroin.
31 Roasiret ak kiro jer wein akan woiaka päurar rawaun
ninareanik, ak näwäu nepipirin.
32 Judas Sailas ori au Anut nukan ämän roianik, areairin
roat ori, okon, au roasiret akan woiaka eparar moin ämän
sosop aria, akan woiaka sakau maroin.
33 Kiro mena omre rumukur rainus, kiro menan roasiret
jekur rawaun ämän awateanik, Jisas nukan ämän oi ariai
roat rawa äsimwatoin.
34 [Utianik, Sailas ko Antiok mena rawaun ronkat owon.]
35 Pol Barnabas ori au om rumuk, Antiok raianik, au
karauk roat pak roasiret Anut nukan ämän tamaroin.

Pol Barnabas ori atap atap manoirin.

36 Om rumukurar rai rai, Pol nukas Barnabas auruwon,
“Ik ätäi potomoi, kiro mena atap atap meter Anut nukan
ämän tamaromun, iken Kristen jaunokot ak itok rai ra
owose rai apwarau potoinamur.”
37 Ko keser äienuk, Barnabas nukas Jon-Mak imäiar
potaun äiewon.
38 Utianik, Pol nukan ronkat ko Jon-Mak pak manau
utowon. Meter ko ak pak Pampilia provins raianik, sarau
patarau wa, ko utwaromara, ätäi kon mena manowon.
Keseria, Pol nukas Jon-Mak imäi potaun utowon.
39 Au sakau ketäumasa, atap atap manoirin. Barnabas ko
Jon-Mak imäumara, ous atat Saiprus potoirin.

40 Pol ko Sailas imäumara, ute manaurnuk, roasiret akan
woiaka epar moin akas Näwäu nukas au sarwataun kon
ipokup matona, manoirin.
41 Ko Siria provins pak Silisia provins kiro pakan woiaka
epar moin roat sakau mare mare potowon.

16

Timoti ko Pol Sailas ori pak manowon.

1 Pol ko Antiok mena utia, Derbi menas pote ätäi Listra
mena potowon. Kar ro kon enip Timoti, kon wou Jisas mesin
epar mowon kiro mena rawon. Kon anak nais kon wou epar
mowon, ko Juda asir. Timoti nukan momok ko Grik ro.
2 Listra menan Kristen roasiret pak Aikonium menan
Kristen roasiret pak akas Timoti nukan onok eposek äiäi.
3 Keseria, Pol nukas Timoti imäi erek manaurmara, kon
enip kerau patir muruwon. Kiro pakan Juda roasiret ak äpu
Timoti nukan momok ko Juda ro wa, okon, Pol nukas Juda
roasiret ak woiaka aru wa maun rai kiro onok keserwon.
4 Ak erekapu näu mena aria, meter Jisas nukan ämän
oi ariai roat pak roat näunäu pak Jerusalem mena a atea,
jer wein kiro ämän roasiret woiaka epar moin awareanik,
awaroin. Ak kiro ämän karar tainoraun rai awaroin.
5 Keseria, kiro roasiret akan woiaka epar moin sakau
mareanik, omre karar karar karauk roasiret woiaka piriri-
anik, Kristen roasiret sosop sarein.

Pol nukas osap epir pakaima senek aparwon.

6 Pol kon jaukut pak ak Prigia provins pak Galesia provins
opok karar poteanik, Anut nukan ämän roasiret maroin.
Ak karaima potau senek wa, owon, Anut nukan Osou Näu
nukas Esia provins karaima Anut nukan ämän wa pote aräu
rai tämarowon.
7 Ak pote Misia akan omnokou taku opok potea, ak Bitinia
omnokou opok tonaun keserin. Utianik, Jisas nukan osous
tämaronuk, kiro omnokou opok tonau wa.
8 Keseria, ak Misia omsau itimori potea, Troas mena noin.
9 Troas mena pututu, Pol kar nine epir senek pakaima
aparwon, kar Masedonia provins pakan ros pe amuk opok
täumara, auruwon, “Na mas an kureinam, Masedonia
koinam, ik sareik.”
10 Pol ko kiro epir pakaima aparmara, aikonuk, iken osap
jekur momoi, Masedonia provins potomun. Iken ronkat
Anut nukas kiro provins pakan roasiret Anut nukan Ämän
Eposek arau potaun urweikou.

Kar asir enip Lidia kon wou epar mowon.

11 Ik kar ous pakas Troas mena utia, Samotres omnokou
opok potomoi, kiro mena ninomunus, tapera, Niopolis mena
potomun.
12 Kiro pakas Masedonia provins akan näu mena enip
Filipai potomun. Kiro näu mena Rom akas kamwareäi. Ik
kiro mena karauk omre raumun.
13 Sumaun ses opok, kiro mena kasik an kasakup nomun.
Iken ronkat kiro an kasakup roasiret akas Anut auraun
omoi rau rai ronkatemun. Ik tone tane rauta, karauk asiret
tururaun kouna, ikes Anut nukan ämän maromun.
14 Kiro opok kar asir rau. Kon enip Lidia, ko Taiatira
menan. Kiro asir nukan sarau kesek, ko omjo eposek senes
aiwer aiaukun ariäu. Kiro asir ko Anut jomuriäu, keseria,
Näwäu nukas kon wou im tuenuk, Pol nukas Anut nukan
ämän mowon jekur roi rawon.
15 Keseria, kiro asir nuka pak kon tupsiu pak kon sarau
roasiret kon owa rain ak erekapu an join. Keseria, kos ik
aikowon, “Utianik, akan ronkat is Näwäu mesin woi epar
mom ak is pak isan owa potea, o jau.” Keser aikomoi, sakau
mukonuk, ik ko tainori potomun.

Pol Sailas ori Filipai mena karapus owa rairin.

16 Kar omre opok, ik Juda roasiret tururianik, Anut auriai
mena pote pote rai, apu opok kar sarau asir ko osou aru
orip tararmun. Kiro asir osou aru orip owo onok tawa
päi roasiret awaronuk, kon kameäi roat akas aiauk sosop
karauk roat pakan oiäi.
17 Kiro asires Pol kon jaukut pak, erek tainware potomara,
keser urwewon, “Okoro roat ak Anut Näwäu omar oik rau
nukan sarau roat. Ak Anut nukas owose ätäi imwaraun
ämän mare arirai.”
18 Ko kiro ämän omre sosop tainware arirai kesernuk, Pol
nukas kiro sarau asiren wouti monuk, pirirmara, kiro osou
aru auruwon, “Is Jisas nukan enip pakaima, aisom, na kiro
asir utoinam, man!” Kesernuk, osou aru kiro ses opokar
kiro asir utomara, manowon.
19 Kiro asir kameäi roat ak kiro asir ätäi sarau monuk,
aiauk owau senek wa räi ronkatemoi, kasiaka penuk, Pol
Sailas ori sakau atwatoin. Keseria, akas kiro roat ori, roat
näunäu turur rain akan amiakap ate rewate potoin.
20 Ak roat näunäu amiakap imwate potea, äiein, “Okoro
Juda roat akas iken menan roasiret ämän atap awareanik,
akan woiaka siräi maroin.
21 Awas onok atap atap roasiret ätär maroirin. Kiro onok
iken sintore ämän tainorau wa. Ik Rom omsau pakan
roasiret, okon, ik kiro onok kiro roat ories keserir ik wa
tainoram.”

22 Keseria, roasiret akas onoktoroi Pol Sailas ori akwa-
toin. Keserna, wasarewareäi roat näunäu akas marai
roat awarona, awan omjo oi kureanik, mänkäsiwataun
awaroin.
23 Ak sakau mänkäsi owatomoi, karapus owa kurwa-
teanik, kiro ou kameäwon ro ko kiro roat ori jekur
kamwataun sakau ämän aurin.
24 Kiro ou kameäu ro ko akan sakau ämän roumara, kiro
roat ori kar ou waru kamuk rau uru kurwatomoi, awan
isorawa sakau rakir matomara, im sakau pene moin.
25 Pututu om näu kamuk Pol Sailas ori au Anut jou muri
sir we rairin. Karauk karapus roat ak erek owa rain ak roi
rain.
26 Kurte senes, mim näwäu pemara, kiro karapus ou
erekapu rikorwon. Kesernuk, kiro owan ou rorok nukarar
tuewon. Kiro mur nais roat ipiakap rakir moin nukarar
urare kurewon.
27 Kiro ou kameäwon ro, ko siräumara, im erekapu tue
kurewon aparmara, kon ronkat karapus roat erekapu imine
manoin äiemara, ko kon siräp rumuk oumoi, nukasar
nukan enip tutunaun keserwon.
28 Kesernuk, Pol nukas urwemara, äiewon, “Ei! Ik imine
manau wa, ik erekapu raum, na nakasar nan enmatsau wa
aru mau.”
29 Keseria, kiro ou kameäwon ros karauk roat awaronuk,
arou oi pena, ko iminemara, pote Pol Sailas orien isorawa
siakup uou sur wewon.
30 Keseria, kos kasik imwate nea, awatowon, “Näwäu ori,
is owoseita, Anut nukas is ätäi imäirai?”
31 Awas ätäi auririn, “Nan won Jisas mesin karar epar
mota, Anut nukas nan tupsiu pak ätäi imwarai.”
32 Keseria, awas Anut nukan ämän kon tupsiu pak
matona, roin.
33 Kiro pututu, kiro ros imwatomara, awan ui erekapu
jekur matowon. Keserianik, nuka pak kon tupsiu pak erek
an join.
34 Kos Pol Sailas ori kon owa imwate potomara, o atonuk,
jeirin. Ko kon tupsiu pak Anut mesin woiaka epar moin,
okon, akan woiaka uru nepipirin.
35 Tapera, Rom akan roat näunäu akas marai roat
äsimwarona, pote karapus ou kameäwon ro aurin, kiro
roat ori utwatona, manaieir.
36 Keseria, kiro ou kameäwon ros Pol auruwon, roat
näunäu akas au karapus owas utoinair, manower äiein
awatom, “Au ute manower. Awan woiawa päurar maner!”
37 Pol nukas marai roat awarowon, “Ik kar onok aru,
keserau wa, utianik, ik roasiret amiakap erar mänkäsi oi

koin. Ik Rom omsau pakan roat. Ik karapus owa kureikoin
rusapai ämäi ämäi äsimoikauri ra? Wa senes! Rom akan
roat näunäu akasar koumoi, ik utoikona, manam.”
38 Kiro marai roat akas poteanik, kiro ämän Rom akan
roat näunäu awaroin. Ak Pol Sailas ori Rom omsau pakan
roat ämän roin äpu momana, ak iminein.
39 Keseria, akasar poteanik, wopurut ori rai awateanik,
kiro roat ori kasik imwate neanik, awatoin au okoro mena
wa rawau räi awateanik, äsimwatoin.
40 Pol Sailas ori au kiro owa utomoi, Lidia nukan owa
potoirin, Kiro opok potea, roat woiaka epar moin sakau
rawaun ämän awarea, utware manoin.

17

Tesalonaika menan roasiret, ak Pol Sailas orien kasiaka pewon.

1 Pol Sailas ori Lidia nukan mena utia, Amfipolis mena
tonoirin. Au Amfipolis menas pote Apolonia mena potoirin.
Au kiro mena nais utia, Tesalonaika mena peirin. Kar Juda
akan tururiäi ou rau opok tonoirin.
2 Pol ko kiro tururiäi owa tonomara, sumaun omre 3 orip
kiro mena raumara, orip orip keseriäu senek Anut nukan
ämän ninaremara, eparar senes tamaraun awarowon.
3 Kos Anut nukan ämän ninaremara, onoktapau
awarowon, “Anut nukas Jisas ko tätäi näwäu oumara,
meieanik, ätäi siräiaun sare mowon. Kiro Jisas is rusapai
kon ämän awaroram, kiro Krais, kiro ro Anut nukasar ik
imäikaun sare mianik, äsimorwon.”
4 Karauk Juda roasiret ak Pol nukan ämän epar äianik,
Pol Sailas ori pak tururin. Karauk Grik roasiret ak Anut
nukan ämän tainoriäi pak karauk asiret näunäu nais Jisas
mesin woiaka epar moin.

5 Karauk Juda roat ak kiro onok aparmana, ak akan
woiaka ak mesin aru mareanik, näu apu opok poteanik,
roat onok aru miäin imwarona, kiro roat aru akas karauk
roasiret akan woiaka siräi maroin. Keseria, ak Jason nukan
owa poteanik, Pol Sailas ori roasiret akan amiakap imwate
kowaun pote ou karirim katorin.
6 Ak kiro roat ori apwatau warnuk, akas Jason nukan
ou rorok erekapu siräi kureanik, owa tonomoi, Jason pak
karauk roat akan woiaka epar moin imwareanik, menan
roat näunäu amiakap tai maromoi, äiein, “Kiro roat Pol
Sailas ori au omsau erekapu onok aru me arirai. Au rusapai
kiro onok keseraun iken mena peirin.

7 Keseria, Jason nukas kon owa matonuk, rairin. Au Sisa
nukan ämän wa tainoriäir. Awas keser äiäir, okoro omsau
opok kar kamoikaun ro rau, kon enip Jisas."
8 Roasiret pak roat näunäu pak ak kiro ämän roumana,
akan woiaka aru moin.
9 Menan roat näunäu akas, Jason pak roat woiaka epar
moin pak ak aiauk sosop mona, epar utwarona, manaiei
rai, awaroin. Kesermana, ak ätäi akan owa manoin.

Pol Sailas ori Beria mena potoirin.

10 Kiro pututu, roat akan woiaka epar moin akas Pol Sailas
ori ämäi ämäi äsimwatona, Beria mena potoirin. Au Beria
mena tonea, Juda akan tururiäi owa tonoirin.
11 Beria menan Juda roasiret akan onok eposek, akan
onokus Tesalonaika menan roasiret akan onok itimware rai.
Ak Anut nukan ämän roianik, woiaka ererianik, Pol nukas
Anut nukan ämän omre orip orip ninareäu, kon ämän epar
äpu maun akasar jekur ninareäi.
12 Keseria, Juda roasiret sosop kiro mena rai akan woiaka
epar moin. Karauk Grik roat näunäu pak akan asiret
näunäu ak nais akan woiaka Jisas mesin epar moin.
13 Rai rai, Juda roasiret Tesalonaika mena rai ak Pol Beria
mena Anut nukan ämän marora ämän roumana, ak kiro
mena tonea, kiro pakan roasiret Pol Sailas ori emwataun
woiaka siräi maroin.
14 Keseria, kiro pakan roat woiaka epar moin akas Pol
äsimorna, kar mena mas an kasakup rau opok manowon.
Sailas Timoti ori au karar Beria mena rairin.
15 Kiro roat ak Pol imäi Atens mena pote kuremana, ak
ätäi Beria mena potaurna, Pol nukas Sailas Timoti ori kurte
pote ko tararsa, sakau ämän awataun awaronuk, ämän oi
potoin.

Pol nukas Atens menan roasiret Anut nukan ämän marowon.

16-17 Pol ko Atens mena potomara, Sailas Timoti ori
kamwate rai rai, kiro menan sät eitek akan totok sosop akan
ipiakas ate moin aparmara, ko wouti näwäu senes mowon,
Keseria, omre orip orip, Pol ko Juda roasiret akan tururiäi
owa potomara, Juda roat pak karauk omsau pakan roasiret
akan woiaka epar moin Anut nukan ämän tamarowon. Ko
amket opok poteanik, inok roasiret koiäi Anut nukan ämän
mareäu.
18 Ko arenuk arenuk, karauk tamareäi roat akan enmaka
Epikurian roat pak Stowik roat pak ak pemana, Pol pak
ämänis ketäiein. Ko Jisas meiewon ätäi siräiewon ämän
mare rawon, karauk akas äiein, kiro a sakau ro owo ämän

äi ari ra? Karauk roat akas äiein, “Ko karauk omsau pakan
eitek enip äi arira.”
19 Keseria, akas Pol imäianik, Ariopagas tururiäi mena
wasarewareäi roat näunäu amiakap imäi potea, äiein, “Ik
kiro awau ämän nakas roasiret mareäum mota, ik rowam.
20 Nan karauk ämän ik roumun awau, okon, ik wou wem,
ik kiro awau ämän onoktapau jekur aikota roianik, äpu
mam.”
21 Okoro Atens menan roasiret pak karauk omsau pakan
roasiret kiro opok raiäin ak erekapu orip orip ämän awau
arena, roia, ak kar sarau wa miäi.
22 Keseria, Pol nukas Ariopagas menan roat näunäu
amiakap siräumara, äiewon, “Atens menan roasiret, is ak
apwaromin, akan woiaka akan eitek jou maraun woiaka
epar näwäu senes miäi.
23 Is akan tup apariai opok ariemin, is akan eitek jou
mareäi patan opok keser jer we moin apwaromin. Kar
patan opok ak keser jer we moin ‘Okoro eitek kiro ik kon
enip äpu wa nukan patan.’ Ak kiro eitek äpu wa jou muriäi,
okon, is kiro eitek kon ämän awaraurim. Kon enip Anut.
24 Anut nukas okoro omnokou opok osap erekapu rau kiro
kos ate mowon. Ko omar omnokou pak awan Näwäu. Ko
tup ou roat akas moin opok wa raiäu.
25 Ko kar osap wäpik sarenuk, roasiret akas ko nurau
senek itok wa, owon, osap erekapu kon. Ko kosar totomaka
osou orip pak, karauk osap erekapu roasiret nukasar ariäu.
26 Ik roasiret rusapai okoro raum, Anut nukas ro karar
opokas atoike monuk, kiro tupsiu opokas käianik, omnokou
erekapu iporaun mukowon Anut nukasar omre pak mena
rawaun pak sare momara, ate marowon.
27 Anut nukasar kiro onok keserwon. Owon, roat akas ko
atapuk rau rai wa itanäiei, utianik, Anut ko atapuk rawau
wa, ko ik siarokop rau.
28 Ik rusapai ko pak raumoi, kos sakau ikonuk, omnokou
opok raiäum. Meter akan äpu miäi roat akas keser jer wein,
‘Ik nais ik kon mokoit.’
29 Keseria, ik Anut nukan mokoit raum, okon, iken
ronkat akas Anut ko gol*, silva* aitapau senek rai wa äiäu.
Roat akas akan ronkat pakaima ipiakas ate moin rai wa
ronkatäu.
30 Meter roat ak kiro onok ak äpu wa, okon, ak osap sosop
jou maun ate mona, Anut nukas ak aru marau wa. Rusapai
Anut nukas omnokou pakan roasiret erekapu akan woiaka
piriraun rai ämän sakau marou.
31 Ko kar omre roasiret erekapu wasarewaraun sare
mowon rau. Kiro omre opok kos roasiret akan onok

wasarewarai. Ko jekuriar wasarewarai. Kos kar ros wasarewaraun sare mowon. Kiro ro meienuk, Anut nukas ätäi siräi muruwon. Keseria, ik äpu kiro epar.”

32 Roasiret ak Pol nukan ämän roat meiein siräiäiei ämän roumana, karauk roat akas ko apari ioin, karauk akas äiein, “Ik ätäi kiro ämän tamukota, rowam.”

33 Ak akan woiaka epar mau warnuk, Pol kiro turur rain pakan utwaromara, manowon.

34 Karauk roat ak kamuk rai, ak Pol nukan ämän tainoria, akan woiaka epar moin. Kar ro kon enip Daionisias, ko Ariopagas menan näu ro, pak kar asir kon enip Damaris pak karauk roasiret pak erek akan woiaka epar moin.

18

Pol nukas Korin menan roasiret Anut nukan ämän marowon.

1 Pol ko Ariopagas menan roat näunäu amiakap are kuremara, Atens näu mena utia, Korin näu mena potowon.

2-3 Kiro opok ko kar Juda ro tararmara, ko pak rawon. Kiro ro kon enip Akwira, Pontus provins opok ureknewon. Kon wau enip Prisila ori, au Rom näu menas rusapai koirin, owon, Sisa-Klodias nukas kon omsau opok Juda roasiret wa rawau, manaiei rai awaronuk, ak Rom näu mena ute manoin. Keseria, Pol ko kiro Juda ro asir ori apwatau poteanik, au pak rawon. Au ser ou ate mianik, karauk roat aromoi, aiauk oiäir. Kiro Pol nukan sarau miäu senek, okon, ko au pak kiro sarau me rawon.

4 Pol nukas sumaun ses opok tururiäi owa, Juda roasiret pak Grik roasiret akan woiaka piriraun ämän orip orip mareäwon.

5 Sailas Timoti ori au Masedonia provins pakas Pol siakup potona, Pol ko kar sarau mau wa, ko Anut nukan ämän karar Juda roasiret Jisas ko Krais rai awarowon.

6 Karauk Juda roasiret ak kon ämän rowau utianik, jeimarna, kos akan onok aru ätär maraun kon omjo pakan maimai us putarianik, awarowon, “Anut nukas ak aru maronuk rai, kiro isan usu wa, kiro akan usu. Isan woi näu raunuk, rusapai is karauk omsau pakan roasiret Anut nukan ämän awaraun potam.”

7 Keseria, ko utwaromara, pote kar ro enip Titius-Jastas nukan owa pote rawon. Ko Anut jou muriäu ro. Kon ou Juda roasiret akan tururiäi ou siakup raiäu.

8 Kiro tururiäi ou kameäu ro kon enip Krispas, ko kon tupsiu pak karauk Korin roasiret pak ak Pol nukan ämän roumana, woiaka epar momoi, ak an join.

9 Kar pututu, Näwäu nukas Pol nine epir senek pakaima
auruwon, “Na wa iminäu, isan ämän roasiret awaraun wa
utau.
10 Is na pak raim. Kar ros na pak iwäi momara, wa aru
musai, owon isan roasiret sosop ak okoro mena rai.”
11 Keseria, Pol ko kiro mena woisan karar keir 6 orip
raumara, roasiret Anut nukan ämän tamare rawon.
12-13 Rom akan roat näunäu akas kar ro enip Galio, ko
Grik omsau kamäun sare murin. Ko kiro omsau kameäwon
ses opok Juda roasiret ätäi tururianik, Pol sakau atomana,
wasarewareäi roat näunäu opok imäi potomana, äiein,
“Okoro ro ko iken roasiret Anut jou muraun onok atap
tamareäu. Ik kon ämän tainorta rai, ik Sisa nukan sintore
ämän wa tainoram.”
14 Pol nukas ätäi awaram äienuk, Galio nukas Juda
roasiret awarowon, “Ak Juda roasiret, rowe! Okoro ro ko
kar iken omsau pakan sintore ämän utau wa. Ko kar onok
aru senes mau wa. Ko kiro onok keserwon maro, is akan
ämän epar awarowom.
15 Utianik, kiro akan sintore ämänin koi airoi, kiro akasar
jekur mowe. Is kiro ämän wa aparam.”
16 Kos keser awareanik, äsimwaronuk, kasik noin.
17 Kasik nomana, ak kasiaka penuk, kar ro ko akan
tururiäi ou kameäu ro enip Sostenes sakau ateanik, Galio
nukan ou siakup erar wein. Galio ko kiro onok keserin ko
ronkatäu wa.

Pol nukas ätäi Antiok mena Siria provins opok potowon.

18 Pol ko Korin mena omre sosop roasiret akan woiaka
epar moin pak rawonus, ous pakas utwaromara, Siria
provins potaurwon. Prisila Akwira ori au Pol pak erek
potoirin. Pol ko ous oik tonau wa opok Senkria mena Juda
akan onok tainorianik, kon tapau kurum sarewon, owon,
ko kar onok keseraun Anut paip muruwon.
19 Efesas mena pemana, kiro opok Prisila Akwira ori
utwatomara, Pol nukarar Juda roasiret akan tururiäi owa
Anut nukan ämän marau manowon.
20 Akas ko omre rumuk ak pak rawaun aurin, kos
awarowon, “Is ak pak ekep wa rawam,” räi awarowon.
21 Ko manaurmara, keser awarowon, “Anut nukas ätäi
okoro opok koi aironuk, is epar kowam.” Keseria, ko ous
oumara, Efesas mena utomara Sisaria mena potowon.
22 Ko Sisaria mena potomara, Jerusalem näu mena topto-
moi, roasiret woiaka epar moin ämän awaromara, Antiok
mena ätäi manowon.
23 Pol ko Antiok mena om rumukurar rawonus, manowon.
Ko Galesia provins pak Prigia provins opok mena atap atap

ariemara, roasiret akan woiaka epar moin sakau mare mare ari rawon.

Apolos nukas Anut nukan ämän Efesas mena marowon.

24 Kar Juda ro ko kon enip Apolos, ko Aleksandria näu mena urek sarewon, ko Efesas mena pewon, Ko ämän eposek miäu, ko Anut nukan ämän erekapu eposek äpu mowon.
25 Karauk roat akas ko Jisas nukan onok jekur tamuruna, kos pak ätäi Jisas nukan ämän tuku karauk roasiret tamarowon. Utianik, ko Jon nukan an jomareäwon onok karar ko äpu.
26 Ko Juda roasiret akan tururiäi owa tonomara, ko roasiret iminewarau wa, Anut nukan ämän sakau marowon. Kesernuk, Prisila Akwira ori au kon ämän roumoi, awan owa imäi poteanik, awas karauk Jisas nukan ämän ko äpu wa jekur tamuroirin.
27 Apolos ko Anut nukan ämän Akaia provins maraun manaurnuk, Efesas menan Kristen roasiret akas kon ronkat sakau muruna, Akaia provins pakan Kristen roasiret ko imäiäun rai, jer we nuruna, oiar potowon. Keseria, kiro omsau opok, Apolos nukas potomara, Anut nukas kon wou näu oripas roasiret sarwarnuk, akan woiaka epar moin, kiro roasiret jekur sarwarowon.
28 Ko karauk roasiret akan amiakap, Juda roat ämänis sakau kewareanik, kos Anut nukan ämän ninareanik, tamarowon, epar Jisas ko Krais, kiro ro ko Anut nukas äsimornuk, ak imwaraun kowon ro.

19

Pol ko Efesas mena potowon.

1-2 Apolos ko Korin näu mena Akaia provins opok raunuk raunuk, Pol ko Prigia provins utomara, ari ari pote, Efesas näu mena pewon. Kiro opok, karauk roat woiaka epar moin tarwaromara, totwarowon, “Ak akan woiaka epar momana, Anut nukan Osou Näu oin ra?” Akas ätäi aurin, “Osou Näu rau ik äpu wa.”
3 Keserna, Pol nukas ätäi totwarowon, “Ak owo onok pakaima an join?” Akas ätäi äiein, “Ik Jon nukan onok pakaimas tainorianik, an jomukoin.”
4 Pol nukas ätäi äiewon, “Meter Jon nukas roasiret akan onok aru pakan pirirna, an jomarowon. Kos roasiret kiro ro rusapai koura, konun akan woiaka epar maun rai keser awarowon. Kiro ro ko Jisas.”
5 Ak kiro ämän roumana, ak Jisas mesin woiaka epar moin karauk roasiret ätär maraun an join.

6 Pol nukas kon ipou kiro roasiret akan tapiakap
maronuk, Anut nukan Osou Näu ak opok penuk, akas ka-
rauk omsaukan ämän atap atap ak meter äpu wa momana,
kis Anut nukan enip jou murin.
7 Kiro roasir erekapu ak 12 orip senek.
8 Pol keir 3 orip kiro mena raumara, ko Juda roasiret akan
tururiäi owa tonomara, orip orip Anut nukan ämän epar
äpu maun sakau ämän awarowon. Ko ak pak raumara,
Anut okoro omnokou koi kamäun ämän erekapu mare
rawon.
9 Karauk roasiret akan woiaka sakau monuk, ak kon ämän
rowau utomoi, äiein, "Kiro Näwäu nukan Apu tainoraun
ämän tamukiäu kiro ämän sätäiäu." Keser äiena, Pol ak
utwareanik, kos Jisas nukanun woiaka epar moin roasir
imwaromara, Tiranus nukan ämän ateai owa potoin. Omre
karar karar roasiret pak ämän wasareäi.
10 Pol ko kiro onok keserwon. Woisan oirori ko kesernuk,
kiro Juda roasiret pak Grik roasiret Esia provins raiäi pak
ak erekapu Anut nukan ämän roin.

Skeva nukan mokoit.

11 Anut nukas Pol nukan ipokup kurur näwäu atap atap
keserwon.
12 Roasiret kiro onok aparianik, akas päm si pak karauk
omjo eteinak pak oianik, Pol nukan enipsau kotomarianik,
sip roat siarakap potomoi, akan opiakap mona, sip aru pak
osou aru ak opok rakurein ute maneäi.
13 Karauk Juda roat akas nais pote ariemana, osou aru
oi kuraun, ak Jisas nuka enip ateanik, osou aru jäkäi oi
kuraun keserin. Karauk akas osou aru awareäi, "Is kiro
Jisas, Pol nukas awareäu, kon enip pakas ak kurte manaun
sakau awarom."
14 Kar Juda akan Anut kamuk raiäwon ro näwäu enip
Skeva, kon mokoit 7 orip akas kiro onok keseriäi.
15 Utianik, kar omre opok kiro osou arus awarowon, "Is
Jisas Pol ori äpu. Ak inokot?"
16 Kiro ro ko osou aru oripas kasak pemara, kiro roat 7
orip sakau akwaria, näwäu senes aru marea, akan omjo
erekapu kiräi maronuk, päm pirim kon owas imine manoin.
17 Juda roasiret pak Grik roasiret ak Efesas mena raiäi ak
kiro ämän roumana, erekapu sakau iminein. Keseria, akas
Jisas nukan enip näwäu kämioik jou murin.
18 Roasiret akan woiaka epar moin akas pemana, akan
onok aru keseriäin erekapu amop moin.
19 Karauk roat meter otin amkeäin ak akan buk uru
os ämän jer wein rau erekapu oi koianik, roasiret akan
amiakap ep näwäu uru amke kurein. Ak kiro buk karauk

roat aroin maro, ak aiauk sosop 60,000 kina senek owaun itok.
20 Anut nukan ämän omsau erekapu iporomoi, sakau senes pewon.

Karauk Efesas akas Pol mesin kasiak näwäu pewon.

21 Kiro onok erekapu keserianik, Pol ko Masedonia provins pak Akaia provins pakas potea, Jerusalem näu mena potaun ronkatewon. Kon ronkat pakaima äiewon, "Is kiro opok potoita, Rom näu mena nais pote aparam," äiewon.
22 Keseria, kos Timoti Erastus ori kon sarau sareäirin roat ori äsimwatonuk, Masedonia provins potosa, nuka Esia provins om rumukur rawon.
23 Kiro ses opok, karauk roat ak Anut nukan apu tainorau utomoi, ämänis auratein.
24 Kar ro ko kon enip Demitrias, ko kar aiauk enip silva pakas karauk osap ate miäu. Kos kiro aiauk silva pakas kiro sät eitek enip Atemis nukan tup ou totok eteinanak sosop ate monuk, karauk roat akas kau mona, ko kiro pakan aiauk sosop oiäu. Keseria, kos roat sosop silva sarau aronuk, mona, ko aiauk näwäu oiäu.
25 Kos kiro roat pak roat osap sosop ate miäi pak turur maromara, awarowon, "Jaiat, ak äpu iken aiauk eposek sosop kiro sarau pakas peäu.
26 Kiro ro enip Pol nukas owo ämän äiäu akasar roinai, aparwe. Kos äiäu, roat akas akan ipiakas eitek totok ate miäi, kiro sät eitek. Keseria, kos okoro Efesas mena pak Esia provins pakan roasiret sosop senes erekapu awaronuk, ko karar tainori.
27 Kiro Pol nukan ämänis iken aiauk sarau aru mukaun itok. Kiro karar wa, roasiret akas kiro asir Atemis iken eitek näwäu nukan tup ou ätäi wa jou maiei. Kiro asir roasiret erekapu Esia provins pak kiro omnokou erekapu jou muriäi, kon sakau wasaräi."
28 Roasiret ak kiro ämän roumana, kasiaka penuk, sakau urweanik, äiein, "Efesas menan eitek Atemis ko iken Näwäu."
29 Kiro menan roasiret erekapu kasiaka penuk, karauk roat akas Gaias Aristarkas ori, Masedonia provins pakan roat ori Pol pak erek ariair, sakau atwateanik, akan tururiäi omoi näwäu opok rewate potoin.
30 Pol ko nukasar roasiret amiakap potaurwon, utianik, roasiret akan woiaka epar moin akas utona, manau senek wa.
31 Karauk roat näunäu ak nais Pol nukan jaukut, akas ämän surmurianik, aurin, "Na kiro mena roasiret tururai opok wa potau."

32 Roasiret erekapu pio piorianik, ak ämän atap atap
urwena, karauk roasiret sosop akas owon tururai rai wou
wein, ak äpu wa.
33 Juda roat akas Aleksanda roasiret amiaka opok suorna,
tonowon, okon, karauk roat akas ko ämän onoktapau ro
räumana, ronkatein. Keseria, Aleksanda nukas roasiret
asorna, aräun rai kon ipous asorwe rai awarowon.
34 Ak ko Juda ro aparianik, äpu momana, ak woiaka karar
momana, ätäi ätäi urweanik, äiein, “Iken Atemis ko Efesas
menan näwäu.”
35 Rai rai, kar kiro näu menan kamwareäu ro näwäu
pemara, kos roasiret asoraun awarowon. Roasiret erekapu
asorna, kos keser awarowon, “Efesas menan roasiret, okoro
omnokou pakan roasiret erekapu äpu Efesas näu menan
roasiret akas kiro Atemis näwäu nukan ou pak kon totok
jou miäi omar oikas nowon pak kamwateäi, kiro ak äpu.
36 Keseria, kar ros ko kiro onok äpu wa rai wa äiäi.
Keseria, ak asornai, woiaka päurar orip rawe.
37 Akas okoro roat ori imwate koi. Utianik, awas kiro tup
owan osap kar päu owau wa. Iken eitek jeje ämän murau
wa.
38 Utianik, Demitrias kon sarau jaukut pak ak ämän orip
raroi, wasarewaraun omoi rau. Wasarewaraun roat rai. Ak
kiro opok pote ämän maun itok.
39 Ak karauk ämän orip raroi, akan kamwareäi roat
näunäu ak tururaun ses opok, ak kiro ämän jekur maiei.
40 Ik rusapai usu owaun itok, owon, ik rusapai ämän
onoktapau wäpik erar weräuram. Rom kamwareäi roat
akas ik usu ikaiei. Owon, ik weräiäun ämän onoktapau ak
awarau senek wa.”
41 Kiro ro näwäus ämän aware kuremara, roasiret
äsimwaronuk, akan mena manoin.

20

Pol ko ätäi Masedonia provins pak Grik omsau potowon.

1 Kiro ämänis ketäiein erekapu meienuk, Pol nukas
roasiret akan woiaka epar moin turur mareanik, sakau
rawaun ämän awaromara, ‘pere’ awareanik, utware Mase-
donia provins manowon.
2 Ko kiro omsau pakaima potomara, kiro pakan roasiret
sakau rawaun ämän marowon. Keseria, ko Grik omsau
potowon.
3 Kiro opok keir 3 orip rawon. Kon osap jekur momara,
Siria provins ous atat potaurwon. Juda roasiret akas nuka
wena, meiäun ämän roumara, ätäi Masedonia provins
potaun keserwon.

4 Karauk roat ak Pol pak manoin akan enmaka kiro kesek:
Pirus nukan mokoi, Sopater ko Beria menan pak, Aristarkas
Sekundus ori au Tesalonaika menan, Gaias ko Derbi menan,
Tikikus Trofimus ori au Esia provins pakan pak, Timoti nais
erek potoin.
5 Kiro roat ak amke potea, Troas mena ik kamoike rain.
6 Pasowa sumaun ses patarianik, ik Filipai menas ous
opokas ute poteanik, ak omre 5 opok Troas mena tarwaro-
mun. Ik kiro opok pote, tup karar utomun.

Pol nukas Troas mena kar ro meiewon siräi mowon.

7 Tup etei pututu, ik Anut nukan o jaun erekapu tu-
rurmun. Pol nukas roasiret ämän marowon. Ko ariwa
tapera, kiro mena ute manaun, okon, ko ämän mare pote
um kamuk sarewon.
8 Arou sosop aioianik, kiro tururiäi owa kar waru kämioik
ik turur raumun opok, erekapu äsäi mo kurein rawon.
9 Kar mokoi tenemai kon enip Eutikus ko kämioik ou
windo opok tane raumara, Pol ämän maronuk, roi ra-
won. Eutikus ko amosirnuk, erekapu ninowon. Erekapu
nineanik, kiro ou oikas ouri omnokou opok noptowon. Roat
akas ko ne kuor imäianik, aparin ko meiewon.
10 Pol ko nomara, kiro ro kon ipous atomara, äiewon, "Ak
ronkat sosop wa owau, kon totok manau wa, ko rau." Keser
äienuk, kiro mokoi ätäi siräiewon.
11 Keseria, Pol ätäi tonomara, roasiret pak Anut nukan o
jewon. Jemara, ak pak are pote, erekapu om teinenuk, Pol
ko utware manowon.
12 Kiro ro meiäu wa, imäi kon owa koianik, ak näwäu
nepipirin.

Pol ko Troas mena utomara, Miletus mena potowon.

13 Ik kar ous oikas Asos mena amke potea, Pol kume rauta,
Pol nuka isous kiro mena pote taraikaun aikowon.
14-15 Ko pote Asos mena taraikonuk, ikes ko ous opokas
imäia, Mitilini mena potomun. Mitilini mena pote ninea,
kiro pakas Kios mena potomun. Kiro opok ninomunus,
tapera, Kios menas pote Samos mena potomun. Ätäi
ninomunus, Samos menas pote Miletus mena potomun.
16 Pol ko karauk omre Esia provins opok rawau utomara,
ko Efesas mena itimori manaun ronkatewon. Ko kurte
Jerusalem mena Pentikos* omre opok potaun keserwon.

Pol nukas Efesas menan roat näunäu jekur rawaun ämän awarowon.

17 Pol nukas Miletus menas Efesas menan Kristen roat
näunäu ko koi tararaun rai ämän surmarowon.

18 Kiro roat näunäu ko siakup koi tururna, kos awarowon,
“Ak äpu is amke ak pak okoro Esia provins opok ak kamuk
owose raiäimin akan amiakas apairoin.
19 Is isan enim oik mau wa. Is Anut näwäu nukan sarau
murita, Juda roasiret akas is aru muraun keserin. Kiro
onokun is woi usu sarenuk, waiäuriäimin.
20 Ak äpu, is ak sarwaraun kar Anut nukan ämän isan woi
uru wa ämäi miäimin. Kiro ämän erekapu akan tururiäi
owa pak akan owa karar karar pote erekapu awareäimin.
21 Is Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret
ak akan onok aru utia, akan woiaka Anut opok karar
pirirmana, iken Näwäu Jisas mesin akan woiaka epar mowe
rai sakau ämän awareäimin.
22 Rusapai, is Anut nukan Osou Näu nukan ronkat
tainormoi, Jerusalem näu mena potaurim. Is äpu wa
roasiret akas kiro opok is owoseiraiei rä.
23 Is äpu mena karar karar opok Anut nukan Osou Näus
ronkat sakau iromoi, airowon, karapus owa musomana,
onok aru tätäi näwäu orip musaun kamoisi rau rai airowon.
24 Utianik, is isan totoman mesin ronkat sosop wa oim.
Isan ronkat kiro sarau Jisas Krais nukas maun irowon kiro
Anut nukas kon wou näu oripas ik sareikaun Ämän Eposek
omsau erekapu awaraun ariram.
25 Ak rowe, meter is ak pak koi raia, Anut nukas
kamoikaun ämän ätäi awaromin, is äpu tawa ak isan nepi
wa aparaiei.
26 Keseria, is Anut nukan ämän rusapai awarom, tawa kar
ro ak kamuk okoro ämän we kureanik, wa tainornuk, Anut
nukas ko aru monuk rai, kiro isan usu wa, kon usu.
27 Is Anut nukas owo onok keseraun erekapu awaraun
iminäu wa.
28 Ak aka pak roasiret woiaka epar moin pak jekur
kamwarowe. Anut nukan Osous ak kon roasiret kamwa-
raun sare marowon, Ak jekur sakau tai rainai, roasiret
Näwäu mesin woiaka epar moin kamwarowe. Jisas Krais
nukas ak kon karianas kau marowon, okon, ak kon senes.
29 Is äpu, tawa is ak utware manoita, karauk roat ak en
sei aru senek akas pemana, roasiret woiaka epar moin aru
maraiei.
30 Tawa, akan karauk roat akasar pemana, sät ämän
mia, karauk roasiret akan woiaka epar moin kiro aru roat
tainwaraiei.
31 Keseria, ak orip orip sakau tai rawe, ak ronkatewe,
woisan 3 orip sankeu pututu is sarau näwäu mianik, ak
Anut nukan ämän mare ariemin.
32 Rusapai is ak Anut nukan ipou opok marom. Kos kon
wou näu oripas ak sarwareanik, ak sakau marai. Kos ak

osap nukasar kon roasiret sare marowon senek ak araun itok. Ak kon ämän tainoraiei, kos ak keser sarwarai.
33 Is karauk roat akan aiauk silva ra gol ra osapun wa wous wareäimin.
34 Aka äpu, is isan ipiasar sarau sakau mianik, isaka pak isan jaiat sarwareäim.
35 Is kiro osap isan ipiasar kesermin, ik kiro sarau ikakan ipiakasar sarau momoi, karauk roasiret sakau wäpik kiro sarau sakau senek sarwaraun ätär maromin. Ik keser ronkatäu, iken Näwäu Jisas nukas kiro ämän äiewon, ‘Inok ro karauk roat akas osap nuriäi, nepipirai kiro eteinak. Utianik, inok ro karauk roat osap areäu, kiro näwäu nepipirai.’ ”
36 Pol ko kiro ämän patar kuremara, kiro roat pak kon uou sur wemara, Anut auruwon.
37 Ak erekapu woiakati maronuk, waianik, pokäirin.
38 Roasiret ak woiakati näwäu moin, owon, Pol nukas ak ätäi kon nepu wa aparaiei rai awarowon. Keseria, ak ko tainori ous opok kuräu noin.

21

Pol Jerusalem näu mena potowon.

1-2 Ik Efesas roat näunäu ‘pere’ aware kurea, utware manomun. Ik potea, kar mena enip Kos potomun. Kiro opok ninomunus, tapera, Rodes mena potomun. Kiro pakas ätäi Patara mena potomun. Kiro mena kar ous Fonisia provins potaun rawon ik kiro ous oik tonea, manomun.
3 Ik pote rai, Saiprus akan omsau aparmun, kiro omsau tonau wa, itimorianik, Siria akan provins opok tonea, Taia mena poteanik, kiro menan osap oi kuräun ous sumowon.
4 Kiro mena karauk roasiret Anut mesin woiaka epar moin tarwarea, ak pak tup karar raumun. Kiro roasiret Anut nukan Osou Näus ronkat aronuk, Pol ko Jerusalem näu mena wa tonau rai tämuraurin.
5 Utianik, ik kiro mena ute manaun ses penuk, utware ous opok nomun. Kiro menan Kristen roat erekapu akan mokoit wariakat, pak ik ous opok tonaun mas an kasakup imäiki noin. Kiro opok ik iken uorok sur wemoi, erek ak pak Anut aurumun.
6 Keseria, ikes pere aware kurea, ik manaun ous oik tonota, ak akan mena manoutoin.
7 Ik Taia mena utia, Tolomes mena potomun. Kiro opok karauk roasiret akan woiaka epar moin pote tarwarea, ak pak omre karar raumun.
8 Ninomunus, tapera, siräianik, kiro mena utia, Sisaria mena potomun. Kiro opok, Anut nukan ämän mareäu ro

kar enip Filip nukan owa raumun. Meter karauk roat 7
orip Jerusalem mena roasiret sarwaraun sare maroin, kiro
roat 7 orip pakan kar ro kon enip Filip rau. Okoro ro kiro
Filip.
9 Kiro ro kon asinakut makun 4 orip ak Anut nukan ämän
roianik, areain asiret.
10-11 Ik kiro opok omre rumukur rauta rauta, Anut nukan
ämän roianik, areawon ro kar, kon enip Agabus ko Judia
provins opakas kowon, Ko ik siarokop pemara, Pol nukan
let oumara, nukan isou ipou opok rakir momara, äiewon,
"Anut nukan Osou Näu nukas keser äiewon, 'Okoro let atak
ro, ko Juda roasiret akas okoro let rakir mom apari senek
tawa ko nais kesermana, karauk omsau pakan roat ipiaka
opok maiei.' "
12 Ik kiro ämän roumoi, ik kiro menan roat pak Pol
Jerusalem mena wa potau rai sakau ämän aurumun.
13 Ikes ko keser aurta, kos ätäi keser aikowon, "Ak owon
waiemana, isan woi aru muroi? Utianik, Jerusalem menan
roat akas is Jisas nukan sarau moita, kiro mesin sakau
atoiraiei isan ronkat kiro itok. Ak is iworona, meiäm kiro
nais itokur."
14 Ik kon ronkat ätäi pirirau senek wa. Keseria, ik aurmoi,
äiemun, "Anut Näwäu kon ronkat na opok päura."
15 Kiro Sisaria mena karauk omre manonuk, ik iken osap
erekapu jekur mia, Jerusalem näu mena tonomun.
16 Karauk Sisaria menan roasiret ak Jisas mesin woiaka
epar moin ak erek ik tainoike potea, kar ro ko meter kon
wou epar mowon ro kon enip Nason ik kiro ron owa ninaun
imäiki potoin, kiro ro ko Saiprus omsau pakan.

Pol nuka Jerusalem näu mena tonowon.

17 Ik Jerusalem näu mena tonota, iken jaunokot karauk
akan woiaka epar moin ak ik apaikomana, nepipirin.
18 Ninomunus, tapera, ik Pol pak Jems aparam rai
potomun. Kiro menan woiaka epar moin roat näunäu ak
Jems pak rain pote tarwaromun.
19 Pol nukas pere aware kuremara, Anut nukas owo sarau
karauk omsau pakan roasiret opok nukan ipous keserwon
karauk sarau roat erekapu ämän jekur marowon.
20 Ak erekapu kiro ämän roumana, Anut nukan enip
kämioik jou murin. Keseria, akas aurin, "Jaunok Pol, okoro
pakan Juda roasiret sosop ak akan woiaka piririn. Utianik,
ak Juda akakan sintore ämän tainoraun sakau miäi.
21 Karauk roat akas na mesin keser aiäi, Pol nukas kiro
Juda roasiret karauk omsau opok rai ak Moses nukan
sintore ämän wa tainorau rai awareäu. Kos äiäu, ak akan

mokoit akan enmak kerau wa patirau. Ak meteran onok
ätäi wa tainoraun awareäu rai äiäi.
22 Na okoro opok pem äpu musaiei. Okon, ik na owosei
sam?
23 Ik na kiro onok keseraun aisaurum, roat 4 orip ik pak
ak Anut nukan sarau maun paip moin rai.
24 Na kiro roat imwaroinam, ak pak ätäi Anut nukan
amuk opok eposek saräun na akan opur Anut jou muraun
kau mota, akan tapiaka kurum saräiei. Na keserta, kiro
roasiret ak erekapu äpu maiei, kiro ämän meter roin kiro
epar wa, na nakasar Moses nukan sintore ämän tainoriäum
rai äiäiei.
25 Utianik, kiro karauk omsau pakan roasiret akan woiaka
epar moin ikes jer we mareanik, awaromun ak sät eitek jou
murianik, o patan opok amkeäi pak opur karian pak karauk
opur pou äsisirna, meiein kiro ak wa jau. Ak kar ron asir
ra, kar asiren ro pak wa ariäu räi awaromun."
26 Keseria, ninoinus, tapera, Pol nukas kiro roat 4 orip
imwareanik, ak pak ätäi eposek saräun manoin. Kiro keser
kurea, ko Anut osap nuriäi ou näwäu owa tonomara, Anut
kamuk raiäin roat omre esap esap utia, ak ukun wäpik
saräun Anut opur patan opok amke muraun totwarowon.

Roat akas Pol tup owan sakau atoin.

27-28 Kiro omre 7 orip sare moin pataraurnuk, karauk
Juda roasiret ak Esia provins pakan akas Pol Anut osap
nuriäi owa tone rawon aparianik, akas roasiret erekapu
akan woiaka aru siräi marea, imware pei. Keseria, Pol
sakau ateanik, akas urwemana, äiein, "Israel roasiret, ak ik
sareike. Okoro ros mena mena atap atap erekapu potomara,
Moses nukan sintore ämän pak okoro tup ou näwäu pak
iken onok pak aru rai enmakap ämän mare mare ariäu.
Kos karauk omsau pakan roat imwareanik, okoro tup ou
näwäu owa Juda akan omoi opok imware pen. Kiro asu
näwäu senes, okon, ko iken tup ou aru mowon."
29 Ak keser äiein, owon, meter Trofimus ko Efesas menan
ko Pol pak kiro mena rawon aparin, okon, akan ronkat Pol
nukas kiro ro tup owa imäi tonowon rai äiein.
30-31 Keseria, roat erekapu akan woiaka siräi marona, ak
kurte koianik, Pol sakau atea, tup owan ate reurmana, kasik
noin. Kesermana, kiro tup ou im pene moin, Roasiret akas
Pol we kuräurna, kar ros kurte potomara, Rom akan marai
roat kamwareäu ro näwäu auruwon, "Jerusalem menan
roasiret ak weräu rai."
32 Kurte kiro marai ro näwäu nukas siräumara, kon
karauk marai roat imwaromara, kiro roasiret turur rain

opok nowon. Roasiret ak kiro marai roat akan ro näwäu pak nona, apwareanik, ak Pol we rain utoin.
33 Kiro marai roat akan näwäus Pol siakup potomara, sakau ateanik, muris ipou rakiraun rai kon marai roat awarowon. Keseria, kos roasiret totwarowon, "Okoro inok ro? Ko owosewon?"
34 Akas sät ämän atap atap kon enip opok moin. Marai roat akan näwäu ko akan ämän sosop jekur rowau senek warnuk, kon marai roat awaronuk, Pol akan owa imäi tonaun rai awarowon.
35 Ak ko imäi ou äpäs siakup pena, roasiret ak kasiaka näwäu senes penuk, ko wäurna, marai roat akas ko kuormana, ämäiein.
36 Roasiret akas tainware pemana, sakau urwein, "Wena, meie!"

Pol nukas kon wou epar mowon onoktapau Juda roasiret awarowon.

37 Marai roat akas Pol owa imäi tonaurna, Pol nukas marai roat akan ro näwäu Grik ämänis auruwon, "Is roasiret ämän araun itok ra?" Kiro ro näwäus Pol auruwon, "Ei, na Grik ämän miäum ra?
38 Isan ronkat na kiro Ijip ro. Meter ko ik pak marai amkeanik, roat 4,000 orip weräiäun marai orip imwareanik, ro wäpik mena pote tururwarewon rai äiemin."
39 Pol nukas äiewon, "Wa. Is Juda ro, isan mena Tarsas, Silisia provins opok, kiro isan om enip orip. Na is utoirota, roasiret ämän maraurim."
40 Kiro marai ro näwäus io rai aurnuk, Pol ko kiro äpäs opok tai raumara, roasiret asoraun rai kon ipous asorwe rai awaronuk, roasiret erekapu asorna, Pol nukas Ibru ämänis keser awarowon,

22

1 "O moniat, jaiat, ak rowe. Is ätäi isakanun ak ämän awaraurim."
2-3 Ak Pol nukas Ibru ämänis awaronuk, roianik, erekapu asorna, kos awarowon, "Is Juda ro Tarsas mena Silisia provins opok ami tawon, utianik, is okoro Jerusalem mena ureknemin. Gameliel ko isan tamuriäwon ro. Kos is iken asanokot akan sintore ämän erekapu jekur tamurowon. Ak rusapai kiro sintore ämän sakau tainorurai senek, is nais keseriar Anut jekur sakau tainoruram.
4 Is karauk roasiret Jisas mesin woiaka epar moin aru mareaimin. Isas isan jaiat akas karauk roasiret muris akan isoraka ipiaka rakir mareanik, karauk roasiret akwarona, meiäun rai awaromin. Karauk karapus owa kurwaraun imware poteäimin.

5 Anut kamuk raiäi roat näunäu pak Juda roasiret akan
kamwareäi roat näunäu ak erekapu kiro onok meter
keseriäimin äpu, akas kiro ämän epar äiäiei. Is jer we
irona, Damaskus mena, roasiret woiaka epar moin sakau
atwareanik, tätäi näwäu aromoi, imware koi karapus owa
kurwaraun potomin.

Pol nuka kon wou epar mowon onoktapau awarowon.

6 Is kiro roat Damaskus mena sakatwarau potomin,
Damaskus mena siakup tonoita, san näu kamuk senek opok,
kurte kar arou näwäu omar oikas ermän senekus is opok
kurewon.
7 Kesernuk, is omnokou opok oire nonuk, kar ron pätu
senekus airowon, 'Sol, Sol, na is owon aru muroram?'
8 Keseria, isas ätäi äiemin, 'Näu ro, na inok?' Kos ätäi is
airowon, 'Is Jisas, Nasaret menan, na is aru muroram.'
9 Karauk roat is pak erek potomun ak kiro arou näwäu
aparmana, iminein. Kar ron pätu senekus is airowon ak
rowau wa.
10 Isas ätäi aurmin, 'Näwäu, is owosäu?' Näwäu nukas
ätäi airowon, 'Na siräinam, Damaskus mena tonota, kiro
opok na Anut nukas owosäun sare musowon kiro aisaiei.'
11 Kiro arou näwäus is ami putut kariewon, om aparau
senek wa. Keseria, is tainoire potoin roat akas isan ipi
ateanik, Damaskus mena imäiri tonoin.
12 Kiro mena kar ro rawon, kon enip Ananaias, ko is
apairau kowon. Ko iken sintore ämän erekapu tainoriäu,
okon, kiro pakan Juda roasiret ak äpu kon onok eposek.
13 Ko is siarap koi tai raumara, airowon, 'Jai Sol, na ätäi
om apar rai aironuk, kiro opokar kurte is ami amareanik,
ko aparmin.'
14 Kos keser airowon, 'Iken asanokot akan Anut nukas na
kon sarau ro eposek Jisas aparaun pak kon oksaus arenuk,
rowaun nukasar sare musowon, ko kon ronkat na isowon,
okon, owo onok ko keserwon na äpu.
15 Keseria, na kiro osap nan amunas aparmon pak karauk
ämän roumon kiro roasiret erekapu awaram.
16 Jai, na owon ekep raum? Na an jounam, kon enip
pakaima ko aurta, nan onok aru jäkäi musai.'

Anut nukas Pol karauk omsau pakan roasiret kon ämän maraun äsimorwon.

17 Kesernuk, is ätäi Jerusalem mena potomin. Kiro opok
Anut osap nuriäi owa Anut aurta aurta, is nine epir pakaima
senek Näwäu aparmin.
18 Kiro opok, Näwäu aparta, kos airowon, 'Na kurte
siräinam, Jerusalem mena ute man, owon, okoro pakan
roasiret ak nan ämän is mesin awarota, wa rowaiei.'

19 Isas ätäi aurmin, ‘Näwäu, ak is äpu muroin. Is tururiäi
owa karar karar potomoi, roasiret akan woiaka epar
moin pote sakau atwareanik, karapus owa kurwaromoi,
akwariäimin.
20 Meter Stiven, kiro ro nan enmat roasiret aware ariäu
kiro onok keserin ses opok, is siakup tai raitar, we kurein
aparmin. Kiro ses opok isan woi eposek sarewon. Is kiro
roat Stiven wein akan omjo kame raimin.’
21 Utianik, kos ätäi airowon, ‘Na man, is na omsau atapuk
karauk omsau pakan roasiret opok äsimoisom.’ ”

Pol nukas is Rom omsau pakan ro äiewon.

22 Roasiret ak Pol nukan ämän roi potea, kiro ämän
roumana, kasiaka näwäu penuk, ätäi näwäu urweanik,
äiein, “Wena, meie! Kesek ro ko okoro omnokou opok
utona, wa rawau.”
23 Ak sepuk sepuk sakau urweanik, akan omjo jäkäi
momana, maimai oianik, oik käkänkurein.
24 Kiro marai roat akan ro näwäu nukas kiro keserna
apwarea, kon marai roat awaronuk, Pol akan owa imäi
tonoin. Roasiret owon Pol pak kasiaka pera äienuk, rowaun
kon marai roat ak Pol mänkäsir owaun awarowon.
25 Utianik, ak Pol mänkäsir owaun kon ipou rakirna,
Pol nukas kar marai ro siakup tai rawon auruwon, “Akan
sintore ämän opok ak Rom omsau pakan ro kon ämän
aparau wa opok mänkäsi owaun jer rau ra?”
26 Kiro marai ro kon ämän roumara, akan ro näwäu opok
tonomara, auruwon, “Na owosäurum? Kiro ro ko Rom ro.”
27 Keseria, kiro marai roat akan näwäu nukas Pol siakup
potomara, auruwon, “Na is air, na epar Rom omsau pakan
ro ra?” Pol nukas ätäi auruwon, “Io, is Rom omsau pakan
ro.”
28 Kiro marai roat akan ro näwäus ätäi äiewon, “Is Rom
omsau pakan ro saräun aiauk sosop kuremin.” Pol nukas
äiewon, “Isan moni ani ori au Rom omsau pakan, okon, is
Rom omsau pakan ro urek saremin.”
29 Keser awaronuk, roat ko totoraun rai ronkate rain
imine manoin. Kiro marai roat akan näwäu nukas Pol
ko Rom omsau pakan ro roianik, kosar Pol muris sakau
rakirwon äpu momara, ko iminewon,

Pol nukas Juda roat näunäu ämän marowon.

30 Marai roat akan näwäu nukas owo onokun Juda
roasiret akas Pol nukan enkup ämän moin äpu maun rai
keserwon. Keseria, ninowonus, tapera, ko Pol nukan mur
ipou rakir moin uräi kurena, kos Anut kamuk raiäi roat
näunäu pak Juda roasiret akan kamwareäi roat näunäu pak

tururaun sakau ämän surmarowon. Koi tururna, kos Pol imäianik, koi akan amiakap tai mowon.

23

1 Pol nukas roat näunäu sakamwaromara, awarowon, “O jaiat, Israel roat, is meter Anut nukan amuk opok eposek raianik, ariäimin kar onok aru mau wa koi rusapai raim. Keseria, isan woi näu sareu.”

2 Anut kamuk raiäi roat akan näwäu enip Ananaias nukas kiro ämän roumara, karauk roat Pol siakup tai rain kon oksau puraun rai awarowon.

3 Ak keserna, Pol nukas auruwon, “Na porim aru senek roat akas es ärneus jomurna, eposek sareäu wou uru aru senes rau. Anut nukas na iwosai. Na okoro opok tane raumata, sintore ämänis isan onok wasare muroram. Utianik, na nakasar kiro sintore ämän jekur wa tainoriäum. Kesermata, nas karauk roat is iworaun awarom!”

4 Kiro roat Pol siakup tai rain akas ätäi Pol aurin, “Na Anut kamuk raiäi roat akan näwäu ämän aru aurum.”

5 Pol nukas awarowon, “Jaiat, Israel roat, is ko Anut kamuk raiäi roat akan näwäu äpu wa. Anut nukan ämänis äieu, ‘Na nan roasiret kamwareäu ro näwäu ämän aru wa aurau.’ Kiro ämän karar is äpu.” *Kisim Bek 22:28*

6 Pol nukas karauk Sadusi roat pak karauk Parisi roat kiro opok rain apwaromara, kiro wasarewareäi roat näunäu awarowon, “Jaiat, Israel roat, is Parisi ro. Is kar Parisi ro nukan mokoi. Is roat meieäi ätäi siräiäi mesin woi epar mom. Keseria, is kiro ämän ak awarom. Kiro onokun ak rusapai isan ämän ate apairoi.”

7 Pol nukas keser äienuk, Parisi roat pak Sadusi roat pak inäianik, aka aka ketäiein.

8 Sadusi roat akas äiein roat meieanik, ätäi wa siräiai. Ak ätäiar äiein, Anut nukan sarau eitek pak karauk eitek pak rawau wa rai äiäi. Utianik, Parisi roat ak kiro osap erekapu mesin woiaka epar moin.

9 Kiro opok näwäu ketäianik, näunäkäu arein. Karauk Parisi sintore ämän mareäi roat akas siräumana, sakau arein, “Ik okoro ros kar onok aru kesernuk, aparau wa. Iken ronkat kar osous ra, kar Anut nukan sarau eitekus epar auruwon raroi ik ämän wäpik.”

10 Kiro ketäiein pote näwäu sarenuk, marai roat akan ro näwäu kiro roat akas Pol karaim karaim ate reurna, sau siräiei rai iminewon. Keseria, kos marai roat äsimwaronuk, ne Pol kiro roat kamukan imäianik, akan owa imäi tonaun awarowon.

11 Kiro pututu, Näwäu nukas Pol siakup pe tai raumara, auruwon, “Pol, na wa iminäu, sakau tai rau. Na isan ämän

okoro Jerusalem mena sarau maromon senek, Rom omsau opok nais keseriar pote keser.”

Juda roat akas Pol wena, meiäun a atoin.

12 Tapera, karauk Juda roat ämäi ämäi tururianik, a atomoi, äiein, “Ik paip keser mau, o pak an pak wa jau, ik Pol weta, meienuk, epar o an pak jau.”
13 Roat kiro onok keseraun a atoin akan namba 40 orip itimorin.
14 Keseria, ak Anut kamuk raiäi roat pak roat näunäu siarakap toneanik, awaroin, “Ik paip momoi, ik o pak an pak wa jam, ik Pol weta, meienuk, epar o an pak jam.
15 Keseria, rusapai ak marai roat akan ro näwäu Pol imäi naun ämän surmurwe. Ak roat näunäu pak sätäumana, kon onok aparaurum rai äsimorna, ik apu kamuk ämäi rawamus, weta, meiäi.”
16 Utianik, Pol nukan käus kiro ämän atoin roumara, marai roat akan owa pote Pol auruwon.
17 Keseria, Pol nukas kar marai ro urunuk, ko kounuk, auruwon, “Na okoro mokoi akan ro näwäu rawa imäi pot, ko kar ämän orip.”
18 Keseria, kiro marai ros kiro mokoi akan ro näwäu siakup imäi potomara, äiewon, “Kiro karapus ro Pol nukas okoro mokoi ko na kar ämän aisaun is äsimoironuk, na siatap imäi koim.”
19 Kiro marai roat akan kamwareäu ro nukas kiro mokoin ipou atomoi, kasakup imäi potomara, totorwon, “Na is owo ämän airaun imäisi koin?”
20 Kos auruwon, “Juda roat näunäu akas Pol ariwa nas ak siarakap imäi näun a atoin. Ak sätäumana, kon onok jekur aparaun äiein.
21 Utianik, na akan ämän wa rowau, owon, roat ak Pol wena, meiäun apu kamuk ämäi rawaiei kiro roat ak 40 orip itimorin. Ak paip keser mianik, o an pak wa jam äiein, ‘Ik Pol weta, meienuk, epar o an pak jam rai, roat näunäu amiakap keser paip moin.’ Kiro roat ak kiro onok keseraun na akan ämän tainoram ra wa rai roirai.”
22 Kiro marai roat akan näwäus kiro mokoi auruwon, na karauk roat okoro ämän ko aurimin rai wa awarau. Keseria, kos kiro mokoi äsimornuk, manowon.

Marai roat akan ro näwäus Pol ko kar ro näwäu enip Feliks siakup äsimorwon.

23 Keseria, kiro marai roat akan ro näwäus kon marai ro näu oirori urwatonuk, ko siakup potosa, awatowon, “Au potoinair, marai roat 200 orip pak roat 70 orip ak hos opokas tane potaun pak marai roat 200 orip akan muk ate

potaun pututu okoro mena utia, Sisaria mena potaun sare marowe.
24 Pol tane potaun hos oi nuroinair. Ko jekur kameinai, pote Judia provins kameäu ro näwäu Feliks rawa imäi potaiei.”
25 Kiro marai kamwareäu ro näwäus Feliks keser jer we muruwon.
26 O, ro näwäu Feliks, is Klodias-Lisias, isas na ro näwäu jer we musianik, pere aisom.
27 Juda roat akas kiro ro na siatap imäi potoi sakau ateanik, wäurna, meiäuruwon. Is ko Rom omsau pakan ro äiewon roumoi, is isan marai roat pak kiro ro roat akas we rain unik uruan imäiemin.
28 Is ko owo onokun ämän opokup morai rai rowaun akan roat näunäu rawa imäi nomin.
29 Keseria, is roimin ko kar onok aru mau wa, ko erar meiäun itok wa, ko erar karapus owa kuräun nais itok wa. Is totwaroita, airoin, kos Juda akan sintore ämän jekur wa tainoriäi rai airoin.
30 Rusapai ko wena, meiäun a atorai rai ämän roumoi, ko na siatap äsimorim. Is kon iwäi jaukut awaromin ak ko enip opok ämän maun akasar ro näwäu Feliks amukup potoinai, aurwe rai awaromin. Keserna, na nakasar roat owo ämän ko enkup maun keseri nas rowam. Ko keser jer we muruwon.
31 Keseria, marai roat ak kon ämän tainoria, pututu Pol imäia, Antipatris mena imäi potoin.
32 Tapera, marai roat hos wäpik orip ak akan mena ätäi manoin. Kiro roat hos orip karar ak Pol imäianik, Sisaria mena potoin.
33 Ak Sisaria mena toneanik, kiro jer ro näwäu nurumoi, Pol imäianik, kon ipou opok moin.
34 Kiro ro näwäus jer wewon ninaremara, Pol totorwon, “Na owo omnokou pakan?” Pol nukas ätäi auruwon, “Is Silisia omnokou pakan.”
35 Keseria, kos Pol auruwon, “Kiro roat nan enmat opok ämän mau kouna, isas nan ämän aparam.” Keseria, kos marai roat awaronuk, ko Herot nukan ou näwäu owa imäi pote moinai, jekur kamäiei rai awarowon.

24

Juda roat näunäu akas Pol enkup ämän moin.

1 Omre 5 orip manonuk, Anut kamuk raiäu ro näwäu enip Ananaias pak karauk roat näunäu pak akan ämän sarwareäu ro enip Tertulus imäianik, omnokou kamwareäu ro näwäu enip Feliks siakup Pol nukan enkup ämän mau koin.

2 Kiro ro näwäus Pol imäi naun awaronuk, imäi nona,
Tertulus nukas Pol enkup sät ämän momara, äiewon, “Ro
näwäu, ik okoro omsau opok rawaun jekur kamoikomon, ik
ketäiäu wa. Nan ronkatis iken roasiret sarwareanik, okoro
omsau osap meter eposek wa, nas jekur maromon.
3 Keseria, iken woiok eposek sarenuk, eposek raum, ik
nan enmat jou mia, ‘pere’ aisom.
4 Keseria, is na ekep wa sakatoisam. Is kiro ron ämän
maurim jekur roi rau.
5 Kiro ro ko onok aru miäu. Ik okoro ro nukan onok
aparumun. Kos ik Juda roasiret okoro omnokou erekapu
woiaka siräi mukeäu. Ko kar tupsiu enip Nasaret akan ro
näwäu.
6 Ko tup ou näwäu nais aru maurwon, okon, ikes sakau
atomun. [Iken ronkat ko iken sintore ämän pakas wasaräun
kesermun.
7 Utianik, marai roat akan ro näwäu, Lisias nukas koianik,
sakau momara, iken ipiok pakan imäi manowon.]
8 Keseria, kos roat awarowon, ‘Ak na siatap koianik, kon
ämän wasare muraiei awarowon. Utianik, nakasar kiro
roat totowar. Keseria, na äpu mam kiro ämän ik kon enkup
mom kiro epar.’ ”
9 Juda roasiret akas kiro ro saremana, Pol nukan enkup
ämän mia, äiein, “Kiro ämän äieu erekapu kiro epar.”

Pol ko nukanun Feliks ämän muruwon.

10 Keseria, kiro ro näwäu Feliks nukas Pol aräun rai
tapaus kuiernuk, Pol nukas siräumara, äiewon, “Is äpu
na okoro omsau pakan roasiret woisan sosop orip jekur
wasarewareäumon. Kesek, okon, isan woi eposek sarenuk,
isakanun na aisaurim.
11 Na jekur totwaram, na kesek ämän rowam. Omre
12 opok, kiro omre rumukäu wa, is Jerusalem mena Anut
jomurau tonomin.
12 Is tup owa kar ro pak ketäiäu wa. Is roasiret akan
tururiäi owa potomoi, roasiret akan woiaka onok aru maun
siräi marau wa. Is näu menan roasiret nais aru marau wa.
Keseria, isan iwäi jaiat akas is kar onok aru moita, apairau
wa.
13 Okoro ämän rusapai isan enim opok morai kiro ämän
epar wa. Ak kiro ämän epar senes ätär musaun kar onok
keseraun itok wa.
14 Is okoro ämän na opok amop maurim. Kiro epar Juda
roasiret akas sät apu äiäi, kiro apu is tainoriäim. Is kiro apu
tainorianik, iken asanokot akan Anut jou muriäim. Is Juda
roasiret akan sintore ämän pak Anut nukan ämän roianik,
areai roat akan ämän jer wein erekapu kiro mesin woi epar
miäim.

15 Okoro roat akan woiaka Anut mesin epar miäi senek is
nais keseriar isan woi epar mom. Anut ätäi roasiret onok
eposek miäi pak onok aru miäi pak meiein siräi marai mesin
is woi epar me rau.
16 Keseria, is orip orip, Anut nukan amukup pak roasiret
akan amiakap woi näu orip, sarau sakau moram.
17 Is karauk woisan opok karauk omsau pote raiminus,
ätäi koimin, is karauk saruku roat sarwaraun aiauk, pak
Anut opur patan opok amkea, jomuraun osap erek oi
koimin.
18 Is kiro onok tup owa keserita keserita, Juda roat akas is
apairoin. Kiro ses opok, is Anut nukan amuk opok eposek
saremin roasiret is pak tururau wa. Is karauk roat pak
ketäiäu wa.
19 Utianik, karauk Juda roat ak Esia provins raiäi akas
pemana, is onok aru mora rai, sakatoiroin. Utianik, kiro
roat ak is onok aru momin aparin raroi, akas pemana, na
aisaurai.
20 Warnuk, okoro roat is Jerusalem menan roat näunäu
akan amiakap tai raimin opok owo ämän momin roin raroi
akas na rusapai aisaurai.
21 Is meter kiro roat amiakap tai raia, äiemin Anut nukas
roasiret meiein ätäi siräi marai, isan woi epar mou räi
äiemin. Kiro ämän mesin karar is rusapai sakatoirianik,
nan amunap imäiri koi.”
22 Keseria, Feliks ko Pol nukan ämän roumara, karauk
roat akan woiaka Jisas mesin epar miäi äpu momara,
awarowon, “Tawa marai roat akan näwäu, Lisias kounuk,
epar akan ämän wasare maram.”
23 Keseria, kos kiro marai ro Pol kameäwon jekur kamäun
auruwon. Utianik, karauk omre opok, kon jaukut apwaraun
manaurnuk, wa tämarau rai auruwon. Kon jaukut akas
owo osap nuraun pena, wa tämarau auruwon.

Feliks nukas Pol karapus owa woisan oirori utonuk,
rawon.
24 Karauk omre manonuk, Feliks ko kon wau enip Drusila
ori noirin. Drusila ko Juda asir. Pol nukan ämän rowaun
Pol imäi kowe awaronuk, imäi nona, Pol nukas Jisas Krais
mesin woiaka epar maun rai ämän mowon.
25 Pol nukas onok eposek maun pak, ro ko nukasar kon
onok jekur kamäun pak, tawa Anut nukas ik wasareikaun
pak ämän muruwon. Pol ko kiro ämän monuk, Feliks ko
iminemara, äiewon, “Is kar omre sarau warnuk, kiro epar
nan ämän ätäi rowam, na rusa man.”
26 Kon ronkat Pol nukas aiauk karapus utaun isaka iraura
rai, orip orip Pol urweanik, ko pak areäu.

27 Woisan 2 orip manonuk, kar ro enip Porkius-Festus
ko Feliks nukan omoi owon. Feliks nukas manaurianik,
Juda roasiret akan woiaka näu saräun rai Pol karapus owa
utonuk, rawon.

25

Pol nukas kon ämän Rom akan ro näwäu Sisa nukas wasare muraun äiewon.

1 Festus, kiro omnokou kamwareäu opok koi rawon, omre
3 orip manonuk, ko Sisaria mena utomara, Jerusalem mena
potowon.
2 Kiro opok, Anut kamuk raiäi roat näunäu pak Juda
roat näunäu akas ko siakup potomana, akas sakau ämän
aremana, Pol nukan enip opok ämän moin.
3 Ak Pol apu opok potonuk, wena, meiäun rai sätäumoi,
äiein, "Na ik sareikoinam, kiro ro äsimorta, Jerusalem
mena pot."
4 Festus nukas ätäi awarowon, "Pol ko Sisaria mena
karapus owa kurein rau, is kiro mena potaurim.
5 Keseria, akan karauk roat näunäu is pak erek Sisaria
mena potea, kiro ros ak owo onok aru marowon roi
potoinai, kon ämän wasarewe."
6 Festus ko omre 8 orip senek Jerusalem mena rawonus,
ätäi Sisaria mena kiro roat pak erek potoin. Pote ninoinus,
tapera, Pol nukan ämän aparaun awaronuk, nuka siakup
imäi koin.
7 Pol imäi kouna, kiro Juda roat erek koin akas pemana,
Pol nukan enkup ämän sosop momana, sakau moin. Kiro
ämän onoktapau wäpik, okon, akan ämän kiro epar senes
räi ro näwäu ätar muraun senek wa.
8 Utianik, Pol ko nukasar nukan ämän sakau momara,
äiewon, "Is kar onok aru Juda akan sintore ämän opok
keserau wa. Is akan tup ou näwäu aru mau wa. Is kar onok
aru Rom omsau akan ro näwäu enip Sisa opok keserau wa."
9 Utianik, Festus nukas Juda roat akan woiaka näu saräun
Pol totorwon, "Na Jerusalem mena potota, kiro opok nan
ämän wasare musaun itok ra?"
10 Pol nukas ätäi Festus auruwon, "Okoro owa is tai raim
opok, kiro is Sisa nukan wasarewareäi roat akan amiakap
tai raim. Okoro owar isan ämän wasare muraiei. Naka äpu
momon is kar onok aru roasiret opok mau wa.
11 Is kar onok aru keseram, kiro is iworona, meiäun itok,
utianik, akan ämän epar wa, erar isan enimap ämän sätäiäi.
Kar ros Juda roat akan ipiak opok ätäi wa murai. Is na
sakau ämän aisom, Sisa nukas isan ämän aparai."

12 Keseria, Festus kon roat näunäu pak aremara, ätäi
auruwon, “Na nakasar Sisa nukas nan ämän aparaura rai
äiemon, okon, na Sisa aparaun Rom mena manam.”

Festus nukas Agripa Pol nukan ämän auruwon.

13 Karauk omre manonuk, omsau kamwareäu ro king
Agripa pak kon äpiauk Bernaisi au Sisaria mena Festus kiro
omnokou kamäun sare murin pere aurau koirin.
14 Au kiro mena omre rumuk rairin. Keseria, Festus nukas
Pol nukan ämän Agripa aurmara, äiewon, “Kar ro okoro
opok Feliks nukas karapus owa kurewon rau.
15 Is Jerusalem mena potomin opok, Juda akan Anut
kamuk raiäi roat pak roat näunäu akas pemana, kon enkup
ämän mianik, ko aru muraun airoin.”
16 Keserna, isas awaromin, “Ik Rom iken onok kesek, ik
kar ro erar aru murau senek wa, okon, inok roasir ko onok
aru mowon, kiro inokot akas kon enkup ämän moin erek koi
tai rauna, kos nukanun kaima saremara, äienuk, rowau.”
17 Keseria, ak okoro opok is pak erek koin. Ninomunus,
tapera, is wasarewareäi owa tane raumoi, kiro ro imäi kowe
awaroita, imäi noin.
18 Kon iwäi jaukut akas siräianik, kon onok aru mowon
äiäiei rai ronkatemin. Utianik, akas kon onok aru kar
keserwon rai airau wa.
19 Ak akan Anut jou muraun onok pak kar ro meiewon
enip Jisas mesin pak ketäiein. Pol nukas rusa kiro ro awau
rau äiewon.
20 Is kiro ämän onoktapau rowaun äiemin, kon ämän
aparmin itok warnuk, isas aurmin, ‘Na Jerusalem mena
potota, kiro opok nan ämän wasare musaun itok ra?’
21 Pol nukas ätäi äiewon, ko karapus owa raunuk, Sisa
nukas kon ämän wasare murai. Keseria, isas ko karapus
owa mota, raunuk raunuk, Sisa ämän surmurita, kos koi
ämän wasare murai.
22 Kos keser äienuk, Agripa nukas auruwon, “Is kiro ron
ämän isakasar rowauram.”
Festus nukas ätäi auruwon, “Ariwa, na rowam.”

Pol Agripa nukan amukup tai rawon.

23 Ninoinus, tapera, Agripa Bernaisi ori au awan omjo
eposek mianik, marai roat akan kamwareäi roat näunäu
pak menan roat näunäu pak erek wasarewareäi ou waru
opok tonoirin. Festus nukas Pol imäi kowaun awaronuk,
imäi koin.
24-25 Festus nukas äiewon, “King Agripa pak, ak roat
erekapu ik pak rai, ak okoro ro aparwe. Juda roasiret
Jerusalem mena rai pak okoro opok rai, ak ko isan amiap
imäi koi tai mianik, äiein, ko okoro opok wa rawai weta,

meiäura rai äiein. Utianik, is kos kar onok aru keserwon aparau wa, okon, ko erar weta, meiäun itok wa. Nukasar ko Sisa nukas kon ämän aparaun äiewon, okon, is ko Sisa rawa äsimoraun ronkatemin.
26 Is kar ämän Sisa jer we muraun ko pakan ämän tuku owau wa, Keseria, ro näwäu, is okoro ro Pol roat amiakap na siatap imäi koim. Ik kon ämän roumoi, karauk apu aparia, epar Sisa jer we muram.
27 Isan ronkat ik kar karapus ro ko ämän wäpik erar äsimorta, manai itok wa."

26

1-2 Festus nukas keser aurnuk, Agripa nukas Pol auruwon, "Nakasar nakanun areta, rowam."
Kesernuk, Pol nukas siräumara, ipou kamiauk momara, nukan kaima äiewon, "O ro näwäu, rusapai okoro roat akas isan enim opok ämän muraun räi nan amun opok koi tai muroin is mesin aisaurim. Isan ronkat kiro eposek.
3 Kiro epar, na ik Juda roasiret iken onok pak ämänis ketäiäun äpu momon. Keseria, is na isan ämän jekur roi rau.
4 Juda roasiret erekapu, ak is mokoi awau raimin opok is owo senek raimin aka äpu. Meter mokoi eteinak opok, isakan mena Jerusalem owose raimin ak äpu.
5 Woisan sosop ak is äpu muroin. Ak is Juda akan onok Parisi roat senek sakau tainoriäimin awaraun kiro itok. Akasar. Parisi roat ak iken onok sakau tainoriäi, ak karauk roat erekapu itimwareäi. Is nais kesekur keseriäimin.
6 Rusapai is imäiri kouna, amiakap pe tai raim. Kon onoktapau kesek, meter Anut nukas iken askanai paip marowon. Ko roat meiäi ätäi siräiäiei. Kiro mesin isan woi epar monuk, kiro epar päun kame raim. Kiro onokun is rusapai nan amun opok tai muroi äiäm.
7 Kiro paip karar meter iken askanai 12 orip ak akan tupsiu pak aparaun, sankeu pututu Anut jou muriäin. O ro näwäu, kiro onokun Juda roasiret akas is nan amun opok tai muroi.
8 Juda roasiret, ak owon Anut nukas meiein roat ätäi siräi mareäu rai akan woiaka epar wa miäi?
9 Is meter Jisas Nasaret menan enip aru muriäim, isan ronkat kiro eposek rai keseriäimin.
10 Is Jerusalem mena kiro onok keseriäimin, Anut nukan kamuk raiäi roat näunäu akas Jisas mesin woiaka epar moin roasiret imware koi, karapus owa kurwaraun is sakau iroin. Kiro roasiret akwarona, meiena, isas kiro eposek rai nepipiriäimin.

11 Omre sosop opok is akan tururiäi owa atap atap ak
aru maraun potea, is akan woiaka epar moin utaun sakau
awareäimin. Is kasi näwäu penuk, karauk mena atapuk
poteanik, Kristen roasiret aru mareäimin.

Pol nukas ko owose kon wou pirirwon awarowon.

12 Is kiro onok keseraun, Anut kamuk raiäi roat näunäus
äsimoirna, Damaskus mena tonaun potomin.
13 Sankeu apu opok kar arou näwäu ermän senek omar
oikas kowon aparmin. Kiro arou nukan merekus san
itimorwon. Kiro arous koumara, isaka pak roat is pak erek
potomun pak merek kurewon.
14 Ik erekapu omnokou opok oike nonuk, kar ron pätu
senekus Ibru ämänis keser aironuk, roimin. Kiro ron pätus
airowon, ‘Sol, Sol, na is owon aru muroram? Isan sakau
näwäu, okon, na is iwororam, nakasar na ätäi tätäi owam.
Kiro kesek bulmakau kon momokun ämän tainorau utomoi,
momokun amauk war senek ätäi ätäi isous kurenuk, isou
tätäirai.’
15 Keser aironuk, isas ätäi totoromin, ‘Näu ro, na inok?’
Näwäu nukas ätäi airowon, ‘Is Jisas na is aru muroram.’
16 Na siräu, is na isan sarau ro sare musaun na siatap
koim. Nas potoinam, onok rusapai aparum pak onok tawa
ätär musam pak roasiret awaram.
17 Is na Israel roasiret pak karauk omsau pakan roasiret
opok äsimoisam, is ak inikwaroita, na aru wa musaiei.
18 Nas potoinam, kiro roat akan amiaka urare marota,
ak pututu Satan nukan sakau uru rai opakan utomoi, Anut
nukan arou opok kowaiei. Keseria, ak is mesin woiaka epar
mona, Anut nukas akan onok aru jäkäi maronuk, ak Anut
nukan roasiret eposek pak erek rawaiei.

Pol nukas kon sarau me ariewon Agripa auruwon.

19 Ro näwäu, is kiro ämän roimin, utau wa.
20 Kiro ämän amke Damaskus mena maromoi, koi
Jerusalem mena awaromoi, pote Judia provins erekapu pak
karauk omsau pakan roasiret erek ämän maromin. Is ak
akan onok aru miäi pakan ätäi pirirnai, Anut mesin woiaka
epar mowe awaromin. Ak onok eposek mona, karauk roat
apwareanik, äpu maiei ak akan onok aru pakan piririn.
21 Kiro onokun, is Anut osap nuriäi ou näwäu owa
raimin opok Juda roat akas sakau atoirianik, iworona,
meiäurumin.
22 Kiro ses opok Anut nukas sareirnuk, kiro ämän epar
ak roasiret erekapu enmaka orip pak enmaka wäpik pak
rusapai awarom. Kiro ämän meter Anut nukan ämän

roianik, areain roat akas tawa kiro onok päun äiein pak
Moses nukas äiewon pak, is kiro ämän karar awarom.
23 Ak äiein Krais ko tätäi näwäu oumara, meieanik, ätäi
ko amke siräiäi. Keseria, Juda roasiret pak karauk omsau
pakan roasiret pak ätäi imwarai, Krais ko akan arou senek
saräi."
24 Pol nukas keser äienuk, Festus ko sakau äiewon, "Pol,
na ronkat sosop oumon, okon, raun käieu."
25 Pol nukas ätäi auruwon, "Ro näwäu, is rai käiäu wa. Is
rusapai okoro ämän arem kiro epar senes. Is ronkat orip
arem."
26 Pol nukas ätäi Agripa auruwon, "Ro näwäu, kiro onok
keserin na äpu, okon, is erekapu amop maurim. Kiro onok
ak ämäi ämäi keserau wa. Kiro onok amop keserin naka
äpu.
27 O ro näwäu, kiro ämän Anut nukan roianik, areain roat
akas jer wein mesin is äpu nan won epar momon."
28 Agripa nukas Pol auruwon, "Nan ronkat, is rusapai kiro
ämän eteinakus woi piririanik, Jisas mesin woi epar maun
itok ra?"
29 Pol nukas äiewon, "Rusapai ra tawa, is naka pak
roasiret amiakap tai raim ak is senek saräun Anut auriäim.
Utianik, is ak karapus owa rawaun aurau wa."
30 Keseria, Agripa, Festus, Bernaisi ak siräi ute manoin.
31 Ak ute manea, aka aka äiein, "Kiro ro ko kar onok aru
mau wa. Ko erar wena, meiäun itok wa. Ko erar karapus
owa utona, rawaun itok wa."
32 Agripa nukas Festus auruwon, "Okoro ro Pol ko Sisa
nukas kon ämän wasare muraun wa äiewon maro, ko
rusapai utoita, manowo."

27

Pol ous opokas Rom mena potowon.

1 Ak Rom näu mena ous atat äsimoikaun sakau ronkatein.
Pol karauk karapus roat pak erek kar marai kamwareäu
ro enip Julias nukan ipokup maroin. Julias ko Sisa nukan
marai roat kamwareäu ro.
2 Ik kar ous Adramitium menas Esia provins potaun ra-
won opok tonota, mas an pakas imäiki potowon. Aristarkas
ko Tesalonaika menan, Masedonia provins pakan ro ko erek
potomun.
3 Tapera, ik pote Saidon mena sumomun. Julias ko onok
eposek mianik, Pol utonuk, kon jaukut apwaraun potonuk,
akas ko isanarin.
4 Saidon mena utia, urir näwäu penuk, ous jekur manau
senek warnuk, Saiprus omsau kasakupaias ririr potomun.

5 Keseria, ik Silisia provins pak Pampilia provins
itimwarea, Maira mena Lisia provins opok pemun.
6 Keseria, kiro opok kamoikowon ro näwäus kar ous
Aleksandria menan Rom omsau potaun aparmara, ik kiro
ous oik mukowon.
7 Kiro opok urir näwäu, okon, ik äiäur äiäur om rumuk
pea, Nidus mena siakup pemun. Ik potaun apu pakas urir
näwäu senes, okon, kiro pakas potaun itok wa. Keseria, ik
Salmone Om Nepu kiro Krit omsau opok siakupas potomun.
Kiro opok urir näwäu wa, okon, kis potomun.
8 Kiro ous ik potomun kon roat sarau sakau mona, ous
omnokou kasakupaias sakau me poteanik, ous sumiäwon
mena enip Sumaun Omoi Eposek, Lasea mena siakup
pemun.
9-10 Ik kiro opok om rumuk raumun, ik manau wa. Kiro
ses opok Juda roasiret akan o utiäi omre manonuk, mas
an uriris aru miäu, okon, roat ak äpu kiro ses ak sumiäi.
Keseria, Pol nukas roat sakau awarowon, "Jaiat, ik eririe
potea rai, isan ronkat, ous pak osap ous uru rau aru marea,
ika pak erek anas aru mukai."
11 Utianik, kiro marai roat akan näwäu, ko Pol nukan
ämän rowau wa, ko kiro ous atak ro pak ro ous ate maneäu
pak awan ämän tainorwon.
12 Kiro omoi roros ses urir näwäu orip, okon, eposek
rawaun senek wa. Keseria, roat sosop ik kiro mena ute
manaun äiein. Akan ronkat ik Finiks mena pote kiro opok
rawaun äiein. Kiro mena Krit omsau opok, ous sumiäi omoi
mas an san neäwon kaima rawon. Kiro uru urir näwäu päu
senek wa.

Mas an aru mowon.

13 Amke urir eteinak san peäwon näu kaima penuk, roat
akan ronkat, kiro urir eteinak rai keserin. Keseria, ous
oumana, Krit omnokou siakupas potomun.
14 Potota potota, mas an kamuk opok urir sakau näwäu
san peäwon kaimas pewon.
15 Kiro urir näwäus ous sakau pairnuk, kiro ous kameäi
roat ak kiro ous ate manau senek wa. Keseria, ik ous utota,
uriris paikonuk, manomun.
16 Ik kar om eteinak mas an kamuk rau enip Kauda siakup
pemun. Kiro opok urir näwäu senes, okon, ik potau senek
wa. Utianik, an aru me raunuk, ik iken ous eteinak ous
näwäu opok muris sakau ataun sarau näwäu momun.
17 Ak ous eteinak jekur mianik, ous näwäu sakau maun
muris pararar moin. Akan ronkat kiro ous Libia siakup
us nokou opok aru mai rai imineanik, ak uriris pairnuk,

potaun omjo oik uräuna, nowon. Ous utona, uriris pairnuk, erar manowon.
18 Urir mas an pak sakau pewon keseriar raunuk, karauk
roat akan osap ous uru rawon oianik, känkurena, an unik
uru nowon.
19 Ninoinus, tapera, keseriar raunuk, ous pakan osap akan
ipiakas oi käkänkurena, an unik uru nowon.
20 Ik omre rumuk pai san pak aparau wa, urir näwäu
karar orip orip peäu. Keseria, iken ronkat ik kar mena
wa pote sumam, iken ronkat ik an jemoi, meiäm rai
ronkatemun.
21 Omre rumuk, kiro roat o jau wa. Keseria, Pol nukas
siräumara, awarowon, “Ak roat, is meter Krit omsau wa ute
kowau rai sakau ämän awaromin. Utianik, ak isan ämän
tainorin maro, ik rusapai usu näwäu oianik, osap sosop
känkurem senek wa keserwom.
22 Utianik, is ak rusapai awarom, ak woiaka aru wa mau,
akan woiaka päurar mowe. Kar ro okoro ous opok rau wa
meiäi. Ous karar epar aru mai.
23-24 Is Anut jou muriäim. Kukam pututu kar sarau eitek
nukas pemara, äiewon, ‘Pol, na wa iminäu, na Sisa nukan
amukup pote tai rau. Na rou kiro roat erekapu ous opok rai
nas Anut aurumon ämän rowon, okon, ak wa meiäiei.’
25 Keseria, ak roat, ak wa iminäu. Is isan woi uru Anut
nukas kiro onok äiewon, epar päi mesin woi epar mom.
26 Utianik, ik uriris kar omnokou mas an kamuk rau opok
pote kureikai.”

27 Omre 14 opok, pututu ik Meriterenian mas an opok
oririr potomun. Pututu näu kamuk kiro ous kameäi roat
akas ous omnokou mas an kamuk peu rai ronkatein.
28 Ak osap usuäu mur opok rakir mia, an unik uru
känkuremoi, an unik nukan rumuk 40 mita aparin. Rai
rai, ak ätäi keseriar keserin kon rumuk 30 mita.
29 Kiro roat akas ous uriris pair nopteanik, aiauk opok aru
mai rai iminemoi, kar ain usuäu 4 orip ous mekesupas äsäi
mona, mas an opok nonuk, om kurte teinäun rai, auri auri
rain.
30 Karauk ous kameäi roat imine manaun ronkat oianik,
sätäumana, kar ain ous neputapau pakas mona, an opok
naun ous eteinak kiro ous kasak opok owaun mur reurna,
nowon.
31 Keseria, Pol nukas akan ronkat aparmara, kiro marai
roat akan ro näwäu pak kon sarau roat pak awarowon,
“Utianik, kiro ous kameäi roat ak ous opok wa rauna rai,
ik erekapu wa rawam.”
32 Keseria, marai roat akas kiro ous eteinanak ous näwäu
opok rawon akan mur patirna, an opok oririr manowon.

33 Om teine kounuk kounuk, Pol nukas awarowon, “Ik
omre 14 orip o jau wa, okon, rusapai o jeie.
34 Is sakau awarom, ak o jena, akan enmaka sakau saräi.
Is epar senes awarom, kar ro wa meiäi, erekapu eposek
rawaiei.”
35 Keser awaromara, Pol nukas karauk bret oianik, roat
akan amiakap Anut ‘pere’ aurmoi, pärärmara, jewon.
36 Kesernuk, roat erekapu akan woiaka näu sarenuk, ak
nais keseriar o atap atap oianik, jein.
37 Kiro ous opok rain roat 276 orip.
38 Ak o je kuremana, ous jawau saräun kar o enip wit
erekapu oi käkänkurena, an unik opok nowon.

Ous aru sarewon.

39 Om teine kurenuk, tapera om aparin, utianik, ak kiro
omnokou äpu wa. Ak kar mena us nokou eposek aparmana,
kiro opok ous uriris pairunuk, tonaun eposek rai ronkatein.
40 Kesermana, kiro ain muris ous opok rakir moin
erekapu patir kurena, an unik uru nowon. Keserna, ous
manaun am sawau oik muris rakir moin uraiein. Keseria,
omjo uriris pair potaun rai ous neputapau opok äsäi mona,
us nokou opok potowon.
41 Utianik, ous neputapaus potomara, usnokou wemara,
omnokou uru erekapu nonuk, siräiäu senek wa. Ous nukan
mekesu anas erekapu pärärwon.
42 Kesernuk, marai roat akas akan ro näwäu kiro karapus
roat kasakup potea, imine manaiei rai akware kuräun
aurin.
43 Utianik, kiro ro näwäus Pol saräun ronkatemara, kos
karapus roat wa akwarona, meiäu, awarowon. Kiro ro
näwäus awarowon, “Inok roat ak sakau orip an äsäiäun
itok raroi, ak amke manaiei.
44 Karauk ruris ous pakan am sawau ateanik, potaiei.”
Ak erekapu kon ämän tainoria, roat erekapu ak eposek
kasakup potoin.

28

Ik Molta mena pemun

1 Ik kiro mena mas an mena kamuk rau eposek peta, kiro
menan roat akas okoro Molta mena rai aikona, ik roumun.
2 Kiro Molta menan roasiret akan onok eposek. Kiro opok
om nenuk, roros näwäu peäu. Keseria, akas us nokou opok
ep tukuri momoi, ep ukäun aikoin.
3 Pol nukas kiro roat isanwareanik, epkor oumara, ep
jerewon opok tukuri monuk, kiro epkor uruas kar män aru
ro tukwareäwon kos pemara, Pol nukan ipou tukemara,
rakirwon.

4 Kiro pakan roasiret akas kiro män Pol nukan ipou rakir
rawon aparmana, aka aka arein, “Okoro ro epar senes ko
kar ro wenuk, meiewon. Ko mas an opok an jeanik, meiäu
wa. Utianik, roasiret wasarewareäu eitek kos kiro ro awau
utonuk, wa rawai.”
5 Keser apar rauna rauna, Pol nukas kiro män putar
kurenuk, ep unik uru nowon.
6 Kiro roasiret akas kon ipou norounuk, kurte meiäi rai
apari rain rain warnuk, akas ätäi äiein, “Ko erar ro wa, ko
eitek akan jaunaka.”
7 Kiro mena raumun siakup, kar ron enip Publius nukan
omnokou rawon. Kiro ro ko kiro mena kamwareäwon ro
näwäu. Kos ik kon owa imäiki poteanik, omre 3 orip kos o
ikonuk, ik ko pak raumun.
8 Publius nukan momok ko sip näwäu roros sip wenuk,
kon pasar opok nine rawon. Pol nukas kiro äpu momoi,
kon waru uru toneanik, Anut aurmara, kon ipou kiro ron
tapau opok monuk, ko ätäi eposek sarewon.
9 Ko kiro kurur keserwon ämän kurte manonuk, menan
roasiret sip orip roianik, ak erekapu ko siakup kouna, kos
ak jekwarowon.
10 Ik kiro mena ute manaurta, akas ik osap sosop ikomana,
karauk o apu opok jaun ous opok mukoin.

Pol Rom näu mena potowon.

11 Ik kiro mena keir 3 orip raumunus, utomoi, roros ses
kar ous ko kiro mena rawon, pote aparmoi, tonomun. Kiro
ous Aleksandria menan. Kon nepu opok eitek oirori amak
awak ori awan totomaka atware moin. Kiro eitek awan
enmawa Kastor Poluks ori.
12 Ik potea, Sirakius näu mena omre 3 orip pe raumun.
13 Kiro pakas potea, Regium näu mena potomun. Ni-
nomunus, tapera, urir san peäwon kaima pemara, ik
sareikonuk, ätäi ninomonus, tapera, ik Puteoli mena pe-
mun.
14 Kiro opok peta, karauk roasiret akan woiaka Jisas mesin
epar moin akas ik ak pak omre 7 orip rawaun aikoin.
Keseria, kiro pakas ik Rom näu mena ätäi ari potomun.
15 Iken jaunokot akan woiaka epar moin akas ik Rom
näu mena siakup koumun ämän roumana, ak atapukas
ik taraikaun koin. Karauk roat ik taraikaun Apius nukan
Amket opok koin. Karauk apu opok nineäin ou 3 orip
rawon opok koi taraikoin. Pol nukas kiro roat koi taraikoin
apwaromara, Anut nukan enip jou mianik, kon wou näu
sarewon.

Pol Rom näu mena rawon.

16 Ik Rom akan näu mena peta, Rom akan ro Näwäus
Pol ko kar owa nukarar raunuk, marai roat akas ko kame
rawaiei räi awarowon.
17 Omre 3 orip manonuk, Pol nukas Juda roat näunäu koi
ko pak tururaun ämän surmarowon. Keseria, ak erekapu
koi tururna, kos awarowon, “O, jaiat, is kar onok aru iken
roasiret opok ra, kiro onok iken asanokot akas ätär mukoin
pak aru mau wa. Ak is erar sakau atoirianik, Rom akan
ipiakap muraun imäiri koin.
18 Rom akan roat näunäu akas isan ämän aparmana,
utoirona, manaurimin, owon, is kar onok aru mau wa, is
erar meiäun itok wa.
19 Juda roasiret akas is wa utoirona, manam rai ämän
sakau moin. Is isan roasiret akan enmakap ämän wäpik,
utianik, isakasar is Rom potoita, Sisa nukas isan ämän
aparaura rai sakau äiemin.
20 Kiro onokun, is ak pak tururianik, aräun ämän
surmaromin. Juda roasiret ak kiro ro Anut nukas ak
äsimornuk, ätäi imwaraun kame rain kon ämän mesin akas
is muris rakir muroin raim.
21 Keseria, roat näunäu akas ätäi äiein, “Ik kar Judia
provins pakan ros na mesin jer we mukianik, aikau wa. Ik
kar ro okoro opok koumara, na aru musorai rai koi aikau
wa.
22 Utianik, rusapai ik nan onsau pakas nan ronkat äieta,
rowam. Ik äpu omsau erekapu roasiret akas roasiret
Jisas mesin woiaka epar miäin akan enmakap ämän aru
mareäi.”
23 Keseria, akas kar omre sare mianik, roasiret sosop
Pol rawon owa kon ämän maronuk, rowaun koi tururin.
Tapera pote pututu ko Anut nukas roasiret koi kamwaraun
ämän jekur awarowon. Moses nukan sintore ämän pak
Anut nukan ämän roianik, areain roat akan ämän ninare-
anik, kos Jisas mesin woiaka epar maun rai ronkat sakau
orip tamarowon.
24 Karauk roat ak kon ämän roumana, epar äiein, karauk
ak kiro ämän sätäieu äiein.
25 Ak ronkat atap atap oianik, manaurin. Amke Pol nukas
kar ämän keser marowon, “Anut nukan Osou Näus, kon
ämän roianik, areawon ro Aisaia nukan oksau pakas iken
asanokot opok epar senes awarowon.

26 ‘Ak kiro roasiret rawa potoinai, keser awarowe, Ak
kiro ämän orip orip roiäi roiäi, sinuk, ak jekur roianik,
onoktapau wa äpu maiei. Ak owo osap apariäi apariäi,
sinuk, ak jekur wa apariäi.
27 Owon, kiro roasiret akan woiaka sakau sarewon. Akan
ämän rowaun utomana, raiaka iturweäi. Ak osap aparaun

amsiniäi. Ak kiro onok wa keserna raroi, ak osap aparaiei,
ak ämän rowaiei, akan woiaka uru kiro ämän onoktapau
äpu maiei. Akan woiaka pirirmoi, is siarap kouna, isakasar
ak jekwaram.' " *Aisaia 6:9-10*
28 Keserianik, ak äpu maiei kiro sakau epar Anut nukas
ik ätäi imäikaun keserwon, kiro ämän karauk omsau pakan
roasiret opok äsimornuk, ak kiro ämän roianik, tainoraiei."
29 [Pol nukas keser awaronuk, Juda roasiret kiro owan ute
maneanik, aka aka ketäiein.]
30 Pol ko woisan oirori kiro opok ou kau mianik, raunuk,
roasiret ak ko aparam rai kouna, kos onok eposek mareäu.
31 Kos Anut nukas kamwaraun kowai ämän pak Jisas
Krais nukan ämän pak roasiret sakau maronuk, kar ros ko
tämurau wa.

Rom
Okoro buk nukan onoktapau.

Jisas ko omar oik tononuk, woisan 27 orip manonuk, Pol nukas Korin menas raianik, karauk roasiret Rom näu mena rain, ak Anut nukan onok rapor tainoriäi sakau maraun jer we marowon. Rom näu mena Juda roasiret pak Krik roasiret pak erek turur rain. Pol nukas keser jer we marowon, "Ik roasiret erekapu Anut nukan amukup onok aru miäum, utianik, ik Jisas mesin woiok epar mota, kos iken onok aru jäkäi mukianik, nukan roasiret tuku sare mukai."

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-17 Pol ko kon jer nukan onoktapau awarowon.
1:18–3:20 Kar roasir nukan sakau pakas awau wa rawai.
3:21–4:25 Ik iken sarau miäum pak onok eposek tainoriäum pak kis ik wa sareikai. Iken woiok Jisas mesin epar mam kos sareikonuk, ik awau rawam.
5:1–8:39 Ik iken woiok Jisas mesin epar me rauta rai, awau rawaun apu aparam.
9:1–11:36 Israer roasiret Anut nukas ak mekesiraka arowon. Ätäi rai rai, nukasar kon roasiret sare marowon. Ak akan woiaka Jisas mesin epar maiei.
12:1–15:13 Jisas nukan roasiret akan onok.
15:14–16:27 Pol nukas karauk roasiret 'pere' awarianik, kon ämän patarwon.

1 Is Pol isas kiro ämän jer we marom. Is Krais Jisas nukan sarau ro. Is Jisas nukas kon ämän oi ariaun urweirianik, Anut nukan Ämän Eposek roasiret awaraun äsimoirowon.

2 Meter Anut nukas kon Ämän Eposek roasiret araun paip mowon. Kon ämän roianik, areain roat* akas kiro ämän Anut nukan buk opok jer wein.

3 Ak Anut nukan mokoi mesin jer wein. Ko ro senek king-Devit nukan tupsiu pakas pewon.

4 Ko omnokou opok, Anut nukan Osou Näus ko isanarnuk, Anut nukan ämän orip orip tainorianik, onok eposek senes miäwon. Ko meienuk, Anut nukas ätäi siräi mowon. Ko Anut nukan mokoi senes, okon, Anut nukas ko roasiret erekapu sakau näwäu orip kamwaraun sare mowon. Kiro mokoi ko Jisas Krais, iken Näwäu.

5 Anut nukas Jisas äsimoronuk, ko koi ik aikowon, okon, Anut nukas kon wou näu oripas ik Jisas nukan ämän oi ariaun sarau ikowon. Anut nukas kon sarau kiro ikowon, okon, ikes omsau erekapu roasiret kon ämän awarota, akas

Krais mesin akan woiaka epar momoi, kon ämän jekur tainoraiei. Kiro sarau ik Krais nukan enip pakas moram.

6 Ak, Kristen roasiret Rom näu mena rai, ak nais Anut nukas Jisas Krais nukan roasiret saräun sare marowon.

7 Keserianik, is ak roasiret Rom näu mena rai, ak jer we marom. Anut nukas kon wous ak mesin epar meiemara, ko nukan roasiret senes rawaun urwarowon. Is Anut keser aurim, "Anut, iken momonek, pak iken Näwäu, Jisas Krais pak awas awan woiawa näu oripas ak sarwareanik, akan woiaka päurar rawaun maraieir."

Pol ko Rom roasiret mesin wou ererianik, ko Anut 'pere' auruwon.

8 Amke is ak keser awaraurim. Is ak mesin ronkateanik, is Anut keser auriäim, "O Anut, is na 'pere' aisom. Nas Jisas Krais äsimorta, kiro roasiret sarwarowon." Is ko pere aurim, owon, erekapu omsau pakan roasiret akas ak Rom roasiret Krais mesin akan woiaka sakau epar moin arena, rojäimin.

9 Is omre orip orip ak mesin ronkateanik, Anut auriäim. Anut ko äpu kiro epar. Is kon sarau maun isan woi sakau momoi, kon Ämän Eposek kon mokoi mesin roasiret awareäim.

10 Is meter ak apwarau wa, okon, is orip orip Anut sakau aurita, kos is äsimornuk, ak apwaraun potam. Anut nukasar is kiro onok keseraun aironuk rai, kiro epar is ak rawa potam.

11 Owon, is ak apwaraun isan ronkat näwäu rau. Is koianik, ak sarwaraun Anut nukan ämän awaroita, Osou Näus ak sakau maronuk, ak jekur rawaiei.

12 Isan ronkatis iken woiok Anut mesin epar momun kiro ika ika sarsarete rawam. Akan woiaka epar moin kis is sareirai. Isan woi epar momin kis ak sarwarai.

13 O jaiat, ak äpu maiei omre orip orip is ak rawa koianik, sarwaraun ronkateäim. Utianik, karauk onok atap atap is opok penuk, is ak rawa wa koumoi, sarwareäim. Is karauk omsau pakan roasiret Jisas nukan onok tainoraun sarwareäimin senek ak nais keseriar sarwaraurim.

14 Anut nukas is kon ämän roasiret awaraun sarau irowon, okon, is roasiret erekapu akanun sarau mam. Grik roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak erek akanun sarau mam. Roasiret skul moin pak roasiret skul mau wa pak erek akanun sarau mam.

15 Kiro onokun, isan woi erer orip ak roasiret Rom näu mena rai, Anut nukan Ämän Eposek tamaraun kume raim.

Anut nukan Ämän Eposek sakau orip.

16 Is Anut nukan Ämän Eposek roasiret awaraun isan woi
erer oripas awareäim, kiro mesin is oior wa neäu, owon,
Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak kiro
ämän roianik, ak akan woiaka Jisas mesin epar mona, Anut
nukas kon sakaus akan onok aru pakan ätäi imwaronuk,
Anut nukan amukup eposek sareäi. Juda roasiret amke kiro
ämän roin. Rusapai karauk omsau pakan roasiret nais roi.
17 Anut nukan Ämän Eposekus roasiret ak Anut nukan
amukup eposek rawaun onok ätär mareäu kiro onok kesek,
akan woiaka epar amke Jisas mesin moin keseriar rauna,
kiro roasiret ak eposek rawaiei. Anut nukan ämänis keser
äiewon, 'Roasiret ak Anut nukan amukup eposek raiäi, kos
ak sarwarai mesin akan woiaka epar miäi, orip orip awau
rawaiei.' *Hab. 2:4*

Roasiret erekapu ak onok aru miäi.

18 Anut ko omar oik rau, kon kasak pe rau ätär mukora,
owon, roasiret erekapu ko mekesiraka nurianik, onok aru
atap atap miäi. Ak akan onok aru pakas karauk roasiret ak
Anut nukan epar ämän äpu maun ämäi miäi.
19 Anut ko kasak peäu, owon, kon onok erekapu kiro
amop roasiret ätär marowon, okon, ak ko äpu maun itok.
20 Kiro owon, epar roasiret akas akan amiakas Anut
aparau senek wa, utianik, Anut nukas omnokou ate mowon
ses opok, roasiret ak kon onok owo senek ronkatäun itok,
owon, ak ko osap ate mowon aparianik, ko owo senek äpu
maun itok. Keserianik, roasiret ak Anut ko Eit näwäu, ko
sakau orip, ko orip orip keseriar rawai, äpu maun itok.
Keserianik, roasiret kiro äpu momoi, ak Anut keser aurau
senek wa, "Is na äpu wa, okon, is owo onok keseraun kiro
keseram."
21 Roasiret ak Anut äpu, utianik, ak ko wa jou muriäin.
Kos ak sarwarnuk, ko wa 'pere' auriäin. Akan ronkat aru
senes sarewon. Keserianik, akan woiaka uru ak owo onok
eposek ra, owo onok aru ra, ak äpu wa.
22 Roasiret ak keser äiäin, "Ik ronkat eposek orip,"
utianik, ak ronkat eposek orip wa, ak otop roasiret.
23 Epar Anut orip orip awau raiäu akas wa jou muriäin.
Ak äpu roasiret pak, ai, män, opur raut ak erekapu
meiäiei, utianik, ak akan totomaka akasar ate mareanik,
jou mareäin.
24 Roasiret ak otop roasiret senek, onok aru sosop maun
ronkateäin. Keserna, Anut nukas inikwaronuk, ak akan
ronkat aru tainorianik, memes onok aru senes mianik, akan
enmaksau opok aka aka sapum onok murateäi.
25 Kiro roat ak Anut nukan epar ämän utomoi, karauk sät
ämän mesin woiaka epar miäin. Ak Anut nukas osap ate

mowon kiro osap akan sarau mianik, jou mareäin. Ak Anut
nukan sarau murianik, ko wa jou muriäin. Utianik, Anut
nuka karar roasiret akas orip orip jou muraiei. Epar!

26 Roasiret ak Anut jou muraun utoin, okon, Anut nukas
ak inikwaronuk, ak memes onok miäin. Is kiro onok amop
awaram. Asiret ak Anut nukas akan komurakat pak karar
ninaiei rai awarowon. Ak kiro onok karar wa keseriäin.
Utianik, ak aka aka asiret jaunakat pak sapum onok miäin.
Ak kiro onok keseriäin kiro akan komurakat pak niniäin
senek keseriäin.
27 Roat ak nais kesekur ak akan wariakat pak karar wa
niniäi. Roat ak akan woiaka uruas ep senek jerenuk, ak
aka aka akan roat jaunakat pak sapum onok miäin. Ak
kiro memes onok keseriäin, okon, Anut nukas ak usu näwäu
arowon.
28 Ak Anut äpu maun itok, utianik, ak ‘Anut ko Näwäu’
keser ronkatäu utoin, okon, Anut nukas ak utwaronuk, ak
akan ronkat aru tainormoi, onok aru sosop senes miäi.
29 Kiro roasiret orip orip ak onok aru atap atap mianik,
ak karauk roasiret opok onok aru senes miäi. Ak osap
sosop orip rai, sinuk, ak orip orip ätäi karauk osap owaun
ronkateäi. Ak orip orip karauk roasiret usu araun onok
aru atap atap ak opok miäi. Ak karauk roasiret akan osap
owaun ronkat sosop oiäi. Ak roasiret akwarona, meieäi.
Ak aka aka ketäianik, weräiäi. Ak sät ämän mona, akan
jaunakat akas kiro epar ämän morai rai ronkatäun keseriäi.
Ak karauk roasiret usu araun ronkateanik, akan onok atap
atap miäi. Ak ämäi ämäi ämän aru akan jaunakat enmakap
miäi.
30 Ak akan jaunakat enmakap sät ämän amop areäi. Kiro
roasiret ak Anut nukan iwäi jaukut. Akas roat enmaka jou
orip ak erar roat senek sepuk sepuk ämän awareäi. Ak aka
roasiret enmaka näwäu orip ronkateanik, akan enmaka oik
jou miäi. Ak onok aru maun apu awau ronkateäi. Ak akan
momonakat aninakat akan ämän wa tainoriäi.
31 Ak ronkat eposek wäpik, ak tawa owo onok keserin
Anut nuka auraun wa ronkateäi. Ak akan ämän epar
äianik, tainorau wa. Ak akan tupsiu mesin woiakas
meiemoi, wa sarwareäi. Ak roasiret usu orip mesin wa
woiakati miäi.
32 Ak äpu, Anut nukan sintore ämän eposekus kesek
roasiret mesin keser äiewon, ‘Kesek roasiret ak kiro onok
aru keseriäi Anut nukas kiro roasiret meiäiei äiäu.’ Aka
kiro ämän äpu, utianik, ak akan onok aru utau wa, ak orip
orip morai. Ak kar onok nais kir keseriäi, karauk roasiret
akas kiro onok aru keserna, akas woiaka erermoi, äiäi, ‘Ak
kiro onok keseriäi, kiro eposek.’

2

Anut nukas tawa roasiret erekapu wasarewarai.

1 O jaiat, ak karauk roasiret wasarewaraun ronkateäi
kiro onok aru. Ak nais onok aru miäi, okon, Anut nukas
ak ran usu araun itok. Ak kiro roasiret akan onok aru
wasarewareäi, utianik, kiro roasiret onok aru miäi senek
aka nais kir keseriäi. Keseria, ak karauk roasiret akan onok
wasarewaraiei kiro ak akakan onok nais wasareäi. Kiro
onokus aka ämän orip ätär mareäi.

2 Ik äpu Anut nukas roasiret kesek onok aru miäi kon
onok tuku pakas wasarewarai.

3 Ak roasiret onok aru miäi wasarewareäi, utianik, aka
nais kiro onok aru senek miäi. Keserianik, ak äpu maiei
Anut nukas aka erek wasarewareanik, usu arai. Ak kiro
usu pakas owose imine manaiei? Ak manau senek wa.

4 Anut ko akanun wouti mianik, ko ak kurte wa aru
mareäu. Anut ko akan onok aru utaun omre rumuk
kamware raiäu. Utianik, ak kon onok eposek mesin wa
ronkateäi. Ak Anut nuka jekur äpu mau wa. Keseria,
ak akan woiaka sakau mianik, akan onok aru pakan ätäi
pirirmoi, kon ämän tainorau wa.

5 Utianik, ak roasiret akan woiaka sakau senes rau, ak
akan onok aru utau senek wa. Kesermoi, ak akasar usu
näwäu senes owaiei. Akan usu kiro tawa Anut nukas
roasiret erekapu wasarewarai opok owaiei. Kiro omre
opok, roasiret ak kon kasak näwäu penuk, kon onok tuku
aparaiei.

6 Roasiret erekapu ak onok aru miäin ra, onok eposek
miäin ra, Anut nukas ätäi keseriar osap arai.

7 Karauk roasiret ak Anut nuka pak awau orip orip
rawaun kos akan enmaka kämioik jou maun orip orip sarau
eposek miäi. Kiro roasiret usu oianik, sakau tai raiäi, okon,
Anut nukas ak orip orip awau rawaun sakau arai.

8 Utianik, karauk roasiret ak aka mesin karar ronkatemoi,
ak Anut nuka mekesiraka nurianik, kon epar ämän rowau
utiäi. Ak onok aru miäi. Anut nukas ak mesin kasak näwäu
penuk, sakau akwarai.

9 Roasiret ak onok aru kesek miäi, Anut nukas usu aronuk,
ak tätäi owaiei. Juda roasiret onok aru miäi ko amke usu
arai, karauk omsau pakan roasiret onok aru miäi ko ak nais
usu arai.

10 Utianik, karauk roasiret ak onok eposek miäi kiro
roasiret Anut nukas ‘ak onok eposek miäi roasiret’ aware-
anik, akan enmaka jou näwäu orip oik maromoi, akan
woiaka päurar rawaun arai. Juda roasiret onok eposek
miäi kos amke ak opok kiro onok eposek keserai, ätäi

karauk omsau pakan roasiret onok eposek miäi ko ak nais
kesewarai.
11 Owon, Anut nukan amukup roasiret erekapu karar,
okon, Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak
erekapu keseriar wasarewarai.
12 Ak rowe, karauk omsau pakan roasiret ak Moses nukas
Anut nukan sintore ämän arau wa, utianik, akan woiaka
uruas owo onok eposek ra, owo onok aru ak äpu. Keseria,
ak onok aru mona, Anut nukas ak erekapu aru marai. Juda
roasiret ak Anut nukan sintore ämän orip, ak nais akan
woiaka uruas owo onok eposek ra, owo onok aru äpu miäi,
okon, ak kiro sintore ämän tainorau wa, onok aru mona,
tawa Anut nukas ak wasarewareanik, aru marai.
13 Rowe, roasiret ak sintore ämän erar raiakas roiäi,
ak Anut nukan amuk opok eposek wa rawaiei. Utianik,
roasiret ak sintore ämän jekur tainoriäi ak epar Anut nukas
ak kon amuk opok eposek rai äiäi.
14 Karauk omsau pakan roasiret ak Anut nukan sintore
ämän wäpik, utianik, ak onok eposek kiro sintore ämän
nukan äiäu senek keserna rai, karauk roasiret ak äpu ak
akan woiaka uruas owo onok eposek ra, owo onok aru ra
keseraun äpu mianik, onok eposek maun woiakas weäi.
15 Ak onok eposek miäi kiro ak akan woiaka uruas Anut
nukan sintore ämän owo senek äpu miäi karauk roasiret
ätär mareäi. Keseria, akan woiaka uruas akan onok aru
ra, onok eposek ra awaronuk, onok eposek maun woiakas
weäi. Kar muti akan ronkatis ‘ak onok aru morai’ awareäu.
Kesernuk, akan woiaka aru miäu. Kar muti akan ronkatis
awarai ‘ak onok eposek morai.’ Keser awaronuk, akan
woiaka näu sareäu.
16 Kar omre päi opok, Anut nukas Krais Jisas äsimornuk,
koianik, kos owo onok roasiret akan woiaka uru pak ronkat
opok pak ämäi rau kos erekapu wasarewarai. Kiro onokun,
is roasiret ‘Anut nukas Krais ak sarwaraun äsimornuk,
kowon’, Ämän Eposek awaromoi, is ätäi ‘Ko akan onok
wasarewaraun kowai’ ämän awareäim.

Juda roasiret ak akan sintore ämän orip.

17 Utianik, ak Juda roasiret, ak karar karar sintore ämän
mesin akan woiaka epar momoi, ak nepipirianik, ‘ik Anut
nukan roasiret,’ rai äiäi.
18 Ak äpu Anut nukasar ik owo onok keseraun äiewon.
Ak sintore ämän orip orip ninareäi, okon, ak owo onok
Anut nukan amukup eposek raiäu ak kiro äpu mianik, onok
eposek maun itok.
19 Okon, ak keser ronkateäi, ‘karauk omsau pakan
roasiret ak amiaka utup roat senek ak apu äpu wa, ikes

ak ätär marau.’ Ak ätäi keser ronkateäi, ‘ak pututu rai,
utianik, ik epar arou merek opok raum, okon, ikasar kiro
roasiret akan arou senek, apu ätär marau.’
20 Ak keser ronkateäi, ‘kiro roasiret ak ronkat eposek
wäpik, okon, ikes kiro roasiret onok eposek keseraun ätär
marau. Ika tamareäum roat senek, ikes kiro roasiret iken
onok tainoraun tamarau.’ Ak keser äiäi, ‘ik Anut nukan
sintore ämän orip, okon, ik Anut nukan epar ämän erekapu
äpu miäum, okon, ikes kiro roasiret mokoit eteinanak senek
Anut nukan ämän tamaraun itok.’
21 Epar, ak karauk roasiret onok eposek maun tamareäi,
ak owon akasar aka aka tamuratäiäu wa ra? Ak roasiret
osap wa päu owau rai awareäi, utianik, aka osap päu oiäi.
22 Roat ak karauk roat akan asiret pak wa ariäu rai
awareäi, utianik, aka karauk roat akan asiret pak onok aru
me ariai. Ak sät eitek mekesiraka nuriäi, sinuk, ak sät eitek
akan tup owa tonea, akan osap päu oiäi.
23 Ak Anut nukan sintore ämän ateanik, nepipiriäi,
utianik, ak sintore ämän erekapu wa tainoriäi, kiro onokun,
ak karauk roasiret akan amiakap Anut memes nuriäi.
24 Anut nukan ämänis keser äiewon, “Ak Juda roasiret,
ak onok aru miäi, okon, karauk omsau pakan roasiret akas
akan onok aru aparianik, Anut jeje ämän auriäi.” *Aisaia
62:12*
25 Is kar ämän awarom. Ak, Juda roat, ak Anut nukan
sintore ämän erekapu tainorianik, akan enmak kerau
patiriäi*, kiro eposek senes. Utianik, ak sintore ämän
erekapu jekur wa tainoriäi, onok aru miäi, akan enmak
kerau patiriäi kiro ak Anut nukan amukup roat enmak
kerau patirau wa senek rai.
26 Karauk omsau pakan roat ak akan enmak kerau
wa patiriäi, utianik, ak sintore ämänis owo onok eposek
keseraun äiewon erekapu tainorna rai, kiro onokus ak Anut
nukan amukup roat ak akan enmak kerau patirin senek.
27 Ak rowe, kar omsau pakan ro kon enip kerau patirau
wa ko onok eposek Anut nukas kon sintore ämän opok
keseraun äiewon tainoriäu, kos ak Juda roat Anut nukan
amukup ämän orip rai ätär marai, owon, ak Anut nukan
ämän jer wein ate raumoi, ak akan enmak kerau patiriäi,
utianik, ak kiro sintore ämän jekuriar wa tainoriäi, onok
aru miäi.
28 Roat ak ‘ik Juda roat senek ariäum’ rai äiäi, utianik,
kiro ämänis ak Anut nukan roat epar ätär marau wa. Akan
enmak kerau patirin kiro enmaksau oik opok karar rai, kiro
onokus ak epar Anut nukan roat senes ätär marau wa.

29 Kar ro epar ko kon wou Anut mesin epar senes
mianik, onok eposek miäu, kiro ro Anut nukan Osou Näus
sarenuk, nukasar kon wou uru onok eposek karar keseraun
ronkateäu. Kiro ses opok, ko epar Anut nukan roasiret
akan pekur orip rau. Ko epar Anut nukan amukup Juda
ro. Utianik, kar ros sintore ämän jer wein tainorianik, kon
enip kerau patiriäu, utianik, ko sintore ämän erekapu jekur
wa tainoriäu, ko Anut nukan amukup pekur orip wa rau.
Kar inok ros ko Juda ro epar sarenuk, karauk roasiret akas
kon enip oik jou wa muriäi, Anut nukasar kon enip oik jou
muriäu.

3

1 Keserianik, akas is ätäi keser airaun itok, “Owose ik Juda
roasiret ikes karauk omsau pakan roasiret itimwareäum?
Ik iken enmak kerau patiriäum kis owose sareikeäu?”
2 Rowe, ikes epar karauk roasiret itimwareäum! Amke
Anut nukas kon ämän atap atap, ik Juda roasiret, ikowon.
Kos nukan ämän karauk roasiret awaraun ikowon.
3 Kesernuk, owo onok ik opok pewon? Karauk Juda
roasiret ak Anut nukan ämän mesin akan woiaka epar mau
wa. Ak kon ämän wa tainoriäin. Keserna, kiro onok arus
Anut nukan epar ämän oi kureäu ra?
4 Wa senes wa! Ko orip orip kon ämän äiewon kiro epar
tainorai. Roasiret erekapu ak sät ämän mona rai, Anut
nuka ko sät ämän wa miäu, ko epar ämän karar areäu.
Owon, Anut nukan ämänis keser äieu, “O Anut, na owo
ämän äiäm roasiret ak roianik, na ro tuku senes äpu musiäi.
Roasiret akas nan ämän wasare musianik, epar wa äiena
rai, nakasar ak sät ämän miäi ätär maram.” *Buk Song 51:4*
5 Ik keser aräun itok ra? “Ik onok aru mota, karauk
roasiret Anut ko onok tuku miäu ätär mareäi. Keserianik,
iken ronkat ik onok aru mota, Anut nukas ik mesin kasak
peanik, usu ikai, kiro onok tuku wa.” (Is kiro ämän karauk
omnokoupaian roat akas äiäi senek arem.)
6 Utianik, kiro epar wa. Wa senes wa! Anut nukan onok
tuku warnuk rai, tawa roasiret omnokou opok erekapu kos
owose wasarewarai?
7 Karauk roasiret ak keser äiäiei, “Ik sät ämän mota, kiro
Anut nukan enip jou näwäu manai. Owon, iken sät ämänis
Anut nukan epar ämän amop ätär mareäu. Keseria, Anut
nukas owon ik, Juda roasiret, karauk omsau pakan roasiret
onok aru miäi senek wasareikianik, usu ikiäu?”
8 Keseria, ik keser araun itok ra? “Ik onok aru mota rai,
onok eposek päi.” Roasiret sosop ak isan enim opok ämän
momana, isas keser ämän miäim äiäi. Roasiret ak is mesin

keser ämän äiäi ak sät ämän areäi. Kiro roasiret Anut nukas tawa ak wasarewareanik, usu näwäu senes arai.

Kar ros orip orip onok eposek wa miäu.

9 Keserianik, ik Juda roasiret karar roasiret eposek, ik Anut nukan amukup karauk omsau pakan roasiret itimwareäum ra? Wa senes, wa! Is kiro ämän meter awaromin. Onok arus ik Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak erek orip orip kamoikeäu.

10 Anut nukan ämänis keser äiewon, "Kar ros orip orip onok eposek wa miäu. Wa senes, wa! Roasiret ak erekapu onok aru miäi.

11 Kar ros Anut nuka owo senek rau rai jekur wa ronkateäu. Kar ros ko isanaraun Anut wa itaneäu.

12 Roasiret erekapu ak Anut mekesiraka nurin. Ak erekapu aru sarena, Anut nukas ak kon sarau muraun sare marau senek wa. Kar ros kon jauk opok onok eposek wa miäu. Epar senes, onok eposek miäu ro rawau wa. *Buk Song 14:1-3*

13 Roasiret akan oiaksau op up wa sorotoriäi senek. Ak karauk roasiret onok aru keseraun sät ämän awareäi. *Buk Song 5:9*

Owo ämän akan oioksau pakas koiäu, kiro män nukas tukwareäu senek, ak roasiret aru mareäi. *Buk Song 140:3*

14 Akan oiaksaus orip orip karauk roasiret sunwarona, ak usu oiäi. *Buk Song 10:7*

15 Ak orip orip roasiret akwarona, meiäun ronkateäi.

16 Ak omsau erekapu ariemoi, osap erekapu aru mianik, roasiret woiakati maun keseriäi.

17 Ak roasiret pak woiaka päurar orip rawaun onok kiro ak äpu wa. *Aisaia 59:7-8*

18 Ak Anut nuka ronkatemoi, kon ämän imine orip wa tainoriäi." *Buk Song 36:1*

Kiro ämän erekapu Anut nukan sintore ämän opok rau.

19 Keserianik, ik erekapu äpu inok roasiret ak Anut nukan sintore ämän kon inkaruru raiäi kiro sintore ämänis kamwareäu, okon, kar Juda ros "Is owo onok eposek ra, owo onok aru ra, kiro is äpu wa," Anut keser aurau senek wa. Keseria, Anut nukas ik Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak erek tawa ik ämän orip aikai.

20 Owon, kar inok roasir ko sintore ämän tainoraun sarau momoi, ko Anut nukan amukup eposek wa rawai. Kiro owon, sintore ämänis ik onok aru miäumun ätär mukiäu, ik ko tainoraun sakau wa ikiäu.

Anut nukas roasiret nuka pak tuku rawaun owose sarwarai.

21 Utianik, rusapai Anut nukas roasiret kar onok awau
pakas ik kon amukup tuku rawaun sare mukowon. Kiro ak
kon sintore ämän tainoriäi pakas wa. Anut nukas ik onok
awau ätär mukowon. Moses pak Anut nukan ämän roianik,
areain roat pak akas kiro onok awau mesin äiein.
22 Anut nukas Jisas roasiret akan onok aru pakan imwa-
raun äsimornuk, kowon. Kesernuk, inok roasiret ak akan
woiaka Jisas Krais mesin epar mona, Anut nukas ak isan
amiap roasiret tuku rai äiäi, okon, Juda roasiret pak karauk
omsau pakan roasiret pak ak karar.
23 Owon, roasiret erekapu onok aru miäin. Ak onok aru
miäi, okon, Anut nukas akan enmaka jou näwäu orip wa
oik marai.
24 Roasiret ak Jisas mesin woiaka epar moin, Anut nuka
kon wou näu oripas ak erar sarwarnuk, ak kon amukup
eposek raiäi äiäu. Krais Jisas nukas ak mesin meieanik,
akan onok aru jäkäi marowon, okon, Anut nukan amukup
ak rusapai ämän wäpik.
25 Anut nukas Jisas Krais iken onok aru jäkäi mukaun sare
mowon. Kiro onokun, Jisas nuka roasiret akan amiakap am
äpäs opok meiemara, ik ko mesin iken woiok epar mota,
kon karianas iken onok aru kiro erekapu kau mukowon,
okon, rusapai Anut ik mesin kasak wa pe rau. Kiro onokun,
Anut nukas ko orip orip onok eposek miäu ätär mukiäu.
Meter roasiret ak onok aru mona, Anut nukas ak kurte wa
aru mareäwon.
26 Utianik, ko akan onok aru erekapu tamkäsirau wa,
kiro kon ronkat opok rau. Utianik, ko kar onok awau
keseraun ronkatewon. Rusapai, Anut nukas ik kurte aru
mukau wa, owon, kos ikenun wouti momoi, Jisas Krais iken
onok aru jäkäi mukaun äsimornuk, kowaun kume rawon.
Kiro onokun, ik äpu Anut nuka tuku raiäu ro. Keserianik,
roasiret ak akan woiaka Jisas mesin epar moin kiro roasiret
Anut nukasar ak kon amukup tuku raiäi äiäu.

27 Keserianik, owose ikakan enmok jou mau? Kiro onok ik
keserau senek wa. Kiro apu sorwon. Owo onokus ik Anut
nukan amukup eposek saremun? Kiro iken onok eposek
pakas wa. Kiro sintore ämän tainoriäumun pakas nais wa.
Wa senes, wa! Iken woiok epar miäum onok kis epar ik kon
amukup eposek saremun.
28 Ik erekapu äpu, roasiret akan woiaka epar miäi kis ak
Anut nukan amukup roasiret eposek raiäi. Ak sintore ämän
tainoriäi kiro onok pakas ak Anut nukan amukup roasiret
eposek wa raiäi.
29 Anut ko Juda roasiret akan Anut karar ra? Ko karauk
omsau pakan roasiret akan Anut wa ra? Wa, ko Juda

roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak erek akan Anut.
30 Anut ko karar, owon, ik äpu kar Anut rawau wa. Juda
roasiret akan woiaka epar maiei Krais nukas akan onok
aru jäkäi maronuk, ak Anut nukan amukup roasiret eposek
raiäi. Karauk omsau pakan roasiret ak nais akan woiaka
epar maiei, Krais nukas akan onok aru jäkäi maronuk, ak
Anut nukan amukup roasiret eposek raiäi.
31 Kesermoi, iken woiok epar momun kis sintore ämän oi
kuräi ra? Wa senes, wa! Ik Jisas nukan onok tainorianik, ik
sintore ämän nais jekur tainoriäum.

4

Apraham kon wou Anut mesin epar mowon, okon, Anut nukas ko ro eposek auruwon.

1 Roasiret akan woiaka Jisas mesin epar mona, Anut
nukas ak eposek rai äiäu. Keserianik, Apraham ko ik Juda
roasiret iken moniok ik ko mesin owo äiäm? Ko owosewon?
2 Anut nukas Apraham nukan sarau eposek aparianik,
ko ro eposek äiewon maro, ko nukan enip jou maun itok.
Utianik, Anut nukas kon sarau eposek aparianik, ko ro
eposek äiäu wa, okon, kiro onokun, ko nukan enip jou mau
senek wa.
3 Owon? Anut nukan ämänis keser äieu, “Apraham ko
kon wou Anut mesin epar mowon, okon, Anut nukas ko ro
eposek äiewon.” *Stat 15:6*
4 Ak rowe, kar ro ko kar ron sarau mianik, aiauk oiäu.
Kiro aiauk ko erar owau wa, ko sarau momara, oiäu.
5 Utianik, kar ro ko kon saraus Anut nukan amukup
eposek wa saräi. Wa, ko kon wou Anut mesin epar monuk,
Anut nukas ko ro eposek äiäu. Anut nukas kiro ro meter
nuka mekesuk nuriäwon ätäi kon amukup eposek rawaun
sare miäu.
6 Omsau kamwareäwon ro näwäu king-Devit nukas ke-
seriar äiewon, “Anut nukas roasiret kon amukup eposek
raiäi äianik, ak sintore ämän tainoriäi mesin wa ronkateäu.
Utianik, Anut ko kiro roasiret eposek awaronuk rai, akan
woiaka erer orip raiäi.”
7 Devit nukas keser jer wewon, “Anut nukas roasiret akan
onok aru erekapu jäkäi maromoi, ämäi maronuk, akan
woiaka erer orip raiäi.
8 Näwäu nukas kar ro keser aurai, ‘Is nan onok aru
momon ätäi wa ronkatäm.’ Ko keser aurnuk rai, kiro ro
kon wou näwäu ereriäu.” *Buk Song 32:1-2*
9 Keseria, ik kiro mesin owo äiäm? Kiro woiaka ereriai
onok kiro roat akan enmak kerau patiriäi akan karar ra?

Karauk omsau pakan roat ak enmak kerau patirau wa kiro
akan wa ra? Wa, akan erek. Owon, ik äpu ik meter
Anut nukan ämänis keser äieu äiemun, “Apraham kon wou
Anut mesin epar mowon, okon, Anut nukas ko ro eposek
äiewon.”
10 Apraham ko owose raunuk, Anut nukas ro eposek
äiewon? Ko kon enip kerau patirwon ses opok ra, patirau
wa opok ra? Anut nukas Apraham keser wa auruwon,
“Amke nan enmat kerau patiram. Keseria, na isan amiap
ro eposek saräm.” Wa, Apraham kon enip kerau patirau
wa ses opok, Anut nukas ro eposek äiewon.
11 Amke, Anut nukas Apraham ro eposek äiewon. Rai
rai, Apraham kon enip kerau patirwon. Ko kiro onok
keserwon, owon, ko amke kon wou Anut mesin epar monuk,
ko Anut nukan amukup ro eposek sarewon, ätär marowon.
Keserianik, Apraham ko roat akan enmak kerau wa patiriäi
akan woiaka Anut mesin epar miäi akan momonaka. Kiro
roat akan woiaka epar moin ak nais Anut nukan amukup
roat eposek saräun itok.
12 Apraham ko nais roat akan enmak kerau patirin akan
woiaka Anut mesin epar moin akan momonaka. Akan
enmak kerau patirin mesin Apraham akan momonaka ik
keser wa äiäum. Apraham ko kon enip kerau patirau wa
opok kon wou epar mowon. Kesernuk, kiro roat ak kon
onok tainorianik, akan woiaka Anut mesin epar miäi, kiro
mesin epar Apraham ko akan momonaka.

Anut nukas paip keser mowon ‘Roasiret akan woiaka epar moin kos imwarai’.

13 Anut nukas Apraham kon askanai pak paip keser
marowon, ‘Akas omnokou erekapu owaiei’. Utianik, Apra-
ham ko sintore ämän pakas kiro paip owau wa. Kon wou
Anut mesin epar monuk, Anut nukas ko ro eposek äiewon,
okon, ko kiro owai.
14 Roasiret ak sintore ämän tainorianik, kiro omnokou
owaiei maro, Anut nukas kiro paip erar mowo. Roasiret
ak sintore ämän tainorianik, kiro omnokou owaiei maro,
ak akan woiaka Anut mesin epar miäi, kiro erar me rawoi.
15 Roasiret ak sintore ämän erekapu tainorau senek wa,
okon, Anut ak mesin kasak peäu. Sintore ämän rawau wa
maro, roasiret ak sintore ämän espäiäu senek wa. Utianik,
sintore ämän rau, ik kiro espäiäum.
16 Kesermoi, roasiret akan woiaka Anut mesin epar
moin, ak kon paip pakas osap owaiei. Owon, Anut nukas
paip marowon, kon wou näu oripas kiro osap erar arai.
Apraham nukan askanai erekapu akan woiaka epar moin
kiro osap owaiei. Juda roasiret ak Anut nukan sintore ämän

orip ak karar kiro osap wa owaiei. Utianik, roasiret erekapu ak, Apraham nuka senek, akan woiaka Anut mesin epar miäi ak nais kiro osap owaiei. Apraham ko roasiret woiaka epar miäi akan momonaka.

17 Anut nukan ämänis keser äiewon, "Apraham, is na omsau sosop pakan roasiret erekapu akan momonaka sare musomin." *Stat 17:5*

Keseria, Anut nukan amukup woiaka epar moin roasiret ak erekapu Apraham nukan askanai. Anut nukasar roat meiein ätäi siräi mareäu. Osap päu wa, kos äienuk, erekapu peäi. Kesernuk, Apraham kon wou kiro Anut mesin epar senes me rawon.

18 Apraham ko Anut nukas mokoit sosop nuraun mesin wou epar mowon. Ko koiam, okon, is mokoi wa owam rai ronkatewon. Ko Anut nukanun karar orip orip wou epar mianik, kume rawon. Kesernuk, Anut nukas ko omsau sosop akan roasiret erekapu akan momonaka sare mowon. Anut nukas meter keser auruwon, "Na askanai sosop omar oikan pai senek owam." *Stat 15:5*

19 Apraham ko koiam senes, kon woisan 100 siakupai, meiäun rai rawon. Kesermoi, ko mokoi owau senek wa. Sara nais ko emas senes mowon ko mokoi owau senek wa, okon, Apraham nukan ronkat ko mokoi wa owai rai ronkatewon. Utianik, kon wou Anut mesin epar mowon kiro utau wa, ko sakau me rawon.

20 Utianik, Apraham ko Anut nukas paip muruwon mesin ronkat oiroror wa oiäwon. Kon wou Anut mesin epar mowon utau wa, sakau me raumara, karauk roasiret akan amiakap Anut nukan enip jou miäwon.

21 Kon ronkat oirori mau wa, ko äpu Anut nukas owo onok keseraun paip mowon kon sakaus kiro onok epar keserai.

22 Keserianik, Anut nukas Apraham nukan wou epar mowon aparianik, ro eposek auruwon. *Stat 15:6*

23 Kiro ämän Anut nukas Apraham ro eposek auruwon, kiro ko karar isanaraun jer wäu wa.

24 Kiro ämänis ik nais sareikaun jer wein rau. Iken woiok Anut mesin epar miäum Anut nukas ik roasiret eposek aikäi. Ko iken Näwäu, Jisas am äpäs opok meiewon ätäi siräi mowon, okon, ik ko mesin woiok epar miäum.

25 Anut nukas Jisas karauk roat akan ipiakap monuk, ko iken onok aru jäkäi mukaun am äpäs opok meiewon. Kos ik kon amukup eposek rawaun ko ätäi siräi mowon.

5

Ik Anut nukan amukup roasiret eposek rawam.

1 Keserianik, ik iken woiok epar monuk, Anut nukan
amukup roasiret eposek rawam. Jisas Krais, iken Näwäu
nukas ik Anut nuka pak iken woiok päurar orip rawaun
sare mukowon.
2 Iken woiok epar momun, okon, Krais nukas ik Anut
nuka pak pasar rawaun sare mukowon, okon, Anut nukas
kon wou näu oripas sareikeanik, jekur kamoikäi. Kesernuk,
ik woiok erer orip keser äiäum, ‘Ik Anut nukas tawa iken
enmok jou orip kämioik mukaun kume raiäum.’
3 Kiro onok karar wa. Epar senes, ik nais usu owaun
mesin woiok erer orip raiäum. Owon, ik usu outa, iken
woiok Anut mesin epar momun, kiro usus sakau mukiäu.
4 Iken woiok epar momun sakau atomoi, ik äpu Anut
nukas ik onok eposek miäum aikai. Ko keser aikonuk rai,
ik äpu ik woiok erer orip Anut nukas tawa iken enmok
kämioik mukaun kume rawaun itok.
5 Ik keser kume rauta, iken woiok aru wa miäu.
Owon, Anut nukas kon Osou Näu iken woiok uru rawaun
mukowon. Kiro Osou Näus Anut nukas kon wous ik mesin
epar senes meieäu ätär mukiäu.
6 Ik äpu Anut nukas kon wous ik mesin meie rau,
owon, ik ko mekesirakap me raumoi, onok aru mianik, ik
ikasar ika ika isaisanatäu senek warnuk, Krais ko ikenun
meiewon. Kiro omre meter Anut nukas sare mowon opok,
ko meiewon.
7 Roat karar karar, sosop wäpik, ak kar roasir sintore
ämän tainoraun onok eposek miäu isanaraun kon omoi
oianik, meiäi. Utianik, kar ros orip orip karauk roasiret
sarwaraun onok eposek miäu, karauk akas konun meiäun
ronkateäi.
8 Utianik, ik onok aru me rauta, Krais ko ikenun meiewon.
Kiro onok pakas, Anut nukas ikenun wous näwäu meieäu
ätär mukiäu.
9 Anut nukas Krais äsimornuk, ko kon karianas iken
onok aru erekapu jäkäi mukowon, okon, ik Anut nukan
amukup roasiret eposek sare mukowon. Keseria, ik epar
äpu mom, tawa Anut nukan kasak päi ses opok, onok aru
moin roasiret usu araurnuk, Krais nukas ik eposek sareikai.
10 Is keser äiem, owon, meter ik Anut nukan iwäi jaukut.
Utianik, kon mokoi iken onok aru jäkäi mukaun am äpäs
opok meiäun äsimorowon, okon, ko ätäi ik kon jaukut sare
mukowon. Epar senes, rusapai ik Anut nukan jaukut senes
rauta, kon mokoi ätäi awau rau, kos ik eposek sareikai.
11 Ko kiro onok karar keserau wa. Ko iken Näwäu, Jisas
Krais äsimornuk, kos ik Anut nukan jaukut sare mukonuk,
ik Anut pak iken woiok erer orip raiäum, okon, ik Anut
nukan enip jou miäum.

Meiäun onok Adam pakas pewon, awau rawaun onok Krais pakas pewon.

12 Keserianik, ik kiro äpu maun itok, Adam iken askanai pak Krais, iken Näwäu au roat ori. Kar ro Adam nukas onok aru onoktoroinuk, kiro onok omnokou opok erekapu kowon. Keseria, onok arus meiäun onok imäi kowon. Kiro ron onok pakas roasiret erekapu meiäiei. Owon, ko onok aru mowon senek, kiro roasiret erekapu ak onok aru miäi.

13 Anut nukan sintore ämän päu wa opok, onok aru okoro omnokou opok rawon. Utianik, sintore ämän wäpik opok, roasiret onok aru mona, Anut nukas kiro roasiret kon sintore ämän espäiain rai awarau wa.

14 Utianik, Adam nukas onok aru mowon ses opok, koi Moses nukas sintore ämän owon ses opok roasiret ak erekapu meieäin. Adam ko meiewon, owon, ko Anut nukan sakau ämän jekur tainorau wa. Utianik, karauk roasiret ak kiro sakau ämän utau wa, utianik, ak nais meieäin. Ak Adam nukas onok aru mowon pakas meieäin.

Adam ko kar ro tawa kowai kon totok senek. Kiro ro kowai, ko Krais.

15 Utianik, Anut nukas kon wou näu oripas ik erar sareikowon, kiro Adam nukas onok aru mowon senek wa. Owon, kar ro Adam nukas Anut nukan ämän tainorau wa pakas roasiret sosop ak meiein. Utianik, ik epar äpu mom, Anut nukan wou näu oripas erar sareikaun onok, kiro näwäu senes. Ko Jisas Krais äsimornuk, koumoi, roasiret sosop senes sarwarowon.

16 Kar ämän, Adam ko onok aru mowon, okon, Anut nukas kon askanai erekapu wasarewareanik, ak ämän orip äiewon. Utianik, Anut nukan erar sarwaraun onok kiro atap. Kiro ro Krais koianik, ko onok eposek mowon, okon, Anut nukas roasiret sosop sarwarowon. Owon, Adam nukas onok aru monuk, Anut nukas auruwon, “Na nan askanai pak erekapu ämän orip, okon, akan totomaka erekapu meiäiei.” Utianik, Anut nukas roasiret onok aru sosop moin apwareanik, Krais meiewon ronkatemoi, wouti momara, kon wou näu oripas awarowon, “Ak ämän wäpik.”

17 Rowe, kiro epar. Ro kararas kararpai onok aru mowon, okon, meiäun onokus roasiret sosop kamwarowon. Utianik, ätäi rowe, karauk roasiret ak onok eposek mau wa, utianik, rusapai ik epar äpu mom, Anut nukan wou näu oripas erar sareikaun onok, kiro näwäu senes. Ko Jisas Krais äsimornuk, koumoi, roasiret sosop senes sarwarowon. Kos aikiäu, ‘Ak Jisas Krais pak pasar raumoi, isan amiap eposek raianik, is pak orip orip awau raumoi, karauk roasiret kamwaraiei.”

18 Keserianik, is awaromin, ro kararas kararpai onok aru
mowon, okon, Anut nukas ‘roasiret erekapu ämän orip,
okon, akan totomaka meiäiei’ awarowon. Kiro onok senek,
ro kararas onok eposek kararpai mowon, okon, kiro onokus
Anut nukas roasiret akan onok aru jäkäi marianik, erekapu
awarowon, ‘Ak ämän wäpik.’ Kesernuk, ak Anut nuka pak
orip orip awau rawaun itok.
19 Owon, Adam nukas Anut nukan ämän tainorau wa,
okon, roasiret sosop ak onok aru miäi roasiret sarein.
Utianik, Krais nukas Anut nukan ämän jekur tainorwon,
okon, kiro onokus roasiret sosop ak Anut nukan amukup
eposek sarein.
20 Anut nukas owon Moses kon sintore ämän nuruwon?
Sintore ämän penuk, roasiret ak kiro sintore ämän orip
orip espäina, kiro sintore ämänis ak onok aru sosop
miäi ätär mareäuwon. Utianik, roasiret onok aru sosop
senes mona, Anut nukas kon wou näu oripas ak akan
onok aru itimwaraun sarwareäwon. Kos ak eposek senes
sarwareäwon.
21 Roasiret akas onok aru mona, meiäun onokus ak sakau
kamwareäwon. Utianik, Anut nukas kon wou näu oripas
roasiret sarwareäwon. Kesermoi, ak kon amukup eposek
raiäi, okon, kon onok eposekus roasiret kamwareäu. Iken
Näwäu, Jisas Krais nukas iken onok aru pakan imäikowon,
okon, ik roasiret Anut nuka pak orip orip awau rawam.

6

Ik onok aru mianik, meiäm, utianik, ik Krais pak pasar raianik, awau rawam.

1 Keserianik, ik owo ämän äiäm? Akan ronkat ik onok
aru keseriar me rauta, Anut nukas kon wou näu oripas ik
ätäi ätäi sareikaun ätär mukai ra?
2 Wa senes, wa! Ak kesek ronkat owau senek wa. Ik woiok
epar momun roasiret, iken onok aru erekapu utomun, kiro
meiein roat ak ätäi onok aru wa miäi senek. Kesermoi, ik
ätäi ätäi onok aru wa me rawam.
3 Ak kiro onok mesin ronkatewe. Ak kiro
tamkäswarowon ra? Ik Krais Jisas mesin woiok epar mota,
roat akas ik an jomukona*, ik Krais Jisas pak pasarmun.
Kiro ses opok, ik ko pak meiemun senek.
4 Keserta, kiro epar. Krais meienuk, karauk roat akas ko
up kurein. Keserianik, ik an jomukoin ses opok, kar ros ik
an inkaruru mukowon. Kiro onokus ik meiemun, roat akas
ik ko pak up kureikoin senek. Keserianik, iken momonek,
Anut nukas kon sakau näwäus Krais meiewon ätäi siräi
mowon senek, ik nais ko pak meieta, Anut nukas ätäi siräike
monuk, awau raianik, apu awau senes tainoraun itok.

5 Krais ko meiewon senek, ik nais ko pak pasar raumoi,
meiemun, okon, ik äpu ko ätäi siräiewon senek, ik nais ko
pak ätäi siräimun.
6 Meter ik onok aru miäumun roasiret. Utianik, ik äpu,
ik Krais nuka pak am äpäs opok meieta, Anut nukas kiro
iken onok aru utaun sakau ikowon. Keseria, iken onok arus
iken woiok uru raianik, ik ätäi wa sakau kamoikai. Ik kiro
onok aru nukan sarau ätäi wa mau. Ik rusapai kiro onok
aru nukan inkaruru wa raiäum.
7 Keseria, inok roasir ko Krais pak meiewon, kiro roasir
ko onok arus sakau wa kamäi, okon, kiro roasir ko Anut
nukan amukup eposek rawaun itok.
8 Ak kiro ronkatewe, ik Krais pak meieta rai, ik epar äpu,
ik ko pak pasar raumoi, awau rawam.
9 Krais ko meiemara, ätäi siräiwon, okon, ik äpu ko ätäi
wa meiäi. Rusapai, meiäun onokus ko ätäi wa kameäu.
10 Owon, Krais ko kararpai meiewon, okon, epar senes,
onok aru nukan sakaus ko kämäun senek wa. Utianik,
rusapai ko awau raianik, Anut nukan wou ereraun sarau
mora.
11 Kiro onok senek, ak aka mesin keser ronkatewe, “Ik
nais meiemun senek, okon, onok aru kon sakaus ik ätäi
kamoikau senek wa.” Ak akasar äpu maiei, Anut nukas
Krais Jisas awau rawaun siräi mowon, okon, ak keser
ronkatewe, “Jisas nuka awau raianik, Anut nukan wou
ereraun sarau mora senek, ik nais kir keseram.”
12 Keserianik, ak okoro omnokou pakan onok aru
inikerna, kos akan enmaksau wa kämäi. Ak kiro onok
wa keserna, ak akan enmaksau nepiriraun orip orip
ronkateanik, onok aru maiei. Ak onok aru maun ronkat
kiro utowe.
13 Akan enmaksau kar onok aru maun wa nuruwe.
Akan enmaksaus karauk onok aru wa mau. Utianik, akan
enmaksau kiro Anut karar nuraiei. Ak roat meieanik, ätäi
awau rai senek keser rawe. Akan ipiaka, isiaka, ronkat,
enmaksau erekapu onok eposek karar maun Anut nuraiei.
14 Onok arus kiro akan kamwareäu ro senek wa rawai.
Owon, ak sintore ämän nukan inkaruru rawau wa. Rusapai
Anut nukas wou näu oripas ak sarwareäu, okon, ak kon
amukup eposek raianik, kon inkaruru rai.

Ik onok eposek nukan sarau roasiret rawau.

15 Kesermoi, ik owosäm? Ik sintore ämän nukan inkaruru
rawau wa. Anut nukas kon wou näu oripas sareikowon,
okon, ik kon inkaruru raum. Keseria, ik ätäi onok aru me
rawam ra? Wa senes, wa!
16 Ak äpu akasar akan enmaksau kar ro nurianik, kon
ämän tainoraiei, ko akan kamwaraun ro näwäu rawai.

Ak akan enmaksau onok aru maun nuraiei ra, ak akan
enmaksau Anut nukan ämän tainoraun nuraiei ra? Onok
arus ak kamwarai, kiro ak erekapu meiemana, ep wa
koseriäu, orip orip jereäu opok naiei. Utianik, ak Anut
nukan ämän tainoraiei, kos ak onok eposek maun sakau
arai.
17 Meter ak onok aru nukan sarau roasiret, onok arus ak
kamwareäwon, utianik, rusapai Anut nukas kon roat kon
ämän tamaraun äsimwaronuk, akan ronkatis kon ämän
erekapu tainoriäi, okon, ak Anut ‘pere’ auraiei.
18 Anut nukas ak onok aru pakan imwaronuk, ak kon
sarau roasiret sareanik, onok eposek miäi.
19 Is sarau roat pak akan kamwareäi roat omnokou opok
rai mesin awarom, owon, ak kiro omnokou pakan onok
äpu. Meter ak akan enmaksau sapum onok sosop mianik,
karauk onok aru senes maun nurin. Ak kiro onok keseriäin,
Anut nukan sintore ämän erekapu espäiein. Rusapai, ak
akan enmaksau Jisas nukan onok eposek tainoraun nuruwe.
Keserna, ak Anut nuka senek eposek, ukun wäpik saräiei.
20 Meter ak onok aru nukan sarau roasiret raiäin. Onok
eposek nukas ak wa kamware raiäwon, okon, ak onok
eposek maun wa ronkateäin.
21 Ak meter onok aru miäin. Rusapai kiro onok aru miäin
ätäi ronkatemoi, oiorak neäu. Kiro onok aru miäin kis ak
sarwareäwon ra? Wa senes, wa! Kiro onok aru miäinus
roasiret erekapu aru maronuk, ep wa koseriäu, orip orip
jereäu opok kurwarai.
22 Utianik, rusapai onok arus ak kamwarau wa. Anut
nukas ak imwaronuk, rusapai ak kon sarau roasiret senes
rai. Kos karar ak owose rawaun awareäu. Ak onok eposek
miäi kis ak sarwarnuk, ak Anut nuka senek eposek ukun
wäpik saräiei. Kiro onok pakas ak Anut nuka pak orip orip
awau rawaiei.
23 Keserianik, roat onok aru miäi, kiro onok arus ak ep
wa koseriäu nukan apu opok mareäu. Utianik, roasiret ak
iken Näwäu, Krais Jisas pak pasar rauna, Anut nukas kon
wou näu oripas ak sarwareanik, ak orip orip awau rawaun
apu opok mareäu.

7

Ouratäiäun sintore ämän.

1 O jaiat, is ak kar ämän awarom. Ik sintore ämän
inkaruru rawau wa, ik Anut nukas sareikonuk, raum ätär
maraurim. Ak erekapu sintore ämän nukan onok kiro aka
jekur äpu, okon, ak äpu roasiret omnokou opok rauna, kiro
sintore ämänis kamwareäu.

2 Is kar ämän kiro epar ätär maraun awaram. Sintore
ämänis keser äieu, “Asir ko kar ro owai kon komu raunuk,
ko kon komunuri jekur rawai.” Utianik, kon komu meienuk
rai, kos ko pak pasarau wa. Keseria, ouratäiäin sintore
ämänis ko kumäu wa, ko kar ro awau owaun itok.
3 Utianik, kiro asir ko kon komu raunukar, kar ro owai
kiro asir ko ouratäiäin sintore ämän itimornuk, roasiret
akas ko sapum onok mou äiäi. Utianik, kon komu meienuk
rai, kiro asir ko ouratäiäin sintore ämänis kumäu wa, ko
kon komu pak pasar rawau wa. Kesermoi, ko kar ro owai
ko sapum onok mau wa.

4 Kiro onok senek, jaiat, Anut nukas ak imwaronuk, ak
kiro sintore ämän ko Moses nuruwon pak wa pasar rai.
Krais nuka am äpäs opok meienuk, ak nais ko pak meiein
senek, okon, rusapai, ak sintore ämän nukan inkaruru
rawau wa, ak kar ron inkaruru rai. Kiro ro ko Jisas Krais,
ko ätäi siräiewon ak kon roasiret. Keseria, ik Krais nukan
roasiret raumoi, Anut nukan wou ereraun karar sarau
miäum.
5 Meter ik iken enmaksau nepipiraun karar ronkateanik,
onok aru miäumun. Sintore ämänis keser äiewon, “Ak
kiro onok keserwe. Ak kiro onok wa keserau.” Keser
aikonuk, iken woiok siräi mukonuk, ik onok aru maun
ronkateäumun. Keseria, ik onok aru miäumun kis ik
erekapu ep wa koseriäu nukan apu opok mukiäu.
6 Utianik, rusapai ik kiro sintore ämän nukan inkaruru
rawau wa. Ik meiemun senek, okon, kiro sintore ämänis
ik meter kamoikowon, rusapai kis ik kamoikau wa. Keseri-
anik, rusapai ik Anut nukan sarau muram. Epar, meter ik
sintore ämän jer wein rau tainorianik, kon sarau muraun
keseriäumun. Utianik, rusapai Anut nukan Osou Näus ik
sareikonuk, ik apu awau pakas kon sarau eposek muram.

Roasiret ak sintore ämän roianik, onok aru miäi.

7 Ik keser owo äiäm? “Sintore ämän kiro aru” äiäm ra?
Wa senes, wa! Utianik, sintore ämänis ik onok aru miäum
ätär mukiäu, okon, sintore ämän kiro eposek. Anut nukas
ik sintore ämän ikau wa maro, is karauk onok kesermin
kiro onok aru is äpu wa. Is meter karauk roat akan osap
owaun woias weäimin opok, is onok aru miäim kiro äpu
wa. Utianik, kar sintore ämänis keser äiewon, “Na karauk
roasiret akan osap owaun wa wousarau.” *Kisim Bek 20:17*
8 Keser äienuk, onok aru isan woi uru rau kos kiro sintore
ämän pakas is karauk roasiret akan osap owaun orip orip
ronkateanik, onok aru maun keseriäim. Kesermoi, sintore
ämän rawau wa maro, onok aru iken woiok uru rau, ko
siräiäun sakau wäpik. Ko meiewon senek.

9-11 Meter is sintore ämän äpu wa opok, isan ronkat is Anut
nukan amukup ro eposek raim rai äiäim. Utianik, rusapai
is sintore ämän äpu, okon, onok aru isan woi uru rau ko
siräianik, is kiro sintore ämän espäimin, okon, is äpu is
Anut nukan amukup ro eposek wa. Anut nukas kiro sintore
ämän is kon amukup eposek awau rawaun irowon, utianik,
kiro sintore ämänis is kon amukup eposek wa, is meiemin
senek ätär murowon, okon, onok aru isan woi uru rau kos
kiro sintore ämänis sätäiromoi, is kar apu pakas Anut nuka
rawa potaun airowon, okon, kiro onokus is Anut nukan
amukup eposek wa, is meiemin senek keseirwon.
12 Keserianik, sintore ämänis Anut nuka owo senek rau ätär
mukiäu, okon, sintore ämän kiro eposek senes. Owo onok
Anut nukas kon sintore ämän pakas ik keseraun aikiäu, kiro
nais eposek senes. Epar, kiro eposek senes, ik sareikeäu.

13 Keseria, is owo äiäm? "Kiro osap eposekus is meiäun
rai keseriäu ra?" Wa senes, wa! Utianik, onok aru isan
woi uru rau kos sintore ämän pakas is Anut pak raimin
pakan imäirowon, is meiemin senek raiäim. Anut nukas
sintore ämän ik sareikaun ikowon, utianik, onok arus is aru
muroin. Kiro onokus, Anut nukas isan onok aru miäimin
kiro aru senes ätär murowon.

Onok arus roasiret akan ronkat aru mareäu.

14 Ik äpu Anut nukan Osou Näus kiro sintore ämän
ikowon. Utianik, is omnokoupaian ro, okon, is ätäi ätäi
onok aru miäim. Onok arus is kameironuk, is kon sarau
ro (slev*) senek raim.
15 Is owo onok keseriäim, kiro owon keseriäim is äpu
wa. Is onok eposek keseraun ronkateäim, kiro onok is wa
keseriäim. Owo onok aru iro wa keseraun ronkateäim, kiro
onok is orip orip keseriäim.
16 Keseria, karauk ses opok, is onok aru wa maun
ronkateäim, is kiro onok miäim. Kiro onokus is sintore
ämän eposek ronkateäim ätär muriäu.
17 Keserianik, is keser äiem, isakasar onok aru wa
keseriäim. Onok aru isan woi uru rau kos kiro onok aru
keseriäu.
18 Rowe, is äpu kiro epar senes. Isakasar kar onok eposek
mau senek wa. Is omnokoupaian ro, okon, onok eposek
maun ronkateanik, isakasar isan sakaus tainorau senek wa.
19 Owon, is onok eposek keseraun ronkateäim, kiro is wa
keseriäim. Owo onok aru wa keseraun ronkateäim, kiro is
keseriäim.
20 Keserianik, onok aru wa maun ronkateäim, kiro onok
aru keserita rai, kiro onok isakasar wa keseriäim, wa, onok
aru isan woi uru rau kos kiro keseriäu.

21 Keserianik, rusapai is kiro onok äpu mom. Is owo onok
eposek keseraun ronkateanik, kiro keseraun ronkateäim,
kiro wa keseriäim. Is orip orip onok aru miäim.
22-23 Epar, Anut nukan sintore ämän tainoraun mesin isan
woi ereru, utianik, kar sintore ämän aru isan woi uru
raianik, kos is owo onok keseraun kameiriäu. Kiro, onok
aru nukan sintore ämän. Keseria, isan ronkatis kiro sintore
ämän aru isan woi uru rau pak iwäi morair. Kiro sintore
ämän aru isan woi uru rawos, is itimoriäu, okon, is isan
ronkat eposek wa tainoriäim. Is kiro sintore ämän arus
kon karapus owa kureire rau.
24 O, is ro wopur orip. Is onok aru orip, okon, is meiäurim,
Anut pak orip orip wa rawam. Keserita, inok ros is kiro
onok aru pakan imäiraun itok?
25 Rowe, Anut nukas ik kiro onok aru pakan imäikiäu. Ko
iken Näwäu, Jisas Krais äsimornuk, kos ik sareikeäu, okon,
is Anut 'Pere' aurim.
Kesermoi, is keser äiem, isan ronkatis is kon sarau ro
(slev) senek, Anut nukan sintore ämän eposek tainoraun
keseriäim, utianik, isan enimsaus onok aru nukan sintore
ämän isan woi uru rau nukan sarau ro (slev) senek, kon
onok aru tainoriäu.

8

Krais nukas onok aru jäkäi mukianik, Anut nukan Osou Näu ikowon.

1-2 Rusapai, inok roasir ko Krais Jisas pak pasar rau, Anut
nukas kiro roasir "Isan amiap na ämän orip, okon, is na
aru musam", keser wa aurai, owon, ik Krais Jisas pak
pasar raum, okon, Anut nukan Osou Näus ik apu awau
ätär mukiäu. Meter ik meiäun onok aru nukan apu opok
raianik, ik Anut siakup rawau wa. Meiäun onok pak onok
aru pak awas ik kamoikeäir. Utianik, Anut nukan Osou
Näus kiro onok aru oirori awan sakau itimwateanik, ik ätäi
Anut nuka pak awau rawaun imäikowon.
3 Rowe, sintore ämän kos ik onok aru pakan imäikaun
ko sakau wäpik. Owon, kiro onok aru iken woiok uru
rau sakau senes. Utianik, Anut nukas ik apu awau pakas
sareikowon. Ko kon mokoi äsimornuk, okoro omnokou
opok kowon. Ko ro ik senek kowon, utianik, kon onok kiro
karauk roat onok aru miäi senek wa. Kar onok aru kon
wou uru rawau wa. Anut nukas kon mokoi äsimornuk, iken
onok aru erekapu kau mukaun meiewon. Keserianik, Jisas
nukas iken omoi ounuk, Anut nukas kon mokoi, auruwon,
"Isan amiap na ämän orip, okon, is na aru musam." Okon,
Anut nukas Jisas tätäi nuruwon.

4 Ko kiro onok kesernuk, onok aru iken woiok uru rau ik
wa tainorau, ik Anut nukan Osou Näu nukan onok tainori
rawau. Ik keserta rai, Anut nukan sintore ämän nukas
äiewon senek ik kon onok eposek erekapu tainoraun itok.
5 Karauk roasiret ak kiro onok aru akan woiaka uru rau
tainorianik, akan enmaksau nepipiraun karar ronkateäi.
Utianik, karauk roasiret ak Anut nukan Osou Näu tainori-
anik, kiro Osou Näu nukan wou ereraun karar ronkateanik,
ak kon apu tainoriäi.
6 Kar ro ko kon ronkat onok arus kamenuk rai, kiro ro
ko Anut pak wa rawai, ko meiäi. Utianik, kar ro ko kon
ronkat Anut nukan Osou Näus kamenuk rai, ko Anut pak
wou päurar orip awau rawai.
7 Kiro owon, kiro onok epar senes, onok arus kiro ron
ronkat kamäi kiro ro ko Anut nukan iwäi jauk. Owon, ko
Anut nukan sintore ämän wa tainoriäu. Epar, ko sakau
wäpik, okon, Anut nukan sintore ämän tainorau senek wa.
8 Roasiret onok arus kamwareäu akas kar onok Anut
nukan wou ak mesin ereraun keserau senek itok wa.
9 Utianik, ak woiaka epar moin roasiret, onok aru akan
woiaka uru rawos, ak wa kamwareäu. Anut nukan Osou
Näus ak kamwareäu. Osou Näu akan woiaka uru rau. Kiro
epar senes, utianik, inok roasir Osou Näu kiro Krais nukas
äsimorowon kiro kon wou uru wa raunuk rai, ko Krais
nukan roasir wa.
10 Ak Krais pak pasar rauna, Osou Näu akan woiaka
uru rau kos kamwareäu. Epar senes, ik äpu ik onok
aru momun, okon, iken enmoksau meiäiei, utianik, iken
totomok awau rawaiei. Owon, Anut nukas ik kon amukup
eposek aikiäu.
11 Krais ko meiewon, Anut nukas ätäi siräi mowon.
Keseria, Anut nukan Osou Näu akan woiaka uru raunuk
rai, ak meiäiei, kos ak ätäi awau rawaun siräiware mai. Ko
kiro onok keserai, owon, Anut nukan Osou Näus rusapai
akan woiaka uru rau.
12 O jaiat, kesermoi, Anut nukas ik eposek sareikowon,
okon, ik ko pak amuk orip. Osou Näus ik owo onok keser-
aun aikiäu, kiro tainoram. Ik iken enmoksau nepipiraun
onok aru wa mam.
13 Owon, ak kiro onok aru akan woiaka uru rau taino-
rianik, onok aru orip orip miäi, ak meiäiei, ak Anut pak
wa rawaiei. Utianik, Anut nukan Osou Näus sarwarnuk, ak
onok aru miäi utona rai, kiro epar ak orip orip Anut pak
awau rawaiei.
14 Owon, roasiret ak Anut nukan Osou Näu nukan ämän
tainoriäi, kiro roasiret ak Anut nukan mokoi asinakut.
15 Meter ak onok aru nukan sarau roasiret raiäi, Anut
nukas ak aru maraurnuk, imineäin. Rusapai, Osou Näus

akan woiaka uru raunuk, ak Anut imineäi ra? Wa senes, wa. Kiro Osou Näus ik Anut nukan mokoit sare mukonuk, ik Anut aurianik, keser auriäum, “O Momonek, iken Momonek.”
16 Ik keser aurta, Osou Näu iken woiok uru rawos, ätäi keser aikiäu, “Epar, ak Anut nukan mokoit.”
17 Ik Anut nukan mokoit tuku rauta rai, tawa kon osap eposek kon mokoit araun sare marowon rau ikai. Ko kiro osap ikianik, ik Krais nuka pak enmok jou orip ikai. Epar, Krais nuka usu owon senek, ik nais kir usu outa rai, ik tawa ko pak omar oik enmok jou orip eposek rawam.

Tawa ik omar oik Anut nuka pak eposek rawam.

18 Rusapai, ik usu ouram, utianik, is kiro mesin ekep wa ronkatem, owon, is äpu kiro epar, tawa kiro usu wa owam, ik Anut nukas osap eposek pak enmok jou orip ikai. Kiro osap eposek senes.
19 Anut nukas omnokou pakan osap erekapu ate mowon ak woiaka erer orip raumoi, kon mokoit amop maraun rai kume rai.
20 Meter Adam nukas onok aru monuk, Anut nukas kon ronkatis osap erekapu ate mowon kiro sunawareanik, usu arowon, okon, kiro osap Anut nukas meter eposek päun ronkatewon senek, päu wa. Kiro osap akararnak akan ronkatis wa aru sarein. Utianik, kiro Anut nukasar aru maraun ronkatewon. Kesernuk, ko tawa ätäi ak opok onok eposek maun kume rai.
21 Anut nukan ronkat osap erekapu ate mowon kiro tawa wa aru maiei, wa meiäiei. Ak Anut nukan mokoit pak enmaka jou orip eposek rawaiei. Kiro ses opokar, Anut nukas kiro osap erekapu ak pak eposek rawaun imwaraun kowai. Ak ätäi onok aru nukan inkaruru kon sarau roat senek wa rawaiei.
22 Ik äpu omnokou pakan osap meter Anut nukas ate mowon kos sunawaronuk, ak erekapu tätäi orip rai rai, koi rusa nais rai. Kiro osap ak kar asir mokoi an jowaun tätäi näwäu oianik, pioriäu senek, keseriar rai.
23 Rowe, kiro osap karar tätäi orip rawau wa, ik nais iken woiok uru tätäi orip raum. Anut nukas ik osap ikaun paip mowon kiro amke kon Osou Näu ikowon. Keseria, iken woiok uruas tätäi oi rauta rauta, kos ik kon mokoit senes imäikaun woiok erer orip kume raum. Kiro ses opok, kos iken enmoksau ätäi awau mukai.
24 Anut nukas ik iken onok aru pakan imäikowon, okon, ik kiro mesin woiok erer orip kume rawaun itok. Utianik, ik osap apariäum, ik ätäi kiro osap aparaun rai wa kume rawam. Owon, ik äpu kar roasir ko osap orip, ko kiro osap owaun ätäi wa kume rawai.

25 Utianik, ik osap rusapai owau wa kiro kume raiäum. Ik
sakau tai raianik, kiro osap owaun woiok päurar orip kume
raiäum.
26 Utianik, usu kounuk, ik sakau tai rawaun sakau wäpik.
Keserta, Osou Näus iken woiok uru raianik, sareikeäu.
Owon, Anut nukas ik sareikaun owo onok keseraun auram
kiro ik äpu wa. Utianik, kiro ses opok, Osou Näu nukasar
ik mesin Anut nik muriäu. Ko iken woiok uru raianik, tätäi
orip senek Anut auriäu. Kon ämän Anut auriäu kiro ikes
iken omnokou pakan ämänis mau senek wa.
27 Anut nukas iken woiok uru owo senek ko aparmara, ko
nais Osou Näu nukan ronkat erekapu äpu. Keseria, Osou
Näus Anut nukan ronkat tainormoi, Anut nukan roasiret
sarwaraun Anut nuka pak areäu.

28 Ik epar äpu mom, inok roasiret akan woiakas Anut
mesin meiein, owo onok ak opok peäu, eposek ra, aru ra,
Anut nukas ak sarwareäu, kiro onok tawa eposek senes
penuk, aparaiei. Kiro roasiret Anut nukasar kon ronkat
tainoraun meter urwarowon.
29 Ik äpu meter ko osap okoro omnokou opok ate mau wa
opok, kon roasiret inokot ko äpu marowon. Kiro roasiret ko
meter äpu marowon, ak kon mokoi Jisas nuka senek saräun
sare marowon. Keseria, Jisas ko kiro roasiret sosop akan
aunaka rawai.
30 Anut nukasar kiro roasiret ak kon mokoit senek saräun
sare marowon, kosar kiro roasiret akan woiaka ko mesin
epar maun urwarowon. Anut nukas ätäi kiro woiaka
epar moin roasiret nukan amukup eposek rawaun sare
marowon. Kiro roasiret ak nukan amukup eposek rai, tawa
omar oik kos ak enmaksau awau aronuk, ak ko pak enmaka
jou orip rawaiei.

Krais Jisas nukas Anut ko ik mesin kon wous meiewon ätär mukiäu.

31 Keserianik, ik kiro onok mesin owo äiäm? Anut nukas
ik sareikaun raunuk rai, inokos ik itimoikaun itok? Kar ros
ik itimoikau senek wa.
32 Epar senes, Anut nukas kon Mokoi senes tämurau wa.
Ko kon mokoi okoro omnokou opok äsimorianik, karauk
roat akan ipiakap monuk, akas ko am äpäs opok wena,
meiemara, ik iken onok aru pakan erekapu kau mukowon.
Kesernuk, ko kon Mokoi ikowon, okon, ik epar äpu mom, ik
karauk osap wäpik rauta, kos kiro osap kon wou näu oripas
erar ikai.
33 Anut nukas ik kon roasiret sare mukowon. Kesernuk,
inokos Anut ik mesin keser aurai, “Kiro roasir ko ämän
orip”? Kar ros keser aurau senek wa. Owon, Anut nukas

iken onok aru erekapu jäkäi mukowon, ik kon amukup
eposek raum.
34 Inokos Anut ik mesin keser aurai, “Kiro roasir ko onok
aru mowon, okon, nas ko aru maram”? Kar ros keser aurau
senek wa. Wa senes, wa. Owon, Krais Jisas ko ik mesin
meiewon, ik iken onok aru pakan erekapu kau mukowon.
Kiro karar wa, ko meiemara, ätäi siräiewon. Rusapai ko
Anut nukan ipou näu kaima raumoi, ik sareikaun Anut
aurura.
35 Krais ko ikenun wous meiewon, okon, ik ko pak pasar
raum. Kar ros ik inäi mukaun senek itok wa. Ko orip orip
ikenun wous meie raiäu. Ik usu owam, kiro usus ik Krais
pakan inäi mukaun itok ra? Wa senes, wa. Onok aru ik
opok kounuk, ik tätäi owam, kis ik inäi mukai ra? Wa senes,
wa. Ik iken woiok Krais mesin epar momun, okon, karauk
roasiret akas ik aru mukaiei, kiro onokus ik inäi mukai ra?
Wa senes, wa. Ik o wäpik ra, omjo wäpik ra, kar osapus
ik aru mukai ra, kar ros ik siräpis iwokonuk, meiäm, kiro
onokus ik inäi mukai ra? Wa senes, wa.
36 Anut nukan buk opok jer keser rau, “Ik nan roasiret,
okon, karauk roasiret na sauk musoin, akas orip orip ik
keser aikiai, ‘Ik ak akwarota, meiäiei.’ Akan ronkatis ik
opur we jeäi senek, okon, ak ik iwokauriäi.” *Buk Song
44:22*
37 Utianik, kiro onok erekapu Krais nukas kon wous
ikenun meiewon tämurau senek wa. Owo onok ik opok
penuk, ik marai erekapu itimoram. Owon, Krais ikenun
wous meieanik, ik mesin meiewon, okon, ko ik orip orip
sareikaun rau. Kar osapus ik itimoikau senek wa.
38-39 Kiro owon, is ronkat oirororo wäpik, is epar senes äpu
miäim, ik meiäm ra, awau rawam ra, kar osapus ik Krais
pak pasar raum wa inäi mukai. Anut nukan sarau eitek
ra, karauk eitek aru näunäu (Satan senek) ra, akas Krais
ikenun wous meieäu tämurau senek wa. Tawa päiei onokus
ra, rusapaian onok ra, kis ik inäi mukau senek wa. Onok
sakau mim senekus ik aru mukai, kis nais ik inäi mukau
senek wa. Ik omar oik tonam ra, omnokou uru nam ra,
Krais kiro opok nais ik sareikai. Epar, kar osap ra, roasir
ra, Anut nukas ate mowon akas ik Anut nukas kon wous
ikenun meiewon ätär mukaun tämurau senek wa. Owon,
ko iken Näwäu, Krais Jisas ik sareikaun äsimorowon. Kiro
ses opok, kon wous ikenun meiewon ätär mukowon.

9

*Meter Anut nukas Juda roasiret nukan senes sare
marowon.*

1 Is kar ämän awaraurim. Is Krais pak pasar raim.
Kesermoi, is epar ämän awarom. Is sät ämän awarau wa.
Isan ronkat kiro Anut nukan Osou Näus kameäu, okon, kiro
ronkatis airiäu is sät ämän awarau wa.
2 Isan woi usu näwäu saremoi, tätäiru. Juda roasiret
sosop senes, Krais ko akan onok aru pakan imwaraun
kowon, akas ko sumkäinein. Ak isan jaiat, okon, isan woi
aru mou.
3 Epar, ak isan omnokoupaian tupsiu. Isan ronkat is ak
sarwaraun Anut keser aurita, "Na is emeiram, isan jaiat
akas isan omoi owaiei. Keserta, is Krais pakan inäiäm."
4 Ak Juda roasiret mesin ronkatewe. Akan kar enmaka
Israel* roasiret. Anut nukas kon mokoit senes rawaun sare
marowon. Ko meter kon arou näwäu ätär maronuk, ak
äpu ko ak pak rawon. Kos kiro roasiret pak paip atap
atap mowon. Anut nukas Moses pakas kon sintore ämän
arowon. Kos nuka jekur jou maraun onok ätär marowon.
Anut nukas ätäi ätäi ak sarwaraun epar ämän mowon.
5 Kiro roasiret iken momonokot pakas pein. Krais nuka ko
ro senek kiro tupsiu pakas pewon. Utianik, ak kiro roasiret
apwarwe, akas Krais sumkäinein. Utianik, Krais ko Anut,
kos osap erekapu kameäu, okon, ik kon enip orip orip jou
murau. Epar.
6 Isan jaiat, Krais nukas akan onok aru pakan imwaraun
kowon, akas ko sumkäinein, utianik, akan onok kis Anut
nukas Apraham pak paip erar mowon ätär mukau wa. Is
Israel roasiret mesin awaroita rai, is Jekop nukan tupsiu
erekapu mesin awarau wa.
7 Is Apraham nukan tupsiu awaroita rai, is nukan om-
nokou pakan mokoit mesin awarau wa. Is kiro woiaka
epar moin roasiret Anut nukas Israel roasiret enip areäu
mesin awareäim. Rowe, kiro ämän Anut nukas Apraham
auruwon, "Aisak pakas karar nan mokoit senes päiei." *Stat
21:12*
8 Keseria, Apraham nukan omnokou pakan tupsiu
erekapu ak Anut nukan mokoit wa. Anut nukan amukup
roasiret ak kiro paip Anut nukasar Apraham pak mowon
pakas pein kiro roasiret ak epar Apraham nukan tupsiu
senes.
9 Ik äpu kiro epar senes, owon, Anut nukas Apraham epar
ämän keser auruwon, "Kar omre, kiro isakasar sare momin
opok, is ätäi peita, Sara ko mokoi mai." *Stat 18:10*

Kiro onokun, ik äpu Ismael nukan tupsiu ak Apraham
nukan mokoit senes wa.
10 Kiro onok karar wa, Apraham nukan mokoi Aisak kon
wau Rebeka ori raianik, ko mokoi oirori owon. Ak kiro onok
nais ronkatewe.

11 Kiro onok kesek, Iso Jekob ori au päu wa opok, kiro
mokoit ori au onok eposek ra, onok aru ra, mau wa
opok, Anut nukas kon epar ämän Apraham auruwon kiro
tainormoi, kar mokoi nukan senes sare mowon, kar mokoi
nukan sare mau wa.
12 Anut nukas kiro mokoit orien sarau owo senek moirin
aparianik, inok sarau eposek mowon mesin sare murau wa.
Wa, kon ronkatisar inok mokoi nukan tuku sare mowon.
Ik kiro äpu owon, Rebeka ko kiro mokoi oirori mau wa
opok, Anut nukas keser auruwon, "Nan urek mokoi nukas
amakun sarau ro rawai." *Stat 25:23*
13 Anut nukan buk opok jer wein rau, keser äieu, "Is Jekob
mesin woias meiemin, is Iso sauk murumin." *Malakai 1:2-3*
14 Kiro onokun, ik owo äiem? 'Anut ko mokoi karar nukan
senes sare mowon, kar wa, kiro onokun, kon onok eposek
wa,' äiem ra? Wa senes, wa. Ik keser äiäu senek wa.
15 Meter roasiret Moses pak ak Anut mekesiraka nurianik,
bulmakau nukan totok ate mona, Moses nukas akan onok
aru jäkäi maraun Anut auruwon. Kiro ses opok, Anut nukas
Moses ätäi auruwon, "Is isan ronkatisar kar ro mesin woiti
mam, kar ro mesin wa woiti mianik, usu nuram. Is isan
woi näu oripas, kar ro isanaram, kar ro wa isanoram. Is
isan ronkatisar keseram." *Kisim Bek 33:19*
16 Keserianik, Anut nukas kar ro sare monuk rai, kos kiro
ron ronkat tainorau wa. Kos kiro ron onok eposek miäwon
mesin sare mau wa. Utianik, Anut nukas kon ronkatisar
kiro ro erar sare miäu.
17 Ak kiro onok ronkatewe. Anut nukan buk opok, Anut
nukas Moses Ijip omsau kameäwon ro näwäu kon enip
Pero keser auraun auruwon, "Anut nukasar keser äiewon,
'Is na ro näwäu sare musoita, kiro onokun, na isan ämän
wa tainoram, okon, is na usu atap atap isianik, isan sakau
karauk roasiret ätär maram. Keseria, isan enim omsau sau
erekapu manai.' ' *Kisim Bek 9:16*
18 Keseria, ak äpu miäi, Anut nukas kon ronkatis kar ro
mesin wouti mianik, wa usu nuriäu. Ko kon ronkatis kar
ron wou sakau murunuk, kiro ro kon ämän wa rowai.
19 Keserianik, ak kamuk, kar ros is keser airaun itok,
"Anut nukas iken woiok sakau mukonuk rai, iken onok aru
mesin owon ik usu ikiäu?" Anut nukas kar onok keseraun
ronkatäi, inok ros kiro onok tämuraun itok?
20 Wäpik, na omnokoupaian ros is kesek ämän wa airau.
Roasiret akas Anut ätäi ämän auraun senek itok wa. Mis
nukas momok ate mowon ätäi wa auriäu, "Na owon is kesek
atoiri momon?" *Aisaia 29:16*
Ko keser wa auriäu.
21 Mis ate mowon ro kosar kiro mis owosäun ko keseriäu.
Kosar misän oianik, mis atap atap ate mai. Kar mis jer

eposek orip kiro na omre näwäu opok mis maun ate mai,
kar mis jer wäpik kiro orip orip mis maun ate mai.

22 Kiro onok senek Anut nukas keserwon. Kon ronkatis
owo onok Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret
opok keseraun ko keserai. Rowe, Anut nukas kon ronkatis
Juda roasiret mesin kon kasak pewon roasiret erekapu ätär
maronuk, ak kon sakau aparaiei. Keseria, roasiret akas
Anut ätäi ämän auraun senek itok wa. Utianik, Anut nukas
Juda roasiret aru maraun kasak pewon ko kurte keserau
wa. Ko akan onok aru utaun omre rumuk kamware raiäu.
23 Anut ko karauk roasiret sare marowon mesin wouti
mareanik, kon osap eposek ätär marauru. Kon ronkatis ko
kiro roasiret kon omoi eposek opok tone nuka pak rawaun
sare marowon.
24 Kiro roasiret ik. Anut nukas ik sare mukowon. Kos
karauk Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak
ik erek sare mukowon.
25 Anut nukan buk opok Anut nukan ämän roianik, areäu
ro kar, Hosea nukas kar omsau pakan roasiret mesin
keser jer wewon, “Anut nukas äiewon, ‘Roasiret ak meter
isan wa, kiro roasiret isas isan äiäm. Karauk roat meter
isas akanun woias wa meiäu, kiro roasiret is isan woias
meieäim awaram.’ ” *Hosea 2:23*
26 Anut nukas ätäi keser äiewon, “Karauk omsau opok is
meter ak isan roasiret wa äiemin, kiro opok kiro roasiret
keser awaraiei, ‘Ak Anut awau orip orip raiäu nukan
mokoit.’ ” *Hosea 1:10*
27 Utianik, Aisaia nukas ko Israel roasiret mesin sakau
awareanik, keser äiewon, “Kiro Israel roasiret sosop senes
ak upinan uskakar senek sarena rai, Anut nukas roasiret
sosop wa imwarai, ko roasiret karar karar epar imwarai.
28 Epar senes, Näwäu nukas roasiret okoro omsau opok
wasarewareanik, akan onok aru erekapu mesin kurte aru
marai.” *Aisaia 10:22-23*
29 Meter, Aisaia nukas kar onok tawa päun mesin keser
äiewon, “Anut Näwäu ko sakau näwäu orip, roasiret
wasarewareanik, kos ik roasiret karar karar sareikowon.
Ko kiro onok keseräu wa maro, ik Sodom menan roasiret
keserin senek erekapu epis jereike kurewo. Roasiret ik
mesin keser äiäiei, ‘Juda roasiret ak Gomora menan roasiret
epis jerwarowon senek.’ *Aisaia 1:9*

Juda roasiret ak Jisas mesin woiaka epar mau wa.

30 Keserianik, ik owo äiäm? Karauk omsau pakan roasiret
akasar Anut nukan amukup eposek rawaun sarau mau wa,
ak rusapai akan woiaka Jisas mesin epar moin, okon, ak
Anut nuka pak tuku raiäi.

31 Utianik, Israel roasiret ak Anut nukan amukup eposek
rawaun sintore ämän erekapu tainoraun sarau sakau moin.
Utianik, ak kiro sintore ämän erekapu tainoraun apu itanäu
wa.
32 Kiro owon, ak Anut nukan amukup eposek saräun
akan woiaka Jisas mesin epar mau wa. Ak akan sarau
atap miäi kis ak Anut nukan amukup eposek rai ätär
muraun keseriäin. Ak ou tutu omnokou opok akan apu
sorianik, nini rau aparau wa, kiro ou tutus isorak tornuk,
ak owarowon.
33 Anut nukan ämänis kiro ou tutu mesin keser äiewon,
"Ak rowe. Is kar ou tutu Saion* mena moram, roasiret ak
kiro ou tutu aparau wa kos siotwaronuk, owarai, okon, kiro
ou tutus roasiret aru marai. Utianik, inok roasir ko kiro ou
tutu mesin wou epar mai, ko mesin wa oiok nai." *Aisaia
8:14, 28:16*

Jisas ko kiro ou tut senek, inok roasir ko mesin wou epar
mai, ko mesin wa oiok nai, owon, Anut nukas kiro roasir
kon amukup eposek rau äiäu.

10

1 O isan jaiat, isan ronkat sakau Anut nukas isan Juda jaiat
erekapu akan onok aru pakan imwarai, okon, isas ko kiro
mesin auriäim.
2 Is epar äpu, ak Anut nukan wou ereraun sarau sakau
miäi, utianik, ak kon apu jekur wa äpu miäi.
3 Anut nukas kar roasir kon amukup eposek saräun sare
muriäu, ak kiro onok jekur äpu wa. Ak akan onok atap
miäi, kis Anut nukan amukup aka roasiret eposek rai ätär
mareäi. Ak kiro onok keseriäi, okon, ak Anut nukan eposek
rawaun apu sumkäineäi.
4 Krais ko sintore ämän nukan omoi owon. Inok roasir ko
kon wou Krais mesin epar mai, ko epar Anut nukan amukup
eposek rawai.

Jisas nukas roasiret erekapu imwaraun kowon.

5 Juda roasiret ak Anut nukan amukup eposek rawaun
apu jekur äpu mau wa. Moses nukas roasiret ak sintore
ämän tainorianik, Anut nuka pak rawaun ämän mesin
keser jer we mowon, "Inok ro kos sintore ämän erekapu
tainorianik, kar sintore ämän eteinak utau wa, ko kiro
sintore ämänis isanarnuk, orip orip awau rawai." *Wok
Pris 18:5*
6 Ätäi Moses nukas roasiret akan woiaka epar mianik,
Anut nukan amukup eposek rawaun ämän mesin keser jer
we mowon,
"Ak keser wa ronkatäu, 'Inos omar oi tonai?'

(Is keser äiem, owon, inos omar oik tonomoi, Krais omnok-
oupai imäi naun keserai.)
7 Ak ätäi keser wa ronkatäu, “Inos meiein roat akan mena
noptai?” *Lo 30:12-13*
(Inos kiro mena nomoi, Krais meiewon imäi päun keserai.)
Ak keser wa ronkateäu, owon, Krais ko omar oikas ik rawa
kowon. Ko meiewon, ätäi siräiewon.
8 Moses nukas keser äiewon, “Anut nukan ämän aka pak
erek rau. Kiro akan oiaksau opok pak woiaka uru pak rau.”
Lo 30:14
Okon, ak kiro ämän säpkäri äiäun itok, ak kon onoktapau
jekur äpu maun itok. Keseria, ak karar karar akan woiaka
Krais mesin epar maun ämän ikes sakau awareäum.
9 Ak karauk roasiret Krais mesin awareanik, keser
awaraiei, “Jisas ko iken Näwäu.” Akan ronkat opokas “Anut
nukas Jisas meiewon ätäi siräi mowon” woiaka epar maiei.
Ak keser awareanik, aka keser woiaka epar mona rai, kos
ak akan onok aru pakan imwarai.
10 Epar senes, kar roasir kon wou Krais mesin epar mai,
Anut nukas kiro roasir ko eposek aurai. Kiro roasir karauk
roasiret Jisas ko isan Näwäu keser awarai, Anut nukas kon
onok aru pakan imäiäi.
11 Ik äpu kiro epar, owon, Anut nukan ämänis keser äieu,
“Inok roasir ko mesin kon wou epar mai, kiro roasir ko
wa oiok nai. Owon, Anut nukas kiro roasir nukan amukup
eposek rau äiäu.” *Aisaia 28:16*
12 Kiro Anut nukan ämänis keser äiewon, “Inok roasir”,
äiewon. Ko kar tupsiu tuku wa aurau, okon, ik äpu Juda
roasir pak karauk omsau pakan roasiret ak Anut nukan
amukup karar senes rai. Jisas ko ik roasiret erekapu iken
Näwäu karar. Inok roasir Näwäu nukas isanaraun aurai,
ko jekuriar isanarai.
13 Ik äpu kiro epar, owon, Anut nukan ämänis keser
äieu, “Inok roasir Näwäu keser aurai, ‘Näwäu, isan onok
aru pakan imäir,’ keser aurnuk, kiro roasir Näwäu nukas
imäiäi.” *Joel 2:32*
14 Utianik, kar Juda roasires keser airaun itok. “Roasiret
ak akan woiaka Näwäu mesin epar mau wa, Anut nukas
akan onok aru pakan imwaraun owose auraiei? Roasiret ak
Anut nukan ämän rowau wa, ak akan woiaka owose epar
maiei? Karauk roasiret ak rawa potomoi, Anut nukan ämän
ak awarau wa, ak kon ämän owose rowaiei?
15 Anut nukas kiro roasiret kon Ämän Eposek awaraun
äsimwarau wa, ak kiro ämän iken roasiret owose awaraiei?
Okon, Juda roasiret ak akan woiaka Krais mesin epar
mau wa, ak ämän orip wa.” Kar Juda ros keser airaun

itok, utianik, is ko ätäi keser auram, “Utianik, Anut nukas karauk roat äsimwaronuk, akas ak Juda roasiret kon ämän awaroin. Owon, Anut nukan ämänis keser äiewon, “Ik roat akas Anut nukan Ämän Eposek aikaun kourai apwareanik, iken woiok ereriäu.” *Aisaia 52:7*

16 Utianik, Juda roasiret ak erekapu ak Anut nukan Ämän Eposek roianik, tainorau wa. Rowe, Aisaia nukas äiewon, “Näwäu, inok roasiret ikes ak nan ämän awaromun mesin akan woiaka epar mai?” *Aisaia 53:1*

17 Kiro onok kesek, roasiret amke Krais nukan ämän roiäi, okon, akan woiaka epar miäi. Kar ros Krais nukan ämän roasiret awaronuk, ak kiro ämän roianik, Krais nukas ak sarwaraun kowon ak äpu maiei.

18 Is ak keser totwarom, “Juda roasiret ak epar Anut nukan ämän rowau wa ra?” Wa senes. Ak kon ämän roin. Anut nukan ämänis keser äiewon, “Anut nukas roat äsimwaronuk, akan oiaksaus nukan ämän areai kiro ämän omnokou erekapu manowon. Kiro ämän omnokou erekapu pote iporwon.” *Buk Song 19:4*

19 Is ätäi ak keser totwarom, “Israel roasiret ak kiro ämän nukan onoktapau äpu mau wa ra?” Wa, ak äpu moin. Amke Moses nukas Anut nukan ämän keser äiewon, “Isas karauk omsau pakan roasiret ak meter isan roasiret wa pakan imwareanik, jekur kamwaram, okon, ak, Juda roasiret, akas akan omoi owaun wous waraiei. Kiro karauk omsau pakan roasiret ak is äpu murau wa, utianik, is kiro karauk omsau pakan roasiret sarwaroita, akas ak mesin woiaka aru näwäu maiei.” *Lo 32:21*

20 Moses nukas karar kiro ämän äiäu wa. Aisaia nukas nais ko Anut nukan ämän ämäi mau wa, kos keser arewon, “Karauk roasiret ak is itaneiraun sarau mau wa, ak is apairaiei. Karauk roasiret ak is mesin totwarau wa, isakasar ak rawa kowam.” *Aisaia 65:1*

21 Utianik, Aisaia nukas Anut nukan ämän Juda roasiret mesin keser äiewon, “Omre orip orip ak is rawa kowaun kamware raiäim. Utianik, ak isan ämänin auratemoi, tainorau wa, ak sumkäinein.” *Aisaia 65:2*

11

Anut nukas Israel roasiret mesin ronkat utau wa.

1 Is ak keser totwaram, “Anut nukas kon Israel roasiret sumkäinewareanik, utwarowon ra?” Wa senes, wa. Ko ak utwarau wa. Ak is mesin ronkatewe. Ko epar is utoirau wa. Isaka nais Israel ro. Apraham ko isan askanai. Is Benjamin nukan tupsiu pakan.

2-3 Anut nukas kon roasiret meter sare marowon, sumkäinewareanik, utware manam rai, keser awarau wa. Meter Elaija ko Israel roasiret aru maraun Anut auruwon.

Kiro Anut nukan ämänis äiewon ak kiro ämän äpu. Elaija
nukas keser äiewon, "Näwäu, roat akas nan ämän roianik,
areai roat akwarona, meiein. Na jou musiäi patan nais
erekapu aru maroin. Is karar na jou musiäim ro karar raim.
Rusapai roat akas is nais iworaun keseri." *1 King 19:10,14*
4 Utianik, Anut nukas Elaija owo ämän ätäi auruwon?
Anut nukas keser auruwon, "Roat 7,000 orip isan senes ak
is jou muraun sare maromin rai. Kiro roat ak sät eitek enip
Bal wa jou muriäin." *1 King 19:18*
5 Rusapai nais, kiro onok senek rau. Anut nukas Juda
roasiret karar karar kon wou näu oripas sarwareanik, sare
marowon.
6 Anut nukas kiro roasiret kon wou näu oripas sare
marowon, okon, ko roasiret ak owo onok keseriäi mesin kos
kon roasiret saräun sare marau wa. Ak akan onok eposek
pakaima Anut nukan roasiret sarein maro, Anut nukas kon
wou näu oripas wa sare marowo. Utianik, kiro epar wa.
7 Keserianik, kiro isan ronkat, Israel roasiret ak Anut
nukan amukup eposek rawaun sarau sakau miäi, utianik,
ak kon amukup eposek wa raiäi. Anut nukasar Juda
roasiret karar karar sare marowon ak kon amukup eposek
raiäi. Karauk roasiret kon ronkatisar akan woiaka sakau
maronuk, ak Jisas akan kamwaraun ro äsimorowon mesin
akan woiaka epar mau wa.
8 Anut nukan buk opok jer keser rau, "Anut nukasar
roasiret akan ronkat aru maronuk, roasiret amoswaronuk,
ekep niniäi senek, ak jekur ronkatäu senek wa. Kosar
akan amiak otpar monuk, ak kon ämän jekur aparau senek
wa. Akan raiaka pene maronuk, ak kon ämän jekur rowau
senek wa. Epar, kiro onok keser koi rusapai rau." *Lo 29:4*
9 Israel roasiret akan ronkat ak Anut nukan sintore ämän
tainoraiei, kon amukup eposek saräiei. Kiro onokun, Devit
nukas keser äiewon, "Anut, na akan o eposek pak karauk
osap eposek ak aru maraun opur owaun im miäi senek
mam. Keseria, kiro ses opokar, nas ak usu aram.
10 Akan amiaka kurur moita, ak nan ämän aparianik,
onoktapau jekur wa äpu maiei. Ak orip orip kesewaroita,
usu näwäu oi rawaiei." *Buk Song 69:22-23*
11 Isas ak keser totwaram, "Juda roasiret ak onok aru
mianik, owaronuk, ak ätäi siräiäu senek wa ra?" Wa
senes, wa. Ak Anut nukan amukup eposek rawaun apu
sumkäine rauna, Anut nukas karauk omsau pakan roasiret
sarwareanik, akan onok aru pakan imwarowon. Ak eposek
rauna, Juda roasiret ak kiro roasiret apwareanik, akan omoi
owaun wous waraiei.
12 Juda roasiret ak onok aru mona, Anut nukas omnok-
oupaian roasiret erekapu jekur sarwarowon. Ak kiro onok

aru keserna, Anut nukas akan rapor rawaun omoi opok,
karauk omsau pakan roasiret marowon. Kiro epararnuk
rai, ronkatewe, tawa Juda roasiret erekapu ätäi Anut nukan
amukup eposek rawaun kouna, Anut nukas karauk roasiret
omnokou opok rai, osap eposek senes aromoi, jekuriar
kamwarai.
13 Rusapai, is ak karauk omsau pakan roasiret awaraurim,
“Anut nukas is Jisas nukan ämän oi ariäim ro sare murianik,
is ak awaraun äsimoirowon.” Keserianik, is woi erer orip,
isan sarau miäim mesin awareäim.
14 Isan ronkat, is keserita, Anut nukas ak opok onok
eposek monuk, isakan Juda roasiret akas ak apwareanik,
wous waraiei. Kiro onok pakas, isas karauk Juda roasiret
sarwaroita, ak akan woiaka pirirna, Jisas nukas ak akan
onok aru pakan imwarai.
15 Anut nukas Juda roasiret akan jekur rawaun omoi
pakan oi kurwaromoi, ko ätäi karauk omsau pakan roasiret
kon jaukut sare marowon. Keseria, ak epar äpu maiei, Anut
nukas Juda roasiret akan omoi eposek ätäi arai, kiro ses
opok, omnokoupaian roasiret erekapu ak nepipiraiei, owon,
Juda roasiret ak meiein, ätäi up uruas siräiein senek.
16 Kar ros awau woian o eteinak oianik, Anut nurunuk
raroi, karauk o kiro woia rau erekapu kon. Am kinip Anut
nukan raroi, am iporu nais kon.
17 Keseria, ak Juda roasiret mesin keser ronkatewe, Juda
roasiret ak menan am eposek enip ‘oliv’ senek, ak karauk
omsau pakan roasiret ak kurukan am ‘oliv’ senek. Kar
ros kon menan am eposek kon karauk iporu pitpatirwon.
Kos karauk kurukan am iporu oianik, kiro menan am iporu
pitpatirwon opok ruor mowon. Kiro kurukan iporu menan
am opok ruor mowon, akan sakau menan am kinip pakan
sakau oiäi.
18 Kesermoi, ak karauk omsau pakan roasiret, akas kiro
menan am iporu pitpatirwon mesin wa nepipirau. Utianik,
ak kiro mesin nepipirna rai, ak keser ronkatäiei, ‘Am
kinipus am iporu pakan sakau wa oiäi. Wäpik, am iporu
ak kinip pakan sakau epar oiäi.’
19 Keseria, kar ro ak kamuk kos keser äiäi, “Karauk am
iporu poruru, okon, isas akan am mu pak pasar rawam.”
20 Kiro onok epar, Juda roasiret ak kiro am iporu
pirpororurwon senek, ak akan woiaka epar mau wa. Ak
karauk omsau pakan roasiret, ak iporu awau rai senek,
akan woiaka epar mianik, kiro am mu pak pasar rai. Ak
aka mesin wa nepipirau. Utianik, ak iminewe.
21 Owon, Anut nukas epar meten am iporu utwaronuk,
rawau wa. Kiro onok senek, ak nais akan woiaka epar moin

utona rai, kos ak wa utwaronuk, rawaiei.

22 Keserianik, ak keser ronkatewe. Anut kon wou näu
oripas karauk roasiret sarwareäu. Utianik, kosar karauk
roasiret mesin kasak penuk, usu ariäu. Juda roasiret ak kon
apu utona, ko ak usu arowon. Utianik, ko ak, karauk omsau
pakan roasiret, akan woiaka epar mianik, kon apu tainoriäi,
ko ak eposek sarwareäu. Utianik, ak kon apu tainorau wa,
kos ak oi kurwarai.
23 Utianik, ak rowe. Juda roasiret ak ätäi Anut mesin
woiaka epar mona rai, ko ätäi imwarai. Kos ätäi ak kon
roasiret senes sarware momoi, ak akan am mu opok ätäi
ruor marai. Epar, Anut nukas kiro keseraun itok.
24 Ak keser ronkatewe. Kurukan am iporus menan am
pak säpkäri tururau senek wa. Ak karauk omsau pakan
roasiret ak kurukan am iporu owon senek, ak menan am
iporu opok erek tururin. Keseria, Juda roasiret ak menan
am eposek nukan iporu senek. Ak ätäi akan am mu opokar
säpkäri tururaiei.

Israel roasiret ak erekapu ätäi Anut nukas imwarai.

25-26 O jaiat, is kiro epar ämän ämäi rau ak jekur jekur
äpu maun sakau ronkateäim. Owon, ak kiro ämän nukan
onoktapau äpu mianik, ak keser wa ronkatäiei, "Anut
nukas Juda roasiret erekapu utwaronuk, ik karar ko pak
eposek rawam." Kiro ämän nukan onoktapau kesek, karauk
Israel roasiret Anut nukas ak woiaka sakau maronuk, ak
rusa Jisas mesin woiaka epar wa miäi. Utianik, karauk
omsau pakan roasiret ak erekapu Anut nukan amukup
eposek rawaun ämän rouna, kiro ses opok, epar Anut nukas
ätäi Israel roasiret erekapu imwarai. Anut nukan buk opok
jer keser rau, "Akan imwaraun ro ko Saion mena Anut nuka
raiäu pakas kowai. Kos Jekop nukan askanai sarwarnuk, ak
akan onok aru pakan piririanik, kon apu tainoraiei.
27 Isan paip awau kiro roasiret pak mam, kis akan onok
aru jäkäi maram." *Aisaia 59:20-21*

28 Keseria, Juda roasiret ak Anut nukan Ämän Eposek
tainoraun utoin, okon, Anut ko akan iwäi jaunaka senek
sarewon. Kiro onokun, Anut nukas ak karauk omsau pakan
roasiret sarwarou. Utianik, Anut nukas meter Juda roasiret
ak nukan roasiret senes sare marowon. Kesermoi, kos
akanun kon wous erekapu meieäu, owon, meter kos kon
paip ak eposek kamwaraun akan askanai pak mowon.
29 Ko meter kon roasiret sare mareanik, ak kon sarau
maun pak osap eposek pak areäu pakan utwaraun kon
ronkat ätäi wa piririäu.

30 Rowe, meter, ak karauk omsau pakan roasiret ak Anut
nukan ämän tainorau utiäin. Utianik, rusapai Anut nukas
akanun wouti mareanik, sarwarou. Owon, Juda roasiret ak
kon ämän tainorau utoin.
31 Kiro onok kesek, rusapai Juda roasiret ak Anut nukan
ämän tainorau utiäi, okon, kos akanun wouti miäwon
senek, ko ätäi [rusapai] Juda roasiret akanun wouti mare-
anik, sarwarai.
32 Keserianik, Anut nukas sakau äiewon, "Juda roasiret
pak karauk omsau pakan roasiret pak ak erekapu isan
ämän tainorau wa, okon, is ak aru maraun itok." Ko kiro
keser äiewon, owon, kon ronkat kesek, "Is Juda roasiret pak
karauk omsau pakan roasiret pak erekapu akanun woiti
mareanik, sarwaram."

Ik Anut jou murau

33 Anut nuka ko näwäu senes. Ikes kon onok owo senek
ronkatäu senek wa. Kos ik eposek senes sareikeäu. Kon
ronkat eposek senes. Ko onok eposek maun erekapu äpu
miäu. Kar ros kon ronkat nukan onoktapau äpu mau senek
wa. Kar ros ko owoseäu kiro onoktapau äpu mau senek wa.
34 Anut nukan ämänis keser äieu, "Inokos Anut Näwäu
nukan ronkat äpu miäu? Inokos ko ronkat nurai? *Aisaia 40:13*
35 Inokos karauk osap ko nuruwon, okon, kos kiro ron
osap ätäi amuk nurai?" *Job 41:11*
Wäpik. Kar ros keserau wa.
36 Epar senes. Anut nukasar osap erekapu ate mowon.
Osap erekapu rai, kiro Anut nukan sakau pakas rai. Osap
erekapu nukan ronkat tainorianik rai. Keserianik, ik orip
orip kon enip jou näwäu kämioik murau. Kiro epar.

12

Ik iken enmoksau Anut nurianik, kon sarau karar mau.

1 O jaiat, is ak sakau ämän awaraurim. Anut nukas aka-
nun wouti mianik, sarwarowon. Kesermoi, akan enmaksau
kiro Anut nuraiei. Ak omnokou opok awau raumoi, akan
enmaksau ko karar nuruna, kon wou ererai. Onok eposek
karar tainorianik, Anut jou muraiei.
2 Ak okoro omnokou pakan roasiret akan onok utomoi,
ätäi wa tainorau. Utianik, ronkat awau ouna, Anut nukas
ak owo onok keseraun ronkatewon äpu maiei. Ak kiro onok
eposek keserna, Anut nukan wou ererai. Anut nukas ak
onok erekapu eposek tuku senes keseraun awareäu.
3 Anut nukas kon wou näu oripas is sarau atap irowon.
Kiro onokun, is ak karar karar kiro ämän awarom. Nas
isaka ro eposek raim keser wa ronkatäu. Na nan enmat

wa oik jou mam. Wa, nakasar ronkat eposek orip nuka
mesin karar ronkatäm. Ak kiro mesin ronkatewe, akan
woiaka Krais mesin epar mona, Anut nukas ak karar karar
sarwarmoi, nukan sarau maun sakau arowon.
4 Ik ro karar karar iken enmoksau karar rau. Ipiok, isiok,
tapiok, karauk osap erek iken enmoksau opok rai akan
sarau atap atap miäi.
5 Kiro onok senek, ik roasiret sosop senes. Utianik, Krais
nuka pak pasar raumoi, ik roasir karar senek raum. Epar,
ika ika karar turur raumoi, iken sarau atap atap miäum
mesin sarsarateäum.
6 Keseria, Anut nukas ik roasiret erekapu iken sarau atap
atap ikowon. Anut nukasar kon wou näu oripas iken sarau
maun sakau atap atap ikowon. Kar ro Anut nukas kon ämän
nurunuk, karauk roasiret araun sarau nuruwon, kiro ro ko
Osou Näus ko isanaraun rau äpu mianik, roasiret kiro ämän
jekur marai.
7 Inok ro Anut nukas karauk roasiret sarwaraun sakau
nuruwon, kiro ro roasiret rapor sarwarai. Inok ro Anut
nukas kiro roasiret Anut nukan ämän tamaraun sarau
nuruwon, kos roasiret jekur tamarai.
8 Kar ro Anut nukas karauk Kristen roasiret Jisas nukan
apu jekur tainoraun ämän awaraun sarau nuruwon, kiro ro
ko kiro sarau jekur mai. Kar ro kon sarau kiro roasiret osap
wäpik osap areäu, kiro ro utona, ko kiro roasiret eposek
sarware rawai. Kar ro kon sarau ko roasiret kamwareäu,
kiro ro utona, kon sarau jekur monuk, roasiret eposek tane
rawaiei. Kar ro kiro kon sarau roasiret usu orip mesin wouti
mareanik, akan woiaka näu saräun sarwareäu, kiro ro
utona, kon sarau wou erer oripas keseriar roasiret sarware
rawai. Keserianik, is akan sarau keseriar me rawaun
awarom.
9 Ak akan Kristen jaunakat mesin akan woiakas epar
senes meiemoi, wa sätwarau. Ak onok aru oi sauk maiei.
Ak onok eposek maun karar sakau ate rawaiei.
10 Ak akan amunakat, äpinakat mesin woiakas meieäi
senek, karauk Kristen roasiret mesin akan woiakas nais
keseriar meiäiei. Ak orip orip akan jaunakat akan enmaka
jou moinai, akakan enmaka jou wa mau.
11 Ak Näwäu nukan sarau me rai, wa wäsuk etäiäu. Ak
woiaka erer orip kon sarau muraun orip orip kume rawaiei.
12 Ak Näwäu nukas tawa osap eposek araun äiewon arai
ronkateanik, ak woiaka erer orip kume rawaiei. Ak usu
oianik, nais, akan woiaka päurar orip rawaiei. Ak orip orip
Anut auri rawaiei.
13 Karauk Kristen roasiret ak osap wäpik sarwareanik,
osap araiei. Kar menan Kristen roasiret akan mena kouna,

ak imware jekur kamwaromoi, o araiei.
14 Karauk roat akas ak opok onok aru mona rai, Anut
nukas kiro roat opok onok eposek maraun ak Anut auraiei.
Is ätäi sakau awarom. Ak kiro roat ätäi aru maraun Anut
wa sunarau.
15 Roasiret ak nepipir rauna, ak nais ak pak erek nepipir
rawaiei. Utianik, roasiret akan woiakati aru me rauna, ak
nais ak pak erek akan woiakati aru me rawaiei.
16 Ak karauk roasiret pak woiaka karar orip päurar
rawaiei. Ak akasar akan enmaka jou wa me rawau. Karauk
roat akan enmaka jou wäpik ak kiro roat pak jaiateinai,
tämuräi rawaiei. Is ak sakau awarom, ak 'ika ronkat eposek
orip rai' keser wa ronkat oi rawau.
17 Kar ros ak opok onok aru monuk rai, akas ätäi kiro
ro opok onok aru wa murau. Ak roasiret erekapu akan
amiakap onok eposek karar maiei.
18 Ak karauk roasiret pak wa ketäiäu, wa, akas ak pak
orip orip päurar rawaun sarau maiei.
19 O jaiat, karauk roat akas onok aru marona, akas pak
ätäi usu wa arau. Ak Anut kume rauna, tawa kosar kiro
roat mesin kasak pemara, usu arai. Anut nukan ämänis
keser äieu, "Näwäu nukas keser äiäu, 'Isakasar kiro roat
akan onok aru moin, ätäi aru maram. Kar ros ak opok onok
aru marai, isakasar ätäi kon onok aru nuram." *Lo 32:35*
Okon, ak kiro roat wa aru marau.
20 Utianik, ak karar karar okoro onok keseraiei. Anut
nukan buk opok jer kesek rau, "Na nan iwäi jaun sou wenuk
rai, na ko o nuram. Ko an pätirnuk rai, na ko an nuruta,
jai. Na ko opok kiro onok keserta rai, na ko isanarum, owon,
ko oiok nonuk, kon ronkat aru pakan pirirmoi, Anut nukan
onok tainorai." *Sindaun 25:21-22*
21 Na Satan inikerta, kon onok arus na wa kameisai.
Nakasar onok eposek momoi, kiro onok aru erekapu
itimoram.

13

Ak akan omsau kamwareäi roat näunäu akan inkaruru rawe.

1 Roasiret erekapu ak akan omsau kamwareäi roat akan
inkaruru rawe. Kiro owon, Anut nukasar kiro roat kamwa-
raun enmaka aronuk, akas roasiret kamwareäi. Rusapai,
kiro roat akas owo onok roasiret opok keswarorai kiro Anut
nukasar sare marowon.
2 Keseria, inok roasir ko kiro roat akan ämän tainoraun
utiäu, ko Anut nukan ämän nais tainoraun utiäu. Roasiret
ak akan kamwareäi roat akan ämän tainorau wa, ak akasar
akan enmaka opok usu oi maiei.

3 Roasiret ak onok eposek miäi, ak akan kamwareäi roat
wa iminewareäi. Utianik, karauk roasiret ak onok aru miäi
ak epar iminewaraiei. Keseria, ak akan kamwareäi roat
usu araun iminewarau utomoi, ak onok eposek karar maiei.
Ak onok eposek mona rai, akan kamwareäi roat akas akan
enmaka jou maiei.
4 Akan kamwareäi roat kiro ak Anut nukan sarau roat
akas, ak sarwaraiei. Utianik, ak onok aru mianik, ak
iminewaraiei. Akan kamwareäi roat ak sakau orip, okon,
ak onok aru miäi, akas ak usu araiei. Ak Anut nukan sarau
roat, okon, akas roasiret onok aru maiei Anut nukan omoi
oianik, akas ak mesin kasiaka peanik, usu araiei.
5 Kiro onokun, ak akan kamwareäi roat inkaruru rawaiei.
Ak kiro roat akas ik usu ikaiei rai karar wa ronkatewe. Wa,
akan woiaka uru owo onok eposek keseraun ak äpu miäi,
okon, ak woiaka erer orip akan inkaruru rawaiei.
6 Kiro onokun, ak takis aiauk jekur mowe. Owon, kiro
omsau kamwareäi roat ak Anut nukan sarau roat. Ak orip
orip akan roasiret kamwareäi. Ak kar apu pakas aiauk
owau senek wa.
7 Akan kamwarai roat akas ak aiauk araun awarona rai,
ak aiauk araiei. Akan takis kuräun ses, ak takis mowe.
Karauk aiauk maun ses opok, kiro aiauk nais mowe. Ak kar
kamwareäu ro nukan inkaruru rai, ak kon ämän tainorwe.
Kar ro näwäu raunuk, kon enip jou mowe.

Jisas nukan ätäi kowaun ses koura, okon, akan jaunakat mesin woiakas meiewe.

8 Ak karauk roat akan osap erar oianik, wa sakau atau.
Akas ak kiro osap ätäi amuk araiei. Utianik, ak aka aka
jaunakat akanun woiakas meiäun onok sakau ataiei. Ak
ätäi ätäi sarsaratäiei. Owon, inok roasir ko kar roasir
mesin wous meieäu, ko Anut nukan sintore ämän erekapu
tainoriäu.
9 Kiro sintore ämän näwäu, ‘Na nan jaunan wonas meie,’,
kiro Anut nukan sintore ämän erekapu karar tururau. Kon
sintore ämän meter Moses nukas keser jer wewon, ‘Na kar
ro nukan asir pak wa ariäu.’ ‘Na kar ro weta, wa meiäu.’
‘Na karauk roasiret akan osap wa päu owau.’ ‘Na kar ron
osapun wonas wa wäu.’ *Kisim Bek 20:13-17*

Kiro sintore ämän erekapu okoro sintore ämän näwäu
nukan inkaruru rai.
10 Ak akan kar jaunaka mesin woiakas meiäiei, ak kiro
jaunaka opok onok aru mau senek wa. Keseria, ak akan
jaunakat mesin woiakas meiäi kiro ak Anut nukan sintore
ämän erekapu tainoriäi.
11 Keserianik, ak Jisas ätäi kowaun ses siakup koura äpu
mianik, akan jaunakat mesin woiakas meiäiei. Rusapai,

akan niniäin onok utomoi, siräianik, woiaka erer orip kume
rawaiei. Owon, kiro omre Jisas nukas koianik, ik omar oik
ko pak eposek rawaun imäikaun rusapai siakup pe rau.
Meter iken woiok epar momun ses opok, kiro omre siakup
rawau wa. Rusa, kiro omre siakup pe rau.
12 Pututu manonuk, om teinaun siakup koura. Keseria,
ik iken onok aru roasiret akas pututu opok miäi senek
sumkäineanik, ik iken onok pirirmoi, onok eposek roasiret
sankeu amop miäi senek karar me rawau. Keseria, ak onok
aru itimoraun itok.
13 Ik arou merek pakan raiäi roasiret senek onok eposek
senes me rawau. Ik an sakau jeanik, otop etäumoi, apu
opok wa käi ariäu. Ik sapum onok pak karauk onok aru
senes iken enmoksau opok wa mau. Ik karauk roasiret pak
ketäianik, akan enmakap ämän momoi, usu wa arau. Ik
karauk roasiret akan omoi owaun wa wous warau.
14 Utianik, ak iken Näwäu, Jisas Krais pak pasar raumoi,
kon onok tainoraiei. Ak akan enmaksau nepipiraun onok
aru sosop me rawam rai ronkat sosop wa oi rawau.

14

Ak akan jaunakat akan onok wa wasarewarau.

1 Rusapai, is ak kar onok mesin awaraurim. Ak kar ro kon
wou Anut mesin epar mowon kiro sakau wäpik, ko Jisas
nukan onok erekapu jekur äpu mau wa, ak ko imäianik,
isanaraiei. Ak ko pak päurar raianik, kon ämän roumoi,
wasare murianik, ko pak wa ketäiäu.
2 Kar ro kon wou epar sakau mowon ko o sepuk jaun
sakau ronkateäu, ko keseraura. Utianik, kar ro ko kon wou
epar mowon kiro sakau wäpik, ko Anut nukan amukup
opur jaun kiro onok aru rai ronkateäu. Keseria, kiro ro
ko woian o karar jaura.
3 Kiro o sepuk jeäu ros “Isaka ro eposek, o utiäu ro ko
eposek wa”, keser wa äiäi. O utiäu ros o sepuk jeäu ro ko
kiro onok aru miäu rai keser wa aurau. Owon, kiro ro Anut
nukas kon senes imäiewon.
4 Akas kar ron sarau ro wa wasaräu. Kon kameäu rosar
kon sarau ro onok eposek mou ra, onok aru mou ra, wasare
murianik, tuku murai. Kiro onok senek, Näwäu ko iken
kamoikeäu ro, kosar ik owo sarau maun aikiäu, okon,
Näwäu nukasar kiro ro sarau eposek miäu ra, wa ra, rai
aurianik, sakau tai rawaun isanarai.
5 Kar ros ‘karar omre kiro näwäu senes, karauk omre
näwäu wa’, ko keser ronkateäu. Kar ros keser ronkateäu,
“Omre erekapu kiro karar.” Woiaka epar moin roat karar

karar ak akan ronkatisar, akan woiaka siräunuk, owo omre
opok tup aparaun äianik, keseraiei.
6 Kar ros omre karar kiro näwäu, karauk omre näwäu
wa äiäu, kiro ro ko kiro omre näwäu opok tup apariäu, ko
Näwäu nukan enip jou muraun keseriäu. Utianik, ro o opur
pak sepuk jeäu ko nais Näwäu nukan enip jou murianik,
Anut ‘pere’ aurianik, kiro o sepuk jeäu. Ro woian o jeäu ko
nais Näwäu nukan enip jou murianik, Anut ‘pere’ aurianik,
kiro woian o jeäu.
7 Ik omnokou opok, ikasar nepipiraun karar wa raiäum.
Ik ikasar iken ronkatis wa meieäum.
8 Ik awau raumoi, ik Näwäu nukan apu tainoriäum.
Utianik, kiro onok nais epar. Ik Näwäu nukan ronkat pakas
meiäm, kiro nais kon apu tainoriäum. Kesermoi, ik awau
raiäum ra, meieäum ra, ik Näwäu nukan roasiret karar. Ik
kon apu karar tainorianik, kon enip jou miäum.
9 Kiro onokun, Krais ko meiemara, siräiewon. Roasiret
awau raiäi pak meiein pak ko akan Näwäu rawaun kiro
onok keserwon.
10 Ak owon akan jaunakat akan onok wasarewareäi? Ak
owon keser ronkateäi, ‘ika ro eposek, iken jaunokot ak
eposek wa’? Ronkatewe, ik tawa erekapu Anut nukan
amukup tai rauta, kos ik erek wasare mukai.
11 Anut nukan ämänis keser äieu, “Näwäu nukas epar
äieu, ‘Is raitär, kiro onok epar päi. Roasiret erekapu ak
isan amiap uoraka sur wäiei. Akas keser airaiei, ‘Na iken
Eit.’ ” *Aisaia 45:23*
12 Kesermoi, ik ikasar iken onok atap atap keseriäumun,
kiro Anut auram.

Ak karauk roat onok aru maun wa samarau.

13 Keserianik, ik ika ika wa wasare muratäiäu. Wäpik, ik
keser ronkatäm, “Ikes iken jaunok kar ämän ra, kar onok
ko opok mota, kon wou epar mowon apu wa sorau.”
14 Is iken Näwäu, Jisas pak pasar raim, okon, is isan ronkat
sakau oripas äpu, ik kar o jam kiro ik Anut nukan amukup
aru wa saräm. Utianik, kar ros keser äiäu, “Is kiro o jam
is onok aru mam, okon, is kiro o jeita rai, is Anut nukan
amukup onok aru mom.” Keseria, kiro ro ko kiro o jau
senek wa. Kiro onok nukasar utiäu.
15 Na kar o jeta, nan jaunan wou aru monuk rai, kiro,
na nan jaunan wonas meiäu wa. Krais ko kiro ro mesin
meiewon, okon, ko kar o wa jeäu nas kiro o jam, ko
apaisianik, kon wou Jisas mesin epar mowon aru muram.
Keseria, na kiro onok wa keserau.
16 Ak kar onok eposek äianik, akan jaunakat mesin wa
ronkatemoi, sepuk mona rai, karauk roasiret akas akan
enmakap jeje ämän maiei.

17 Anut nukan roasiret saräuria, o ra an jaun kiro näwäu
wa. Kon roasiret saräun kiro onok kesek. Anut nukan Osou
Näu nukas ak sarwarnuk, ak karauk roasiret opok onok
eposek mianik, ak pak päurar raumoi, woiaka erer orip
rawaiei.
18 Inok ro ko kiro onok tainorianik, Krais nukan sarau
me rawai, Anut nukas konun wou ererai. Kiro ro karauk
roasiret akas ko mesin keser äiäiei, “Ko onok eposek
tainoriäu.”
19 Keserianik, ik sakaurar raumoi, karauk onok eposek
momoi, päurar rawau. Ik ika ika Anut nukan onok eposek
tainoraun sarsaratäu.
20 Ak akan o jeäi onokus Anut nukan sarau wa aru maiei.
O erekapu jaun Anut nukan amukup kiro eposek. Utianik,
kar jaunaka kar o jaun aru rai ronkatenuk, na kar o sepuk
jeta, ko nan onok tainorianik, kiro o jai nas ko opok onok
aru mom. Nan onok kis kon wou epar mowon apu utai.
21 Na nan jaun isanaraun, opur ra, wain an ra wa jau. Na
nais karauk onok kon wou epar mowon apu tämuraun wa
keserau.
22 Nan won epar momon kiro sakau rai, na owo onok ke-
seraun, jekur ronkateanik, keser. Utianik, karauk roasiret
akan amiakap wa keserau. Nan onok kiro Anut pak naka
pak karar rawai. Inok ro ko jekur ronkateanik, kar onok
miäu, tawa kon wou uruas ko onok aru momin rai ronkatäu
wa, kiro ro ko wou ererai.
23 Utianik, kar ro ko ronkat oirorоr oumara, o jeäu, kiro
ro nukasar nukan amukup pak Anut nukan amukup pak
onok aru miäu. Owon, kon wou epar mowon kiro sakau
wäpik, kiro o jeäu. Keseria, kiro ro kar onok keseraun Anut
nukan amukup aru rai ronkateäu, utianik, ko kiro onok
sepuk keseriäu, ko epar onok aru miäu.

15

Ik karauk roat sarwarau, ikanun karar wa ronkatäu.

1 Ik iken woiok Anut mesin epar sakau momun, okon,
karauk roasiret akan woiaka epar sakau mau wa ikes ak
päurar sarwarau. Ik iken woiok näu saräun karar wa
ronkatäu.
2 Wa, ik erekapu karar karar iken jaunokot akan woiaka
näu saräun ronkatäu. Kiro onokus kiro roasiret akan
woiaka Anut mesin epar moin sakau marai.
3 Krais ko nukasar nukan wou näu saräun sarau mau wa.
Wäpik, ko Anut nukan wou näu saräun sarau mowon. Anut
nukan ämänis keser äiewon, “Karauk roasiret akas na aru
ämän aisoin. Kiro aru ämän nais is opok moin.” *Buk Song
69:9*

4 Ämän erekapu meter Anut nukan buk opok jer wein kiro
rusa ik tamukou. Kon karauk ämänis ik usu orip sakau tai
rawaun tamukou. Karauk ämänis ik Anut nukan onok jekur
äpu maun ätär mukoi, okon, kis iken woiok Anut mesin
epar momun sakau saräi. Kiro onokun, ik Anut nukas
imäikaun woiok erer orip kume rawam.
5 Keserianik, is keser äiem, Anut nukas ika sakau ikonuk,
ik erekapu usu oianik, sakau tai raumoi, iken woiok ko
mesin epar momun kiro sakau me rawau. Is Anut aurita,
kos ak Krais Jisas nukan onok tainoraun akan woiaka karar
tururaiei.
6 Kesermoi, akan woiaka karar turur me rawaiei. Keseri-
anik, ak erek turur raianik, iken Näwäu, Jisas Krais nukan
Eit, kon momok nukan enip jou maiei.
7 Krais nukas ak Anut nukan tupsiu sare maromoi,
imwarowon. Kesernuk, roasiret akas Anut nukan enip jou
maiei. Ak aka aka woiaka erer orip raumoi, kon onok
tainorianik, akan jaunakat sarwaraiei. Krais nukas ak
imwarowon senek, akas nais akan jaunakat imwarowe.
8 Is ak awarom, Krais ko Anut nukan sarau ro, kos Juda
roasiret sarwareäwon. Kiro onokun, Anut nukas Juda
akan askanai pak paip mowon ko kiro epar tainorwon ätär
marowon. Krais ko kiro onok kesernuk, Anut nukas paip
mowon kiro epar senes pewon.
9 Krais nukas Juda roasiret sarwareanik, ko karauk omsau
pakan roasiret akanun nais wouti maromoi, imwarowon,
okon, akas Anut nukan enip jou miäi. Meter Anut nukan
ämänis keser äiewon, "Kiro onokun, is karauk omsau
pakan roasiret kamuk opok raumoi, na mesin sir weanik,
nan enmat jou musam." *2 Samuel 22:50*
10 Ätäi kar Anut nukan ämänis äiewon, "Ak karauk
omsau pakan roasiret, ak Anut nukan roasiret pak erek
tururmoi, nepipir rawe." *Lo 32:43*
11 Ätäiar Anut nukan ämänis keser äiewon, "Ak karauk
omsau pakan roasiret erekapu, ak Näwäu jou muraiei.
Omnokoupaian roasiret ak erekapu kon enip jou muraiei."
Buk Song 117:1
12 Aisaia nukas Krais mesin keser äiewon, "Devit nukan
momok, Jesi kon tupsiu pakas kar ro ko koumoi, karauk
omsau pakan roasiret kamwarai, okon, kiro roasiret ak kos
koi ak opok onok eposek maun kume rawaiei." *Aisaia
11:10*
13 Is ak mesin Anut aurita, akas ko mesin akan woiaka
epar mona, kos ak sarwarnuk, akan woiaka päurar raianik,
woiaka näu orip kos koi ak opok onok eposek maun kume
rawaiei. Kiro onokun, Anut nukan Osou Näus ak sakau
aronuk, ak woiaka erer orip kume rawaiei.

Pol ko kon sarau miäu mesin äieu.

14 O jaiat, isan woi uru is äpu ak onok eposek senes karauk roasiret opok miäi. Is äpu ak Anut nukan onok jekur äpu miäi, okon, akas akan jaunakat onok eposek maun tamaraun itok. Onok aru wa maun nais tamaraun itok.

15 Utianik, is karauk ämän jer we maromin ak kiro jer ninareanik, ätäi sakau ronkatäiei. Anut nukas kon wou näu oripas is sarau irowon, okon, is kiro ämän sakau jer we maromin.

16 Krais Jisas kosar is kon sarau ro karauk omsau pakan roasiret sarwaraun sare murowon. Anut nukasar is karauk omsau pakan roasiret sarwaraun akan kamuk rawaun ro senek sare murowon. Anut kamuk raiäi roat ak akan enmaksau roasiret sarwaraun Anut nuriäi senek, is nais karauk omsau pakan roasiret sarwaraun isan enimsau Anut nuriäim. Is ak kon Ämän Eposek tamareäim. Anut kamuk raiäi roat akas roasiret akan osap Anut nuriäi senek, is karauk omsau pakan roasiret akan woiaka Krais mesin epar maun sarwareanik, ak Anut nukan roasiret saräun imwareäim. Anut nukan Osou Näus akan woiaka uru koi raunuk, Anut nuka kon wou erer oripas ak kon senes rawaun imwarai.

17 Keserianik, is Krais Jisas nuka pak pasar raumoi, Anut nukan sarau moram mesin is isan enim jou miäim.

18 Krais nukas Anut nukan sarau erekapu mora, keseria, is karauk sarau karauk roasiret akas moin is kiro mesin awarau wa. Krais nukas kon sarau isan ipi opok mowon, is kiro mesin epar awaram. Kiro sarau pakas karauk omsau pakan roasiret ak Anut nukan ämän jekur tainoriäi. Ak isan ämän roianik, isan onok aparmoi, tainoriäin.

19 Ak Anut nukas is sakau ironuk, kurur atap atap, onok atap atap pak moita, ak aparianik, ak kon ämän tainorin. Anut nukan Osou Näus is sareirnuk, is Anut nukan sakau ätär maraun kiro onok kesermin. Keseria, is Jerusalem näu menas pote Ilirikum provins kiro apu rumukäu potomin. Kiro pakan roasiret erekapu Krais nukan Ämän Eposek awaromin. Keserianik, is isan sarau erekapu patarmin.

20 Mena sosop roasiret ak Krais nukan ämän wa roiäi opok, is kon Ämän Eposek awaraun potomin. Is kiro keseriäimin, owon, karauk roat akas karauk mena amke pote sarau moin opok, is kiro opok ätäi isan sarau wa mam rai sakau ronkatemin.

21 Utianik, Anut nukan ämänis keser äiewon, “Roasiret kar ros Anut nukan ämän meter awarau wa, ak nukan ämän roumoi, ko äpu muraiei. Ak meter kon ämän rowau wa, rusapai, ak onoktapau äpu maiei.” *Aisaia 52:15*

Pol ko Rom näu mena aparaun ronkatewon.

22 Is ak rawa potaun orip orip ronkateäim, utianik, is kiro
karauk mena sarau sosop orip, okon, is ak rawa potau senek
wa.
23 Rusapai, okoro karauk mena isan sarau erekapu patar
kuremin. Woisan sosop is ak apwaraun ronkateanik, is
rusapai ak rawa potaurim.
24 Is Spen omsau potaun, pote rai is ak apware apware
potam. Is ak pak ekep wa rawam, utianik, is ak apwarianik,
nepipiram. Keseria, is Spen omsau potaurita, akas is apu
opok sareiraiei.

25 Utianik, rusapai is Jerusalem näu mena Kristen roasiret
kiro opok rai sarwaraun potaurim.
26 Kiro owon, Juda roasiret woiaka epar moin Jerusalem
mena rai, ak osap wäpik rai. Keserna, Kristen roasiret
Masedonia provins pak Akaia provins opok akas aiauk
turur mianik, kiro roasiret sarwaraun keserin.
27 Kiro roasiret ak akan woiaka erer oripas ak kiro
onok keserin. Epar, Juda roasiret akas karauk omsau
pakan roasiret Anut nukan ämän aromoi, akan totomaka
sarwaroin. Keserna, karauk omsau pakan roasiret akas pak
Juda roasiret sarwaraun enmaksaun osap arauri.
28 Is kiro sarau patar kurea, aiauk oumoi, osap wäpik
roasiret Jerusalem rai aroita, Spen omsau potaun apu opok
pote rai, sume rai, ak apwaram.
29 Is äpu is ak koi apwareanik, Krais nukas ik sareikaun
Ämän Eposek erekapu awaroita, ak roianik, akan woiaka
näwäu ererai.

30 O isan Kristen jaiat, iken Näwäu, Jisas Krais nukas ik
erek kon sarau maun sare mukowon. Keseria, Anut nukan
Osou Näus sareikonuk, ik iken woiok epar momun jaunokot
akanun woiokos meiäu. Okon, is ak sakau awarom, isan
sarau mesin ak is pak sakau tai raumoi, Anut sakau aurna,
kos is sareirai.
31 Karauk roat Judia provins rai akan woiaka Jisas mesin
epar mau wa akas is aru murauri, okon, akas is akan
ipiakapan imäiraun Anut auraiei. Ak nais Anut auraiei,
Kristen roasiret Jerusalem mena rai, ak woiaka erer oripas
kiro aiauk karauk omsau pakan Kristen roasiret pakan
owaiei.
32 Anut nukasar is ak rawa kowaun aironuk, kiro epar is
ak rawa kowam. Is woi erer orip ak rawa koumoi, ak pak
erek sume rawam, okon, ik ika ika sakau muratäi rawau.

33 Isan ämän pataraun, is Anut aurim, kos ak pak erek
rawai. Kos karar iken woiok päurar rawaun sakau ikai.
Kiro epar!

16

Pol nukas kon karauk ämän Rom roasiret awarowon.

1 Is rusapai karauk ämän awaraurim, iken äpinok Fibi ak rawa kounuk, akas ko jekur kamäiei. Ko kon sarau Senkria menan Kristen roasiret sarwareäu.

2 Ko Näwäu nukan sarau asir, okon, ko ak pak rawaun imäiäiei. Anut nukan roasiret akas karauk roasiret kamwareäi senek, ak ko kamäiei. Ko karauk osap wäpik akas ko isanaraiei. Owon, kos roasiret sosop sarwareanik, isaka nais sareirowon.

3 Is Prisila, Akwira ori ‘pere’ awatom. Au is pak Krais Jisas nukan sarau erek miäum.

4 Karauk ses opok, is usu orip, awas is sareiroirin. Karauk roat akas au akwataun itok, utianik, au awan enmawasaun wa ronkateäir au is sareiroirin. Isas karar au ‘pere’ awatau wa, karauk omsau pakan Kristen roasiret is pak rai akas nais au ‘pere’ awatoi.

5 Roasiret ak awan owa tup aparaun koi tururiäi is ak nais ‘pere’ awarom.

Isan jai, Epinitas ko nais is ‘pere’ aurim. Is konun woias meieäim. Ko karar amke Esia provins opok kon onok aru pakan ätäi pirirmoi, Krais mesin wou epar mowon.

6 Akas isan ‘pere’ ämän Maria aurwe. Ko nais Jisas nukan sarau asir. Ak äpu ko ak mesin sarau sakau mianik, sarwareäu.

7 Ak isan ‘pere’ ämän Andronikas, kon wau Junias ori awatowe. Au Juda roasiret ori, is senek, au is pak erek karapus owa raumun. Amke au awan woiawa Krais mesin epar moirin. Rai rai, ruris is isan woi Krais mesin epar momin. Au Jisas nukan ämän oi arianik, kon sarau eposek senes miäirin. Karauk roasiret akas awan onok eposek apwatianik, awan ämän tainoriäi.

8 Ak isan jai Ampliatas isan ‘pere’ ämän aurwe. Is konun woias meieäim. Ko ik pak Näwäu nukan onok karar tainoriäum.

9 Ak isan ‘pere’ ämän Urbanus aurwe. Ko is pak Krais nukan sarau karar miäumur.

Ak isan jai Stakis nais ko isan ‘pere’ ämän aurwe. Is konun woias meieäim.

10 Ak isan ‘pere’ ämän Apeles aurwe. Ko usu sosop owon, sinuk, kon wou Krais mesin epar mowon, kiro utau wa. Kiro onokun, ik äpu ko epar Krais nukan sarau ro senes.

Ak Aristobulus nukan tupsiu pak isan ‘pere’ ämän awarowe.

11 Ak isan ‘pere’ ämän Herodion aurwe.

Ko Juda ro ko is senek. Ak isan ‘pere’ ämän Näwäu nukan
roasiret ak Nasisas nukan owa raiäi awarowe.
12 Traifina, kon jauk Traifosa kiro asiret oirorоr au Näwäu
nukan sarau sakau miäir akas isan ‘pere’ ämän
awatowe.
Isan jai Persis ko nais Näwäu nukan sarau sakau miäu.
Is kiro asir mesin woias meieäim. Ak kiro asir nais
isan ‘pere’ ämän aurwe.
13 Rufus ko Näwäu nukas kon sarau ro sare monuk, kos
kon sarau erekapu jekur miäu. Ak isan ‘pere’ ämän
ko pak kon anak pak awatowe. Kon anak ko isan
ani senek kos is jekur kameiriäu.
14 Ak isan ‘pere’ ämän Asinkritas, Flegon, Hermes, Pa-
trobas, Hermas pak karauk roasiret ak akan woiaka
Jisas mesin epar moin ak pak rai awarowe.
15 Ak isan ‘pere’ ämän Filologus kon wau Julia ori
awatowe. Nerius kon äpiauk pak, Olimpas pak
karauk roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin
ak pak rai isan ‘pere’ ämän nais awarowe.
16 Ak erekapu akan woiakas akakanun meiemoi, ipiaka
atotianik, isan ‘pere’ ämän aräiei.
Krais nukan roasiret ak mena atap atap tururiäi, akas
akan ‘pere’ ämän awaroi.

Pol nukas Rom roasiret sakau tai rawaun ämän awarowon.

17 O jaiat, is ak ruris sakau ämän awaraurim. Ak jekur aparwe! Owon, karauk sätäiäi roat akas ak atap atap inäi maraiei. Kiro onok pakas roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin kiro utaiei. Kiro sätäiäi roat akas ak meter Anut nukan ämän roin oi kuremoi, akas akan ämän atap tamareäi. Ak kiro sätäiäi roat äpu mareanik, mekesirak aroinai, ak pak wa rawau.

18 Kesek roat ak iken Näwäu, Krais nukan sarau wa miäi. Ak akan enmaksaun nepipirmoi, onok aru maun karar ronkat oiäi. Ak akan ämän karauk roat akas epar äiäun rai, roasiret ronkat eteinak orip amiaka ateanik, jokokwariai. Keserna, ak Anut nukan apu utiäi.

19 Roasiret erekapu ak akan woiaka Jisas mesin epar mianik, Anut nukan onok eposek tainorin ämän roin. Keserianik, is akanun isan woi ereru. Utianik, isan ronkat ak onok eposek maun onok jekur äpu mianik, tainoraiei. Utianik, ak onok aru maun onok äpu moinai, kiro oi sauk mowe.

20 Anut ko woiaka päurar rawaun nukan onoktapau. Kos kurte Satan nukan sakau ak opok rau erekapu aru monuk, Satan ko akan isorak inkaruru rawai.

Is Anut keser aurim, “Iken Näwäu, Jisas kon wou näu
oripas ak sarwarai.”
21 Timoti ko isan sarau jai kos ak ‘pere’ awarou. Lusius,
Jeson, Sosipater ak Juda roat is senek, akas nais ak ‘pere’
awaroi.
22 Is Tertias, isas Pol nukas ämän äiewon, ämän roianik,
ak okoro pas jer we marom. Is nais Näwäu mesin woi epar
momin, isas isan ‘pere’ ämän awarom.
23 Gaias nukas is kon owa imäirianik, jekur kameiriäu.
Kos Kristen roasiret erekapu kon owa koi tururna,
kamwareäu. Kos nais ak ‘pere’ awarou.
Erastus ko okoro näu menan aiauk kameäu ro, ko iken
jaunok Kwartus awas ak ‘pere’ awaroir. [
24 Is Anut keser aurim, “Iken Näwäu, Jisas Krais nukas
kon wou näu oripas ak sarwarai. Kiro epar”]

Pol nukas Anut jou murianik, kon ämän patarwon.

25 Keserianik, rusapai ik Anut jou murau. Kosar nukan
Ämän Eposek is ätär murowon akan woiaka ko mesin epar
moin kiro sakau maronuk, ak kon onok tainoraiei. Kiro
senek, isas roasiret keseriar awareäim. Isas Jisas Krais
nukas ik imäikaun ämän roasiret awareäim. Omnokou ate
mowon ses opok, koi kiro ämän ämäi rawon. Rusapai, Anut
nukasar amop mowon.
26 Utianik, rusapai kon Ämän Eposek kiro nukasar ik kon
sarau roasiret ätär mukou. Kiro ämän Anut nukan ämän
roianik, areain roat akas Krais mesin jer wein kiro rusapai
amop peu. Anut nuka ko orip orip raiäu, ko ik sakau
aikonuk, ik roasiret akan amiakap kiro Ämän Eposek ämäi
rawon amop mota, karauk omsau pakan roasiret erekapu
äpu mianik, ak konun akan woiaka epar momoi, kon onok
jekur tainoraiei.
27 Anut ko karar ko ronkat näwäu orip, kos Jisas Krais
ik sareikaun äsimorwon, okon, ik kon enip orip orip jou
murau. Kiro epar.

1 Korin
Okoro buk nukan onoktapau

Pol ko Efesas mena raianik, okoro pas Korin roasiret jer we marowon. Korin mena kiro Akaia provins opok rau. Kiro mena Krik roasiret sosop rain. Jura roasiret ak nais kiro opok rain. Meter Pol ko kiro mena pote raumoi, Anut nukan ämän tamaronuk, kiro pakan roasiret sosop akan woiaka Jisas mesin epar moin. Korin mena karauk roasiret ak osap sosop orip, utianik, ak onok aru sosop miäin. Ak sapum onok mianik, sät eitek jou me rain. Pol nukas Kristen roasiret akanun ronkateanik, ak kiro onok wa keserau rai jer we marowon. Akan woiak Jisas mesin epar moin sakau ate rawe rai awarowon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-9 Pol nukas Korin roasiret awarowon.
1:10–4:21 Pol nukas Kristen roasiret aka aka inäianik, atap atap sarau miäi mesin ämän awarowon.
5:1–7:40 Karauk roasiret ak sapum onok miäi, Pol nukas ak ätäi Anut nukan ämän tainorianik, jekur rawaun rai awarowon.
8:1–11:1 Kristen roasiret pak sät eitek jou muriäi roasiret pak akan ämän.
11:2–14:40 Kristen roasiret ak owoseanik, Anut nukan sarau murumoi, kon enip jou muraiei.
15:1-58 Krais ko meiemara, ätäi siräiewon senek roasiret ak nais ätäi siräiäiei.
16:1-4 Jisas mesin woiaka epar moin roasiret Judia* provins opok usu oi rauna, karauk roasiret akas aiauk turur mianik, ak sarwaraun ämän.
16:5-24 Pol nukas karauk ämän nukanun aremoi, kon ämän patarwon.

Pol nukas Korin menan Kristen roasiret jer we marowon.

1 O jaiat, Korin menan Kristen roasiret, is Pol, Anut nukasar is Jisas Krais nukan ämän oi ariaun sare murowon iken jaunok, Sostenes ko erek is pak raianik, iwes ak jer we maromur.

2 O jaunokot, okoro jer iwes ak Kristen roasiret Korin mena rai surmaromur. Ak Krais Jisas pak pasar rai, okon, Anut nukas kon roasiret eposek sare marowon. Ko ak pak roasiret erekapu okoro omnokou opok iken Näwäu, Jisas Krais nukan enip jou muriäi pak erek kon roasiret eposek rawaun urwarowon. Jisas Krais ko ik ak pak erek iken Näwäu.

3 Is Anut keser auriäim, ko iken momonek pak, iken
Näwäu, Jisas Krais pak awan woiawa näu oripas ak
sarwarna, akan woiaka päurar rawaiei.

4 Is orip orip ak mesin isan Anut pere auriäim, owon,
ak Jisas Krais pak pasar rauna, kos ak kon wou näu oripas
eposek sarwarowon.
5 Is ak mesin Anut ‘pere’ auriäim, owon, kos ak sarware-
anik, osap erekapu ariäu. Ronkat eposek aronuk, ak kon
ämän eposek äpu mianik, karauk roasiret awareäi.
6 Krais nukan ämän akan woiaka uru sakau rau. Roasiret
akan onok aparianik, ak Krais nukan ämän kiro epar äiäi.
7 Keseria, ak rusapai, iken Näwäu, Jisas Krais ätäi amop
kowaun kame raianik, ak osap erekapu akan totomaka
sarwaraun rai. Anut nukan Osou Näus kiro osap orip orip
ariäu.
8 Jisas nukasar akan woiaka epar moin sakau maronuk,
ak sakau tai rauna, omnokou wasaräun ses kowai. Keseria,
iken Näwäu, Jisas kowai ses opok, akan enmakap kar ämän
wa rawai.
9 Anut nukas ak kon mokoi, iken Näwäu, Jisas Krais pak
tururaun urwarowon. Anut nukasar kon ämän erekapu
orip orip tainoriäu, okon, ik äpu kos ik rapor kamoikonuk,
ik Jisas pak eposek rawam.

10 O jaiat, iken Näwäu, Jisas Krais nukan enip pakaima is
ak sakau ämän awarom, ak erekapu ämän karar mowe. Ak
atap atap wa inäiäu. Woiaka karar orip pak ronkat karar
orip pak eposek rawe.
11 O jaiat, karauk Klowi nukan owa raiäi roat koianik,
akas ak woiaka karar orip wa raiäi, aka aka ämänis weräiäi
ämän airoin roimin.
12 Kiro mesin is okoro ämän awaraurim. Ak karar karar
ämän atap äiäi. Karauk akas äiäi, “Is Pol tainoriäim.”
Karauk akas äiäi, “Is Apolos tainoriäim.” Karauk akas
äiäi “Is Pita tainoriäim.” Ätäi karauk akas äiäi, “Is Krais
tainoriäim.” rai äiäi.
13 Ak kiro onok keseria, kiro ak Krais eteinak senek atap
atap inäiäi. Utianik, is Pol akan onok aru jäkäi maraun am
äpäs opok meiemin ra? Ak isan enim pakaima an join* ra?
Wa senes, wa.

14 Is ak kamuk roasiret sosop isan ipias an jomarau wa. Is
Krispas, Gaias ori karar an jomatomin. Kiro mesin is Anut
‘pere’ auriäim.
15 Keseria, kar ros ak isan enip pakas an join rai wa äiäi.
16 (O, kiro epar, is Stefanas nukan tupsiu ran an kur-
waromin. Is karauk isan ipias an kurwaromin ra, wa ra,
is ronkatäu senek wa.)

17 Krais nukas is roasiret an jomaraun äsimoirau wa, is
kon Ämän Eposek roasiret awaraun äsimoirowon. Isan
ämän roat akan ämän areai senek wa. Kiro ämän roat akan
ronkat pakas kowau wa. Is erar roat akan ronkat tainormoi,
ämän momin maro, Jisas Krais am äpäs opok meiewon kiro
saraus ik sareikau wa.

Krais ko Anut nukan ronkat eposek pak sakau pak ate rau.

18 Is äpu, kiro roat ak wasaräun roat, akas Jisas Krais ko
am äpäs opok ak imwaraun meiewon kiro ämän roumana,
akan ronkatis kiro otop ämän rai äiäi, utianik, ik roasiret
kos ätäi imäikora ik äpu kiro ämän Anut nukan sakau orip.
19 Anut nukan ämän meter jer we moin kiro kesek rau,
"Is äpu miäi roat akan ronkat eposek oi kuräm. Is roat ak
ronkat eposek orip äiäi akan ronkat aru maram." *Aisaia*
29:14
20 Kesernuk, kiro äpu miäi roat ak owosäiei? Kiro sintore
ämän tamareäi roat pak okoro omnokou pakan roat ämänis
weräiäi pak ak owosäiei? Kiro roat Anut nukas okoro
omnokou pakan ronkat kiro eposek wa, kiro roat akan
ronkat otop senek ätäware mowon.
21 Anut nukan ronkat eposek senes, okon, okoro omnokou
pakan roasiret akan ronkat pakas ko äpu mau senek wa.
Akan ronkat kon ämän roasiret awareäum kiro ämän otop
ro nukan senek, utianik, Anut nukas kiro ämänis roasiret
akan woiaka epar moin imwaraun kon wou ereriäwon.
22 Juda roasiret ak kurur atap atap aparaun keseriäi. Grik
roasiret ak ronkat eposek owaun keseriäi.
23 Utianik, ik Krais an äpäs opok meiewon nukan ämän
awaroram, kiro ämänis Juda roasiret Anut siakup potaun
apu sorwareäu. Karauk omsau pakan roasiret akan ronkat
kiro ämän otop roat akan ämän senek.
24 Utianik, kiro roasiret Anut nukas Jisas tainoraun
urwarowon, ak Juda roasiret ra, Grik roasiret ra, ak äpu
kiro Krais nukan ämän, Anut nukan sakau pak kon ronkat
eposek pak ko pakas kowon.
25 Roat akas Anut nukan ronkat kiro aru rai memeniariäi,
utianik, kiro ron ronkat, kos omnokou pakan ronkat
erekapu itimware rau. Roat akas Anut nukan sakau eteinak
äiäi, utianik, kiro sakau eteinakus roat akan sakau erekapu
itimwareäu.
26 O jaiat, ak rusapai ronkatewe, ak meter owo senek rain
opok Anut nukas Jisas Krais tainoraun urwarowon kiro ätäi
ronkatewe. Ak kamuk opok, roat sosop okoro omnokou
pakan ronkat eposek orip rawau wa. Roat sosop ak enmaka
jou orip rawau wa. Roat sosop ak roat näunäu akan tupsiu
pakan päu wa.

27 Utianik, äpu roasiret Anut nukas oioraka naun rai, otop
roasiret sare marowon. Ko roasiret sakau orip oioraka naun
rai, roasiret sakau wäpik sare marowon.
28 Inok roasiret okoro omnokou opok, karauk roasiret
akan ronkat ak eposek wa, ak kiro roasiret sauk mareäi,
Anut nukas kiro roasiret sare marowon. Ko roasiret en-
maka wäpik sare marowon. Kiro onokun, owo osap roasiret
akas kiro näwäu rai ronkateäi, Anut nukas mekesirap
marowon.
29 Keseria, kar ros nukasar kon enip Anut nukan amukup
kämioik mau senek wa.
30 Anut nukasar ak Jisas Krais pak pasar marowon rai.
Kos Jisas ik ronkat eposek ikaun onoktapau mukowon rau.
Jisas Krais nukas karar ik Anut nukan amukup roasiret tuku
aikianik, kon onok eposek tainori ariaun sare mukowon.
Jisas Krais am äpäs opok meiewon, okon, Anut nukas iken
onok aru pakan imäikowon. Kesernuk, kiro onok arus ik
ätäi kamoikau senek itok wa.
31 Keseria, Anut nukan ämänis äiewon senek, ko keser
äieu, “Inok ro kon sarau mowon mesin kon enip jou mauria,
ko Näwäu nukas ko kiro sarau maun sakau nuruwon
ronkateanik, Näwäu nukan enip karar jou mai.” *Jeremaia 9:24*

2

Krais meiewon ämän

1 O jaiat, is amke ak siarakap koimin opok, Anut nukan
ämän ämäi rawon ak awaromin. Is ak ämän roat ronkat
sosop orip akas areai senek awarau wa.
2 Is keser ronkatemin is ak kamuk raianik, is karauk osap
mesin ronkatemoi, ak wa awaram. Is Jisas Krais ko am äpäs
opok meiewon karar ronkateanik, awaram.
3 Keseria, is ak siarakap koimin ses opok, is sakau wäpik,
is kirekirermoi, imine orip raimin.
4 Is Jisas nukan ämän maromin kiro karauk äpu miäin
roat akan ronkat pakas akan ronkat piriraun rai awariäi
senek awarau wa, utianik, Anut nukan Osou Näu kon
sakaus isan oisau sakau murowon, okon, ak äpu moin kiro
Anut nukan ämän maroita, roin.
5 O jaiat, is kiro onok kesermin, owon, isan ronkat akan
woiaka epar moin kiro Anut nukan sakau karar opok mowe,
äpu roat akan ronkat wa tainorau.

Anut nukan ronkat eposek.

6 Utianik, ik areäum, kiro ämän ronkat eposek pakas
penuk, areäum. Roasiret ak Anut nukan onok pakas
sakau moin ak iken kiro ämän awareäum roianik, äpu
moin. Utianik, kiro ämän eposek ak äpu moin, kiro okoro

omnokou pakan äpu miäi roat pak okoro omnokou pakan
roat näunäu pak akan ronkat pakas päu wa. Kiro roat
erekapu wasaräiei.
7 Wa senes wa, ik Anut nukan ämäiwan ämän kon ronkat
eposek pakas peäu awarom. Meter Anut nukas okoro
omnokou ate mau wa opok, kon ronkat eposek pakas ik ko
pak omar oik jekur rawaun sare mukowon.
8 Okoro omnokou pakan roat näunäu ak kiro ämän
eposek äpu wa, owon, ak ko äpu moin maro, ak iken Näwäu
ko enip jou orip am äpäs opok wa äsäi mowoi.
9 Utianik, Anut nukan ämän meter jer wein keser äieu,
"Owo osap kar ro amukus meter aparau wa pak, ämän
raukus rowau wa pak, owo osap tawa päi wa ronkateäu,
kiro osap eposek senes Anut nukas roasiret ko mesin
woiakas meiein owaun sare marowon rau." *Aisaia 64:4*
10 Utianik, Anut nukas kon Osous ik kiro osap amop ätär
mukowon.

Anut nukan Osou Näus osap erekapu ämäi rai itaneanik,
apwareäu. Anut nukan ronkat ämäi rau ran ko amop
apariäu.
11 Kar ros kar ron ronkat owo senek rau ko äpu mau senek
wa. Wa senes, wa. Kiro ron osou nukas karar kiro ron
ronkat owo senek rau äpu miäu. Kiro senek, kar ros Anut
nukan ronkat owo senek rau äpu wa miäu. Anut nukan
Osous karar Anut nukan ronkat owo senek rau äpu miäu.
12 Ik okoro omnokou pakan osou owau wa, ik Anut nukas
kon Osou Näu ikowon oumun. Keseria, ik Anut nukas owo
osap erar ikowon erekapu äpu maun itok.

13 Okoro ämän eposek ik ak awarom, kiro roat akan
ronkat pakan oianik, awarau wa. Anut nukan Osou nukasar
ik tamukonuk, ak kiro ämän awarom. Ik okoro Osou Näu
nukan epar ämän roasiret Osou Näu orip awareäum.
14 Utianik, kar ro ko Anut nukan Osou Näu owau wa, ko
osap eposek Anut nukan Osou Näu pakas kowai kiro wa
owai. Owon, kon ronkat kiro osap onoktapau wäpik, ko
kiro osap nukan onoktapau äpu mau senek wa, owon, roat
Osou Näu orip ak karar kon onoktapau äpu maun itok.
15 Kar ro ko Osou Näu orip ko osap erekapu apari-
anik, wasarewareäu, utianik, kar ros kiro ro nukan onok
wasaräun senek itok wa.
16 Anut nukan ämänis keser äieu,

"Inokos Anut Näwäu nukan ronkat äpu miau? Inokos ko
ronkat eposek nuraun itok?" *Aisaia 40:13*

Kar omnokou pakan ros keseraun senek itok wa.

Utianik, iken ronkat kiro Krais nukan ronkat senek.

3

Ik Anut nukan sarau miäum roat.

1 O jaiat, is ak roat Anut nukan Osou Näu orip awareäim
senek awarau wa. Is ak okoro omnokou pakan roasiret
onok aru miäi senek awaromin. Ak roasiret rusapai woiaka
epar moin senek, okon, is ak mokoinakut senek awaromin.
2 Is ak mokoit senek apur karar aromin, o sakau arau wa,
owon, ak o sakau jaun itok wa. Rusapai ran ak o sakau
owaun senek itok wa.
3 Owon, ak okoro omnokou pakan roasiret senek raiäi. Ak
aka aka enmakap ämän murateanik, ketäiäi. Epar senes,
kiro onok keseriäi kiro okoro omnokou pakan onok.
4 Ak atap atap inäiemana, karauk akas äiäi "Is Pol
tainoriäim", karauk akas äiäi, "Is Apolos tainoriäim". Kiro
ak okoro omnokou pakan roasiret akas keseriäi senek
keseriäi.
5 Ak jekur ronkatewe. Apolos ko inok? Pol ko inok? Ik
erar Anut nukan sarau roat ori, Näwäu nukas kon sarau ak
woiaka epar maun rai sare mutowon. Iu karar karar iwen
sarau atap miäumur.
6 Amke isas o uku wemin, Apolos nukas ruris o uku
kameäwon, utianik, Anut nukas kiro o uku sakau nurunuk,
tu peäu.
7 Inok ros o uku weäu ra inok ros o uku kameäu ra kiro ro
näwäu wa, utianik, Anut nukas kiro o uku sakau nurunuk,
tu peäu, ko karar näwäu senes.
8 Inok ros o uku weäu, inok ros o uku kameäu, au erek
Anut nukan sarau karar miäir. Anut nukas tawa kiro roat
owo sarau moin siar osap atap atap arai.
9 Iu erek Anut nukan sarau karar miäumur. Ak Anut
nukan woi.
Ak ran Anut nukan ou.
10 Anut nukas kon wou näu oripas is sareirnuk, kiro ou
eposek maun ätär muronuk, is ou tutu ou eposek miäi roat
akas sakau miäi senek ate rawaun kure potomin. Karauk
roat akas kiro tutu opok ou morai. Utianik, roat karar karar
ak jekuriar kiro tutu opok ou maiei.
11 Anut nukas Jisas Krais kamukan ou tutu sakau senek
tai mowon rau, okon, kar ros kiro kamukan ou tutu awau
tai mau senek itok wa.
12 Karauk roat ak kiro ou tutu opok ou maun aiauk eposek
ra, aiauk gol* ra, silva* ra oianik, ou sakau miäi. Utianik,
karauk roat ak am ra, kamap pisau ra, amurik ra oianik, ou
miäi.
13 Wasarewaraun omre opok, ro nukan sarau owo senek
miäwon, ik amop aparam. Kon sarau epis ate aparai, okon,
kon sarau eposek ra, aru ra, amop ätär mukai.

14 Kar ro kon ou kiro tutu opok mowon epis wa jerenuk
rai, ko osap eposek owai.
15 Utianik, kar ron ou erekapu epis jerenuk rai, kiro ron
sarau erekapu manai. Kiro ou atak ro nukarar Anut nukas
imäienuk, ko aru saräu wa, utianik, ko kiro ep unik uruas
ute imine manowon senek.

Ik Kristen roasiret Anut nukan tup ou näwäu.

16 Epar senes, ak äpu, Anut nukan tup ou näwäu aka
karar. Anut nukan Osou Näu akan woiaka uru rau.
17 Keseria, inok ros Anut nukan tup ou aru mai, Anut
nukas ätäi ko aru murai, owon, Anut nukan tup ou kiro
nukan senes sare mowon. Aka kiro tup ou näwäu.

Ik roat akan enmaka wa jou marau.

18 Kar ro ko nukasar nukan enkup ämän wa sätäurau.
Kar ros, aka kamuk, kon okoro omnokou pakan ronkat
oripas isaka ronkat eposek orip rai enip oik jou monuk
rai, is kiro ämän auraurim, "Na tawa ronkat eposek orip
rawaun amke na otop ro senek sare rau."
19 Owon, okoro omnokou pakan ronkat, Anut nukan
amukup eposek wa, otop ro nukan senek. Anut nukan ämän
meter kiro mesin äiewon, "Äpu miäi roat owo onok maun
ronkate rauna, Anut nukas kurte koianik, akan ronkat aru
ätär mareäu." *Job 5:13*
20 Ätäiar, Anut nukan ämänis keser äieu, "Näwäu ko äpu,
okoro omnokou pakan äpu miäi roat akan ronkat eteinak,
ak owo sarau maun ronkateäi, näu wa murai." *Buk Song 94:11*
21 Kiro onokun, kar ros, okoro omnokou pakan roat akan
enmaka jou oik wa mau. Anut nukas ak osap erekapu
arowon.
22 Kos Pol, Apolos Pita pak akas ak sarwaraun arowon.
Okoro omnokou pak awau rawaun onok pak meiäun onok
pak osap rusapai rau pak osap tawa päun äiein kiro osap
erekapu akan.
23 Ak Krais nukan, Krais ko Anut nukan.

4

Anut nukas ik Jisas Krais nukan sarau muraun ur-weikowon.

1 Keseria, roasiret ak äpu mowe, ik Krais nukan sarau
roat, ikes Anut nukan epar ämän ämäi rau amop me ariaun
sare mukowon.
2 Sarau roat akan sarau maun sakau ämän kesek, ko kon
kameäu ros owo sarau maun aurnuk, ämän jekur roumara,
tainorianik, sarau miäu.

3 Akas ra, okoro omnokou pakan roasiret ra akas isan
onok ate aparaiei, is kiro mesin ronkat sosop wa oim. Rowe,
is isakasar isakan onok wa ate apariäim.
4 Is äpu wa, kar onok aru kesermin ra, wa ra, utianik,
is erekapu onok eposek miäim rai äiäu senek wa. Näwäu
nukas karar isan onok wasare muriäu.
5 Keseria, o jaiat, iken Näwäu ätäi kowaun omre päu wa
rau opok, karauk roasiret akan onok kurte wa wasarewa-
rau. Ko koianik, owo osap pututu ämäi rau arou opok amop
mai. Ko owo ronkat roat akan woiaka uru rau amop mai.
Kesernuk, Anut nukas roasiret owo sarau moin siar akan
enmaka jou keseriar marai.

6 O jaiat, ak rowe, is ak sarwaraun kiro ämän iu Apolos
ori mesin awareäim. Keseria, kiro onokun, is ak tamaroita,
ak kiro ämän nukan onoktapau äpu maiei. Kiro ämänis
keser äieu, “Anut nukan ämän jer wein kiro rau, kiro karar
tainorau, kar ämän pak wa tururau.” Kiro onokun, kar
ros ak kamuk kar ron enip oik jou mianik, keser wa äiäu,
“Okoro ro ko eposek”, “Enro ro ko ro eposek wa”.
7 Inos na ro näwäu sare musowon? Na osap karar ate
raum, kiro Anut nukas isau wa ra? Anut nukas na osap
erekapu isowon. Keseria, na owon nan enmat oik jou
momata, isan sakau pakas osap oimin rai äiem?

8 Akan ronkat, ak osap erekapu akan totomaka sarwaraun
orip, ak osap sosop orip, okon, ak nepipir rai? Akan ronkatis
ak omsau kameäi roat näunäu senek sare rai ra? Akan
ronkat ik wa ra? Isan ronkat epar ak omsau kameäi roat
näunäu sarena, ik ak pak erek omsau kamäm, kiro eposek.
9 Utianik, isan ronkat, Anut nukas ik kon ämän oi
ariaun roat ruris senes mukowon. Keseria, ik karapus roat
akwarona, meiäi senek, roat akan amiakap pak Anut nukan
sarau eitek akan amiakap ariram.

10 Ik Krais mesin woiok epar momun, okon, roasiret akas
ik otop roat rai äiäi, utianik, ak Krais mesin woiaka epar
moin akas ak ronkat eposek orip äiäi. Akas ik sakau wäpik
äiäi, utianik, ak sakau orip äiäi. Akas iken enmok oik wa
jou mukiäi, akan enmak karar oik jou mareäi.
11 Ik meter koi rusapai, ik o an pak sosop wa jeäum, sou
ariäum. Ik omjo aru kiräwon orip take ariäum. Ik roat akas
mänkäsi oikiäi. Ik ou wäpik erer karauk akan owa nini nini
ariäum.
12 Ik ikasar iken ipiokosar o kau me jaun sarau sakau
miäum. Roat akas ik aru mukaun sunaikona, ikes ätäi
Anut ak opok onok eposek maun auriäum. Roat akas ik
aru mukona, ikes ätäi wa aru mareanik, ik kiro usu ämäi
ariäum.

13 Roat akas iken enmok opok sät ämän mona, ikes ak
ätäi ämän eposek awareäum. Meter koi rusapai, ik roasiret
akan amiakap o sinak aru känkureäi senek sare raum.

14 Is akan oioraka naun jer we marau wa. Ak isan mokoit
is akanun woias meieäim, okon, ak Anut nukan ämän jekur
tainoraun rai jer we marom.

15 Kamwareäi roat 10,000 orip, akas ak Krais nukan onok
tainoraun tamaraun itok, utianik, akan momonakat sosop
rawau wa. Is karar ak Jisas Krais nukan Ämän Eposek
maroita, ak akan woiaka epar moin, okon, is karar is akan
momonaka.

16 Keseria, o jaiat, ak isan onok tainoraun rai sakau ämän
awarom.

17 Kiro onokun, is ak rawa Timoti äsimorim. Ko isan
mokoi senek, is konun woias meieäim, ko Näwäu nukan
ämän jekur tainoriäu. Is Krais pak pasar raianik, owo onok
miäim mesin kos akan ronkat ätäi siräi marai. Is kiro onok
Kristen roasiret mena erekapu opok tamaroram. Timoti
nukas ak pote awarai.

18 Utianik, ak kamuk, karauk roat akan ronkat is ak
siarakap wa kowam rai, akan enmaka oik mianik, Anut
nukan ämän jekur wa tainoriäi.

19 Utianik, Näwäu nukas, is ätäi ak siarakap potaun
aironuk, ekep wa, ak apwarau potam. Keseria, is potoita,
kiro roat akan ämän karar wa rowam. Is kiro roat akan
sakau owo senek apwaram.

20 Is kiro keseram, owon, Anut nuka roasiret kamwareäu
onok äpu maun, ik ämän karar wa rowau, ik sarau kon
sakau orip apwarau.

21 Akan ronkat owo senek, is ak mänkäsi owaraun sin oi
potau ra, is akanun woias meieanik, woi erer orip apwarau
potau ra?

5

1 Ak kamuk kar ro ko sapum onok aru senes keserwon
airona, roimin. Kiro sapum onok aru senes Airen roasiret
wa keseriäi, kiro onok asu. Kiro onok kesek, kiro ros kon
momokun ror asir imäi ariäu airona, roimin.

2 Ak kiro onok aru mesin äpu momana, ak nepipiriäi kiro
onok itok ra? Wäpik! Ak kiro onok aru mesin woiaka aru
näwäu mianik, kiro ro ko kiro onok aru keserwon ko ak pak
wa turur rawai, emerwe.

3 Ak äpu is ak pak pote rawau wa, is atapuk raim, utianik,
isan osou ak pak pote rau, kiro is ak pak pote raim senek.
Keseria, is kiro ron onok wasare murianik, ko onok aru
mowon aparmin.

4 Akan tururiäi ses opok, ak iken Näwäu, Jisas nukan enip
jou mona, isan osou ak pak erek raiäu. Iken Näwäu, Jisas
nukan sakaus ik kamuk koi raiäu.
5 Keseria, kiro sapum onok aru miäu ro okoro omnokou
pakan enipsau aru muraun Satan nukan ipokup mowe.
Keserna, tawa iken Näwäu Jisas ätäi kowai ses opok, kiro
ron totok imäiäi.
6 Ak kiro onok aru mesin nepipirianik, enmaka jou oik
miäi. Kiro onok eposek wa! Ak äpu wa ra? Kar osap
bret amkeäi enip jis, eteinak oianik, bret opok mona, bret
erekapu noroiäu.
7 Kiro jis ko kiro ron onok aru senek. Ak meteran jis oi
kurewe. Keserna, ak erekapu Anut nukan amukup roasiret
awau saräiei. Epar, is äpu ak roasiret onok eposek orip,
owon, Krais iken Pasowa* nukan sipsip nak senek karauk
roat akas wena, meieanik, iken onok aru jäkäi mukowon.
8 Keserianik, ik iken tup aparaun opok iken onok aru
erekapu utau. Ik karauk roasiret aru maraun wa ronkatäu,
ik Satan nukan onok wa tainorau. Wäpik, ik onok aru
erekapu utomoi, epar ämän pak onok eposek pak karar
tainorau. Kiro onok bret jis wäpik orip senek.

9 Is meter ak jer we mareanik, sapum onok aru miäi roat
pak wa tämuräiäu rai awaromin.
10 Is ak okoro omnokou pakan roasiret ak Kristen wa, akas
sapum onok miäi, karauk roat akan osapun wouswareäi,
osap päu oiäi, pak sät eitek jou miäi roasiret pak wa
tämuräiäu rai awarau wa. Utianik, ak kiro kasikan roasiret
utwaromana, ak ute erapok manaiei? Ak keserna rai,
ak okoro omnokou erekapu ute manaiei. Is ak kiro roat
utwaraun awarau wa.
11 Is ak kar ro kos Krais mesin wou epar mowonus,
ätäi sapum onok aru miäu, karauk roat akan osapun
wouswareäu, sät eitek jou mareäu, karauk roat akan
enmakap sät ämän miäu, wain an sosop jeäu, osap päu
oiäu, is kiro kesek ro mesin ak ko pak wa tämuräiäu rai
awaromin. Ak kesek ro pak o wa jau.

12-13 Is karauk kasikan roat wasarewaraun, kiro isan
sarau wa, Anut nukasar epar ak wasarewarai. Ak akasar
akan Kristen jaunakat wasarewarowe. Anut nukan ämänis
keser äieu, “Onok aru miäu ro ak pak raunuk rai, ak ko
emerna, ak pakan ute manai.” *Lo 17:7*

6

1 Ak kamuk, kar ro kon jauk ori ketäusa rai, akas ko
Anut nukan onok wa tainoriäi roat akan amiakap kon onok

wasare muraun imäi poteäi ra? Ko Anut nukan ämän
eposek tainoriäi roat opok imäi potaun itok.
2 Tawa Kristen roasiret akas okoro omnokou pakan
roasiret erekapu akan onok wasarewaraiei, ak äpu wa ra?
Keseria, utianik, okoro omnokou pakan onok eteinak ak
siarakap rau akas wasarewaraun itok.
3 Ik tawa Anut nukan sarau eitek akan onok wasare-
waram, ak äpu wa ra? Kiro epar raroi, ak okoro omnokou
opok akan Kristen jaunakat akan onok aru miäi wasarewa-
raun itok.
4 Keseria, ak usu orip, akan usu apari wasare maraun kar
ro ak kamuk, ko Kristen roasiret akan amiakap enip jou
wäpik, kos akan usu wasare maraun sare maiei ra? Wa,
senes wa.
5 Is okoro ämän ak oioraka naun mesin okoro jer we
marom. Isan ronkat ak kamuk kar ro ko ronkat eposek orip
kos woiaka epar moin roasiret akan onok wasarewaraun ro
rau.
6 Utianik, ak kiro onok wa tainoriäi. Ak kamuk kar ro
kon jauk Anut nukan ämän wa tainoriäu ro nukan amukup
kasikan ro siakup kon onok wasare muraun imäi poteäu.
Kiro onok aru.
7 Ak akan jaunakat kasikan wasarewareäi roat siarakap
imware poteäi. Kiro onokus, ak Krais nukan onok wa
tainoriäi. Keseria, is ak kiro ämän awarom, ak akan
Kristen jaunakat inikwarona, akas ak aru maraiei, kiro itok.
Jaunakat akas akan osap päu oiäi, kiro nais itok. Utianik,
ak kasikan wasarewareäi roat siarakap imware potaiei, kiro
onok itok wa.
8 Utianik, ak onok eposek wa keseriäi. Ak akasar akan
jaunakat sätwareäi. Akasar karauk roat akan osap päu oiäi.
Epar, ak akan jaunakat opok kiro onok aru miäi.

9-10 Is epar senes awarom, onok aru miäi roat ak Anut
kamwaraun kowai ses opok, ak kon kamwaraun omoi wa
tonaiei. Ak kiro äpu wa ra? Ak akasar akan woiaka wa
sätäiäu. Inok roasiret ak sapum onok miäi, ak sät eitek
jou miäi, ak karauk roat akan asiket pak ariai, roat ak
karauk roat pak sapum onok miäi, ak karauk roasiret akan
osap meswaronuk, päu oiäi, wain an sosop jeäi, ak karauk
roat akan enmakap sät ämän miäi, ak karauk roasiret
sätwareanik, akan osap oiäi, kiro roasiret keseriäi, ak Anut
nukan kamwaraun omoi wa tone owaiei.
11 Ak meter kiro roasiret keseriäi senek raiäi, utianik,
rusapai Anut nukas akan onok aru jäkäi maronuk, ak nukan
roasiret senes sarein. Ak iken Näwäu, Jisas Krais pak
iken Anut nukan Osou Näu pak pasar raianik, Anut nukan
amukup ak roasiret eposek sarein.

Sapum onok

12 Kar ros keser äiäi, “Is owo onok keseraun itok. Kar
ros is tämarau senek wa.” Kiro itok, utianik, kiro onokus
erekapu ak sarwaraun itok wa. Epar, is owo onok keseraun
itok. Utianik, is kar osapun sarau ro wa rawam.
13 Kar ros keser äiäi, “O kiro pimur uru naun, pimur kiro
o maun jo.” Utianik, tawa Anut nukas kiro oirori erekapu
aru matai. Iken enmoksau sapum onok maun wa. Iken
enmoksau kiro Näwäu jou muraun. Näwäu nukas iken
enmoksau kameäu.
14 Anut nukas kon sakaus iken Näwäu meiewon pakan
ätäi awau siräi muruwon. Keseriar, kon sakaus ik ran ätäi
awau rawaun siräi mukai.
15 Akan enmaksau, Krais nukan enipsau pak pasar rau,
ak äpu wa ra? Is Krais nukan enipsau oumoi, apu pakan
asiren enipsau opok pasar maun itok ra? Wa senes wa.
16 Inok ro ko kon enipsau oi poteanik, apu pakan asiren
enipsau opok pasar mai, kiro awan enmaksau karar tururai,
ak kiro äpu wa ra? Anut nukan ämänis keser äieu, “Ro asir
ori au karar senek saräieir.” *Stat 2:24*
17 Utianik, inok ro ko Näwäu pak pote pasarnuk rai, kon
osou Näwäu nukan Osou pak pasar raiäu.
18 Keseria, is ak sakau awarom. Ak sapum onok pakan
imine manowe. Karauk onok aru roat akas keseriäi kiro
enmaksau kasikaiman. Utianik, inok ro ko sapum onok
miau, kiro onok aru senes, nukan enipsau aru miäu.
19-20 Akan enmaksau kiro Osou Näu nukan tup ou näwäu,
ak kiro äpu wa ra? Anut nukas kon Osou ak arowon, kiro
Osou akan woiaka uru rau. Jisas nukas kon karianas ak
kau marowon, okon, akan enmaksau kiro akan karar wa.
Keseria, akan enmaksaus Anut nukan enip karar oik jou
muruwe.

7

Ro asir ouratäiäi onok.

1 Ak meter is ro asir ouratäun onok mesin jer we muroin.
Kiro isan ronkat kesek, kar ro ko asir owau wa, kiro eposek.
2 Utianik, sapum onok sosop rau, okon, isan ronkat, roat
ak karar karar asir owaiei. Asiret ran ak ro owaiei, owon,
ak kiro onok wa keserna rai, Satan nukas ak sapum onok
aru maun rewarai.
3 Ron enipsau kiro kon waun, ros wa tämai. Asir ran kon
enipsau kiro kon komun, asires wa tämai.
4 Owon, asir meter ro owau wa opok ko nukan enipsau
nukasar kameäu. Utianik, rusapai ro owon, kon komus
kamäi. Ron enipsau ran asires kamäi.

5 Na nan asir pak rawaun nan enmatsau asir wa tämurau.
Utianik, au woiawa karar momoi, Anut auraun awan
enmaksau tämaieir, kiro itok, utianik, au om ses katunak
karar täme rawaieir. Awan enmoksau sakau wäpik, kese-
ria, kiro om ses katu utomoi, au ätäi tururaieir. Kesersa,
Satan nukas au sapum onok aru opok rewataun senek itok
wa.
6 Is ak ro ra, asir ra, ouratäun sintore ämän sakau mau
wa. Akan ronkatis, asir owaurnai, owe, kiro itok.
7 Isan ronkat roasiret isaka asir wäpik raim senek rawaiei
kiro eposek. Utianik, Anut nukas roasiret sakau atap atap
ariäu, karauk asir owaun sakau ariäu, karauk erer rawaun
sakau ariäu.
8 Is rusapai ak roat asir owau wa pak asiret ro owau wa
pak asiret komurakat meiein pak ak awarom. Ak isaka raim
senek rawaiei kiro eposek.
9 Utianik, ak akan enmaksau jekur kamäun itok warnuk
rai, ak ro ra asir ra owaun rai awarom. Ak asir owaiei, kiro
itok, utianik, akan woiakas sapum onok aru maun siräiäi,
kiro onok itok wa.
10 Kiro ro asir ouratein, is sintore ämän awaraurim. Kiro
sintore ämän isan wa, kiro Näwäu nukan. Kiro kesek, asir
kon komu wa utai.
11 Utianik, kiro asires kon komu utonuk rai, ko kar ro wa
owai, erar rawai, warnuk, ätäi kon ro owaun potai. Ros ran
kon asir wa utonuk, manai.
12 Is karauk roasiret awaraurim. Kiro Anut Näwäu nukan
ronkat wa. Isan ronkat kiro kesek, kar ro ko Jisas mesin wou
epar mowon, ko kar asir kon wou Jisas mesin epar mau wa
oumara, kiro asires kiro ro pak rawaurnuk rai, kiro ros kiro
asir wa utonuk, manai.
13 Keseriar, kar asir kon wou epar mowon, ko kar ro kon
wou epar mau wa oumara, kiro ros kiro asir pak rawaurnuk
rai, kiro asir kiro ro wa ute manai.
14 Kiro ro kon wou epar mau wa, kon asir wou epar
mowon pak pasar raunuk, kiro ro ko Anut nukan amukup
eposek senek rawai. Kar asir kon wou epar mau wa, kon
ro wou epar mowon pak pasar raunuk, ko nais Anut nukan
amukup eposek senek rawai. Kiro onok wa keserna rai,
akan mokoit ran karauk omsau pakan roasiret ak Anut
nukan onok eposek wa tainoriäi roat akan mokoit senek
rawaiei. Utianik, kiro epar wa, akan mokoit Anut nukan
amukup eposek raiäi.
15 Utianik, kiro ro kon wou epar mau wa, kos kiro asir
kon wou epar mowon utaurnuk, kiro itok, manaura. Anut
nukas kiro mesin sakau ämän äiäu wa, okon, kiro kesek
onok penuk, kiro ro ra, asir ra, kon wou epar mowon, ko
kon komu ra, kon wau ra wa sakau ateäu. Owon, Anut

nukas ak karauk roasiret woiaka päurar orip rawaun sare marowon.
16 Utianik, na, won epar momon asir, na äpu wa, nan komut wou epar mau wa ko nas onok eposek tainorta, apaisianik, kon wou ätäi piriraun itok ra, wa ra. Na, won epar momon ro, na nais äpu wa, nan wat wou epar mau wa, nan onok eposek tainorta, apaisianik, kon wou piriraun itok ra, wa. Akas keserna rai, Anut nukas ak ätäi imwarai.

Ik owo onok keserta, Anut nukas urweikowon, ik kiro onok pakar rawau.

17 Utianik, ak karar karar owo senek rain pakan Anut nukas ak Jisas Krais tainoraun urwarowon ak kiro pakar keseriar rawe. Näwäu nukas ak keseriar rawaun sare marowon. Is kiro sintore ämän Kristen roasiret ak mena atap atap tururiäi opok erekapu awareäim.
18 Inok ro, kon enip kerau patirwon opok, Anut nukas urwewon ko kiro enip kerau ätäi jekuraun wa ronkatäu. Inok ro kon enip kerau patirau wa opok, Anut nukas urwewon, kon enip kerau patiraun wa ronkatäu.
19 Ro kon enip kerau patirwon ra, kon enip kerau patirau wa ra, kiro onok näwäu wa. Inok ro ko Anut nukan sintore ämän tainoriäu, kiro onok näwäu.
20 Roat karar karar owo sarau opok rauna, Anut nukas urwarowon, ko kiro sarau pakar rawaura.
21 Na sarau ro (slev*) raumon opok, Anut nukas urweisowon, na won aru wa mau, utianik, sarau utaun apu raunuk rai, utam.
22 Inok ro ko sarau ro (slev) rawon opok, Anut Näwäu nukas urwewon, rusapai ko Näwäu nukan. Anut Näwäu nukan amukup ko ätäi sarau ro (slev) wa rawai. Keseriar, inok ro ko nukasar nukan sarau me rawon opok, Anut nukas uruwon, rusapai ko Krais nukan sarau ro (slev) rawai.
23 Jisas Krais nukas osap näwäus ak kau marowon, okon, ak karauk roat akan sarau roat (slev) wa saräu.
24 O jaiat, ik owo onok opok rauta, Anut nukas urweikowon, ik kiro onok pakar rawau. Ik erekapu Anut nukan inkaruru raum.

Pol nukas roasir ouratäu wa akan ämän marowon.

25 Kar ämän ran roasir ouratäu wa mesin airoin. Kiro mesin Anut Näwäu nukas is sintore ämän irau wa, utianik, isan ronkat pakas awaraurim, owon, Näwäu nukas isanun wouti momara, is kon ämän aräun sare murowon, okon, is ak epar ämän awaraun itok.
26 Rusapai ik opok usu näwäu peäu apariäum, owon, ik Jisas tainoriäum. Isan ronkat ro asir owau wa, ko keseriar rawaura.

27 Na ro asir orip, na nan wat utaun apu wa itanäu. Na
ro asir owau wa, na asir owaun apu wa itanäu.
28 Utianik, na asir owam, kiro onok aru wa. Asir ro owau
wa, ko ro owai, ko nais onok aru mau wa. Utianik, roasiret
ouratein ak omnou pakan usu näwäu tararaiei. Is kiro usu
ak opok päun utom, okon, kiro mesin awarom.
29 O, jaiat, is owon keser awarom? Rusapai omre katu
sareu, omnokou wasaräun omre siakup pe rau. Roat asir
orip ak asir owau wa senek rawe.
30 Roasiret usu orip ak wai raiäi, ak waiäu wäpik senek
rawe. Roasiret ak nepipir raiäi, ak nepipirau wa senek
rawe. Roasiret ak osap kau miäi, ak kiro osap kau miäi
akan senes rai wa ronkatäu.
31 Roasiret ak okoro omnokou pakan osapun sarau miäi,
ak kiro sarau näwäu rai äiäu senek wa. Owon, ik äpu,
okoro omnokou pak osap erekapu okoro opok rai erekapu
wasarera.
32 Isan ronkat kesek; ak okoro omnokou pakan osap
eposek mesin ronkat sosop wa mau rai awarom. Asir owau
wa ro ko Näwäu nukan sarau muraun karar ronkateäu,
okon, ko Anut Näwäu nukan wou ereraun ronkatianik,
sarau eposek maun keseriäu.
33 Utianik, asir komuo ro, ko okoro omnokou pakan
osap mesin ronkateäu, owon, ko kon waun wou ereraun
ronkateäu.
34 Keseria, kon ronkat oirororinäi rau. Asir ko ro owau
wa ra, asir makun ra, ak Anut mesin ronkat sosop mianik,
akan enmaksau pak totomaka pak erekapu Anut Näwäu
nuraun keseriäi. Utianik, ro komuo asir, ko okoro omnokou
pakan osap mesin ronkateäu, owon, ko kon komun wou
eposek saräun rai keseriäu.
35 Is okoro ämän ak sarwaraun awarom. Is ak opok
sintore ämän usu orip marau utom. Ak eposek raiäi, Näwäu
nukan sarau murianik, kar osapus rewaronuk, akan ronkat
sepuk sepuk wa owau rai awarom.
36 Utianik, inok ro kar asir owaun sare murin, ko kiro asir
opok onok eposek mau wa rai ronkateanik, kon wous kiro
asir owaun siräinuk, owai. Ko kiro onok keserai, ko onok
aru wa mai.
37 Utianik, inok ro kon wou sakau momara, kon enipsau
jekur kamäun itok, ko asik owaun sare murin wa owam rai
ronkatemara, owau wa. Kiro ro nais onok eposek keseru.
Ko onok aru mau wa.
38 Keseria, isan ronkat, kiro ro asik owai, ko onok eposek
keseru, kiro ro asik owau wa, ko onok eposek senes keseru.
39 Sintore ämän is äieu, ‘Asir ko ro orip, kon komu pak
pasar raiäu, utau senek wa.’ Utianik, kon komu meie ute

manonuk, kiro asir pote kar ro awau owaun itok, utianik,
ko ro Näwäu mesin wou epar mowon ro owaura.
40 Utianik, ko ätäi ro wa ounuk rai, ko nepipir rawai. Isan
ronkat Anut nukan Osou is pak rau, okon, is kiro ämän
äiem.

8

Pol nukas opur karauk roat akas sät eitek areäin mesin äiewon.

1 Rusapai opur karauk roat akas sät eitek nuriäi, akas
oianik, jeäi mesin awaraurim. Akas ik kiro osap erekapu
äpu momun rai äiäi. Kiro epar, utianik, kiro äpu moinus
akan enmaka oik jou miäi. Utianik, iken woiokos jaunokot
mesin meieta, kiro onokus ik Kristen roasiret eposek
sareikai.
2 Kar ros, is osap erekapu äpu äiäi, kiro ro kon ronkat
eposek wa, owon, ko epar osap erekapu äpu wa.
3 Utianik, inok ro kon wous Anut mesin meieäu, Anut
nukas kiro ro äpu miäu.
4 Keseria, is kiro opur karauk roat akas sät eitek nuruna,
akas oianik, jeäi mesin awaraurim. Ak rowe, ik äpu sät
eitek akan totomaka kiro epar wa, kiro erar eitekun totok.
Iken Anut epar rau.
5 Karauk roat akan ronkat, karauk eitek omar oik pak
okoro omnokou opok pak rai äiäi. Kiro epar, sät eitek sosop
pak, osap sosop Airen roasiret ak akan näwäu äiäi pak rai.
6 Utianik, iken Anut karar rau, ko iken momonek, kos osap
erekapu okoro omnokou opok pak omar oik pak ate mowon.
Iken sarau kiro kon enip jou muraun. Iken Näwäu karar
kiro Jisas Krais. Kosar okoro osap erekapu ate mowon. Kon
sakau pakas karar ik orip orip raum.
7 Utianik, Kristen roasiret sosop ak kiro ämän äpu wa.
Roasiret kesek ak meter orip orip kiro sät eitek akan totok
jou mareäin. Keseria, ak opur roat akas sät eitek akan totok
jou muraun makoin akan ronkat kiro opur sät eitek epar
jou muriäi rai äiäi. Keserna, akan ronkat sakau warnuk, ak
kiro opur jeanik, akan ronkat ak Anut nukan amukup ukun
orip rai ronkateäi.
8 Kar o jam kis Anut siakup wa imäiki tonai. Utianik, ik o
jam ra, ik o wa jam nais, Anut nukan amukup atap atap wa
rawam.
9 Utianik, ak jekur aparwe! Aka äpu kiro opur jaun
woiakas meieanik, jeäi, kiro itok. Utianik, ak kiro onok
Kristen roasiret ak woiaka sakau wa akan amiakap keseriäi,
ak akan apu opok siotwaraun mur miäi senek miäi.

10 Owon, kar ro, kon wou sakau wa, ko na ronkat eposek
orip kar sät eitek nukan tup owa toneanik, kiro opur jeta,
apaisianik, ko nais kiro opur jaun itok rai jai.
11 Keseria, nan ronkat eposekus nan jaun kon wou sakau
wäpik aru murum. Krais nukas kiro ron nais meiewon.
12 Ak akan jaunakat kiro onok aru mareanik, akan woiaka
aru marona rai, kiro ak Krais opok onok aru muriäi.
13 Keserianik, is o jeäim os isan jai onok aru murunuk rai,
is awau raumoi, ätäi kar opur wa jam. Is kiro onok keseram,
is isan jai opok onok aru wa mam.

9

Pol nukas Jisas nukan ämän oi ariäu ro nukan sarau mesin äiewon.

1 Is Jisas nukan ämän oi ariaim ro. Is karauk roat akan
sarau ro wa, is owo sarau maun kar osapus wa tämurai. Is
isakasar isan amias iken Näwäu, Jisas aparmin. Isas Näwäu
nukan sarau moita, kiro saraus ak roasiret akan woiaka
piririn.
2 Karauk roasiret akas is Jisas nukan ämän oi ariaim ro
wa rai airiäi, utianik, ak Kristen roasiret, ak is äpu muroin,
owon, ak Näwäu pak pasar rai, okon, kiro mesin ak is kon
ämän oi ariaim ro rai amop ätär muriäi.
3 Karauk roat akas is ate apairaun totoirna, kiro ämänis
isan kaima sareiräun awaram.
4 Ik Anut nukan ämän oi ariaun roat ik iken kiro sarau
pakas o an pak ak pakan oianik, jaun itok wa ra?
5 Karauk ämän oi ariai roat pak Näwäu nukan amakut
pak Pita pak ak akan asiret woiaka epar moin ak pak erek
om rumuk imware manona, kamwareäin. Ik kowaun iken
wariokot orip kouta, akas kamoikaun itok wa ra?
6 Ara, is Barnabas ori iwesar Anut nukan sarau me
rawamuris, karauk sarau mianik, aiauk oumoi, o kau me
jamur ra?
7 Kar marai ro, ko nukasar kar sarau atap mianik, kon
sarau maun ko nukasar nukan aiauk owaun itok ra? Wa,
ko wa keseriäu. Ko marai pakan karar kon aiauk oiäu. Kar
ro ko woia o uku wemara, näu murunuk, ko kiro o wa jeäu
ra? Wa, ko jeäu. Kar ro ko opur kameäu, ko kiro opur
nukan tokou wa jeäu ra? Wa, ko jeäu.
8 Is okoro ämän awarom kiro roat akan ronkat pakas
äiäu wa, owon, okoro ämän äiem kiro Anut nukan sintore
ämänis keseriar äiewon.
9 Moses nukan sintore ämän opok, ko keser jer wewon,
“Bulmakau nukas wit nemauk taienuk taienuk, kon oksau
wa parar mau. Karauk wit nemauk utona, jaura.” *Lo 25:4*

Anut nukas bulmakau mesin karar äiewon ra?
10 Wa, ko ika mesin äiewon. Epar senes, ik sareikaun jer
we mowon. Ko kiro äiewon, owon, o uku wäun ro pak o
owaun ro pak, au sarau mianik, kiro woian o owaun kame
raiäir.
11 Ikes akan totomaka sarwaraun Anut nukan ämän
maromun raroi, ik okoro omnokou pakan osap ak pakan
owaun itok ra?
12 Karauk roat ak sarwarna, akas ak osap sarwaraun
areäi. Keserna, ik ak eposek sarwareäum, okon, ak ik akan
osap sosop ikaun itok.

Utianik, ik ak pak raumoi, ak ik kiro osap ikaun rai
awarau wa. Epar, ik usu sosop ämäiemun, kiro owon, ik
Krais nukan Ämän Eposek apu sor rau utiäum.
13 Ak äpu inok ro ko Anut osap nuriäi ou näwäu owa sarau
miäu ro, ko kiro tup ou näwäu owan o jeäu. Kiro roat ak
Anut jou muraun patan opok opur amkeäi, ak kiro patan
opokan opur jeäi, kiro ak äpu.
14 Kiro senek, Näwäu nukas kiro mesin sakau äiewon,
inok roat ak Anut nukan Ämän Eposek roasiret awareäi,
karauk roasiret kiro ämän roianik, akas ätäi karauk osap
kiro roat sarwaraun araiei.
15 Utianik, is ak kar osap iraun rai wa awareäimin. Is
rusapai jer we mareanik, ak kiro osap is tawa iraun rai wa
awarom. Wa senes wa. Isan ronkat kar ros ak pakan osap
oimin rai äiäu, kiro aru. Isan ronkat is meiäm, kiro eposek.
Is erar sarau miäim, okon, isan woi ereru.
16 Is isakan enip oik jou maun mesin Anut nukan Ämän
Eposek roasiret marau wa, owon, Anut nukas is kiro
sarau maun sakau ämän airowon. O wopur, is kiro Anut
nukan Ämän Eposek roasiret wa marota rai, Anut nukas ik
wasareikaun ses opok, is usu näwäu irai.
17 Is kiro sarau isan ronkat pakas keserita rai, is ätäi kar
osap eposek owam, utianik, is kiro sarau isakan ronkat
pakas mau wa, kiro sarau Näwäu nukasar isan ipiap
murowon.
18 Keseria, is kiro sarau pakan owo osap eposek owam?
Isan ronkat kiro osap eposek kesek, is Anut Nukan Ämän
Eposek maroram, is kiro pakan osap wa oianik, woi ererai.
Is kiro Ämän Eposek roasiret erar maroram, is kiro sarau
pakan aiauk wa oianik, woi näu ererai.

Pol ko roasiret akan sarau ro senek rawon.
19 Is karauk roat akan sarau ro wa, utianik, is isakasar isan
ronkat pakas roasiret erekapu akan sarau ro raim, owon,
kiro onok pakas roasiret sosop Krais siakup imware kowaun
rai, keserim.

20 Is Juda roasiret pak raimin ses opok, is akan amiakap
Juda ro senek raiäim, owon, ak Krais siakup imware
kowaun aka raiäin senek raiäim. Is isakasar akan sintore
ämän inkaruru rawau wa, utianik, is ak pak raumoi, is kar
ro kiro sintore ämän inkaruru raiäu senek raiäim. Kiro
onok pakas, is roat sintore ämän inkaruru raiäi imware
kowaun itok.
21 Is karauk omsau pakan roasiret ak sintore ämän äpu
wa kamuk opok raumoi, is kar ro äpu wa senek raiäim. Kiro
roat ak sintore ämän äpu wa Krais siakup imware kowaun
keseriäim. (Kiro ses opok, is Anut nukan sintore ämän
utau wa, utianik, is Krais nukan sintore ämän tainorianik,
keseriäim.)
22 Is karauk roat ak Jisas mesin akan woiaka sakau wa
miäi, kamuk opok raumoi, is ak senek sakau wäpik sare
raiäim. Is kiro roat akan woiaka sakau wäpik imware
kowaun rai keseriäim. Is roat akan onok owoseäi, taino-
rianik, karauk Krais siakup imware kowaun keseriäim.
23 Is kiro sarau Jisas nukan Ämän Eposek sakau maun
mesin miäim. Is kiro osap eposek Anut nukan Ämän
Eposekus ikaun äiewon owaun sarau moram.

Ak sarau sakau momoi, osap eposek owaiei.

24 Ak äpu, roat kirikiri maun kurtäun opok roat erekapu
kurteäi. Utianik, karar ros kirikiri mareanik, osap oiäu.
Keseria, ak osap eposek owaun sakau kurtewe.
25 Inok roasiret ak kurteanik, osap owaun ak akan
enmaksau sarau sakau nuriäi. Kiro osap owaun karar
ronkateäi. Ak osap eposek owaun kurteäi, utianik, kiro
osap okoro omnokou pakan osap, okon, aru saräi. Utianik,
kiro osap ik owaun sarau sakau moram, kiro wa aru saräi,
orip orip rawai.
26 Keseria, is roat sakau kurteäi senek keseriäim. Ak
apu tuku karar pakas kurteäi, ak wa mäimäineäi senek is
keseriäim. Is roat ipiakas weräiäi kon ipou sepuk sepuk wa
kureäu senek keseriäim.
27 Is isan enimsau sarau sakau nuriäim. Keserita, isan
enimsau ko isan sarau ro senek sareäu. Is keseriäim, owon,
is karauk roasiret Anut nukan ämän aware kureita, kar,
iken Anut nukas is sumkäineirianik, kos is kon osap eposek
wa irai.

10

Pol nukas Juda akan askanai mesin äiewon.

1 O jaiat, okoro isan ronkat kesek: meter iken askanai
ak Moses tainori koin ses opok owosein ätäi ronkatewe.

Meter iken askanai Anut nukas ious ak kururur mareanik,
kamwaronuk, mas an kuremana, koin.
2 Kiro onokus, ak kiro ious pak mas anas pak an join
senek. Kiro ak Moses tainoriäin roat saräun ätär marowon.
3 Ak erekapu kiro o Anut nukan Osous aronuk, jein.
4 Ak erekapu nais kiro an Anut nukan Osous aronuk,
jein. Kiro an aitapau uruas nonuk, jein. Kiro aitapausar
ak tainware potowon. Kiro aitapau Krais nuka karar.
5 Kiro onok keserwon, utianik, iken askanai kamuk, sosop
ak Anut nukan onok tainorau wa, okon, Anut nukas akanun
kasak pemara, akwaronuk, ro wäpik mena om puru opok
meieutoin.
6 Kiro onok erekapu pewon, ik rusapai akan onok aru wa
tainorau rai ätär mukou. Ak akan woiaka onok aru maun
sakau moin, ik ak keserin senek wa keserau.
7 Karauk akas sät eitek akan totok ipiakas ate momana,
jou muriäi senek, ik wa keserau. Meter Anut nukan ämänis
keser äiewon, "Roasiret ak tanemoi, o an pak jeanik, ätäi
Airen roasiret senek sät eitek nukan totok nepukup karäu
manoin." *Kisim Bek 32:6*
8 Ik karauk akas sapum onok miäin senek wa keserau. Ak
sapum onok aru mona, omre karar opokar 23,000 roasiret
meiein.
9 Ik ran Anut Näwäu ate wa aparau. Iken karauk askanai
akas Anut Näwäu ate apari rauna, mänis tukwaronuk,
meiein.
10 Ik wa korkorurau. Iken karauk askanai akas korko-
rurna, Anut nukan sarau eitekus roasiret akwaronuk, meiäi
kos koumara, kiro roasiret akwaronuk, meiein.
11 Kiro onok erekapu ak opok pewon, kiro ik aparaun
totok. Kiro ik onok aru wa tainoraun rai, jer we moin.
Owon, ik rusapai omnokou opok raum, kiro omnokou
pataraun ses siakup rau.
12 Keseria, inok ro ko is sakau tai raim rai ronkatäi, ko
jekuriar rawai. Warnuk, ko onok aru opok ouri nai.
13 Rowe, owo onokus ak ate apwaraun rewaronuk, ak
opok peäu, kiro onok atap wa. Kiro karauk roasiret
opok peäu senekurar. Utianik, Anut nukas orip orip ak
jekur kamwareäu. Ko äpu akan sakau owo senek, okon,
ko kar onok inikernuk, kos akan sakau ate apwareanik,
itimwaraun wa päi. Utianik, ate apwaraun ses kounuk, kos
kar apu sare maronuk, ak sakau tai rawaun itok.

Sät eitek akan o pak Anut nukan o pak.

14 O jaiat, isan woias ak mesin meieäim. Ak sät eitek jou
muriäi onok pakan ute imine manowe.
15 Is ak ronkat eposek orip roasiret awarom, akasar isan
ämän jekur wasarewe.

16 Kiro kap ik Näwäu nukan o jaun ses opok oianik, Anut
‘pere’ aurmoi, wain an jeäum, kis ik Krais nukan karian
pak turur mukiäu. Kiro bret Näwäu nukan o jaun ses opok,
pärärianik, jeäum, kis ik Krais nukan enipsau pak turur
mukiäu.
17 Owon, bret karar rau, ik sosop raum, utianik, kiro bret
karar ik erekapu jeäum, keserianik, ik roasiret enmaksau
karar senek tururiäum.
18 Ak Israel roasiret mesin ronkatware. Ak Anut jou
murianik, patan opok opur makona, jeäin. Kis ak Anut pak
erek tururiäi.
19 Is okoro ämän awarom kiro is sät eitek Airen roasiret
akas jou maraun patan opok opur amkeäi epar rai äiäu wa.
Is kiro sät eitek totok ran epar rai awarau wa.
20 Wa senes wa, kiro Airen roat akas akan sät eitek opok
opur amkeanik, jou mareäi, kiro ak Satan nukan eitek aru
jou morai. Ak Anut wa jou muriäi. Kristen roasiret, ak kiro
Satan nukan eitek aru pak wa tururau rai sakau awarom.
21 Ak Näwäu nukan kap opok an jemoi, ätäi pote Satan
nukan eitek aru nukan kap opok an jeäi, kiro onok itok wa.
Ak Näwäu nukan patan pakan o jemana, ätäi pote, Satan
nukan eitek arun patan pakan o jeäi, kiro itok wa.
22 Ik Näwäu kasak päun kiro onok keseriäum ra? Iken
ronkat iken sakaus kon sakau itimoriäu ra?

Woiaka epar moin roasiret ak karauk roasiret akan sarau ro wa.

23 Ik owo onok keseraun kar ros ik tämukau senek wa.
Kiro epar, utianik, onok erekapus ik sareikaun senek itok
wa. Ik onok erekapu keseraun itok, utianik, karauk onokus
ik Kristen roasiret sakau saräun wa sareikai.
24 Ik ika karar sareikaun wa ronkatäu, ik karauk jaunokot
sarwaraun ronkatäu.
25 Ak owo opur amket opok karauk roat akas aiaukun
surna, akas kau mianik, jaun itok. Ak woiaka oirorer orip
kiro mesin ronkat sosop oinai, poteanik, okoro opur sät
eitek opok makoin rai wa totware ariäu.
26 Owon, ik erekapu äpu, okoro omnokou pak osap
erekapu okoro opok rau pak kiro Näwäu nukan karar.
27 Kar ro kon wou Jisas mesin epar mau wa ros kon owa
o jaun aisonuk rai, potoinam, owo o isonuk, je. Won oirori
moinam, wa totorau.
28 Utianik, kar ros aisai, ‘okoro o sät eitek jou murin
pakan’ aisonuk rai, na kiro ron ämän aisowon roinam, kon
wou aru maun kiro o wa jau.
29 Is akas akan woiaka aru maun kiro onok keseriäi rai,
äiäu wa, ak kiro o jeäi, ak onok aru wa miäi, utianik, is kiro
ron wou aru mai rai keser äiäim.

Utianik, kar ros keser äiäi, “Kar ros is owo o jaun tämarau
wa, owo o jaun mesirwon is jaun itok. Is owon kar ron wou
aru maun mesin ronkatäu?
30 Is o jaun Anut ‘pere’ aurita rai, kar ros is onok aru mom
rai airau senek wa. Owon, amke is Anut ‘pere’ aurianik,
jemin.”
31 Utianik, is sakau awarom, ak owo o jeäi, owo an
jeäi, owo onok keseriäi, kiro Anut nukan enip jou muraun
keserwe.
32 Ak onok eposek mowe. Keserna, Juda roasiret ra, Grik
roasiret ra, roasiret akan woiaka epar moin ra, ak akan
onok aparia, onok aru opok wa oware nai.
33 Isaka keseriäim senek keserwe. Is isakasar isan
enimsau saräun mesin wa ronkateäim, is roasiret erekapu
sarwaraun ronkateanik, ak Krais siakup imware kowaun
keseriäim.

11

1 Is Krais nukan onok tainoriäim senek, akas is apairoinai,
isan onok tainorwe.

Pol nukas tapiaka kururur miäi mesin äiewon.

2 O jaiat, isas onok erekapu ätär maromin ak orip orip
ronkatemoi, tainoriäi. Ak keseriäi, okon, is akanun woi
erernuk, akan enmaka oik jou mareäim.
3 Is ak okoro ämän awaraurim, ak erekapu äpu mowe,
roat ak Krais inkaruru rai, asiret ak roat inkaruru rai, Krais
ko Anut inkaruru rau.
4 Inok ro ko roasiret amiakap kon tapau kurururmara,
Anut auriäu ra, Anut nukan ämän miäu ra, kiro ro ko kon
Näwäu Krais nukan enip tonoi muriäu ra.
5 Utianik, inok asir ko roasiret amiakap kon tapau
kurururau wa, Anut auriäu ra, Anut nukan ämän mareäu
ra, kiro asir ko kon komu nukan enip tonoi muriäu. Inok
asir ko kon tapau kurururau wa, ko kar asir kon tapau
kurum sareäu senek.
6 Keseria, inok asir kon tapau omjos kurururau utai, kon
tapau urik katu patiraura. Inok asir ko kon tapau urik katu
patirai ra, kurum saräi ra, kiro oiok nonuk rai, kon tapau
wou omjos kurururaura.
7 Ro ko kon tapau omjos wa kururur mai, owon, ko Anut
nukan totok senek, ko Anut nukan enip jou orip roasiret
ätär marai. Utianik, asir ko kon ron enip jou orip roasiret
ätär marai.
8 Kiro owon, Anut nukas asiren enipsau oumoi, ro ate mau
wa. Wa senes wa. Ko ron kasakpanak oumara, asir ate
mowon.

9 Anut nukas ro ko asir sarau isanaraun ate mau wa, Anut
nukas ro mesin ronkatemara, ro sarau isanaraun asir ate
mowon.
10 Kiro onokun, asiret ak roat inkaruru rai ätär maraun
akan tapiaka omjos kurururwe. Ak keserna, Anut nukan
sarau eitek apwareanik, ak asiret roat inkaruru rai äpu
maiei.
11 Roasiret ak Näwäu pak pasar rai, asir ko nukarar rawau
wa, ro ran kir ko nukarar rawau wa. Asires ro sareäu, ros
asir sareäu.
12 Kiro epar senes, Anut nukas ron kasakpanak oianik,
asir ate mowon. Utianik, rusapai, ro ko asir pakas peäu.
Utianik, Anut nukasar osap erekapu ate mowon.
13 Akasar akan onok wasarewe. Kar asir roasiret amiakap
kon tapau omjos kurururau wa Anut auriäu, kiro akan
amiakap eposek ra?
14 Anut nukas omnokou pakan roasiret owo senek ate
mowon, ik ätär mukiäu, ro tapau urik rumukäu orip, kiro
oiok naun onok.
15 Utianik, asir tapau urik rumukäu orip kiro kon mer
eposek senes. Owon, Anut nukas kon tapau urik rumukäu
kon tapau kurururaun nuruwon.
16 Inok ros kiro ämän mesin kewaronuk rai, is kiro ro
aurim, ik kar onok wa tainoriäum. Kristen roasiret erekapu
nais ak kar onok wa tainoriäi.

Näwäu nukan o jaun ses

17 Rusapai, is ak sakau ämän awaraurim. Is ak mesin woi
wa ereriäu. Is ak mesin woi aru mou. Owon, akan tururiäi
ses opok, ak onok eposek mau wa, ak onok aru miäi. Ak
aka aka wa isaisanatäiäi.
18 Is kiro onok mesin amke awaraurim, ak tup aparaun
koi tururmana, ak atap atap inäiäi ämän airoin roimin. Kiro
ämän airoin mesin is woi epar mou.
19 Isan ronkat aka aka inäiäi, kiro onokus ak kamuk inok
ro kon wou Anut mesin epar miäu amop ätär mareäu, kiro
itok.
20 Ak koi tururmoi, akan ronkatis akas ika Näwäu nukan
o jem rai ronkateäi, utianik, ak Näwäu nukan o jau wa. Wa
senes, wa.
21 Ak o jaun ses opok ak karar karar woiaka upiäpirmana,
kurte akan o oi jeäi. Ak karauk roasiret päun wa
kamwareäi. Keserna, karauk roat ak o wäpik sou raiäi,
karauk roat ak wain sosop jemana, raiaka käiäu.
22 Ak akan owar o an pak jaun itok wa ra? Akan
ronkat Anut nukan ou kiro erar ou rai owa pemana, karauk
jaunakat osap wäpik oioraka naun rai keseriäi. Is kiro
onok keseriäi mesin owo awarau? Is kiro onok mesin akan

enmaka kämioik wa maram, wa senes wa! Akan onok aru senes.

23-24 Is kiro ämän tamaromin kiro Näwäu nukas irowon. Kiro kesek, kiro pututu Judas nukas iken Näwäu, Jisas kon iwäi jaukut ipiakap muraun ses opok, Jisas nukas bret oumara, Anut ‘pere’ aurmara, pärärianik, äiewon, “Okoro isan enimsau, ak sarwaraun arom. Ak kiro bret jeinai, isanun ronkateirowe.”

25 Bret je kuremana, kap wain an orip oumara, äiewon, “Okoro kap kiro Anut nukan paip awau isan karianas pasar mowon. Karauk omre okoro kap wain jeinai, is mesin ronkatewe.”

26 Ak owo omre opok, kiro bret pak kiro kap wain an jemana, karauk roasiret Näwäu meiewon ämän aware rauna rauna, ätäi Näwäu nuka kowai.

27 Keseria, inok roasir ko onok aru Krais nukan enip tonoi muraun keseriäwos Näwäu nukan bret pak kon wain an kap opok jeäu, kiro roasir Näwäu nukan enipsau karian pak aru miau. Ko ämän orip, tawa ko usu owai.

28 Keserianik, roasiret karar karar amke akan woiaka uru owo senek rau wasareinai, Anut nukan bret pak wain an pak jewe.

29 Inok roasir ko amke Näwäu nukan enipsaun ronkatäu wa, ko erar bret, wain an jeäu, kiro ko Anut nukan amukup ämän orip.

30 Kiro onok keserna, ak karauk sakau wäpik raiäi, karauk sip oiäi, karauk meiäi.

31 Utianik, ik iken woiok jekur wasaremoi, Anut nukan o jam, kiro usu wa owam. Anut nukas ik kiro mesin wa wasareikianik, ik ämän orip rai wa aikai.

32 Utianik, karauk ses opok, ik Anut Näwäu nukas wasareikomara, onok eposek ätär mukaun usu ikiäu. Kesernuk, tawa Anut Näwäu nukas wasaräun ses opok, okoro omnokou pakan roasiret ämän orip äiemoi, kos ik ak pak erek ämän orip rai wa aikai.

33 Keseria, o jaiat, utianik, ak Anut nukan o jaun koi tururia, kurte o wa jau, jaunakat päun kamware rawe.

34 Inok ro ko eparar sou wenuk rai, ko ätäi kon owa pote o jaura. Keseria, ak koi tururna, Anut nukas ak ämän orip wa awarai.

Karauk ämän rau, tawa isakasar ak siarakap koita, kiro ämän jekuram.

12

Anut nukan Osou Näus ik sakau eposek atap atap ikiäu.

1 O jaiat, is ak Anut nukan Osou Näu nukas sarau maun
sakau eposek ak karar karar areäu mesin awaraurim. Is ak
kiro onok jekur äpu maun mesin awarom.
2 O jaiat, aka äpu, meter ak Airen roasiret Anut nukan
ämän rowau wa opok, karauk roasiret akas apu atap atap
pakas rewarona, ak pote sät eitek akan totok ämän wa areai
jou mareäin.
3 Keseria, is ak okoro ämän jekur äpu maun awarom. Kar
ro ko Anut nukan Osou Näu orip kos "Anut, na Jisas aru
mo." keser rai wa äiäu. Kar ep ros "Jisas ko isan Näwäu,"
äiäu senek wa. Kiro ro ko Anut nukan Osou Näusar kiro
ronkat nurunuk, ko wou epar mianik, "Jisas ko isan Näwäu"
äiäu.
4 Osou Näu nukas sakau eposek atap atap ikiäu. Utianik,
kiro Anut nukan Osou karar rau.
5 Anut Näwäu nukan sarau muraun apu sosop rau,
utianik, ik Näwäu karar jou muriäum.
6 Anut nukan sarau muraun ik sakau atap atap orip,
utianik, Anut kararas kon sarau maun kiro sakau atap atap
erekapu ikiäu.
7 Kiro Anut nukan Osou Näu nukasar roasiret karar karar
sakau eposek aka aka sarsaratäun areäu.
8 Anut nukan Osous kar ro ronkat eposek karauk roasiret
awaraun nuriäu. Kiro Osou kararasar kar ro äpu maun
sakau nurunuk, Anut nukan ämän roasiret tamaraun
nuriäu.
9 Kiro Osou kararasar kar ro kon wou epar maun sakau
nuriäu. Kiro Osousar kar ro roasiret sip orip jekwaraun
sakau nuriäu.
10 Kar ro kurur atap atap keseraun sakau nuriäu. Kar
ro Anut nukan ämän roianik, roasiret araun sakau nuriäu.
Kar ro owo osap Osou Näu pakas kowon, owo osap ko pakas
kowau wa, kiro wasareanik, äpu maun sakau nuriäu. Kar
ro ko kar menan ämän atap atap aräun sakau nuriäu. Kar
ro kiro ämän atap atapan onoktapau owo senek äpu mianik,
piriraun sakau nuriäu.
11 Utianik, kiro sakau atap atap Anut nukan Osou Näu
kararasar nukan ronkat pakas koiäu. Kos kon ronkatis
roasiret sakau atap atap areäu.

Ik erekapu tururianik, enmoksau karar senek raiäum.

12 Ro nukan enipsau karar, utianik, kon isou, ipou, tapau,
erekapu tururnuk, kon enipsau karar sareäu. Kiro kesek, ik
erekapu tururta, Krais nukan enipsau karar senek sareäum.
13 Kiro senek, ik erekapu Juda roasiret ra, karauk omsau
pakan roasiret ra, sarau roasiret (slev) ra, roasiret akan
sarau akasar kamwareäi ra, ik erekapu Anut nukan Osou

Näu kararas an joumun. Anut nukas ik erekapu kiro Osou
Näu karar iken woiok uru mukowon. Keseria, ik Krais
nukan enipsau senek karar raum.

14 Ik erekapu äpu, iken enmoksau kiro karar rawau wa,
ko isou, ipou, tapau pak erekapu mamak turur rai.
15 Keseria, isous äiäi, “Is ipou wa, okon, is enipsau pakan
wa,” ko keser äianik, wa manai, kiro pakar pasar rawai.
16 Rauk käus äiäi, “Is amukwak wa, okon, is enipsau
pakan wa,” ko keser äianik, wa manai, kiro pakar pasar
rawai.
17 Utianik, enmoksau erekapu amukwawak kerek sarenuk
rai, kar jejep owose rowai? Ko jejep rowau senek itok wa.
Enmoksau erekapu rauk käu kerek sarenuk rai, sou päi
owose rowai? Ko sou rowau senek itok wa.
18 Iken enmoksau kesenek wäpik, Anut nukasar nukan
ronkat pakas enmoksau opok osap atap atap sarau karar
karar orip marowon.
19 Utianik, iken ipiok ra, isiok ra, karar raunuk rai, iken
enmoksau wa rawai.
20 Ik äpu osap atap atap erekapu tururna, enmoksau karar
rau.
21 Keseria, amukus ipou “Na okoro opok wa rawau, is
karar rawam,” keser aurau senek wa. Tapaus isou “Na
okoro opok wa rawau, is karar rawam,” keser aurau senek
wa.
22 Wa senes, wa. Owo osap iken enmoksau opok rau iken
ronkat kiro osap sakau wäpik äiäum, kiro osap wa raunuk
rai, ik eposek wa rawam.
23 Owo osap iken ronkat eposek wa, jekur kameanik, mer
eposek mako muriäum. Karauk osap ik karauk roasiret
akas aparaun memeswariäu, kiro jekur kameanik, kururur
miäum.
24 Karauk osap iken ronkat kiro eposek senes aparaun
itok, ik jekur wa kamwareäum. Utianik, Anut nukas
iken enmoksau ate mowon. Kos iken ipiok, isiok, tapiok
tururwon. Karauk osap iken ronkat eposek wa kos jekur
kamwareäu.
25 Kesernuk, iken enmoksau atap atap wa inäiäu. Iken
enmoksau karar senek, isiok, ipiok, tapiok wou, aka aka
jekur kamkamoteäi.
26 Utianik, karar osap tätäi ounuk, enmoksau erekapu
tätäi oi potaiei. Utianik, iken ipiok ra, isiok ra, tapiok wou
ra, karauk roat akas aparianik, enip jou mona, kiro iken
enmoksau erekapu nepipirai.

27 Ak rowe. Ak erekapu tururin, kiro ak Krais nukan
enipsau. Ak karar karar kon enipsau senek rai.

28 Anut nukan roasiret kamuk opok, Anut nukas amke,
Jisas nukan ämän oi ariaun roat sare marowon. Ko ätäi
nukan ämän roianik, äräun roat sare marowon. Ätäiar,
ko tamaraun roat sare marowon. Keseria, kos karauk roat
kurur atap atap maun sare marowon. Karauk sip roat
jekwaraun sakau arowon. Karauk ak roasiret sarwaraun
sakau arowon. Karauk ronkat eposek karauk roasiret
kamwaraun sakau arowon. Karauk menan ämän atap
atapus aräun arowon.
29 Akan ronkat roat erekapu Jisas nukan ämän oi ariaun
roat ra? Ak erekapu Anut nukan ämän roianik, araun roat
ra? Ak erekapu tamaraun roat ra? Ak erekapu kurur atap
atap maun roat ra?
30 Ak erekapu sip aru jekwaraun sakau orip ra? Ak
erekapu kar menan ämän atap atapus aräun itok ra? Ak
erekapu kiro ämän piriraun itok ra? Wa senes, wa. Anut
nukas roat karar karar akan sarau maun sakau atap atap
arowon.
31 Utianik, ak Korin roasiret, ak Osou Näu nukan sakau
eposek senes owaun woiakas weanik, ronkat sakau oiäi.
Is rusapai kar onok eposek senes ätär maram. Kiro
onokus karauk onok erekapu itimwareäu.

13

Iken jaunokot mesin woiokos meiäun onok.

1 Is karauk menan roat akan ämän atap atapus pak,
Anut nukan sarau eitek akan ämänis pak areita, utianik, is
karauk roasiret mesin isan woias wa meieita rai, isan ämän
kiro kanam wak ori senek erar jejep täiäi.
2 Is Anut nukan ämän araun sakau orip, is ronkat eposek
senes orip Anut nukan ämäiewon ämän nukan onoktapau
äpu momoi, isan woi epar momin kiro sakau senes, okon,
is omtapau oikuräun itok, utianik, is karauk roasiret mesin
isan woias wa meieita rai, kiro onok keseriäim erar senek.
3 Is karauk roasiret isan osap erekapu ariäim, isan
enimsau karauk roat akas epis makoiraun aroita, meiäm,
utianik, isan woias karauk roasiret mesin wa meieita rai, is
kar osap eposek wa owam.
4 Inok ro ko kon jauk mesin kon wous meieäu, kiro ro
ko wou päurar orip, ko karauk roasiret opok onok eposek
miäu, ko karauk roasiret akan osapun wous wa weäu, ko
nukan enip oik jou muromara, wa nepipiriäu.
5 Ko karauk roasiret woiaka aru maraun ämän aru wa
miäu. Ko nukarar nukan enip oik maun mesin ronkatäun
karauk roasiret akas kon onok tainoraun rai wa keseriäu.
Ko kurte kasak wa peäu. Karauk roasiret akas ko opok

onok aru mona rai, kos ätäi ak opok onok aru maun wa
ronkateäu.
6 Kiro ro karauk roat mesin wous meieäu, ko owo onok
aru keseriäi aparianik, wou wa ereriäu, utianik, owo onok
tuku keseriäi aparianik, wou ereriäu.
7 Kos orip orip karauk roat jekur kamwareäu, ko orip orip
karauk roasiret onok eposek maun mesin wou epar miäu,
ko orip orip wou erer orip owo onok eposek karauk roat
akas ko opok keseraun kame raiäu, karauk roat akas ko
usu nuruna, ko orip orip sakau tai raiäu.
8 Kiro karauk roasiret mesin woiakas meiäun onok, ko wa
utai. Wa senes, wa. Ko orip orip keseriar rawai. Utianik,
Anut nuka pakan ämän roat akas roianik, areai kiro orip
orip wa rawai. Roat akas kar menan ämän atap atapus
areai, Anut nukas ak tämarai. Iken äpu miäum onok nais
ämäiäi.
9 Rusapai, ik Anut nukan ämän onoktapau erekapu äpu
wa, eteinanak karar. Ik Anut nukan ämän eteinanak karar
areäum.
10 Utianik, tawa, Krais koianik, osap erekapu eposek
sarenuk, osap karar karar ik rusapai äpu moram, kiro
eteinanak atap atap inäiäi.
11 Meter is mokoinak opok isan ämän, isan ronkat, mokoit
akan senek. Rusapai is ro näwäu, is mokoit akan onok wa
tainoram.
12 Rusapai, ika Anut nukan neputapau siror opokas
apariäum senek, ik Anut jekur äpu mau wa raum, omre
tawa päi ses opok, kon nepu amop aparam. Rusapai, is ko
eteinak äpu, utianik, kiro omre päi ses opok, is Anut nukas
is äpu muriäu senek, isas ko erekapu äpu muram.
13 Rusapai, onok 3 orip, orip orip rai. Kiro Anut mesin
woiaka epar miäum pak, kiro osap tawa päun kameäum
pak, iken woiokos karauk roasiret mesin meieäum pak.
Utianik, iken woiokos karauk roasiret mesin meieäum, kiro
onok näwäu senes.

14

Ik roasiret Anut nukan ämän tuku awarau.

1 Keserianik, akan woiakas karauk roasiret mesin meiäun
orip orip sarau sakau mowe. Ak Osou Näu nukan sakau
atap atap owaun woiaka sakau mowe. Utianik, kiro onok
Anut nukan ämän roasiret awaraun woiaka sakau senes
mowe.
2 Inok roasir ko karauk menan ämänis areäu, kiro ko
karauk roasiret awarau wa, ko Anut karar auriäu, owon,
kar ros kon ämän onoktapau äpu wa miäu. Ko Anut nukan
Osou Näu nukan sakaus ämäiwan epar ämän ariäu.

3 Utianik, inok roasir ko roasiret Anut nukan ämän
akan ämänis awareäu, kiro ron ämänis kiro roasiret akan
woiaka Anut mesin sakau maromoi, onok eposek keser-
aun woiaka siräi mareanik, akan woiaka päurar rawaun
mareäu.
4 Inok roasir ko karauk menan ämänis ämän mareäu
kiro ämänis kiro ro nukan wou Anut mesin sakau muriäu,
utianik, inok roasir Anut nukan ämän roasiret akan ämänis
awareäu, kos nais kiro Kristen roasiret erekapu akan
woiaka sakau mareäu.
5 Isan ronkat, ak erekapu karauk menan ämänis äräiei
kiro eposek, utianik, is ak Anut nukan ämän roasiret akan
ämänis awaraun rai sakau ronkatem. Inok roasir ko Anut
nukan ämän roasiret amop awareäu, kon saraus kiro ro
ko karauk menan ämänis areäu sarau itimoriäu. Karauk
menan ämänis Anut nukan ämän roasiret awaraun kiro
itok wa, utianik, karauk roat kiro ämän ätäi piriraun rauna
rai, kiro itok, pirirna, Kristen roasiret erekapu sarwareäu.
6 O jaiat, ak kiro ämän mesin jekur ronkatewe. Is ak
rawa koumoi, karauk menan ämän atap atapus awaroita
rai, kiro ämän roumoi, äpu maun itok ra? Wa senes, wa!
Kiro ämänis ak wa sarwarai. Utianik, is karauk ämän Anut
nukas is amop ätär murowon akan ämänis awaram, is ak
ronkat eposek aram, is Anut nukan ämän amop awaram, is
kar ämän eposek tamaram, kiro ak sarwaraun itok.
7 Ak kiro osap totok wäpik jejep täiäi keseriar ronkatewe.
Gita ra, or ra, roat akas ewarar wena, kiro osap jejep jekur
wa peäu. Owo sir wäun kon pätu oinam, gita weta, jejep
eposek penuk, roasiret roiäi.
8 Kiro keseriar, weräiäun ses opok, weräiäun pupu jekur
wa urna rai, marai roat ak weräiäun osap owose jekur
maiei?
9 Ak ran kesenek, ak karauk menan ämänis roasiret äpu
wa awarona, ak kiro ämän onoktapau owo senek rau wou
wäiei. Akan ämän erar omnokou opok nai.
10 Epar senes, okoro omnokou opok ämän atap atap sosop
rau, utianik, ak erekapu onoktapau orip.
11 Kar ros is kon ämän onoktapau äpu wa aironuk rai, kon
ronkat is kar menan ro äiäi, isas ran ko kar menan ro äiäm.
12 Ak ran kesenek, ak Anut nukan Osou nukan sakau atap
atap owaun ronkat sakau miäi. Keseria, ak Kristen roasiret
sarwaraun kiro Osou Näu nukan sakau owaun sarau sakau
mowe.
13 Kiro onokun, inok ro ko karauk menan ämän areäu, ko
kiro ämän ätäi piriraun sakau owaun Anut aurai.
14 Utianik, ak jekur ronkatewe, is karauk menan ämänis
Anut auram, kiro isan osou karar auriäim, isan ronkat erar
raiäu.

15 Keseria, is owosäm? Is Anut auraun, is isan ämänis
Anut aurita, isan osou ronkat orip erekapu ko aurita,
roasiret rowaiei. Is Anut jou murianik, sir waun isan osou
ronkat pak erek sir wäm.
16 Utianik, nan osous kar menan ämänis Anut auram, kar
ro ko na siatap tane raiäu, owose roumara, epar äiäi? Ko
nas aremon äpu wa.
17 Nas Anut ‘pere’ auriäum, kiro eposek, utianik, kar ro
na siatap tane rau kiro ko isanarau wa.
18 Is Anut ‘pere’ aurim, owon, omre orip orip is karauk
menan ämänis auriäim. Epar, is ak erekapu itimwareäim.
19 Utianik, roasiret Anut nukan ämän rowaun tup aparau
kouna, ämän eteinak akan ämänis ak rowaun senekur
awaram. Utianik, kar menan ämän sosop ak äpu mau senek
wa kiro ak awaraun itok wa.
20 Jaiat, ak mokoit akas ronkateäi senek wa ronkatäu. Ak
mokoinakut onok aru wa miäi senek rawe, utianik, roat
näunäu akan ronkat orip rawe.
21 Anut nukan sintore ämän buk opok meter Aisaia nukas
keser jer wewon,
“Näwäu nukas äiewon, ‘Is karauk omsau pakan roat isan
ämän awaroita, akas akan ämänis isan roasiret awaraiei. Is
karauk omsau pakan roasiret akan oiaksaus ak awaram. Is
keseram, utianik, ak isan ämän wa rowaiei.’ ” *Aisaia*
28:11,12
22 Keseria, karauk menan ämänis areai onok kiro onok
atap Anut nukan sakaus ätär maraun keseriäu. Utianik,
kiro onokus roat akan woiaka Jisas mesin epar mau wa
Anut nukan sakau ätär mareäu. Utianik, Anut nukan ämän
akan ämänis aräun onok kiro roasiret akan woiaka Jisas
mesin epar moin amop tamareäu.
23 Keseria, tup aparaun omre opok, roasiret erekapu koi
tururna, akas erekapu menan ämän atap atapus arena,
karauk roasiret akan woiaka epar mau wa ak ran erek
pemana, kiro ämän atap atap roumana, äiäiei, “Kiro roat
ak raiaka käienuk, keseri rai?”
24 Utianik, ak Anut nukan ämän amop awarona rai, kar
ro ko wou epar mau wa ra, kar kasikan ro ra, ko kiro owa
päi, kiro ämänis kon waukauk mukus senek wenuk, ko äpu
mai ko onok aru miäu ro. Kiro ämän ko rowaies, kon onok
erekapu wasare murai.
25 Kon owo onok wou uru ämäi rau amop saräi. Keseria,
ko uou sur wemara, Anut jou murianik, awarai, “Epar
senes, Anut ak pak rau.”
26 O jaiat, is ak kiro onok keseraun awarom, ak tup
aparaun koi tururia, ak owosäiei? Ak erekapu sarau orip.

Kar ro ko sir wäi, kar ro koi Anut nukan ämän tamarai,
kar ro ko kar ämän Anut nukas ko auruwon awarai, kar ro
ko kar menan ämänis ämän mai, kar ro ko kiro ämän ätäi
pirirai. Ak kiro onok erekapu keseraiei, kiro Anut nukan
roasiret sarwareanik, sakau maraiei.
27 Inok roasiret ak karauk menan ämänis aräun, ro
sosopus wa aräu, oirororo ra, roat 3 oripas aräiei, kiro itok.
Ak ämän wa poutotonäiäu. Karas are kurenuk, karas ruris
keserwe. Kar ros kiro ämän onoktapau pirir mai.
28 Utianik, kar ro kiro ämän onoktapau piriraun itok
warnuk rai, kiro ro kar menan ämänis areäu ro wa aräu,
asor rawai. Ko kon ronkat pakas Anut pak päurar äräura.
29 Anut nukan ämän roianik, aräun roat oirororo ra, 3 orip
karar karar siräi arena, karauk roasiret rai akas kiro ämän
wasarewaraiei.
30 Utianik, Anut nukas kar ro kiro opok tane rawai, ämän
awau nurunuk rai, kiro ro siräi arenuk, amke arewon ro ko
asorai.
31 Ak erekapu karar karar Anut nukan ämän roasiret
marona, keseria, roasiret erekapu ak ämän äpu momana,
akan woiaka onok eposek keseraun siräi marai.
32 Inok roat ak Anut nukan ämän roasiret mareäi ak
akasar akan oiaksau jekur kamäiei.
33-34 Owon, Anut ko sarau erekapu tuku miäu, ko sarau
sepuk sepuk wa miäu. Ko wou päurar orip sarau miäu.
Kesernuk, ik kon onok tainorau.

Karauk Anut nukan roasiret mena atap atap tururiäi
senek, akan tup aparaun ses opok ran, asiret ak wa araiei,
ak asor rawaiei. Ak inikwarna, ak ämän wa maiei. Ak roat
akan inkaruru rawaiei. Kiro iken Juda akan sintore ämänis
keser äiewon.
35 Ak owo ämän onoktapau äpu wa, kiro äpu maun akan
komurakat akan owa totwarona, awaraiei. Utianik, roasiret
erekapu turur rauna, kar asires siräi ämän mai, kiro onok
aru senes.
36 Ei, ak Korin menan roasiret, akan ronkat Anut nukan
ämän ak pakas onoktorowon ra? Akan ronkat kon ämän ak
opok karar kowon ra? Wa senes, wa.
37 Kar ron ronkat is Anut nukas kon ämän roasiret
awaraun sakau irowon ra, Osou Näus kar sakau eposek
irowon äienuk rai, kos okoro ämän jer we marom kiro
Näwäu nukan sintore ämän äpu mianik, awarai.
38 Utianik, kiro ro isan ämän jer wemin wa tainornuk rai,
ak kon ämän wa tainoraiei.
39 O jaiat, keserna, ak akan woiakas roasiret Anut nukan
ämän maraun sakau mowe. Utianik, ak karauk roasiret
karauk menan ämän atap atapus aräun wa tämarau.

40 Utianik, ak tup aparaun ses opok, karauk roasiret
sarwaraun ronkateanik, onok eposek jekur tainorwe.

15

Krais ko meiemara, ätäi siräiwon ämän

1 O Jaiat, is ak meter kiro Anut nukan Ämän Eposek
maroita, roianik, akan woiaka sakau moin, rusapai, ätäi
kiro ämän ronkatäun awarom.
2 Ak kiro Ämän Eposek mareäimin jekur roianik, sakau
atona rai, kiro Anut nukas ak imwareäu. Ak kiro wa
keserna rai, akan woiaka kiro erar epar moin.
3 Is kiro Ämän Eposek amke awaromin, isaka amke
oumoi, rusapai ak arom. Kiro ämän onoktapau näwäu.
Kiro Krais iken onok aru jäkäi mukaun meiewon. Anut
nukan ämänis meter äiewon siar keserwon.
4 Ko meienuk, up kurein omre 3 opok, ko ätäi awau
siräiwon. Anut nukan ämänis meter äiewon siar keserwon.
5 Ko siräimara, Pita amukup pewon. Kesermara, kon
tamareäwon roat 12 orip amiakap pewon.
6 Keseria, kiro roasiret sosop akan woiaka ko mesin epar
moin amiakap penuk, aparin, akan namba 500 itimorwon.
Kiro roasiret akan amiakas ko aparin karauk rusapai rai,
karauk meiein.
7 Keseria, ko Jems amukup penuk, aparwon. Kesermara,
kon ämän oi ariai roat erekapu amiakap penuk, aparin.
8 Roasiret akan woiaka epar moin erekapu apari kurena,
is ran amiap rusapai penuk, aparmin. Is karauk ämän oi
ariai roat pein senek kiro apu pakas päu wa.
9 Anut nukan ämän oi ariai roat kamuk is enim jou näwäu
wa. Anut nukan roasiret akas is ko Jisas nukan ämän oi
ariäu ro rai äiäu wa, owon, isas meter roasiret akan woiaka
Jisas mesin epar moin aru mareaimin.
10 Utianik, Anut nukas kon wou näu oripas is sareirianik,
is kon ämän oi ariaun sare murowon. Anut nukas is erar
sareirau wa, is sarau sakau senes mianik, karauk Jisas
nukan ämän oi ariai roat erekapu itimware raim. Utianik,
isan sakaus kiro sarau mau wa, Anut nukasar kon wou näu
oripas is sakau ironuk, kiro sarau mururam.
11 Anut nukan ämän isas maroram ra, karauk akas
marorai ra, ik kiro Anut nukan ämän karar mareäum. Ak
roianik, woiaka epar miäi.

Ik erekapu meieanik, ätäi siräiäm.

12 Ik Krais ko meiemara, ätäi siräiwon ämän awarota,
roiäi. Keseria, ak kamuk karauk roat akas owon “Roasiret
meiäi ak ätäi wa siräiäiei” rai äiäi?

13 Roasiret meiäi ätäi wa siräiäiei ämän epar warnuk rai,
kiro Anut nukas Krais ätäi siräi murau wa.
14 Anut nukas epar Krais siräi murau warnuk rai, Anut
nukan ämän eposek mesin aware ariram kiro onoktapau
wäpik, ak ko mesin woiaka epar moin ran onoktapau
wäpik.
15 Kiro ämän ko siräiwon mesin awareäum epar warnuk
rai, karauk roasiret akas ik Anut mesin sät ämän miäum
rai äiäun itok, owon, ik Anut nukas Krais meienuk, ätäi
siräi muruwon rai awareäum. Utianik, roasiret meiein ätäi
siräiäu senek warnuk rai, kiro epar Anut nukas Krais siräi
murau wa.
16 Anut nukas roat meiäi ätäi wa siräi mareäu, kiro ämän
epar rai, Anut nukas Krais ätäi siräi murau wa.
17 Anut nukas Krais siräi murau wa maro, akan woiaka
Krais mesin epar moin kiro erar mowoi, ak akan onok aru
opokar rawoi.
18 Keserianik, kiro roasiret akan woiaka Krais mesin epar
mianik, meiein ak wasarein. Anut nukas ak imwarau wa.
19 Ik Krais mesin woiok epar mianik, kos ik opok onok
eposek mukaun kame raum. Utianik, kiro onok eposek ik
opok keseraun okoro omnokou opok karar kame rawam,
karauk roasiret akas ik apaikianik, äiäiei “Wopurut! Kiro
roasiret ak erar sarau sosop mianik, meiäiei.”
20 Utianik, kiro ämän epar senes. Anut nukas Krais ätäi
siräi mowon, ko awau woian o senek amke siräiwon, okon,
ik äpu roasiret meiein erekapu siräi marai.
21 Kar ros meiäun onok amop mowon, keseriar kar ros
ätäi siräiäun apu sarewon.
22 Roasiret ak Adam pakas pein, okon, ak ko senek
meiäiei. Kiro onok senek, roasiret ak Krais pak pasar rai
ak ko senek ätäi awau siräiäiei.
23 Utianik, ak karar karar akan siräiaun ses opokar
siräiäiei. Amke Krais awau woian o senek siräiewon. Tawa,
ko ätäi kounuk, kon roasiret nais siräiäiei.
24 Keserna, omnokou wasaräun omre kowai, Krais nukas
kamwareäin roat näunäu pak roat enmaka orip pak roat
sakau orip pak akan sakau erekapu aru marai. Kesermara,
kos osap erekapu kamwaraun kon momok, Anut nukan
ipokup murai.
25 Rusapai Krais nukas okoro omnokou kame rawai pote,
Anut nukas kon iwäi jaukut erekapu itimwareanik, kon isou
inkaruru murai.
26 Kon iwäi jaunakat erekapu aru sareanik, meiena, kos
meiäun sakau nais itimorai.
27 Owon, Anut nukan ämänis keser äieu, “Anut nukas
osap erekapu kon isou inkaruru mowon.” *Sam 8:6*

Kiro amop senes. Anut nukasar osap erekapu Krais
nukan isou inkaruru mowon. Keseria, ik epar äpu, Anut
nukasar ko Krais nukan isou inkaruru rawau wa.
28 Kiro osap erekapu Krais nukas kamäun kon isou
inkaruru monuk, Krais nukasar nuka Anut nukan inkaruru
rawai. Amke Anut nukas osap erekapu kon mokoin
isou inkaruru mowon. Utianik, tawa ätäi mokoi nukasar
momokun inkaruru raunuk, Anut nukas kiro osap erekapu
kamäi.
29 Ak rusapai kiro onok mesin ronkatewe. Karauk roat
jaunakat meiena, akan jaunakat meiein sarwaraun akan
enmaka atea, Krais nukan enip pakas an joiäi. Karauk roat
akas Anut nukas roat meiäi ätäi awau wa siräi marai äiäi.
Akan ämän eparnuk rai, kiro roat ak jaunakat meiein mesin
an joiäi ak owon keseriäi?
30 Utianik, is rusapai, ik mesin awarom. Meiein roat ätäi
wa siräiäiei maro, ik owon orip orip Anut nukan ämän
maraun usu oi ariäum?
31 O jaiat, is ak epar senes awarom, is omre orip orip
karauk roat akas is iworona, meiäm ra, wa ra, ronkateanik,
sarau moram. Ak erekapu iken Näwäu, Jisas Krais pak
pasar rai mesin isan woi ereru, okon, is kiro ämän ak opok
ämäi mau senek wa.
32 Utianik, isan ronkat kiro, okoro omnokou pakan osap
mesin woias meieäim maro, is okoro Efesas menan roat ak
kurukan opur sei senek pak weräianik, owo osap owam?
Rowe, roasiret meiäi ätäi wa siräiäiei maro, ik äiäu,

"Ik rusapai nepipirmoi, o an pak jau, owon, ik ariwa
meiäm." *Aisaia 22:13*

33 Ak karauk roat inikwarona, wa sätwarau. Ak onok aru
miäi roat pak tämuräiena, kiro roat akas akan onok eposek
aru maraiei.
34 Ak akan onok eposek meter miäin ätäi ronkateinai,
onok aru utowe. Is akan oioraka naun okoro ämän awarom,
owon, akan karauk roasiret ak Anut äpu wa.

Iken enmoksau ätäi awau siräiäiei.

35 Utianik, karauk roat akas keser totwaraiei, "Roat
meiäiei, Anut nukas ätäi owose siräi marai? Akan enmak-
sau owo senek saräiei?"
36 Kiro ronkat wäpik roat akan ämän! Ak äpu, ak o uku
weäi, kiro o uku omnokou uru wa nokoutirinuk rai, tu awau
wa päi.
37 Kiro owo o uku weäi kon näu orip wa weäi. Ak o uku
karar weäi. Ak atum uku ra, saki uku ra weanik, ak akan
uku karar weäi.
38 Utianik, Anut nukasar akan näu atap atap sare mariäu.
Kos uku atap atap kon näu atap atap ariäu.

39 Enmaksau erekapu karar wa. Roat akan enmaksau
atap, opur akan enmaksau atap, ai akan enmaksau atap,
was akan enmaksau atap.
40 Omar oikan osap akan enmaksau atap, omnokou pakan
osap ran akan enmaksau atap. Utianik, omar oikan osap
akan mer atap, omnokou pakan osap akan mer atap.
41 San kon merek atap, keir kon merek atap, pai raut karar
karar akan merek nais atap atap.

42 Kiro senek, tawa, roasiret meiein ätäi siräiäiei, kiro o
uku senek. Enmaksau up kureäi kiro nokoutirianik, poom-
reäu, enmaksau siräiäu atap kiro nokoutirianik, poomreäu
senek wa.
43 Enmaksau up kureäi, kiro ukun orip sakau wäpik,
enmaksau ätäi siräiäu kiro eposek sakau orip.
44 Kiro enmaksau up kureäi kiro omnokou pakan, kiro
enmaksau siräiäu kiro omar oik rawai.

Omnokou pakan enipsau raunuk raroi, omar oikan enip-
sau nais raiäu.
45 Anut nukan ämän meter jer we moin, keser äiewon,
“Anut amke kar ro Adam ate monuk, kiro ro ko okoro
omnokou opok rawaun sarewon.” *Stat 2:7*

Utianik rusapaian Adam kiro atap senes kos omar oik
awau orip orip rawaun sakau ikowon.
46 Anut nukas koteteip omar oikan enmoksau ikau wa,
amke omnokou pakan enmoksau ikowon. Tawa ik omar
oikan enmoksau ikai.
47 Amkewan ro Adam ko okoro omnokou pakan pewon.
Anut nukas omnokou oianik, ate mowon. Rusapaian ro ätäi
sirawon ko omar oikan enipsau orip.
48 Okoro omnokou pakan roasiret, ak kiro omnokou ate
mowon ro senek. Utianik, omar oikan roasiret ak kiro omar
oikan ro senek saräiei.
49 Ik rusapai kiro omnokou pakan ro senek raum, keseriar
tawa ik omar oikan ro rau senek rawam.
50 O jaiat, is ak epar senes awaron, okoro omnokou
pakan roasiret ak omnokou pakan enmaksau orip ak Anut
nukan kameäu mena omar oik toneanik, kiro pakan osap
eposek wa owai, wa senes wa. Osap poomreäwos, osap wa
poomreäu wa owai.
51 Ak rowe, is ak kar ämäiwan ämän eposek awaraurim.
Ik erekapu wa meiäm, utianik, iken enmoksau ätäi atap
pirirai.
52 Kiro amiok sipakariäum senek kurte keseram. Tawa
Anut nukan sarau eitekus pupu ruris rau urunuk, kiro onok
keserai. Pupu urunuk, roumana, meiein roat ätäi siräiäiei,
ätäi wa aru maiei, ak erekapu atap etäiäiei.

53 Kiro enmaksau poomreäi etäimana, eposek orip orip
rawaiei. Kiro enmaksau meiein etäimana, awau orip orip
rawaiei.
54 Kiro onok kesernuk, epar senes kiro ämän Anut nukan
buk opok rau epar peu. Kiro keser äiewon, “Meiäun sakau
Anut nukas erekapu aru murianik, itimorwon.” *Aisaia 25:8*
55 “Meiäun onok kon sakus inok itimoriäu? Meiäun onok
kon sakaus inok tätäi nuriäu?” *Hosea 13:14*
Kos kar ro itimorau senek wa. Rusa kon sakau erekapu
manowon.
56 Meiäun onok kon sakaus kiro roasiret onok aru miäi
tätäi ariäu. Onok aru kon sakau kiro sintore ämän pakan
oiäu.
57 Utianik, ik Anut ‘pere’ aurmoi, kon enip jou murau,
owon, Anut nukas iken Näwäu, Jisas Krais äsimornuk, kos
ik sakau ikonuk, ik kiro marai itimoriäum.
58 O jaiat, is ak mesin woias meieäim. Keseria, ak sakau
tai rawe. Ak kar osap inikerna, ak onok aru opok wa
rewarai. Ak orip orip Näwäu nukan sarau mowe. Owon,
ak äpu ak Näwäu pak pasar rauna, akan sarau miäi kiro
wa wasaräi.

16

Pol nukas aiauk karauk jaunakat araun rai awarowon.

1 Is rusapai kiro aiauk akas turur mona, Anut nukan
roasiret Jerusalem mena rai araun awaraurim. Is meter
Galesia provins pakan roasiret akan woiaka epar moin kiro
onok ätär maromin senek ak nais kiro onokur tainorwe.
2 Ak erekapu akan sarau pakas aiauk oiäi. Keserna,
tup näu opok ak karar karar akan aiauk owo senek oin
inäinai, karauk akan owa mowe. Keserna, is koita, ak aiauk
tururaun sarau wa maiei.
3 Akasar karauk roat kiro aiauk turur moin Jerusalem näu
mena oi potaun sare marowe. Is ak siarakap koita, is kar
pas Jerusalem roasiret akas kiro roat äpu maraun jer we
mareanik, aroita, oi potaiei.
4 Utianik, isan ronkat is ak pak potaun sarau orip raroi, is
ak pak erek potam.

Pol nukan ronkat

5 Is Masedonia provins potam. Is kiro pakas potoita, ak
rawa kowam.
6 Is ak pak pote omre rumukur rawam. Is äpu wa, is roros
ses opok ak pak rawam ra, wa ra. Keserita, is ak utware
manaurita, isan manaun ses opok, ak is sareiraiei.
7 Is ak pak omre katu rawau utom. Anut Näwäu nukan
ronkat, is kiro opok omre rumukur rawaun aironuk, is ak
pak omre rumukur rawam. Warnuk, wa.

8 Utianik, is Efesas mena raita, Pentikos* omre päi.
9 Owon, Anut nukas okoro Efesas menan roasiret sarwa-
raun apu im tuewon. Is roasiret akan woiaka epar maun
sakau näwäu irowon. Utianik, karauk roat akas is pak iwäi
morai.
10 Timoti ko ak rawa potonuk, akas ko ‘pere’ aurianik,
imäi jekur kamewe. Ak kiro onok keserna, ko wa iminäi,
owon, ko is Näwäu nukan sarau miäim senek kos nais mora.
11 Keseria, akas kar ro inikerna, kos Timoti ko ro tenemai
rai, mekesuk wa nurai. Ak ko ätäi manaun omre opok jekur
isanarwe. Ko ätäi is rawa kowaurnuk, ak ko isanarna, ko
wou päurar orip kowai, owon, is ko pak karauk jaunokot
pak erek kowaun kamware raim.
12 Rusapai is iken jaunok, Apolos mesin awaraurim. Is
ko karauk jaunokot pak ak koi apwaraun sakau auriäimin,
utianik, ko rusapai ak koi apwaraun wou ererau wa. Tawa
ak koi apwaraun apu raunuk, ko epar kowai.
13 O jaiat, ak jekur aparwe. Akan woiaka epar moin sakau
atowe. Ak wa iminäu, sakau tai rawe.
14 Akan jaunakat mesin orip orip woiakas meienai,
sarwarowe.
15 O jaiat, ak Stefanas kon tupsiu pak äpu. Akaia provins
opok kiro tupsiu akteteip woiaka epar moin. Ak Anut nukan
roasiret sarwaraun karar sarau sakau miäi.
16 Ak kiro onok keseriäi roat akan ämän jekur tainoraun
rai sakau awarom. Ak kiro roat senek pak karauk roasiret
ak pak sarau miäi akan inkaruru rawe.
17 Stefanas, Fortunatus, Akaikus akas is koi apairona, isan
woi ereru, owon, is äpu ak erekapu is koi apairau senek itok
wa. Akas akan omoi oumoi, is koi apairoin.
18 Ak is sareiroin, okon, isan woi näu sareäu, meter akas
ak sarwarna, akan woiaka nais näu sarein. Ak äpu, kesek
roat ak enmak orip, okon, akan ämän tainorwe.

Pataraun ämän

19 Esia provins pakan roasiret akan woiaka epar moin
akas ak ‘pere’ awaroi. Akwira, Prisila ori pak roasiret akan
woiaka epar moin akas awan owa tururia, akas Näwäu
nukan enip pakas ak ‘pere’ awaroi.
20 Iken jaunokot is pak rai akas ran erekapu ak ‘pere’
awaroi. Ak aka aka woiakas meiäun ätär maraun ipiak
atotowe.
21 Is Pol, is okoro ‘pere’ ämän isan ipiasar jer we marom.
22 Utianik, inok roasir ko Näwäu mesin wous meiäu wa,
is Anut aurta, kos kiro roasir aru muraura.
Is äiem, “Näwäu, na koi!”
23 Iken Näwäu, Jisas nukas kon wou näu oripas ak
sarwareanik, ak pak rawai.

24 Ak erekapu Jisas Krais pak pasar rai, okon, is ak
erekapu mesin woias meieäim. Epar.

2 Korin
Okoro puk nukan onoktapau

Pol ko Masedonia provins pote rai rai, ätäi Korin roasiret jer we marowon. Taitas nukas koi Pol keser auruwon, “Nas amke Korin roasiret jer we marowon. Karauk roasiret akas nan ämän roianik, akan woiaka ätäi piririn, utianik, karauk roasiret ak nan ämän rowau utomoi, akas keser äiein, ‘Pol ko Jisas nukan ämän roasiret tamariäu ro epar wa.’ ” Pol nukas kiro ämän roumoi, ätäi Korin roasiret keser jer we marowon. “Ak karauk roasiret isan ämän roianik, akan onok aru pakan pirirmoi, akan woiaka epar moin, kiro eposek. Ak Anut nukan ämän sakau ate rawaiei. Akas pak karauk Anut nukan roasiret Jerusarem näu mena osap wäpik rai sarwaraiei. Is Jisas nukan ämän tamariäimin ro epar senes. Karauk roasiret ak isan ämän rowau wa, is ak pak ämän orip.”

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-11 Pol nukas Korin roasiret woiaka ereraun ämän awarowon.
1:12–7:16 Pol nukas Korin roasiret ak Jisas nukan onok tainoraun rai awarowon.
8:19:15 Pol nukas kiro pakan roasiret ak akan osap turur mianik, Juda roasiret osap wäpik Jerusalem rai araun awarowon.
10:1–13:10 Roasiret ak Pol nukan ämän roumoi, akan woiaka Jisas mesin epar maun ko keser awarowon, “Is Jisas nukasar kon ämän roasiret tamaraun sare murowon.”
13:11-13 Pol kon ämän patarwon.

1 O jaiat, okoro jer kiro is Pol nukas jer we marom, Anut nukan ronkatisar is Jisas Krais nukan ämän oi ariaun ro sare murowon. Iu Timoti ories ak Anut nukan roasiret Korin menan pak Akaia provins pakan pak jer we maromur.
2 Iken momonek, Anut pak iken Näwäu, Jisas Krais ori awas awan woiawa näu oripas ak sarwareanik, akan woiaka päurar rawaun araieir.

Anut nukas Pol eposek sarewon mesin kos Anut nukan enip oik jou muruwon.

3 Anut ko iken Näwäu, Jisas Krais nukan eit, pak kon momok. Ik erekapu Anut nukan enip oik jou murau. Ko iken momonek, ko ik mesin wouti mianik, sareikeäu. Ko woiaka päurar rawaun nukan onoktapau.
4 Kos ik usu orip rauta, iken woiok päurar rawaun sareikeäu. Keseriar, ikes pak iken woiok päurar oripas

karauk roasiret usu orip rai akan woiaka päurar rawaun
sarwaraun itok.
5 Krais nuka usu näwäu ämäiwon senek, ik nais keseriar
ämäiäum, utianik, ik Krais pak pasar raiäum, okon, Anut
nukas ik orip orip woiok päurar rawaun sakau ikiäu.
6 Utianik, ik usu outa rai, kiro Anut nukas ak imwaraun
akan woiaka päurar rawaun keserai. Kiro onokus, Anut
nukas iken woiok päurar rawaun sakau ikonuk rai, ak ik
apaikianik, akan woiaka nais päurar saräiei. Anut nukas
akan woiaka päurar rawaun marai. Keseria, ak ik usu
ouram senek ouna rai, ak sakau tai rawaiei.
7 Ik ak sakau tai rawaun ronkat sakau miäum, owon, ik
äpu, ak ik pak erek usu oiäum, keseriar, ak woiaka päurar
rawaun sakau erek owaiei.
8 O jaiat, ik kiro usu Esia provins opok oumun mesin
awaraurum. Usu näwäus ik erekapu tonoike monuk, iken
sakau itimorwon. Keseria, iken ronkat ik okoro omnokou
opok wa rawam meiäm rai ronkatemun.
9 Kiro epar, iken ronkat kiro onok pakas ik meiäun rai
kesermun, utianik, kiro onok ik opok pewon, owon, iken
sakaus ik sareikau senek wa äpu maun keserwon. Anut
nukas karar ik sareikaun itok. Kos roat meiein ätäi kon
sakaus siräi mareäu.
10 Anut nukas kon sakaus ik meiäuruta, imäikowon. Ik
tawa usu orip kos ik ätäi imäikai. Iken ronkat ko opok
sakau mota, ik usu orip kos orip orip ik imäikai.
11 Akas ik sareikaun Anut auriai, okon, ko ik imäikai.
Roasiret sosop ik mesin Anut aurna, ko roumoi, kon wou
näu oripas ik sareikai. Kesernuk, Anut nukas ik eposek
sareikonuk, roasiret sosop aparmana, akas Anut ‘pere’
auraiei.

Pol ko Korin menan roasiret sätwarau wa.

12 Ik woiok erer orip kiro ämän awarom. Owon, iken
woiok uru okoro ämän awaraurim kiro epar senes ik äpu
mom. Ik onok tuku eposek roasiret amiakap miäumun.
Anut nukas ik mesin wou ereraun ikes kiro onok eposek
miäumun. Ik kiro onok eposek iken omnokou pakan
ronkatis owau wa. Anut nukasar kon wou näu oripas ik
sareikonuk, ik kiro onok tuku eposek roasiret erekapu akan
amiakap keseriäumun, utianik, ik aka Korin roasiret akan
amiakap kiro onok tuku eposek senes keseriäumun.
13 Ik ak ämän ninareanik, onoktapau säpkäri äpu maun
karar jer we marom. Is karauk ämän ak kon onoktapau
wou wäiei kiro wa jer we mareäim.
14 Ak rusapai iken ämän nukan onoktapau eteinak äpu
miäi. Utianik, iken ronkat sakau ak tawa iken ämän
erekapu kon onoktapau äpu maiei. Keserna, tawa iken

Näwäu, Jisas nukan kowaun omre kounuk, ik ak mesin iken woiok uru nepipiriäum senek akas nais ik mesin nepipiraiei.

15 Meter isan ronkat sakau kesek rawon; is amke koi ak sarwaram, tawa nais ätäi koi sarwaram.

16 Isan ronkat Masedonia provins potaun pote rai tarwaroita, ak pak rawamis, ätäi Masedonia provins potamis, ätäi koi ak apwaram. Keserita, is Judia provins potaurita, akas is apu pakan osap sareiraiei.

17 O jaiat, amke is ak koi apwaraun ronkatemin, kiro is sätwarau wa. Akan ronkat is okoro omnokou pakan roasiret akas sätäiäi senek keseru rai airoi ra? Wa senes wa. Utianik, kar sarau pewon, okon, is kurte ak rawa kowau wa.

18 Anut nuka kon ämän erekapu tainoriäu senek ikes nais keseriar ak epar ämän awarom. Ik ämän erekapu awareäum kiro epar ämän, kiro sät ämän wa. Ikes ak "Io, ik kiro onok keseram," ätäi kurte ronkatemoi, "Wa, ik kiro onok keserau utom," awarau wa. Ik iken ämän orip orip tainoriäum.

19 Timoti, Sailas ikes Anut nukan mokoi Krais Jisas nukan ämän awareäumun. Ak äpu, Jisas Krais ko roasiret wa sätwareäu, ko orip orip kon ämän tainoriäu. Ik kon onok tainoriäum.

20 Anut nukas roasiret sarwaraun epar ämän sosop miäwon. Ko Krais pakas kiro epar ämän erekapu iporwon. Keseria, Jisas Krais ik sareikaun kowon, okon, ik keser äiäum, "Epar, Anut nukas kon epar ämän tainorwon," okon, ik Anut nukan enip oik jou muriäum.

21-22 Anut nukasar ik ak pak erekapu Krais pak pasar rauta, sakau mukiäu. Ik nukan roasiret senes sare mukianik, kon roasiret ätär maraun kon jer ik opok we mowon. Kon Osou Näu, kiro totok senek, iken woiok uru mukowon. Kesernuk, ik äpu tawa ik osap erekapu ikaun aikowon owam.

Pol ko kurte Korin mena potau wa.

23 Anut nuka äpu is ak epar ämän awarom. Is ak rawa Korin mena kurte ätäi kowau wa, owon, is ak usu arau utom. Kiro onokun karar.

24 Ik akan woiaka epar moin kiro sakau kamwaraun rai awarau wa. Ik äpu akan woiaka Anut mesin sakau moin. Keseria, ik ak pak erek akan woiaka erer orip rawaun sarau karar moram.

2

1 Is meter ak rawa poteanik, usu aromin. Keseria, rusapai is sakau ronkatemin, is ätäi koi akan onok aru aparita, akan woiaka usu saräi, okon, is ätäi ak wa koi apwaram.

2 Utianik, isas ak woiaka usu saräun ämän maroita rai,
inokos is woi erer murai? Akas karar isan woi erer muraiei,
okon, isas akan woiaka usu saräun wa aram.
3 Kiro onokun, is ak meter sakau ämän jer we mareanik,
surmaromin. Akasar is woi erer orip rawaun keseiriäi,
keseria, is ak rawa pote woi usu owaun utomin. Keseria, ak
kiro ämän meter jer we maromin ninareanik, akan woiaka
piririanik, ätäi onok eposek tainoraiei. Is äpu is kar osapun
woi erermoi, nepipirita rai, ak nais erekapu nepipiraiei.
4 Is onoktori jer we maromin ses opok, isan woi usuäu
sarenuk, woiti näwäu orip jer we maromin. Is ak woiaka
usu saräun rai jer we marau wa, is isan woias ak mesin
näwäu meieäim ätär maraun jer we maromin.

Kar ros onok aru ak opok monuk, akas kon onok aru jäkäi muruwe.

5 Utianik, kiro onok aru mowon ro, is meter ko mesin jer
we maromin, ko is usu irau wa, ko ak erekapu usu arowon.
Utianik, is kiro usu mesin sakau ämän sosop wa awaram.
6 Akan karauk jaunakat akas pak ko usu nurin, kiro usu
ko äiäk owon.
7 Utianik, rusapai, akas kiro ron onok aru mowon ätäi wa
ronkatäu, kon onok aru jäkäi murianik, kon wou eposek
saräun isanaraiei. Warnuk, usu näwäu sareanik, kiro usus
ko itimorai.
8 Keseria, is akan woiakas kiro ro mesin meiäun ätär
muraun sakau awarom.
9 Kiro ämän meter jer we maromin, kiro ak ate apwaraun
rai kesermin. Isan ämän awaromin kiro erekapu tainori ra,
wa rai äpu maun jer we maromin.
10 Utianik, akas kar ron onok aru jäkäi muruna rai, isas
nais jäkäi muram. Kiro ro ik opok onok aru monuk rai, isas
Krais nukan amukup kon onok aru jäkäi muram. Kiro ak
sarwaraun keseriäim.
11 Is kiro onok wa keserita rai, Satan nukas säpkäri
itimoikai. Epar, ik kon ronkat pak kon onok pak äpu
momun.

Pol ko Troas mena Taitas itanewon, ko aparau wa.

12 Is Troas näu mena Krais nukan Ämän Eposek awarau
potomin ses opok, Näwäu nukas kiro mena kon ämän
roasiret awaraun apu im tue murowon, kiro is äpu momin.
13 Utianik, is kiro opok rawaun woi ererau wa, owon,
isan sarau jai Taitas ko ak mesin ämän airaun aparau wa.
Keseria, kiro menan roasiret ‘pere’ aware kurea, Masedonia
provins potomin.

Krais nukan sakaus ik marai itimoriäum.

14 Utianik, rusapai is akan ämän roimin, okon, is Anut
jou murim. Ik Krais pak pasar raumoi, orip orip marai
itimoriäum. Keseria, Anut nukas karauk roasiret marai
itimoriäum ätär maraun akan amiakap imäiki ariäu. Anut
nukas Krais nukan ämän kiro am sou eposek sou peäu
senek omsau erekapu oi ariaun ik sare mukonuk, roasiret
kiro ämän roianik, Krais äpu miäi.
15 Epar senes, ik Krais nukan Ämän Eposek awareäum,
okon, ik osap sou eposek orip Anut nuriäi senek. Roasiret
Anut nukas imwarowon pak karauk roasiret wasaräun apu
opok rai pak ak erekapu kiro ämän roiäi, kiro ak sou eposek
roiäi senek.
16 Kiro roasiret ak wasaräun apu opok rai, ak meiäun sou
roi rai, utianik, kiro roasiret ak Anut nukas imwarowon,
ak awau rawaun sou roi rai. Inok kiro sarau näwäu maun
itok?
17 Ik karauk roat akas Anut nukan ämän aiauk owaun
sarau miäi senek wa sarau miäum. Ik kiro roat senek wa.
Anut nukas ik kon sarau maun äsimoikowon, okon, ik Anut
nukan amukup Krais nukan ämän roasiret jekur awareanik,
wa sätwareäum.

3

Jisas nukan ämän oi ariai roat ak paip awau opok sarau miäi.

1 Akan ronkat ik ikasar iken enmok kämioik jou miäum
ra? Ik ak ätär maraun karauk roat akas ik sarau roat eposek
äiäun pas jer wäun wa awareäum. Ikes ak nais karauk
roat ätär maraun kesek pas jer wäun wa awareäum. Kiro
karauk roat akas keseriäi senek ik wa keseriäum.
2 Ik iken ipiokos pas atau wa. Ak iken pas senek, kiro pas
iken woiok uru rau. Roasiret erekapu pas ninareäi senek,
ak akan onok eposek keseriäi apwareanik, iken sarau owo
senek ak äpu mukaiei.
3 Roasiret akas akan onok eposek apwareanik, ak äpu
maiei ak Krais nukan roasiret. Akan onok kiro Krais nukas
iken sarau mesin pas jer wewon senek. Kiro pas penis jer
wäu wa. Utianik, Anut awau raiäu nukan Osous jer wewon.
Ko kiro pas aiauk opok jer wäu wa. Kiro roasiret akan
woiaka uru jer we marowon.
4 Ik Krais pak pasar raum, okon, Anut nukan amukup
ronkat karar oripas ikes ak iken sarau pakas Krais nukan
roasiret sarein äiäun itok.
5 Iken sakau pakas ik kiro sarau eposek miäum keser äiäu
senek wa. Ik owo onok eposek miäum kiro onok maun Anut
nukasar sakau ikiäu.

6 Anut nukasar karauk roasiret paip awau awaraun kon
sarau roat sare mukianik, sakau ikowon. Ik kiro paip
awau mesin roasiret sintore ämän tainoraun rai awarau
wa. Wäpik, ik kiro paip awau mesin roasiret Osou Näu
nukan ämän tainoraun rai awareäum. Sintore ämän jer
wein kis roasiret meiäun apu opok mareäu. Utianik, Osou
Näus awau rawaun sakau ariäu.

Paip awau kiro eposek senes.

7 Anut nukasar sintore ämän aiauk opok jer we mowon.
Roasiret kiro sintore ämän tainorau wa, ak meiäi. Utianik,
kiro sintore ämän Anut nukan arou orip pewon, okon, ik
äpu kiro osap eposek Anut nuka pakas pewon. Moses nukan
neputapau san peäwon merek senekus kururur monuk,
Juda roasiret ak kon neputapau jekur aparau senek wa,
utianik, kiro arou rai rai ätäi ämäiewon.
8 Anut nukan Osou Näu nukan sarau eposek arou näwäu
orip pewon kos sintore ämän nukan sarau itimoriäu.
9 Is kiro onok mesin äiem. Kiro sintore ämänis roasiret
onok aru miäin wasarewareanik, ämän orip awareäu.
Utianik, kiro sintore ämän Anut nukan arou orip pewon.
Anut nukan Osou nukan sarau pakas roasiret Anut nukan
amukup eposek sareäi, okon, ik äpu kiro sarau näwäu
senes.
10 Kiro sintore ämän arou orip, utianik, kon arou utonuk,
kon sarau ämäieu. Rusapaian paip awaus itimorianik, kon
sarau näwäu senes rau.
11 Kiro sintore ämän nukan sarau orip orip wa raiäu, ko
Anut nukan arou orip pewon, okon, ik äpu kiro osap näwäu.
Keseriar, kiro Osou Näu nukan sarau orip orip rau, ik äpu
kiro näwäu senes.
12 Keserianik, ik epar äpu mom, kiro paip awau wa
ämäiäi, okon, ik wa iminäu. Ik sakau tai raumoi, roasiret
kiro paip mesin awarau.
13 Ik Moses senek wa. Ko kon neputapau omjos kururur
monuk, Juda roasiret ak ko jekur aparau senek wa. Kiro
arou ämäiäurnuk, Moses nukas roasiret kiro arou koser
nonuk nonuk, wa aparaiei rai, kon neputapau kururur
mowon.
14 Utianik, Juda roasiret akan woiaka sakau, okon, kiro ses
opok, koi rusapai, kiro roasiret ak meten paip ninareäi, kiro
omjos akan ronkat kururur me rau senek. Ak kiro omjo oi
kuräu wa. Ak Krais mesin woiaka epar mona, kos epar kiro
omjo oi kuräi.
15 Utianik, rusapai kiro Juda roasiret ak Moses nukan
sintore ämän ninareäi kiro omjos akan ronkat kururur rau.

16 Utianik, inok ro kon onok aru pakan ätäi piririanik,
Näwäu tainoriäu, kiro Näwäu nukas kiro omjos kon ronkat
kururur mowon oi kureäu senek.
17 Is Näwäu rai äiäim, is kiro Osou Näu mesin äiäim. Kar
ro ko Näwäu nukan Osou Näu orip ko sintore ämän nukan
sarau ro senek wa raiäu.
18 Iken nepiok kururur mau wa. Ik siror senek, roasiret
erekapu iken onok eposek miäum aparianik, kiro Näwäu
nukan arou ik pakan aparaiei. Ik ätäi iken onok aru
pakan piririanik, Näwäu nuka senek etäumoi, onok eposek
miäum. Roasiret iken onok eposek aparianik, Näwäu ko
eposek senes äpu maiei. Näwäu nukas sakau ikonuk, ik
onok eposek miäum. Kiro Näwäu nuka Osou Näu.

4

Jisas nukan ämän oi ariai roat ak mis senek.

1 Anut ko ik mesin wouti mianik, iken onok aru jäkäi
mukomara, kon sarau maun ikowon. Kesermoi, kiro sarau
pakas ik usu oumoi, woiok aru monuk, kiro sarau wa
utiäum.
2 Utianik, roasiret akas oiorok naun onok ämäi ämäi
keseriäi, ikes kiro erekapu sumkäinemun. Ik sät ämän
wa miäum. Ik Anut nukan epar ämän iken ronkat pakas
atap wa piririäum. Wäpik, ik Anut nukan ämän amop
tamareäum, okon, roasiret erekapu akas keser äiäiei, ‘Kiro
roat ak sät ämän wa äiäi.’ Epar, akan woiaka uru ak äpu
miäi ik Anut nukan amukup onok eposek miäum.
3 Krais nukan Ämän Eposek tamarom kiro ämän ämäi
rawau wa. Utianik, roasiret ak onok aru miäi wasaräun
apu opok rai, akan amiakap kiro epar ämän ämäi rau senek,
owon, ak kiro epar ämän mesin akan woiaka epar mau utoi.
4 Roasiret ak akan woiaka epar mau wa, ak Krais nukan
Ämän Eposek nukan arou merek jekur aparau senek wa,
Satan nukas kiro roasiret akan ronkat aru marowon. Ak
kiro ämän nukan onoktapau äpu mau senek wa, okon, ak
Krais nukan onok eposek senes äpu wa. Krais ko Anut nuka
senek.
5 Ik roasiret iken ämän tainoraun tamarau wa. Utianik,
ik roasiret Krais Jisas nukan ämän tainoraun tamaroram,
owon, ko akan Näwäu. Ik keser äiäum, ‘Ik akan sarau roat.’
Owon, kiro sarau moram, Jisas nukas ikowon.
6 Meter Anut nukas äiewon, “Pututu rau opok, arou
peanik, merek kuräi!” *Stat 1:3*

Kiro onok senek Anut nukas kon arou merek iken woiok
uru merek kuräun mowon. Anut nukas kon arou Krais
pakas ikowon, kiro merekus ik kon onok eposek senes äpu
miäum.

7 Ik Anut Jisas ori äpu mateäum. Kiro ronkat osap eposek
senek. Utianik, kiro osap eposek iken enmoksau opok rau.
Iken enmoksau sakau wäpik, kiro mis kurte käiäu senek.
Kiro onokun, roasiret erekapu ak äpu maiei, iken sakau
näwäu kiro Anut nukas ikowon, kiro iken wa.
8 Ik usu orip orip oiäum, utianik, kiro usus ik erekapu wa
aru mukiäu. Osap sosopus iken ronkat ate reuriäu, utianik,
ik woiok aru mianik, iken sarau wa utiäum.
9 Ik roat akas aru mukauriäi, utianik, Anut nukas ik
utoikonuk, ikarar wa raiäum. Karauk roat akas ik tätäi
ikiäi, utianik, ik erekapu wa aru mukona, meiäm.
10 Ik Jisas nukan sarau miäum, okon, Jisas meiewon
senek, roat akas ik nais iwokona, meiäuriäum. Ik awau
rauta, roasiret akas äpu maiei, Jisas ko erekapu meiäu wa,
awau rau, owon, kos ik awau rawaun sakau ikiäu aparaiei.
11 Ik Jisas nukan sarau mota, roat akas iwokona,
meiäuriäum. Kiro onok ik opok penuk, roasiret akas Jisas
ko awau raianik, iken omnokou pakan enmoksau awau
rawaun sakau ikiäu äpu maiei.
12 Kesermoi, ik Jisas nukan ämän oi ariäum roat karauk
roat akas orip orip iwokona, meiäuriäum, utianik, ak Korin
roasiret, iken sarau pakas orip orip awau raiäi.
13 Anut nukan buk opok kar ros keser äiewon, “Isan woi
Anut mesin epar momin, okon, is kiro ämän äiem.” *Buk
Song 116:10*
Kiro ro kon wou Anut mesin epar mowon senek ik nais
iken woiok epar momun, okon, ik nais ämän moram.
14 Owon, ik äpu Anut nukas iken Näwäu, Jisas meiewon
ätäi siräi mowon, ko ik nais Jisas nuka pak siräike mai. Kos
ik ak pak erek imäikianik, nukan amukup tai mukai.
15 Kiro onok aru erekapu ik opok pewon, kiro ak sar-
waraun keserwon. Anut nukas kon wou näu oripas ak
sarwaraun onok roasiret sosop senes äpu maiei. Kinun kiro
roasiret sosop akas ko ‘pere’ aurianik, kon enip jou näwäu
senes muraiei.

Jisas mesin akan woiaka epar mianik, rawe.

16 Kiro onokun, ik usu oianik, woiok aru momoi, iken
sarau wa utiäum. Iken enmoksau sakau wäpik kiro aru
saräiei. Utianik, iken totomok omre orip orip sakau awau
oiäi.
17 Rusapai, ik usu tätäi orip oiäum. Utianik, kiro usu omre
katunak rawaiei. Kiro usus ik tawa Anut nuka pak omar oik
orip orip raianik, osap eposek owaun sareikeäi. Kiro osap
eposekus karauk osap erekapu itimware rau.
18 Keseria, ik osap iken amiokos apariäum mesin ekep wa
ronkateäum. Utianik, ik osap omar oik rai iken amiokos wa

apariäum kinun ronkateäum. Ik owo osap iken amiokos apariäum kiro omre rumukäu wa rawaiei. Osap iken amiokos wa apariäum kiro orip orip rawaiei.

5

1 Keseria, ik keser äpu mom, iken enmoksau kiro omnokou pakan ser ou senek. Kiro erekapu aru mai. Utianik, kiro onok kesernuk, Anut nukas ou awau ikonuk, ik kiro owa rawam. Kiro ou kar ron ipous mau wa. Kiro ou omar oik orip orip rawai.

2 Utianik, rusapai, iken enmoksau usu ounuk, woiok uru tätäirnuk, roianik, iken enmoksau aru kiro utaun ronkateanik, Anut nukas ik omar oik enmoksau awau ikaun ronkateäum.

3 Ik enmoksau awau oumoi, pirim senek wa rawam.

4 Rusapai, ik iken omnokou pakan enmoksau orip raumoi, tätäi oianik, utaun ronkateäum. Ik pirim rawau utom, utianik, ik iken omar oikan enmoksau omjo senek takäun ronkateäum. Keserianik, iken omnokou pakan enmoksau kiro erekapu ämäuna, ik enmoksau awau orip orip rawaun owam.

5 Kiro onok Anut nukasar ik opok keseraun sare mowon. Kos ik Osou Näu ikowon. Kiro totok senek. Kesernuk, ik äpu tawa osap eposek ikaun aikowon owam.

6 Keserianik, ik orip orip ronkat sakau orip raum. Ik äpu ik omnokoupaian enmoksau orip raumoi, ik Näwäu nukan mena nuka pak rawau wa.

7 Ik ko wa apariäum, utianik, iken woiok ko mesin epar me raiäum.

8 Is äiem ik ronkat sakau orip. Iken ronkat kesek, ik iken enmoksau okoro omnokou opok utomoi, Näwäu nuka pak kon mena tone eposek senes rawam.

9 Keseria, ik Anut nukan wou ereraun karar sarau mau. Ik omnokou pakan enmoksau orip ra, omar oikan enmoksau orip ra, ik orip orip kon wou erer murau.

10 Owon, tawa, ik erekapu Krais nukan amukup tai rauta, kos iken onok erekapu wasare mukai. Roasiret ak karar karar okoro omnokou opok raumoi, onok aru ra, onok eposek miäin ra, kos akan onok erekapu wasarewareanik, osap keseriar arai.

Ik Anut nuka pak woiok karar orip rawam.

11 Näwäu nukas iken onok erekapu wasare mukai, okon, ik ko iminemoi, kon Ämän Eposek roasiret akan woiaka piriraun awareäum. Kesermoi, ik roasiret sarwaraun sarau sakau miäum. Iken sarau kiro moram, Anut nuka äpu

miäu. Is sakau ronkateäim, ak nais akan woiaka uru ik
kiro sarau moram äpu maiei.
12 Ak ik roat eposek rai aikaun okoro ämän awarau wa.
Karauk roat akas akakan enmaka jou maun keser äiäi, “Ik
roasiret akan amiakap sarau eposek miäum”, utianik, ak
akan woiaka uru Anut nukan wou ereraun ronkatäu wa. Ik
iken sarau miäum ämän awarota, ak iken onok äpu mianik,
akan woiaka ereraiei. Keseria, kiro roat akas iken enmok
opok sät ämän mona rai, ak Korin roasiret, akas pak kiro
roat owo ämän ätäi awaraun äpu maiei.
13 Akan ronkat ik otop roat ra? Wa, ik Anut nukan sarau
moram. Akan ronkat ik ronkat eposek orip ra? Kiro epar,
ik ak sarwaraun sarau miäum.
14 Krais nukas ik mesin wous meieäu, okon, ik kiro äpu
mianik, kon sarau miäum. Karar ros roasiret erekapu
mesin meiewon. Kos iken omoi oianik, meienuk, kiro ak
erekapu ko pak meiein senek.
15 Ko roasiret erekapu mesin meiewon, okon, roasiret ak
orip orip awau rawaun sakau orip. Keseria, ak akasar
aka mesin woiaka ereraun wa ronkateäi. Ko roasiret
mesin meiemara, ätäi siräiewon, okon, roasiret ak kon wou
ereraun ronkateanik, sarau maiei.

16 Keserianik, rusapai ik Jisas tainoriäum roat, ik karauk
roasiret akan sarau miäi mesin wasarewareanik, ik omnok-
oupaian roasiret akas wasarewareäi senek wa kesewarau.
Meter, ik kiro roasiret senek, Krais nukan sarau wasare
muriäumun. Meter ik ko omnokoupaian erar ro rai
ronkateäumun. Utianik, rusapai, ik keser wa ronkateäum.
17 Kiro onokun, inok ro ko Krais pak pasar rau, ko ro awau
sare raiäu. Kon meteran onok kiro erekapu manonuk, onok
awau miäu.

18 Anut nukasar kiro onok ik opok päun keserwon.
Krais ko ik mesin meiewon, okon, Anut nuka ik pak ätäi
jaiatemara, ik karauk roasiret Anut nuka pak jaiatäun
awaraun äsimoikowon.
19 Iken ämän awareäum kesek, Anut nukas Krais om-
nokou opok äsimornuk, kowon, okon, Anut nukas omnokou
pakan roasiret pak ätäi jaiatäwon. Ko roasiret akan onok
aru miäin ätäi wa ronkateäu.
20 Keserianik, ik Anut nukas Krais nukan ämän aräun
äsimoikowon. Kiro onokun, Anut nukasar iken oioksau
pakas roasiret awarora. Ik Krais nukan ämän keser sakau
awarom, “Ak Anut nuka pak jaiatemana, woiaka karar orip
rawaiei.”
21 Krais ko kar onok aru mau wa. Utianik, Anut nukas
iken onok aru erekapu ko opok turur mianik, usu nuruwon.
Anut nukas ik sareikaun kiro onok keserwon, okon, Jisas

nukan onok eposek pakas Anut nukas ik kon amukup eposek raum aikiäu.

6

1 Ik Anut nuka pak erek sarau miäum. Kesermoi, ak sakau ämän awarom. Ak Anut nukas kon wou näu oripas ak sarwarowon, okon, ak ätäi onok aru wa mau.

2 Anut nukas keser äiewon, “Is kar omre ak imwaraun sare momin. Kiro omre opokar, akas is ämän airoin roianik, ak sarwaromin.” *Aisaia 49:8*

Rowe, kiro omre rusapai pe rau. Imwaraun omre kiro rusapai pe rau.

Pol ko usu sosop owon.

3 Karauk roat iken ämän roumoi, wa sumkäinäun ik karauk roasiret akan apu opok siotwaraun mur miäi senek wa miäum. Wäpik, ik sarau miäum ses opok karauk onok aru wa miäum.

4 Utianik, omre orip orip, ik sarau me rauta, roasiret akas ik Anut nukan sarau roat äpu miäi. Karauk usu atap atap oianik, ik sakau tai raiäum. Karauk roasiret akas ik opok onok aru mona, ik päurar raiäum. Karauk onokus ik aru mukona, ik woiok aru wa miäum.

5 Karauk roat akas ik iwokiäi, karauk roat akas ik karapus owa mukiäi. Karauk roat akas ik mesin woiaka aru mianik, iwokaun äiäi. Ik sarau sakau senes miäum. Omre sosop ik jekur wa niniäum. Karauk ses, ik sou niniäum.

6 Ik Anut nukan sarau tuku momoi, ik onok aru wa miäum. Ik ronkat eposek orip. Karauk roat akas ik aru mukona rai, ikes ak äiäur awareanik, ak opok ätäi onok aru wa miäum. Ik karauk roat opok onok eposek miäum. Ik Anut nukan Osou Näu nukan sakau oianik, sarau miäum. Ik karauk roasiret mesin orip orip woiokos meieäum.

7 Anut nukan sakau pakas kon epar ämän areäum. Ik onok eposek momoi, onok aru erekapu itimoraun itok, owon, iken ipiok näu kaima weräiäin marai ateäum, ipiok saunan kaima kari ateäum. Keseria, ik Anut nukan sarau maun weräiäum.

8 Karauk roat akas iken enmok jou miäi, karauk roat akas memes onok opiokop miäi. Karauk roat akas ik onok eposek miäum äiäi, karauk roat akas ik onok aru miäum äiäi. Karauk roat akas ik sät ämän miäum äiäi, utianik, ik epar ämän miäum.

9 Karauk roasiret akas ik erar roat äiäi, utianik, roasiret sosop akas iken sarau miäum äpu miäi. Ik roat meiäurumun senek, utianik, ik awau raiäum. Karauk roat akas ik iwokianik, usu ikiäi, sinuk, ik meiäu wa.

10 Ik woiok aru senes miäum, utianik, ik orip orip woiok
erer orip raiäum. Ik saruku roat senek raiäum, sinuk,
ikes roasiret sosop Anut nukan amukup eposek rawaun
rai sarwareäum. Ik osap wäpik senek raiäum, utianik,
osap erekapu rau iken. Kiro onok erekapu ik opok penuk,
roasiret akas ik Anut nukan sarau roat äpu miäi.
11 Ikes ak Korin roasiret, akanun woiokos meieanik, iken
ämän amop awareäum.
12 Ik akanun woiokos meieäumun kiro wa utiäum,
utianik, akas ik mesin woiakas meieäin kiro epar rusapai
utoin.
13 Ak isan mokoit senek, okon, is okoro ämän awarom.
Ikes akanun woiokos meieäum senek, akas pak ikenun
woiakas meiewe.

Ak woiaka epar mau wa roasiret pak karar wa turur rawau.

14 Ak karauk roasiret akan woiaka Jisas mesin epar mau
wa pak karar wa turur rawau. Onok eposek miäi roasiret
pak onok aru miäi roasiret pak ak karar tururaun senek itok
wa. Arou merek pak umtutu pak ak karar tururau senek
wa.
15 Krais nukan roasiret pak Satan nukan roasiret pak
ak owose ronkat karar orip rawaiei? Roasiret Jisas mesin
woiaka epar moin pak roasiret woiaka epar mau wa pak ak
owose karar turur rawaiei?
16 Anut osap nuriäi ou näwäu pak sät eitek jou miäi ou pak
au karar tururau senek wa. Ik Anut osap nuriäi ou näwäu.
Anut awau raiäu ko iken woiok uru rau. Anut nukas äiewon
siar, "Is okoro roasiret pak raumoi, ak pak ari rawam. Is
akan Eit rawam, ak isan roasiret rawaiei." *Wok Pris 26:12*
17 Kiro onokun, Näwäu nukas keser äiewon, "Ak kiro
roasiret aru pak wa turur rawau, ak atap rawe. Ak osap
isan amiap ukun orip wa atau. *Aisaia 52:11*
Ak keserna, isas aka imwaram." *Esekiel 20:34*
18 Anut Näwäu sakau orip nukas keser äiewon, "Is akan
Momonaka rawam. Ak isan mokoit asinakut rawaiei." *2
Samuel 7:14*

7

1 O jaiat, is akanun woias meieäim. Anut nukas kiro
epar ämän erekapu aikowon, okon, ik ikasar iken enmoksau
ra, iken totomok ra, jekur kamäu. Iken onok aru erekapu
utomoi, Anut nukan onok tuku senes tainoria, imine orip
kon inkaruru raianik, ko senek saräun sarau sakau mau.

Pol nuka wou erer orip rawon.

2 O jaiat, ak ik mesin akan woiaka epar moinai, ikenun
woiakas meiewe. Ik kar onok aru ak opok mau wa. Ik kar

ron wou epar mowon kiro aru murau wa. Ik kar ro amuk
atomoi, kon osap owau wa.
3 Is ak ämän orip rai awarau wa. Meter ik akanun
woiokos meieäum ämän awaromin, okon, orip orip akanun
woiokos meiemoi, ik ak pak erek awau rawam ra, meiäm
ra, ik orip orip keseriar keser rawam.
4 Is akan onok äpu momin, okon, isan ämän ämäi mau
senek wa. Is ak mesin orip orip woi ereriäu. Ik usu sosop
oiäum, sinuk, is sakau momoi, woi erer orip raiäim.
5 Ik Masedonia provins koumun ses opok, kiro usu atap
atap keseriar oumoi, jekur sumau wa. Karauk roasiret akas
ik pak ketäianik, iken sarau tämukaun keserin. Keserna,
iken woiok aru saremoi, ik sakau iminemun.
6 Utianik, inok ro usu orip Anut nukas kon wou päurar
rawaun sare miäu. Ik usu orip raumun opok, Taitas
kounuk, Anut nukas iken woiok päurar rawaun sare
mukowon.
7 Taitas nukas koumoi, iken woiok sakau mukowon. Akas
nais kon wou sakau murin ämän airowon roimin. Akas is
apairaun äiein ämän kiro Taitas nukas koi airowon roimin.
Meter ak keirianik, usu sosop iriäin, utianik, rusapai ak ätäi
kiro mesin woiakati moin, okon, kos kiro ämän airowon.
Ak is pak woiaka karar me rawaun ämän sakau äiein, kiro
ämän nais airowon. Is kiro ämän erekapu roianik, isan woi
näwäu ererwon.
8 Is meter pas jer we maromin kis akan woiaka usu
sarewon. Utianik, is kiro pas jer we maromin kis ak usu
aronuk, aparianik, is ak mesin woiti mau wa, owon, is äpu
ak isan pas ninareanik, akan woiaka usu sarein, utianik,
kiro usu omre rumukäu rawau wa.
9 Is ak usu aromin mesin woi ererau wa. Utianik, ak kiro
usu oumoi, akan onok aru pakan ätäi piririn, kiro mesin
rusapai is woi ereru. Anut nukan ronkat ak akan onok aru
mesin woiakati maun rai ronkatewon. Kesernuk, ikes ak
opok onok aru marau wa.
10 Kar ro ko onok aru momoi, ko Anut nukan amukup kiro
mesin wouti mianik, kiro onok aru pakan ätäi pirirnuk rai,
Anut nukas ko ätäi imäiäi. Kesernuk, kiro ses opok kon wou
usu wäpik. Utianik, woiaka epar mau wa roasiret ak onok
aru mianik, ak kiro mesin woiakati momoi, ätäi pirirau wa,
okon, Anut nukas ak ätäi wa imwarai. Tawa akan totomaka
erekapu meiäiei.
11 Akas Anut nukan amukup akan onok aru mesin
woiakati mianik, ätäi piririn. Keserna, owo onok eposek ak
opok pewon jekur ronkatewe. Ak akan woiaka ätäi piririn,
kiro ses opokar karauk roasiret onok aru utomoi, onok
eposek maun rai sakau ämän awaroin. Ak karauk roasiret

akan amiakap, owo ämän ak opiakap rau jekuraun sakau
ronkatein. Anut nukas ak aru maraun mesin imineanik, is
ak rawa akan onok awau miäi aparau potaun woiakas weäi.
Kiro ro onok aru mowon, ak ko tuku nuraun wäsuk saräu
wa. Ak kiro onok erekapu tainorianik, ak rusa ik ämän
wäpik rai ätär mukiäi.
12 Owo onokun is meter kiro pas jer we maromin? Is kiro
ro onok aru mowon mesin jer wäu wa. Is kiro ros jauk aru
muruwon mesin nais jer wäu wa. Ak kiro pas ninareanik,
Anut nukan amukup ak epar akan woiaka uruas isan
inkaruru raianik, isan ämän tainoriäi ätär maraun jer we
maromin.
13 Ak isan ämän tainorin, kis iken woiok sakau mukoi.
Ak iken woiok karar sakau mukau wa. Ak Taitas eposek
isanarianik, kon wou nais sakau murin. Keserna, ko wou
päurar orip ik rawa ätäi kounuk, aparianik, ik iken woiok
erermun.
14 Isas Taitas ak Kristen roasiret eposek aurmin. Ko ak
rawa potomoi, akan onok eposek aparianik, isan ämän
aurmin kiro epar äpu mowon. Ik orip orip ak epar ämän
awareäum. Kiro onok kesek, kiro ämän eposek is Taitas ak
mesin aurmin akan onokus kiro ämän epar ätär murin.
15 Ko ak rawa potonuk, kos ak usu arai rai iminemoi, ak
ko imäianik, jekur kamemoi, kon ämän tainorin. Ko meter
akanun wous meiewon, utianik, ätäi koumoi, akan onok
eposek ko opok moin ätäi ronkateanik, kon wous akanun
näwäu meieäu.
16 Is äpu ak epar onok eposek miäi, okon, isan woi ereru.

8

Kristen roasiret akas karauk roasiret Judia provins opok rai aiauk ariai.

1 O iken jaunokot, Anut nukas kon wou näu oripas
kon roasiret Masedonia provins pakan onok eposek maun
sarwarowon mesin awaraurum.
2 Karauk usu näwäus kiro roasiret ate apwaronuk, ak
saruku roasiret senek raiäin, utianik, ak woiaka erer orip
nepipirmoi, karauk roasiret osap wäpik sarwaraun akan
aiauk osap pak turur mianik, kiro roasiret aiauk sosop
araun tururin.
3 Is ak epar awarom, kiro roasiret ak akan aiauk owo
senek rawon, keseriar oumoi, kiro roasiret araun tururin.
Ak ätäi akan ronkatisar karauk aiauk turur mona, sosop
senes sarewon. Kar ros ak aiauk sosop turur mowe rai
ronkat arau wa. Kiro akan ronkatisar keserin.
4 Utianik, ak äpu karauk menan roasiret akas Anut
nukan roasiret Judia provins opok rai sarwaraun ronkateäi,

keseria, ikes nais kiro roasiret sarwaram rai akas ik orip
orip sakau aikiain.
5 Iken ronkatis ak aiauk eteinak araiei rai äiemun,
utianik, ak akan ronkatis aiauk sosop aroin. Amke ak
akan enmaksau erekapu Näwäu nurianik, iken ämän nais
tainorin, owon, ak äpu kiro onok Anut nukan ronkat
tainorin.
6 Taitas amke ak kamuk Korin mena kiro aiauk turur
maun sarau onoktorowon. Kesernuk, ik Taitas aurta, pote
kiro sarau akan woiaka näu oripas onoktoroin kiro sarau
erekapu pataraun sarwarai.
7 Ik äpu akan onok eposek senes. Ak akan woiaka Jisas
mesin epar moin, ak karauk roasiret Anut nukan ämän
areain, ak Anut nukan ronkat owo senek kiro ak äpu miäi.
Ak karauk roasiret sarwaraun sakau ronkateäi. Ak ik mesin
woiakas meieäi. Keserianik, ak akan woiaka näu oripas
karauk roasiret eposek sarwaraun aiauk sosop nais arowe.
8 Ak karauk aiauk araun is sakau ämän awarau wa.
Utianik, woiaka epar moin roasiret Masedonia provins
rai, akas karauk roasiret mesin woiakas meieanik, eposek
sarwaroin. Is ak Korin roasiret, ak kiro roasiret senek ra,
wa ra ate apwaraurim.
9 Iken Näwäu, Jisas Krais kon wou näu oripas ak sar-
wareäu, kiro ak äpu. Ko meter omar oik osap sosop orip,
utianik, ko ak mesin saruku ro senek sarewon. Ko kiro onok
ak osap sosop owaun sarwarowon.
10 Isan ronkat ak kiro onok keseraiei. Kiro woisan
manowon opok, akas amke kiro roasiret usu orip aiauk
araun ronkatein. Keseria, akas amke aiauk tururin.
11 Keserianik, kiro sarau maun amke ronkateanik, woiaka
erer orip onoktoroin, rusa kiro sarau erekapu patarwe.
Akan aiauk owo senek rau ak keseriar mowe.
12 Kar ros kon osap karauk roasiret araun ronkateanik,
arai, Anut ko kiro ro mesin wou ererai. Kiro ro ko osap
sosop orip keseriar arai, Anut ko mesin wou ererai. Anut
nukas kar ro osap sosop wäpik äpu mianik, kos osap sosop
araun wa aurai.
13-14 Is ak karauk roasiret sarwaraun akan osap erekapu
areanik, aka usu owaun awarau wa. Rusapai, ak osap sosop
orip. Keseria, kiro karauk roasiret osap wäpik araiei. Tawa
ak osap wäpik sarena, akas osap sosop orip sareanik, ätäi ak
araiei. Keserna, aka aka sarsarateanik, ak erekapu eposek
rawaiei.
15 Meter Israel roasiret ak kiro o enip mana* oin senek,
rusapai ak nais keseriar keseraiei. Kiro Anut nukan ämänis
äiewon siar keserin. Kos keser äiewon, “Kar ro ko o sosop
senes turur mowon, ko o jeanik, autau wa utiäwon. Kar ro

ko o eteinak turur mowon, kiro ro ko nais o jeanik, ätäi sou wa weäwon.” *Kisim Bek 16:18*

Taitas ko kon jaukut pak roasiret sarwaraun Korin mena potoin.

16 Is ak sarwaraun ronkateäim senek, Taitas nais ko ak sarwaraun ronkateäu, okon, is Anut ‘pere’ aurim.

17 Taitas ko pote akan aiauk tururaun aurumun ko wou erer orip keseräm äiewon. Kiro onok karar wa, kon ronkatis nais ak sarwaraun potauru.

18 Iken kar jaunok ko Taitas pak äsimorta, potai. Kiro ros Jisas nukan Ämän Eposek roasiret mena atap atap raiäi tamaraun sarau sakau miäu, okon, Anut nukan roasiret akas kon enip jou miäi.

19 Ko nais kon menan Kristen roasiret akas ik pak karauk roasiret kiro aiauk araun oi ariaun sare moin. Kiro sarau Näwäu nukan enip jou maun keseriäum. Iken sarau kiro karauk roasiret sarwaraun woiok erer orip miäum.

20 Kiro aiauk näwäu turur moin ämäinuk rai, karauk roat akas iken enmok opok ämän maiei rai, kiro ro ko ik pak potai.

21 Ik sarau eposek maun sakau ronkateäum. Ik Näwäu nukan amukup pak roasiret akan amiakap nais iken sarau amop miäum, okon, ak erekapu iken onok eposek äpu maiei.

22 Ik iken kar jaunok nais au pak äsimorta, ak sarwaraun potai. Ko orip orip karauk roasiret sarwaraun sarau sakau monuk, aparmun. Ko akas karauk roasiret jekur sarwareäi roumoi, epar rai ronkatemoi, kon wou erer orip ak rawa potauru.

23 Rusa, is Taitas mesin aräurim. Ko isan sarau jai. Ko is pak ak sarwaraun sarau miäu. Kiro jaunokot ori au awan menan Kristen roasiret akas äsimwatona, ak rawa potaieir. Awas Krais nukan enip jou mianik, kon sarau muriäir.

24 Keserianik, akas kiro roat mesin akan woiakas meiemoi, akan onok eposek ätär maraiei. Ak kiro onok keserna, Kristen roasiret omsau erekapu akas akan onok eposek rowaiei. Keseria, ik owo onokun akan enmaka jou miäum ak äpu maiei.

9

Pol nukas karauk Anut nukan roasiret sarwaraun rai äiewon.

1 Ak karauk roasiret osap sosop wäpik sarwareäi, okon, ak Anut nukan roasiret Judia provins opok rai sarwaraun mesin is ämän sosop wa jer we maram.

2 Is äpu ak woiaka erer orip kiro roasiret sarwarauriäi.
Is Masedonia provins pakan roasiret akan amiakap akan
enmaka jou mareanik, ak kiro onok eposek maun kume
rai awareäimin. Ak kiro woisan manowon opok, akan
sarau aiauk tururaun Akaia provins opok maun onoktoroin.
Okoro pakan roasiret akas ak karauk roasiret osap sosop
wäpik sarwaraun aiauk tururmoin, ämän roianik, akan
woiaka siräienuk, akas nais akan osap karauk roasiret
sarwaraun turur moin.
3 Utianik, rusapai is isan jaiat ak aiauk turur mona,
sarwaraun äsimwaroita, potaiei. Keseria, ak onok eposek
mona, karauk roasiret akas ik akan enmaka jou momun
kiro epar aparaiei. Keseria, ak siräinai, akan aiauk is kiro
roasiret awaromin senek turur maiei.
4 Karauk Masedonia roat ak ik pak koumoi, apwaraiei
akan sarau kiro wa patarna rai, ik oiorok nai. Ak nais
oioraka näwäu nai, owon, ik akan enmaka jou erar momun.
5 Kiro onokun, is isan jaiat awaroita, ak amke ak rawa
koumoi, akan aiauk karauk roasiret araun äiein turur maun
sarwaraiei. Keseria, ak kiro aiauk turur me rauna rauna,
ik kowam. Karauk roasiret akas ak woiaka erer orip kiro
aiauk karauk roasiret araun turur moin aparianik, ak äpu
kiro akan ronkatis keserin, kar ros ak kiro sarau maun
sakau ämän awarau wa.

6 Ak okoro ämän jekur ronkatewe. Kar ro ko o uku sosop
wäu wa, kiro ro ko tawa o sosop wa owai. Utianik, kar ro
ko kon woia o uku sosop wäi, kiro ro tawa o sosop senes
owai.
7 Roat karar karar ak karauk roasiret osap araun jekur
ronkateanik, araiei. Akan woiaka usu orip kiro akan osap
karauk roat wa arau. Kar ros ak kiro onok keseraun sakau
awaronuk, ak iminemoi, kon ämän tainorau rai wa arau.
Kiro owon, ro wou erer orip karauk roasiret osap arai, kiro
Anut nukas konun wou ererai.
8 Anut nukas kon wou näu oripas ak osap atap atap
aronuk, ak orip orip osap sosop senes owaiei. Ak eposek
rawaun mesin osap sosop oi rawaiei. Ak osap sosop senes
oianik, karauk roasiret eposek sarwaraun itok.
9 Anut nukan ämänis nukan onok mesin keser äiewon,

“Kos nukan osap sosop saruku roat ariäu. Ko sarau eposek
mowon, kiro sarau eposek orip orip rawai.” *Buk
Song 112:9*

10 Anut nukasar ro o uku nurunuk, uku weäu. Kosar o atap
atap aronuk, ak o jeäi. Ro nukas o uku woia wenuk, tawa o
sosop sareäu senek, Anut nukas osap aronuk, akas ätäi kon
roasiret eposek senes sarwaraun itok.

11 Anut nukas orip orip osap sosop aronuk, akas woiaka erer
orip aiauk karauk roasiret araun itok. Akas ik aiauk sosop
Judia provins pakan roasiret araun ikona rai, roasiret sosop
kiro onok aparianik, akas Anut ‘pere’ auraiei.
12 Akan sarau miäi kis Anut nukan roasiret karar sar-
warau wa. Utianik, karauk roasiret sosop ak akan sarau
aparianik, ak orip orip Anut ‘pere’ auraiei.
13 Akan sarau miäi kis ak akan woiakas Anut mesin epar
meieäi amop mareäu. Akan sarau miäi mesin roasiret akas
Anut nukan enip jou maiei. Ak Krais nukan Ämän Eposek
roumoi, kiro mesin woiaka epar mianik, jekur tainoriäi,
okon, karauk roasiret akas Anut ‘pere’ auraiei. Ak woiaka
erer orip kiro roasiret osap ariain pak, karauk roasiret
nais osap ariain, okon, roasiret akas Anut nukan enip jou
muraiei.
14 Anut nukas kon wou näu oripas ak eposek sarwarowon,
okon, akas pak jaunakat sarwareäi. Keserna, kiro roasiret
akas akanun woiakas meiemoi, Anut nukas ak opok onok
eposek maun auraiei.
15 Anut nukas osap eposek senes ikowon. Kiro osap
näwäu senes, okon, kiro osap owo senek ik aräu senek wa.
Kesermoi, ik kiro osap mesin ko ‘pere’ aurim.

10

Pol nukas nukan sarau mesin äiewon.

1 Karauk roasiret akas isan enim opok ämän keser miäi,
“Ko ik pak raumoi, ämän äiäurar aikiäu, utianik, ko kar
mena atapuk raumoi, ko sakau ämän jer we mukiäu.”
Utianik, Krais nuka kon enip jou wa miäu, ko wou päurar
orip raiäu senek is Pol, kon onok tainorianik, kiro ämän
äiäurar awaraurim.
2 Karauk roasiret akan ronkat ik okoro omnokou pakan
onok tainor ariram rai ronkateäi, utianik, ik okoro om-
nokou pakan onok wa tainoriäum. Is ak rawa koumoi,
roasiret kesek ronkat orip sakau ämän awaram. Utianik,
ak kiro roasiret akan onok wa tainorna rai, tawa is ak rawa
koumoi, ak ätäi sakau ämän wa awaram.
3 Kiro epar ik omnokou opok raum, utianik, ik omnok-
oupaian roasiret weräiäi senek wa weräiäum. Ik kar onok
pakas weräiäum.
4 Omnokoupaian roat akan muk atap atap oumoi, weräiäi,
ik nais iken muk atap atap oumoi, weräiäum. Utianik, iken
muk kiro Anut nukan, sakau orip. Kiro mukus iken iwäi
jaunokot akan mena sakau raiäi kiro erekapu aru marai.
5 Roat ak ik pak ämänis weräuna, ikes ak aru maram.
Ikes kiro roat akan ronkat aru ätär mareäum. Karauk

roat akas ämän atap atap mianik, ak Anut äpu maun
apu sowaraun keseriäi. Ikes akan ämän aru roasiret
erekapu ätär mareäum. Ik ämän awarota, roasiret akan
ronkat piririanik, akan onok aru pakan utomoi, akan ronkat
erekapu karar tururianik, Krais nukan ämän tainoriäi.
6 Ak Korin roasiret, iken ämän awarom kiro erekapu
tainorna, ikes karauk roasiret ak iken ämän rowau utoi usu
araun kume raum.
7 Ak ik mesin ronkateanik, iken onok apariäi jekur
ronkatäu wa. Kar ros is Krais pak pasar raim rai sakau äiäu,
kiro ro ik erek ko senek Krais pak pasar raum rai ronkatäi.
8 Näwäu nukas ik kon sarau maun sakau ikowon, okon,
ik kiro mesin iken enmok jou maun woiok erer orip
awareäum. Ikes kiro sakau Anut nukas ikowon pakas akan
woiaka Krais mesin epar moin kiro sakau mareäum. Ik
kiro sakau pakas akan woiaka epar moin wa aru mareäum.
Keserianik, ik iken ämän moram mesin wa oiorok nai.
9 "Pol nukas kiro pas ik iminäun jer we mukowon", ak
keser wa ronkatäu.
10 Karauk roasiret akas keser äiäi, "Pol nukan pas kiro
eposek sakau orip. Utianik, nuka ik pak raiäu ses opok ik
ko apariäum, ko sakau wäpik, ko Anut nukan ämän maun
jekur äpu mau wa."
11 Kiro roasiret ak okoro ämän mesin jekur ronkatewe.
Rusapai ik ak pak rawau wa, okon, iken ämän sakau orip
pas opok jer we marom. Utianik, ik ak pak pote rauta
rai, iken ämän sakau orip pas opok apari senek, iken onok
keseriar aparaiei.

12 Karauk roat ak akasar akan enmaka jou miäi senek,
ikes iken enmok jou mau wa. Kiro roat akan onok kiro akas
akan ronkatisar wasareäi. Kar ros nukan sarau wasaremoi,
kon jaukun sarau owo senek aparianik, äiäi, 'isan saraus
kon sarau itimoru ra, wa ra?' Roasiret ak kiro onok tainoriäi
ak ronkat eposek wäpik.
13 Utianik, Anut nukas owo sarau ikowon kiro mesin karar
iken enmok jou mam. Owo mena Anut nukas sarau maun
ikowon, ik kiro opok karar sarau miäum. Kiro sarau ak
opok nais poteäu.
14 Ik ak rawa koianik, iken sarau momun mesin iken
enmok jou maun itok, owon, Anut nukas ik ak pak sarau
maun aikowon. Utianik, ik ak rawa wa koumun maro, ik
kon ämän wa tainorwom. Keseria, ik iken enmok jou mau
senek wa. Utianik, ik epar Krais nukan Ämän Eposek kiro
ak rawa oi koumun.
15 Karauk roat akas amke kar mena sarau moin kiro ikes
sarau momun rai enmok jou mau wa. Iken ronkat ak akan

woiaka Krais mesin epar moin kiro sakau sarenuk, iken
sarau kiro moram näwäu senes saräi.
16 Kesernuk, ik karauk mena kiro akan mena kasakup rai
Anut nukan Ämän Eposek aware ariäm. Karauk roat akas
meter owo mena sarau moin opok, ik ätäi kiro opok iken
enmok jou maun wa potam.

17 Utianik, Anut nukan ämänis keser äieu, "Inok ro kon
sarau mowon mesin kon enip jou mauria, ko Näwäu nukas
ko kiro sarau maun sakau nuruwon ronkateanik, Näwäu
nukan enip karar jou mai." *Jeremaia 9:24*

18 Kar ros nuka ro eposek äiäu, ko Anut nukan amukup
ko ro eposek wa, utianik, Näwäu nukasar kiro ro eposek
äiäu, kiro ro epar kon amukup eposek.

11

Pol sät ämän oi ariai roat pak.

1 Isas otop ro senek karauk ämän isan enim jou eteinak
maun awaraurim. Ak is utoirona, keseraun itok ra?
2 Anut nukas ak mesin sosop ronkateäu senek, isas nais ak
mesin sosop ronkateäim. Kar ros kon asinak kar ro nuraun
paip momoi, jekur kameäu senek, is ak Krais nuraun jekur
kamwaraun onoktoromin, okon, tawa ak Krais rawa potea,
ak kon roasiret tuku rawaiei.
3 Utianik, Satan nukas Ewa ate aparwon senek, karauk
sätäiäi roat akas nais ak ate apwaraiei rai is iminem. Ak
sätwareanik, akan ronkat eposek aru marona, Krais nukan
onok jekur tainoriäi kiro utaiei.
4 Karauk roat akas koumoi, kar ämän tamaraiei. Ikes Jisas
nukan Ämän Eposek epar tamareäumun, utianik, kiro roat
akas Jisas mesin kar ämän atap maiei. Kiro onok pakas ak
osou atap owaiei. Meter Anut nukan Osou Näu oin kiro
senek wa. Kiro roat akas ämän eposek atap tamaraiei. Kiro
Anut nukan Ämän Eposek ikes tamaromun senek wa. Ak
kiro onok keserna, akas akan ämän epar kurte tainoraun
rai keseriäi.
5 Utianik, isan ronkat kiro sät ämän oi ariai roat ak akan
enmaka jou oik miäi, ak näwäu, is eteinak rai ronkatäu wa.
6 Epar, is Anut nukan ämän aräun kiro skul mau wa,
utianik, is kon ämän jekur äpu momin, okon, ik orip orip
ak Anut nukan ämän amop tamareäumun.

7 Is Anut nukan Ämän Eposek tamareanik, akas is aiauk
iraun rai wa awareäimin. Is akan enmaka jou maun
keseriäimin, isan enim jou mau wa. Akan ronkat is kiro
onok aru keseriäimin ra?

8 Is karauk menan Kristen roasiret akas aiauk irona, pote
ak sarwaraun sarau miäimin. Kiro onokus is kiro roasiret
akan aiauk päu oimin senek.
9 Is ak pak pote raumoi, karauk osap owaun ronkat oianik,
ak usu wa ariäimin. Is owo osap owaun ronkateäimin
isan jaiat ak Masedonia provins pakas koin akas epar kiro
osap erekapu iroin. Is akas osap iraun rai wa awareäimin.
Rusapai nais, ak is osap iraun rai wa awareäim.
10 Krais nukas epar ämän miäu senek, is nais epar ämän
miäim. Is akan aiauk owau wa, okon, kiro mesin isan enim
jou muraun itok. Akaia provins pakan kar ros is kiro onok
keseraun tämurau senek wa.
11 Is owon akan aiauk owaun wa awareäim? Akan ronkat
isan woias aka mesin wa meieäim ra? Wa senes, wa. Anut
ko äpu isan woias ak mesin meieäim.
12 Is meter akan aiauk owau wa, kiro onok rusapai
keseriar rau. Kiro sätäiäi roat ak akan enmaka jou miäi
apu soraun is kiro onok keseriäim. Akan sarau iken sarau
senek äiäi, utianik, akas akan sarau mianik, ak pakan aiauk
oiäi, okon, akan sarau iken senek wa.
13 Kiro roat ak Krais nukan ämän oi ariaun roat senes
wa. Ak sarau mianik, Krais nukan sarau moram äiäi. Ak
sätäiäi. Akasar pirirmoi, ik Krais nukan ämän oi ariäum
roat rai keseriäi.
14 Akan onok kis ik wa atonoikai. Satan nais nukasar ätäi
pirirmara, is Anut nukan sarau eitek arou opok raim rai
keseriäu.
15 Keserianik, Satan nukan sarau roat akasar pirirmoi,
sarau eposek mona, karauk roasiret akas kiro ak Anut
nukan sarau roat äiäi. Utianik, kiro roat akan onok kiro
keseriäi, tawa Anut nukas erekapu aru marai.

Pol ko Jisas nukan ämän oi ariemoi, usu sosop owon.

16 Is amke karauk otop ämän maun awaromin. Ak kiro
ämän roianik, ko epar otop ro rai wa ronkatäu. Utianik,
ak is otop ro rai ronkate roi, ak karauk otop roat akan
ämän roiäi senek ak isan ämän nais päurar rowaiei. Ak
is utoirona, isas nais isan enim jou eteinak mam.
17 Is äpu isan sarau eposek mesin isan enim jou mam, kiro
is Näwäu nukan ämän wa tainoriäim, is otop roat senek
saremoi, isakan enim jou miäim.
18 Roat sosop ak okoro omnokoupaian onok tainorianik,
akan sarau mesin akan enmaka jou miäi. Is nais akan onok
tainormoi, isan saraus isan enim jou atap mam.
19 Ak ronkat eposek orip äiäi, utianik, ak otop roat
utwarona, akan ämän awarona, roiäi!

20 Ak karauk roat inikwarona, akas sakau ämän awareanik, akan sarau maun imwareäi. Akas ak jekur kamwaraun sakau awareanik, akan osap erar oiäi. Kiro roat akasar ik roat eposek äianik, ak roat aru awareäi. Kiro roat sakau orip, akas akan sipiaka pipuriäi senek.

21 Wopurut, ikes nais kiro onok aru ak opok keseraun sakau wäpik, okon, ik oiorok neäu ra?

Utianik, kar ro kon sarau mowon mesin kon enip jou monuk rai, is nais isan enim jou mam. Is otop ro senek kiro ämän arem.

22 Kiro roat ak Ibru roat ra? Is nais Ibru ro. Ak Israel roat ra? Is nais Israel ro. Ak Apraham nukan tupsiu ra? Is nais Apraham nukan tupsiu.

23 Kiro roat ak Krais nukan sarau roat ra? Is rusapai äiem, kiro otop roat senes. Is epar kon sarau ro. Is sarau sakau senes mianik, kiro roat itimwaromin. Karauk roat akas is orip orip karapus owa kureiriäin. Roat akas is sosop senes iworomoi, tätäi iriäin. Ak kiro sätäiäi roat keser akwarau wa. Omre sosop is meiäuriäimin.

24 Juda roat akas 39 orip is mur sakaus mänkäsiroin. Ak kiro onok keserin, omre atap atap 5 orip keseiroin.

25 Kar muti Rom marai roat akas omre atap atap 3 orip sinis mänkäsiroin. Kar muti, karauk roat sosop akas aiaukus iworona, meiäurimin. Is ariäim opok, ous 3 orip aru mowon. Kar ous aru monuk, is pututu karar, sankeu karar mas an opok raimin.

26 Omre sosop is sarau maun apu opok ariäimin. Is anas oire manauriäwon. Karauk roat akas roat akan osap päu owaun apu opok raiäis, akas is iworauriäin. Isakan jaiat Juda akasar iworauriäin. Karauk omsau pakan roat akas nais iworauriäin. Is näu mena usu sosop oiäimin. Ro wäpik mena om puru opok usu oiäimin. Mas anas oire jauriäwon. Karauk roat akas sätäianik, ik nan Kristen jaunat rai äumoi, iworauriäin.

27 Is sarau sakau atap miäimin. Pututu sosop, is jekur wa niniäimin. Karauk ses, is sou iworomoi, an patiriäwon. Karauk ses, isan sarau momoi, is o wa jeäimin. Karauk ses, is omjo wäpik rorosiriäwon.

28 Isan usu kiro karar wa, omre orip orip is Kristen roasiret kamwaraun ronkat sosop senes oiäimin, kis usu näwäu senes iriäu.

29 Kar Kristen ro ko sakau wäpik sarenuk, is nais sakau wäpik senek sareäim. Kar ro onok aru monuk, is kiro onokun ronkateanik, woi aru miäu.

30 Ak is erar ro airona rai, is kar apu wäpik, okon, isakasar isan enim jou erar mam. Utianik, owo onokus is sakau

wäpik ätär mareäu, is kiro mesin woi erer orip isan enim
jou mam.
31 Anut nuka ko iken Näwäu, Jisas nukan Momok pak kon
Eit pak. Ik kon enip jou orip orip mau. Ko äpu is kiro ämän
sätäiäu wa.
32 Damaskus näu menan kiap ko king-Aretas nukan
inkaruru raiäu, kos karauk marai roat akas is sakau
atoiraun menan ororok kamäun marowon.
33 Utianik, isan jaiatos is basket uru murianik, windo
opokas muruna, nomin. Keserna, is kiro menan kiap nukan
ipoukupas imine manomin.

12

Pol ko nini epirewon senek raunuk, Anut nukas ämän sosop auruwon.

1 Ak is erar ro rai ronkateäi, okon, is kar apu wäpik,
isakasar isan enim ätäi jou mam. Kiro jou maun onokus
is wa sareirai. Utianik, is keser awaram, Näwäu nukas nini
epir pakaimas karauk osap ämäi rawon ätär murowon.
2 Is kar ro Krais mesin wou epar mowon äpu mom. Meter
woisan 14 orip manonuk, ko Anut nukas omar namba 3
opok imäi tonowon. Kon enipsau orip manowon ra, wa ra,
is äpu wa. Anut karar kiro äpu.
3-4 Is äpu kiro ro ko Anut nukas kon mena eposek omar
oik imäi tonowon. Kon enipsau orip manowon ra, wa ra, is
äpu wa. Anut karar kiro äpu. Omar opok ko karauk ämän
arein rowon. Kar ros kiro ämän owo senek omnokou pakan
ämänis aräu senek wa. Anut nukas ‘kar ros kiro ämän ätäi
karauk roasiret wa awarau’ rai äiewon.
5 Is kesek ron enip jou mam, utianik, isakan enim jou wa
mam. Utianik, owo onokus is sakau wäpik ätär mareäu is
kiro mesin woi erer orip isan enim jou mam.
6 Utianik, isakan enim jou mauria, is otop ro senek wa
saräm, owon, is epar ämän mam. Utianik, is isakan enim
wa jou mam, owon, is isakan enim jou moita rai, roasiret
akas isan ronkat tainorianik, isan enim jou maiei. Utianik,
ak amke isan ämän tamareäim roumana, is owo onok
keseriäim aparianik, kiro jekur wasare äpu momoi, is mesin
rapor ronkatäiei.

Osap katuau senekus Pol nukan enipsau weäu.

7 Utianik, Anut nukas omar oik kiro osap eposek senes
ämäi rawon ätär murowon kiro mesin is isan enim jou mam
rai, Anut nukas Satan inikernuk, kos kar osap katuau senek
isan enimsau tätäi iraun rau äsimorowon. Kesernuk, is
nepipirianik, isakan enim jou mau senek wa.

8 Isan usu kiro isan enim opok pe rau kiro oi kuräun rai
is 3 orip Näwäu sakau aurmin.
9 Utianik, Näwäu nukas is ätäi keser airowon, “Isan woi
näu oripas sareisiäim, kiro itok. Na sakau wäpik rauta,
isan sakaus na sakau musiäu.” Keserianik, owo onokus is
sakau wäpik ätär mareäu is kiro mesin isan enim jou mam.
Keserita, roasiret akas Krais nukan sakau kiro is pak rau
aparaiei.
10 Kiro onokun, is sakau wäpik, karauk roasiret akas isan
enim opok ämän aru miäi, is usu näwäu oiäim, karauk
roasiret is aru muriäi. Kiro usu erekapu is opok penuk,
is woi aru wa miäu, owon, is Krais nukan sarau moram.
Keseria, is nepipirim, owon, is sakau wäpik raita, Anut
nukan sakaus is sakau muriäu.

Pol ko Korin roasiret sarwaraun ronkat sosop miäwon.

11 Is otop ämän arem. Utianik, akasar is kiro ämän araun
siräire moin. Ak is onok eposek moram araun itok, utianik,
ak keserau wa. Epar, is enim jou näwäu orip wa. Utianik,
kiro sät ämän oi ariai roat akas akan enmaka jou näwäu
miäi, akan saraus isan sarau itimorau wa.
12 Is ak pak raumoi, isas Jisas nukan ämän oi ariaim ro
ätär maraun onok atap atap miäimin. Is ak pak raumoi,
kurur atap atap pak onok atap atap miäimin. Is sakau tai
raianik, usu sosop oumoi, Anut nukan sakau ätär maraun
kiro onok keseriäimin.
13 Is owo onok karauk Kristen roasiret opok keseriäimin
is ak opok nais kir keseriäimin. Kar onok karar kiro is ak
opok keserau wa. Is ak o iraun rai awarau wa. Akan ronkat
is o iraun awarau wa kiro is onok aru momin ra? Ak keser
ronkatena rai, akas isan kiro onok aru jäkäi muraun itok
ra?
14 Is rusapai ätäi namba 3 koi apwaraun ronkateram.
Akas is sareiräun usu wa aram. Isas ak akan osap iraun
rai wa awarom. Akan woiaka is iraun rai awarom. Mokoit
akas osap turur mianik, momonakat wa areai. Momonakat
akas epar osap turur mianik, akan mokoit areai.
15 Kesermoi, isan osap erekapu rau kiro ak aram. Isan
totom nais ak sarwaraun aram. Isan ronkat isan woias
akanun meieäim näwäu sarenuk, akan woiakas isanun
meiäi kiro eteinak saräi.
16 Kiro onok amop senes, isas kar usu akan enmaka opok
mau wa. Utianik, ak kamuk karauk roat akas keser äiäi,
“Kos sätäikomoi, atonoikomara, iken osap oiäwon.” Kiro
epar wa.
17 Karauk roat isas ak rawa äsimwaroita, potoin akas
sätwareanik, akan osap is iraun oin ra? Wäpik, ak äpu
kiro roat akas akan osap owau wa.

18 Isas Taitas ak rawa potaun ronkat sakau nurita, ko ak
rawa potowon. Iken jaunok kar ko Taitas ori äsimwatoita,
ak rawa potoirin. Taitas nukas sätwareanik, akan karauk
osap owon ra? Wa senes, ko akan osap owau wa. Is Taitas
ori iwen ronkat karar, iu onok karar tainoriäumur.
19 Akan ronkat ik kiro pas karauk roat akas iken enmok
opok ämän aru moin epar wa rai ätär maraun jer we
maromun ra? Ik kiro onokun jer we marau wa. Ik Krais pak
pasar raumoi, Anut nukan amukup kiro ämän awaroram.
Ak iken jaunokot senes. Ik owo onok keseriäum kiro akan
woiaka epar moin sakau maraun keseriäum.
20 Is iminem, owon, is ak rawa koianik, ak isan ämän
tamaromin wa tainoriäi aparam. Ak keserna, is koianik,
usu aroita, akas is woi päurar orip wa apairaiei. Is ak onok
aru miäi aparau utom. Ak ämänis weräiäiei, akan jaunakat
mesin woiaka aru maiei, ak kasiaka päi, ak atap atap
inäiäiei, ak karauk roat akan enmakap ämän maraiei, ak
aka aka jeje ämän muratäiei, ak akan enmaka jou mianik,
karauk roat akan ämän wa rowaiei, akas sarau erekapu aru
maiei. Is koianik, ak kiro onok keserna, aparaun utom.
21 Is ak rawa koianik, akan onok aru aparmoi, Anut nukan
amukup oior nai. Roasiret sosop ak kamuk akas meter
onok aru mianik, akan onok aru mesin ätäi akan woiaka
pirirau wa aparianik, woi aru näwäu mai. Ak onok aru
senes miäin, ak sapum onok miäin, akan woiaka onok aru
atap atap keseraun siräiain. Ak kiro onok keseriäin mesin
akan woiaka ätäi pirirau wa, is kiro onok aparianik, oior
nomoi, woi aru mai. Kesermoi, is ak rawa kowaun iminem.

13

Korin roasiret ak akan woiaka Jisas mesin epar moin kiro jekur kamäiei.

1 Is rusapai ätäi ak rawa namba 3 kowaurim. Ak jekur
ronkatewe. Anut nukan ämän keser äiewon, “Ro oirori ra, 3
orip ra, akas akan ämän wasarewareanik, akan ämän epar
ra, wa ra awaraiei.” *Lo 19:15*
2 Is ätäi ak rawa namba 2 opok poteanik, karauk roat ak
onok aru moin sakau ämän awaromin. Is rusapai ak pak
rawa wa, kiro sakau ämän ätäi awarom. Is ätäi ak rawa
potomoi, ämän äiäur wa awaram. Is kiro roat onok aru
morai usu aram.
3 Akas is Krais nukas ämän aironuk, areaim kiro epar rai
äpu maun keseram. Keseria, ak äpu maiei Krais ko akan
onok jekuraun, päurar wa tuku mareäu, ko sakau orip tuku
mareäu.

4 Ko am äpäs opok äsäi moin ses opok kiro epar ko sakau
wäpik rawon. Utianik, rusapai ko Anut nukan sakaus awau
rau. Kiro onok senek, ik omnokoupaian roat kon sarau
momoi, sakau wäpik raum. Utianik, ik ko pak awau raumoi,
Anut nukan sakau orip ak pak sarau mam.
5 Ak akan woiaka Jisas mesin epar moin ra akasar akan
onok jekur wasaräiei. Ak akan woiaka ko mesin epar moin,
ak äpu Krais Jisas ko ak pak rau. Utianik, ak akan woiaka
ko mesin epar mau wa ak äpu ko ak pak rawau wa.
6 Is sakau ronkatem, ak iken sarau wasaremoi, akas ik
Krais nukas kon sarau maun sare mukowon äpu maiei.
7 Ik Anut aurta, ak sarwarnuk, ak karauk onok aru wa
maiei. Ak onok eposek mianik, ikes ak Anut nukan onok
jekur tamaromun äpu maiei. Utianik, ik roasiret iken sarau
eposek äpu maun Anut aurau wa. Roasiret akan ronkat
iken sarau aru, kiro itok, utianik, ikes ak onok eposek me
rawaun Anut auriäum.
8 Ik Anut nukan epar ämän tonoi maun kar onok mau
senek wa. Utianik, ik karauk roasiret kon epar ämän karar
tainoraun sarwareäum.
9 Akan woiaka epar moin sakau tai rauna rai, karauk
kasikan roasiret akan ronkat ik sakau wäpik äiäiei, kiro
itok, ik nepipiram. Ik Anut aurta, ak sakau tai raianik,
roasiret tuku senes saräiei.
10 Is atapukas raianik, ak kiro onokun okoro ämän jer we
marom. Ak akan onok aru utomoi, jekur rauna rai, is ätäi
ak rawa potoita, isan sakau kiro Näwäu nukas irowonus ak
ätäi jekwaraun wa awaram. Näwäu nukas is kiro sakau ak
sarwaraun irowon. Ak aru maraun kiro sakau irau wa.
11 O jaiat, is isan ämän pataraun ak ‘pere’ ämän awarom.
Ak roasiret tuku senes saräun sarau sakau mowe. Ak isan
ämän roinai, akan ronkat karar momoi, woiaka päurar orip
rawe. Keserna, Anut nukas kon wous ak mesin meieäu, ko
woiaka päurar rawaun sakau ariäu, ko ak pak rawai.
12 Ak aka aka woiakas meiäun ätär maraun ipiaka
atotäiei.
13 Roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin ik pak rai
erekapu, akas nais ak ‘pere’ ämän awaroi.
14 Iken Näwäu, Jisas Krais nukas kon wou näu oripas ak
sarwarnuk, Anut nukas akanun wous meiemoi, Osou Näu
nukas aka aka woiaka karar orip rawaun sakau marai.

Galesia
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 17 orip manonuk, Pol nukas Galesia provins pakan roasiret jer we marowon. Meter Pol pote ak pak raumoi, Jisas nukan Ämän Eposek tamarowon. Utianik, tawa karauk Juda roat akas karauk omsau pakan roasiret keser awaroin, "Ak Anut nuka pak eposek rawaun ak Moses nukan sintore ämän erekapu tainoraiei." Pol ko kiro ämän roumoi, kiro Juda roat mesin kasak näwäu pewon. Kesermoi, ko kiro pakan roasiret awarowon, "Anut nukasar is kon ämän oi ariaun sare murowon, okon, is ak awarowon. Ak kiro sätäiäi roat akan onok wa tainorau. Utianik, ak Anut nuka pak eposek rawaun, ak akan woiaka Jisas mesin karar epar maiei. Keseria, epar ak kon amukup eposek rawaiei, kar apu rawau wa."

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-10 Pol nukas Galesia roasiret 'pere' awarowon.
1:11–2:21 Pol nukas Galesia roasiret awarowon, "Is Jisas nukan ämän oi ariaim ro enim orip."
3:1–4:31 Iken woiok Jisas mesin epar mam Anut nukas kon wou näu oripas ik sareikai. Moses nukan sintore ämänis ik wa sareikai.
5:1–6:10 Krais nukas iken onok aru pakan imäikowon, okon, Osou Näus ik kamoikonuk, ik karauk roasiret sarwaram.
6:11-18 Pol nukas kon ämän pataraun kiro pakan roasiret ak Jisas nukan onok awau tainoraun awarowon.

1-2 Is Pol, woiaka epar moin jaiat is pak rai, ikes ak Galesia roasiret, ak Jisas mesin woiaka epar moin, okoro jer we marom. Is Jisas nukan ämän oi ariaim ro. Roat näunäu akas Jisas nukan ämän oi ariaun is sare murau wa. Kar ros is äsimoirau wa. Utianik, Jisas Krais pak Anut iken momonek pak awas is sare murianik, äsimoiroirin. Anut nukas Jisas meiewon ätäi siräi mowon.

3 Is Anut keser aurim, ko iken momonek, pak iken Näwäu, Jisas Krais pak awas awan woiawa näu oripas ak sarwarna, awan woiawa päurar raiäu kiro ak arona, ak eposek rawaiei.

4 Okoro Jisas nukas ik okoro omnokou opok onok aru mota, iken onok aru pakan imäikowon. Kos kon enipsau Anut nurianik, am äpäs opok meiewon. Kiro onok iken momonek, Anut nukasar keseraun äiewon, okon, ko keserwon.

5 Keseria, ik Anut ko näwäu senes orip orip jou murinam.
Epar!

Is Anut nukan Ämän Eposek karar awareäim.

6 Is karkairianik, akanun woi aru mou, owon, omre
rumuk wa, Anut nukas kon wou näu oripas ak kon roasiret
saräun urwareanik, ak sarwaraun kos Krais am äpäs opok
meiäun äsimoruwon. Kesernuk, ak kon Ämän Eposek
mesin woiaka epar moin. Utianik, rusapai, is roim, ak kon
ämän eposek tainorin utomoi, kar sät ämän karauk roat
akas äiäi 'ämän eposek' tainorauri.
7 Utianik, kiro ämän Anut nukan Ämän Eposek wa. Kiro
roat akas sät ämän mianik, akan ronkat aru maroi. Kiro
roat akas Krais nukan Ämän Eposek atap pirir miäi.
8 Ik Anut nukan Ämän Eposek epar senes awaromun.
Utianik, rusapai, ik ra, kar Anut nukan sarau eitekus kar
ämän atap kiro Anut nukan Ämän Eposek awarota rai, is
Anut aurim, kos ik tämukianik, äsimukonuk, ik ep näwäu
jerera uru neanik, orip orip rawam.
9 Is amke awaromin rusa ätäi awaraurim. Ak amke Anut
Nukan Ämän Eposek roianik, tainorin. Ätäi rusapai kar ros
kar ämän atap kiro Anut nukan Ämän Eposek awarai, is
Anut aurita, kos kiro ro äsimornuk, ep näwäu opok neanik,
orip orip rawaiei.
10 Akan ronkat, is roat akan woiaka isanun ereraun kiro
ämän areaimin? Wa, isas Anut nukan wou isanun ereraun
kiro ämän areaim. Meter isan woi Jisas mesin epar mau
wa opok, is roat akan woiaka isakanun ereraun ämän
awareäimin. Rusapai, is kiro onok keserau wa, okon, kiro
onok pakas is Krais nukan sarau muriäim ätär mareäim.

Meter Pol owose rawon nukan ämän.

11 O jaiat, is ak kiro ämän ak äpu maun awaraurim. Kiro
Ämän Eposek awaromin kiro kar ron ronkat pakas wa.
12 Is kar ro pakan kiro ämän owau wa. Is kar ros kiro
ämän tamurau wa. Wäpik! Kiro ämän Jisas Krais up uruas
ätäi siräianik, nukasar kon roasiret awaraun is irowon.
13 Rowe, meter ak isan enim roiäin. Is Juda roasiret akan
onok tainoriäimin. Kiro ses opokar, is Anut nukan roasiret
Jisas mesin woiaka epar moin, akanun is woiti mau wa, is
ak usu sosop arianik, erekapu aru maraurmin.
14 Isakasar Juda roasiret akan onok sakau senes tainor-
moi, isan urek jaiat erekapu itimwaromin. Is iken askanai
akan ämän erekapu jekur tainorianik, karauk roat nais ak
iken askanai akan onok tainoraun sakau awareäimin.

15 Utianik, meter, anias is murau wa opok, Anut nukas
kon ronkat pakas is Jisas nukan ämän oi ariaun ro sare
murowon. Rai rai, kos is kiro sarau maun urweiromoi, kon
wou näu oripas sareirowon.
16 Keseria, is Jisas Krais nukan ämän karauk omsau pakan
roasiret awaraun sare muraun Anut nukas kon mokoi is
ätär murowon, okon, is äpu ko iken Näwäu. Is karauk roat
rawa poteanik, ak is Jisas nukan ämän tamuraun awarau
wa. Anut nukasar kon ämän tamurowon.
17 Anut nukas is kon ämän tamuronuk, Jisas nukan ämän
oi ariai roat Jerusalem mena Judia provins opok rai, is topte
apwarau wa. Utianik, is kiro ses opokar, Arebia ro wäpik
mena om puru opok poteanik, ätäi Damaskus näu mena
potomin.
18 Is woisan 3 orip utomoi, is Pita tararaun Jerusalem näu
mena Judia provins opok toptomin. Is ko meter aparau wa,
okon, ko äpu maun is ko pak tup oirori raimin.
19 Kiro opok, is Jisas nukan ämän oi ariai roat erekapu
apwarau wa. Utianik, is Näwäu nukan amak Jems karar
aparmin.
20 Ak rowe, is ak sät ämän awarau wa. Anut ko äpu, is
okoro ämän nukasar is urweirowon mesin jer we marom
kiro epar senes.
21-24 Kiro ses opok, roasiret Krais mesin woiaka epar moin
Judia provins opok raiäin ak isan nepi aparau wa. Ak
karauk roasiret akas is mesin keser arena, roin, “Kiro ros
meter Anut nukan roasiret usu arianik, aru mareäwon,
utianik, kos Jisas nukan ämän meter aru mareäwon rusapai
kiro ämän ätäi roasiret tamarora.” Keseria, kiro Judia
roasiret akas kiro ämän roianik, Anut jou murin.
Keseria, Pita ori raiminus, is ätäi Siria provins pak Silisia
provins pak potomin.

2

Karauk Jisas nukan ämän oi ariai roat ak Pol mesin akan woiaka ererwon.

1 Ätäi woisan 14 orip utianik, is ätäi Jerusalem näu mena
toptomin. Is Barnabas ori, Taitas imäianik, potomurin.
2 Is kiro opok potomin, owon, Anut nukas potaun
airowon, okon, potomin. Is Jisas nukan ämän oi ariai
roat näunäu isas owo Ämän Eposek karauk omsau pakan
roasiret tamareäim mesin awaromin. Is ak kiro ämän
nukan onoktapau awaromin. Utianik, is roat näunäu pak
karar turwaromin, owon, is Jisas nukan sarau momin pak
rusapai moram pak awaromin. Is imine orip turwaromin,
owon, is äpu wa ak is pak woiaka karar maiei ra, wa ra.

3-5 Taitas ko is pak rau, ko Grik ro. Utianik, karauk roat
akas Taitas nukan enip kerau patiraura* rai ronkatein ik
kiro mesin ämän ate raumun. Karauk Juda roat ak kiro
ronkat sakau ateai, akas sätäianik, Jisas nukan roat senek
saremana, päu roat senek pemoi, ik pak erek tururin. Ak
ik iken woiok Krais Jisas mesin epar miäumun, Juda akan
sintore ämän tainoriäum ra wa rai aparaun pein. Akan
ronkat ik Juda akan sintore ämän erekapu tainoraun rai
keserin. Utianik, ik äpu ik sintore ämän nukan sarau
roat (slev) senek kon inkaruru rauta rai, kiro onok pakas
ik Anut nukan amukup eposek wa rawam, okon, ik akan
ämän ekep wa tainoriäumun. Keseria, Jisas nukan ämän oi
ariai roat näunäu akas Taitas kon enip kerau patiraun rai
aurau wa. Keserna, ik Taitas nukan enip kerau patirau wa.
Kiro onokun, Jisas nukan Ämän Eposek kiro epar karar ak,
Galesia roasiret, pak rawai rai keser awarom.

6 Utianik, kiro Jisas nukan ämän oi ariai roat karauk roat
akas ak roat näunäu enmaka jou orip keser äiäi. Is kiro roat
enmaka jou orip ra, enmaka jou wäpik mesin ronkat sosop
wa owam. Anut nukan amukup ik erekapu karar. Kiro roat
näunäu akas Jisas nukan ämän is roasiret tamareäum ätäi
atap wa piririn.

7 Utianik, kiro tururin ses opokar, ak äpu moin, Anut
nukas is Pita ori kon Ämän Eposek roasiret tamaraun sarau
karar itowon. Pita nukan sarau kiro Anut nukas nuruwon
kiro Anut nukan Ämän Eposek Juda roasiret tamareäu.
Utianik, isan sarau Anut nukas irowon kiro is kon Ämän
Eposek karauk omsau pakan roasiret tamareäim.

8 Anut nukasar nukan sakaus is kon ämän oi pote karauk
omsau pakan roasiret tamaraun sare murowon. Anut kos
karar Pita kon sakaus Juda roasiret siarakap kon ämän oi
pote tamaraun sare mowon.

9 Jems, Pita, Jon karauk roat akas ak roasiret kamwareäi
roat näunäu senek äiäi. Kiro tururin ses opok, ak äpu
moin Anut nukas kon wou näu oripas is sareirianik, karauk
omsau pakan roasiret tamaraun sarau irowon. Keserianik,
akas Barnabas is ori iwen ipiok atoin. Kiro onok keserin,
kiro iken woiok karar raiäum ätär moin. Kesermoi, is
Barnabas ori iu ätäi pote, karauk omsau pakan roasiret
kamuk opok sarau mamur. Ak Juda roasiret kamuk opok
sarau maiei.

10 Ak ik roasiret osap wäpik sarwaraun mesin karar
aikoin. Is epar kiro roasiret sarwaraun mesin ronkat-
wareäim.

Antiok mena Pol nukas Pita sakau kerwon.

11 Kar ses opok, is Antiok mena raita, Pita koumoi, ko
kar onok aru mowon. Meter Anut nukas ko kiro onok
wa keseraun auruwon. Is kon onok aparianik, Pita sakau
kermin.
12 Kiro onok kesek, ko amke Antiok mena potomara,
karauk omsau pakan roasiret pak raumara, ak pak o
je raiäwon. Jems nukas karauk Juda roat äsimwarnuk,
potoin. Kiro Juda roat ak keser äiäi, 'karauk omsau pakan
roat ak akan enmak kerau patirau wa, okon, ik ak pak
o jau senek wa.' Pita ko kiro Juda roat koin apwaromoi,
ko sakau iminewaromara, karauk omsau pakan roat pak o
jaun utowon.
13 Karauk Juda roasiret Jisas mesin woiaka epar moin
ak äpu kiro onok aru, utianik, Pita kiro onok kesernuk,
aparmoi, ak nais kir karauk omsau pakan roat pak o
jaun utoin. Barnabas nais akan onok tainorianik, karauk
omsau pakan roasiret pak o wa jeäwon. Ko kesernuk, is
karkairmin, owon, isan ronkat Barnabas nukan wou epar
mowon kiro sakau ronkatemin. Ak erekapu äpu kiro onok
aru, utianik, ak keserin.
14 Is kiro roat apwarmin ak Jisas nukan Ämän Eposek
jekuriar tainorau wa. Keseria, is roasiret amiakap amop
Pita aurmin, "Na Juda ro, na ätäi pirirmoi, kar omsau pakan
ro senek raiäum, okon, na rusapai, Juda roat akan onok wa
tainoriäum. Na owon karauk omsau pakan roat ak Juda
roat akan onok tainoraun rai awareäum?"

Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak ak akan woiaka epar mona, kiro Anut nukas sarwarai.

15 Iken askanai ak Juda roat. Ik karauk omsau pakan roat
senek wa. Ak Juda akan sintore ämän wa tainoriäi, okon,
ik ak onok aru miäi roat äiäum. Ik Juda roat senes raum.
16 Ik äpu, kar ro ko sintore ämän tainorai, kiro ro Anut
nukan amuk opok ro eposek wa raiäu. Wa senes wa.
Ko kon wou Jisas Krais mesin epar mai, kiro epar Anut
nukas ro eposek äiäi. Kiro onokun, ik nais Anut nukan
amukup eposek saräun Krais Jisas mesin iken woiok epar
momun, owon, ik sintore ämän karar tainoriäum maro,
Anut nukas ik roasiret eposek wa aikowo. Utianik, ik Jisas
Krais mesin karar ronkatäm woiok epar momun, kiro epar
kos ik roasiret eposek keser aikiäu.
17 Ik, Juda roat, iken woiok Krais mesin epar momun,
Anut nukan amukup eposek rawauriäum. Utianik, ik äpu
ik nais karauk omsau pakan roasiret senek sintore ämän
tainorau wa, okon, kiro sintore ämänis ik onok aru miäum
ätär mukiäu. Keseria, ik woiok epar momun opok, Jisas
nukas ik onok aru maun rai aikowon ra? Wa senes wa.

18 Utianik, rusapai is Anut nukan amukup eposek saräun
sintore ämän tainoriäimin kiro utomin. Is ätäi tainoraurim,
Anut nukan amukup is onok aru nukan ro rawam, owon,
kiro is erekapu jekur tainoraun itok wa, okon, kiro pakas is
Anut nukan amukup eposek saräun itok wa.
19-20 Is kiro sintore ämän tainoraun itok wa, okon, kiro
sintore ämänis is meiäun äiäu. Is meiemin maro, sintore
ämän ätäi tainoraun wa ronkatewom. Is meiäu wa, utianik,
Krais isan omoi oumara, ko am äpäs opok meiewon. Kese-
rianik, is rusapai meiemin senek raumoi, is isan ronkat wa
tainoriäim, is Krais nukan ronkat karar tainoriäim. Is Juda
akan sintore ämän wa tainoriäim, okon, is rusapai Anut
nukan apu karar tainorianik, kon sarau miäim. Rusapai,
is okoro omnokou opok raim, isan woi Anut nukan mokoi
mesin epar momin raim. Kos karar isanun wous meiemara,
isan omoi oumara, is mesin meiewon.
21 Anut nukas kon wou näu oripas is sareirowon, okon, is
kiro onok mesin sosop ronkateäim. Owon, sintore ämänis
ik Anut nukan amukup eposek saremun maro, Krais ko ik
sareikaun wa meiewo, ko erar meiewon.

3

Sintore ämän tainoraun onok pak woiaka epar maun onok pak.

1 Ei, ak, Galesia roasiret, akan ronkat eposek wa! Is ak
mesin kasi näwäu peu. Owon, ak karauk roat inikwarona,
akas ak sätwarona, ak akan ronkat tainoriäi ra? Jisas Krais
ko am äpäs opok meiewon ämän is roasiret amiakap amop
awaromin, ak roin.
2 Ak is airowe! Ak owosemana, Anut nukan Osou Näu oin.
Ak sintore ämän tainorianik, Anut nukan Osou Näu oin ra?
Wa, ak Anut nukan ämän roianik, akan woiaka Jisas mesin
epar moin, okon, kon Osou Näu oin.
3 Ak amke Krais nukan Osou Näu pakas Anut nukan
amukup eposek sarein. Rusapai, akan sakausar kon
amukup eposek sarau mauri ra? Akan ronkat kiro aru.
4 Ak meter Anut nukan amukup eposek sareanik, usu
sosop oi rain. Ak kiro usu erar oin ra? Wa, ik äpu, ak kiro
usu erar owau wa.
5 Anut nukas Osou Näu akan woiaka uru momara, kos
kurur atap atap ätär mareäu. Owon? Kiro ak sintore ämän
tainoraun rai keseriäu ra? Wa, ak kon ämän roianik, akan
woiaka ko mesin epar mona, kos keseriäu.
6 Kiro onok senek, Anut nukan ämänis Apraham mesin
keser äiewon, “Apraham kon wou Anut mesin epar mowon,

okon, Anut nukas ko kon amukup ro eposek senes äiewon.”
Stat 15:6
7 Keseria, ak rusapai äpu maiei, roasiret ak akan woiaka
epar mai, kiro roasiret ak Apraham nukan askanai senes.
8 Meter Anut nuka äpu mowon, tawa karauk omsau
pakan roasiret akan woiaka Anut mesin epar mona, kos ak
kon amukup eposek rawaun sare marai. Kiro Anut nukas
kar paip momara, karauk roat akas kiro ämän Anut nukan
buk opok jer wein. Anut nukas Apraham kiro kon Ämän
Eposek auruwon, “Kar nan askanai pakas tawa isas roasiret
omsau erekapu pakan ak isan amiap eposek saräun sare
maram.” *Stat 12 3*
9 Keserianik, Apraham kon wou Anut mesin epar mowon,
okon, Anut nukas kon amukup eposek saräun sare muru-
won. Roasiret ak nais akan woiaka epar maiei Anut nukas
ak nais kon amukup eposek saräun sare marai.
10 Utianik, inok roasir ko onok eposek maun sintore ämän
tainorianik, Anut nukan amukup eposek saräun äiäu, Anut
nukas kiro roasir nukan totok aru murai. Owon? Anut
nukan ämänis keser äiewon, “Roasiret ak sintore ämän
Anut nukan buk opok rau, ak kiro erekapu tainorau wa,
ak usu orip orip oi rawaiei, owon, ak äpu tawa Anut nukas
akan totomaka aru maronuk, ko pak awau orip orip wa
rawaiei.” *Lo 27:26*
11 Keserianik, rusapai ak äpu moi, kar ro ko sintore ämän
tainorai ko kiro pakas Anut nukan amukup ro eposek wa
rawai. Anut nukan ämänis keser äiewon, “Roasiret ak Anut
nukan amukup eposek rai, kos ak sarwarai mesin akan
woiaka epar miäi, orip orip awau rawaiei.” *Habakuk 2:4*
12 Sintore ämän tainoraun onok pak woiaka epar maun
onok pak, au erek karar turur rawau wa, au atap atap
rair. Anut nukan ämänis keser äiewon, “Inok ro kos
sintore ämän erekapu tainorianik, kar sintore ämän eteinak
utau wa, ko kiro sintore ämänis isanarnuk, orip orip awau
rawai.” *Wok Pris 18:5*
Utianik, roasiret ak sintore ämän erekapu tainorau senek
wa, okon, ak kiro onok pakas awau orip orip wa rawaiei.
13 Keseria, sintore ämän tainoraun onokus ik, Juda
roasiret, iken totomok aru mukai. Utianik, Krais nukas
sareikomoi, kiro usu pakan imäikowon. Nukasar iken omoi
oumara, ko am äpäs opok meienuk, Anut nukas ko ik mesin
aru muruwon. Ik kiro äpu, owon, Anut nukan buk opok jer
kesek rau, “Roat erekapu ak am äpäs opok meiäiei kiro roat
akan totomaka Anut nukas aru marai.” *Lo 21:23*
14 Utianik, Krais Jisas nukas iken omoi oianik, am äpäs
opok meiemoi, ko ik ätäi imäikowon. Ko keserwon, owon,
Anut nukas Apraham kon amukup eposek rawaun paip

mowon senek, karauk omsau pakan roasiret ak nais kiro
eposek rawaun paip erek owaiei. Keserianik, ik erekapu
woiok epar momun, Anut nukas kon Osou Näu ikaun
äiewon ik owam.
15 O Jaiat, is kar ämän kiro mesin awaram. Kiro omnokou
opok, kar ro ko kon jauk pak paip muratäusa, kar onok
eposek miäu ros kon paip ätäi oi kuräu senek wa. Kon ämän
kiro paip opok ätäi wa tunarorai.
16 Kiro onok senek, Anut nukas Apraham pak kon
askanai karar pak roasiret kon amukup eposek rawaun paip
mowon. Anut nukan paipis askanai sosop mesin äiäu wa.
Utianik, ko askanai karar mesin äiewon. *Stat 12:7*
Kiro askanai karar, kiro Krais.
17 Is kiro onoktapau äiaurim. Meter Anut nukas Apraham
pak paip mowon. Rai rai, woisan 430 orip utomoi, iken
sintore ämän rusa pewon. Keseria, kiro sintore ämänis
Anut nukas Apraham pak paip mowon wa oi kuräi. Kiro
sintore ämänis Anut nukan paip nukan omoi owau senek
wa.
18 Ik sintore ämän tainorta rai, Anut nukan amukup
eposek raumun maro, kiro paip nukas ik kon amukup
eposek rawaun wa sareikai. Owon, Anut nukas kon wou
näu oripas Apraham pak paip meter mowon ko kon paip
tainormara, Apraham nukas Anut nukan amukup eposek
rawon. Ko sintore ämän pakas eposek saräu wa.

Sintore ämän nukan onoktapau kesek.

19 Keserianik, sintore ämän kiro owosäun? Roasiret ak
onok aru mona, Anut nukas kiro sintore ämän arowon,
owon, akan onok aru miäi ätär maraun keserwon. Apra-
ham nukan askanai kiro paip mesin auruwon, Krais penuk,
kiro sintore ämän nukan sarau patarwon. Sintore ämän
Anut nukas kon sarau eitek aronuk, akas pak Moses nurin.
Owon, ko Anut pak roasiret pak kamuk raiäu ro. Kos pak
kiro sintore ämän roasiret arowon.
20 Rowe, kamuk raiäu ro ko ro karar nukan sarau murau
wa, ko ro oirorоr awan sarau mateäu. Anut nukas kon paip
mowon, kiro nuka karar kon sarau mowon.
21 Sintore ämänis Anut nukas paip mowon oi kurewon
ra? Wa senes. Sintore ämänis roasiret Anut nuka pak awau
rawaun sarwarowon maro, roasiret ak sintore ämän jekur
tainormana, ak Anut nukan amukup eposek rawoi.
22 Utianik, kiro epar wa, owon, Anut nukan ämänis
äiewon, ‘Okoro omnokou opok onok arus roasiret erekapu
sakau atwareäu.’ Kiro onok mesin, Anut nukas kon
amukup eposek rawaun roasiret pak paip mowon. Kiro
onokun, inok roasiret akan woiaka Jisas Krais mesin epar

maiei, kiro roasiret karar ak Anut nukan amukup eposek
rawaiei.
23 Keseria, ik Juda roasiret, meter Jisas Krais päu wa opok,
ik iken woiok epar mau wa opok, sintore ämänis kamoike
raunuk, ik kiro sintore ämän inkaruru raiäumun. Jisas
penuk, Anut nukas iken woiok ko mesin epar maun ätär
mukowon.
24 Kar ro kon mokoi eteinak kamäun kar roasir sare
mowon senek Anut nukas sintore ämänis ik kamoikaun
sare mowon, pote, Krais kowon. Ko keserwon, owon, iken
woiok ko mesin epar mianik, ik Anut nukan amukup eposek
rawaun itok.
25 Utianik, rusapai Jisas penuk, iken woiok epar mota,
sintore ämänis ätäi ik wa kamoikai.

Ik Anut nukan mokoit.
26 Ak erekapu Juda roasiret pak karauk omsau pakan
roasiret pak, ak akan woiaka Krais Jisas mesin epar moin.
27 Okon, rusapai ak Anut nukan mokoit senes. Ak Krais
nukan enip pakas an jomaroin*, okon, ak Krais Jisas nuka
senek sarein.
28 Kesermoi, ak erekapu Anut nukan mokoit raianik, Juda
roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak ak atap atap
wa, ak karar rai. Roat akan sarau akasar kameäi pak sarau
roat (slev) pak ak atap atap wa, ak karar rai. Roat pak asiret
pak ak atap atap wa, ak karar. Ak erekapu Jisas Krais nukan
roasiret rauna, ak atap atap wa, ak karar senes rai.
29 Ak Krais nukan roasiret raiäi, okon, ak Apraham nukan
askanai. Kiro onokun, Anut nukas Apraham owo osap
owaun paip muruwon ak kiro osap nais owaiei.

4

1 Utianik, is rusapai kar ämän awaraurim. Mokoi ko
kon momokun osap owaun mokoi eteinak raunuk, kon
momokus ko kar sarau ro senek kame raiäu. Tawa epar
kiro osap kon erekapu owai.
2 Utianik, kiro mokoi eteinak raunuk, karauk roasiret akas
ko kamemoi, kon momokus omre sare muruwon opok, ko
kiro osap erekapu owaun kame raiäu. Tawa ko tenemai
sarenuk, kon momokus omre sare muruwon opok, ko kiro
osap erekapu momok ori erek kamäieir.
3 Kiro onok senek, meter Anut nukas Jisas äsimorau
wa opok, ik Juda roasiret nais mokoinakut senek rauta,
omnokou opok jekur rawaun iken sintore ämän kon sarau
roat senek tainoriäumun.
4 Utianik, kiro omre Anut nukas sare mowon penuk, kos
kon mokoi senes nuka pakan äsimornuk, kowon. Kon

mokoi kiro epar asir wou uruas kowon. Ko koianik, Juda roasiret akan sintore ämän inkaruru raiäwon.
5 Anut nukas inok roasiret ak sintore ämänis kamwareäu pakan imwaraun, ko äsimornuk, kowon. Keseria, Anut nukan ronkat erekapu Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak erek kon mokoit senes saräun keserwon.
6 Ak Anut nukan mokoit, okon, Osou Näu kon mokoi nukan wou uru raiäu, kiro Osou Näu nais iken woiok uru mowon. Kiro Osou Näu raunuk, ik epar äpu Anut iken momonek, okon, ik woiok erer orip Anut keser sakau auriäum, "O Moni, O Moni."
7 Keserianik, ak meter sarau roat (slev) senek raiäin. Rusapai, ak Anut nukan mokoit senes. Anut nukas tawa osap araun paip mowon kiro osap arai. Owon, kos ak kon mokoit senes sare marowon.

Pol nukas Galesia roasiret sarwaraun ronkat sosop mowon.
8 Utianik, meter ak, karauk omsau pakan roasiret Anut nukan enip äpu wa. Ak sät eitek akan sarau roat raiäin.
9 Utianik, rusapai ak epar Anut äpu moin. Epar senes, Anut nukasar ak äpu mareäu. Ak owon sät eitek akan jekur rawaun sintore ämän meter utoin, ak ätäi akan inkaruru sarau roat senek rawaun ätäi tainori? Kiro sintore ämän sakau wäpik, kos ak sarwaraun senek wa.
10 Ak Juda roasiret akan sintore ämän tainormoi, akan sumaun omre pak, keir karar karar omre 1 opok pak, o wäun ses pak, o owaun ses pak, woisan atap atap pak, ak tup jekur apariäi. Ak owon kiro onok keseriäi?
11 Is ak mesin sarau sakau momin. Utianik, rusapai is isan sarau kiro erar sakaram rai iminem.
12 O isan jaiat, is ak sakau ämän awarom. Meter ak kar omsau pakan roasiret Juda akan sintore ämän tainorau wa opok, isas akan mena koianik, is ak senek saremin. Is sintore ämän utomin senek, ak isan onok tainorianik, rusapai kiro sintore ämän tainoriäi ätäi utowe. Meter is ak rawa koita, akas is aru wa muriäin. Akas is jekur kamoiroin.
13 Owon, ak äpu is sip utaun amke akan mena koianik, Anut nukan Ämän Eposek tamaromin.
14 Isan sip kis ak usu arowon. Utianik, ak is sip ro aru rai sauk murau wa. Ak is kar Anut nukan sarau eitek senek imäiroin. Ak is Jisas Krais senek jekur imäiroin.
15 Is äpu ak is sareiraun akan woiaka erer orip rain. Akan amiaka wawak is sareiraun etkoi kuräun itok maro, ak is irowoi. Kiro ses opok, akan woiaka erer orip is sareiraun rain. Utianik, akan woiaka erer orip rain, kiro rusapai esewon?

16 Is Anut nukan epar ämän tamaromin, okon, ak rusapai
is pak iwäi sarei ra?
17 Kiro sät roat akas sarau sakau mianik, akas akan
onok tainoraun rai akas sarau sakau mianik, ämän atap
awarorai. Utianik, akan ämänis ak wa sarwarai. Ak isan
onok tainoriäi utaun rai sätwarorai. Ak akan onok karar
tainormoi, iken onok wa tainoraun rai kesewareäi.
18 Roat ak karauk roasiret sarwaraun akas sarau sakau
maiei kiro itok. Kiro epar senes, okon, karauk ses is ak pak
raiäim pak, karauk ses is ak pak wa raiäim pak, ak orip orip
karauk roat sarwaraun sarau sakau mowe.
19 Ak isan mokoit, okon, aninokot akas mokoi owaun tätäi
oiäi senek, is ak mesin isan woi kesek tätäirou. Is tätäi orip
rawam, akas Krais nukan onok ätäi tainorna, isan tätäi kiro
utai.
20 Wopurut, is rusapai ak pak rawaun ronkat sakau oiäim.
Keserita, is kiro ämän päurar awaraun itok. Is owose ak
sarwaram, owo ämän awaram rai ronkat sosop ouram.

Hega Sara orien ämän.

21 Ak kamuk opok karauk roasiret ak Juda akan sintore
ämän nukan inkaruru rawauri ra? Kiro sintore ämänis owo
äieu? Ak is airowe.
22 Anut nukan ämänis keser äieu, ‘Apraham ko mokoi
oirori mowon, Ismael Aisak ori.’ Ismael, kiro kon sarau
asir (slev), Hega pakan. Aisak, kiro nukan wau tuku, Sara
pakan. Sara ko sarau asir wa.
23 Kon mokoi sarau asir pakan kiro ika, omnokou pakan
roat senek, pewon. Utianik, nukan wau tuku pakan mokoi
kiro Anut nukas Apraham pak paip mianik, kon sakausar
Sara mokoi nuruwon.
24 Is Hega Sara orien ämän awarom. Kiro totok ämän kiro
Hega Sara ori senek kiro Anut nukan paip oirori mowon,
ika raum senek. Kiro asir oirori senek Anut nukas paip
oirori roasiret pak mowon. Kar paip kiro Anut nukas
Sainai omtapau opok mianik, sintore ämän Moses nuruwon.
Roasiret kiro sintore ämän inkaruru raiäi sarau roasiret
(slev) senek. Sarau asiret akan mokoit, ak nais tawa sarau
roasiret (slev) rawaiei. Keseria, is kiro paip Hega senek
äiem.
25 Kiro epar. Karauk roat akas Sainai omtapau, Arebia
provins opok, enip Hega äiäi. Juda akan näu mena
Jerusalem nais kiro asir senek. Kiro näu mena roasiret
sintore ämän tainoraun sarau sakau me raiäi.
26 Utianik, ik woiok epar momun roasiret ik sintore
ämän inkaruru kon sarau roasiret senek rawau wa. Iken
Jerusalem omar oik rau. Kiro Sara senek. Ko sarau asik
wa, okon, ko ik woiok epar momun roasiret sintore aman
inkaruru kon sarau roasiret senek rawau wa iken aniok.

27 Anut nukan ämänis Sara kon mokoit mesin keser äiewon, “Na asir mokoi wäpik, na mokoi owaun tätäi rowau wa. Utianik, won erer orip uruwe, rawam! Owon, na mokoi sosop mam. Nan mokoit akas asir ro oripan mokoit erekapu itimoraiei.” *Aisaia 54:1*

28 O jaiat, keseria, ik Aisak senek. Ko Anut nukas paip mowon pakas kowon senek ik kon paip mesin woiok epar momoi, kon roasiret saremun.

29 Kiro ses opok, Hega nukan mokoi ika omnokou pakan roasiret senek pewon, kos Sara nukan mokoi ko Osou Näus sarenuk, usu nuruwon. Kiro onok rusapai nais rau. Roasiret sintore ämän sakau tainoriäi, akas ik Jisas mesin woiok epar momun roasiret usu ikiäi.

30 Utianik, Anut nukan ämänis owo äiewon? Ko keser äiewon, “Anut nukas Apraham auruwon, ‘Kiro sarau asir kon mokoi ori äsimwatota, manaieir. Kiro sarau asiren mokois Sara nukan mokoi pak awan momonawan osap karar wa owaieir.’ ” *Stat 21:10*

31 Keserianik, ik sintore ämän Anut nukan amukup eposek rawaun kakap wa tainoram. Ik sarau asiren mokoit wa, ik Sara nukan mokoit.

5

Ak Juda akan sintore ämän utoin, okon, ak ätäi wa tainorau.

1 Meter ik sintore ämän tainoraun orip orip ronkateäum. Rusapai Krais nukas sareikomara, kiro onok pakan imäikowon. Keserianik, ak sakau tai raumoi, karauk roat akas ak ätäi kiro sintore ämän nukan sarau roat (slev) senek kon inkaruru rawaun sakau awarona rai, ak akan ämän wa tainorau.

2 Ak rowe! Is, Pol nukas, ak awarom. Ak ätäi sintore ämän tainorianik, enmak kerau patirna rai, kiro onok kesek, ak Krais sumkäinei. Kon sarau ak mesin mowon, kiro saraus ak wa sarwarai.

3 Ak, roat erekapu, is ak sakau ämän awarom. Inok roat ak akan enmak kerau patiraun keserai, kiro roat ak Juda akan sintore ämän erekapu inkaruru raiäi. Ak kiro sintore ämän erekapu tainoraiei.

4 Ak Anut nukan amukup eposek saräun sintore ämän tainormoi, ak Krais nuka pak rawaun onok kiro erekapu utiäi. Anut kon wou näu oripas ak sarwareanik, ak kon roasiret saräun apu sare mowon. Utianik, ak kiro apu utiäi.

5 Utianik, ik ronkat keser owau ik äpu Anut nukas kon roasir sareike mai. Keserianik, ik iken woiok Jisas mesin karar epar mota, kon Osou Näus ronkat ikonuk, Anut nukas

tawa omar oik ik roasiret eposek aikaun iken woiok erer
orip kume rawam.
6 Roat ik Jisas Krais pak pasar raumoi, ik iken enmok
kerau patiraun ronkateäum, kiro onok näwäu wa. Ik iken
enmok kerau wa patiram, kiro onok nais näwäu wa. Woiok
Jisas mesin epar mianik, karauk roasiret mesin woiokos
meiäm, kiro onok näwäu senes.
7 Meter akan woiaka Jisas Krais mesin epar moin kiro
onok eposek me rain. Ak Anut nukan epar ämän jekur
tainori rain. Inokos ak kiro onok ute rai awarowon?
8 Anut nukasar urwarowon, kos ak kiro onok ute rai
awarau wa.
9 Roat keser äiäi, "Bret makeäi marasin, kon enip jis,
kiro eteinak oumana, plaua opok mianik, keputirna, bret
erekapu näwäu noroiäu." Kiro onok senek, kar ros ak onok
aru maun ämän awareäu, kos ak erekapu aru mareäu.
10 Utianik, Näwäus isan woi sakau muronuk, is äpu akan
ronkat isan senek. Inok roat akas kiro ämän atap atap
awareäi, kiro onokus akan ronkat aru maraiei. Kiro kesek
roat, ak enmaka jou orip ra, enmaka jou wäpik, ak Anut
nukas aru marai.
11 O jaiat, is enmak kerau patiraun ämän roasiret erekapu
wa tamareäimin. Is kiro ämän roasiret tamareäim maro,
Juda roat akas is usu näwäu wa irowoi. Utianik, is Jisas am
äpäs opok meiewon ämän karar tamareäim, okon, ak kiro
ämän rowaun utomoi, is usu iriäi.
12 Isan ronkat kiro roat akas ak akan enmak kerau
patiraun sakau awarona, akan woiaka aru mareäi, ak
utwarona, ak pote, akan seiaka akasar erekapu oi kuräiei!
13 O jaiat, Anut nukas ak sintore ämän tainoriäin onok
pakan imwaraun urwarowon. Kesernuk, ak Juda akan
sintore ämän inkaruru rawau wa, okon, ak owo onok
keseraun itok, utianik, ak kar osapun sarau ro wa rawaiei.
Ak akan enmaksau nepipiraun wa ronkatäu. Utianik, ak
akan jaunakat mesin woiakas meiemoi, sarwaraiei.
14 Ak kiro onok keseraiei, ak Moses nukan sintore ämän
erekapu tainoraiei. Owon, kon ämän keser äieu, "Na naka
mesin wonas meieäum senek, karauk roasiret akanun nais
keseriar wonas meiäm." *Wok Pris 19:18*
15 Ak rapor rowe! Ak aka aka opur sei senek, ketäianik,
weräiäiei, akasar akan totomaka erekapu aru maiei.

Osou Näu nukan onok pak okoro omnokoupaian onok pak.

16-17 Keserianik, is ak sakau awarom. Ak orip orip Anut
nukan Osou Näu nukan onok karar tainorwe. Owon?
Omnokoupaian onok aru kis Anut nukan Osou Näu nukan
onok oi kureäu. Anut nukan Osou Näu nukan onok kis

omnokoupaian onok aru oi kureäu. Kiro onok ori au iwäi
murateäir. Keserianik, owo onok keseraun ronkateäum, na
kiro onok orip orip wa keseriäum. Ak Anut nukan Osou Näu
nukan onok karar orip orip tainorwe. Keserna, ak onok aru
wa maiei.
18 Ak Anut nukan Osou Näu tainori rai, ak Juda akan
sintore ämän nukan inkaruru wa rawaiei.
19 Omnokou pakan roasiret akan onok aru miäi kiro amop
raiäu. Kiro onok kesek, ak sapum onok pak karauk onok
aru maun ronkat aru oianik, roasiret akan amiakap karauk
sapum onok amop miäi. Akan enmaksau nepipiraun
karauk onok aru miäi.
20 Ak sät eitek jou muriäi, os ämänis karauk onok
keseriäi. Roasiret aka aka iwäi sareanik, ämänis ketäiäi. Ak
karauk roasiret akan osap meswaronuk, owaun ronkateäi.
Ak aka aka karauk roasiret mesin kasiaka peäi. Ak akan
enmaka jou näwäu orip rawaun sarau sakau miäi. Ak aka
aka ketäianik, atap atap inäiäi. Ak karauk ämän, Anut
nukan epar ämän wa, roianik, woiaka kiro mesin epar
momoi, roasiret akan ronkat karar senek pak erek tururiäi.
21 Ak karauk roat enmaka jou orip akan omoi owaun
sakau ronkateäi. Ak orip orip an sakau jemoi, otop sareäi.
Ak otop roat senek, jejep sosop miäi. Ak karauk onok aru
nais miäi. Meter is kiro ämän awaromin, rusapai ätäiar
awarom. Roasiret ak kiro onok ätäi ätäi keseriäi, Anut
nukas roasiret kamwaraun ses kounuk, ak nukan roasiret
senes wa saräiei.
22 Utianik, roasiret Anut nukan Osou Näu nukan onok
eposek tainorianik, kiro onok kesek miäi. Karauk roasiret
mesin woiakas meiäi. Ak woiaka erer orip raiäi. Ak woiaka
päurar orip raiäi. Ak karauk roat akas usu arona, akas
ätäi kiro roat onok aru wa mareäi. Ak karauk roasiret
sarwareäi. Ak onok eposek karauk roasiret opok miäi. Ak
orip orip onok eposek miäi, okon, karauk roasiret akas ak
mesin woiaka epar miäi.
23 Ak karauk roasiret sakau wäpik mesin ronkateanik,
siarakapai potomoi, päurar sarwareäi. Akasar akan ronkat
jekur kameäi. Roasiret kiro onok eposek miäi, ak kar
sintore ämän wa espäiäi.
24 Jisas Krais nukan roasiret akan omnokoupaian onok
aru utomoi, kiro onok aru Krais nukan am äpäs opok äsäi
moin. Keseria, akan onok aru maun ronkat oianik, woiaka
siräiäu pak kiro onok erekapu oi kurein.
25 Ik, awau rawaun onok kiro Anut nukan Osou Näus
ikowon. Kesermoi, ik kon onok jekur tainorau.
26 Ik ikasar iken enmok jou wa mau. Enmok jou näwäu
orip rawaun iken jaunokot pak wa ketäiäu. Karauk roat

akan enmaka jou owaun wa ronkatäu.

6

Akan jaunakat usu orip akas sarwaraiei.

1 O jaiat, ak kamuk kar ros kar onok aru monuk rai, ak
karauk roat Anut nukan Osou Näu orip, kiro äpu mianik,
akas ko ätäi onok eposek maun ko siakup pote isanaraiei.
Ak pote ko wa kerau, päurar isanaraiei. Owon, aka nais
Satan nukas ak onok aru maun ate apwarai, okon, akan
onok jekuriar kamäiei.
2 Ak karauk roasiret akan usu ämäiäun sarwaraiei. Ak
kesermoi, ak Krais nukan ämän kiro erekapu tainoraiei.
3 Kar ro enip jou wäpik kon ronkat kon enip karauk
roasiret akan enmaka itimwareäu, okon, ko nukasar nukan
enip jou oik mai, kiro ro ko nukasar sätäieu. Epar senes,
ko ro näwäu wa.
4 Utianik, ak roat karar karar akasar akan onok aparianik,
wasarewe. Ak onok eposek miäi, kiro itok, ak akan onok
mesin nepipiraiei. Ak karauk roat akan onok aparianik, wa
wasarewarau.
5 Roat karar karar akasar akan sarau maun usu atap atap
ämäiäiei.
6 Utianik, inok ro ko kar ros Anut nukan ämän tamareäu,
kos pak ätäi kiro ro isanaraun osap nurai.

Awau rawaun onok kiro o uku weäum onok senek.

7 Ak akasar akanun wa sätäiäu. Owon, kar ros Anut amuk
atau senek wa. Ro kon woia owo o uku wewon, kiro o karar
owai.
8 Kiro onok kesek, inok roasir ko kon omnokoupaian osap
ronkateanik, onok aru me raiäu, kon onok aru kisar wenuk,
meiäi. Utianik, inok roasir ko Anut nukan Osou Näu wou
ereraun onok eposek miäu, ko Osou Näus sarenuk, ko Anut
pak orip orip awau rawai.
9 Keserianik, ik onok eposek maun mesin wa wäsuk
ätäiäu. Ik kiro onok eposek wa utam. Keseria, tawa kar
omre Anut nukasar sare mowon opok, ik ko pak orip orip
awau rawam.
10 Keseria, karauk roasiret sarwaraun apu raunuk, sar-
warau. Ik ak opok onok eposek me rawau. Utianik, ik orip
orip iken jaunokot Jisas mesin woiaka epar moin sarware
rawau.

Pol kon jer wewon patarwon.

11 Ak kiro jer näwäu aparwe. Rusapai, is kiro jer isan
ipiasar sakau ämän jer we marom.
12 Karauk Juda roat woiaka epar moin, akas ak karauk
omsau pakan roat akan enmak kerau patiraun rai sakau
awarorai. Ak akan ämän tainorianik, akan enmak kerau

patirna, karauk Juda roat akas kiro roat enmaka jou näwäu
maraun rai keseriäi. Kiro roat ak Jisas Krais am äpäs opok
ik Anut nukan amukup eposek rawaun meiewon mesin
woiaka epar miäi, utianik, ak karauk Juda roat woiaka epar
mau wa, akas ak usu araiei rai imineanik, akan enmak
kerau patiraun rai awareäi.
13 Kiro Juda roat akan enmak kerau patirin, aka nais akan
sintore ämän erekapu wa tainoriäi. Utianik, ak akan enmak
kerau patiraun rai awarorai. Ak kiro onok keserna, aka
nepipirmoi, enmaka jou näwäu raunuk, ak akan inkaruru
rawaun rai kesewarorai.
14 Is, isan ronkat isan enim jou oik maun kar onok
wa mam. Utianik, is iken Näwäu, Jisas Krais ko am
äpäs opok meiewon konun epar kon enip jou mam. Jisas
Krais ko am äpäs opok meiewon senek, isan ronkat okoro
omnokoupaian onok aru nais erekapu meiewon. Kiro
onok senek, is nais omnokoupaian roasiret akan amiakap
meiemin ro senek.
15 Roat enmak kerau patiraun, kiro onok näwäu wa. Roat
enmak kerau patirau wa, kiro onok nais näwäu wa. Kar
onok karar kiro näwäu. Kiro onok Anut nukas roasiret ätäi
awau etäi marowon, kiro onok näwäu senes.
16 Anut nukas roasiret kon ämän tainori rai, kos akanun
wouti maromara, sarwarnuk, akan woiaka päurar rawaiei.
Kiro roasiret ak Anut nukan roasiret senes. Ak Israel
roasiret senes.
17 Keserianik, isan ämän pataraun is karauk roat akas is
ätäi usu sosop wa irau rai awarom. Owon, is karauk roat
akas iworoin kiro uikur kiro isan enimsau opok rau. Kiro
uikurus sarau roat (slev) akan pekur senek, is Jisas nukan
sarau ro raim ätär marai.
18 O, isan jaiat, is Anut auriäim, iken Näwäu, Jisas Krais
nukas kon wou näu oripas akan totomaka jekur rawaun
sarwarai. Epar!

Efesas
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko omar oik tononuk, woisan 32 orip manonuk, Pol ko Rom näu mena karapus raianik, Efesas menan roasiret jer we marowon. Tikikas nuronuk, kiro pas oianik, pote roasiret aronuk, ninäraiei. Roasiret sosop Efesas mena rai ak osap sosop owaun ronkateäin, keseria, kiro pas opok Pol nukas äiewon, "Osap om nokou opok rau pak omar oik rau pak kiro Jisas nukas erekapu kameäu. Anut nukan ronkat Jisas nukan saraus Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak erekapu ak karar turware mowon rai. Akan onok aru kiro Jisas nukas erekapu jäkäi marowon.

Kristen roasiret ak enimaksau karar senek, Krais ko akan tapiaka senek. Ak ou senek, Jisas nuka ko kampaian ou tutu senek, roasiret ou sarin senek. Jisas ko akan komunaka, ak kon asir senek." Kiro pas opok, ik Jisas nukas kon roasiret owo osap arai ik äpu mam.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-2 Pol nukas kon ämän onoktorowon.
1:3–3:21 Jisas nukas Juda roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak karar turur maromoi, nukan roasiret senes sare marowon.
4:1–6:9 Roasiret ak Krais pak pasar raumoi, ak awau apu tainoraiei.
6:10-20 Ik Jisas nukan marai roasiret, okon, ik Satan pak weräiäm.
6:21-24 Pol nukas Efesas roasiret 'pere' awaromoi, kon ämän patarwon.

Pol nukas Efesas menan Kristen roasiret jer we marowon.

1 O jaiat, is Pol, Anut nukas is Jisas Krais nukan ämän oi ariaun ro sare murowon. Ak Efesas menan roasiret akan woiaka Jisas Krais mesin epar moin opok is ak okoro jer we marom.
2 Iken Momonek, Anut pak iken Näwäu, Jisas Krais awas awan woiawa näu oripas ak sarwaremasa, akan woiaka päurar maraieir.

Krais pakaima Anut nukas iken totomok eposek rawaun sakau ikowon.

3 Anut, ko iken Näwäu, Jisas Krais nukan momok pak kon eit, ik nukan enip oik jou murau. Ik Krais nuka pak pasar raiäum, okon, Anut nukas iken totomok eposek rawaun kon sakau omar oikan erekapu ikowon.

4-5 Anut ko okoro omnokou omar pak ate mau wa opok,
kos ik Jisas pak pasar raumoi, nukan senes rawaun sare
mukowon. Keseria, ik kon amukup eposek senes raia,
ämän orip wa rawam. Meter Anut nukas ik mesin wous
meiemara, Jisas Krais nukan sarau pakaima ik kon mokoit
senes sare mukowon. Kon ronkatis, kon wou erer oripas
kiro onok keserwon.
6 Ik erekapu Anut nukas kon wou näu oripas ik
sareikowon mesin kon enip oik jou murau. Anut nukas
kon mokoi Jisas Krais nukanun wous meiemara, ik erar
sareikowon.
7 Anut nukas kon wou näu oripas ik eposek sareikowon,
okon, Krais ko ikenun am äpäs opok meieanik, ik ätäi kau
mukomara, kon karianas iken onok aru jäkäi mukowon.
8 Anut nuka ronkat näwäu orip, ko iken onok erekapu
äpu. Ko onok eposek ätäi ätäi ik opok mukiäwon.
9 Anut nukas meter Krais äsimoraun ronkatewon, kiro
kon ronkat meter ämäi rawon rusapai, ik wou erer orip
ätär mukowon.
10 Anut nukan ronkat näwäu kiro, tawa kar omre kos
sare mowon opok, (kon ronkat erekapu pote ipornuk),
osap erekapu omar pakan pak okoro omnokou pakan
turur monuk, kamwaraun ro näwäu karar nukan inkaruru
rawaiei. Kiro Krais.
11 Ik Krais pak pasar raiäum, okon, Anut nukas kon
roasiret senes rawaun sare mukaun ronkatewon. Anut
nukas owo onok keseraun ronkateäu, ko kiro ronkat epar
tainoriäu, okon, rusapai ko ik kon roasiret senes sare
mukowon.
12 Ko ik Israel roasiret amke iken woiok Krais mesin epar
mianik, kon sakau näwäu oik jou muraun keserwon.
13 Ak karauk omsau pakan roasiret ran kiro epar ämän
Anut nukas ak onok aru pakan imwarowon roin. Ak kiro
Ämän Eposek roianik, tainorin, okon, ak Krais nuka pak
pasar rai. Ak Jisas Krais mesin akan woiaka epar mona,
Anut nukas ak kon Osou Näu araun paip mowon ak arowon.
14 Anut nukas Osou Näu ikowon. Osou Näu kiro totok
ikowon, okon, ik äpu kos owo osap kon roasiret araun
paip mowon epar tawa arai. Kiro onok pakas ik epar ätär
mukou, Anut nukas ik kon roasiret senes sare mukowon,
okon, ik kar ron sarau roasiret senek wa rawam. Kiro
onokun, ik Anut nukan enip näwäu oik jou muram.

Pol nukas Efesas menan roasiret mesin Anut auruwon.

15-16 Anut nukas ak kiro onok kesewaronuk, karauk
roasiret akas akan woiaka Jisas Krais mesin epar mianik,
karauk Anut nukan roasiret mesin woiakas meieäi airoin
roumoi, is ak kiro onok keserin mesin woi erernuk, Anut

orip orip ak mesin ‘Pere’ aurmoi, wa utiäim. Is Anut
auriäim ses opok, ak mesin wa tamkäswareäim.
17 Iken Näwäu, Jisas Krais nukan Anut, iken momonek ko
enip jou näwäu orip, kon Osou ronkat eposek orip arianik,
kos ak osap jekur ätär maronuk, ak Anut jekur äpu maun
rai auriäim.
18 Is Anut nukas kon arou sakau orip akan woiaka uru
maronuk, ak owo osap eposek owaun kame rai äpu maun
Anut auriäim. Kos ik kon roasiret eposek senes rawaun
paip mukowon.
19 Is ak kon sakau näwäus karauk sakau erekapu
itimwareäu äpu maun Anut auriäim. Ik iken woiok ko
mesin epar momun roasiret ko kiro sakau näwäus ik
sareikeäu.
20 Kiro sakausar kos Jisas meiewon ätäi siräi muromara,
nukan ipou näu kaima omar oik tane muruwon.
21 Keseria, Krais ko ro näwäu senes omar oik raumoi, kos
okoro omnokou kamwareäi roat näunäu pak, sarau eitek
raut pak, eitek aru raut pak sakau erekapu rusapai rai pak
tawa päiei pak, kos erekapu itimware rau.
22 Anut nukas osap erekapu Krais nukan isou inkaruru
turur murmara, Anut nukan roasiret kamwaraun ro näwäu
muruwon.
23 Ik Kristen roasiret Krais nukan enipsau senek. Krais
nuka iken tapiok senek, okon, kos ik kon sarau maun sakau
ikiäu. Kon sakaus omar omnokou pak sarau erekapu miäu.
Kar sarau nukarar päu wa.

2

1 Meter ak Anut nukan sintore ämän tainorau wa, ak onok
aru miäin. Keseria, akan totomaka meiein senek rain.
2 Kiro ses opok, ak okoro omnokou pakan roasiret onok
aru tainoriäi senek ak ran kiro onok aru momana, omnokou
pakan osou aru karirim katoiki rai, akan kamwareäu ro
Satan nukan onok tainoriäi. Anut nukan ämän wa tainoriäi
roasiret, ak kiro osou aru nukan sakaus akan woiaka uru
sarau mora.
3 Ik erekapu meter kiro roasiret raiäi senek raiäumun. Ik
iken enmoksaun nepipiraun kiro onok aru tainoriäumun,
owon, iken ronkat karauk roasiret senek. Ik erek ak pak
omnokou pakan onok aru tainoriämun, okon, Anut nukas
ik pak kasak pewon.

4-5 Iken totomok meiewon, utianik, Anut nukas ik mesin
näwäu wouti momara, ikenun wous näwäu meieanik, kos
ik Krais pak ätäi awau siräi mukowon. Epar senes. Nukan
wou näu oripas ak ätäi onok aru pakan imwarowon.

6 Ik ak pak Krais Jisas pak pasar rauta, kos ik Krais pak
siräi mukianik, ko pak kon kamwaraun patan opok omar
oik tane mukowon.
7 Jisas Krais omnokou opok koianik, ik sareikowon, owon,
Anut nukas kon wou näu oripas ik sareikaun owo onok
eposek senes mukaun roasiret erekapu tawa päiei ätär
marowon.
8 Ak akan woiaka Krais mesin epar moin, okon, Anut
nukas kon wou näu oripas sarwaromara, akan onok aru
pakan ätäi imwarowon. Akas kar sarau eposek kos ak
ätäi imwaraun mau wa, wäpik, Anut nukasar ak erar
sarwarowon.
9 Akan sakau pakas kos ak imwarau wa, okon, ak akan
enmaka jou mau senek wa.
10 Anut nukasar ik ate mukowon. Ik Krais pak pasar rauta,
Anut nukas ik sarau eposek maun ate mukowon. Ko meter
ik kiro sarau eposek maun sare mukowon.

Krais nukas roasiret erekapu turur mukowon.

11 Ak jekur ronkatewe. Meter akan aniakatos ak karauk
omsau opok maroin. Keserna, Israel roat akas akan enmak
kerau patiriäin, okon, ak Anut nukan roat äiäin, utianik,
akas ak roat enmak kerau patirau wa, äiäin, okon, ak Anut
nukan roat wa. (Utianik, kiro roat ak akasar akan ipiakas
ika Anut nukan roat ätär maraun rai akan enmak kerau
patiriäin.)
12 Kiro ses opok, ak Krais pak pasar rawau wa, ak Israel
roasiret pak wa turur raiäin. Kiro paip Anut nukas kon
roasiret sarwaraun marowon kiro ak karauk omsau pakan
roasiret sarwarau wa. Ak okoro omnokou opok raianik,
Anut mesin wa ronkateäin. Ak owo osap eposek tawa
owaun äpu wa.
13 Meter ak atapuk raiäin, utianik, rusapai ak Krais
pak pasar rauna, nukan karianas ak Anut siakup imware
potowon.
14 Krais nukasar iken woiok päurar rawaun onoktapau.
Kosar Israel roasiret pak karauk omsau pakan roasiret pak
karar turur mukowon. Ak atap atap wa. Meter Israel
roasiret karauk omsau pakan roasiret pak iwäi muratäiäi
onok kis porim senek täkäi murätein. Jisas nukas kiro
porim uraiewon.
15 Jisas am äpäs opok meieanik, kos Israel roasiret akan
sintore ämän pak sakau ämän pak erekapu oi kurewon.
Ko kiro keserwon, owon, kiro tupsiu oirori tupsiu karar
koi tururmana, ko pak pasar raianik, woiaka päurar orip
rawaun keserwon.

16 Kos am äpäs opok meieanik, kiro roat tupsiu oirori
meter iwäi raiäin karar turur mareanik, Anut siakup
imware kowon.
17 Keseria, ko koumara, woiaka päurar rawaun ämän ak
karauk omsau pakan roasiret pak Israel roasiret pak kiro
ämän tamarowon.
18 Krais nukan sarau pakaima Osou Näu kararas ik
erekapu turur mukonuk, iken momonek siakup tonaun itok.

Ik Kristen roasiret ik Anut nukan ou senes.

19 Keserianik, ak karauk omsau pakan roasiret, ak rusapai
atapukan roasiret wa. Ak rusapai karauk Anut nukan
roasiret pak tururianik, Anut nukan mokoi asinakut raiäi.
20 Ak kar ou Anut nukas mowon senek. Kos Jisas nukan
ämän oi ariaun roat pak Anut nukan ämän roianik, areain
roat pak kiro ou pakan tutu senek tai marowon. Jisas Krais
nukasar kiro kamukan ou tutu sakau senes rau. Ak nais
kiro ou pak pasar rai.
21 Jisas nukas kiro ou jekur sakau atonuk, Anut nukan tup
ou näwäu saräi.
22 Ak karauk omsau pakan roasiret Krais mesin woiaka
epar moin Anut nukan Osou Näus ak ran karauk roasiret
pak erek imwaronuk, ak Anut nukan ou sare rai.

3

Pol nukan sarau kiro karauk omsau pakan roasiret ämän maraun.

1 Anut nukas ak karauk omsau pakan roasiret Israel
roasiret pak turur marowon, okon, is Pol Jisas Krais
nukan sarau murianik, ak karauk omsau pakan roasiret
sarwaraun mesin is karapus owa muroin raim.
2 Ak epar keser roin, Anut nukas kon wou näu oripas is
sareiromara, ak sarwaraun sare murowon.
3 Anut nukas kon ämäiewan ronkat is ätär murowon äpu
momoi, amke jer eteinak we maromin ak aparin.
4 Kiro jer we maromin ninare marona, roin raroi, ak isan
Krais Jisas nukan ämän meter Anut nukas ämäi mowon
owose ätär murowon ronkat äpu maiei.
5 Meter kos iken askanai kiro ämäiewan ämän ätär marau
wa, utianik, rusapai Anut nukan Osou Näus Jisas nukan
ämän oi ariai roat pak Anut nukan ämän roianik, areain
roat pak kiro onok amop ätär marowon.
6 Kiro ämäiewan ämän kesek, Jisas nukan Ämän Eposek
pakas ak karauk omsau pakan roasiret, Israel roasiret pak
tururianik, ak Anut nukan osap eposek erek oiäi. Anut
nukas roasiret Jisas Krais mesin woiaka epar moin kiro osap
araun paip mowon, kiro ak erek owaun turur rai.

7 Anut nukasar is Pol, kiro ämän eposek roasiret awaraun
sarau ro sare murowon. Ko kon wou näu oripas is erar
sareiromara, kiro sarau maun rai sakau irowon.
8 Is roasiret amiakap ro enim jou näwäu wa. Karauk
roasiret erekapu akas is itimoriai. Utianik, Anut nukas
kon wou näu oripas is sareiromara, kiro sarau Krais nukan
ämän eposek senes karauk omsau pakan roasiret tamaraun
irowon.
9 Anut nukas osap erekapu ate momara, amke kon ronkat
owo onok keseraun ämäi mowon, kiro ronkat meter ämäi
raiäwon. Utianik, rusapai kiro ämän Anut ik imäikowon
mesin roasiret erekapu awaraun is sarau irowon.
10 Anut nukan ronkat kesek, meter kiro onok ämäi
mowon, utianik, rusapai kon roasiret sare marowon pakas
kon ronkat eposek amop mou, kiro pakas kon sarau eitek
pak osou eposek omar oik rai, Anut nukan ronkat eposek
äpu maiei.
11 Anut nukas meter meter kiro sarau maun ronkate
rawon, rusapai Krais Jisas, iken Näwäu pakas kiro onok
keseru.
12 Krais Jisas ko Anut siakup tonaun apu im tuewon, okon,
ik rusapai ko mesin woiok epar momun, Anut nukan amuk
opok kowaun wa iminäu.
13 Keseria, is ak rusapai awarom. Is kiro usu näwäu ak
sarwaraun oimin mesin wa ronkateanik, woiaka aru wa
mau. Ak Jisas mesin akan woiaka epar moin wa utau. Kiro
usus ak eposek sarwaraun pe rai.

Pol nukas Efesas menan roasiret mesin Anut auruwon,

14 Is kiro onok momonok omar oik rau nukas ik karar
tururaun keserwon mesin ronkatemoi, is kon enip jou maun
uor sur wea, auriäim.
15 Ko roasiret okoro omnokou pakan pak omar oik rai
erekapu akan momonaka.
16 Anut nukas omar oikan osap eposek sosop akan
totomaka sarwaraun sare marowon rau. Keseria, kos kon
Osou Näu äsimornuk, akan woiaka sakau maronuk, ak
akan totomaka sakau owaun rai Anut auriäim.
17 Akan woiaka Jisas mesin epar mona, kos akan woiaka
uru rawaun rai auriäim. Ak karauk roasiret mesin akan
woiakas meiena, kos akan woiaka uru sakau maronuk, ak
sakau tai rawaiei. Kiro onok, am kinip nukas omnokou
sakau ate raiäu senek rawaun auriäim.
18 Keseria, ak, karauk Anut nukan roasiret pak erek, Jisas
Krais nukan wous meieäu onok näwäu senes ak äpu maun
itok. Kiro näwäu senes, ak erekapu karirim katware rai. Ak
kiro onok pakan imine manau senek wa.

19 Keseria, epar senes, ak Krais Jisas nukas roasiret
akanun wous meieäu onok äpu maiei, (utianik, kon onok
erekapu äpu mau senek wa.) Keseria, ak kon onok äpu
mianik, is Anut kon onok eposek akan woiaka uru maun
auriäim.
20 Anut nukan sakausar iken woiok uru sakau miäu, kiro
sakaus iken ronkat itimori rau. Osap erekapu Anut nukas
keseraun auriäum, kiro kon sakaus iken ronkat itimori rau.
21 Keseria, Kristen roasiret ak Jisas Krais pak pasar rai, ak
rusapai rai pak, tawa päiei pak, ak erekapu orip orip Anut
nukan enip jou muruwe. Epar.

4

Ik Kristen roasiret Krais pak pasar raum.

1 O Jaiat, is Pol isaka Krais nukan sarau miäimin, okon,
karapus owa kureiroin raim. Keseria, is ak onok eposek
mianik, Anut nukas owo onok maun urwarowon mesin
tainoraun sakau awarom.
2 Ak akan enmaka jou oik wa mau, ak karauk roasiret
wopur orip jekur sarwarowe. Karauk roasiret akas ak usu
arona rai, ak kasiaka kurte wa päu. Ak karauk roasiret
akanun woiakas meieinai, sarwarowe.
3 Ak erekapu Osou Näu pak pasar raianik, woiaka karar
päurar rawaun sarau sakau mowe.
4 Ik erekapu enmoksau karar senek. Anut nukan Osou
Näu karar. Ik erekapu osap eposek owaun karar kame
raum. Anut nukas ik kiro osap owaun urweikowon.
5 Iken Näwäu karar rau. Apu karar pakas ik Jisas mesin
woiok epar mau, ik erekapu karar ron enip opokas an
joiäum.
6 Anut karar rau, ik roasiret erekapu ko iken momonok.
Ik roasiret erekapu ko iken Näwäu, ko roasiret erekapu kon
sarau maun sakau ikonuk, iken woiok uru raiäu.
7 Utianik, ik karar karar Krais nukas kon ronkatis sakau
atap atap ikonuk, oiäum.
8 Anut nukan ämänis meter äiewon, “Kos kon iwäi jaukut
itimwareanik, kämioik tonaun imware tonowon. Kos kon
roasiret osap eposek arowon.” *Buk Song 68:18*
9-10 Ko ‘kämioik tonowon’ onok tapau kesek: amke ko
omar oikas okoro omnokou opok kowon, Kiro ro okoro
omnokou opok kowon, okon, ko ätäi kämioik tonowon.
Ko omar oik toneanik, ro näwäu senes sarewon, okon,
ko erapok manaun itok. Omar oik ra, omnokou opok ra,
manaun itok.
11 Ko nukasar roasiret karar karar sakau arowon. Karauk
kon ämän oi ariaun roat sare marowon, karauk kon
ämän roianik, araun roat sare marowon, karauk kon

ämän roasiret awaraun sare marowon, karauk kon roasiret kamwaraun (pastor) sare marowon, karauk kon ämän tamaraun roat sare marowon.
12 Krais nukas ik Anut nukan roasiret kon sarau muraun kiro sakau eposek ikowon. Keseria, Kristen roasiret sakau saräun kon sarau eposek muraiei.
13 Keseria, ik erekapu woiok Jisas mesin epar mianik, iken ronkat karar orip Anut nukan Mokoi pak karar koi tururmoi, kon onok jekur äpu mau. Keseria, ik mokoinakut senek wa rawau, ik roat näunäu sareanik, iken onok eposek senes Krais nukan senek saräi.
14 Keseria, ik mokoinakut akan ronkat senek wa owau. Karauk sät ämän miäi roat akan sät ämän roumoi, wa tainorau. Kiro roat ak ik atonoikianik, apu aru opok kureikaun sarau miäi. Ik mokoinakut uriris pairiäu senekus paikonuk, akan sät ämän atap atap tainoriäum.
15 Kiro itok wa. Ik iken jaunokot akanun woiokos meieanik, epar ämän momoi, ik erekapu Krais, iken kamoikeäu ro nuka senek saräm.
16 Ik roasiret atap atap, utianik, Krais nukas ik erekapu kamoikeäu. Keseria, ko ik pak erekapu pasaikonuk, ik enmoksau karar senek sareäum. Ik ika ika woiokos meieanik, sarsarateäum, okon, ik erekapu iken sarau jekur momoi, ik erek eposek saräm.

Kristen roasiret ak Krais nukan onok eposek tainorwe.

17 Keseria, is kar ämän awaraurim, Näwäu nukan enip pakas is ak sakau awaraurim, ak meter Airen roasiret senek ronkat aru orip rain. Rusapai ak ätäi akan ronkat sepuk sepuk wa tainorau.
18 Akan ronkat kiro pututuan ronkat senek. Ak ronkat eposek wäpik, akan woiaka sakau im pene rawon. Kiro keserin roat ak Anut nukan orip orip awau rawaun sakau owau wa.
19 Ak owo onok aru miäi mesin oioraka wa neäu. Ak kiro onok aru maun woiaka siräinuk, onok aru atap atap miäi. Ak orip orip keseriäi.

20 Roat akas Jisas nukan ämän kesenek apu pakas, ak tamarau wa.
21 Is äpu ak Jisas nukan ämän roianik, ak kon tainoriäi roasiret sarena, karauk roat akas Jisas nukan epar ämän ak rapor tamaroin.
22-23 Meter ak onok aru me ariain. Kiro akan woiakas siräumana, akasar sätäianik, onok aru keseriäin. Kiro onok pakas ak apu aru opok kurwarowon. Utianik, ak rusapai kiro onok aru utoinai, onok eposek keseraun ronkatewe. Akan ronkat pak woiaka pak awau sarewe.

24 Akan woiaka uru ak roasiret awau senek sarewe. Kiro
roasiret awau ak Anut nuka senek saräiei. Akan onok tuku
eposek senes rawaiei.
25 Keseria, ak karar karar sätäiäi onok utoinai, karauk
Kristen roasiret opok epar ämän awarowe, owon, ik
erekapu enmoksau karar senek raum.
26 Ak kasiaka penuk rai, onok aru wa keserau. *Buk Song*
4:4
Ak kasiaka penuk, kiro kasiaka pewon omre opokar
jaiatäiei.
27 Ak Satan inikerna, akan woiaka uru im wa tue tonai.
28 Inok ro ko meter päu oiäwon ro, na ätäi wa päu owau.
Owo osap owaun nakan iponasar sarau mam. Kiro pakas
osap sosop oia, karauk saruku roasiret sarwaraun itok.
29 Ak akan oiaksau jekur kameinai, jeim wa atau. Ämän
eposek karauk roasiret woiaka sakau maraun karar mowe.
Keseria, ak kiro ämän eposek roumana, kis ak sarwarai.
30 Ak karauk onok Osou Näu nukan wou aru saräun wa
mau. Owon, Anut nukas ak ätäi imwaraun sare marowon
ätär maraun Osou Näu akan woiaka uru mowon.
31 Ak karauk roasiret mesin woiaka aru wa mau. Ak
mesin wa nep mau. Ak kasiaka wa päu. Ak wa ketäiäu.
Ak akan enmakap sät ämän wa mau. Ak erekapu onok aru
karauk roasiret opok miäi utowe.
32 Utianik, ak roasiret akan woiaka päurar orip sarware-
anik, woiakati momana, akas onok aru ak opok moin jäkäi
marowe. Ak Krais pak pasar rauna, Anut nukas akan onok
aru jäkäi mareäu senek, akas nais jaunakat akan onok aru
jäkäi maraiei.

5

1 Ak Anut nukan mokoit ko akanun wous meieäu, okon,
ak kon onok eposek erekapu tainorwe.
2 Krais nukas ik mesin wous meiemara, ik sareikaun am
äpäs opok meiewon. Ko kon enipsau Anut nuruwon. Kiro
Anut nukan amukup sou eposek senes. Kos keserwon, okon,
ik ika ika mesin woiokos meieäu.
3 Utianik, ak Anut nukan mokoit senes, okon, ak kamuk
opok kar ros sapum onok aru wa mau. Ak karauk onok aru
akan enmaksau nepipiraun wa mau. Ak karauk roasiret
akan osap mesin woiakas wa wäu.
4 Ak ämän aru wa mau, ak ir mianik, ämän aru wa mau.
Ak akan ronkat pakas karauk sät ämän wa mau. Kristen
roasiret ak kiro onok wa tainoriäi. Wäpik, ak Anut nukan
onok eposek ak opok mowon ronkateanik, ko ‘pere’ auriäi.
5 Ak jekur äpu mowe, roasiret ak sapum onok miäi, ak
onok aru akan enmaksaun nepipiraun miäi, ak karauk

roasiret akan osap mesin woiakas weäi, kiro roasiret ak sät
eitek jou miäi roasiret senek. Kiro roasiret ak Anut Krais
ories kameäir mena wa tonaiei.
6 Karauk roat akas ak atonwaraun erar ämän mona, ak
epar rai wa tainorau. Kiro roat ak onok aru keseraun rai
reware manaun keseriäi. Anut ko kiro roat kon ämän wa
tainoriäi mesin kasak peäu.
7 Keseria, ak kiro onok aru miäi roat pak wa paswarau.
8 Meter ak pututu rain, utianik, rusapai ak Näwäus arou
opok marowon. Keseria, ak arou merek opok raiäi roat
senek ariewe.
9 Kiro arou merek ak opok rau kos ak onok eposek
tainoraun pak epar ämän maun erekapu ätär mareäu.
10 Keseria, ak owo onok eposekus Anut nukan wou
ereriäu äpu maun ronkatewe.
11 Ak onok aru miäi roat pak wa tämuräiäu. Akan onok
aru kiro pututuan onok. Utianik, ak kiro roat akan onok
aru rai ätär marowe.
12 (Owon, roasiret akan onok aru ämäi ämäi keseriäi
mesin aräun kiro ak oioraka nai.)
13 Utianik, owo osap pututu ämäi raiäu, arous amop
mareäu.
14 Keseria, kiro arous owo osap ämäi rau erekapu amop
monuk, kiro osap nais arou senek saräi. Kiro onokun meter
Anut nukan ämänis äiewon, “Na roasir rusapai nini raum,
na siräu. Na up uruas siräuta, Krais nukas kon arou na
opok jeräun musai.”
15 Ak jekur ariewe, ronkat wäpik ariai roat senek wa
ariau. Ak ronkat eposek orip ariai roat senek ariewe.
16 Rusapai, ak karauk roasiret onok aru sosop miäi
apwareäi, utianik, onok eposek maun apu raunuk rai, ak
kiro apu tainorwe.
17 Keseria, ak jekur ronkateinai, Anut nukan ronkat äpu
maun itanewe.
18 Ak wain an sosop wa jau, owon, onok aru an sakau jeäi
apu opok rau. Utianik, ak Anut nukan Osou Näu aurna, kos
ak kamwarai.
19 Ak jaunakat pak areai ses opok, orip orip akan oiaksaus
pak woiaka uruas pak Anut jou murumana, Buk Song nukan
ämän pak Anut jou muraun sir pak wemoi, Näwäu nukan
enip jou maun keserwe.
20 Ak orip orip Jisas Krais nukan enip atoinai, momonek
Anut osap erekapu ikiäu mesin ‘pere’ aurwe.

Pol nukas ouratein roasiret mesin awarowon

21 Ak Krais nukan enip oik jou miäi, okon, jaunakat akan
ämän jekur tainorwe.

22 Ak asiret ro orip, ak Näwäu nukan ämän jekur tainoriäi
senek akan komurakat akan ämän ran jekur tainorwe.
23 Owon, Krais ko Kristen roasiret kamwareäu senek, ros
asir kameäu. Kiro roasiret ak Krais nukan enipsau senek,
Krais nukas ak akan onok aru pakan imwarowon.
24 Kristen roasiret ak Krais nukan inkaruru rai senek, ak
asiret ran orip orip akan komurakat akan inkaruru rawe.
25 Ak roat, ak akan asiret akanun woiakas meiewe.
Krais nukas kon roasiret mesin wous meiemara, sarwaraun
meiewon senek akas ran akan wariakat akanun woiakas
meiewe.
26 Anas pak Anut nukan ämänis pak Krais nukas kon
roasiret an jomarowon. Kiro onok pakas roasiret nukan
senes sare marowon.
27 Kon roasiret nukan amukup eposek saräun rai keser-
won. Kesernuk, okoro roasiret ak ukun, ui, karauk osap
aru enmaksau opok wa rawaiei. Ak erekapu onok eposek
mianik, kar ämän akan enmaka opok wa raunuk, ak nuka
senek eposek rawaiei.
28 Keseriar, ak roat, ak akan enmaksau mesin woiakas
meieäi senek, ak akan asiret mesin woiakas meiewe. Inok
ro ko kon wau mesin wous meieäu, ko nukanun wous
meieäu.
29 Ik äpu, kar ros nukan enipsau iwäi wa muriäu, wa
senes wa, ko jekur kameäu, Krais nukas kon roasiret
kamwareäu senek keseriäu.
30 Krais ik jekur kamoikeäu, owon, ik erekapu kon
enipsau senek.
31 Anut nukan ämänis äieu, “Kiro onokun, ro ko kon
momok anak ori utwatomara, wau pak pasar rawai, au
karar senek saräieir.” *Stat 2:24*
32 Kiro ämäiewan ämän onoktapau näwäu rau. Isan
ronkat kiro Krais kon roasiret ak enipsau karar senek mesin
areäu.
33 Utianik, okoro ämän ran ak karar karar roat ak
akan wariakat mesin woiakas meiäun rai areäu. Ak
akan enmaksau mesin meieäi senek akan wariakat mesin
keseriar keserwe. Asiret ran akan roat akan inkaruru
raumana, onok eposek ko opok keseraiei.

6

*Pol nukas mokoit pak momonakat aninakat pak
awarowon.*
1 Ak mokoit, ak akan momonakat aninakat akan ämän
tainorwe. Ak kiro onok keseraiei kiro eposek.
2 Owon, Anut nukan ämänis äieu, “Na momon anin orien
ämän jekur roumata, awan ämän tainor.” Kiro amkewan
sintore ämän paip orip rau.

3 Kiro paip keser äieu, “Na kiro onok keserta, owo sarau
erekapu mam eposek sarenuk, okoro omnokou opok omre
rumukäu rawam.” *Lo 5:16*
4 Ak mokoi momokuwo roat, ak akan mokoit kasiaka päun
sakau ämän wa awarau. Utianik, akas akan mokoit jekur
kamwaronai, Näwäu nukan ämän tainoraun ätär marowe.

Sarau roat pak akan kamwareäi roat pak

5 Ak sarau roat (slev), Krais nukan ämän woiaka erer orip
woiaka karar momoi, imineu orip tainoriäi senek, ak akan
omnokoupaian kamwareäi roat akan inkaruru raumana,
akan ämän tainorwe.
6 Akan kamwareäu roat apware rauna, ak sarau roat
eposek enmaka jou oik maraun sarau karar wa mau.
Utianik, akan ronkat, ik Krais nukan sarau roasiret (slev)
äiena, Anut nukas owo sarau maun äiewon ronkatenai,
sarau sakau mowe.
7 Woiaka erer orip sarau mowe. Akan ronkat ik roat akan
sarau moram rai wa äiäu, ik Näwäu nukan sarau moram
äiewe.
8 Ak rowe, ak sarau roat (slev) ra, roat akan sarau akasar
kamwareäi ra, owo sarau eposek miäi, Anut nukas aka
karar karar erekapu ak osap eposek arai, kiro epar ak äpu
miäi.
9 Ak kamwareäi roat, ak ran akan sarau roat (slev) jekur
kamwaroinai, onok eposek marowe. Ak aru maraun ämän
wa awarau. Ak rowe, aka pak akan sarau roat pak, akan
kamwaraun ro karar omar oik rau. Kiro ak kamwareäi
roat akan Näwäu pak sarau roat akan Näwäu pak erek
kos roasiret akan onok wasarewarai. Kos na ro näwäu,
na sarau ro rai wa inäianik, wasarewarai, iken onok karar
pakas wasareikai.

Ik Kristen roasiret ik marai roat senek tai rawau.

10 Rusapai isan ämän pataraurmoi, awaraurim. Ak
Näwäu pak pasarwe. Kesermana, kon sakau näwäu pakas
ak sakau tai rawe.
11 Ik Satan nukas atonoikiäu, okon, marai roat akas
weräiäurmana, akan weräiäu osap mianik, weräiäi senek,
ak nais Anut nukas weräiäun osap arowon moinai, sakau
tai rawe.
12 Ik okoro omnokou pakan roat pak weräiäu wa. Ik Satan
nukan karauk osou aru oik ari rai pak, karauk osou aru
sakau orip okoro omnokou opok rai pak, karauk osou aru
ak pututu kameäi pak werauram.
13 Keseria, rusapai Anut nukas owo osap weräiäun
arowon erekapu mowe. Keseria, kiro omre aru päi ses opok,
ak osou aru pak weräianik, sakau tai rawaiei.

14 Keseria, is ak awarom, ak sakau tai rawe. Anut nukan
epar ämän kiro akan let senek takeinai, onok eposek kiro
akan toromaka opok ain siot senek mowe.
15 Ak karauk roasiret Anut Nukan Ämän Eposek woiaka
päurar orip rawaun awareäi, kiro akan su senek mowe.
16 Ak orip orip akan woiaka Anut mesin epar moin, kiro
kari senek ate ariaiei. Satan nukas muk ep arou oripas
pusarai, kiro karies pororaun itok.
17 Anut nukas ätäi imäikowon ronkateäi kiro at kapa
senek tapiaka opok kururur moinai, Anut nukan ämän kiro
Osou Näu nukan siräp rumukäu weräiäun arowon atowe.
18 Anut nukan Osou Näus owosäun ronkat aronuk, orip
orip aka sarwaraun Anut aurwe. Kiro onok pakas ak sakau
tai rainai, woiaka epar moin wa utau. Ak Anut nukan
roasiret sarwaraun orip orip Anut aurwe.
19 Akas nais Anut is sareiraun auriar aruwe. Keserna,
Anut nukas is owo ämän aräun sakau ironuk, kon Ämän
Eposek ämäi rau sakau orip roasiret marea, wa iminäm.
20 Is Anut nukan ämän roasiret aware arieita, karauk roat
akas kiro mesin kasiaka penuk, is rusapai karapus owa
kureiroin raim, okon, akas Anut aurna, is sakau muronuk,
roasiret kon ämän maraun wa iminäm.

Pataraun ‘pere’ ämän

21 O jaiat, Tikikus, ko iken jaunok senes, ko Näwäu nukan
sarau eposek muriäu ro nukas is okoro opok owose raim
nukan oksaus erekapu rapor awaronuk, rowaiei.
22 Kiro onokun ko ak siarakap ik erekapu okoro opok
owose raum awaraun mesin äsimorta, pote awaronuk,
akan woiaka sakau rawai.
23 Iken momonok, Anut nuka pak iken Näwäu, Jisas
Krais awas ak Kristen roasiret erekapu akan woiaka päurar
maronuk, akan woiaka epar maun sakau mareanik, karauk
roasiret akanun woiakas meiäun sakau maraura.
24 Kiro roasiret ak iken Näwäu, Jisas Krais mesin orip orip
woiakas meieäi roasiret, ak Anut nuka kon wou näu oripas
sarwarai.

Filipai
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko ätäi omar oik tone raunuk, woisan 32 orip manonuk, Pol ko Rom näu mena karapus owa kurena rawon. Ko kiro opok rai rai, Filipai roasiret jer we marianik, Epafroditus nuronuk, kos Filipai roasiret pote arowon. Pol ko kiro roasiret mesin wou näu sarewon. Owon, akas ko karapus owa raunuk, osap seperianik, Pol surmuruna, ko kiro osap owon. Keseria, Pol ko wou erer orip kiro roasiret 'pere' awaromoi, jer we marowon. Kos ak keser awarowon, "Ak owo usu owaiei ak woiaka erer orip rawaiei, owon, Jisas ko ak pak rau. Ak sätäiäi roat akan ämän wa rowau. Ak Juda roasiret akan sintore ämän wa tainorau, owon, kis ak wa sarwarai. Akan woiaka Jisas mesin epar mai kiro epar kos ak sarwarai.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-11 Pol nukas roasiret woiaka erer orip rawaun ämän awarowon.
1:12-30 Pol nukas nuka opok owo onok pewon mesin awarowon, "Is okoro opok usu näwäu oumoi, tätäi näwäu oi raim. Utianik, Jisas Krais nukas is sareironuk, is woi erer orip raim."
2:1-30 Krais ko usu näwäu oumoi, tätäi owon senek ik nais kir päurar raumoi, usu owam.
3:1-21 Pol nukas Filipai roasiret awarowon, "Sätäiäi roat akan tamariäi roat näunäu akas akan ämän awarona, ak akan ämän wa rowau."
4:1-23 Pol nukas Filipai roasiret päurar rawaun ämän awaromoi, kon ämän patarwon.

Pol nukas Filipai näu mena pakan roasiret jer we marowon.

1 O Filipai näu menan roasiret, Anut nukan roasiret Jisas Krais mesin woiaka epar moin roasiret is ak okoro jer we marom. Akan kamwareäi roat näunäu pak akan sarwareäi roat nais erek jer we marom. Is Pol. Timoti ko is sareiriäu. Iu Jisas Krais nukan sarau roat ories, ak Filipai roasiret jer we maromur.

2 Is Anut auriaim, iken momonek pak iken Näwäu, Krais Jisas, awas ak sarwareanik, onok eposek rawaun ätär mareanik, akan woiaka äiäurar rawaun näwäu arai.

3 O jaiat, Is ak mesin ronkatwareanik, Anut orip orip jou muriäim.

4 Is ak mesin woi erernuk, Anut orip orip ak sarwaraun auriäim.

5 Akas is sareirianik, erek sarau karar mia, ik Anut Nukan
Ämän Eposek Jisas Krais mesin karauk roasiret awarona,
koi rusapai rai, okon, woi erernuk, Anut jou murim.
6 Is äpu kiro mesin ronkat sakau orip, Anut nukas ak opok
sarau eposek maromara, kiro sarau wa meiäi, keseriar pote
Jisas Krais ätäi kowaun omre opok potai.

7 Is ak mesin orip orip ronkatwareanik, is akanun woias
meieäim. Isan ronkat kiro onok eposek. Ak erekapu isan
sarau jaiat sarau mianik, Anut nukas nukan Ämän Eposek
roasiret araun irowon roasiret awaraiei. Is karapus owa
raita rai, is ämän wasarewareäi roat akan amiakap tai raita,
Anut nukan ämän epar awaroita rai, ak Filipai roasiret Anut
nukas ik erek sareikeäu.
8 Anut ko is okoro ämän awarom epar ko äpu momara,
okoro epar ämän ätär marai. Jisas Krais nukas ak mesin
kon wous meieäu senek, isan woias ran akanun keseriar
meieanik, ak pak rawaun sakau ronkateanik, ak okoro
ämän epar senes awaraurim.

9 Ak sarwaraun is Anut keser auriäim, Anut nukas ak
karauk roasiret mesin woiakas meiäi onok ätär maronuk,
ak äpu maiei. Keseria, aka owo onok eposek ra owo onok
aru äpu mianik, akasar akan onok jekur wasarewe.
10 Keseria, ses karar karar opok, ak onok eposek sare
maiei. Keseraiei pote tawa Krais ik wasareikaun kowai
omre opok akan enmaka opok ämän wa maraiei, ak ukun
wäpik tuku rawaiei.
11 Keseria, akas onok eposek erekapu, Anut nukas ik
owose rawaun aikowon senek, kiro Jisas Krais nukas amop
ikowon senek maiei. Ik Anut nukan onok eposek äpu
mianik, kon enip eposek senes jou muruta, karauk roat akas
kon enip kämioik jou muraiei.

12 O jaiat, is Rom näu mena owo onok aru is opok
keseiroin is ak kiro jekur äpu maun awarom. Kiro onok
roasiret Anut nukas ik Jisas Krais nukan Ämän Eposek
awaraun äsimoikowon rowaun kiro onokus ak tämarau
wa. Kiro onokus roasiret sosop Jisas mesin woiaka epar
maun keserin.
13 Keseria kiro marai roat omsau kamwareäwon ro nukan
ou kameäin pak karauk roasiret pak ak äpu moin is Jisas
Krais nuka mesin karapus raim.
14 Is karapus owa raita raita, jaunokot sosop ak Jisas mesin
akan woiaka epar moin akas Anut nukan ämän roasiret
sakau mare arianik, ak iminäu wa. Is karapus owa raita,
Anut nukas sareirnuk, aparin, okon, ak ran Anut nukas
sarwaraun rai akan woiaka epar sakau moin.

15-17 Kiro epar, karauk roat akan woiaka epar moin ak
Krais nukan ämän roasiret awareäi, owon, ak is mekesirap
ämän momana, isan omoi owaun keseriäi. Kiro roat ak
akan enmaka oik jou maun Krais nukan ämän roasiret
awareanik, ak ronkat aru oripas keseriäi. Utianik, akan
ronkat, is karapus owa raita, karauk usu is opiap maun
keserin. Karauk roat akan woiaka is opok mianik, Jisas
Krais nukan ämän roasiret mareäi. Kiro roat ak äpu is
okoro opok Anut nukan ämän sakau maromin, ak isanun
woiakas meieanik, is sareiromoi, Anut nukan Ämän Eposek
awareäi.
18 Kiro owo onok is opok keseri, kiro is ronkat sosop wa
oim. Akan onok kiro keseriäi kiro epar ra, kiro sätäurai
ra, kiro ak erekapu Jisas Krais nukan epar ämän roasiret
awarorai. Kiro onok epar keseriäi, okon, is woi ereru.

Epar senes, is orip orip woi ererianik, nepipir rawam.

19 Is äpu, akas is sareiräun akas Anut auriäi, keseria Jisas
Krais nukan Osou Näus is sareirianik, okoro omoi raim
pakan imäirai.
20 Is sakau ronkatem, tawa is eposek rawam, okon, is
sakau tai raita, wasareiriäi roat näunäu amiakap araun oior
wa nai. Is akan amiakap sakau mianik, Anut nukan ämän
awaraun wa iminäm. Is rawam opok ra, karauk roat akas
is iworona, meiäm opok ra, is kiro onok rusapai meter pak
keseriäim senek, karauk roat isan onok aparianik, Krais
nukan enip jou muraiei.
21 Isan ronkat kesek, is okoro omnokou opok raita rai, is
Jisas Krais nukan sarau karar muram. Is roat akas iworona,
meieita rai, isan ronkat kiro eposek senes, is omoi eposek
oita, Krais pak rawam.
22 Utianik, is roat akas iworona, wa meieita, awau raita
rai, is Jisas Krais nukan sarau wa utam. Keseria, is äpu wa,
is awau rawam ra, iworona, meiäm rä. Owo onok eposek
senes?
23 Is ronkat oiroror orip. Kiro ronkat oiroros is reuriäir,
okon, ronkat karar sare mau senek itok wa. Isan ronkat
näwäu kesek, meieanik, okoro omnokou utoita, Jisas Krais
pak omar oik rawam.
24 Utianik, is ak sarwaraun mesin okoro omnokou opok
awau raim, kiro sarau näwäu senes.
25 Is sakau ronkateäim, is ak mesin wa meiäm, awau
rawam. Is äpu is meiäu wa, awau raianik, ak pak
koi raumoi, ak Anut mesin woiaka epar maun sakau
sarwaroita, aka nepipirianik, woiaka erer rawaiei.
26 Is ak rawa ätäi koi raita, ak Jisas Krais nukas is opok
onok eposek keserwon aparmana, ak kon enip näwäu jou

muraiei.
27 Kiro ämän näwäu, ak Krais nukas kon Ämän Eposek
jekur tainoraun awarowon senek keseraiei. Ak kiro onok
keserna, is ak koi apwaram ra, wa koi apwaroita rai, ak
woiaka karar mianik, sakau tai raia, ak roasiret Anut nukas
Jisas Krais äsimornuk, kowon awarona, roasiret akas kiro
Ämän Eposek senes is airaiei.
28 Ak sakau tai raianik, akan iwäi jaunakat apwaroinai,
wa iminewarau. Ak kiro onok keserna rai, kiro epar senes,
akan iwäi jaunakat akas äpu maiei tawa Anut nukas ak aru
marai. Ak, roasiret woiaka epar moin, tawa kos imwarai.
29 Kesernuk, ak erekapu woiaka karar momoi, jekur tai
rawe. Anut nukas ak Jisas Krais nukan sarau muraun
sakau arowon. Ak Anut nukas Krais mesin woiaka epar
mowe, kiro ämän karar awarau wa. Kiro karar wa. Ak ko
mesin woiaka epar mianik, usu näwäu oumoi, ko tainoraun
awarowon.
30 Ak is Filipai näu mena usu näwäu oimin apairoin. Rom
akan näu mena ran usu näwäu oimin roin senek ak ran
keseriar kiro onok Krais nukan sarau muraiei mesin ak usu
kesek ourai.

2

Ik Krais nukan onok tainoria, iken enmok jou wa mau.

1 Keserianik, is karauk ämän awaraurim: Ak Krais pak
pasariäi, kos ak päurar rawaun sakau ariäu ra? Ak kon
wouti äiäurar rawaun onok oin ra? Ak nukan Osou Näu pak
rai ra? Ak karauk roat mesin woiakati mareanik, sarwareäi
ra?
2 Ak kiro onok keserna rai, is ak sakau awarom, kiro akas
is näwäu woi erer muroi. Ak ronkat karar orip sareanik,
aka aka mesin woiakas meieanik, Osou karar orip rawe.
3 Ak aka mesin karar wa ronkateinai, nepipirianik, akan
enmaka oik wa jou mowe. Ak ika ronkat eposek orip äianik,
karauk roat ak ronkat eposek wäpik rai wa ronkatewe,
utianik, karauk roat akan enmaka ran oik marowe.
4 Ak akanun karar wa ronkatewe, utianik, ak karauk
roasiret atap atap erekapu ak mesin ronkatenai, sarwaraiei.
5-6 Jisas Krais nukan ronkat eposek senes, ak ronkat
keseriar owe. Kon ronkat kesek: ko okoro omnokou opok
kowau wa opok, ko epar Anut senes rawon. Keseria,
ko Anut nukan raiäu onok senek oumoi, rawaun sakau
ronkatäu wa.
7 Kosar kiro onok eposek utomara, sumkäineanik, okoro
omnokou opok koi sarau ro senek sarewon.
8 Roat ak ko ro senek pewon aparin ko nukasar kon enip
oik jou mau wa. Ko Anut nukan ämän orip orip tainoria

pote meiewon, ko am äpäs opok wena, meiewon. Onok aru
miäin roat kiro onok pakas meiäi senek, kiro aru senes.
9 Kiro onokun, Anut nukas ko ätäi awau siräi murianik,
kon enip kämioik muruwon. Kon enip näwäu senes, karauk
enmaka erekapu itimware rau. Kos roasiret kamwaraun
sakau nuruwon.
10 Keseria, Jisas nukan enip opokas roasiret omar oik rai
ra, roasiret omnokou opok rai ra, roasiret omnokou uru rai
ra, ak ko nepukup uoraka sur wäiei.
11 Keserianik, roasiret akas kon enip oik jou mia sakau
äiäiei, "Jisas Krais ko Näwäu, ko sakau näwäu orip." Ak
keser äianik, momonek Anut nukan enip kämioik maiei.

Ik roasiret akan amiakap arou senek jere rawau.

12 O jaiat, Jisas Krais nukas kon momokun ämän erekapu
tainorwon senek, is meter ak pak raita, ak keserin rusapai
ran Anut nukan ämän tainornai, keseriar keserwe. Is
ak Anut nukan ämän tainorin apwaromin rusapai ran
erekapu kir keserwe. Anut nukas akan onok aru pakan ätäi
imwarowon, okon, ak omnokou opok rainai, imine orip kiro
onok keseraiei.
13 Anut nukas ak sakau aromara, akan woiaka sakau
miäu, keseria, kon ronkatis ak owo sarau maun awaronuk,
tainornai, sarau momana, ak eposek rawaiei.
14 Ak owo sarau maiei, kiro mesin woiaka aru momoi,
keninianik, aka aka wa ketäiäu.
15 Kesermana, kar ros akan woiaka aru moin woiaka uru
wa aparaiei kiro akan enmaka opok ämän mau senek wa.
Ak onok aru orip wa rawaiei, ak Anut nukan mokoit senek
raia, roasiret onok aru miäi amiakap onok eposek arou
jereäu senek ak ran keseriar roat apu ätär marowe.
16 Ak isan mokoit senek sarenai, kiro ämän Anut nukas
roasiret orip orip rawaun arai awarowe, ak kiro onok
keserna rai, tawa Jisas Krais wasareikaun kounuk, is ak
mesin näwäu woi erernuk, nepipiram. Kiro ses opok ak
mesin äiäm, "Is sarau näwäu erar mau wa, is isan oisau
erar tätäirau wa."
17 Is okoro ämän awaraurim mesin ronkatewe. Anut
nukan ämän eposek isas awaromin aka roianik, Krais mesin
woiaka epar moin. Kiro akan woiaka epar moin kiro Anut
kamuk raiäi roat akas Anut nukan patan opok jou muria,
opur makeäi senek ak akasar Anut nurin. Is Rom akan
marai roat akas iworona, meieita rai, kiro Anut kamuk
raiäi roat akas an wain opur opok eposek saräun kouriäi
senek, isan karian kournuk, Anut nuram. Keseria, kiro onok
penuk, is woi ereru. Ik erek Anut mesin meieäum.
18 Ak isan meiäun ses ronkatäiei keseriar ak ran erek
woiaka erernai nepipirwe.

Pol nukas Timoti pak Epafroditus Filipai äsimwatonuk kowaun äiewon.

19 Utianik, is Timoti ak apwaraun ak rawa äsimoraurim.
Jisas Näwäu nukas io aironuk, is Timoti äsimorta, ak rawa
potai. Ko ätäi koianik, ak eposek rai aironuk, is ak mesin
ekep wa ronkatwaram.
20 Karauk roat is pak rai akas ak eposek rawaun sarwa-
raun mesin wa ronkatwareäi. Timoti karar ko isan ronkat
senek orip, okon, is ko ak rawa äsimorta, potai.
21 Is ronkatem, Karauk roasiret ak aka mesin ronkateanik,
Jisas Krais nukan sarau mesin wa ronkateäi.
22 Timoti ko ro eposek, ak kiro äpu murin, mokois
kon momok sarau sareäu senek kos is sareirnuk, iu erek
Jisas Krais nukan Ämän Eposek roasiret awarosa, karauk
roasiret akan woiaka epar miäi.
23 Utianik, is äpu wa, is karapus owan utoirona, manam
ra, wa utoirona, manam rä, owo onok is opok keseraiei äpu
moita, Timoti ak apwaraun äsimorta, ak rawa potai.
24 Utianik, is Näwäu nukas apu sare murai, is sakau
ronkatem, is ekep wa rawam, isakasar ak koi apwaram.

25 Isan ronkat kiro eposek, akan jaunaka Epafroditus ätäi
rusapai ak rawa äsimorta, potai. Ko isan amai senek, iu
Anut nukan sarau erek miäumur. Ko marai ro senek sakau
tai raianik, Anut nukan ämän epar senes roasiret awareäu.
Akasar ko is sareiräun äsimorna, kowon.
26 Ak ko sip näwäu owon ämän roumana, akas ko mesin
woiakati moin. Ak kiro onok keserin roumara, kos ak mesin
wou aru momara, ak apwarau potaun sakau ronkatewon.
Kesernuk aparia, is ko ätäi ak rawa äsimorta, potaun
ronkate raim.
27 Epar, ko sip näwäu owon ak roin, kiro epar senes, ko
meiäun rauk seruwon, utianik, Anut nukas konun wouti
momara, kon sip ätäi eposek sare murowon. Anut nukas ko
mesin karar wouti mau wa, ko isanun erek wouti mowon.
Anut ko äpu is karapus owa usu orip raimin, okon, is
usu näwäu oianik, woi aru senes maun utoirea, ko ätäi
Epafroditus jekurwon.
28 Kon sip manonuk, is ko ak rawa äsimorta, potaun
sakau ronkatem. Ak ko aparianik, akan woiaka näu sarena,
is ak mesin ekep wa ronkatwaram.
29-30 Jisas nukan onok keseraun tainoria rai, woiaka erer
orip akan jaunaka imäiewe. Ak karauk roat ko senek, akan
enmaka kämioik maraiei. Ko nuka mesin ronkatäu wa,
Krais nukan sarau sakau maun usu näwäu oumara, meiäun
rauk seruwon. Ak atapuk rain, is sareirau senek wa, okon,
ko koumara, is sareirowon.

3

1 O Jaiat, is kiro ämän patarianik, awarom, “Ak Näwäu
pak pasarnai, akan woiaka erer rawaiei!”

Inok ro ko kon wou epar momara, Jisas tainorai, ko tuku rawai.

Is ak amke jer we mareanik, kiro sät äiäi roat akas
sätwareäi mesin ätäi awaraurimin. Rusapai, kiro ämän
mesin ätäi jer we mareanik, awarom kiro usu wa.
2 Is awaromin, kiro roat onok aru miäi. Ak apwaroinai,
jekur tai rawe. Ak roat aru senes ak män aru roat tukwareäi
senek. Kiro onok aru miäi roat akan ronkat näwäu kesek;
roat Anut tainoraun amke akan enmak kerau patiraiei,
okon, kiro roat ak karauk roat imwareanik, akan enmak
kerau patiraun sakau miäi.
3 Ak kiro onok mesin akan woiaka epar wa mau. Kiro roat
keseriäi ak Anut nukan amukup roat eposek wa. Wa senes,
wa! Ik epar Anut nukan roasiret senes, owon, Anut nukan
Osou Näus sareikonuk, ik Anut nukan enip jou mianik,
kon sarau miäum. Jisas Krais nukas sareikowon mesin ik
woiok ereru. Ik iken enmok jou wa mau, iken sarau mesin
karar sosop wa ronkatäu. Ik Jisas nukas ik sareikaun karar
ronkateäum.
4 Kar ro kon sarau pakas Anut nukan amuk opok eposek
rawaun ronkatäu senek wa. Kiro onok pakas eposek sarein
maro, isakas ro erekapu itimwarowom.
5 Is isan anias ami taiewon ses opok, pote omre 8 opok
isan enim kerau patirin. Is Israel ro, Benjamin nukan
askanai, Ibru akan karian senes. Kiro sintore ämän Moses
pak karauk askanai akas ikoin, is Parisi ro sareanik, kiro
sintore ämän erekapu tainoriäimin.
6 Is Anut nukan sarau sakau maun ronkateanik, roasiret
Jisas Krais mesin woiaka epar moin aru mareäimin. Isan
ronkat kiro Anut nukan ronkat eposek rai keseriäimin. Isan
ronkat, roasiret ak sintore ämän tainoria eposek rawaiei
rai keseriäimin. Karauk roasiret is ro onok aru miäim rai
enmap wa araiei.
7 Is kiro sintore ämän tainorianik, roat erekapu
itimwareäimin. Utianik, rusapai is ätäi kiro onok aparmin,
kiro näwäu wa. Jisas nukas erekapu itimori rau.
8 Epar senes, rusapai is äpu isan meten onok aru. Kiro
onok erekapus is Anut nukan amukup eposek rawaun wa
sareirai. Is kiro onok erekapu utam. Is kiro ronkatem, “Is
Krais Jisas äpu mom, ko isan Näwäu, is kon kaima peanik,
isan onok aru erekapu utomoi, ätäi onok eposek is opok
päun ronkatäu wa. Is isan sarau pakas Anut nukan amukup

eposek rawaun ronkatäu wa. Kiro meten onok is utom,
owon, kiro onok aru, keseria, is Krais karar tainoram.”
9 Keseria, isan ronkat erekapu Jisas Krais pak pasaram,
is keser ronkateäim, isakan sakaus ik Juda akan sintore
ämän tainoriäimin. Kiro onok keserta, Anut nukan amukup
ro eposek airaun rai keseriäimin. Is rusapai kiro onok
keseriäimin kiro sumkäinem. Rusapai Krais mesin karar
woi epar monuk, ko is sareirianik, isan onok aru pakan ätäi
imäironuk, Anut nukan amuk opok eposek raim.
10 Isan woi erekapu Krais nurita, kos karar sareraun raim.
Keserita, isan woi uru Jisas Krais jekur äpu maun ronkatem.
Ko meieanik, ätäi awau siräinuk, Anut nukas ko sakau
nuruwon. Rusapai is Krais nukan sakau kon sarau muraun
is iraun aurim. Krais ko okoro omnokou opok raumara, usu
tätäi pak näwäu owon. Rusapai is ran ko usu näwäu owon
senek is kon kaima owaun keseraurim. Roat akas Jisas
wena, meiewon senek isan ronkat ak is iworona, meiäm
kiro keseraiei kiro itok.
11 Is Krais keser äpu mianik, is sakau ronkatem, “Tawa is
meieita, is nais Krais nuka senek ätäi awau siräiäm.”

Pol nukas osap eposek owaun kirikiri maun kurteäu.

12 Isaka onok eposek orip Jisas senek sareanik, tuku
nepipir raim rai äiäu wa. Is kiro osap eposek Krais nukas
imäirowon owaun mesin sakau moram.
13 O jaiat, ak äpu mowe, isan ronkat kiro osap eposek
epar senes owau wa. Karar onok karar keseram. Owo onok
erekapu miäimin mekesirap kureita, owo onok tawa maun
ronkat sakau owam.
14 Kiro onok keserita, pote is kiro osap eposek owam. Kiro
omre Jisas nukas is ko pak rawaun sare mowon, pote isan
meiäun omre is kon onok tainoria, Anut nukas kiro osap
eposek tawa omar oik irai.

15 Mokoi akan ronkat utomoi, roat näu näu sareanik,
ronkat eposek orip, ik Jisas nuka mesin woiok epar momun
roasiret, ik ronkat karar mia, kon onok tainorau. Utianik,
akan ronkat atap raunuk rai, Anut nukas owose onok
eposek tainoraun ätär marai.
16 Anut nukas karar ik owo onok tainoraun aikai, ik kiro
onok karar orip orip tuku tainorianik, ariäu.

17 O jaiat, ak isaka raim senek rawe! Ik ak pak
raianik, onok eposek ätär maromun senek akas ran keseriar
keserwe. Karauk roasiret akan mena rai, ak isan onok
eposek tainoriäi. Ak akan onok tainorwe.
18 Is okoro ämän orip orip awareäim rusapai ätäi woi aru
orip awaraurim. Ak karauk roat akan onok aru wa owau,

isakan onok owe. Karauk roat ak onok aru mia, Krais ak
mesin meiewon rowau utomana, ko iwäi muriäi.
19 Anut nukas onok eposek keseriar awareäu, utianik,
akan ronkat pakas onok aru keseriäi. Kiro onok aru
keseriäi mesin akan oioraka wa neäu. Aka kiro onok mesin
nepipirmana, onok aru momana, karauk roasiret kiro
mesin awariäi. Kiro omnokou pakan onok keseriäi ak Anut
mesin wa ronkateäi, ak akan enmaksaun karar ronkateäi.
Kiro keseriäi roat tawa Anut nukas wasarewareanik, up ep
näwäu jereäu uru känkurwarai.
20 Utianik, ikasar roasiret Jisas mesin woiaka epar mo-
mun, okoro omnokou kiro iken mena senes wa, iken mena
senes kiro omar oik rau. Ik iken näwäu, Jisas Krais omar
oikas kowaun woiok erer orip kame raum. Ko iken onok
aru pakan imäikaun ro.
21 Kos koumoi, iken enmoksau aru okoro omnokou pakan
oi kuremara, enmoksau kon enipsau awau senek omar oik
rawaun mukai. Ko kiro onok kon sakau näwäus keserai.
Kiro sakau kararas osap erekapu turur monuk, erekapu kon
ämän tainorna, kiro sakaus ak kamwarai.

4

1 Keseria, isan jaiat, is ak mesin woi meiemara, ak mesin
ronkat sosop mareäim. Isan ronkat is ak rai opok pote
tarwaroita, ik erek turur rawaun rai ronkateäim. Ak Krais
Jisas pak pasar raumana, kon onok tainoria, kiro keseriäi
mesin isan woi ereriäu. Keseria, o isan jaiat, is okoro jer
we marom mesin jekur ronkatewe. Ak Näwäu akan woiaka
uru moinai, kon onok sakau tainorwe.
2 O Iuodia Sintike ori, karauk roat akas au awaka awaka
ketäiäir mesin airoin roimin, okon, au rusapai okoro jer we
matom. Au Anut nukan asiret ori, is au awatom, kiro onok
aru utoinair, awan ronkat Anut mesin karar mower.
3 O Sisikus, na ran is sareiräun aisom, Nan enmat
onoktapau kiro ‘na roasiret turur mareäum’. Na roasiret
sarwaraun ro, keseria is na kiro asiret ori sarwatota, ätäi
jaiatäurair rai na aisom. Amke is Anut nukan Ämän Eposek
roasiret awaromin Klemen karauk sarau roat pak akas is
sareirna, kiro asiret oirori ran erek is sareiräun sarau sakau
moirin. Kiro onok keserin, Anut nukas kiro roasiret akan
enmaka omar oik buk opok jer we marowon. Kiro buk opok
roasiret ak Anut pak orip orip awau rawaun akan enmaka
jer we mowon rau. Kiro is sareiroin senek nas kiro asiret
ori ran sarwataun aisom.
4 Keseria, is rusapai ak erekapu awaraurim, ak Näwäu
pak pasarin ak orip orip kiro mesin ronkatenai, woiaka uru

nepipirwe. Is ätäi ak awaraurim, ak orip orip woiaka uru
nepipirwe.
5 Is awarom ak ämän eposek pak onok eposek karauk
roasiret opok marowe, owon, Näwäu ätäi kowaun omre
rumukäu wa.
6 Kar osap mesin ronkat sosop wa owau. Owo usu
näwäu tararnai, kiro usu jäkäi maraun Anut aurwe. Kos
ak sarwaraun aurwe. Ko ak sarwarnuk, akas ‘pere’ aurwe.
7 Ak Anut keser aurna rai, Anut nukas akan woiaka
päurar rawaun arai. Kon wou päurar raiäu onok kiro
eposek senes, ik erekapu äpu mau senek wa. Ak akan
woiaka Jisas Krais mesin epar moin, kos ak kamwaronuk,
akan ronkat pak woiakas pak ko pak orip orip jekur pasar
rawaiei.
8 O jaiat, okoro isan pataraun ämän, owo osap epar senes,
owo osap roasiret akas oik miäi, kiro osap mesin ak jekur
ronkateinai, keseraun awarom. Owo osap Anut nukan
amuk opok eposek, owo osap tuku senes, owo osap roasiret
sarwareanik, akan woiaka karar miäi, owo osap roasiret
akas eposek äiäi, kiro osap kesek mesin ak ronkatäun
awarom.
9 Is ak pak raianik, isan ämän awaroita, ak jekur
roumana, isan ämän tainorin. Is ak kamuk owose raiäim ak
apairoin, rusapai ak kiro onok tainornai, isan ämän jekur
tainorwe. Ak kiro onok keserna rai, Anut ko kesek roasiret
ak päurar rawaun ronkat ariäu. Ko ak pak raumara,
sarwarai.
10 Is rusapai nepipirianik, ak mesin Anut jou murim.
Owon, ak is mesin ronkateanik, ätäi sareiroin. Is äpu ak
orip orip is ronkateiriäi, sinuk, is sareiräun apu itanäu
senek wa.
11 Is ak kar osap mesin wa sareirowe rai äiäu wa. Is äpu
owo onok taraironuk, kiro itok, isan woi päurar raiäu.
12 Epar senes, karauk omre opok karauk osapun
wasareäim, karauk omre opok is osap sosop oiäim. Karauk
ses is o sosop jeäim, karauk ses is sou raiäim. Owo onok is
opok peäu, kiro itok, orip orip isan woi päurar raiäu.
13 Krais nukas is sakau muronuk, kon sakaus is owo onok
keseraun itok.
14 Is usu orip raita, akas is owo osap sareiroin mesin isan
woi ereru.
15 O Filipai roasiret, ak okoro rusapai jer we marom mesin
ak äpu. Is Masedonia provins utomoi, Anut Nukan Ämän
Eposek amke roasiret mare koimin ses opok, karauk menan
roasiret akas is sareirau wa, akas karar is sareiriäin. Akas
karar is owo osap wäpik raita, iriäin.

16 Is Masedonia provins utomoi, Tesalonaika mena koi
raimin opok, akas is osap iraun utoirau wa, ätäiar sareiroin.
17 Is kiro ämän mesin akan osap owaun awarau wa. Ak
kiro onok eposek is opok keserin Anut nukas kiro aparmara,
kos ak tawa, osap sosop arai.
18 O jaiat, is okoro jer we marom, kiro osap akas Epafrodi-
tus nuruna, koi ironuk, oimin mesin ‘pere’ awarom. Is
rusapai kar osap wäpik saräu wa. Utianik, ak osap is karar
irau wa, akas kiro osap iroin kiro osap sou eposek Anut
nuriäi senek. Ak kiro keserin Anut nukas kiro osap oumara,
kiro mesin wou ereru.
19 Utianik, Anut nukan kaima, ko osap sosop orip, okon,
ak Krais Jisas pak pasarin, ak owo osap wäpik sarena, kos
kiro osap arai.
20 Anut ko iken momonek, okon, ik orip orip kon enip jou
murau. Epar.

Isan pataraun ämän.

21 Ak erekapu Anut nukan roasiret, Jisas Krais pak pasar
rai, is ak erekapu ‘pere’ awarom. Isan jaiat Rom näu mena
erek raum akas ran ak ‘pere’ awaroi.
22 Karauk roasiret akan woiaka epar moin pak iken
roasiret akan kamwareäwon ro, Sisa nukan owa rai akas
nais erek ak ‘pere’ awaroi.
23 Iken Näwäu, Jisas Krais nukas ak sarwareanik, ak pak
raumara, akan totomaka päurar rawaun rai aurim. Epar.

Kolosi
Okoro puk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 32 orip manonuk, Pol kiro pas jer wewon. Pol ko meter Kolosi mena Anut nukan ämän roasiret tamarau wa, Epafras nukas kiro menan roasiret Anut nukan ämän tamarewon. Kiro ses opok, Pol ko Rom näu mena, karapus owa rawon. Kesernuk, Epafras ko Pol aparaun potowon. Ko Pol keser auruwon, "Kolosi mena karauk sätäiäi roat akas Anut nukan roasiret keser awarorai, 'Anut nukas sarwaraun ak okoro onok erekapu tainoraiei, akan enimak kerau patiraiei, ak karauk o wa jaiei, ak kiro onok erekapu tainorna, Anut nukas sarwarai. Jisas Krais ko Anut senek wa. Ko kon mokoi wa, ko erar sarau eitek.' Kiro sätäiäi roat akas keser äiein."

Pol ko kiro ämän roumoi, Kolosi roasiret ätäi keser jer we marowon, "Kiro akan ämän epar wa. Ak kiro roat akan ämän wa rowau, Jisas Krais kos epar roasiret omsau erekapu sarwarowon. Akan woiak ko mesin epar mona, kos sarwarai." Tikikus ko Onesimus ori kiro pas oi pote Kolosi roasiret aroirin.

Okoro puk tainoraun ämän

1:1-8 Pol nukas Kolosi roasiret woiaka erer orip rawaun ämän awarowon.
1:9–2:19 Krais ko ro owo senek, kon sarau owose mowon ämän Pol nukas Kolosi roasiret awarowon.
2:20–4:6 Krais pak awau rawaun onok.
4:7-18 Pol nukas Kolosi roasiret 'pere' awaromoi, kon ämän patarwon.

1 Is Pol, Anut nukas kon ronkat pakas is Krais nukan ämän
oi ariaim ro sare murowon. Iken jaunok, Timoti, ko is pak
erek iwes ak jer we maromur.
2 Iwes ak iken jaunokot, Anut nukan roasiret Kolosi
mena rai akan woiaka Krais mesin epar moin jer we
maromur. Iken momonek, Anut nukas kon wou näu oripas
ak sarwareanik, akan woiaka päurar rawaun marai.

Kolosi roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin.

3 Ik Anut auriäum ses opok, ik ak mesin orip orip Anut
'pere' auriäum. Anut ko iken Näwäu, Jisas Krais nukan
momok.
4 Ik Anut 'pere' auriäum, owon, ik akan ämän keser
roumun ak Krais Jisas mesin akan woiaka epar sakau moin.
Akas Anut nukan roasiret akanun erekapu woiakas meieäi.

5 Amke Anut nukan Ämän Eposek ak opok kounuk, ak
kiro epar ämän roianik, owo osap tawa omar oik rau
owaun kume raiäi, okon, akan woiaka Jisas Krais mesin
epar mianik, kon roasiret akanun woiakas meieäi.
6 Omsau erekapu roasiret ak Anut nukan Ämän Eposek
roumoi, akan woiaka epar mianik, kon onok eposek jekur
tainoriäi senek ak Kolosi roasiret nais kiro onok keseriäi.
Kiro ämän karar amke ak rawa kounuk, ak kiro epar ämän
roianik, Anut kon wou näu oripas ak sarwareäu onok ak
äpu moin.
7 Epafras nukas kiro ämän tamaronuk, ak äpu moin.
Epafras ko iken sarau jaunok, ik konun woiokos meieäum.
Kos ak sarwaraun mesin Krais nukan sarau jekur miäu.
8 Ko ik rawa koianik, ak Anut nukan roasiret mesin
woiakas meieäi kiro onok Anut nukan Osou Näus ak
arowon ko kiro ämän ik aikowon.
9 Ik amke kiro ämän roianik, kiro ses opokar, kiro onokun
Anut nukas ak sarwaraun auriäum. Ik orip orip Anut aurta,
kon ronkat eposek kiro nukasar ak arai, okon, ak kon ronkat
äpu mona, Anut nukan Osou Näu nukasar ak ronkat eposek
sosop arai.
10 Keseria, ik ätäi Anut aurta, ak Näwäu nukan roasiret
tuku senek onok eposek karar tainorna, kon wou ak
opok orip orip erer rawai. Akan rai onok kiro eposek
raianik, sarau eposek mona, karauk roasiret akas akan onok
apwareanik, tainoraiei. Ak kiro onok keseria, Anut nuka
jekur äpu maiei.
11 Anut nukasar kon sakau näwäus ak sakau arai. Kos
ak sakau aronuk, ak opok owo usu penuk, ak sakau tai
rawaiei. Keseria, ak päurar tai raumoi, akan woiaka erer
orip rawaiei.
12 Keserianik, ak woiaka erer orip iken momonek ‘pere’
auraiei. Kos ak karauk Anut nukan roasiret pak erek kon
arou opok raumoi, kon osap owaun sare marowon. Ak kiro
osap erek owaiei.
13 Anut nukas ik pututuan sakau pakan imäikianik, kon
mokoin wous meieäu nukan inkaruru rawaun keseikowon.
Kesernuk, kon mokois ik kamoikeäu.
14 Anut nukan mokois ik pututuan kau mukomoi, kos iken
onok aru erekapu jäkäi mukowon.

Pol nukas Krais nukan onok pak kon sarau pak mesin äiewon.

15 Kar ros Anut aparau senek wa. Krais ko Anut nukan
totok senek. Anut nukas osap erekapu ate mowon kon
mokoi urektapaus kiro osap erekapu itimwareäu. Ak
erekapu kon inkaruru raiäi.

16 Krais nukan sakaus osap omar oik rai, omnokou opok
rai, kiro erekapu ate mowon. Kos osap ik apwareäum pak,
osap ik wa apwareäum pak ate mowon. Kos okoro omnokou
pakan kamwareäi roat näunäu pak, sarau eitek raut pak,
karauk eitek sakau orip pak, osap erekapu enmaka orip pak
atware mowon. Kiro osap kon sarau muraun Krais nukasar
atware mowon.
17 Krais ko raunuk, kiro osap peutoin. Kiro osap kon sakau
pakas raiäi.
18 Kos Anut nukan roasiret erekapu kamwareäu. Kiro
roasiret ak nukan enipsau senek. Ko akan tapiaka
senek. Nukasar amke rawon. Kosar meiemara, amke ätäi
siräiewon. Osap erekapu kon inkaruru rawaun keserwon.
19 Anut nukas wou erer orip kon ronkatis kon mokoi
erekapu nuka senek rawaun sare mowon.
20 Meter osap erekapu Anut nukan iwäi jaukut sarein,
utianik, Krais ko am äpäs opok meienuk, kon karian
kournuk, Anut nukas ätäi kiro osap pak jaiatäwon. Osap
omnokou opok rai pak, omar oik rai pak, ätäi nuka pak
päurar rawaun sare marowon.

21 Ak Kolosi roasiret, meter, ak Anut mekesiraka nuriäin.
Ak ronkat aru orip, okon, ak onok aru miäin. Keseria, kiro
onokus ak Anut pak iwäi miäin.
22 Utianik, Krais ko omnokou opok raumoi, meiewon,
okon, Anut nukas ak ätäi kon jaukut sare maronuk, Krais
nukas Anut nukan amukup ak roasiret eposek Anut nuka
senek rawaun turur marowon. Keseria, ak kon amukup
ämän wäpik.
23 Ak Anut nukan Ämän Eposek roianik, akan woiaka epar
moin kiro wa utau. Ak akan woiaka epar moin kiro sakau
me rawe. Ak Anut nukan Ämän Eposek pakas Anut nukas
ak osap eposek araun äiewon roianik, kiro osap owaun
kume raiäin. Keseria, ak kar ro inikerna, kos ak kiro ronkat
eposek pakan wa rewarai. Ak kiro Ämän Eposek roin.
Omsau erekapu roasiret ak nais kiro ämän karar roin. Is Pol
Anut nukan sarau ro sareanik, kiro Ämän Eposek roasiret
tamareäim.

Pol ko Anut nukan roasiret sarwaraun sarau miäwon.

24 Is ak sarwaraun usu oiäimin mesin nepipiriäim. Krais
nukas roasiret sarwaraun usu owon. Kiro onok senek,
roasiret ak Anut nukan sarau miäi ak usu sosop owaiei.
Anut nukan roasiret ak Krais nukan enipsau. Is ak
sarwaraun usu owam, is kiro usu sosop erekapu iporianik,
pataraurim.

25 Is Anut nukan roasiret akan sarau ro saremin, owon,
Anut nukas is akan sarau maraun sare murowon. Isan sa-
rau kiro ak roasiret sarwaraun Anut nukan ämän erekapu
tamaram.
26 Meter kiro Anut nukan ämän onoktapau ämäi rawon.
Kiro ämän meteran roasiret ak äpu wa. Utianik, rusapai
kiro ämän ätäi Anut nukas roasiret akan woiaka epar moin
opok amop mowon.
27 Anut nukas kon ronkatisar kon ämän ämäi mowon
karauk omsau pakan roasiret ak eposek senes sarwaraun
ätär marowon. Kiro ämän ämäi rawon kon onoktapau
kesek: Krais ko ak woiaka epar moin roasiret pak rau, okon,
ak äpu tawa omar oik ak ko pak enmaka jou owaiei.
28 Keseria, ik Krais mesin roasiret awareäum. Anut nukas
ik ronkat eposek ikonuk, ik roasiret erekapu Anut nukan
ämän tamareäum. Ik ak onok eposek keseraun awareäum.
Roasiret erekapu Krais mesin woiaka epar moin, ik ak
Anut nukan amukup eposek senes rawaun imware kowaun
keseriäum.
29 Kiro onok keseraun is Krais nukas sakau näwäu irowon,
okon, kiro kon sarau moram. Is kiro keseraun sarau sakau
senes miäim.

2

1 Is ak sarwaraun sarau sakau näwäu moram äpu maun
awarom. Is Leodisia menan roasiret nais sarwaraun sarau
sakau moram. Karauk roasiret ak isan nepi aparau wa, is
ak nais sarwaraun sarau moram.
2 Is kiro onok keseriäim, okon, akan woiaka sakau
saremoi, aka aka akan jaunakat mesin woiakas meieanik,
woiaka karar orip turur rawaiei. Ak kiro onok kesermoi, ak
ronkat eposek oianik, akan woiaka epar moin sakau marai.
Keseria, ak Anut nukan ämän ämäi rawon äpu maiei. Kiro
ämän ämäi rawon kiro Krais nuka karar.
3 Krais opok, Anut nukan ronkat eposek erekapu ämäi
rau.
4 Is okoro ämän awarom, owon, karauk roat akas sät
ämänis ak amiak atona, akan ronkat kiro ämän epar rai
ronkateäi, utianik, ak sät ämän mareäi.
5 Isaka ak pak rawau wa, utianik, is ak mesin orip orip
ronkateäim. Ak onok eposek mianik, akan woiaka Krais
mesin epar momoi, sakau me raiäi, kiro ämän roimin mesin
isan woi ereru.

Ik Krais pak pasar raianik, kon onok jekuriar tainorau.

6 Keserianik, ak Krais Jisas, ko akan Näwäu rawaun
imäiein. Keseria, ak ko pak pasar raianik, kon onok karar
tainori rawe.

7 Ik ak Krais nukan ämän tamarta, ak Krais mesin akan
woiaka epar moin, okon, kiro sakau senes me rawe. Am
kinip nukas omnokou sakau atomoi, raiäu senek, akan
woiaka Jisas mesin epar moin kiro sakau me rawe. Ou tutu
sakau opok, ou tai raiäu senek, ak nais sakau tai rawe. Ak
kiro onok kesermoi, orip orip Anut ‘pere’ aurwe.
8 Ak jekuriar aparaiei. Karauk roat akas sät ämän
awarona, ak akan ämän wa tainorau, kiro ämän onoktapau
eposek wäpik. Kiro askanai akan ronkat pak, omnokou
pakan roasiret akan ronkat. Kiro Krais nukan ronkat wa.
Ak kiro roat akan inkaruru wa rawau.
9 Ak äpu Anut nukan onok eposek erekapu Krais nukan
enipsau opok raunuk, roasiret aparin.
10 Ak Krais nuka pak awau pasar raianik, Anut nukan
amukup tuku senes raiäi. Krais ko sakau näwäu orip. Kos
roat näunäu pak eitek näunäu pak akan kamwareäu ro
näwäu raiäu.
11 Ak Krais pak pasar rauna, kiro akan enmak kerau
patirin senek. Kiro onok roat akas akan ipiakas akan
enmak kerau patiriäi senek wa. Utianik, Krais nukas
akan onok aru pakan imwarowon kiro onokus akan enmak
kerau patirin senek, okon, ak rusapai meteran sintore ämän
nukan inkaruru rawau wa.
12 Ak an jomaroin ses opok, ak Krais pak erek up uru noin.
Krais ko meienuk, Anut nukan sakausar ätäi siräi mowon.
Akan woiaka Krais mesin epar moin, okon, ak ätäi Krais
pak up uruas siräiein.
13 Meter ak onok aru miäin opok, akan totomaka meiewon
senek. Ak, karauk omsau pakan roasiret, ak Anut nukan
sintore ämän tainoriäin kiro ak äpu wa, okon, onok aru
miäin. Utianik, kiro ses opokar, Anut nukas ak Krais pak
awau rawaun imwarowon. Anut nukas iken onok aru
erekapu jäkäi mukowon.
14 Sintore ämänis ik onok aru miäum ätär mukowon.
Keseria, kiro sintore ämän jer we mowon iken iwäi jaunok
senek, ik kon inkaruru raiäumun äiewon. Utianik, Anut
nukas iken onok aru pak kiro sintore ämän pak oumara,
am äpäs opok äsäi mianik, oi kurewon.
15 Krais am äpäs opok meienuk, Anut nukas eitek sakau
orip pak omnokou pakan roasiret enmaka orip pak erekapu
itimwarowon. Anut nukas roasiret erekapu akan amiakap
kiro roasiret pak, eitek pak, ak sakau wäpik ätär marowon.

Ik roat akan sintore ämän wa tainorau.

16 Keserianik, ak kar ro inikerna, ak owo o pak an pak
jena, aparianik, kos akan onok owo senek rai wa wasare
marai. Ak kiro ro inikerna, ak karauk jou maun omre pak,

keir awau nukan omre pak, Juda akan sumaun omre pak,
tup aparna, kos akan onok keseriäi wa wasare marai.
17 Kiro sintore ämän ak tainoriäi, kiro osap tawa päun
nukan totok. Utianik, Krais kounuk, osap epar senes pewon.
18 Karauk roat akas nini epireanik, nepipirmoi, ak Anut
nukan sarau eitek akan enmaka jou mareäi. Kiro roat
akas keser awareäi, "Ak kiro onok wa keseriäi, okon, Anut
nukas ak wa imwarai." Ak kesek ämän roumoi, epar rai wa
ronkatäu. Kiro roat akas ik enmok jou wäpik äiäi, utianik,
ak owo onok nini epir pakaimas aparin ämän sosop mianik,
aka mesin nepipirianik, akan enmaka jou miäi. Utianik,
akan ronkat eposek wa, kiro roat akan ronkat karar, Anut
nukan ronkat wa.
19 Kiro roat ak akasar Krais pak pasar rawau wa. Kristen
roasiret ak Krais nukan enipsau senek. Krais ko tapiaka
senek. Krais nuka kon enipsau kamenuk, karar raiäu.
Aka aka sarsaratena, kon enipsau sakau mianik, eposek
raiäu. Keseria, kon enipsau kiro Anut nukan ronkat karar
tainorianik, eposek urekniäu.
20-21 Ak Krais pak meieanik, okoro omnokou pakan onok
aru utoin. Keseria, ak owon omnokou pakan roasiret senek
ätäi okoro omnokou pakan sintore ämän tainoraun rai
keseriäi? Ak owon sintore ämän kesek tainoriäi: "Ak kiro
o wa jau." "Ak kiro an wa jau." "Ak kiro osap wa atau"?
22 Kiro sintore ämänis okoro omnokoupaian osap mesin
äiäu, kiro osap erekapu wasaräiei. Kiro sintore ämän roat
akan ronkatis tamareäi, okon, rai rai, kiro sintore ämän
erekapu ämäiäiei.
23 Ik kiro sintore ämän ronkat eposek pakas pewon
rai ronkateäum. Utianik, kiro sintore ämän roat akasar
momana, roat tainorianik, tup aparaun rai sarau sakau
miäi, akasar akan enmaka ämäi miäi, ak akan enmaka
opok usu sosop miäi. Akan ronkat ak keseraiei, ak Anut
nukan amukup eposek saräiei, utianik, akan woiaka siräi
maronuk, ak onok aru moin kiro sintore ämänis sarwarmoi,
ak tämarau senek wa, okon, ak Anut nukan amukup eposek
wa saräiei.

3

Ak Krais pak awau rawaiei.

1 Ak Krais nuka pak meieanik, ätäi siräiein. Kesermoi, ak
omar oikan osap owaun sakau ronkatewe. Krais nuka ko
kiro opok Anut nukan ipou näu kaima patan opok roasiret
kamwaraun tane rau.
2 Kiro osap omar oik rau owaun mesin ronkat sakau
mowe. Okoro omnokoupaian osap owaun mesin ronkat
sosop wa owau.

3 Ak omnokoupaian onok aru pakan meiein. Rusapai ak
Krais nuka pak awau rawaun onok oin, kiro nuka pak ämäi
rau.
4 Akan awau rawaun onok kiro Krais pak pasar rau.
Keseria, Krais ätäi kounuk, ak nais amop peanik, ko pak
enmaka jou orip rawaiei.

Ik roasiret awau saremun.

5 Keserianik, ak okoro omnokoupaian onok aru erekapu
we kurewe. Kiro onok aru kiro kesek, sapum onok miäi,
karauk memes onok miäi, akan woiaka siräinuk, karauk
roat akan asiret pak ariaun ronkateäi, karauk onok aru
maun ronkat sosop oiäi, karauk roat akan osapun woiakas
weäi. Kiro karauk roat akan osapun woiakas weäi, kiro sät
eitek jou miäi senek. Ak kiro onok erekapu utowe.
6 Roasiret ak kiro onok keseriäi, okon, Anut nuka kasak
päun ses koura.
7 Meter ak kiro roasiret onok aru keseriäin senek arianik,
ak kiro onok keseriar me raiäin.
8 Utianik, rusapai akan onok aru erekapu utowe. Kiro
onok kesek: nep miäi, kasiaka peäi, karauk roasiret aru
maraun ronkateäi, karauk roasiret akan enmaka opok jeje
ämän miäi, karauk ämän aru areai. Rusapai, ak kiro onok
aru erekapu utowe.
9 Akan meten onok aru utoin. Keseria, ak aka aka sät
ämän wa muratäiäu. Rowe, akan meten onok meiewon
senek.
10 Rusapai, ak onok awau opok rai. Ak roasiret awau
senek. Anut nukas ak erekapu ate marowon. Rusapai ak
nuka äpu mianik, nuka senek rai.
11 Onok awau pewon, okon, rusapai karauk omsau pakan
roasiret pak, Juda roasiret pak, ak atap atap wa, ak Anut
nukan amukup karar senek. Roat enmak kerau patirin pak,
enmak kerau patirau wa pak, ak atap atap wa, ak karar.
Menan roat pak, atapukan roat pak, ak atap atap wa, ak
karar. Sarau roat (slev) pak, roat ak akasar akan sarau
kameäi pak, ak atap atap wa, ak karar. Utianik, ak erekapu
akan woiaka Krais mesin epar moin, okon, ak karar. Krais
ko ak erekapu pak pasar raiäu.
12 Keserianik, Anut nukas ak kon roasiret sare maronuk,
ak kon roasiret tuku raiäi. Kos akanun wous meieäu.
Kesernuk, ak orip orip okoro onok eposek keseraiei. Ak
karauk roasiret mesin woiakati mareanik, ak opok onok
eposek maraiei. Ak akasar akan enmaka wa jou mau. Ak
karauk roasiret päurar sarwaraiei. Kiro roasiret akas ak
opok onok aru mona rai, akas pak kiro roasiret ätäi onok
aru wa marau.

13 Ak aka aka wa ketäiäu. Akan kar jaunakas ak opok
onok aru monuk rai, ak kon onok aru jäkäi muraiei. Näwäu
nukas akan onok aru jäkäi marowon senek, akas nais
karauk roasiret akan onok aru jäkäi maraiei.
14 Ak okoro onok eposek erekapu keserwe. Kiro karar wa,
ak nais akan jaunakat akanun woiakas meiäiei. Kiro owon,
ak akan jaunakat akanun woiakas meiäiei kis ak erekapu
woiaka karar orip eposek turur rawaiei.
15 Ak Krais aurna, nukan wou päurar raiäu onok kis
ak kamwaronuk, akan woiaka päurar rawaiei. Ak Anut
nukas tupsiu karar senek urwareanik, päurar rawaun rai
awarowon. Kiro onokun, ak ko ‘pere’ auraiei.
16 Krais nukan ämän akan woiaka uru jekuriar mona,
rawai. Akan ronkat eposekus aka aka Anut nukan ämän
tamurateanik, ak onok eposek keseraun sakau aräiei. Ak
Buk Song nukan sir pak, tup aparaun sir pak, karauk sir
Osou Näus ariäu pak wemoi, akan woiaka uruas Anut ‘pere’
auraiei.
17 Ak owo ämän areai, owo sarau miäi kiro akan Näwäu,
Jisas nukan sarau muriäi ronkateanik, keseraiei. Ak kiro
onok kesermoi, Jisas nukan enip pakas iken momonek, Anut
‘pere’ auraiei.

Roasiret akan tupsiu pak jekur rawaiei.

18 Asiret, ak akan komurakat akan inkaruru jekur rawe.
Ak kiro onok keseraiei, ak Näwäu nukan amukup onok
eposek maiei.
19 Ak roat, ak akan asiret mesin woiakas meiemoi, ak
päurar kamwareanik, akan woiaka aru wa marau.
20 Mokoit asinakut, akan momonakat aninakat akan ämän
erekapu tainoraiei. Ak kiro onok keseraiei, Näwäu nukan
wou ak mesin ererai.
21 Mokoi orip roat, ak akan mokoit erar wa kewarau. Ak
orip orip kewarona rai, ak keser ronkataiei, “Ik kar onok
eposek mau senek wa”, okon, akan woiaka aru maiei.
22 Sarau roat (slev) ak akan omnokou pakan kamwareäi
roat akan ämän jekur tainoraiei. Ak akan amiakap ak roat
eposek awaraun rai karar akan sarau jekur wa maraiei,
utianik, ak orip orip woiaka karar orip akan sarau eposek
maiei. Kiro onokun, Näwäu nuka wou ereraun kon sarau
mururai.
23 Ak owo sarau morai kiro sarau woiaka erer orip
jekuriar mowe. Ak kiro sarau morai, keser ronkatewe,
“Kiro roasiret akan sarau wa, kiro Näwäu nukan sarau
moram.”
24 Ak äpu akan sarau pakas tawa Näwäu nukas ak ätäi
osap eposek arai. Kos owo osap eposek owaun kon roasiret

awarowon kiro osap ak arai. Rowe, ak iken Näwäu, Krais
nukan sarau mururai.
25 Ak äpu roasiret owo onok miäi, Anut nukas keseriar
wasarewarai. Ko onok karar pakas roasiret erekapu
wasarewareäu. Kesernuk, inok roasiret onok aru maiei,
Anut nukas ak ätäi usu arai.

4

1 Roasiret kamwareäi roat, ak akan sarau roat (slev) akan
sarau owo senek miäi, osap keseriar jekur arianik, eposek
kamwaraiei. Owon, ak äpu akan kamwareäu ro näwäu
nuka ak kamwaraun omar oik rau.

Pol nukas Anut nukan roasiret karauk onok keseraun awarowon.

2 Ak orip orip Anut aurwe. Akan ronkat akasar
jekur kameanik, Anut nukas ak eposek kamwareäu mesin
ronkatemoi, Anut ‘pere’ aurwe.
3 Kiro ses opokar, ak ik mesin Anut aurna, kosar apu im
tueanik, ronkat eposek ikonuk, ik Krais nukan ämän meter
ämäi rawon jekuriar roasiret awaram. Is kiro ämän roasiret
awareäimin, okon, karauk roat ak kiro ämän rowau utoin
akas is karapus owa kureiroin.
4 Ak Anut aurna, kos is kon ämän amparar tamurowon
senek, isas pak roasiret jekur tamaram.

5 Ak jekur ronkatemoi, roasiret akan woiaka Jisas mesin
epar mau wa opok, onok eposek maiei. Sarau maun omre
raunuk, ak kiro omre erar wa sakarau, ak Krais nukan
Ämän Eposek jekuriar marowe. Ak kiro onok keserna, kiro
roasiret akan woiaka epar maun itok.
6 Ak orip orip ämän eposek karar karauk roasiret sar-
waraun aräiei. Akan areäi ses opok, ämän ronkat eposek
orip marona, roasiret akas roianik, kiro ämän nukan
onoktapau äpu maiei. Ak keserna, karauk roasiret akas
ämän totwarona, aka ätäi owo ämän awaraun jekur äpu
maiei.

Pol nukan pataraun ämän

7 Tikikus nukas isan sarau miäim ämän erekapu awarai.
Ko iken amunok senek, is konun woias meieäim. Ko is
pak Näwäu nukan sarau mianik, karauk roasiret eposek
sarwareäu.
8 Is ko äsimorta, ak rawa potai. Kos pote ik owo senek
raum ak awarai. Is ko äsimorta, kos potomoi, akan woiaka
sakau marai.

9 Is Onesimus nais äsimorta, Tikikus ori potai. Onesimus
ko iken jaunok, is konun woias meieäim, ko orip orip kon sa-
rau eposek miäu. Ko akan menan. Tikikus Onesimus ories
okoro opok owo onok keseriäum erekapu ak awaraieir.
10 Aristarkas ko is ori karapus owa raumur, kos ak kon
‘pere’ ämän awarou. Mak ko Barnabas nukan epaukus nais
ak kon ‘pere’ ämän awarou. Is amke ak Mak isanaraun
ämän surmaromin. Ko ak rawa kounuk rai, ak ko imäinai,
jekur isanarwe.
11 Jisas, kon kar enip Jastus, kos nais ak kon ‘pere’ ämän
awarou. Juda roat akan woiaka Krais mesin epar moin
kamuk opok kiro roat 3 orip akas karar is pak roasiret
imwaromoi, Anut nukan inkaruru rawaun sarau moram.
Akas is jekur sareirianik, isan woi sakau muroin.
12 Epafras kos nais ak kon ‘pere’ ämän awarou. Ko
akan menan, ko Jisas Krais nukan sarau ro. Kos ak mesin
orip orip Anut auriäu. Ak roasiret näunäu senek sakau
tai raumoi, Anut nukan ronkat äpu mianik, kon onok
tainoraun rai kos Anut auriäu.
13 Is ko mesin epar senes awarom. Ko ak pak Leodisia
menan roasiret pak Eirapolis menan roasiret pak sarwa-
raun sarau näwäu miäu.
14 Luk, ko iken jaunok, ko dokta, ik konun woiokos
meieäum, ko Demas ori awas nais awan ‘pere’ ämän ak
awaroir.
15 Akas isan ‘pere’ ämän kiro Leodisia menan Kristen
roasiret awarowe. Karauk roasiret ak akan woiaka Jisas
mesin epar miäi, ak Nimfa nukan owa koi tururianik, Anut
jou muriäi ak nais isan ‘pere’ ämän awarowe.
16 Ak isan pas okoro jer we maromin kiro ninarena, akas
pak kiro pas surna, Anut nukan roasiret Leodisia mena rai
opok potonuk, ak nais kiro pas ninaräiei. Is kar pas Leodisia
menan roasiret jer we maromin. Akas kiro pas ak pakan oi
koianik, ninarewe.
17 Akas Arkipus keser aurwe, “Na kiro sarau Näwäu nukas
maun aisowon eposek moinam, erekapu patar.”
18 Is, Pol, isan ipiasar kiro ‘pere’ ämän jer we marom.
Is karapus owa raim, ak isanun wa tamkäsirau. Anut kon
wou näu oripas ak orip orip sarwarai.

1 Tesalonaika
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 20 orip manonuk, Pol ko Tesalonaika mena Jisas nukan ämän tamare rawonus, Korin mena pote rawon. Ko kiro opok raunuk raunuk, Timoti nukas pote keser auruwon, "Tesalonaika menan roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin akan onok eposek, utianik, karauk Juda roat akas ak pak iwäi maroi." Pol ko kiro ämän roumoi, kiro pakan Kristen roasiret woiaka sakau maraun jer we marowon. Ko akan woiaka epar moin keseriar sakau me rauna, Jisas ko ätäi kowai rai awarowon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1 Pol nukas Tesalonaika roasiret woiaka ereraun ämän awarowon.
1:2–3:13 Kiro roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin kiro sakau me rauna, Pol ko kiro ämän roumoi, ak mesin kon wou näwäu ererwon.
4:1-12 Tesalonaika roasiret akan woiaka epar moin kiro sakau me rawaun Pol nukas sakau ämän awarowon.
4:13–5:11 Jisas ko ätäi koumoi, owosewarai kiro ämän Pol nukas awarowon.
5:12-22 Pol nukas Näwäu ko ätäi kowai rai awarowon.
5:23-28 Pol kon ämän erekapu patarwon.

1 Is Pol, Sailas Timoti ori, ikes ak Anut nukan roasiret Tesalonaika mena rai jer we marom. Momonek Anut, pak iken Näwäu Jisas Krais mesin akan woiaka epar me rai. Anut nukas kon wou näu oripas ak sarwareanik, akan woiaka päurar rawaun marai.

Tesalonaika menan roasiret ak akan woiaka epar momoi, rapor raiäi.

2 Ik omre orip orip ak mesin ronkateanik, Anut aurmoi, ko 'pere' auriäum.

3 Akan woiaka epar momoi, sarau sakau miäi. Akan woiakas jaunakat mesin meiemoi, sarau näwäu senes miäi. Ak akan woiaka sakau momoi, iken Näwäu, Jisas Krais ätäi kowai mesin kume raiäi, okon, ik akan onok kiro ronkateanik, iken momonek, Anut 'pere' auriäum.

4 O jaunokot, ik äpu, Anut nukas akanun wous meiemara, ak kon roasiret senes saräun sare marowon.

5 Ik Anut nukan Ämän Eposek ak awaraun oi potomun. Utianik, ik kiro ämän aremun kiro erar ämän wa, kiro ämän Osou Näu nukan sakau orip. Iken woiok kiro ämän mesin

epar momun kiro ak ätär maromun. Ik ak pak raumoi, kiro
onok ak sarwaraun kesermun.
6 Ak iken onok pak Näwäu nukan onok pak tainorin.
Kesermana, ak usu sosop senes oin. Utianik, Osou Näus
ak woiaka ereraun sakau aronuk, ak kiro ämän oin.
7 Keserna, woiaka epar moin roasiret ak Masedonia
provins pak, Akaia provins pak rai akas akan onok eposek
miäin aparianik, tainoriäi.
8 Akan woiaka Anut mesin epar moin, Näwäu nukan
ämänis kanam jejep senek ak pakas karauk omsau erekapu
potonuk, roin. Kiro ämän ak mesin Masedonia provins pak
Akaia provins pak karar potau wa, omsau erekapu pote
iporwon. Keserianik, ik akan woiaka epar moin mesin kar
ämän awarau senek wa.
9 Owon, ik ak pak pote raumun ses opok roasiret erekapu
akas ak mesin keser äiäi, “Kiro roasiret akan ämän roianik,
ak sät eitek jou miäin utomoi, rusapai epar eit jou mururai.
Ak epar Anut awau rau nukan sarau karar mururai.
10 Ak kon Mokoi omar oikas kowaun rai kume rai.” Anut
nukas kiro Mokoi meiewon ätäi siräi mowon. Tawa Anut
nukas kon kasak päun ses opok, roasiret onok aru miäi
wasarewaronuk, kon mokoi, Jisas nukas ik woiok epar
momun roasiret sareikeanik, imäikai.

2

Pol nuka Tesalonaika mena sarau mowon mesin äiewon.

1 Iken jaunokot, ak äpu ik ak apwarau potomun ik kiro
erar potau wa.
2 Ik Tesalonaika mena potau wa opok, Filipai mena rauta
rauta, kiro pakan roasiret akas ik usu sosop senes ikomoi,
aru ämän aikoin, ak kiro onok äpu. Utianik, iken Anut
nukas sareikemara, sakau ikowon. Ik Tesalonaika mena
kouta, kos ik sareikonuk, aru roat akas ik aru mukauriäi
ik iminewarau wa. Ik sakau tai raumoi, kon Ämän Eposek
ak tamaromun.
3 Ik kiro ämän ak tamaromun, kiro iken ronkat pakas
sepuk ämän ra, aru ämän ra awarau wa. Ik kar sät ämän
ak atonwaraun keserau wa. Wa senes, wa.
4 Anut nukas kon Ämän Eposek araun aikiäu ik kiro ämän
karar orip orip areäum. Meter kos iken onok ate apaikianik,
iken onok eposek äiewon, okon, kos ik Jisas nukan Ämän
Eposek roasiret tamaraun sarau ikowon. Ik roasiret akan
woiaka ereraun wa sarau miäum, ik Anut nukan wou karar
ereraun sarau miäum. Anut nukas iken woiok jekur wasare
apariäu.

5 Ak äpu iken ämänis ak raiaka atau wa. Ik akan osap
owaun ämän mau wa. Anut ko owo onok ikes keseriäumun
kiro ko äpu.
6 Ik kar ros iken enmok jou mukaun rai kiro sarau mau
wa. Ik akas ra, karauk roasiret akas ra, iken enmok jou
mukaun rai sarau mau wa.
7 Epar, ik Krais nukan ämän oi ariaum roat. Keseria, ik
ak pak raianik, akas ik sareikaun sakau ämän awaraun
itok, utianik, ik ak pak pote raianik, kar asires kon
mokoit eteinanak kamware raiäu senek, ikes ak nais jekur
kamware raumun.
8 Iken woiokos akanun meianik, ik woiok erer orip Jisas
nukan Ämän Eposek tamaromun. Utianik, ik kiro onok
karar mau wa, ik ak sarwaraun onok eposek nais kesermun,
owon, iken woiokos akanun epar meieäum.
9 Iken jaunokot, ik ak mesin sarau näwäu momun, ak äpu.
Ik sanpeu, pututu Anut nukan Ämän Eposek tamaromoi,
iken o kau maun karauk sarau nais miäumun. Keseria, ikes
ak kar usu wa aromun.
10 Ik ak pak raumun ses opok, ik karauk onok aru ak opok
mau wa, ik Anut nukan onok eposek karar tainori raumun.
Keserta, kar ros ik onok aru momun äiäu senek itok wa.
Iken onok kiro keseriäumun ak äpu. Anut nuka nais ko
kiro onok äpu.
11 Ak äpu kar ros kon mokoit jekur kamwareäu senek ikes
nais ak roasiret karar karar jekur kamwareäumun.
12 Ikes akan woiaka sakau mareanik, usu ämäiäun sakau
aromoi, Anut nukan wou ereraun kon onok eposek taino-
raun sakau ämän awareäum. Anut nukas ak kon roasiret
senes sare maromoi, ak enmak jou orip kon inkaruru rapor
rawaun urwarowon.
13 Ak Anut nukan ämän roumana, tainorin, okon, ik
Anut orip orip ‘pere’ auriäum. Ikes Anut nukan ämän ak
siarakap oi koumun, ak roianik, kurte oin. Kiro kar ron
ämän wa, utianik, kiro Anut nukan ämän. Kiro Anut nukan
ämänis akan woiaka uru sarau monuk, akan woiaka epar
moin.
14 O iken jaunokot, Anut nukan roasiret Judia provins
opok Krais Jisas pak pasar rai, ak usu oin senek, karauk
roasiret akas nais ak opok keseriar keserin. Kiro roasiret
akan jaunakat Juda akasar usu areäi senek, ak nais akan
omsau pakan roat akasar usu aroin.
15 Kiro Juda roat akas Näwäu, Jisas wena, meiewon. Anut
nukan ämän roianik, areain roat nais keseriar akwarona,
meiein. Akas ik usu atap atap ikomoi, akan menan
emeikona, manomun. Akas Anut nukan wou aru murianik,
roasiret erekapu pak iwäi murateäi.

16 Ikes Anut nukan ämän karauk omsau pakan roasiret
tamarta, Anut nukas ak imwarai rai, kiro Juda roat akas
iken apu patiriäi. Kiro onok senek, rusapai akan onok aru
sosop senes morai wa utiäi. Rusapai, Anut nukas kiro roat
mesin kasak näwäu peu.

Pol ko ätäi Tesalonaika roasiret apwaraun ronkatewon.

17 Iken jaunokot, ik omre katunak ak utware manomun.
Ik ak pak rawau wa, utianik, iken ronkat karar ak pak rau.
Ik ak utware manomun, okon, ik ätäi ak pote apwaraun rai
ronkat sosop ouram.
18 Ik ätäi ak rawa potauriäum. Is Pol, is ak rawa orip orip
ätäi potauriäim, utianik, Satan nukas iken apu patiriäu.
19 Tawa iken Näwäu, Jisas kowai ses opok, kos owo osap
tawa oi koi ikai, kiro osap aka karar. Keseria, ik ak pak erek
kon amukup tai raumoi, iken woiok ererai.
20 Epar senes! Ak pakaima, iken enmok jou orip sareanik,
iken woiok eposek sare mukiäi.

3

1-2 Keserna, ik ak apwarau potaun senek wa, okon, omre
rumukäu kume rawaun utomoi, iken ronkat ik Atens näu
mena ikarar raianik, Timoti äsimorta, ak rawa potowon. Ko
iken amunok, ko Anut nukan sarau ro Krais nukan Ämän
Eposek roasiret tamareäu. Kos ak rawa potomoi, akan
woiaka epar moin sarwareanik, akan woiaka sakau maraun
itok.
3 Kesernuk, ak usu sosop oianik, akan woiaka epar moin
ätäi wa piriraiei. Ak äpu, ik kiro usu owaun Anut nukasar
sare mukowon.
4 Ik ak pak raianik, ika opok usu sosop päi rai
awareäumun. Ak äpu kiro onok epar senes rusapai peu.
5 Is omre rumukäu kume rawau senek wa, okon, is Timoti
äsimorta, ak rawa potowon. Kos akan woiaka epar moin
kiro owo senek aparaun potowon. Isan ronkat, Satan nukas
ak ate apwaronuk, iken sarau ak pak momun kiro erar
sakaram, kiro onok aru.

Timoti nukas Tesalonaika roasiret sarwarowon ämän koi äiewon.

6 Utianik, Timoti ko ak pak rawonus, ko ik siarokop
koumoi, ko ak mesin ämän eposek aikowon. Kos ak akan
woiaka epar mianik, karauk roasiret mesin woiakas meieäi
ämän koi mukowon. Ko kar ämän keser aikowon, akas
orip orip woiaka erer orip ik mesin ronkateikianik, ik
ätäi apaikaun rai ronkat sosop oiäi. Ikes nais keseriar ak
apwaraun rai ronkateäum.

7 Iken jaunokot, ik usu sosop senes oiäum, sinuk, akan
woiaka epar moin ämän eposek kis ik sakau mukiäu.
8 Rusapai, ik ak Näwäu pak sakau pasar rain ämän
roumoi, iken woiok ätäi näu sareu.
9 Rusapai, ik ak mesin Anut ‘pere’ auram. Ik akan onok
eposek mesin ronkateanik, iken Anut nukan amukup woiok
näwäu ererianik, raiäum, okon, ko ‘pere’ auriäum.
10 Sanpeu pututu, ik ak mesin iken woiok sakau mianik,
ak pote apwaraun Anut auriäum. Akan woiaka epar moin
sakau wäpik sarenuk, ikes ätäi ak isanwareanik, sakau
maraun Anut nais auriäum.
11 Iken Momonek, Anut pak iken Näwäu, Jisas pak awasar
iken apu sare mukosa, ik ak rawa potam.
12 Akas karauk roasiret mesin woiakas meieäi. Ikes
Näwäu aurta, kos akan woiakas meieäi onok näwäu senes
saräi. Kesernuk, ikes ak mesin iken woiokos meieäu senek,
akas nais akan jaunakat pak roasiret erekapu mesin pak
akan woiakas meiäiei.
13 Ak kiro onok keserna, kos akan woiaka sakau marai.
Kesernuk, tawa iken Näwäu, Jisas ko kon roasiret nuka
mesin akan woiaka epar moin nuka pak erek kouna, ak
iken Momonek, Anut nukan amukup ämän wäpik, eposek
rawaiei.

4

Ak onok eposek mona, Anut kon wou ererai.

1 Iken jaunokot, iken ämän pataraun kesek ämän awarau-
rum. Ak iken onok eposek oin, kiro onok keseriar tainori
arina, Anut nukan wou ererai. Ik äpu ak kiro onok rapor
tainoriäi. Rusapai, ik Näwäu, Jisas nukan enip pakas ak
sakau ämän awarom, kiro onok raporiar tainorwe. Keseria,
kiro onok eposek näwäu saräi.
2 Iken Näwäu Jisas nukan sakau pakaima, ak owo onok
keseraun ämän aromun, ak kiro äpu.
3 Anut nukan ronkat ak kon onok tainorianik, rapor tuku
rawaun äiewon. Ak sapum onok maun wa ronkatäu.
4 Ak roat karar karar akasar akan enmaksau jekur
kumäun äpu maiei. Ak Anut nukan wou ereraun kon onok
tainorianik, akan asiret pak eposek rawaiei.
5 Akan woiaka siräianik, akan enmaksau oumoi, sepuk
sepuk sapum onok wa mau. Karauk Airen roasiret ak Anut
äpu wa, akas kiro onok keseriäi senek, ak wa keserau.
6 Kar ros kon Kristen jauk opok kiro onok aru wa mau. Ko
kon jauk atonorianik, kon asir wa imäi ariäu. Kar ros kiro
onok aru keserai, Näwäu nukas kiro ro tawa usu näwäu

senes nurai. Ik kiro sakau ämän meter awaromun, rusa
nais ätäiar awarom.
7 Anut nukas ik sapum onok me rawaun urweikau wa, ik
kon onok eposek me rawaun urweikowon.
8 Keseria, inok ro ko okoro ämän tainorau wa, ko ro nukan
ämän sumkäinäu wa, ko Anut nukan ämän sumkäineu.
Rowe, Anut nukas kon Osou Näu ak areäu.
9-10 Ikes ak akan jaunakat mesin woiakas meiäun rai,
jer we marau wa. Ak äpu, Anut nukas akan jaunakat
akanun woiakas meiäun onok ätär marowon, Epar senes!
Akan onok kiro eposek, akan jaunakat erekapu Masedonia
provins opok rai akas akanun woiakas meiäi. Utianik, ak
kiro onok keseriar keserna, näwäu saräun sakau awarom.
11 Ak woiaka päurar rawaun sarau sakau moinai, akasar
akan sarau atap atap jekuriar kamewe. Ak jaunakat akan
sarau mesin wa aräu. Ak akan ipiakasar sarau mowe.
Meter ikes ak kiro onok keseraun awaromun.
12 Ak kiro onok keserna, karauk roasiret akan woiaka
epar mau wa, akan onok aparianik, akan enmaka jou
maraiei. Ak akan sarau jekur maiei. Ak keseraiei, ak karauk
osap mesin karauk roasiret wa awaraiei.

Näwäu nuka ätäi kowai.

13 O iken jaunokot, owo onok woiaka epar moin roasiret
meiein opok päi ak äpu maun ik kiro ämän awaraurum.
Karauk roasiret ak Jisas mesin woiaka epar mau wa, osap
eposek päun kame rawau wa, ak ro meiäi ses opok, akan
woiaka aru miäi. Ik kiro ämän awaraurum roianik, akan
onok wa tainoraiei.
14 Ik Jisas ko meieanik, ätäi siräiewon mesin woiok epar
mom. Keseria, ik äpu, woiaka epar moin roasiret meiein ak
Anut nukas Jisas pak erek ätäi imwarai.
15 Ik rusapai Näwäu nukan ämän tamukowon awarau-
rum. Kiro Näwäu nuka ätäi kowai omre opok, ik roasiret
omnokou opok awau raum amke wa potam. Meiein roasiret
akas amke siräiaiei.
16 Rowe, Anut nukan sarau eitek akan näwäus sakau ur
wenuk, Anut nukan pupu ur rowam. Kiro ses opok, Näwäu
nuka ätäi omar oikas kowai. Roasiret ak akan woiaka Krais
mesin epar mianik, meiein, ak amke siräianik, ätäi awau
rawaiei.
17 Keserna, ik rusapai okoro omnokou opok awau raum, ik
kiro roasiret pak erek tururmoi, iou uruas Näwäu omar oik
tararaun tonam. Keseria, ik Näwäu pak orip orip rawam.
18 Keserianik, ak akan jaunakat akan woiaka sakau
maraun okoro ämän awaraiei.

5

Näwäu nuka ätäi kowai, okon, ak sakau tai rawe.

1 O jaunokot, owo omre kiro onok päi, owo ses kiro onok
päi, ik kiro mesin ak wa jer we maram.
2 Ak äpu, Näwäu nukan kowaun omre kiro päu roat akas
pututu osap päu oiäi senek keser kowai.
3 Roasiret ak keser äiäiei, “Rusapai omre eposek ik rapor
raum.” Keser äi rauna rauna, usu näwäu ak rawa kurte
koumoi, aru marai. Kiro usu kar asir amaiwo orip mokoi
an jowaun kurte tätäi oiäu senek, ak kesek usu kurte owaiei.
Ak kiro usu ute imine manau senek wa.
4 Utianik, jaunokot, ak pututu rawau wa. Keseria, kiro
omre nukas päu ro senek koianik, ak wa atonwarai.
5 Ak erekapu ak sanpewan roasiret, ak arou merek
opokan. Ik pututuan roasiret wa, ik kukuman pakan wa.
6 Kesermoi, ik karauk roasiret nini raiäi senek wa rawau.
Ik siräi raumoi, iken ronkat ikasar jekur kumäu.
7 Niniäi roasiret ak pututu niniäi. Roat an sakau jeäi kiro
ak pututu raiaka käiäu.
8 Utianik, ik sanpewan, okon, ikasar iken ronkat jekur
kumäu. Ik iken woiok epar mianik, iken jaunokot mesin
iken woiokos meieäum, kiro onokus ik sareikaun ain siot
senek miäum. Iken ronkat Näwäu nukas ätäi koi imäikai
kiro onok iken at kapa senek kureäum.
9 Anut ko kasak peanik, usu ikaun sare mukau wa. Kos
iken Näwäu, Jisas Krais pakas imäikaun sare mukowon.
10 Jisas ko ik mesin meiewon, okon, ik awau rawam ra,
meiäm ra, ik ko pak erek rawam.
11 Keseria, ak akan jaunakat karar karar okoro ämän
awareanik, akan woiaka sakau maraun sarwaraiei. Kiro
onok rusapai keseriäi senek keseriar keseraiei.

Pol nukas kon ämän patarwon.

12 O jaunokot, ik kar ämän awaraurum. Karauk roat
ak kamuk Näwäu nukan sarau morai. Ak akan ämän
jekur roumoi, tainoraiei, owon, Näwäu nukas kiro roat ak
kamwareanik, tamaraun sare marowon.
13 Ak kiro roat akan sarau mesin ronkatemoi, akan
woiakas akanun meieanik, akan ämän tainoraiei. Ak akan
jaunakat pak päurar tämuräi rawaiei.
14 Iken jaunokot, ik ak kiro ämän awarom. Karauk
roasiret ak sarau mau wa, sarau maun sakau awaraiei. Inok
roasir iminäi, akas kon wou sakau muraun auraiei. Roasiret
ak sakau wäpik, akas sarwaraiei. Ak roasiret erekapu
mesin woiakati mareanik, päurar päurar sarwaraiei.
15 Karauk roasiret akas ak opok onok aru mona rai,
akas ätäi onok aru wa marau. Utianik, omre orip orip

ak roasiret karar karar opok onok eposek maun keseraiei.
Akan jaunakat pak karauk roasiret erekapu opok kiro onok
eposek nais kir keseraiei.
16 Ak orip orip woiaka erer orip rawe.
17 Ak orip orip Anut aurwe.
18 Owo onok eposek ra, aru ra, ak opok penuk, ak orip orip
Anut ‘pere’ auraiei. Owon, Anut nukas ak roasiret Krais
Jisas pak pasar rai, kiro onok tainoraun sare marowon.
19 Osou Näus akan woiaka uru sarau maun keseriäu, ak
kon sarau wa tämurau.
20 Osou Näus karauk roat sarwarnuk, akas Anut nukan
ämän miäi, ak kiro ämän sauk wa mau.
21-22 Ak karauk roasiret akan onok pak akan ämän
erekapu pak wasare aparnai, owo onok eposek kiro sakau
atowe, owo onok aru kiro erekapu utowe.
23 Is Anut keser aurim, ko iken woiok päurar rawaun
keseriäu, keserai, kosar akan osou, totomaka, enmaksau,
erekapu eposek kamwaronuk, ak kon onok tainorianik,
iken Näwäu, Jisas Krais kowai ses opok, ak ämän orip wa
rawaiei.
24 Anut nukas ak urwarowon, ko kon ämän orip orip
tainoriäu, okon, ko kiro onok keseraun äiewon epar keserai.
25 O jaunokot, ak ik sareikaun mesin Anut aurwe.
26 Roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin akan
ipiaka atotemoi, isan ‘pere’ ämän awaraiei.
27 Is Näwäu nukan amukup ak sakau ämän awarom, kiro
jer ak Kristen jaunakat erekapu ninare maraiei.
28 Iken Näwäu, Jisas Krais nukas kon wou näu oripas ak
sarwarmoi, ak pak rawai.

2 Tesalonaika
Okoro buk nukan onoktapau

Pol ko Korin mena rai rai, ko ätäi kar ämän keser rowon, “Karauk Tesalonaika menan roasiret ak ronkat keser oin, ‘Jisas ko okoro omnokou opok äiäk kowon ko ätäi wa kowai’, okon, ak sarau mau wa, imine orip raiäi.” Keseria, Pol nukas ak awarowon, “Amke kar ro ko sintore ämän wa tainoriäu kounuk, Krais ruris kowai. Anut nukas roasiret kiro ro aru nukan ämän tainorna rai, kiro ro nuka pak erek aru marai.” Kesernuk, Pol nukas nuka pak kon sarau jaukut pak sarau morai senek, Kristen roasiret ak akan sarau jekur me rawaun awarowon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-2 Pol nukas Tesalonaika roasiret ‘pere’ awarowon.
1:3-12 Pol nukas kiro roasiret onok eposek mianik, usu oumoi, päurar raiäi ämän roumara, akan enmaka jou marowon.
2:1-17 Pol nukas Jisas nuka ätäi kowai ses opok, owo onok päi awarowon.
3:1-15 Inok roasiret ak akan woiaka Jisas mesin epar moin ak orip orip awau rawaiei.
3:16-18 Pol ko Tesalonaika roasiret woiaka päurar orip rawaun ämän awaromoi, kon ämän patarwon.

1 Ik Pol, Sailas, Timoti ikes ak Kristen roasiret Tesalonaika
mena rai, okoro jer we marom. Ak iken Momonek, Anut pak
iken Näwäu, Jisas Krais pak pasar rai.
2 Iken Momonek, Anut pak iken Näwäu, Jisas Krais pak
awas awan woiawa näu oripas ak sarwareanik, awan
woiawa päurar ak pak rawai.

Pol nukas kon wou ereriäu Anut auruwon.

3 O iken jaunokot, ik ak mesin orip orip iken woiok
erermoi, Anut ‘pere’ auriäum. Kiro onok ik keseriäum,
kiro eposek, owon, akan woiaka Jisas mesin epar moin, kiro
näwäu senes sare rai. Ak karauk roasiret mesin woiakas
meieäi, kiro nais näwäu senes sare rai.
4 Ik ak mesin iken woiok ereriäu, okon, ik karauk Kristen
roasiret ak kiro onok eposek keserin mesin awareäum.
Akan woiaka Jisas mesin epar mianik, karauk usu atap atap
oiäin, utianik, ak sakau tai raianik, kiro usu tätäi oumoi,
akan woiaka epar moin wa utiäi.

Anut nukas onok eposek pakas ik wasareikai.

5 Ak usu sosop senes ouna, Anut nukas ak ko rawa tonaun
sare marai. Kiro onok pakas ik äpu kon wasarewaraun
onok eposek.
6 Anut nukas onok eposek keseriäu. Inok ros ak usu ariäu
kos nais kiro ro usu nurai.
7 Inok roasir ko usu oiäu, Anut nukas kiro usu jäkäi
murianik, wou päurar rawaun murai. Ik nais keseriar
keseikai. Iken Näwäu, Jisas ko kon sarau eitek sakau orip
pak ak omar oikas kouna, kiro onok keserai. Ak ep näwäu
pakas kowaiei.
8 Ko omar oikas ep arou orip koumoi, roasiret ak Anut
äpu mau utoin pak iken Näwäu, Jisas nukan Ämän Eposek
tainorau wa, pak kiro roasiret erekapu aru marai.
9 Kiro roasiret ak orip orip usu näwäu oianik, aru me
rawaiei. Ak Näwäu nuka pak kon arou pak kon kamwaraun
sakau pak siakup wa rawaiei, ak atap eur rawaiei.
10 Ko ätäi kowai ses opok, roasiret ak konun tuku rai
ak nepipirianik, kon enip jou näwäu muraiei, owon, akan
woiaka ko mesin epar moin. Ak, Tesalonaika menan
roasiret, kiro roasiret pak tururaiei, owon, ik Jisas nukan
ämän ätär marota, ak akan woiaka epar moin.
11 Kiro onokun, ik orip orip ak mesin Anut auriäum. Ik
Anut aurta, kos ak onok eposek miäi apwareanik, ak kon
roasiret senes rawaun äiäi. Akan woiaka epar mona, owo
onok eposek nukasar keseraun awarowon ak keseraiei. Ik
ätäiar Anut aurta, kon sakaus ak sarwarnuk, ak kiro onok
eposek orip orip keseraiei.
12 Iken Anut pak iken Näwäu, Jisas Krais awas awan
woiawa näu oripas ak sarwarna, ak kiro onok eposek
keserna, karauk roasiret akas apwareanik, iken Näwäu,
Jisas nukan enip jou oik maiei. Kos pak akan enmaka jou
oik marai.

2

Sintore ämän wa tainoriäu ro päi.

1 Iken Näwäu, Jisas Krais ätäi kowai mesin ak awarom.
Ko kowaun omre opok ik ak pak erek ko pak tururam. Isan
jaiat, ak iken ämän jekur rowe, is ak awarom.
2 Karauk roat akas Näwäu nukan omre ki kou ak kesek
ämän awarona rai, ak woiaka aru wa mau. Ak wa
karkairau. Kar ros kon ronkat Anut nukan Osou Näus
ko ronkat nuruwon, okon, ko kiro ämän äura. Kar ros
karauk roat Anut nukan ämän roasiret awarona, roianik,
kiro ämän äura. Kar ros äienuk, ikes kiro ämän senek
jer weanik, äsimorumun. Utianik, ak kesek ämän roumoi,
akan woiakas epar rai wa usu saräu.

3 Ak kar ro inikerna, kos ak wa atonwarai. Näwäu
nukan ätäi kowaun omre epar kowai. Utianik, amke karauk
roasiret sosop akas Anut mekesuk nuruna, kiro sintore
ämän wa tainoriäu ro penuk, kiro epar ko kowai. Kiro
ro Anut nukas ko ep orip orip jere raiäu opok naun sare
mowon.
4 Kiro ros Anut pak karauk osap erekapu roasiret akas
jou miäi iwäi mareanik, kosar isaka karar ro näwäu äiäi.
Keseria, ko Anut osap nuriäi ou näwäu owa tone raumoi,
keser äiäi, "Is isaka karar, is Anut."
5 Meter is ak pak raumoi, kiro ämän awaromin. Ak kiro
tamkäswarou ra?
6 Ak äpu kar osapus kiro ro arun apu sor rau. Rusapai ko
kiro onok wa keseriäu. Näwäu nukasar ko päun omre sare
murunuk, ko päi.
7 Rusapai Satan nukan sakaus omsau erekapu ämäi ämäi
sarau mora. Utianik, kiro osapus kon apu sor rau, Anut
nukas oi kurenuk, ko epar amop päi.
8 Kiro sintore ämän wa tainoriäu ro amop penuk, iken
Näwäu, Jisas nukan osou kon oksau opakas urunuk, kiro ro
wenuk, meiäi. Näwäu ko kon arou näwäu orip amop päi.
Kon arous kiro ro erekapu aru murai.
9 Kiro ro aru ko Satan nukan sakau orip päi. Ko sakau
näwäu oripas kurur atap atap mai, ko ro näwäu ätär
maraun onok atap atap mai.
10 Kiro ros sät ämän sosop momoi, kurur atap atap
mianik, roasiret wasaräun apu opok rai kos kiro roasiret
atonwaronuk, akas kon ämän epar rai äiäiei. Anut nukas
ak ätäi imwaraun äiewon, utianik, kiro roasiret ak Näwäu
nukan epar ämän roianik, woiaka epar mau wa, okon, ak
wasaräiei.
11 Kiro onokun, Anut nukas kon sakaus akan ronkat aru
maronuk, ak Satan nukan sät ämän mesin woiaka epar
maiei.
12 Keseria, ak akan woiaka Anut nukan epar ämän mesin
epar wa mianik, ak onok aru mesin akan woiakas meiäi,
okon, Anut nukas ak ämän orip äianik, erekapu aru marai.

Anut nukas ak ätäi imwaraun sare marowon.

13 O jaunokot, iken Näwäu ko akanun wous meieäu.
Ik ak mesin orip orip iken woiok erermoi, Anut 'pere'
auriäum. Meter meter Anut nukasar ak ätäi imwaraun sare
marowon. Osou Näu nukan sakau pakas ak Anut nukan
roasiret sareanik, akan woiaka epar ämän mesin epar moin,
okon, kos ak ätäi imwaraun sare marowon.
14 Anut nukas ak ätäi imwaraun urwarowon. Kiro owon,
ikes kon Ämän Eposek tamarta, ak kiro ämän roianik, oin.

Keserna, iken Näwäu, Jisas Krais nuka omar oik enip jou näwäu oi rau senek, ak nais enmak jou orip rawaun owaiei.
15 Keseria, jaunokot, ak jekur sakau tai raunai, kon ämän sakau atowe. Kiro ämän ikes tamaromun. Karauk ses, ik kiro ämän iken oioksaus awaromun. Karauk ses, ik jer we maromun. Ak kiro ämän sosparar sakau atowe.
16 Iken Näwäu, Jisas Krais nuka pak iken Momonek, Anut awas ikenun woiawas meieanik, sareikoirin, okon, ik orip orip woiok päurar orip raianik, osap eposek owaun kume rawam.
17 Awas ak woiaka päurar orip rawaun sakau aromoi, akan woiaka sakau marona, ak onok eposek pak ämän eposek pak maiei.

3

Ak ik mesin Anut aurna, kos ik sareikai.

1 O jaunokot, rusapai isan ämän pataraurim. Ak ik mesin Anut aurna, kos ik sareikai. Keserna, Näwäu nukan ämän omsau erekapu kurte manai. Ak kon ämän roianik, enip jou miäi senek roasiret omsau erekapu ak nais kir keseraiei.
2 Ak ätäiar Anut aurna, kos ik roasiret aru akan ipiaka pakan imäikai. Kiro roasiret onok aru miäi. Ak äpu roasiret erekapu akan woiaka Näwäu mesin epar mau wa.
3 Utianik, Näwäu ko orip orip onok eposek miäu. Ko ak sakau aromoi, ak rapor kamwarai. Kesernuk, ro arus ak aru marau senek wa.
4 Näwäu nukas ik ronkat sakau ikonuk, ik äpu miäum ik owo onok tamaromun ak kiro onok jekur tainorurai. Ik äpu tawa nais keseriar tainoraiei.
5 Ik Anut auriäum, Näwäu nukasar akan ronkat jekur kamwarai, okon, Anut nukasar akanun wous meieäu, kiro ak äpu maiei. Ik Anut ätäiar auriäum Krais nukas sakau tai raianik, usu sosop ämäiewon senek ak nais keseriar keseraun itok.

Roasiret erekapu ak sarau maiei.

6 O jaunokot, iken Näwäu, Jisas Krais nukan enip pakas ik sakau ämän awarom. Ak karauk woiaka epar moin roat ak sarau wa miäi pak wa rawau. Ak atap eur rawe. Kiro roasiret ak sarau wa miäi ak iken ämän tamareäum kiro wa tainoriäi.
7 Ak iken onok äpu, okon, tainorwe. Ik ak pak raumoi, erar wa raiäumun.
8 Ik akan o erar wa oiäumun. Wäpik. Ik o kau mianik, jeäumun. Ik sarau näwäu miäumun. Kesermoi, karauk usu ak wa ariäumun. Pututu, sanpeu orip orip ik sarau miäumun.

9 Ik ak o ikaun rai totwaraun itok. Utianik, kiro
onok tainorau wa, ikasar sarau momoi, o oiäumun. Ik
keserta, owon, ak iken onok eposek aparianik, tainoraun
rai keseriäumun.
10 Ik ak pak raianik, iken onok tainoraun kiro sintore
ämän aromun, “Inok roasir ko sarau mau utomoi, wäsukun
rawai, ko o wa jai!”
11 Ik kiro ämän awarom, owon, ik kesek ämän roumun
ak kamuk karauk roasiret ak sarau wa miäi, ak erar senes
raiäi. Kiro roasiret ak sarau mau wa, erar raianik, ak
karauk roasiret akan sarau mesin are ariai.
12 Iken Näwäu, Jisas Krais nukan enip pakas ik kiro
keseriäi roasiret sakau ämän awarom. “Ak akan ronkat
jekur kameanik, sarau momoi, o oi jaiei.”
13 Ak, karauk onok eposek miäi roat, akan onok eposek
kiro wa utau.
14 Kar ro iken ämän jer we maromun roumoi, wa
tainornuk rai, ak ko jekuriar aparaiei. Ak kiro ro pak wa
tämuräiäu. Keserna, kiro ro ko onok aru keserwon äpu
momoi, oiok nai.
15 Utianik, ak kiro ro erekapu akan iwäinaka senek wa
saräu. Akan jaunakat awareäi senek ko onok eposek maun
auraiei.

Karauk ämän awaraurum.

16 Näwäu ko iken woiok päurar rawaun onoktapau. Ik
Anut aurta, kosar ak owo onok mesin ronkateäi akan
woiaka orip orip päurar rawaun marai. Näwäu nuka ak
pak erek rawai.
17 Is Pol isan ipiasar ak ‘pere’ ämän jer we marom. Isan
jer keser weita, ak äpu maiei kiro isan jer weäim onok
kesek.
18 Is Anut auram, iken Näwäu, Jisas Krais kon wou näu
oripas ak erekapu sarwareanik, ak pak erek rawai.

1 Timoti
Okoro buk nukan onoktapau

Pol nukas Timoti jer we muruwon. Timoti ko Esia provins pakan, kon momok ko Krik ro, kon anak ko Juda asir. Pol nukas Jisas nukan ämän tamare rawa, ko kiro ämän roumoi, kon wou epar mowon. Kesernuk, Pol ko Timoti aparwon kon onok eposek, okon, nuka pak sarau me ariaun sare muruwon. Kiro ämän Aposel 16:1-3 opok rau. Pol nukas Timoti ko Efesas mena Anut nukan roasiret kamwaraun sarau nuruwon.

Pol nukas Timoti keser jer we murowon, "Na roasiret Anut nukan ämän tamarauria, na Anut nukan epar ämän karar tamaram. Owon, karauk sätäiäi roat akas Anut nukan roasiret aru marauriäi. Ak keser awariäi, 'Ak karauk o wa jau, ak asir ra ro ra wa owau' awariäi, okon, na Anut nukan roasiret jekur kamwaram. Na Kristen roasiret kamwaraun roat näunäu akan onok eposek orip sare maram. Keserta, akas kiro roasiret kamwaraiei. Ak jekuriar Anut nuka jou muri rawaiei."

Pol nukas ätäi Timoti auruwon, "Efesas mena tupsiu atap atap rai, okon, na sakaurar Anut nukan roasiret erekapu kamwar."

Okoro puk tainoraun ämän

1:1-2 Pol nukas Timoti 'pere' auruwon.
1:3–20 Pol nukas Timoti ko Anut nukan ämän epar senes roasiret tamaraun rai auruwon. Ko karauk ämän kon ronkat pakas wa tamaraun rai auruwon.
2:1-15 Roasiret ak Anut nuka karar jekuriar jou muraiei.
3:1-16 Roat onok eposek orip ak roasiret kamwaraiei.
4:1-21 Pol nukas Timoti nukan sarau rapor maun auruwon.

Pol nukas kon ämän onoktorowon.

1 Is Pol, is Krais Jisas nukan ämän oi ariaim ro. Anut nukas ik imäikowon. Ik Krais Jisas ätäi kowaun kame raum. Awas is sare murosa, is Jisas nukan ämän oi ariaim.

2 O Timoti, is Jisas nukan ämän tamare raita, na nan won Jisas mesin epar momon, okon, na isan mokoi senes. Is na okoro jer we musom. Is Anut keser aurim, kon wou näu oripas na sareisianik, na mesin wouti monuk, Anut, iken Momonek pak iken Näwäu, Krais Jisas awas na pak erek rausa, nan won päurar rawai.

Ak sätäiäi roat akan ämän wa tainorau.

3 Is Masedonia provins potaurianik, na kar sakau ämän
aisomin. Is kiro ämänir na ätäi aisom. Isan ronkat na Efesas
näu mena raianik, Kristen roat ämän sakau awaram. Ak
roasiret Anut nukan ämän tamareanik, karauk sät ämän
pak tururmoi, wa tamarau rai awar.
4 Na kiro roat ak erar kinin pak akan askanai akan
enmaka mesin wa tamarau rai awar. Kiro mesin roasiret
auräteäi. Kis ak wa sarwarai. Ak akan woiaka Jisas mesin
epar mia, kon sarau maiei kis epar ak sarwarai.
5 Ik kiro sakau ämän awarom, kiro kon onoktapau kesek:
iken woiok ukun wäpik raianik, iken ronkat ik onok aru
momun rai wa aikiäu, iken woiok epar momun sakau me
raumoi, ik iken woiokos jaunokot mesin meiäm.
6 Karauk roasiret ak kiro onok eposek utomoi, ak ämän
sepuk sepuk mesin auräteäi.
7 Ak karauk roasiret Anut nukan sintore ämän äpu maun
tamarauriäi. Utianik, akasar akan ämän areai nukan
onoktapau aka jekur äpu wa. Ak nais kiro onok mesin
sakau areai, utianik, akasar aka kon onoktapau ak äpu wa.
8 Ik äpu sintore ämän kiro eposek. Kar ros Anut nukan
ronkat tainorianik, kiro sintore ämän jekur ninaräi kiro
eposek.
9 Ik äpu Anut nukas sintore ämän roasiret onok eposek
miäi mesin jer we marau wa. Ko roasiret onok aru miäi
jekwaraun jer we marowon. Kiro roasiret ak sintore ämän
nais wa tainoriäi, ak roat näunäu akan ämän wa tainoriäi,
ak Anut mekesirak nuriäi, ak karauk onok aru miäi. Ak
Anut nukan onok wa tainoriäi, ak omnokoupaian onok
tainoriäi. Ak akan momonakat, aninakat akwarona, meiäi,
ak karauk roasiret nais akwarona, meiäi.
10 Ak karauk roat akan asiret pak ariai, ak aka aka sapum
onok aru murateäi. Ak karauk roasiret päu imwareanik,
akan sarau roasiret (slev) saräun keseriäi, ak sät ämän
äiäi, paip maun ses opok ak sät ämän miäi. Ak karauk
onok aru nais ak Anut nukan ämän tainorau wa ätär
maraun keseriäi. Anut nukas kon sintore ämän kesek roat
jekwaraun jer we marowon.
11 Anut nukan ämän kiro Ämän Eposek epar senes Anut
nukas is roasiret awaraun airowon. Kiro Ämän Eposekus ik
keser aikou, Anut ko epar enip jou orip, okon, ik kon enip
orip orip oik jou mau.

Anut nukas Pol sarenuk, kos Anut ‘pere’ auruwon

12 Krais Jisas, iken Näwäus is sakau ironuk, kon sarau
moram. Kon ronkatis is kiro sarau maun itok, okon, ko
is kon sarau muraun sare murowon. Keseria, is ko ‘pere’
aurim.

13 Meter, is Jisas nukan sarau mau wa opok, is kon enip
opok jeje ämän momoi, orip orip kasi penuk, kon roasiret
sosop aru mareäimin. Utianik, Anut nukas isanun wouti
mowon, owon, isan woi Jisas mesin epar mau wa opok,
is kiro onok keseriäimin. Kiro ses opok, is äpu wa kon
amukup kiro onok aru momin.
14 Utianik, iken Näwäu kon wou näu oripas is eposek
senes sareirowon, okon, is Jisas mesin woi epar mianik,
karauk roasiret akanun woias meieäim, owon, is äpu ik
erekapu Krais Jisas pak pasar raum.
15 Okoro ämän kiro epar senes. Ak kiro ämän jekur rowe.
Krais Jisas ko omnokou opok roasiret onok eposek miäin
imwaraun kowau wa, ko roasiret onok aru miäin imwaraun
kowon. Karauk roasiret onok aru miäi, utianik, akan onok
aru näwäu wa, isan onok arus akan onok aru erekapu
itimwarowon.
16 Utianik, Anut nukas is mesin wouti mowon. Kiro owon,
Krais Jisas nukas karauk roasiret kon wou päurar raiäu
onok ätär maraun keserwon. Is ro aru senes, utianik, Jisas
kon wou päurar oripas is imäirowon. Is kiro totok senek
raim. Roasiret ak kon onok is opok keserwon aparia, akan
woiaka Jisas mesin epar mianik, ak ko pak awau orip orip
rawaun itok.
17 Ko iken kamoikeäu ro näwäu orip orip raiäu, ko meieäu
senek wa. Ik iken amiokos ko aparau senek wa. Ko karar
iken Eit. Kon enip jou näwäu orip, okon, ik orip orip jou
murau. Epar.
18 O Timoti, na isan mokoi senek. Is na kiro sakau ämän
isom. Isan ämän pak kiro Anut nukan ämän meter na mesin
äiewon pak au karar rair. Na kiro ämän sakau atomoi, na
marai ro senek, onok aru pak sakau weräiäum.
19 Keseria, nan won epar momon sakau atomoi, nan
wonas na onok aru momon rai wa aisai. Karauk roat akan
woiakas ak onok aru moin awarona, ak kiro rowau wa,
okon, akan woiaka epar moin, kiro ous aiauk opok aru
miäwon senek keserin.
20 Aimenius Aleksanda ori, au kesek roat senek, okon, is
au Satan nukan ipokup matomin. Keseria, au Anut ätäi jeje
ämän wa auraun äpu maieir.

2

Anut auraun ämän Pol nukas Timoti auruwon.

1 Is amke sakau ämän keser aisom, na Kristen roasiret
awarota, ak karauk roasiret sarwaraun mesin Anut auraiei.
Roasiret ak owo osap owaun ronkateäi, ak Anut auraiei. Ak
orip orip Anut ‘pere’ auraiei.

2 Ak omsau kamwareäi roat näunäu, king pak karauk
roasiret ak sakau orip pak ak sarwaraun mesin Anut
auraiei. Kos kiro onok kesernuk, ik opok karauk onok aru
wa päi, ik woiok päurar orip raianik, Anut nukan inkaruru
raumoi, kon onok eposek karar tainori rawau.
3 Akan auriai onok eposekus Anut, iken imäikowon ro,
nukan wou ereriäu.
4 Kon ronkat roasiret erekapu imwaronuk, ak kon epar
ämän onoktapau äpu maiei.
5 Anut karar rau. Roasiret Anut pak kampai rau ro karar
rau. Kiro ro ko Krais Jisas.
6 Ko nukasar am äpäs opok meieanik, roasiret erekapu
akan onok aru pakan kon karianas kau marowon. Ko
kesernuk, ik äpu kar omre Anut nukas sare mowon opok,
ko roasiret erekapu imwarai.
7 Kiro onokun, Anut nukas is Jisas nukan ämän oi araun ro
pak, karauk omsau pakan roasiret kon ämän awaraun pak
sare murowon. Is kiro ämän sätäiäu wa, is epar ämän arem.
Is karauk omsau pakan roasiret kiro epar ämän tamaroita,
ak kon onoktapau äpu mianik, akan woiaka epar maiei.
8 Isan ronkat kesek tup aparaun omre opok roat omsau
erekapu ak akan woiaka Jisas mesin epar moin ipiak oik
mianik, Anut auraiei. Ak onok eposek karar tainorianik, ak
kasiaka wa päu, wa ketäiäu.
9 Asiret nais awaraurim. Ak jekur ronkatenai, akan mer
makaiei. Karauk roasiret akas apwareanik, eposek äiäun
mesin tapiaka urik jekur putarianik, mer gol* ra, kiriroi
eposek ra, omjo eposek senes aiauk näwäus kau miäi, kesek
mer makaun wa ronkatäu.
10 Utianik, Anut nukan ämän tainoriäi asiret akan mer,
kiro akan onok eposek. Ak onok eposek keserna, karauk
roasiret ak apwareanik, eposek äiäiei.
11 Asiret ak roat akan inkaruru äiäurar raianik, akan
ämän jekur rowaiei.
12 Isakasar kar asir inikerta, kos roat Anut nukan ämän
wa tamarai. Is ko inikerta, ko sakau oianik, roat wa
kamwarai. Ko kar ämän wa aräi, ko asor rawai.
13 Owon, Adam ko Anut nukas make ate momara, Ewa ate
mowon.
14 Adam nukas amke sät ämän tainorau wa. Utianik,
Ewa nukas amke kiro sät ämän roianik, Anut nukan sintore
ämän espäiewon.
15 Utianik, asiret akan sarau kiro mokoi owaun. Ak
kiro kesermana, ak Jisas mesin akan woiaka epar momoi,
onok eposek karar me raianik, akan ronkat akasar jekur
kameanik, karauk roasiret mesin woiakas meiena rai, Anut
nukas ak ätäi imwarai.

3

Kristen roasiret kamwareäi roat akan ämän.

1 Okoro ämän epar senes. Kar ros ko Anut nukan roasiret
kamwaraun ro saräun sakau ronkatäi, ko epar kar sarau
eposek maun wous weäu.
2 Kar ro ko Anut nukan roasiret akan kamwaraun ro
rawaun, ko karauk onok aru wa miäu. Ko asir kararan ro
raiäu. Ko äiäurar tane raumara, kon ronkat nukasar jekur
kameäu. Ko onok eposek tainoriäu. Ko kar menan roasiret
kon owa imware potomoi, jekur kamwareäu. Ko roasiret
ämän tamareäu ro eposek raiäu.
3 Ko an sakau sosop wa jeäu. Ko kasak kurte wa peäu.
Utianik, ko karauk roasiret pak päurar raumoi, ak pak
ämänis wa weräiäu. Ko aiauk sosop owaun wa ronkateäu.
4 Kon tupsiu jekur kamwareäu. Kesernuk, kon mokoit
akas nais momonakan ämän erekapu tainoriäi.
5 Ko kon tupsiu jekur wa kamwaronuk rai, owose ko Anut
nukan roasiret kamwarai?
6 Kar ro rusapai ko Jisas mesin wou epar mowon kos
roasiret wa kamwarai. Owon, ko kiro sarau owon pakas kon
enip oik monuk rai, Anut nukas meter Satan nukan onok
aparianik, wasare muruwon senek, kos kiro ro kir keserai.
7 Kar ro ko kasikan roasiret akan amiakap onok eposek
miäu kos karar Anut nukan roasiret kamwarai. Keserianik,
karauk roasiret akas kon enkup aru ämän wa muraiei. Ko
Satan nukan im opok wa nai.

Kristen roasiret sarwareäi roat.

8 Roat ak Anut nukan roasiret sarwaraun ak nais onok
eposek miäi. Ak roasiret akan amiakap roat eposek raumoi,
ak oiaksau oirororo wa miäi. Kiro roat ak an sakau sosop wa
jeäi. Ak karauk roasiret atonwareanik, akan aiauk owaun
wa ronkateäi.
9 Ak akan woiaka uru, ak Anut nukan amukup ämän
wäpik äpu momoi, Anut nukan epar ämän mesin akan
woiaka epar moin kiro sakau ate rawaiei.
10 Ak karauk roat akas akan onok miäi kiro ate apwaro-
moi, akan onok itok äiena rai, kiro epar ak kiro sarau maun
itok.
11 Akan wariakat nais keseriar onok eposek tainormoi,
karauk roasiret akan enmakap ämän wa miäi. Ak akan
ronkat akasar jekur kamemoi, akan sarau erekapu eposek
karar maiei.
12 Roasiret sarwareäu ro ko asir kararan ro raumara, ko
kon tupsiu jekur kamwareäu.
13 Roasiret sarwareäi roat ak akan sarau eposek momoi,
akan roasiret amiakap enmak jou orip rawaiei. Keseria,

ak Krais Jisas mesin woiaka epar moin kiro roasiret akan amiakap tai raianik, amop awaraun itok.

Anut nukan roasiret sarwaraun sarau kiro näwäu senes.

14 O Timoti, is na siatap kurte kowaun ronkatem. Utianik, is na okoro jer we musom.

15 Owon, is na siatap kurte wa koita rai, ik, Anut nukan roasiret, owose rawam na aisaun okoro pas jer we musom. Ik Anut nukan tupsiu karar. Anut nuka orip orip awau raiäu. Ou tutus ou sakau ateäu senek, ikes Anut nukan epar ämän sakau ateäum.

16 Anut nukan ämäiwan ämän nukan onoktapau kiro näwäu senes. Anut nukan ämänis ik keser amop ätär mukiäu,
‘Ko iken amiakap ro epar pewon.
Anut nukan Osou Näus kon onok kiro eposek senes ätär mukowon.
Anut nukan sarau eitek akas erekapu kon sakau aparin.
Ko tainoriäi roat akas kon Ämän Eposek karauk omsau pakan roasiret erekapu awaroin.
Keserna, omnokou pakan roasiret sosop ak akan woiaka ko mesin epar moin.
Ko Anut nukas ätäi omar oik imäi tonomoi, enip jou muruwon.’

4

Karauk sät ämän tamareäi roat päiei.

1 Anut nukan Osou Näus ämän amop keser äiäu, tawa karauk roasiret ak akan woiaka Jisas mesin epar moin, kiro utaiei. Kesermana, ak osou aru akan sät ämän pak Satan nukan eitek akan ämän pak tainoraiei.

2 Karauk sätäiäi roat akas roasiret atonwareanik, sät ämän awareäi. Kiro roat akan ronkat kiro ain sopous aru marowon senek, ak akan ronkat pakas owo onok näu, owo onok aru, ak äpu wa.

3 Kiro sätäiäi roat akas roasiret keser awareäi, ‘Ak wa ouratäiäu’. Akas ak karauk o jaun utaun tämareäi. Akan ronkat ak Anut nukan amukup ukun orip saräiei rai keseriäi. Utianik, ik äpu Anut nukas o erekapu jaun ikowon. Kesernuk, inok roasir ko kon wou Jisas mesin epar mianik, kon epar ämän roumoi, äpu momara, ko Anut ‘pere’ aurianik, kiro o erekapu jaun itok.

4 Anut nukas osap erekapu ate mowon kiro eposek. Kar osap aru rai, wa sauk mau. Utianik, Anut ‘pere’ aurmoi, osap erekapu owau.

5 Anut nukan ämän pak nuka auriäum pakus o erekapu Anut nukan amukup eposek sarena, ik jaun itok.

Krais Jisas nukan sarau ro eposek.

6 Timoti, na Anut nukan ämän orip orip ninaremoi, kiro
ämän mesin nan won epar mianik, na orip orip tainoriäum,
okon, naka jekur sakau tai raianik, okoro ämän eposek isas
na jer we musomin, karauk woiaka epar moin roat awarota
rai, na Krais Jisas nukan sarau ro eposek rawam.
7 Utianik, karauk roat akas askanai akan kinin pak
roasiret akan ronkatis kinin erar miäi pak, mareäi, na kiro
roat pak wa rawau. Kiro kinin Anut nukan ronkat tainorau
wa. Na Anut nukan onok eposek orip orip jekur tainormoi,
kon sarau ro eposek saräm.
8 Na äpu ik iken enmoksau sakau maun sarau miäum,
kis ik eteinak isanaikai. Utianik, ik Anut nukan sarau sakau
mam, kis ik eposek senes isanaikai. Kos ik rusapai omnokou
opok awau rauta, isanaikai. Tawa, ik omar oik tone rauta
nais, isanaikai.
9 Is kiro ämän arem kiro epar senes. Roasiret kiro ämän
roianik, woiaka epar maun itok.
10 Ik kon ämän tainormoi, sarau sakau miäum, owon,
Anut nuka orip orip awau raiäu, ko roasiret erekapu
imwaraun ronkateäu. Epar, roasiret ak akan woiaka ko
mesin epar moin kos ak imwarai. Kesernuk, ik ko mesin
iken woiok epar mianik, kos ik imäikaun kame raum.
11 Na kiro ämän roasiret sakau awaroinam, jekur tamar.
12 O Timoti, na mokoiawau, okon, na karauk roat
inikwarota, na erar ro rai enmatap ämän wa maiei. Na
onok eposek senes mota, karauk Kristen jaunokot akan
woiaka epar moin ak nan onok aparmoi, tainoraiei. Na
ämän eposek mam, na onok eposek orip me rawam, nan
wonas akanun meiäm, nan won Jisas mesin epar momon
kiro sakau atam, na karauk onok aru wa mau, onok eposek
karar tainoram.
13 Is kurte wa koita rai, nas roasiret Anut nukan ämän
ninare mareanik, kiro ämän rapor tainoraun awareanik,
onoktapau jekur tamaram.
14 Kiro sakau Anut nukas isowon, kiro na wa ämäi
mau. Meter roat näunäu akas akan ipiaka nan tapan opok
mianik, na mesin Anut nukan ämän mona, kos kiro sakau
isowon, okon, na kiro sakau orip sarau mam.
15 Keseria, kiro onok eposek wa utau. Na kiro onok jekur
tainornam, nan wonas kiro sarau mesin meie. Keseria, na
sarau jekur mota, roasiret akas nan sarau eposek sarenuk,
aparaiei.
16 Na nakasar nan onok jekur kameinam, nan roasiret
tamaraun sarau kiro jekur mo. Na kiro sarau jekur mota

rai, kiro sarau pakas Anut nukas na imäisianik, nan jaunat ak nan ämän roianik, tainoriäi ak nais imwarai.

5

Timoti nukas owose Anut nukan roasiret kamwarai.

1 Timoti, na kar koiam ro onok aru monuk, wa kerau, na nan momon ämän äiäurar auriäum senek, kiro ro nais kir keseram. Na nan aunat amunat jekur kamwareäum senek, karauk roat nais jekur kamwaram.

2 Na nan anin isanariäum senek karauk emas asiret nais jekur sarwaram. Na nan äpinat sarwareäum senek karauk asiret nais rapor sarwaram. Keserta, karauk roasiret akas na sapum onok miämon rai wa äiäiei.

3 Utianik, wäimäs asiret ak karauk roasiret akas ak wa kamwarona rai, nas jekuriar kamwaram.

4 Utianik, wäimäs asiret ak akan mokoit ra, akan asanakat rauna rai, kiro mokoit asanakat nas ak Anut nukan onok tainoraun tamarota, ak kiro asiret kamwaraun jekur tamaram. Owon, meter kiro emas asiret akas ak jekur kamwaroin senek, akas pak ätäi ak kamwaraiei. Ak kiro onok eposek keserna, Anut nukas kiro onok mesin wou ereriäu.

5 Inok wäimäs asir ko kar ros kamäu wa, ko osap wäpik rau, ko kon wou Anut mesin epar momoi, pututu sankeu ko orip orip Anut nukas ko isanaraun kume raianik, Anut auri rawai.

6 Utianik, inok wäimäs asir ko kon enipsau nepipiraun ronkateanik, sapum onok me ariäu, kos ‘isaka awau raim’ äiäu, utianik, kon totok kiro meiewon.

7 Keseria, na wäimäs asiret ak akan tupsiu pak kiro sakau ämän awar. Keserta, karauk roasiret akas akan enmakap ämän wa maiei.

8 Utianik, inok roasir ko kon tupsiu pak aikut pak nukasar jekur kamwarau wa, kon wou epar mowon kiro nukasar utou. Karauk roasiret akan woiaka epar mau wa, ak kiro onok aru wa keseriäi. Keseria, kiro roasir akan onok aru näwäu senes.

9 Na karauk wäimäs asiret akan woisan 60 orip wa akan buk opok akan enmaka wa jer we mau. Na karauk wäimäs asiret akan woisan 60 itimorin, akan enmaka karar jer we mo. Keserta, woiaka epar moin roasiret akas erek tururianik, kiro asiret sarwaraiei. Kiro emas asiret ak roat karar tuku oi raiäin.

10 Kiro asiret emas mau wa opok ak sarau eposek miäin, okon, karauk roasiret akan amiakap akan enmaka jou orip. Kesek asiret ak akan mokoit rapor kamwareäin, ak kar menan roasiret akan owa imware poteanik, o areäin. Ak

akasar akan enmaka wa jou miäin, okon, Anut nukan
roasiret akas jekur sarwareäin. Ak apu pakas kouna, akan
isiaka an kosor mareäin. Karauk roasiret usu orip akas
sarwareäin, ak akasar orip orip sarau eposek miäin. Kesek
asiret karar akan enmaka jer we mo.

11 Utianik, wäimäs asiret ak emas senes mau wa, akan
enmaka wa jer wäu. Owon, akan woiaka siräianik, ätäi ro
awau owaun ronkat penuk, ak Krais mekesiraka nuraiei.

12 Keserna, ak amke Krais pak kon sarau maun paip moin
patiraiei, okon, ak Anut nukan amukup ämän orip.

13 Kiro onok karar wa, ak wäsuk sareanik, karauk roasiret
akan owa en pote, ek pote ariai. Utianik, ak kiro onok aru
karar wa miäi, ak karauk roasiret akan enmaka opok ämän
me ariai, ak karauk roasiret akan sarau mesin enmakap
erar are ariai. Kiro onok keseriäi itok wa.

14 Keseria, is wäimäs asiret ak emas senes wa, ak ätäi ro
awau oumoi, mokoi orip sareanik, akan ou rapor kamäun
awareäim. Ak kiro onok eposek keserna, iken iwäi jaunokot
akas Kristen roasiret enmakap ämän wa maiei.

15 Na äpu, karauk wäimäs asiret akan woiaka epar moin,
kiro onok utomoi, ak Satan nukan onok tainorin.

16 Inok roasir ko wou epar mowon kon tupsiu opok
wäimäs asiret rauna, nukasar kiro wäimäs asiret jekur
kamwaraura. Ko karauk Kristen roasiret kiro wäimäs asiret
kamwaraun usu wa arai. Kesernuk, Kristen roasiret ak
tururianik, karauk wäimäs asiret akarar wopur orip rai,
sarwaraiei.

17 Kristen roasiret akan kamwarexi roat ak sarau eposek
mona rai, ak akan enmak jou maroinai, kiro sarau pakan
osap arowe. Inok ros Anut nukan ämän roasiret awareäu
pak inok ros kon ämän tamareäu pak, akas kiro roat jekur
kamwareanik, osap eposek aräiei.

18 Owon, ik äpu, Anut nukan ämänis keser äieu, “Bul-
makau nukas wit nemauk taienuk taienuk, kon oksau wa
parar mau. Karauk wit nemauk utona, jaura.” *Lo 25:4*

Ik xpu, “Sarau ro ko kon sarau pakan aiauk owai.” *Luk 10:7*

19 Timoti, karar ros ämän aisai, “Iken kamoikeäu ro ko
kar onok aru mowon.” Keser aisonuk rai, na kon ämän
wa rowau. Utianik, ro oirori ra, roat 3 orip akas kon onok
aparin kesek aisona rai, epar na akan ämän roianik, rapor
wasare aparam.

20 Utianik, kamwareäi roat ak onok aru mona rai, na
kiro roat imware koi karauk kamwareäi roat akan amiakap
sakau kewar. Na kiro onok keserta, akan jaunakat ak kiro
onok aparianik, onok aru maun iminäiei.

21 Timoti, is Anut pak, Krais Jisas pak, Anut nukan sarau
eitek eposek pak, akan amiakap okoro sakau ämän aisom,
na jekur tainoram. Na roasiret erekapu opok onok karar
mo. Na roat näunäu pak, nan jaunat pak, karar wa
sarwarau, roasiret erekapu sarwaram.
22 Na kar ro Anut nukan sarau muraun sare murianik,
kon tapau kurte wa atau. Karauk roat ak onok aru mona
rai, na ak pak wa tururau. Na keserta, karauk roat akas nan
enmatap kar ämän wa maiei. Na jekur tai raianik, Anut
nukan amukup onok eposek karar mo.
23-25 Karauk roat akan onok aru amop keseriäi. Keserna,
karauk roasiret akas apwaromoi, kurte wasarewareäi.
Utianik, karauk roat ak onok aru ämäi keseriäi. Keserna,
akan onok aru kiro ämäi raiäu. Utianik, rai rai, tawa
amop päi. Keseriar, onok eposek kiro amop penuk, apariai.
Karauk onok eposek ämäi raiäu, kiro erekapu wa ämäi
rawai, tawa amop päi.
Timoti, na rusapai an karar wa jau. Na wain eteinak an
opok momoi, jam. Kis isanaisianik, nan won uru sip rau
jekurnuk, na sip orip orip oiäum utoisai.

6

1 Sarau roasiret (slev) ak kamwareäi roat akan inkaruru
rai, ak erekapu akan kamwareäu ro näwäu nukan ämän
jekur tainorwe. Ak kiro onok keserna, karauk roat akan
onok eposek aparmoi, ak Anut jeje ämän wa auraiei. Ikes
kon ämän roasiret tamareäum, kiro roat akas nais kiro
ämän mesin jeje ämän wa maiei.
2 Sarau roat (slev) akan kamwareäi roat Jisas mesin
woiaka epar moin akas keser wa ronkatäu, “Iken kamoikeäi
roat ak rusapai Kristen sarein, okon, ak iken jaunokot.
Keserianik, ik akan ämän wa tainorau.” Ak keser wa
ronkatäu, kiro onok aru. Utianik, ak akan kamwareäi roat
akan ämän jekur tainorianik, akan sarau eposek maraiei.
Owon, ak keser ronkatäiei, “Ikes akan sarau eposek maram,
owon, ak rusapai Jisas mesin woiaka epar moin, okon, ak
iken jaunokot, ik akanun woiokos meieäum.”

Karauk roat aiauk sosop owaun sät ämän tamareäi.

Na okoro ämän roasiret tamaromoi, ak kiro ämän taino-
raun sakau awaram.
3-5 Iken Näwäu, Jisas Krais nukan ämänis ik Anut nukan
onok ätär mukiäu. Kar ros ko kar ämän kiro Jisas nukan
ämän senek wa roasiret tamaronuk rai, ik äpu kiro ro
nukan enip erar jou miäu, ko otop ro senek. Ko onok
eposek maun ronkat wa oiäu. Krais nukan Ämän Eposek
mesin karauk roat pak ämänis weräiäu, ko ak pak orip orip

aurätäun keseriäu. Keseria, kiro onokus, karauk roasiret ak
akan jaunakat akan osap owaun woiakas weäi, ak ämänis
weräiäi, ak karauk roat akan enmaka opok jeje ämän miäi,
akan jaunakat mesin ronkat aru oiäi, ak orip orip auräteäi.
Kesek sät ämän tamareäi roat ak ronkat aru orip, Anut
nukan epar ämän oin jekur äpu mau wa, okon, utoin. Ak
keser ronkateäi, ‘Ik Anut nukan onok tainorta rai, ik osap
sosop owam.’
6 Kiro epar, Anut nukan onok erekapu tainormoi, ik woiok
erer orip rawam. Kiro iken osap eposek.
7 Okoro omnokou opok, iken aninokot akas mukoin ses
opok, ik kar osap orip kowau wa. Ik meiemoi, kar osap wa
oi manam.
8 Utianik, o ra omjo ra eteinak rawai, kiro äiäk. Ik woiok
erer orip rawam.
9 Roat ak osap sosop owaun keseriäi, kiro roat ak Satan
nukas ate apwaronuk, onok aru atap atap maiei. Ak opur
raut im opok neäi senek naiei. Kiro onok aru atap atap kis
rewarmoi, erekapu aru marai.
10 Aiauk sosop owaun woiakas weäi, kiro onok aru akan
onoktapau. Karauk roasiret ak aiauk owaun ronkat sosop
oumoi, akan woiaka epar moin kiro utiäin. Kesermana, ak
usu sosop senes oianik, akan woiaka aru senes miäin.

*Pol nukas Timoti Anut nukan onok eposek jekur ate
rawaun auruwon.*
11 Utianik, na, Anut nukan ro, kiro onok aru erekapu
utoinam, sumkäine. Keseria, na onok eposek momoi, Anut
nukan onok karar tainoram. Na nan won epar momon
sakau maun, pak na karauk roasiret akanun wonas meiäun,
pak na usu owam ses sakau tai rawaun, pak na karauk
roasiret pak päurar rawaun pak sarau sakau mo.
12 Woiaka epar moin roasiret ak roat osap owaun kurteäi
senek. Na nais kurteanik, nan totomat orip orip awau
rawaun sakau owam. Meter na roasiret akan amiakap
isan woi Jisas mesin epar mom äieta, Anut nukas na awau
orip orip rawaun mesin urweisowon. Keseria, nan totomat
awau orip orip rawaun sakau ate rau.
13 Is na sakau ämän aisaurim. Osap erekapu awau rai
kiro Anut nukas ate mowon. Krais Jisas nukas Pontias-Pailot
nukan amukup kon ämän amop auruwon. Anut Krais Jisas
orien amiawap isas na kiro sakau ämän keser aisom.
14 Na isan ämän roumon erekapu jekur tainor. Keserta,
kar ros na onok aru mom rai aisau senek wa. Keseriar
tainori pote iken Näwäu, Jisas Krais ko kowai.
15 Jisas kowaun ses, kiro Anut nukasar sare mowon rau.
Anut ko enip jou orip, nuka karar omnokou pakan roasiret

erekapu kamwareäu, ko omsau kamwareäi roat näunäu
akan kamwareäu ro näwäu, pak roat näunäu akan Näwäu.
16 Ko karar wa meieäu, ko arou merek näwäu opok raiäu,
kar ros kiro arou siakup manau senek wa. Ko kar ros meter
aparau wa. Kar ros ko aparau senek wa. Ik kon enip jou
murianik, äiäu, ko orip orip sakau rawai. Epar.
17 Timoti, na roat omnokou pakan osap sosop orip rai
keser awaram, “Ak kiro osap sosop mesin akan enmaka
wa jou mau. Ak kiro osapus ak sarwarai rai wa ronkatäu,
kiro osap erekapu kurte aru mai. Anut nukas ak sarwaraun
mesin sakau ronkatewe.” Nukasar osap eposek sosop iken
woiok ereraun ikiäu.
18 Na roasiret osap sosop orip keser awar, “Ak orip orip
onok eposek karauk roasiret sarwaraun mowe. Ak woiaka
erer orip, akan osap inäumoi, karauk roasiret osap wäpik
arowe.”
19 Ak kiro onok eposek keserna, akan osap sosop eposek
omar oik turur maiei, kiro tawa owaiei. Keseria, epar ak
awau orip orip Anut nuka pak eposek rawaiei.
20 Timoti, Anut nukas na sarau isowon, kiro sarau jekur
kamäm. Karauk roat ak Anut nukan ronkat tainorau
wa akan ronkat pakas sät ämän miäi, na kiro ämän wa
tainorau. Karauk roat akas sät ämän momoi, Anut nukan
ämän pak weräiäi. Kiro roat akan ronkatis ‘ika ronkat
eposek orip’ äiäi, utianik, akan ronkat eposek wa.
21 Karauk roat ak kiro onok tainorianik, akan woiaka epar
moin utoin.
Anut kon wou näu oripas ak sarwareanik, ak pak rawai.

2 Timoti
Okoro buk nukan onoktapau

Pol nukas Jisas nukan ämän omsau roasiret tamare rawa, ko Rom näu mena karapus owa kurein. Ko kiro opok rai rai, kon meiäun ses päi ronkateanik, ko ätäi Timoti keser jer we muruwon, “Timoti, na isan sarau jai, iwen woiawa Jisas mesin karar epar momurin. Na Anut nukan ämän roasiret jekuriar tamaram. Karauk erar ämän nan ronkat pakas wa awarau. Karauk Anut nukan roasiret usu näwäu ourai, na jekur sarwaram. Karauk roat akas Anut mekesiriak nuriäi, na akan onok wa tainorau. Kiro roat tawa Anut nukas erekapu aru marai.

Timoti, na isaka senek raumoi, nan won Jisas mesin epar momon kiro wa utau, sakau me raumoi, usu oi rai, Anut nukan roasiret jekur kamware rawam.”

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-2 Pol nukas Timoti wou ereraun ämän auruwon.
1:3-7 Pol nukas Timoti nukan wou epar mowon mesin ‘pere’ auruwon.
1:8–2:13 Pol nukas Timoti keser auruwon, “Karauk sätäiäi roat ak ämän atap atap miai akas na usu sosop isaiei, okon, na tätäi sosop owam, sinuk, na Anut nukan ämän jekuriar roasiret tamaram.”
2:14-26 Roat onok eposek oripas ik ätär mukaiei kiro roat ak Anut nukan sarau roat.
3:1-9 Jisas nuka kowaun ses opok roasiret akan onok aru kiro amop päi.
3:10–4:5 Pol nukas Timoti kon sarau rapor maun rai auruwon.
4:6-18 Pol nukas Timoti mesin wous meiewon ämän.
4:19-22 Pol nukas Timoti nukan wou erer orip rawaun karauk ämän auromoi, ‘pere’ auruwon.

Pol nukas ätäi Timoti jer we muruwon.

1 Is Pol is Krais Jisas nukan ämän oi ariaim ro. Anut nukas
kon ronkatis is sare murowon. Ko roasiret ak Krais mesin
woiaka epar moin, orip orip awau rawaun sakau araun paip
marowon. Ko is kiro ämän roasiret awaraun äsimoirowon.
2 O Timoti, na isan mokoi senek, iwen woiok Anut mesin
karar momurin. Is nanun woias meieäim. Iken momonek,
Anut pak, iken Näwäu, Krais Jisas pak, awas nan won
päurar rawaun musianik, nanun woiawati momoi, awan
woiawa näu oripas na sareisaieir.

Pol nukas Timoti kon wou epar mowon sakau ate rawaun auruwon.

3 Isan askanai akas Anut nukan onok jekur tainoriäin
senek, is nais keseriar tainoriäim. Keseria, isan ronkat is
kon amukup ämän orip wa. Is sanpeu, pututu na mesin
ronkatemoi, Anut ‘pere’ auriäim.
4 Is na utoisi koimin ses opok, nan waiemon amun urok
aparmin mesin ätäi ronkatem, keseria, na apaisaun woias
weäu. Is na apaisoita, isan woi ererai.
5 Nan won epar momon kiro meter nan asan Lois pak,
anin Iunis pak awan woiawa epar moirin senek keserum.
Is awan onok ätäi ronkateanik, is äpu awan woiawa epar
sakau moirin senek kiro onok na opok nais rau.
6 Kiro onokun, is nan ronkat ätäi siräi musoita, kiro sakau
Anut nukas na isowon kiro ep uriäum senek, na ätäi sarau
nuraun aisom. Isas nan tapan atoita, na kiro sakau oumon.
7 Anut nukas ik iminäun osou ikau wa. Ko Osou Näu
ikowon. Kos ik sakau mukonuk, ik karauk roasiret mesin
iken woiokos meieanik, iken ronkat ikasar jekur kamäun
itok.
8 Keseria, Timoti, na iken Näwäu nukan ämän roasiret
awaraun wa iminäu. Nas roasiret is mesin isan jai awaraun
wa iminäu, owon, is iken Näwäu mesin karapus owa raim.
Na Anut nukan sakau oumoi, kon Ämän Eposek aware
arianik, is pak erek usu owam.
9 Anut nukas ik iken onok aru pakan imäikomoi, ik kon
roasiret eposek senes rawaun urweikowon. Ik onok eposek
momun mesin imäikau wa. Kon ronkatis kon wou näu
oripas ik erar sareikomara, ikenun wouti monuk, iken onok
aru pakan imäikowon. Meter ko omnokou ate mau wa
opok, kon wou näu oripas Krais Jisas nukas ik sareikianik,
imäikaun ronkatewon.
10 Utianik, rusapai, ik imäikaun ro, Krais Jisas nuka
kounuk, kiro onok amop pewon. Kon saraus meiäun onok
itimorwon. Kon Ämän Eposek pakas ko awau orip orip
rawaun onok amop mowon.
11 Anut nukas is kon Ämän Eposek roasiret awaraun pak
kon ämän oi ariaun pak tamaraun pak sare murowon.
12 Kiro onokun, is usu näwäu oiäim. Utianik, is kiro usu
ämäiäun wa iminem. Owon, kiro ro mesin isan woi epar
mowon is ko äpu. Is nais äpu kos kiro sarau isan ipiap
mowon, kos kiro jekur kameäu. Kiro sarau orip orip rawai,
keseriar, pote kon kowaun omre päi.
13 Na owo Ämän Eposek isan oisau pakan oumon, na kiro
ämän roumon siar roasiret onok eposek keseraun awaram.
Kesermoi, na Krais Jisas pak pasar raumoi, nan won ko
mesin epar momon sakau atoinam, karauk roasiret akanun
wonas meiäm.

14 Anut nukas kon Ämän Eposek meter na isowon, kiro na
jekur kamäm. Keserta, Osou Näu iken woiok uru rau kos
na nan sarau kamäun sareisai.
15 Na äpu Kristen roasiret ak Esia provins opok rai, akas
erekapu is sumkäineiri manoin. Figelus Ermokenes ori nais
is sumkäineiri manoirin.
16 Is Onesiporas kon tupsiu pak ak mesin Anut Näwäu
auriäim. Omre orip orip Onesiporas nukas is sareiriäwon.
Is karapus owa raita, ko is apairaun oiok nau wa.
17 Utianik, ko Rom näu mena koumoi, is apairaun sakau
itaneire, pote apairowon.
18 Tawa roasiret wasarewaraun omre opok, Näwäu nukas
ko mesin wouti mianik, isanaraun rai is Anut auriäim. Na
äpu kiro epar, is Efesas mena raita, Onesiporas nukas is orip
orip sareiriäwon.

2

Timoti ko marai ro eposek rawai.

1 O Timoti, na isan mokoi senek, na Krais Jisas pak pasar
rauta, kos kon wou näu oripas na sareisonuk, na orip orip
sakau tai rawam.
2 Na roasiret akan amiakap isan ämän tamaromin
roumon, nas nais kiro ämän karar karauk roat onok eposek
miäi awarota, akas pak karauk roasiret tamaraun itok.
3 Na Krais Jisas nukan marai ro eposek rainam, kon sarau
pakas na ik pak erek usu ämäiäm.
4 Na äpu marai ro ko kon kameäu ro näwäu nukan wou
näu saräun karar sarau muriäu. Ko karauk sarau pak erek
wa miäu.
5 Kiro onok senek, inok ro ko kurtäun, ko kurtäun sintore
ämän roianik, jekur tainorau wa, ko kurtäi, sinuk, osap wa
owai.
6 Inok ro woia sarau sakau miäu kiro ro ko karar ko amke
kiro woian o owai.
7 Is kiro ämän aisom na kiro mesin jekur ronkatäm.
Näwäu nukas ronkat eposek isonuk, na kiro ämän roumon
nukan onoktapau erekapu äpu mam.
8 Na Jisas Krais mesin ronkatäm. Ko Devit nukan tupsiu
pakan. Ko meiemoi, ätäi siräiewon. Is kiro Ämän Eposek
roasiret awareäim.
9 Is kiro Ämän Eposek roasiret aware arieita, karauk
roat akas usu iromoi, päu ro senek karapus owa muroin.
Utianik, Anut nukan ämän karapus owa rawau wa.
10 Keserianik, isakasar isan woi sakau momoi, Anut nukas
kon roasiret sare marowon sarwaraun usu sosop senes
oiäim. Is kiro usu sosop oita rai, roasiret sosop Anut nukan

Ämän Eposek rouna, Krais Jisas nukas imwaronuk, ak ätäi
wa meiäiei, ak awau orip orip Anut nuka pak rawaiei.
11 Okoro ämän epar senes.
Ik Jisas pak meieta rai, ik nais ko pak erek awau rawam.
12 Ik sakau tai raianik, kon usu outa rai, ik nais ko pak erek
roasiret kamwaram.
Ik ko mekesirok nuruta rai, kos nais ik mekesuk ikai.
13 Ik ko pak sakau ämän paip mianik, kiro ämän wa tainorta
rai, kos kon paip mowon ämän tainorai. Owon, kon
ämän äiäu, ko utau senek wa.

Sarau ro ko Anut nukan amukup eposek rau kon onok.

14 Na okoro ämän aisomin ätäi ätäi roasiret awaram.
Anut nukan amukup na ak kon ämän mesin ämänis wa
weräiäu rai awar. Ak ämänis weräuna rai, kiro onokus ak
sarwarau senek itok wa. Inok roasiret kiro weräiäin ämän
roiäi, kiro ämänis akan tane rawaun onok aru marai.
15 Anut nukas na mesin wou ereraun sarau sakau mo.
Keserta, na sarau ro eposek raianik, oiot wa nai. Keseria,
kon epar ämän roasiret jekur tamaram.
16 Na sät ämän roasiret akan ronkat pakas areäi mekestap
mam. Kiro ämänis roasiret Anut siakup wa imware koiäu.
Kos ak onok aru nukan apu opok maronuk, ak Anut ute
manaiei.
17 Kiro sät ämän repros ui senekus enmaksau erekapu aru
mareäu. Imeneas, Filetus ori au kesek sät ämän areäir roat
ori.
18 Au Anut nukan epar ämän ute manoirin. Au keser
areäir, “Kristen roasiret akan an join ses opok ak meieanik,
ätäi awau siräiain, okon, tawa meieanik, ätäi wa siräiaiei.”
Au keser sät ämän aresa, kiro ämänis karauk roasiret akan
woiaka epar moin aru mareäir.
19 Utianik, Anut nukan roasiret ak ou tutu sakau Anut
nukas kutir mowon senek, kiro tutu tapkäi nau senek wa.
Kiro tutu opok kos keser jer we mowon, “Näwäu nukasar
kon roasiret äpu.” *Namba 16:5*
Ko kar jer nais keser wewon, “Inok roasir ko ‘Is Näwäu
nukan’ äiäu, ko onok aru miäu erekapu utai.” *Namba
16:26*
20 Kar ou näwäu owa mis maro atap atap rai. Karauk
aiauk gol* ra, silva* ra, kis ate mokurein. Karauk am pak
omnokou pak kis ate mokurein. Kiro osap ak sarau atap
atap orip rai. Karauk osap akan sarau näwäu, karauk akan
sarau eteinak atap atap.
21 Keseria, inok ro ko kon onok aru pakan utia, ätäi Anut
nukan amukup eposek saräi, kiro ro ko kiro maro sarau
näwäu orip senek. Ko Anut nukan amukup eposek sareanik,

iken Näwäu jekur isanaraun itok. Ko sarau eposek maun
kame raiäu.
22 Timoti, karauk mokoitawau akas akan onok aru maun
keseriäi. Na akan onok aru wa tainorau. Na Anut nukan
amukup eposek rawaun sarau mo. Nan won epar momon
sakau ateanik, karauk roat akanun wonas meienam, ak pak
päurar jekur rawam. Na kiro onok karauk roasiret ak Anut
nukan amukup tuku raianik, ko ak sarwaraun auriai pak
erek keseram.
23 Utianik, na roasiret akan ronkatis ämän sepuk sepuk
miäi ak pak wa aurätäiäu. Na äpu kesek ämän are pote
weräiäun onok päi.
24 Näwäu nukan sarau ro ko roasiret pak ämänis wa
weräiäu. Ko roasiret opok onok erekapu eposek mianik, ko
ak pak päurar tane raumoi, ak Anut nukan onok tainoraun
jekur tamarai. Roasiret akas ko opok onok aru miäi, ko kiro
onok mesin ekep wa ronkatäi.
25 Ko inok roasiret kon ämän tainoraun utiäi pak päurar
raumoi, Anut nukan epar ämän äiäurar tamarai. Ko keser
ronkatäi, is kiro onok keserita, Anut nukasar kiro roasiret
sarwarnuk, ak akan onok aru pakan ätäi piririanik, nukan
epar ämän äpu maiei.
26 Keserna, akan ronkat ätäi eposek sarenuk, ak Satan
nukas kon onok tainoraun sakau atwarowon pakan imine
manaiei.

3

Jisas nuka kowaun siakup roasiret onok aru atap atap maiei.

1 Na äpu mam, tawa Jisas nuka ätäi kowaun siakup
karauk usu sosop senes päi.
2 Kiro ses opok, roasiret akasar aka mesin woiakas
meiäiei. Ak aiauk sosop owaun rai ronkat sosop owaiei.
Ak akasar akan enmaka jou momoi, akan enmaksaun
nepipiraiei. Ak karauk roasiret akan enmaka opok aru
ämän awaraiei. Ak akan moniakat aniakat akan ämän
wa tainoraiei. Kiro roasiret ak karauk roasiret akas onok
eposek ak opok mona, ak wa ‘pere’ awaraiei. Ak Anut
nukan onok eposek mekesirak nuraiei.
3 Ak karauk roasiret mesin woiakas wa meiäiei. Ak
karauk roasiret mesin wa woiakati maiei. Ak karauk
roasiret akan enmakap ämän aru maraiei. Ak akan ronkat
akasar wa jekur kamäiei. Ak kasiaka penuk, karauk
roasiret aru maraiei. Ak onok eposek maun woiakas wa
meiäiei.
4 Ak akasar akan jaunakat imwareanik, akan iwäi jau-
nakat akan ipiakap maraiei. Ak kurte akan ronkat aru

akasar tainoraiei. Ak keser ronkatäiei, ika näu roat. Ak
akan enmaksau nepipiraun orip orip ronkatemoi, Anut
nuka mesin woiakas wa meiäiei.
5 Kiro roat ak akasar sät äumoi, ik Anut nukan sarau
mururam äiäiei. Utianik, akan onok aru tainormoi, ak Anut
nukan sarau kiro sakau orip ak äpu mau wa. Timoti, na kiro
roat siarakap wa rawau.
6 Karauk asiret ak ronkat sakau wäpik ak onok aru sosop
momoi, kiro onok aru mesin usu sosop ämäiäi. Kiro roat
aru akas karauk mena potomoi, kesek asiret akan owa
tonomoi, kiro asiret karauk ämänis raiaka ateanik, akan
ronkat kamäun keseriäi.
7 Kiro asiret ak orip orip osap äpu maun keseriäi, sinuk,
ak Anut nukan epar ämän äpu mau senek wa.
8 Meter Janes*, Jambres* ories Moses pak iwäi sareirin
senek, okoro roat nais keseriar Anut nukan epar ämän pak
iwäi muratäiäi. Akan ronkat erekapu aru mowon, ak Anut
mesin akan woiaka eparar mau wa.
9 Utianik, rai rai, roasiret erekapu akas akan otop ronkat
apwaromoi, akan ämän aru wa tainwaraiei. Kiro meter
roasiret akas Janes, Jambres orien otop ronkat apwatoin
senek.

Pol nukas Timoti sakau ämän auruwon.

10 Utianik, na is pak arianik, isan onok erekapu na äpu
momon. Is roasiret tamareäim onok kiro na äpu. Na
is ariaimin onok pak isan ronkat pak kiro na äpu. Isan
woi Jisas mesin epar sakau momoi, karauk roasiret päurar
sarwareäim onok kiro na äpu. Isan woias roasiret mesin
meieanik, sakau tai raumoi, usu ämäiäim onok kiro na äpu.
11 Roat akas is usu iromoi, iworiäi kiro nais na äpu.
Antiok mena, Aikoniam mena, Listra menan roat akas is
aru muroin kiro na äpu. Na äpu is usu atap atap oianik,
sakau tai raimin. Utianik, Näwäu nukas is kiro usu atap
atap pakan imäirowon.
12 Epar senes, inok roasir ko Krais Jisas pak pasar raumoi,
Anut nukan onok tainoraun keseriäu, ko karauk roat akas
usu nuraiei.
13 Utianik, sät ämän areai roat pak karauk roat aru pak
ak Satan nukan sät ämän epar rai ronkateanik, onok aru
sosop senes miäi. Akas pak karauk roasiret amiak atona,
kiro roasiret akan ämän epar rai ronkateanik, tainoraiei.
14 Utianik, naka, Anut nukan ämän äpu momon, kiro wa
utau, jekur tainoram. Na äpu kiro ämän epar senes, owon,
na ik roasiret ikes kiro ämän tamusomun na äpu mukomon.
15 Na mokoinak raumon opok, koi rusapai, Anut nukan
ämän na äpu mom. Kiro ämänis na ronkat eposek isonuk,

nan won Krais Jisas mesin epar momon, okon, Anut nukas imäisai.
16 Anut nukan Osou Näu nukasar Anut nukan ämän roat awaronuk, akas kiro ämän buk opok jer wein. Kiro ämänis roasiret onok eposek maun tamareäu, akan onok aru miäi ätär mareäu, ak ätäi onok eposek maun jekwareäu, Anut nukan amukup ak eposek owose rawaun ätär mareäu.
17 Keseria, inok ro ko Anut nukan sarau muriäu, ko kiro ämän tainorianik, kon sarau erekapu eposek senes maun itok.

4

1 Kesermoi, Anut nukan amukup pak Krais Jisas nukan amukup is na sakau ämän aisom. Krais Jisas nukas roasiret meiein pak roasiret awau rai pak wasarewarai. Tawa Jisas nukas roasiret erekapu kamwaraun akan amiakap kowai. Kesermoi, is na kiro sakau ämän aisom.
2 Anut nukan ämän roasiret awaram. Omre orip orip om ses aru pak näu pak na jekur tai raianik, kon ämän awaram. Na roasiret sät ämän miäi jekwaram. Roasiret ak onok aru mona rai, sakau kewaram. Roasiret akan woiaka epar moin sakau wäpik sakau maram. Na ak pak päurar raianik, onok eposek roasiret rapor tamaram.
3 Owon, kar ses tawa päi opok, roasiret ak Anut nukan ämän rowaun utaiei. Utianik, ak akan ronkatis akan onok atap atap tainormoi, karauk sät ämän tamareäi roat sosop akas ak siarakap koi tururaun awarona, koi tururna, akas akan ämän atap atap awarona, roumoi, akas akan ämän kiro akan raiaka opok maiei.
4 Kiro roat ak Anut nukan epar ämän utomoi, ak roat akan ronkat pakas erar kinin marona, roiäi.
5 Utianik, na omre orip orip nakasar nan ronkat jekur kamemoi, owo usu na opok penuk, na kiro usu ämäiäm. Na Anut nukan Ämän Eposek roasiret awaram. Na Anut nukan sarau ro, nan sarau erekapu rapor mam.
6 Isan meiäun ses koura. Karauk roat akas is iworona, meieita, isan karian kiro wain an Anut kamuk raiäi roat akas Anut nuraun kouriai senek kouraiei. Isan manaun ses siarap pe rau.
7 Is Anut nukan sarau rapor mianik, erekapu patarmin. Isan woi epar momin kiro utau wa, sakau atear raim.
8 Omar oik kiro osap eposek Näwäu nukas roasiret onok eposek miäin araun äiewon, rusa is owaun rau. Näwäu nukas roasiret tuku wasarewareäu. Tawa, roasiret wasarewaraun ses opok, kos is kiro osap irai. Utianik, is karar wa, karauk roasiret ak ko ätäi kowaun woiaka erer orip kume rai, ak nais kiro osap owaiei.

Pol nukas Timoti kurte ko rawa kowaun ämän sur muruwon.

9 O Timoti, na kurte is siarap kowaun apu itanam.

10 Dimas ko kon wous okoro omnokou pakan onok mesin meiemoi, ko is utoireanik, Tesalonaika mena potowon. Kresens ko Galesia provins utoire manowon, Taitas ko Dalmesia provins utoire manowon.

11 Luk ko karar is pak rau. Na kowaurnam, Mak imäiar koi, owon, ko koianik, is sarau sareiräun itok.

12 Is Tikikus äsimorta, Efesas mena potou.

13 Na kowauria, isan omjo rumukäu Troas mena Karpas nukan owa ute koimin, kiro pak isan karauk buk pak oiar kowam. Keseria, na karauk buk opur keraus ate moin kiro pak erek oiar kowam.

14 Aleksanda, ko osap ain pakas ate miäu ro kos is näwäu aru murowon. Kos is keseirowon, okon, tawa Näwäus ko ätäi usu näwäu nurai.

15 Kesernuk, na ran kiro ro jekur aparam, owon, ko iken ämän wa roiäu, kos iken ämän erekapu iwäi muriäu.

16 Is amke wasarewareäu ro nukan amukup tai raita, kar ros is sareiräun mekesirap wa tai rawon. Is isakarar tai raimin. Roasiret erekapu ak utoire manoin. Is Anut aurmin, ak kiro onok keserin mesin Anut nukas ak ämän orip rai wa awarai.

17 Utianik, Näwäu ko isan kaima raumara, is sakau irowon. Kesernuk, is Anut nukan ämän roasiret awaroita, karauk omsau pakan roasiret erekapu rowaun itok. Is opur laion nukan au uru nomin senek, utianik, Näwäu nukas is sareirnuk, roat akas is iworona, meiäu wa.

18 Epar, kar ros is aru muraurnuk, Näwäus is orip orip sareirianik, imäirai. Kos is raporiar imäiri kon mena omar oik tonai. Ik kon enip orip orip kämioik jou mau. Epar.

Pol nukas kon ämän patarwon.

19 Na isan ‘pere’ ämän Prisila Akwira ori pak, Onesiporas nukan tupsiu pak erek awaram.

20 Is Erastus Korin mena ute koimin rau. Trofimus ko sip orip Mairitus mena ute koimin.

21 Na is siarap kurte kowaun apu itanäm. Imkanik rai raroi, kiro roros ses päi, okon, na kurte kowam. Iubulus, Pudens, Lainus, Klodia, akas na ‘pere’ ämän aisoi. Nan jaunat, Anut nukan roasiret, erekapu akas nais na ‘pere’ aisoi.

22 Näwäu nukas nan osou pak rawai. Ko kon wou näu oripas ak erekapu sarwarai.

Taitas
Okoro buk nukan onoktapau

Taitas ko Juda ro wa. Pol nukas Jisas nukan ämän roasiret tamaronuk, ko kiro ämän roumara, kon wou Jisas mesin epar mowon. Keseria, ko Pol pak Jerusalem mena Jisas nukan ämän oi ariäi roat pak tururaun erek ariairin (Aposel 15:2). Rai rai, Pol nukas Taitas Krit om airan opok roasiret ak akan woiaka Jisas mesin epar moin akan kamwaraun ro näwäu rawaun auruwon. Kos pak kiro menan roat näunäu sare maronuk, akas pak Anut nukan roasiret kamwaraiei rai awarowon. Ak jekur rauna rauna, pote, Jisas ätäi kowai rai Pol nukas Taitas jer we muruwon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-4 Pol nukas Taitas ‘pere’ auruwon.
1:5-16 Roat näunäu ak roasiret akan woiaka epar moin kamwaraun ämän.
2:1-15 Karauk sätäiäi roat akas woiaka epar moin roasiret sätwarianik, imwaraiei akan ämän.
3:1-11 Pol nukas Taitas auruwon, “Na Kristen roasiret Anut nukan ämän jekur tamarota, rapor rawaiei.”
3:12-15 Pol nukas karauk ämän pak Taitas nukan wou rapor rawaun ämän pak äiewon.

Pol nukas Taitas jer we muruwon.

1 O Taitas, is Anut nukan sarau ro, Jisas Krais nukan ämän oi ariaim ro. Is Pol, isas na kiro ämän jer we musom. Anut nukas is kon sarau ro sare murowon, okon, meter roasiret Anut nukas nukan sare marowon akan woiaka epar moin jekur rawaun is tamareäimin. Is ak Anut nukan epar ämän tamaroita, ak ämän onoktapau jekur äpu maiei. Kiro ämänis ik Anut nukan onok eposek tainoraun ätär mukiäu.

2 Is akan woiaka epar moin kiro sakau maraun sarwareäimin. Is keserita, akan woiaka näu sarenuk, ak Anut pak awau orip orip rawaiei. Meter Anut nukas osap erekapu ate mau wa opok, kos ik pak paip mowon, ko ik orip orip awau rawaun aikowon. Anut ko wa sätäiäu.

3 Keserianik, kar omre Anut nukas sare mowon, kiro omre opok, roasiret orip orip awau rawaun onoktapau ätär marowon. Is kon sarau ro kon ämän aironuk, isas pak kon ämän oianik, roasiret awareäim. Anut nukas kon sarau is ipiap mowon, okon, is kon ämän roasiret tamareäim. Anut kos karar iken onok aru pakan imäikaun itok.

4 O Taitas, na isan mokoi senek, is na jer we musom. Na Jisas mesin won epar mowon, kiro isaka senek.

Is Anut keser aurim, Anut iken Momonek, Jisas Krais ko iken onok aru pakan imäikaun ro pak, au awan woiawa näu kis nan won päurar rawaun sareisaieir.

Taitas nukan sarau kiro Krit airan rau.

5 Owon, is na Krit airan utoisi koimin? Kiro kon onok kesek, na karauk sarau iu patarau wa, na kiro sarau erekapu pataram. Kiro airan opok mena sosop senes, okon, roat näunäu ak roasiret woiaka epar moin kamwaraun sare maram. Na isan ämän aisomin senek keseram.

6 Inok ro ko onok aru wa miäu, roasiret akas kon enkup ämän wa miäi, na kesek ro senek sare mam. Ko asir karar oumara, karauk asiret pak wa ariäu. Kon mokoit ak Jisas mesin akan woiaka epar miäi. Roasiret ak kiro mokoit akas karauk onok aru mona wa roiäi, ak momonakat akan ämän erekapu tainoriäi.

7 Keserianik, kiro kamwaraun ro ko Anut nukan sarau mianik, kon roasiret jekur kamwarai. Kiro ro ko karauk onok aru wa miäu, okon, karauk roat akas ko mekesup ämän wa miäi. Ko nukasar nukan enip wa jou mianik, karauk roasiret sakau wa kamwareäu. Ko kurte kasak wa peäu. Ko an sakau sosop wa jeäu. Ko karauk roat pak kurte wa weräiäu. Ko aiauk sosop owam rai wa ronkateäu.

8 Utianik, karauk menan roasiret kouna, kos kon owa imware tone, jekur kamwareäu. Ko onok eposek karar keseriäu. Ko nukasar kon ronkat jekur kameäu. Ko karauk roat opok onok eposek miäu. Ko Anut nukan ämän erekapu tainoriäu. Ko nukasar kon rawaun onok jekur kameäu.

9 Ko kon wou Jisas Krais mesin epar mowon sakau ateanik, kiro ämän eposek iwes tamaromurin senek kos nais karauk roasiret keseriar tamarai. Keseria, kos karauk woiaka epar moin roasiret sarwarnuk, ak kiro ämän eposek tainoraun itok. Roasiret ak kiro Anut nukan ämän jekur wa tainorna rai, kos kiro roasiret keser awarai, “Anut nukan ämän kiro epar, ak wa tainoraiei, kiro onok aru miäi. Ak wa keserau.”

Taitas, na roat kesenek sare maram.

10 Krit airan pakan roat sosop ak ämän jekur wa tainoriäi. Ak karauk ämän erar momoi, sät ämän mona, karauk roat kiro ämän roianik, akan onok tainwareäi. Juda roat sosop ak kamuk opok rai, kiro roat nais ak sät ämän miäi. Ak keser äiäi, woiaka epar moin roat erekapu akan enmak kerau patiraiei.

11 Naka pak, kiro roat näunäu nas sare maromon pak, akas kiro sätäiäi roat kewaraiei. Kiro sätäiäi roat akas karauk roat akan tupsiu pak woiaka epar moin erekapu aru mareäi, okon, ak kiro onok keseriäi akas tämaraiei. Kiro sät roat ak Anut nukan ämän tainorau wa, ak akan

ronkat pakas roasiret pakan aiauk owaun kiro onok roasiret tamareäi. Kiro onok asu.

12-13 Meter kar Krit airan pakan äpu miäwon ro kos keser äiewon, “Krit roasiret ak sät ämän areai. Kiro roat ak opur sei senek roasiret aru mareäi. Ak po senek, o sosop jeäi. Ak sarau wa miäi, wäskupu raut.” Kiro ron ämän epar senes. Na kiro Krit roasiret sakau ämän awareanik, kewarota, akan woiaka epar moin ätäi sakau maiei.

14 Na sakau ämän wa awarota rai, kiro roasiret ak Juda akan askanain kinin pak roat ak Anut nukan ämän eposek wa tainoriäi akan sintore ämän pak tainoraiei.

15 Is rusapai na aisom na kiro Krit roasiret akan woiaka epar moin, ak sätäiäi roat akan onok wa tainorau rai, sakau awaram. Kiro sätäiäi roat akas Anut nukan amukup karauk o ukun orip kiro o wa jau rai äiäi. Utianik, roasiret Anut nukan amukup eposek rai, ak äpu, osap erekapu Anut nukas ate mowon, kiro eposek, okon, ak jaun itok. Utianik, roasiret ak Anut nukan amukup ukun orip ak kon ämän jekur wa tainoriäi, ak owo onok keseraun ak keseriäi. Kiro o ukun orip ra, ukun wäpik ra, ak Anut nukan amukup sepuk jeäi. Utianik, Anut nukan amukup akan ronkat aru, okon, ak akan woiakas kiro onok aru keserin ak äpu wa.

16 Kiro roasiret akas keser äiäi, “Ik Anut äpu mom,” utianik, ik akan onok aru apariäum, kesermoi, ik äpu ak Anut mekesiraka nuriäi. Anut nukas kiro roasiret ak aru äiäu, owon, ak kon ämän wa tainoriäi. Keseria, Anut nukan amukup kar onok eposek ak keseraun itok wa.

2

Anut nukan epar ämän Taitas nukas roasiret tamarai.

1 Taitas, na roasiret akan woiaka epar moin Anut nukan epar ämän tainorianik, onok eposek maun tamaram.

2 Na näu roat Anut nukan ämän eposek karar tainoraun awaram. Ak päurar raumoi, ronkat eposek orip akasar akan rawaun onok jekur kamäiei. Akan woiaka epar moin sakau mianik, karauk roasiret sarwaraun mesin ronkatäiei. Ak usu oianik, woiaka aru wa maiei.

3 Na roat näunäu awareaumon senek, asiret näunäu kiro ämän eposek tainoraun awaram. Kiro asiret ak Anut nukan, okon, ak onok eposek maiei. Ak sapum onok wa maiei. Ak karauk roasiret mekesirakap sät ämän wa maiei. Ak wain an sosop orip orip wa jaiei. Akas asiret makun rapor rawaun ämän jekur tamaraiei.

4 Ak kiro onok ätär marona, asiret makun ak nais keseriar akan komurakat mesin jekur ronkateanik, akanun karar rawaiei. Akan mokoit asinakut nais jekur kamwaraiei.

5 Ak kar sapum onok maun wa ronkatäiei. Ak akan ronkat jekur kameanik, rapor rawaiei. Ak akan sarau rapor kameanik, akan komurakat akan ämän jekur tainoraiei. Ak kiro onok erekapu keserna, karauk roasiret akas Anut nukan ämän mesin jeje ämän wa maiei.

6 Na mokoit awau ran keseriar sakau ämän awaram, ak akan ronkat akasar orip orip jekur kamäiei.

7 Taitas, na siror senek, ak na apaisianik, tainoisaiei. Keseria, na onok eposek karar keseram. Na ämän eposek tamarauria, na kar sät ämän wa aräu. Na jekur ronkatemoi, epar ämän karar awaram.

8 Na roasiret ämän awarauria, epar ämän karar awaram. Na keserta, karauk roat akas ik jeje ämän wa aikaiei. Na ämän eposek awarota, karauk roat akas iken ämän rowau utomoi, ak oioraka nai. Owon, ak nan kar sät ämän rowau wa, okon, ak ik woiok epar momun roasiret kar ämän aru wa aikaiei.

9 Na sarau roat ran sakau ämän awaram. Ak akan kamwareäi roat näunäu akan ämän erekapu tainoria, akan sarau jekur maiei. Ak owo sarau maun awarona, akas kiro roat akan woiaka näu saräun ak ämän erekapu tainoraiei. Akas ätäi kar ämän wa awarau.

10 Ak akan roat näunäu akan karauk osap wa päu owaiei. Ak onok eposek karar maiei. Keserna, akan roat näunäu äpu maiei ak onok eposek miäi roat, okon, akan woiaka ak mesin näu saräi. Ak kiro onok eposek erekapu keserna, karauk roasiret akas akan onok eposek aparia, ak keser äiäiei, “Anut ko ik ätäi imäikiäu ro, kon ämän eposek.”

11 Anut nukan roasiret akan onok kesek rawai, owon, Anut nukan wou päurar raiäu kis roasiret erekapu sarwarmara, Jisas Krais äsimornuk, okoro omnokou opok koianik, akan onok aru pakan ätäi imwarowon.

12 Ko kiro onok kesermoi, ik ätär mukowon ik omnokou pakan roat senek ätäi onok aru wa mau. Ik omnokou pakan roasiret akas akan enmaksaun karar ronkateäi senek wa keserau. Ik Anut nukan onok eposek wa sumkäinäu. Ik Anut nukan roasiret senes, okon, ik okoro omnokou opok raum konun karar ronkat eposek mianik, ik onok eposek karar tainori rawau. Ik kon amukup onok eposek karar me rawau.

13 Keseria, Jisas Krais ätäi kowai mesin iken woiok erer orip kume rawau. Ko Anut sakau orip, ko iken imäikiäu ro. Ko Anut nukan enip pakas arou näwäu uruas ätäi kounuk, ik aparam.

14 Jisas Krais nukasar ikenun am äpäs opok meiemara, iken onok aru pakan imäikonuk, ik ätäi Anut nukan

amukup eposek saremun. Kesernuk, ik kon roasiret, okon, onok eposek karar tainoraun keserwon.

15 Na kiro ämän jekur tamaram. Na ro enmat orip. Keseria woiaka epar moin roasiret kiro ämän tainoraun sarwarota, ak Anut nukan ämän jekur rowaiei. Ak kiro ämän wa tainorna rai, nas ak kewarota, ak ätäi onok eposek maiei. Taitas, nas ämän eposek tamarta, na kar ro inikerta, kos na erar ro rai wa aisai.

3

Eposek rawaun onok.

1 Na woiaka epar moin roasiret ätäi keser ämän awaram, ‘Ak orip orip onok eposek maiei. Ak omsau kamwareäi roat pak akan sarau roat enmak orip akan ämän jekur tainorianik, sarau eposek maiei.

2 Ak karauk roat jeje ämän wa awarau. Ak karauk roasiret pak wa weräiäu. Utianik, ak jekur raumoi, karauk roasiret pak akan woiaka päurar me rawaiei. Ak roasiret erekapu jekur sarwaraiei.’

3 Ik karauk roasiret pak jekur rawaun, kiro ämän awaraurim, kiro kon onok kesek. Meter iken woiok epar mau wa opok omnokou pakan roasiret senek ronkat aru tainoriäumun. Ik ämän eposek wa tainoriäumun, utianik, ik karauk roat akan sät ämän roianik, apu aru tainoriäumun. Kiro onok arus iken ronkat erekapu reukona, ik enmaksaun onok aru karar tainoraun keseriäumun. Kiro onok aru maun mesin iken woiok näu senes sareäumun. Ik kiro onok aru mianik, karauk roat pak auratäi raiäumun. Ik karauk roasiret akan osap mesin mesikiäwon. Keseria, roasiret akas ik pak iwäi rauna, ikes ran iken jaunokot pak iwäi raiäumun.

4 Anut ko iken onok aru pakan imäikowon ro. Owon, ko ikenun wous meiemara, sareikeanik, imäikowon.

5 Ik sarau eposek mota, ko kiro mesin iken onok aru pakan imäikau wa. Wäpik, ko ikenun wouti momara, keserwon. Meter ik kon amuk opok ukun orip raumun. Kos iken ukun kosornuk, ik ätäi roasiret awau saremun. Osou Näus ik sareikonuk, ik Anut nukan mokoit saremun.

6 Jisas Krais ko iken onok aru pakan imäikowon. Kos Osou Näu äsimornuk, koi sakau ikowon.

7 Anut nukas kon wou näu orip, ik sareikeanik, nukasar ik nukan amukup eposek rawaun sare mukowon. Keseria, mokoit ak äpu akan momonakat akas osap maroin tawa owaiei senek, ik nais äpu, ik tawa Anut nuka pak orip orip rawam.

8 Kiro ämän is na aisomin kiro mesin ik woiok epar maun itok. Keserianik, ak Anut nuka mesin woiaka

epar moin roasiret kiro ämän jekuriar tamarona, ak orip
orip karauk roasiret mesin ronkateanik, sarwaraiei. Kiro
ämänis roasiret erekapu sarwarai.
9 Utianik, karauk roasiret ak kiro onok kesek keseriäi.
Ak Juda akan askanai akan kinin onoktapau wäpik momoi,
kiro mesin aka aka aurateäi. Ak Juda akan sintore ämän
ninareanik, kiro mesin nais aurateäi. Ak, Kristen roasiret
ak akan kinin onoktapau wäpik wa rowau. Owon, kiro onok
arus roasiret ak eposek rawaun wa sarwarai.
10 Kar ros ämän atap are moi, ko roasiret ak Anut
nukan ämän eposek roiäin pakan kon ämän rowaun rai
imwaronuk rai, nas kiro ro auram, ‘Na kiro onok wa
keserau.’ Ko nan ämän rowau utonuk rai, na ätäiar auram,
‘Na kiro onok wa keserau.’ Ko ätäi nan ämän wa rounuk
rai, na ko keser auram, ‘Na roasiret woiaka epar moin pak
wa turur rawam.’
11 Kesek ro na äpu, ko Anut nukan ämän eposek wa
tainoriäu. Ko Anut nukan ämän mesin kon wou epar wa
miäu, ko owo onok eposek maun utiäu. Kon onok aru miäu
kiro keseriar me rawai. Kesek ro ko kon onok aru miäu ko
nukasar nuka äpu, kon kiro onok aru wa utai kosar kon
enip opok ämän miäu.

Pol nukas Taitas karauk ämän auruwon.

12 Is Artemas ra, Tikikus ra, na rawa äsimorta, potai. Ko
potea, nan omoi ounuk, nakasar nan apu itanenam, is raim
opok Niopolis mena koi. Is Niopolis mena kowaun aisom,
kiro kon onok kesek. Is urir ses opok kiro mena pote rawam.
13 Senas ko Juda akan sintore ämän tamareäu ro, Apolos
ori na jekur sarwatam. Au Krit airan ute manaurna, nas au
karauk osap wäpik sarwatam. Na keserta, au karauk osap
mesin apu opok wa ronkatäieir.
14 Is ätäi na aisom, iken roasiret akan woiaka epar moin
ak onok eposek orip orip mianik, karauk roasiret ak osap
wäpik raiäi sarwaraun ätär maram. Na keserta, karauk
roasiret nan onok tainorianik, ak wäsuk etäi erar wa
rawaiei.
15 Roasiret is pak rai, ikes na ‘pere’ aisom. Iken jaunokot
Krit airan opok rai, kiro akan woiaka Jisas mesin epar moin
kiro ik erek, ikes ak ‘pere’ awarom.
Is Anut auriäim, kos ak orip orip sarware rawai.

Filemon
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 32 orip manonuk, Pol ko Rom näu mena karapus owa kurena rai rai, Filemon jer we muruwon. Filemon ko osap sosop orip ro, ko nais Kristen ro. Ko Kolosi menan ro, kiro menan roasiret ak koi kon owa tururianik, Anut jou muriäin. Kon kar sarau ro (slev) kon enip Onesimus ko Filemon nukan sarau pakan imine manowon. Ko Rom näu mena pote, Pol tararwon. Pol nukas Jisas nukan Ämän Eposek roasiret tamaronuk, roumoi, kon onok aru pakan piririanik, kon wou Jisas mesin epar mowon. Ko ätäi Filemon rawa potaurnuk, Pol nukas Filemon keser jer we muruwon, "Na kiro ro wa aru murau. Na konun wonas meienam, kon onok aru jäkäi mur. Ko meter rawon senek wa, rusapai ko ro atap pirir rau."

Pol nukas kar ro enip Filemon jer we muruwon

1 O Jai, Filemon, is Pol, Jisas Krais nukan sarau ro, Anut
nukan ämän roasiret Jisas mesin woiaka piriraun aware ari
raita, roat akas Jisas nukan ämän roasiret wa awarau rai is
karapus owa muroin raianik, na jer we musom. Timoti ko
iken sarau jaunok, ko is pak raunuk, na jer we musom.
Filemon, na iken sarau jaunok. Iu Timoti ories jer we
musom.
2 Iken apinok Apia pak Arkipus ko Jisas nukan marai ro
ik senek, kiro roasiret nan owa Anut jou muraun tururiäi
pak iwes akanun ronkatwareanik, ak erek jer we marom.
3 Iken momonek, Anut, pak iken Näwäu, Jisas Krais awas
awan woiawa näu oripas, ak sarwarnuk, akan woiaka
päurar rawaiei.
4 O Jai, is nanun woiti monuk, na sareisaun Anut orip orip
auriäim.
5 O Jai, Filemon, is nan won Jisas Krais mesin epar mianik,
nas karauk Anut nukan roasiret nan won meiemata, ak
jekur sarwareäum rai airoin roimin.
6 Iken woiok Jisas mesin epar momun, okon, is nan won
sakau maun Anut aurita, na kiro osap eposek Krais nukas
ikaun jekur äpu mam.
7 Isan jai, Filemon, roasiret akan woiaka Anut nukanun
epar moin, nas nan won akanun meieanik, akan woiaka
epar moin sakau mareäum, keseria is na mesin isan woi
uru näwäu nepipirianik, isan woi päurar rau.

Pol nukas Onesimus isanaraun jer wewon.

8 Is Krais nukan sarau ro, okon, is enim orip, okon, is
na sakau aisaun itok. Utianik, is äpu nan won Anut mesin
meieanik, roasiret mesin wonas meieäum, okon, is na sakau
ämän wa aisam.
9 Is na mesin isan woias meieäim, okon, is na ämän
päurar aisaurim. Is Pol, Jisas Krais nukan sarau ro, is
rusapai koiam saremin. Is ko mesin karapus owa muroin
raianik, okoro ämän päurar na aisaurim.
10 Keseria, is Onesimus mesin aisau pem. Onesimus kon
wou Jisas mesin epar mianik, ko isan mokoi senek. Karapus
owa raita raita, koi tarairmara, ko isan ämän roianik, kon
wou pirirwon. Kesernuk, is kon momok senek saremin.
11 Meter Onesimus ko nan sarau jekur wa miäwon,
rusapai ko iwen sarau ro eposek sarau maun itok.
12 Is rusapai Onesimus ätäi na rawa äsimorta, potai. Isan
woi ko opok rau.
13 Onesimus is karapus owa raita, kos nan omoi oumara,
is sareirianik, Anut nukan ämän roasiret tamaraun itok.
Keseria, ko is pak rawaun ronkatem.
14 Utianik, is kiro onok naka amunmuti wa keseram. Nas
ior airota, epar is keseram. Nakan ronkat pakaima ior äuta
epar ko is pak rawai.
15 Isan ronkat, Onesimus ko meter na utoisi manowon,
kiro Anut nukasar keserwon, okon, rusapai is ko äsimorta,
nas ätäi imäuta, na pak orip orip pote jekur rawai.
16 Ko meter wopur orip sarau miäwon ro (slev*) senek.
Rusapai ko kon wou Jisas mesin epar mowon, okon, ko
iken amunok senek. O Jai, isan ronkat ko isan amai senek
äianik, isan woi konun meieu. Keseria, nas ran nan sarau
ro kon wou Näwäu mesin epar mowon ko nan amun senek
ronkate, kesernam, nas nan won konun meie.
17 Keseria, nan ronkat is nan jaun, ik Krais nukan sarau
miäum ronkatemata, is imäiriäum senek Onesimus nais
keseriar imäu.
18 Meter kos na kar onok aru musowon ra, nan aiauk päu
owon amuk ätäi isau wa raroi, kon enip nan buk opok rau
kosornam, isan enim jer we mo.
19 Is Pol isakasar isan ipias na jer we musom. Kiro osap
Onesimus nukas keserwon, kiro amuk isas ätäi isam. Naka
ran is pakan osap oumon. Kiro amuk ätäi irau wa raum,
kiro nakan totomat.
20 O Jai, Näwäu nukan enip pakas na isan woi näu saräun
isan ämän aisom keser. Iu Krais siakup raumur, okon, na
kiro onok isan woi eposek saräun keseram.
21 Is äpu na isan ämän tainoram. Keseria, is na jer we
musom. Is na äpu musom. Rusapai na okoro onok keseraun

jer we musom, is epar äpu, nan onok eposekus kiro onok itimorai.
22 Is kar ämän aisaurim. Is isan woi uru äpu mou, Anut nukas akan aurin ämän roumara, kos ätäi is ak rawa äsimoirai, okon, ak isan ou waru kar jekur muraiei.
23 Epafras ko isan karapus jai, ko Jisas Krais tainoriäu nukas na ‘pere’ aisou.
24 Isan sarau jaiat, Mak, Aristarkas, Demas pak Luk akas ran erek na ‘pere’ aisoi.
25 Iken Näwäu, Jisas Krais nukas sarwareanik, akan totomaka pak rawai.

Ibru
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 60 pote, 70 senek kamuk opok manonuk, kar ro kiro buk jer wewon. Inok ros kiro jer wewon kiro ik äpu wa. Ko Juda roasiret jer we marowon. Kiro roasiret ak Jisas mesin akan woiaka epar moin, utianik, ak usu sosop oumoi, akan meten onok ätäi tainoraun ronkatein. Keserna, kiro pas nukas keser awarowon, “Amkewan apu kiro sintore ämän tainorianik, Anut nuka rawa kowaun apu ätär marowon. Utianik, Anut nukas apu awau sare mowon rau. Jisas ko Anut nukan mokoi senes, ko meienuk, kon karianis apu awau sare mowon. Kiro apu pakas ik epar Anut nuka siakup tonaun itok. Kiro amkewan apu senek wa. Juda roasiret kiro onok äpu maun okoro buk jer we marowon rau.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-3 Inok ros okoro buk jer wewon kos Juda roasiret ‘pere’ awarowon.

1:4–2:18 Anut nukan sarau eitek ak näwäu wa. Krais ko näwäu senes.

3:1–4:13 Moses Josua ori au ro näwäu wa. Krais ko karar ro näwäu senes.

4:14–7:28 Krais ko karar Anut kamuk raiäu ro näwäu senes kämioik raiäu. Karauk Anut kamuk raiäi roat ak kon inkaruru raiäi.

8:1–9:28 Anut rawa tonaun apu kiro Jisas nukas sare mowon kiro epar senes. Amkewan apu senek wa.

10:1-39 Krais nukan karian kiro kararpai Anut nuruwon kiro epar eposek senes. Kiro roat akas karauk osap orip orip oianik, Anut nuriäin senek wa.

11:1-12-29 Meteran roasiret sosop ak Anut mesin akan woiaka epar moin senek, ik nais keseriar iken woiok epar me rawau.

13:1-25 Ik onok eposek senes me rauta rauta, tawa Jisas nuka ätäi kowai.

Anut nukan ämän kiro kon Mokois aikiäu.

1 Meter Anut nukas kon ämän roianik, areai roat* awaronuk, akas pak iken kinjaunokot awareäin. Kos iken kinjaunokot onok atap atap pakaima kon ämän ätäi ätäi surmariäwon.

2 Utianik, Jisas meiewon omre koi, rusapai ik raum opok, Anut nukan ämän kiro nukan Mokois aikora. Osap erekapu okoro rakureu, kiro kon mokoin ipou opok mowon. Osap

erekapu Anut nukan oksaus äienuk, pewon kiro Jisas nukas osap erekapu ate mokurewon.

3 Kiro Mokois Anut eposek senes ätär mukura. Ik kiro mokoi aparianik, ik Anut nais aparum. Ko Anut senek. Anut nukan osap erekapu pe rakureu, kiro kon Mokois sakau ämän äienuk, jekur raiäi. Anut nukan Mokois roasiret erekapu sarwarowon, okon, Anut nukas kiro roasiret akan onok aru pakan imwaronuk, ak ätäi kon amukup eposek sarein. Kesernuk, kiro Mokoi ko omar oik Anut sakau näwäu orip nukan ipou näu kaima tane raianik, osap erekapu kameäu. Jisas nukan sakau kiro rusapai Anut nukan sakau senek.

Anut nukan Mokoi nukas sarau eitek erekapu itimwareäu.

4 Anut nukan mokoi ko ro senek pewon ses opok, ko enip jou näwäu wäpik, Anut nukan sarau eitek akan inkaruru raiäwon. Utianik, rusapai ko Anut pak omnokou erekapu kameäu. Omnokou opok, kar ron tupsiu senek, kiro ron mokoi ko enip jou näwäu orip, kon sarau roat ak enmaka jou näwäu wäpik. Kesek onok senek, Anut nukan Mokoi ko enip jou näwäu orip. Utianik, sarau eitek ak enmaka jou näwäu wa.

5 Kiro kon onok kesek, Anut nukas kon kar sarau eitek "Na isan mokoi, rusapai is nan momon sarem" keser wa auruwon. Rusapai, Anut nukas kon mokoi auruwon, "Is nan Momon. Is roasiret akan amiakap keser äiem, 'Nas isan roasiret omnokou opok erekapu akan ro näwäu rawam.' " *Buk Song 2:7*

Anut nukas kon kar sarau eitek keser wa auriäu, "Is nan momon rawam, na isan mokoi rawam." *2 Samuel 7:14*

Utianik, kos kiro ämän kon mokoi auruwon.

6 Anut nukas kon mokoi urektapau okoro omnokou opok surianik, kar ämän ätäi keser äiewon, "Isan sarau eitek erekapu akas kon enip jou muraiei." *Lo 32:43*

7 Anut nukas kon sarau eitek ate mareanik, awarowon, "Ak urir ep arou ori senek sareanik, isan sarau me manaieis, ätäi kowaiei, ak keser keser rawaiei."

8 Utianik, kos kon mokoi keser auruwon. "O, Anut, nas, ro näwäu senek, omnokou orip orip kameäum. Na roasiret jekur kamwarota, ak karauk onok eposek mianik, tuku rawaiei.

9 Nas onok eposek mesin wonas ereriäum, na akan onok aru mesin sauk mareäum. Nan eit, ko nan momon, kos na osap erekapu kamwaraun sare musianik, na ro näwäu senes won erer orip ate musowon. Na sakau näwäu orip, okon, sarau eitek pak roasiret akan woiaka Anut mesin epar moin ak omar oik erek rai ak nan inkaruru rawaiei. Anut nukas nan enmat jou mianik, kos nan won ereriäum kiro

näwäu senes sare mai, nan won ereriäum kis nan jaunat
akan woiaka ereriäi kiro itimwareäum." *Buk Song 45:6-7*
10 Ätäi Anut nukas kon mokoi keser auruwon, "O, Näwäu,
meter osap pewon ses opok, nakasar okoro omnokou omar
pak nan iponasar ate momon.
11 Kiro omar, omnokou pak erekapu aru mianik,
ämäiäieir, utianik, naka wa ämäiäm. Na orip orip awau
rawam. Kiro omar omnokou pak omjo sirokop senek
saräieir.
12 Na kiro osap niniäumun mat senek tupäiäm. Na meten
omjo oi kureanik, awau miäi senek, nas omar omnokou pak
awau ate mam. Utianik, naka orip orip rawam. Na koiam
wa saräm, na orip orip awau rawam." *Buk Song 102:25-27*
13 Anut nukas kon kar sarau eitek keser wa auruwon,
"Na isan ipi näu kaima taneta, isas nan iwäi jaunat
itimwareanik, nan isonap musoita, nan inkaruru rawaiei."
Buk Song 110:1
14 Wa! Ko kon sarau eitek keser wa awariäwon. Kon
sarau eitek ak owo senek? Ak eitek, Anut nukan sarau miäi.
Anut nukas ak äsimwaronuk, akas kiro roasiret Anut nukas
ko pak orip orip awau rawaun sare marowon sarwaraiei.

2

Anut nukas ik ätäi imäikai, kiro onok näwäu senes.

1 Kiro ämän epar, Mokoi ko näwäu senes, kos Anut
nukan sarau eitek erekapu itimware raiäu. Kiro onokun,
kon mokois Anut nukas ik owoseikaun ronkatewon ämän
aikowon kiro ämän ik eposek sareikaun wa utau. Ik kiro
ämän jekur tainorau. Kos owo onok tawa Anut nukan
roasiret kesewaraun ronkateäwon ko kiro onok keserai.
Utianik, ik kon ämän wa tainorta rai, kiro ämän roumun
erekapu rakusikai.
2 Rusapai, ik kiro äpu mom, Anut nukan sarau eitek akas
Moses sintore ämän aurin, kiro sintore ämän epar senes.
Anut nukas äiewon siar, inok roasir ko kiro ämän tainorau
wa, ko usu näwäu owon.
3 Roasiret Anut nukan sintore ämän tainorau wa, ak
usu oin. Keseria, ik nais owoseikai? Anut nukas ik ätäi
imäikaun apu sarewon. Kiro apu eposek senes. Kiro onok
keserwon jekur wa ronkatäm, kos epar ik usu näwäu senes
ikai. Ik äpu Anut nukas ik owoseikaun ronkatewon, kiro
ämän make Jisas Näwäu nukas aikowon, kiro ik sareikaun
apu. Karauk roasiret akas kon ämän roin kiro ämän epar
senes ik aikoin.
4 Kon ämän epar senes ätär mukianik, Anut nukasar kon
sakau aronuk, roasiret ak kurur atap atap miäin. Kos
karauk roasiret ronkat eposek Osou Näu pakaimas arowon.

Jisas ko ik ro senek sareanik, iken onok aru pakan imäikowon.

5 Rusapai, ak kiro ämän eposek ronkatäiei. Anut nukan ronkat, tawa kon sarau eitek akas roasiret okoro omnokou opok wa kamwaraiei. Ik kar omnokou tawa owaun areram.

6 Kar Anut nukan ämänis inok okoro omnokou kamäi rai aikowon. Kiro ämänis keser äiewon, "Anut, ik roasiret owo senek? Na owon roasiret ak näunäu rai ronkateäum? Iken ronkat roasiret akan aninakat akas an jowaroin akan enmaka näwäu wa. Na owon kiro roasiret rapor kamwareäum."

7 Kiro roasiret mesin na äiemon, "Isas kiro roasiret om ses rumukäu wa isan sarau eitek akan inkaruru maram. Ätäi ak roasiret näunäu sare maroita, akan enmaka näwäu saräiei.

8 Is ak kamwaraun roasiret näunäu sare maroita, akas osap erekapu kamwaraiei." *Buk Song 8:4-6*

Keseria, okoro omnokou opok, osap erekapu kiro roasiret akan inkaruru rawaiei. Utianik, rusapai osap erekapu kiro ron inkaruru rai, ik aparau wa.

9 Utianik, ik Jisas karar aparmun. Ko om ses rumukäu wa, Anut nukan sarau eitek akan inkaruru raiäwon. Utianik, rusapai ko sakau orip, kos osap erekapu kumeäu. Anut nukan ämänis kar ros kiro onok keserai äiewon. Kiro ro Jisas. Meter ko ro näwäu rawau wa, kesernuk, Anut nukas ko sarenuk, kos roasiret erekapu akanun wouti momara, akan onok aru pakan imwaraun meiewon. Rusapai ko sakau orip, Anut nukas ko ro näwäu sare monuk, roasiret erekapu kon enip jou muraun rai aikowon. Owon, ko usu näwäu ik sareikaun oumara, meiewon.

10 Anut nukasar osap erekapu ate mowon. Kiro osap erekapu nukan tuku rawaiei. Kesermara, nukasar ik mesin Jisas usu nuruwon. Ko am äpäs opok meiewon, okon, kos roasiret erekapu akan onok aru pakan eposek rawaun sarwarai. Jisas ko usu näwäu oumara, meiewon, okon, ko ro tuku senes sareanik, Anut nukan ämän erekapu tainorwon. Ko amke omar oik tonomara, kos Anut nukan roasiret ak omar oik tonaun im tuwe marowon.

11 Kos kiro roasiret onok aru pakan sarwarnuk, ak Anut nukan amuk opok eposek sarein, okon, nuka kiro roasiret pak, akan Momonaka karar. Kiro onokun, Jisas nukas kiro roasiret akan woiaka epar moin, ak isan amaiat awaraun rai oiok wa neäu.

12 Kos keser äieu, "Anut, isas na mesin isan amaiat awaram. Is iken tururiäum omre karar karar opok nan enmat jou mam." *Buk Song 22:22*

13 Kar omre opok, ko ätäi äieu, "Is ko mesin isan woi epar mou." *Aisaia 8:17*

Ko ätäiar äieu, “Is okoro opok raim. Anut nukas kon
roasiret kamwaraun irowon, ak is pak rai.” *Aisaia 8:18*
14 Kiro roasiret ko isan amaiat äiewon, kiro ak omnokou
pakan roasiret. Jisas ko nais ak senek raumara, meiewon.
Satan nuka ko sakau orip, okon, kos roasiret erekapu aru
maraun itok. Utianik, Jisas nuka meiemara, kos Satan
nukan sakau erekapu aru mowon.
15 Roasiret ak meiäun imineäi, okon, tawa Anut nukas
erekapu aru maraurnuk, ronkatemoi, ak meiäun imineäi.
Ak omnokou opok Satan nukas kamwaronuk, ak kon onok
tainoriäi. Utianik, rusapai ak Jisas nukanun akan woiaka
epar miäi, kos ak Satan nukan sakau pakan imwarowon.
16 Keseria, rusapai ik äpu ko okoro omnokou opok
Anut nukan sarau eitek sarwaraun kowau wa. Utianik,
ko roasiret Apraham senek ko mesin woiaka epar moin
sarwaraun kowon.
17 Kiro onok epar senes, okon, Jisas ko roasiret akan
woiaka epar moin kon amakut senek sarein. Owo onok
ak opok peäu, ko opok nais keseriar pewon. Ko ak senek
saremara, akanun wouti mareäu. Ko Anut kamuk raiäu ro
näwäu senes* raumoi, ak äpu ko akanun wouti mareanik,
Anut nukan sarau jekuriar miäu. Keseria, kos roasiret akan
onok aru pakan imwaronuk, ak Anut nukan amuk opok
eposek rawaiei.
18 Satan nukas Jisas ate aparnuk, ko usu sosop owon. Kiro
onokun, roasiret ak Satan nukas ate apwaronuk rai, Jisas
nukas sarwaraun itok.

3

Jisas nukan enip jous Moses nukan enip jou itimoriäu.

1 Kiro onok epar senes, okon, Anut nukas ak nukan
roasiret senes ak omar oik awau orip orip rawaun sare
marowon, ak erekapu Jisas mesin ronkatäiei. Ko Anut
nukas ik rawa äsimornuk, kowon. Ko Anut kamuk raiäu
ro näwäu senes, ik ko mesin iken woiok epar miäu. Anut
nukas nukan ämän oi koi, ik aikaun äsimwaronuk, ik rawa
kowon.
2 Anut nukas nukan sarau muraun Jisas sare monuk,
ko kiro saraun wous meiemara, ik sareikaun kiro sarau
erekapu raporiar mowon. Moses nukas Anut nukan sarau
muromoi, kon roasiret jekur kamwarowon senek, Jisas
nukas nais kir keserwon.
3 Kiro onokun, is ak Anut jou muraun awarom. Kar ros ou
miäu, roasiret ak kiro ou mesin wa enip jou miäi. Utianik,
ak ro nuka ou miäu kon enip jou miäi. Kiro onok senek,
Jisas ou miäu ro senek, ko roasiret ak Anut mesin woiaka
epar moin kon ou senek turware mowon. Keseria, kon enip

jou näwäu orip. Moses ko Anut mesin wou epar mowon ro,
okon, ko enip jou näwäu wäpik.
4 Roat ak erekapu mokoi miäi. Utianik, kiro mokoi Anut
nukasar atware miäu.
5 Moses ko Anut nukan sarau ro rawon. Ko kar ro Anut
nukan tupsiu pakan. Kos kiro roasiret kamware rai, ko Anut
nuka enip jou muraun onok tamarowon. Keseria, kos owo
onok Anut nukas tawa keseraun ätär marowon.
6 Utianik, Krais ko Anut nukan mokoi. Ko penuk,
Anut nukan roasiret ak kon inkaruru rauna, kos ak jekur
kamwareäu, okon, ik ronkat sosop wa owau. Ik amke Jisas
mesin iken woiok epar momun, wa utau, kiro sakau ate
rawau. Owon, ik Anut nukan tupsiu. Ik owo osap eposek
tawa owaun oiorok wa nai, kume raum.

Roasiret Anut nukan ämän tainorau wa, ak ko pak eposek wa sume rawaiei.

7-8 Keserianik, rusapai ak Anut nukan roasiret akan
woiaka ko mesin epar moin orip orip rawaiei, okon, ak Jisas
wa sumkäinäu. Iken askanai akas Anut sumkäinein senek
akas wa keserau. Iken askanai akas kiro onok keserna,
Anut nukan Osou Näus aikowon, “Rusapai, Anut nukas kon
ämän äieu roumoi, ak nais iken askanais keserin senek wa
keserau. Ak ro wäpik mena om puru opok akan woiaka
sakau momoi, Anut sumkäineanik, kos aru maraun ate
aparin senek, kiro onok wa tainorau.”
9 Rusapai, Anut nukan Osou Näus akan askanai akas
Anut sumkäinein, kiro ämän äiewon ak rowe. Anut
nukas rusapai keser äieu, “Woisan 4O orip is kurur atap
atap mareanik, akan askanai akan woiaka epar maun rai
sarwaromin, sinuk, ak isan ämän tainorau wa. Is ak aru
maraun ate apairoin.
10 Keserna, is kiro roasiret mesin kasi näwäu pewon. Is
keser äiemin, ‘Kiro roasiret orip orip akan ronkat aru senes.
Kiro roasiret ak isan onok wa tainoriäi.’
11 Keseria, is kiro roasiret mesin kasi näwäu penuk, ämän
sakau orip awaromin, ‘Ak kiro sumaun omnokou owaun
awaromin, is epar senes awarom, ak kiro omnokou wa pote
owaiei.’ ” *Buk Song 95:7-11*
12 O jaiat, ak kamuk kar ro ronkat aru orip wa rawai.
Kiro ros Anut awau orip orip raiäu mesin wou epar mowon
utomoi, Anut nukan onok wa tainornuk rai, Anut nukas kiro
ro usu näwäu nurai.
13 Utianik, akan woiaka epar moin, kiro keseriar rusapai
me raumana, akas nais karauk roasiret akan woiaka Anut
mesin epar moin kiro wa utaiei rai awaraiei. Ak kiro
onok keserna rai, roasiret ak Anut nukan onok erekapu
tainorianik, ak Krais wa sumkäinäiei.

14 Is ak sakau ämän awarom. Ik meter iken woiok Krais
mesin epar momun, wa utau. Iken woiok epar momun
keseriar rusapai sakau me rauta, Anut nukas ik Jisas nukan
roasiret owo osap ikaun aikowon tawa ko kiro osap ikai.
15 Anut nukan ämänis keser äieu, 'Rusapai, Anut nukas
kon ämän äieu roumoi, akas nais iken askanais keserin
senek wa keserau. Ak akan woiaka sakau momoi, Anut
sumkäinein senek, kiro onok wa tainorau.' *Buk Song 95:7-8*
16 Iken askanai ak Anut nukan ämän tainorau wa, kiro
inokot? Moses ko akan kamwareäwon ro näwäu kos kiro
roasiret Ijip omsau pakan imware kowon. Anut nukan
oksausar kiro roasiret ämän awariäwon. Utianik, ak kon
ämän wa tainoriäin.
17 Ak onok aru moin, okon, woisan 4O orip, ak Anut
nukan ämän tainorau utoin. Keserna, Anut ko ak mesin
kasak näwäu pewon. Ak Anut nukas omnokou owaun paip
marowon ak pote owau wa. Akan onok kinun, ak ro wäpik
mena om puru opok meiein.
18 Keseria, Anut nukas ämän sakau orip awarowon, "Kiro
roasiret ak isan ämän jekur tainorau wa, okon, is kiro
sumaun omnokou araun awaromin, ak wa pote owaiei."
19 Rusapai ik äpu, akan woiaka Anut mesin epar moin, ak
ätäi utoin, okon, ak kiro sumaun omnokou pote, owau wa.

4

Tawa Anut nukan roasiret sumaun omoi owaiei.

1 Keserianik, Anut nukas kiro sumaun omnokou pote
owaun paip iken askanai pak mowon senek, rusapai ik
pak nais kiro paip mowon rau. Kon sumaun omnokou
pote oianik, rapor rawaun kiro paip mowon rau, okon, ik,
Anut nukan roasiret, kiro paip mesin jekur ronkateanik,
tainorau. Owo roasir kiro paip wa tainornuk rai, ko kiro
sumaun omoi wa pote owai.
2 Is okoro Anut nukan ämän eposek awarom, kiro meter
iken askanai ak roin. Ik rusapai Anut nukan ämän karauk
roat akas aikona, roiäum. Utianik, iken askanai ak kiro
ämän akan raiakas roin, kiro ämänis sarwarau wa, owon,
akan woiaka Anut mesin epar mau wa.
3 Ik iken woiok Anut mesin epar mianik, kon paip
mowon tainormoi, ik kon sumaun omoi pote oianik, eposek
rawam. Anut nukas keser äieu, "Is kiro roasiret mesin kasi
näwäu penuk, ämän sakau orip awaromin, 'Ak kiro sumaun
omnokou owaun awaromin, is epar senes awarom, ak kiro
omnokou wa pote owaiei.' " *Buk Song 95:11*

Meter ko omnokou ate mowon ses opok, kiro sumaun
omoi ikaun ronkatewon.

4 Anut nukan ämänis keser äiewon, “Anut ko osap
erekapu ate momara, omre 7 opok ko sumowon.” *Stat 2:2*
Keseria ik äpu sumaun omoi rau.
5 Ko ätäi keseriar äiewon, “Ak kiro sumaun omnokou
owaun awaromin ak kiro omnokou wa pote owaiei.” *Buk Song 95:11*
6 Keserianik, rusapai karauk roasiret ak akan woiaka
Anut mesin epar miäi, kos äiewon, “Ak karar epar isas
sumaun omoi sare maromin owaiei.” *Buk Song 110:4*
Akan askanai ak Anut nukan ämän eposek roianik, kon
ämän tainorau wa, okon, ak kiro omnokou pote owau wa.
7 Keserianik, Anut nukas kar omre sare mowon. Kiro
omre ‘Rusapai’ äiäu. Meter Anut nukas kiro ämän iken
askanai awarowon, rai rai, Devit nukas kiro ämän kon
buk opok jer wewon. “Rusapai, Anut nukas kon ämän
äieu roumoi, iken askanai akan woiaka sakau mianik, Anut
sumkäinein senek ak nais akan onok wa tainorau.” *Buk Song 95:7-8*
8 Josua nukas Anut nukan roasiret Kenan omsau imware
potonuk, sumoin. Anut nukas awarowon siar ak keserin.
Utianik, akan sumoin onok kiro Anut nukan sumaun onok
senek wa. Josua nukan ses opok, ak epar sumoin maro,
Anut nukas kar sumaun omre wa sare mowo.
9 Keseria, Anut nukas kon roasiret akan sumaun omoi
owaun awarowon kiro ämän rusapai keseriar rau. Anut
nukas osap erekapu ate mianik, omre 7 opok, sumowon
senek, roasiret nais, ak kiro omoi pote oumana, rapor sume
rawaiei.
10 Inok roasir ko kon sarau me rawon patarianik, Anut
nukan sumaun omoi oumara, ko ätäi sarau wa mai,
ko eposek sume rawai. Anut nuka kon sarau erekapu
patarianik, sume rau senek roasiret ak nais kir keseraiei.
11 Keserianik, ik erekapu Anut nukas kiro omnokou sare
mowon owaun sarau sakau mau. Owo roasir Anut nukan
ämän tainorau wa, ko kiro omnokou wa pote owai. Iken
askanai ak omnokou owau wa senek, ko nais wa owai.
12 Keseria, Anut nukas kon ämän tainoraun aikai ik wa
sumkäinäu, tainorau. Anut nukan ämän kiro awau raiäu
sakau orip, okon, Anut nukas ik owoseikaun ronkateäu ko
kiro onok keserai. Kon ämän sakau näwäu orip sarau mora.
Kiro siräp rumukäu auk karaim karaim oripas opur run
isuk orip patiriäi senek, Anut nukan ämänis iken totomaka
osou ori karar turur rair opok tonai. Kesernuk, ik owo onok
keseraun ronkateäum ko äpu. Kon ämänis iken ronkat aru
ra, näu ra, ätär mukiäu.
13 Anut nukan amuk opok ik kar osap ämäi mau senek
wa. Kosar osap erekapu ate mowon, okon, ik kar osap

ämäi miäum, ko apariäu. Kar ros kon amuk opok osap ämäi mau senek wa. Kon amuk opok kiro osap ämäi momon kiro amop rau. Keseria, ik owo onok keseraun ko mesin ronkatäu. Owon, tawa kon amukup ik owo onok keseriäumun kiro onok auram.

Jisas ko iken Anut kamuk raiäu ro näwäu senes.

14 Iken Anut kamuk raiäu ro näwäu senes ko omar oik toneanik, Anut pak rau. Ik owo ämän ko aurta, kos Anut auriäu. Kiro ro ko Jisas, Anut nukan mokoi. Keseria, ik amke Anut nukan ämän roumun iken woiok epar momun, kiro wa utau, ik jekuriar sakau ate rawau.

15 Kiro Anut kamuk raiäu ro näwäu senes iken ronkat atap atap oiäum ko äpu ik sakau wäpik, okon, ko ik mesin wouti miäu. Ik rusapai Satan nukas orip orip ate apaikiäu senek, ko nais Satan nukas orip orip ate aparwon. Utianik, Satan nukas ko ate aparwon sinuk, ko kar onok aru mau wa.

16 Keseria, Jisas nukas kon wou näu oripas ik sareikeäu, okon, ik Anut siakupai tonaun wa iminäu. Kos osap erekapu kameäu, okon, ik ko siakup tonota, kos ik sareikai. Keseria, karauk usu ik opok penuk, ko aurta, kos ikenun wouti momara, kon wou näu oripas sareikai.

5

1 Jisas Krais ko Anut nukan mokoi, ko roasiret pak Anut pak kamuk raiäu ro. Ak kiro äpu wa raroi, rusapai kiro ämän is awaraurim, ak jekur ronkatewe. Inok ro ko Anut kamuk raiäu ro näwäu senes saräi ko ika ro. Kiro ro ko Anut nukasar kon sarau muraun rai sare miäu. Ko Anut jou muraun osap oumara, Anut nuriäu. Kos opur makea, karauk osap oia, Anut nurunuk, Anut nukas roasiret akan onok aru miäin jäkäi maraun keseriäu.

2 Kiro ro nuka nais ko sakau wäpik, okon, ko onok aru miäu. Keseria, karauk roasiret ak Anut nukan ämän jekur äpu wa, ak onok aru miäi, kos ak päurar sarwarai.

3 Ko roasiret akan opur makeäi Anut rawa oi toneäu. Utianik, nuka nais onok aru miäu. Keseria, Anut nukas kon onok aru jäkäi muraun kon opur atapur makea, Anut nuriäu.

4 Is ätäiar awaram, kar ro ko nukasar Anut kamuk rawaun ro näwäu senes wa saräi. Utianik, Anut nukasar ro sare mai. Kiro onok senek, Anut kamuk raiäu ro näwäu senes Aron ko Anut nukasar sare mowon.

5 Rusapai, ik äpu mom Anut kamuk raiäu ro näwäu senes Krais, ko nukasar kon enip jou mianik, Anut kamuk rawaun ro näwäu senes saräu wa. Anut nukasar kon enip jou näwäu muruwon. Ik äpu kiro onok epar, owon, Anut nukas

ko keser auruwon, ‘Na isan mokoi, rusapai is nan momon sarem.’ *Buk Song 2:7*

Is roasiret akan amiakap keser äiem, ‘Nas isan roasiret omnokou opok erekapu akan ro näwäu rawam.’

6 Anut nukan ämänis äieu, ‘Anut nukas keser äiewon, “Na nakasar Anut kamuk raiäu ro, Melkisedek* senek, atakan orip orip rawam.’ ”

7 Jisas ko okoro omnokou opok rawon ses ko Anut ate waianik, auruwon, “Na is sareir.” Ko Anut aurianik, näwäu waiewon, owon, ko äpu Anut nukas ko isanarnuk, kon iwäi jaukut akas wa wena, meiäi. Utianik, ko Anut nukan ämän tainoraun kon wou sakau mowon, okon, ko meieanik, iken onok aru pakan imäikaun Anut nukas apu sare muruwon tainorwon. Kesernuk, Anut kon auruwon ämän rowon, utianik, roasiret akas ko wena, meiäun tämarau wa. Ko sakau nurunuk, kos kiro apu Anut nukas sare muruwon, kiro tainorwon.

8 Jisas ko epar Anut nukan mokoi, utianik, ko usu näwäu owon. Kiro usus sakau nurunuk, ko Anut nukan ämän erekapu rapor tainorwon.

9 Keserianik, ko ro tuku senes saremoi, ko Anut nukan ämän erekapu tainorwon. Anut nukas ko sare monuk, kos karauk roasiret ak kon ämän tainorin imwaronuk, ak ko pak kon omoi toneanik, awau orip orip rawaiei.

10 Ko Anut nukan ämän erekapu tainorwon, okon, Anut nukas kon kamuk rawaun ro näwäu senes, Melkisedek senek, sare mowon.

Ik mokoit eteinanak senek wa rawau.

11 Krais ko Anut kamuk raiäu ro näwäu senes nukan ämän sosop rau is awaraurim. Utianik, akan ronkat eposek wa, okon, is kiro ämän awaroita, ak kiro ämän roianik, kon onoktapau jekur wa äpu maiei.

12 Is akan onok aparmin, okon, is okoro ämän awaraurim. Ak meter meter akan woiaka epar moin, okon, akas Anut nukan ämän karauk roasiret tamaraun itok. Utianik, aka nais ak Anut nukan ämän amkewan kiro onoktapau kiro jekur äpu mau wa, okon, karauk roat akas koianik, ak Anut nukan ämän onoktapau tamarona, ak jekur äpu maiei. Ak mokoit eteinanak senek. Ak o sakau wa jeäi, apur karar jeäi.

13 Inok roasiret Anut nukan ämän jekur äpu mau wa, kiro roasiret ak mokoit eteinanak apur jeäi senek. Okon, ak Anut nukan tuku rawaun ämän jekur wa tainori raiäi. Kiro roasiret ak mokoit eteinanak senek ak owo onok eposek Anut nukan wou ereraun rai wa ronkateäi. Kiro apu ak äpu wa.

14 Utianik, roasiret ak Anut nukan ämän jekur äpu moin,
ak roat näunäu senek, o sakau jeäi. Kiro roasiret ak sarau
sakau mianik, Anut nukan ämän onoktapau äpu miäi. Owo
onok eposek, owo onok aru, ak äpu miäi.

6

1-2 Keserianik, ik kiro Krais nukan ämän amke roumun,
kiro karar rai wa ronkatäu. Kon ämän karauk roat näunäu
akas äpu mianik, jekur tainoriäi senek ik nais erek tainorau.
Ik Krais nukan ämän amke roiäumun karar ronkateäum,
kon onok kesek; ou miäi roat akas ou tutu kurianik, ätäi
siräumoi, ätäi ou tutu kuriäi senek keser keser rawam. Ak
ätäi ätäi erar keser keser raia, ak ou mau wa. Ik Krais nukan
ämän amke roumun kiro mesin karar ätäi ätäi äiäu senek
wa. Kiro amke roiäumun ämän kesek:

Roasiret ak onok aru pakan wa pirirna rai, ak onok aru mona rai, Anut nukas wasarewareanik, akwaronuk, meiäiei.

Roasiret akan woiaka Anut mesin epar mona, Jisas nukas akan onok aru pakan imwaronuk, ak orip orip awau rawaiei.

Ak Jisas pak pasar raumana, roasiret akan amiakap an jowaiei.

Keserna, akan kamwareäi roat, pastor raut akas akan tapiaka atona, Anut nukas kon osou näu arai.

Akan woiaka epar mianik, meiena, tawa Anut nukas ak ätäi siräi maronuk, ak orip orip awau rawaiei.

Anut nukas roasiret erekapu wasarewareanik, roasiret akan woiaka ko mesin epar mau wa, kos ak erekapu oikurwarai.

Ik kiro ämän mesin ätäi ätäi mokoinakut senek wa
ronkatäu. Ik Jisas nukan onok karar tainorta, kiro Anut
nukan wou ererai. Krais nukas sakau ikowon, ik roasiret
näunäu, kon karauk ämän nais jekur tainoraun itok.
3 Ik amke Anut nukan ämän roianik, iken woiok epar mo-
mun ämän kiro erekapu mota, raunuk, Anut nukan eposek
rawaun ämän karar tainorau. Ik Jisas wa sumkäineta rai,
Anut nukas kon ämän tainoraun ik sareikai.
4 Karauk roasiret ak akan woiaka Jisas mesin epar moin
utomoi, ätäi onok aru opok manoin. Ak ätäi piririanik,
woiaka epar mau senek wa. Meter ak Anut nukan arou
opok rain. Owo onokun Anut nukas Jisas äsimurowon ak
äpu moin. Ak awau orip orip omar oik rawaun sakau oin.
Anut nukan Osou Näu oin.
5 Anut nukas roasiret ämän eposek awareanik,
owoswarowon, ak äpu moin kiro epar päi. Kos onok
eposek keserwon, karauk kurur kon sakaus ätär marowon

ak aparin. Kon sakau kisar tawa karauk roasiret aru
mareanik, karauk roasiret osap eposek arai.
6 Keserianik, roasiret ak akan woiaka epar moin erekapu
utoin, ak akan onok aru pakan ätäi piririanik, awau orip
orip rawaun sakau owau senek wa. Owon, akan onok kiro
kesek, akas Anut nukan Mokoi am äpäs opok ätäi äsäi
morai. Ak keserna, karauk roasiret akas koianik, ko jeje
ämän aurianik, ioirai.
7 Kiro roasiret akan onok kesek, om neanik, omnokou
perkau sarenuk, roasir ak kiro omnokou opok woi mianik,
o uku weäi. Kiro omnokou opok o uku rapor peanik, o
murunuk rai, ik äiäum kiro Anut nukasar kiro omnokou
jekur mowon.
8 Utianik, kiro omnokou opok amurik aru atap atap karar
penuk rai, ik äiäu kiro omnokou aru. Ik keser ronkat owau
‘Anut nukasar kiro omnokou aru saräun sunarwon, okon,
kiro omnokou opok o jekur wa peäu’. Keseria, ik kiro
omnokou aru utota, rawai.
9 O jaunokot, ik okoro ämän ak awarom. Utianik, ik äpu
ak kiro onok aru wa moin. Ak omnokou eposek senek, ak
onok eposek miäi apwarum. Ak onok eposek moin, okon,
Anut nukas ak ätäi akan onok aru pakan imwaronuk, ak
kon roasiret rawaiei.
10 Ik äpu Anut ko ak wa aru marai, ko akan onok aru
mesin karar wa ronkatäi. Ak kon enip rororianik, kon sarau
muriäi mesin erek ronkatäi. Ak ko mesin akan woiakas
meieanik, kon roasiret sarwaroin ko kiro ronkatäi. Rusapai
nais, ak kon roasiret sarwareäi mesin erek ronkatäi.
11 Ik sakau ämän awarom, ak karar karar akan sarau
morai kiro keseriar orip orip me rawe. Keseria, ak epar
äpu maiei akan sarau kiro morai tawa okoro omnokou
erekapu wasaräi ses opok, Anut nukas akan osap araun sare
marowon rau ak owaiei.
12 Ak Jisas nukan onok tainoraun wäsuk wa etäiau. Ak
akan askanai akan woiaka epar moin, akan onok tainorwe.
Anut nukas owo osap owaun paip marowon, ak kiro osap
oin senek ak nais kir owaiei. Kiro askanai akan woiaka epar
mianik, ak orip orip ronkat sakau orip raiäin, okon, Anut
kon osap arowon.

Anut ko eparar paip miäu.

13 Ak iken askanai Apraham nukan onok tainorwe. Anut
nukas Apraham kon tupsiu pak karauk onok eposek ak opok
maraun paip marowon. Anut nukas Apraham ko ronkat
oiroror wa owau rai auruwon. Kar ro näwäu, Anut nuka
senek rawau wa, okon, Anut nukasar nukan enip atomara,

kon paip sakau mowon. Kesermara, kiro onokun, Anut kon
paip mowon kiro wa utai.
14 Kos Apraham paip murianik, auruwon, “Epar senes isas
aisom, is na eposek sareisoita, tawa nan tupsiu sosop senes
päiei.” *Stat 22:17*
15 Kesernuk, Apraham ko päurar raumara, kon wou
epar mianik, Anut nukas owo osap nurai rai kume rawon.
Anut nukas owo onok keseraun äiewon ko kiro onok epar
keserwon.
16 Apraham kon wou Anut mesin epar mowon senek, ik
nais kir iken woiok ko mesin epar mota, kos owo osap ikaun
paip mai, ko ikai. Roasiret akan ämän sakau maun ak akan
epaunakat akan enmaka ateäi. Keserna, ak karauk roasiret
pak ämän eriritena, kiro roasiret ak äpu maiei kiro roasiret
akan ämän epar.
17 Kiro keseriäi senek, Anut nukas ik osap ikaun äiewon
kiro ikai. Ik ronkat sosop wa owau, ‘ko ikai ra, wa ra’, keser
wa ronkatäu. Kon ämän aikowon wa utau. Utianik, kos owo
osap ikaun paip mukomara, nukan enip ateanik, kon ämän
sakau momoi, kiro osap epar ikai.
18 Anut ko roasiret owo osap araun, ko apu oirori
tainorwon. Ko amke ämän epar miäwon. Kar apu, ko kon
ämän mianik, kon paip sakau maun nukasar nukan enip
ateäwon. Kesernuk, ik äpu ko wa sät äiäu, kon apu oirori
kis paip mowon wa utai, ko kon paip tainorai. Anut kiro
keseriäu kiro ik onok aru miäumun utota, Anut nukas iken
onok aru pakan imäikonuk, ik ko rawa potota, kon roasiret
saräm. Kos tawa osap ikaun paip mowon kiro epar ikai,
okon, kiro owaun iken woiok sakau me raum. Ik ronkat
oirororwa owau. Ko kiro osap ikaun rusapai sare mowon
rau.
19-20 Rusapai ik sakau tai rawau. Ik äpu Anut nukas owo
osap ikaun paip mowon kiro osap ko ikai. Keseria, iken
woiok ko mesin sakau momun ätäi wa utau. Ik Jisas kowai
rai päurar kume rawau. Kiro onok kesek: mur sakaus iken
totomok Jisas pak sakau atoike rau senek. Jisas nukasar ko
amke omar oik toneanik, Anut pak rau. Ko Anut kamuk
raiäu ro näwäu senes, ko orip orip ik sareikaun ro. Ko
Melkisedek* senek, ko Anut kamuk raiäu ro näwäu senes
orip orip rau.

7

Anut kamuk raiäu ro Melkisedek kon enip jou näwäu
senes.*
1 Ik meter ak awaromun, Jisas Krais ko Anut kamuk raiäu
ro näwäu senes, ko orip orip raiäu, ko Melkisedek sarau

miäu senek. Rusapai, ik Melkisedek nukan onok awaram.
Melkisedek ko Salem näu mena kameäwon ro näwäu. Kon
kar sarau kiro ko Anut kamuk raiäu ro raianik, Anut
kämioik rau nukan sarau muriäu. Iken askanai Apraham
ko pote roat näunäu 4 orip pak weräimara, ätäi kon mena
koi rai, apu opok Melkisedek tararnuk, Melkisedek nukas
Apraham jekur rawaun Anut auruwon.
2 Kesernuk, Apraham nukas marai pote mianik, karauk
osap oi kowon 10 orip inäumara, karar 10 Melkisedek
nuruwon. Melkisedek nukan enip onok tapau kesek:
‘roasiret kamwareäwon ro näwäu ko orip orip onok eposek
miäu’. Ko Salem näu mena kameäu ro. Salem kiro kon enip
onok tapau ‘päurar raiäi’ mena. Keseria, kos kon roasiret
päurar rawaun sarwareäwon.
3 Melkisedek nukan momok, anak, kon askanai erapakas
koin ik kiro akan enmaka Anut nukan buk opok aparau wa.
Ko owo woisan opok pewon, owo woisan opok meiewon,
jer we mona, ik aparau wa. Ko orip orip Anut kamuk raiäu
ro rau. Keseria, ko Anut nukan mokoi senek, Anut nukan
Mokoi nais ko senek.
4 Ak Melkisedek mesin ronkatäiei, ko ro näwäu senes.
Apraham ro näwäu enip jou orip ko iken askanai ko pote
weräimara, karauk osap oi kowon. Osap eposek 10 orip
inäumara, Melkisedek karar 10 nuruwon.
5 Ik rusapai äpu mau, inok ro ko karauk roat akas osap
inäianik, nuruna rai, ik äiäu, ‘ko näu ro, okon, osap nuroi’.
Kar apu kesek, sintore ämänis keser äieu. ‘Liwai nukan
tupsiu pakan roat ak Anut kamuk rawaun roat. Akas Israel
roasiret akan osap 10 orip 10 orip owaiei.’ Anut kamuk raiäi
roat akas akan menan roasiret pakan osap 10 orip pakan
karar karar oiäi. Anut kamuk raiäi roat pak roasiret pak ak
erekapu Apraham nukan tupsiu.
6 Melkisedek ko Liwai nukan tupsiu wa. Apraham
nukasar kon osap nuruwon. Apraham ko iken askanai Anut
nukas ko pak paip mowon. Ko pakaimas omnokou pakan
roasiret erekapu osap eposek oin. Utianik, Melkisedek
nukas Apraham jekur rawaun ämän auruwon.
7 Ik rusapai äpu mom, ro enip jou näwäu oripas, ro enip
jou eteinak orip, jekur rawaun ämän auruwon. Keseria,
kiro ses opok, Melkisedek ko ro näwäu senes, Apraham ko
ro näwäu wa.
8 Anut kamuk raiäi roat ak osap 10 orip pakan karar
karar oi oi raiäis, meieäi. Utianik, Melkisedek ko Apraham
ipokupan osap owon, ko meiäu wa orip orip awau rawon.
Anut nukan ämänis ko meiewon äiäu wa.
9 Israel roasiret akas sintore ämän tainorianik, Liwai roat
akan osap 10 orip pakan karar karar oi aroin. Keseria,

Apraham nukas Melkisedek osap nurunuk, Liwai nukan
tupsiu ak erek akan osap ko nuroin. Kiro onokus ik ätär
mukowon Melkisedek ko ro näwäu senes, ak roat näunäu
wa.
10 Owon, Liwai akan askanai kiro Apraham. Liwai ko päu
wa opok Apraham nukas Melkisedek apu opok tararmara,
kon osap nuruwon.

Jisas ko Melkisedek senek, orip orip raiäu.

11 Meter sintore ämänis keser äiewon, Liwai nukan
tupsiu karar akas Anut kamuk rawaun roat saräiei. Utianik,
kiro roat akan saraus roasiret Anut nukan amuk opok
eposek sarein senek maro, kar Anut kamuk rawaun ro wa
kowo. Is kar ro ko Aron senek äiäu wa, ko Melkisedek senek.
12 Anut nukas kon kamuk rawaun ro awau sare mowon.
Kiro ron saraus roasiret Anut nukan amuk opok eposek
saräun itok. Kiro onokus Anut nukas meteran jou muriäin
sintore ämän oi kuremoi, awau mowon.
13 Ik Jisas mesin äiem, ko Liwai nukan tupsiu pakan
ro wa, kon tupsiu atap. Kon tupsiu pakan kar ro Anut
kamuk raiäu ro rawau wa. Kon tupsiu pakan kar ros opur
makeanik, Anut nurau wa.
14 Roasiret erekapu ak äpu iken Näwäu ko Juda* nukan
tupsiu pakan. Moses nukas kiro tupsiu pakan kar ro Anut
kamuk rawaun ro pe rau keser äienuk, wa roiäumun.

15 Rusapai is kiro ämän awaroita, äpu maiei. Anut nukas
kon kamuk raiäi roat atap atap sare maronuk, ak kon sarau
miäi. Kosar kon kamuk raiäu ro kar kon onok atap sare
mianik, ko ik nuka jou muraun sintore ämän awau mowon.
Kiro ro ko Melkisedek senek.
16 Meteran sintore ämänis äiewon, Anut kamuk rawaun
roat ak Liwai nukan tupsiu pakas pein. Kiro ro ko Liwai
nukan askanai wa. Ko awau rawaun sakau orip, okon, ko
Anut kamuk raiäu ro sarewon.
17 Ik äpu kiro Anut kamuk rawaun ro kon sarau wa
utai, owon Anut nukan ämänis keser äiewon, “Na nakasar
Anut kamuk rawaun ro, Melkisedek senek, atakan orip orip
rawam.” *Buk Song 110:4*

18 Keserianik, Anut nukas meter roasiret sintore ämän
arowon kiro erekapu oi kurewon, owon, kis roasiret
sarwarau wa.
19 Moses nukan sintore ämänis kar roasir Anut nukan
amuk opok eposek saräu wa, okon, rusapai, ik Anut nuka
tone auraun nukas kar apu eposek senes sare mukowon.
Ikes nuka jou muraun apu kiro awau sare mukowon, okon,
ik kon sarau murau. Keseria, ik kon onok eposek tainoraun
ko aurau.

20 Anut nukas Jisas ko kon kamuk rawaun ro erar sare
mau wa. Kos ko sare maurmara, ko paip sakau momara,
sare mowon. Kos Liwai Aron ori pak sakau ämän kesek
mau wa. Ko erar sintore ämän tainorianik, au kon kamuk
rawaun roat ori sare matowon.
21 Utianik, Anut nukas Jisas Krais kon kamuk rawaun ro
sare momara, paip sakau mowon. Karauk ämän mianik,
kiro paip sakau mowon. Keseria, kos äiewon, "Näwäu
nukas paip sakau momara, karauk ämän kiro paip opok
sakau mianik, keser äiewon, okon, kon ronkat ätäi wa
pirirai. Kos äiewon, 'Na nakasar Anut kamuk rawaun ro
atakan orip orip rawam.' " *Buk Song 110:4*
22 Keserianik, ik äpu kiro paip awau Jisas nukas erekapu
tainorwon, kiro eposek senes. Kiro paip awaus meten paip
erekapu itimoriäu.
23 Paip awau kiro eposek, kis meteran paip itimoriäu,
owon, meteran paip kiro Anut kamuk raiäi roat sosop raiäi.
Ak meiena, akan sarau kar ros miäu.
24 Utianik, Jisas ko wa meieäu, ko orip orip awau raiäu.
Kon sarau Anut kamuk raiäu ro, ko kiro wa utiäu.
25 Keserianik, Jisas nukas kon roasiret Anut siakup potau-
rna, kos imware potonuk, ak orip orip awau rawaiei. Nuka
nais orip orip awau raianik, kiro roasiret sarwaraun Anut
auriäu.
26 Jisas ko Anut kamuk rawaun ro näwäu senes, ko ik
eposek sareikeäu. Ko tuku senes, ko kar onok aru wa miäu.
Ko karauk roat onok aru miäi senek wa, ko ro atap. Ko
onok eposek senes tainoriäu. Keseria, Anut nukas ko omar
oik imäi tonowon rau.
27 Ko karauk Anut kamuk raiäi roat näunäu senek wa.
Omre orip orip ak amke akan onok aru jäkäi maraun akan
opur makeanik, Anut nuriäi. Ätäi roasiret akan onok aru
jäkäi maraun opur makeanik, Anut nuriäi. Utianik, Krais ko
kiro onok keserau wa. Ko kararpai nukasar nukan enipsau
Anut nurumara, am äpäs opok meiemoi, roasiret akan onok
aru erekapu jäkäi marowon. Kar ros kiro onok keseraun
senek itok wa.
28 Moses nukan sintore ämänis Anut kamuk raiäi roat
näunäu sare mareäin, utianik, kiro roat ak roasiret senek,
ak onok aru miäi. Anut nukan onok jekur wa tainoriäi.
Anut nukas Moses kiro sintore ämän nuruwon. Utianik,
om rumuk rai rai, Anut nukas paip sakau mianik, ätäi kon
Mokoi ko kamuk rawaun ro näwäu senes sare mowon. Ko
kiro onok keserwon, owon, kon Mokoi Jisas ko ro tuku
senes, kon kar onok wa utiäu. Ko kon onok erekapu orip
orip tainoriäu. Karauk usu sakau senes ko opok peäu, ko
kon ämän erekapu tainorianik, wa utiäu.

8

Jisas ko iken kamuk rawaun ro näwäu senes.

1 Okoro ämän kon onok kesek, Anut nukas Jisas ik
sareikaun ko iken kamuk rawaun ro näwäu senes sare
mowon. Ko omar oik raumoi, Anut nukan ipou näu kaima
tanemara, osap erekapu kamware rau. Kon sakau kiro Anut
nukan sakau senek.
2 Ko Anut jou muraun Anut nukan epar owa sarau mora.
Kiro ou roat akas ate mau wa, kiro Anut Näwäu nukasar
mowon. Rusapai, Jisas ik sareikaun, kiro opok sarau mora.
3 Anut kamuk raiäi roat näunäu Anut nukas sare
marowon ak erekapu akan sarau kesek, opur makeanik,
Anut nuriäi. Kiro onokun, Jisas nais ko kar osap oianik,
Anut nuruwon. Kiro osap nuruwon, kiro nukasar, kon
enipsau Anut nurianik, iken onok aru pakan kau mukowon.
4 Rusapai, Jisas okoro omnokou opok rau maro, ko Anut
kamuk rawaun ro wa rawo. Is kiro ämän awarom, owon,
Anut kamuk raiäi roat ak äiäk rai, ak Moses nukan sintore
ämän tainorianik, opur makeanik, Anut nuriäi. Ak Liwai
nukan tupsiu. Kiro onokun, Jisas ko Anut nukan sarau omar
oik mora, ko omnokou opok sarau mau wa.
5 Omnokou opok, Anut kamuk raiäi roat ak owa sarau
muriäi, kiro ou omar oikan sarau morai ou nukan totok.
Moses ko Anut osap nuraun ou maurnuk, Anut nukas
auruwon, “Na kiro ou erar wa mau. Na kiro ou mauria,
is amke owo osap Sainai omtapau opok ätär musomin, kiro
osap erekapu ate mam.” *Kisim Bek 25:40*
6 Utianik, rusapai, Anut nukas iken kamuk rawaun ro Jisas
Krais sare mowon, kon sarau näwäu senes. Anut kamuk
raiäi roat okoro omnokou opok raianik, akan sarau miäi
akan sarau näwäu wa, kiro eteinak. Kiro onok senek, Jisas
nukas paip awau Anut pakan oi kowon kiro näwäu senes.
Meten paip kiro näwäu wa. Paip awau ik osap eposek senes
ikaun äiewon, kis meten paip nukan osap itimoriäu.
7 Amke Anut nukas paip mowon roasiret akas kon sintore
ämän tainorianik, kon amuk opok eposek sarein maro, ko
kar paip awau rusapai wa mowo. Ak eposek saräun senek
itok wa, okon, ko paip awau mowon.
8 Utianik, Anut ko kon roasiret apwarwon, ak kon ämän
wa tainoriäin, ak onok aru senes miäin. Keseria, Näwäu
nukas äiewon, “Tawa is kar paip awau mam. Is kiro paip
Juda Israel roasiret ak pak erek maram.
9 Is akan askanai pak amke paip momin senek wa
tainoram. Kiro roasiret isakasar Ijip omsau pakan imware
koimin. Utianik, ak isan sintore ämän tainorau wa, okon, is
ak sumkäinewaromin. Is, Näwäus, kiro ämän awarom.

10 Utianik, is ätäi keser äiem, okoro paip is tawa Israel
roasiret pak maram, isakasar akan ronkat piririanik, isan
sintore ämän akan ronkat opok mam. Isakasar akan woiaka
uru isan ämän jer we moita, ak is karar jou muraiei. Is akan
eit senes rawam, ak isan roasiret senes rawaiei.
11 Roasiret akas akan tupsiu ra, akan jaunakat ra, Näwäu
äpu maun ämän wa tamaraiei. Owon, kiro ses opok,
roasiret enmaka jou näwäu orip pak, roasiret enmaka jou
wäpik pak, ak erekapu is äpu muraiei.
12 Is akanun woiti mia, akas onok aru akan jaunakat
opok miäi erekapu jäkäi maram. Is ätäi akan onok aru wa
ronkatäm.” *Jeremaia 32:31-34*
13 Anut nukas rusapaian paip ‘kiro awau’ äiewon. Amke-
wan paip ‘kiro mustäi’ äiewon. Keserianik, owo osap
mustäi rau, kiro erekapu ämäiäi.

9

Meter Anut kamuk raiäin roat akas opur karian oianik,
Anut jou muriäin.

1 Is rurisa kar ämän awaram. Anut nukas paip awau
monuk, Jisas Krais ko ik mesin Anut nukan sarau omar oik
mora. Anut ko meter paip kon roasiret pak momara, ak
sintore ämän ko jou muraun arowon. Ak omnokoupaian
tup ou mianik, ko jou muriäin.
2 Kiro tup oun onoktapau is ak awaram. Kiro ou waru
oiror, kar waru amke rawon, kar ruris rawon. Amke waru
rawon kiro waru asu*. Kiro uru lam pak, bret asu Anut
nuraun patan opok moin rawon.
3 Kar waru ruris rawon, kiro waru asu senes* äiäi. Kiro
ou waru uru Anut raiäu. Kiro ou waru oirori kamuk opok,
omjo sakau äsäi mona, ou waru asu senes apu sor moin
rawon.
4 Kiro omjo rawon siakup Anut osap nuriäi patan gol
nukas ate moin rawon. Kiro opok Anut kamuk raiäin roat
akas Anut aurianik, kar osap sou eposek orip makona, sou
peäwon. Waru asu senes uru bokis* karar gol nukas ate
moin rawon. Kiro bokis Anut nukas paip kon roasiret pak
mowon ätär marowon. Kiro bokis uru, bret enip mana* ko
maro gol uru moin pak, Aron nukan naruauk tu pewon pak,
aiauk oiroror Anut nukas sintore ämän 10 orip jer wewon
pak erek rain.
5 Kiro bokis oik opok sarau eitek totok oirori rairin. Awas
Anut okoro opok rau rai ätär mare rairin. Awan saiawas
kiro bokis äpitu kotomar rairin. Kiro bokis äpitu kon enip
‘Anut nukas roasiret mesin wouti momara, akan onok aru

jäkäi mareäu.’ Utianik, is kiro mesin ämän onoktapau ekep
wa awaram.
6 Kiro tup owa, osap keser moin rawon.
Anut kamuk raiäi roat ak omre orip orip roasiret sarwa-
raun kiro ou waru amke rau opok tone, Anut nukan sarau
miäi.
7 Utianik, Anut kamuk raiäwon ro näwäu senes kos karar
woisan karar karar omre karar opok, ou waru asu senes uru
toneäu. Ko erar wa toneäu, opur karian oia, epar toneäu.
Ko kiro opur karian oumara, nukan onok aru pak, roasiret
jekur wa ronkateanik, karauk onok aru erar keseriäi pak
jäkäiäun mesin Anut nuriäu.
8 Kiro tup ou omnokou opok raunuk, akan sintore ämän
tainorianik, Anut raiäu ou waru asu senes uru orip orip wa
toneäi. Kiro tup ou omnokou opok rawon ses, Anut nukan
Osou Näus ak ou waru amke rawon karar Anut jou murau
tonaun ik ätär mukiäu. Kiro ses opok, ak kiro opok karar
Anut jou muriäin. Ou waru asu senes im utuo rawon. Kiro
uru roasiret Anut siakup tonau senek wa.
9 Kiro ak akan onok aru jäkäiäun rai opur we makeanik,
Anut nuruna, kos akan onok aru jäkäiäu. Kiro onokus
roasiret ak Anut jou muriäi kis akan woiaka näu wa sareäu.
Meteran onok kiro rusapaian totok.
10 Roasiret ak sintore ämän tainorianik, akan osap ra,
opur we makeanik, Anut nuriäi, kis ak Anut nukan amuk
opok eposek saräun itok wa, owon, akan sintore ämänis ak
o jaun, an jaun, an jowaun onok owo senek ätär mareäwon.
Ak enmaksaun sintore ämän tainor potona potona, Anut
nukas nukan enip jou muraun onok awau ätär marowon.

Krais nukasar nukan karian oumara, Anut rawa tonowon.

11 Utianik, kiro ses opok, Krais ko Anut kamuk raiäu ro
näwäu senes kowon. Kos osap eposek Anut nukas ik ikaun
äiewon erekapu oi ikiäu. Kos tup ou eposek omar oik rau
opok, ik mesin sarau miäu. Kiro tup ou kar ros ate mau
wa. Kiro okoro omnokou opok rawau wa. Kiro tup ous
omnokoupaian tup ou itimoriäu.
12 Okoro omnokou opok, Anut kamuk raiäu ro näwäu
senes kos bulmakau ra meme ra akan karian oumoi, Anut
nuraun ou waru asu senes uru toneäu. Utianik, Krais ko
kiro onok keserau wa, ko Anut rawa omar oik kararpai
tonomoi, nukan karian oumara, Anut nuruwon. Owon,
kiro onok pakas kon karianas iken onok aru kau mukowon.
Kesernuk, Anut nukas iken onok aru pakan ätäi imäikonuk,
ik orip orip ko pak rawam.
13 Jisas ko meiemara, iken onok aru erekapu kararpai
kau mukowon. Meter roasiret ak amkewan sintore ämän

tainorianik, ak karauk onok atap atap miäi. Kiro onok kesek; roasiret meiena, op isuk ra ateai, kis ak Anut nukan amukup ukun kurwareäu. Ak kiro onok keserna, Anut kamuk raiäu ro ko bulmakau nak wemoi, makeanik, kon aitap oumara, opur karian pak keputirianik, kiro roat opok uris kurwareäu. Kesernuk, kiro roat ak Anut nukan amuk opok kiro roat akan enmaksau ätäi eposek sareäi.

14 Rusapai, Krais nukan karianas kiro onok erekapu itimormara, ik sareikowon. Anut nukan Osou Näu orip orip raiäu. Kos Jisas pak raianik, sakau nuruwon. Kesernuk, Jisas ko nukasar kon enipsau Anut nuruwon. Ko kar onok aru mau wa, ko ro tuku eposek senes raumara, meiewon. Kos iken onok aru pakan erekapu kau mukowon, okon, ik Anut nukan amuk opok ätäi eposek sare raum. Ik enmaksaun sintore ämän tainorta rai, kis ik wa sareikai, ik meiäm. Rusapai, ik onok aru mam Anut nukas ik aru mukai rai wa iminäu. Jisas ko kiro onok ik mesin keserwon, okon, ik kon enip jou murianik, Anut orip orip awau raiäu nukan sarau murau.

15 Owon, Krais nuka kon karianas paip awau momara, Anut nukas ik ätäi nuka pak eposek rawaun imäikowon. Paip amke rawon opok roasiret onok aru miäin. Anut nukas Krais äsimornuk, ko koi akan onok aru pakan imwaraun meiewon. Keseria, owo osap Anut nukas ik owaun sare mukowon karauk meteran paip marowon roasiret nukasar sare marowon ak nais erek kiro osap owaiei. Owon, Krais nukas kon karianas akan onok aru nais kau marowon. Ko kiro onok kesernuk, ak Anut nukas sare marowon ko pak orip orip awau rawaiei.

16 Krais ko meieanik, paip awau mowon ämän kiro kon onok kesek; kar ro ko meiäuria, kon osap kon mokois owai rai äiäu. Kiro mokois ko kurte kiro osap wa owai. Kon momok meienuk, epar osap erekapu owai.

17 Kar ros kon mokoi pak paip miäu. Ko awau raunuk, kiro paip sakau wäpik. Utianik, kiro paip mowon ro meienuk, kiro epar mokois osap erekapu owai.

18 Kiro onok senek, Anut nukas amke kon roasiret pak paip mowon. Kar opur meienuk, Anut nukan paip mowon kiro epar senes pewon.

19 Amke Moses nukas roasiret erekapu Anut nukan sintore ämän pak paip ämän pak awarowon. Keseria, ko bulmakau nak pak meme pakan karian pak oumara, an pak keputirianik, kar tomkou sipsip urik kis toutomoi, pen osou opok moin oumara, kiro kar am iporu opok pararar mowon. Kiro am iporu an karian opok mianik, kiro am iporu tomkou

osou oripas sintore ämän buk pak roasiret opiakap pak erek
uris kurwarowon.
20 Keserianik, Moses nukas awarowon, “Okoro opur
karianas paip eposek mou. Kiro paip Anut nukas ak jekur
tainoraun sakau ämän awarowon.” *Kisim Bek 24:8*
21 Kiro karar onok Moses nukas opur karian oumara, ser
ou opok uris kurewon. Ko ätäi kiro opur karian oumara,
Anut jou muraun osap ser owa rau, kiro opok nais uris
kurewon.
22 Anut nukan sintore ämänis keser äiewon, opur kari-
anas osap erekapu ätäi eposek saräiei. Anut nukas iken
onok aru erar wa jäkäi mukai. Karianas kiro epar iken onok
aru jäkäi mukai.

Krais nukasar meiemara, iken onok aru jäkäi mukowon.

23 Anut nukan amuk opok osap eposek saräun ak opur
karianas uris kureäi, kiro omar oikan totok. Utianik, opur
karianas osap omnokou opok eposek saräun itok, osap omar
oik rau opur karianas eposek saräun itok wa. Kar karian
eposekus epar omar oikan osap eposek sarewon.
24 Krais ko tup owa tonowon. Utianik, ko tup ou roat
akas ate moin owa tonau wa. Kiro tup ou omnokou opok
rau, kiro omar oikan tup ou nukan totok. Krais ko omar
oik tonowon. Rusapai ko omar oik Anut pak raumoi, ik
sareikaun mesin Anut aurura.
25 Anut kamuk raiäu ro näwäu senes woisan karar
karar opok ou waru asu senes opok toneäu. Ko kiro
opok tonauria, opur karian Anut jou muraun oiar toneäu.
Utianik, ko Krais keserwon senek nukan karian oumara,
tone, Anut nurau wa. Krais ko omar oik tonaun ko Anut
kamuk raiäi roat näunäu akas keseriäi senek keserau wa,
ko nukan karian kararpai Anut nurumara, tonowon.
26 Krais ko ätäi ätäi okoro omnokou ate mowon ses
koi rusapai, kon enipsau Anut nuruwon maro, ko tätäi
sosop senes oi rawo. Utianik, kon enipsau kararpai Anut
nuruwon. Okoro omnokou wasaräun ses siakupai, Krais ko
pemara, kararpai meiewon, okon, Anut nukas iken onok aru
erekapu jäkäi mukowon.
27 Ko keserwon senek roasiret nais kararpai meiäiei. Ak
meiena, tawa Anut nukas ak wasarewarai.
28 Krais ko kararpai meiemara, kon karianas roasiret akan
onok aru pakan imwarowon. Ko ätäi kowai, roasiret akan
onok aru jäkäi maraun wa kowai. Utianik, inok roasiret
ko mesin akan woiaka epar mianik, ko kume rai, kos ak
imwaraun kowai.

10

Krais kararpai meiemara, kon karianas roasiret onok aru pakan erekapu imwarowon.

1 Juda akan sintore ämänis ik onok aru pakan wa imäikai.
Kiro sintore ämän osap eposek tawa päi kon totok. Sintore
ämänis roasiret ak woisan karar karar opok opur makeanik,
Anut jou muraun rai awarowon. Roasiret ak kiro sintore
ämän tainoriäi. Utianik, kis roasiret akan onok aru pakan
imwareäu wa, okon, ak Anut nukan amuk opok eposek
saräu wa.
2-3 Sintore ämänis roasiret eposek sarein maro, ak opur
makeanik, ätäi ätäi Anut wa nuruwoi. Kiro onok erekapu
utomoi, akan ronkat ak Anut nukan amukup ämän wäpik
raianik, eposek saräun itok. Utianik, sintore ämänis ak
sarwarau wa, okon, ak woisan karar karar opok, akan onok
aru mesin ronkateanik, opur makomoi, Anut nuriäi.
4 Owon, bulmakau meme pak awan karianas roasiret
akan onok aru wa jäkäi mareäu.
5 Kiro onokun, Krais ko okoro omnokou opok kowauri,
ko Anut keser auruwon, " 'Na opur karian pak karauk osap
pak ak isiäi kiro utiäum. Utianik, na isan enimsau na isaun
sare muromon owam.'
6 Roasiret akas nan enmat jou musaun opur wemoi, nan
patan opok mianik, erekapu makeäi na kiro utiäum. Ak
opur makeanik, akan onok aru jäkäi maraun, na kiro onok
nais utom.
7 Keserianik, isas na aisomin, 'O Anut, is koim. Nas is
owosäun airomon, is ki koim. Meter ak is keseraun nan
buk opok jer wein.' " *Buk Song 40:6-8*
8 Amke Krais nukas keser äiewon, "Anut na opur karian
pak karauk osap pak ak na isiäi kiro utiäum. Roasiret akas
opur wemoi, erekapu makeanik, nan patan opok momana,
akan onok aru jäkäi maraun na kiro onok nais utom. Nan
sintore ämänisar kiro onok keseraun awarowon roasiret ak
kiro onok keseriäi."
9 Keseria, Krais nukas Anut auruwon, "Is koim. Nas is
owosäun airomon, is ki koim." Keseria, roasiret akas opur
wemoi, makeäi, Anut ko kiro onok erekapu utomara, kar
onok awau sare mowon.
10 Anut nukas ik erekapu eposek saräun ronkatewon.
Keseria, Jisas Krais ko ik mesin meiemara, kon enipsaus
iken onok aru pakan imäikowon. Ko kararpai meiemara,
Anut nukan amuk opok roasiret eposek saräun keserwon.
11 Anut kamuk raiäi roat ak omre orip orip Anut nukan
patan siakup tai raianik, opur ra, osap ra Anut nuriäi. Ak
karauk osap wa nuriäi. Nuriäin osap kir nuriäi. Utianik,

opur makeanik, Anut nuriäi kis akan onok aru wa jäkäi
mareäu.
12 Utianik, Krais ko meiemara, kon enipsau kararpai Anut
nuruwon, kis roasir erekapu akan onok aru jäkäi marowon.
Keserianik, ko Anut nukan ipou näu kaima tane rau.
13 Rusapai Anut nukas kon iwäi jaukut itimwaronuk, kos
kiro roat erekapu kon ipokup monuk, ak kon inkaruru
rawaun, ko kume rau.
14 Kon enipsau kararpai Anut nuruwon kis kon roasiret
Anut nukan amuk opok eposek sareanik, orip orip rawaun
sarwarowon.
15 Anut nukan Osou Näus nais kiro ämän aikowon. Amke
ko keser äiewon,
16 "Okoro paip is tawa isan roasiret pak mam, kiro kesek,
is akan woiaka uru isan sintore ämän mam. Is akan ronkat
opok isan sintore ämän jer we mam. Is, Näwäu, isakas kiro
ämän keser äiem." *Jeremaia 31:33*
17 Anut nukas ätäi äiewon, "Is roasiret akan onok aru jäkäi
maromin, okon, ak meter sintore ämän wa tainoriäin pak,
ak onok aru miäin pak, is kiro mesin ätäi wa ronkatäm."
Jeremaia 32:34
18 Anut nukas roasiret akan onok aru erekapu jäkäi
marowon, okon, roasiret ak akan onok aru jäkäiäun ätäi
opur makeanik, Anut wa nuraiei.

Iken woiok Anut mesin epar mianik, konun karar ronkatäu.

19 Jisas am äpäs opok meiemara, kon karianas iken onok
aru erekapu jäkäiewon. Keseria, ko iken kamuk raiäu ro
näwäu senes rau, okon, ik rusapai Anut aurianik, ko rawa
ik apu awau opokas säpkäri tonaun wa iminäu.
20 Kiro omjo tup owa rawon, kiro Jisas nukan enipsaun
totok. Jisas meienuk, kiro omjo oikas kiräi noptowon. Kiro
Anut rawa tonaun apu, kiro awau. Ik kiro apu pakas
tainorianik, awau orip orip rawam.
21 Iken kamuk raiäu ro näwäu senes, ko Anut nukan
roasiret kamware rau.
22 Keseria, ik Anut rawa tonau. Iken woiok Anut mesin
epar momun, okon, ik äpu kon amuk opok ik eposek raum.
Ronkat oiror wa owau. Ik iken onok aru pakan woiok
pirirta, Jisas nukas kon karianas ik uris kureikianik, iken
woiok uru onok aru rawon, ätäi eposek sare mowon. Kiro
onok ik an eposek opok an joiäum senek.
23 Ik iken woiok Anut mesin epar momun, kiro sakaurar
ate rawau. Anut nukas owo osap ikaun aikowon, ik päurar
kume rauta, ko ikai.

Ik iken jaunokot sarwarau.

24 Ik iken jaunokot mesin woiokos meieanik, ika ika
sarsaratäun onok ätär muratäumoi, sarau eposek mau.
Iken jaunokot akas iken onok aparianik, ak nais keseriar
keseraiei.
25 Ik Anut nukan roasiret ika ika tururaun onok kiro wa
utau. Karauk roasiret ak wa tururiäi senek ik akan onok wa
tainorau. Iken woiok Anut mesin epar momun sakau ataun
sarsaratäu. Owon, ik äpu kiro onok keserta keserta, Näwäu
nukan roasiret wasarewaraun omre kowai.

Ik Krais wa sumkäinäu.

26 Ik Anut nukan epar ämän äpu mianik, ko mesin woiok
epar momun, ätäi piririanik, onok aru sosop momoi, ik ätäi
kar osap oianik, iken onok aru jäkäiäun Anut nuraun senek
itok wa.
27 Ik kiro onok keseria rai, ik Anut mesin näwäu iminäu.
Kos ik erekapu wasareikonuk, ik ep näwäu jerera opok
kureikaun kume rawam. Kiro epis Anut nukan iwäi jaukut
erekapu jerwarai.
28 Meter Moses nukas roasiret Anut nukan sintore ämän
jekur tainoraun awarowon. Inok ro ko kiro sintore ämän
tainorau wa, ko onok aru monuk, ro oirori ra 3 orip ra akas
ko onok aru mowon aparmoi, ak ämän wasarewareäu ro
aurna, kos kiro ro wasare murianik, kon onok aru mowon
aparnuk rai, roasiret ak ko mesin wa woiakati mai. Akas ko
wena, meiäu.
29 Rusapai inok ro ko Anut nukan Mokoi aru senes äiemoi,
sumkäinai, akan ronkat ko nais ak owosäiei? Epar senes,
kiro ro Anut nukas ko usu näwäu senes nurai. Io, ko
usu näwäu owai, owon, ko paip mesin jekur ronkatäu wa.
Ko "Jisas ko isanun meienuk, is Anut nukan amukup ätäi
eposek saräm," ko keser ronkatäu wa. Ko Jisas nukan
karian osap erar rai äiäu. Anut nukan Osou Näus ik
sareikeanik, kon osap eposek erar ikiäu. Utianik, kiro ros
Osou Näu jeimareäu.
30 Ik äpu meter Anut nukas keser äiewon, Näwäu nukas
keser äiäu, "Isakasar kiro roat akan onok aru moin, ätäi aru
maram. Kar ros ak opok onok aru marai, isakasar ätäi kon
onok aru nuram." *Lo 32:35*
Anut nukas ätäiar äiewon, "Is Näwäu, isakasar isan
roasiret wasarewaram." *Lo 32:36*
31 Anut awau raiäu, kos kiro ro onok aru mowon sakau
atonuk, ko näwäu iminäi.

Ak akan woiaka Anut mesin epar moin kiro wa utau.

32 Ak Anut nukan ämän amke roianik, tainorin ätäi kiro
ronkatäiei. Ak karauk roat akas usu sosop aromoi, aru
mareäin. Utianik, ak kiro usu oianik, akan woiaka Anut
mesin epar moin, kiro wa utau sakau me rawe.

33 Karauk ses, kiro roat akas roasiret sosop amiakap
jeimwareanik, aru mareäin. Karauk ses, karauk roasiret
akan usu oiäi senek ouna, akas kiro roasiret sarwareäin.
34 Akan woiaka epar moin jaunakat karapus owa rauna,
akas kiro roasiret akan usu ämäianik, sarwareäin. Ak Anut
nukan roasiret raianik, karauk roat akas akan osap erekapu
päu ouna, ak kiro osap mesin woiaka aru wa miäin. Akan
woiaka erer orip raiäin. Akan woiaka erer orip raiäin,
owon, ak äpu tawa akan osap eposek senes orip orip rau
kiro owaiei.
35 Kesermoi, ak meter akan woiaka Anut mesin epar moin
kiro wa utau. Akan woiaka Anut mesin epar moin keseriar
me rauna rai, Anut nukas tawa kon osap eposek arai.
36 Ak woiaka Anut mesin epar me rain, kiro wa utau,
sakau me rawe. Keseriar, ak Anut nukan ronkat taino-
raiei. Ak kiro onok keserna, Anut nukas owo osap araun
awarowon, ko kiro osap erekapu arai.
37 Anut nukan ämänis keser äiewon. “Om ses rumuk wa
opokar, kiro ro ko meter kowaun äiewon, ko kurte kowai,
ko ekep wa rawai.
38 Inok roasir ko isan amiap eposek raiäu, isas ko
isanaram mesin kon wou epar miäu, orip orip awau rawai.
Utianik, inok roasir ko ätäi piririanik, kon wou epar mowon
kiro utai, is kiro roasir mesin isan woi wa ererai.” *Habakuk
2:3-4*
39 Kiro roasiret akan woiaka epar moin utoin, okon, ak
Anut siakup wa rawaiei. Utianik, ik ak senek wa, ik akan
onok wa tainoriäum. Wa! Ik, Anut nukan roasiret, iken
woiok epar momun, okon, ik ko pak orip orip awau rawam.

11

Woiok epar maun onok.

1 Woiok epar maun onok kiro kesek. Anut nukas owo
osap owaun aikowon ik kiro osap owaun kume raum kiro
epar ik tawa owam. Ik kiro osap iken amiokos aparau wa,
utianik, ik äpu kiro osap epar owam.
2 Meten roasiret ak akan woiaka epar miäin, okon,
Anut nukan wou ak mesin erermara, kiro roasiret eposek
äiewon.
3 Ik äpu Anut nukasar omar omnokou pak nukan
ämänisar ate mowon. Ik kiro mesin iken woiok epar
momun. Kesermoi, ik äpu, osap erekapu ik rusa apariäum,
kiro osap Anut nukas osap roasiret akas aparau senek wa
oianik, ate mowon.

Abel, Enok, Noa ak Anut mesin woiaka epar moin.

4 Abel ko Anut mesin kon wou epar mowon, okon, ko opur
makeanik, Anut nuruwon. Anut nukas kiro onok aparianik,
ko mesin wou ererwon. Kain ko nais osap Anut nuruwon,
utianik, ko mesin wou ererau wa. Abel kon wou epar
mowon, okon, kos kon osap nurunuk, Anut nukas ko ro
eposek auruwon. Abel ko meiewon, utianik, kon wou epar
mowon ämän rusapai aikorai.

5 Enok* nais kon wou epar mowon, okon, Anut nukas
ko meiäu wa, awau enipsau orip imäiewon. Roasiret
ak itanein, itanein, ko aparau wa, owon, Anut nukas
imäumara, tonowon. Anut nukan ämänis keser äiewon,
"Enok ko Anut nukas imäiäu wa opok, ko Anut nukan onok
erekapu tainornuk, Anut ko kon onok aparianik, ko mesin
kon wou ererwon."
6 Kar ro ko kon wou Anut mesin epar mau wa, ko Anut
nukan ronkat tainorau senek wa. Anut ko mesin wou wa
ererai. Inok ro ko Anut siakup tonaun, ko Anut rau mesin
kon wou epar mai. Ro Anut aparaun sarau sakau miäu,
Anut nukas kiro ro eposek isanaraun wou epar mai.

7 Noa nais kon wou epar mowon, okon, Anut nukas
Noa auruwon, "Is an näwäu okoro omnokou opok surita,
koianik, roasiret onok aru miäin erekapu anas oware jai.
Roasiret kiro onok meter aparau wa." Noa ko Anut nukan
ämän roianik, kon wou epar mowon, okon, ko Anut nukan
ämän tainorianik, kon tupsiu pak eposek rawaun ous ate
mowon. Ko keseria, karauk roasiret akan onok aru amop
ätär marowon. Noa kon wou epar mowon, okon, Anut
nukas ko ro eposek äiewon.

Apraham Anut mesin wou epar mowon.

8 Apraham nais kon wou epar mowon, okon, Anut nukas
Apraham auruwon, "Na nan mena utoinam, kar om isam
owaun man." Kiro om owaun Anut nukas sare muruwon.
Ko kon wou epar mowon, okon, ko Anut nukan ämän
tainormara, nukan mena ute manowon. Ko kiro mena äpu
wa, ko erar sepuk potowon.
9 Kon wou epar mowon, okon, ko Anut nukas kiro
omnokou owaun auruwon ko pote kiro omnokou oumara,
kar menan ro senek rawon. Ko ninaun ser ou mianik,
rawon. Aisak Jekop ori au nais ser ou momasa, rairin.
Meter Anut nukas au nais om ataun äiewon.
10 Apraham ko wou erer orip ser owa rawon, owon, Anut
nukas kar näu mena ou sosop orip sare monuk, ko kiro
opok orip orip eposek rawaun kume rawon. Anut nukas
kon ronkat pakas kiro näu mena orip orip sakau rawaun
ate mowon.

11 Apraham, ko koiam senes ko mokoi mau senek wa. Sara
nais ko emas asir ko mokoi owau senek wa. Apraham kon
wou epar mowon, okon, Anut nukas sakau nurunuk, ko
mokoi mowon. Ko äpu meter Anut nukas paip muruwon,
kiro epar päi.
12 Kiro ro Apraham ko koiam senes, ko meiäuruwon,
utianik, ko pakas roasiret sosop omar oikan pai senek
sarein. Kiro roasiret sosop sosop senes upinan uskakar
senek. Kar ros ninaräun senek itok wa.
13 Kiro roat ak akan woiaka epar me rainus, meiein. Anut
nukas owo osap owaun paip marowon ak kiro osap owau
wa. Ak erarar meiein. Ak äpu, kiro osap tawa päi ak
owaiei, kesermoi, akan woiaka näu sarewon. Ak roasiret
keser awaroin, "Okoro omnokou kiro iken wa, ik kar menan
roat senek erar koi raum. Iken omnokou senes Anut nukas
ikaun paip mowon kiro rau."
14 Roasiret ak kesek ämän arena rai, ik äpu kiro roasiret
ak kar epar mena owaun rai ronkate raiäi, ak tawa kiro
owaiei.
15 Kiro roasiret ak akan mena ute koin mesin ronkatein
maro, ätäi potaun itok.
16 Utianik, kiro roat ak mena eposek owaun ronkateäin,
kiro mena omar oik rau. Keserianik, ak Anut "Na iken Eit."
aurna rai, Anut nukas kiro mesin oiok wa nai. Kos kiro roat
akan näu mena eposek orip orip rawaun sare marowon rau.
17-18 Anut nukas Apraham auruwon, "Is na pak paip keser
mom, nan tupsiu sosop senes päiei. Kiro tupsiu Aisak pakas
päiei." *Stat 21:12*
Apraham kon wou epar mowon. Kesernuk, Anut nukas
Apraham nukan wou epar mowon ate aparaun rai auru-
won, "Na nan mokoi Aisak weinam, is iram." Keser aurnuk,
Apraham nukas Aisak kon mokoi karartapau Anut nuraun
wäurwon. Apraham kon wou epar mowon, okon, ko kiro
onok keserwon.
19 Apraham nukas Aisak wäurnuk, meiäuruwon, kon
ronkat Anut nukas roasiret meiäi ätäi sirware maun itok.
Keseria, Aisak meiäurnuk, Anut nukas ko siräi mianik, ätäi
Apraham nuruwon senek.

Aisak, Jekop, Josep ak Anut mesin woiaka epar moin.

20 Aisak nais kon wou epar mowon, okon, kos Jekop Iso
ori au tawa jekur rawaun mesin Anut auruwon.
21 Jekop nais kon wou epar mowon, okon, kos
meiäurimara, kon naruauk teiermara, Josep nukan mokoit
ori au jekur rawaun mesin Anut aurmara, ko jou murianik,
meiewon.
22 Josep nais kon wou epar mowon, okon, ko
meiäurimara, ko äpu tawa Anut nukas Israel roasiret

Ijip omsau pakas imware kowai, okon, Israel roasiret awarowon, “Ak Ijip omsau ute manaiei opok, isan isuk oumoi, ätäi erapok om oia, kiro opok up kuräiei.”

Moses Anut mesin wou epar mowon.

23 Moses nukan momok anak ori nais awan woiawa epar moirin, okon, kon anakus an jounuk, au keir 3 orip ko ämäi mosa, rawon. Au ko apariri n ko mokoi eposek senes. King-Pero nukas Israel roasiret keser awarowon, “Akan asiret mokoi an jouna, kiro mokoit akwarona, meiäiei.” Au kon ämän iminäu wa.

24 Moses nais kon wou epar mowon, okon, ko urek nemara, ro näwäu sarewon. Roasiret akas ko King-Pero nukan asinakun mokoi äiena, ko kiro ämän rowau utiäwon.

25 Ko omnokoupaian onok tainormoi, kon wou ereraun onok aru mianik, ronkat owau wa. Kiro omnokoupaian onok tainorai, kurte wasaräi. Keserianik, Moses ko Anut nukan roasiret pak usu owaun ronkatewon.

26 Moses ko keser ronkatewon, “Is Ijip omsau pakan aiauk pak osap sosop oumoi, rapor rawau utom. Is Anut nukas kiro Krais tawa kowai äiewon, nukan enip pakas usu owam, kiro itok, tawa kos osap eposek irai.”

27 Moses kon wou epar mowon, okon, ko Ijip omsau ute manowon opok, Ijip omsau kamwareäu ro Pero kasak peäu ko kiro iminäu wa. Roasiret ak Anut aparau senek wa. Utianik, Moses ko Anut aparwon senek, kon wou epar mowon sakau atowon.

28 Moses kon wou epar mowon, okon, ko Israel roasiret awaronuk, ak sipsip nak weanik, kon karian oumana, am iporu kiro karian opok momoi, akan ou rorok opok kiotor potoin. Ak kiro onok keserna, Anut nukan sarau eitek koumoi, akan ou rorok opok kiro opur karian aparianik, Israel roasiret akan urek mokoit wa akwaraiei, ak eposek rawaiei.

Israel roasiret sosop akan woiaka epar moin.

29 Israel roasiret akan woiaka epar moin, okon, ak Mas An Osou kurein. Kiro opok an wäpik, omnokou sakau emu rawon senek tai potoin. Ijip akan marai roat ak kiro an kureanik, kamuk nona, kiro anas ätäi suwor pemara, erekapu oware jewon.

30 Israel roasiret akan woiaka epar moin, okon, ak omre 7 orip Jeriko näu mena porim kair arina, Anut nukas kiro porim uräiewon.

31 Jeriko menan sapum asir Rehab ko kon wou epar mowon, okon, ko Israel akan päu aparaun roat kon jaukut senek kon owa imware tonomoi, o aromara, jekur

kamwarowon. Karauk Jeriko roasiret ak Anut nukan ämän tainorau wa, ak erekapu meiein, ko meiäu wa.

32 Is kar ämän awaraurim, utianik, Gidion*, Barak*, Samson*, Jepta*, Devit, Samuel* pak Anut nukan ämän roianik, areai roat akan ämän wa awaram. Owon, is akan ämän awaram, omre rumuk sosop manai.

33 Kiro roat akan woiaka epar moin, okon, ak omsau erekapu pote, weräianik, akasar kiro pakan marai roat erekapu itimwaroin. Karauk roat akas roasiret jekur kamwarona, kiro roasiret ak akan jaunakat pak onok aru wa muratäiäi. Anut nukasar owo onok ak sarwaraun awarowon siar ko kiro onok kiro roat opok keserwon. Karauk roasiret akas opur laion akan oiaksau pene maroin.

34 Karauk akan iwäi jaunakat akas ep näwäu kararna, akas kiro ep jereäu koserin. Karauk roat akan iwäi jaunokot akas ak siräp rumukäus akwaraun urkaswariäi. Roasiret ak sakau wäpik akan woiaka epar moin, okon, Anut nukas sakau arowon. Kesernuk, ak marai roat sakau senes sareanik, akan iwäi jaunakat kar omsau pakan erekapu itimwaroin.

35 Karauk asiret akan woiaka epar moin, okon, akan roat ak meiein, Anut nukas ak ätäi siräiware mowon. Kiro roat ak ätäi akan asiret siarakap poteäin.

Karauk roasiret ak Anut nukan onok tainorna rai, akan iwäi jaunakat akas karapus owa pote mareanik, awareäin, “Ak Anut nukan onok ätäi wa tainorna rai, ik ak wa akwarota, meiäiei.” Ak kiro ämän rowau wa, owon akan ronkat kesek, ak Anut nukan onok tainorna, akan iwäi jaunakat akas akwarona, meiäiei, ak tawa ätäi siräumoi, awau orip orip eposek rawaiei.

36 Karauk roasiret ak mänkäsiwareäin, karauk ak jeje ämän awareäin, karauk akan ipiaka muris sisikäianik, karapus owa mareäin.

37 Karauk ak karapus owa mareanik, aiaukus akwariain, Karauk so nukas kamukasar patir kurwareain. Karauk ak siräpis akwarona, meieäin. Karauk roasiret ak omjo wäpik, okon, ak sipsip, meme kerau oianik, takeäin. Ak saruku roasiret senek poteäin. Karauk roat akas kiro roasiret woiaka epar moin usu arianik, onok aru senes mareäin.

38 Kiro Anut nukan roasiret akan onok eposek senes, okon, ak omnokoupaian roasiret pak erek rawau senek wa. Keserna, ak om puru opok, omtapau opok, aireu uru, om up uru pote raiäin.

39 Kiro roasiret akan woiaka epar senes moin. Anut akanun kon wou erermara, karauk osap owaun awarowon. Utianik, ak kiro osap owau wa.

40 Owon, Anut nukas ak ik pak tawa osap eposek ikaun sare me rau. Ik nais iken woiok epar mam kos kiro roat pak tawa osap eposek ikaun sare mukowon rau kiro ikai.

12

Ik nais Jisas nukan onok tainorau.

1 Keserianik, meten roasiret sosop akan woiaka Anut mesin epar moin akas omar oikas ik apaike rai. Meter akan raiäi onokus akan woiaka epar moin onok owo senek kiro ik ätär mukorai. Ik nais ak senek rawau. Ik Anut nukas osap sare mukowon, owaun roat kurteäi senek sarau sakau mau. Apu kamuk ik wa sumau. Omjo usuäu iken enmaka opok rawai oi mianik, kurtäu. Kis usukonuk, ik kurtäu senek wa. Ik owo onok aru orip orip keseriäum kiro onokus sakatoiki raiäu oi kureanik, iken ronkat Jisas mesin karar mianik, wa wäsuk etäiäu, sakau kurtäu.

2 Ik orip orip Jisas mesin ronkatäu. Kos kon wou Anut mesin epar mowon senek, ik nais iken woiok epar mau. Kos iken woiok epar maun apu ätär mukowon, okon, ik ko tainorau. Kos ik sareikonuk, iken woiok epar momun sakau saräi. Kon wou epar mowon kiro ko utau wa, owon, ko äpu Anut nukas tawa kon wou eposek sare murai. Kesermoi, ko usu näwäu oumara, am äpäs opok meiewon. Roasiret akas keser ronkateäi, am äpäs opok meiäun kiro onok aru senes, utianik, ko kiro onok mesin ronkat owau wa ko sepuk meiewon. Rusapai ko omar oik Anut nukan ipou näu kaima patan opok tane rau.

3 Epar senes, ak Jisas mesin jekur ronkatäiei. Onok aru miäin roat akas ko onok aru senes muriäin. Ko sakau tai raumara, kon wou epar mowon kiro utau wa. Ak ko mesin ronkateanik, kon onok tainoraiei. Keserianik, akan woiaka epar moin wa utaiei, kiro sakau rawai.

4 Jisas ko onok aru miäin roat akas wena, meiewon senek, ak akwarona, meiäu wa. Akan woiaka epar moin utaun rai, kiro roat akas usu arianik, akwaroin, utianik, ak sakau tai rain. Akas ak akwarona, erekapu meiäu wa.

5 Anut nukas akan woiaka sakau maun ämän awarowon, ak kiro ämän rakuswarou rai is ätäi awaraurim. Anut nukas ak kon mokoit äiewon. Kos keser äiewon,

"Isan mokoit, Näwäu nukas ak usu aronuk, ak ko erar keseikou rai wa ronkatäu. Ak onok aru mona, kos ak ätäi eposek rawaun kesewarou. Ak kiro onok mesin woiaka aru wa mau.

6 Owon, ko kar ro mesin wous meieäu, kiro ro onok aru monuk rai, ko usu nurai. Kos kiro ro weanik, usu nurai, 'ko isan mokoi senes' äiäi." *Sindaun 3:11-12*

7 Kar ros kon mokoi onok aru monuk, usu nuriäu senek,
Anut nukas keseriäu. Mokoit erekapu ak onok aru mona,
akan momonakat akas usu ariai. Keseria, Anut nukas ak
usu aronuk rai, ak sakau tai raumoi, ko mesin woiaka aru
wa mau. Owon, ak kon mokoit.
8 Anut nukas kon mokoit onok aru mona, ak eposek
rawaun usu areäu. Ko kiro onok karauk mokoit opok
kesewarau wa. Kiro mokoit ak Anut nukan mokoit senes
wa, kiro mokoit ak kurukan mokoit senek. Keseria, kos ak
usu wa ariäu maro, ak kon mokoit wa.
9 Ik onok aru mota, iken moniokot akas ik eposek rawaun
usu ikona, ik akan ämän tainoriäum. Anut nukas ko iken
totomok kameäu ro kos ik eposek rawaun usu ikonuk, ik
kon ämän epar tainoriäum. Keseria, ik ko pak orip orip
rawam.
10 Ik mokoinakut raianik, ik owo onok aru mota, iken
moniokot akas kiro onok ätäi wa keserau, eposek rawaun
rai usu ikiain. Utianik, Anut nukas usu ikonuk, ik nuka
senek orip orip eposek saräun keseriäu.
11 Anut nukas usu ikonuk, ik iken woiok aru miäu. Kiro
usu oiäum tätäi senes, okon, ik kiro usu mesin iken woiok
wa ereriäu. Utianik, usu oumoi, tawa rai rai, ik ätäi karauk
onok aru wa mam, iken woiok ätäi eposek sareäu, ik woiok
erer orip rawam.

Ak jekuriar sakau tai rawe.

12 Is ämän awaromin kiro epar, okon, ak jekuriar sakau
tai rawe. Karauk roasiret ak kurtemoi, akan ipiak, isorak
meienuk, ak jekur wa kurteäi senek wa keserau. Ak karauk
roat keseriäi senek, akan ipiak isorak meiäi, sinuk, sepuk
sakau momoi, kurtäiei. Ak keserna, Anut nukas owo osap
owaun awarowon ko kiro osap arai.
13 Ak jekuriar sakau tai rawe, akan woiaka Jisas mesin
epar moin kiro wa utau. Keserna, kar ro kon wou epar
mowon utauru, ko akan onok eposek aparmoi, ätäi kon wou
Jisas mesin epar maun sakau mai.
14 Ak roasiret pak päurar senes raumoi, ak onok eposek
senes Anut nukan onok senek mowe. Kar ro ko kiro onok
eposek mau wa, kiro ro ko tawa iken Näwäu wa aparai.
15 Ak jekur sakau tai rawe, Anut nukas ak sarwareanik,
kon wou ak mesin ererwon, ak ätäi ko wa sumkäinäu. Ak
jekur aparaiei kar onok aru miäu ro ak kamuk opok, ko
amurik katuau senek wa rawai. Amurik katuaus akan woia
peanik, karauk o siakup raiäi aru mareäu senek kiro ros ak
roasiret erekapu aru marai.
16 Ak ätäi jekur aparaiei, ak kamuk kar roasir ko sapum
onok wa mai. Kar ro ko Iso senek wa saräu. Iso ko Anut
mesin ronkatäu wa. Ko urek mokoi, okon, ko kon momokun

osap erekapu owaun itok. Utianik, ko karar muti sounuri
kon urektapaun sakau erekapu kon amak nuruwon.
17 Ak äpu Iso ko kiro onok keserianik, rai rai, ko kon
momok opokan jekur rawaun ämän owaun potowon. Ko
jekur rawaun ämän owaun sakau waiewon. Utianik, kon
momokus jekur rawaun ämän aurau wa. Owon, Iso ko kon
urektapaun sakau erekapu kon amak nuruwon, okon, ko
kar apu pakas ätäi kiro ämän owau senek wa.

18 Ak roasiret Jisas mesin woiaka epar moin, ak akan
awau mena tonauri. Ak rusapai kiro mena kotomarau
senek wa. Ak Israel roasiret senek wa, Israel roasir
ak Sainai omtapau siakupai tonoin. Ak kiro omtapau
kotomaraun itok. Ep näwäu kiro omtapau opok jere rawon.
Kiro omtapau kukuman kitir raumoi, urir näwäu kiro opok
pe rawon.
19 Kiro omtapau opok parau ur jejep pak Anut nukan pätu
pak ak roin. Ak Anut nukan ämän roianik, sakau iminemoi,
ak Moses keser aurin, “Moses, nas Anut aur, ik kon ämän
ekep rowau utom.”
20 Anut nukas Israel roasiret sakau ämän keser
awarowon, “Inok roasir ko kiro omtapau kotomarai, ak
ko aiaukus wena, meiäi. Bulmakau ra, sipsip ra ak kiro
omtapau kotomaraiei, ak nais aiaukus akwarona, meiäiei.”
Kisim Bek 19:12-13
21 Roasiret akan amiakas kiro osap omtapau opok rain
aparianik, iminein. Keserna, Moses nuka nais keser
äiewon, “Is sakau näu iminem.” *Lo 9:19*
22 Utianik, ak woiaka epar moin roasiret, ak kiro mena
tonau wa. Ak awau mena Saion* omtapau opok tonoin.
Anut nuka orip orip awau raiäu ak kon mena tonoin. Kiro
mena, Jerusalem awau, omar oik rau. Ak Anut nukan sarau
eitek sosop senes ak karar turur raumoi, woiaka erer orip
rain opok tonoin.
23 Ak Anut nukan mokoit turur rain opok tonoin. Kiro
mokoit erekapu ak kon urek mokoi senek rai, akan enmaka
omar oik jer wein rau. Ak roasiret, ak Anut rawa tonoin.
Kos roasiret erekapu wasarewareäu. Ak meteran roasiret
meieanik, omar oik rain siarakap tonoin. Kiro roasiret ak
Anut nukan amukup roasiret eposek senes.
24 Ak nais Jisas rawa tonoin. Jisas ko roasiret pak Anut
pak kamuk raiäu ro. Kos paip awau Anut nuka pakan
roasiret siarakap oi kowon. Kon karianas roasiret eposek
rawaun paip momoi, uris kurewon. Kon karianas Abel
nukan karian itimorwon. Abel nukan karianas Kain nukan
onok aru ätäi amuk kuräun äiewon, utianik, Jisas nukan
karianas iken onok aru jäkäiäun äieu.

25 Ak rowe! Anut nukas kon ämän awaronuk, ak wa
utau jekur rowaiei. Anut nukas iken askanai ak okoro
omnokou opok rain kon sakau ämän awarowon, ak rowau
wa. Keserna, kos ak akwaraurnuk, ak imine manaun apu
wäpik. Rusapai, Anut omar oikas arera. Keserianik, rusapai
inok roasir ko kon ämän roumoi, tainorau wa, kiro roasir
ko owose imine manai? Wa, ko usu näwäu senes owai.
26 Anut nukas meter kon oksaus äianik, mim äsimornuk,
okoro omnokou erekapu ritoriäwon. Utianik, rusapai ko
paip keser mowon, "Omre karar opokar, is ätäi mim
äsimorta, omnokou erekapu ritorai. Omnokou karar wa
ritorai, omar pak erek ritorai." *Hagai 2:6*
27 Anut nukas 'Omre karar opokar, is keseram', äienuk,
ik epar äpu mom, osap ate mowon kos mim äsimornuk,
erekapu ritorai. Kos osap erekapu oi manai. Kar osap wa
rawai. Karauk osap orip orip rawaun ate mowon, kiro karar
wa aru marai.
28 Keserianik, Anut nukas ik kon roasiret senes awau orip
orip rawaun sare mukowon, kiro kon näu mena owam. Ko
kiro mena wa aru mai, okon, ik wa aru mukai. Keseria,
ik kon enip jou mau. Ik kon ämän tainorianik, kon wou
ereraun ko jou murau. Keseria, ik ko iminemoi, kon
inkaruru rawau.
29 Owon, iken Anut ko ep senek. Epis osap erekapu jereäu
senek, kos roasiret kon ämän tainorau wa erekapu aru
marai.

13

Ik Anut nukan onok eposek erekapu tainorta, ko ik mesin wou ererai.

1 O Jaiat, ak aka aka orip orip akan woiaka epar moin
jaunakat mesin akan woiaka meiäiei.
2 Kar menan roat akas akan mena kouna, akan owa
imware tonaiei. Meter karauk roat akas kar menan roat
akan owa imware koin. Ak äpu wa, akas kiro erar roat
äiäin, utianik, kiro roat ak Anut nukan sarau eitek.
3 Roat woiaka epar moin karapus owa rai, ak kiro roat
mesin wa rakuswarau. Ak karapus owa rauna rai, karauk
roasiret akas ak sarwaraun keseriäi senek akas nais kiro
roat keseriar sarwaraiei. Akan jaunakat Jisas nukan sarau
mianik, usu näwäu oiäi mesin wa rakuswarau. Ak kiro roat
pak erek usu owaun itok, okon, akas ak sarwaraiei.
4 Roat ak asir oin akan asiret pak rapor rawaiei. Ak
karauk asiret pak wa sapum onok mau. Inok roasir ko
sapum onok mai, tawa Anut nukas kon onok aru wasare
muromoi, ko aru murai.

5 Ak aiauk mesin ekep wa ronkatäu. Ak osap eteinak orip
kiro äiäk. Anut nukas keser äiewon, “Is ak wa utwaram. Is
ak mekesirak wa aram.” *Lo 31:6*
6 Keseria, ik sakau tai raumoi, ik karar karar keser äiäu,
“Näwäu ko isan sareiriäu ro. Is wa iminäm. Karauk roat
akas is erekapu wa aru muraiei.” *Buk Song 118:6-7*
7 Akan meten kamwareäi roat mesin ätäi ronkatäiei. Kiro
roat akas Anut nukan ämän tamaroin. Kiro roat ak akan
woiaka epar moin senek, ak nais akan onok tainoraiei.
8 Ak akan onok tainoraun itok, owon, Jisas Krais nukan
onok karar. Ko kar onok wa piririäu. Kukam, rusapai, tawa,
orip orip ko kon roasiret sarwaraun apu karar tainoriäu.
9 Ak karauk ämän awau atap atap akan meten tamareäin
roat akas awarau wa, kiro wa tainorau. Kiro ämän awaus
onok aru akan apu opok marai. Kiro roat awau ak o jaun
sintore ämän atap atap ariai. Kis akan woiaka epar moin
wa sarwarai. Anut nukan wou näu oripas akan woiaka epar
moin sarwarai.
10 Iken onok aru jäkäiäun omoi rau. Kiro Jisas nukan am
äpäs. Kiro Anut kamuk raiäi roat akas Anut osap nuriäi
patan senek. Roasiret ak meten sintore ämän tainoraun
orip orip ronkateäi, am äpäsis ak sarwarau senek wa.
11 Ik äpu Anut kamuk raiäu ro näwäu senes ko opur
karian oumara, roasiret akan onok aru jäkäiäun Anut raiäu
ou waru asu senes* uru oi toneäu. Utianik, opur näu oianik,
pote näu mena kasakupai erekapu make kureäi.
12 Kiro onok senek Jisas nais ko näu mena kasakupai
wena, meiewon. Kon karianas roasiret akan onok aru
jäkäinuk, roasiret ak Anut nukan amuk opok eposek sarein.
13 Ko am äpäs opok äsäi mona, meiäun oiok nowon.
Keseria, ik meten sintore ämän utomoi, Jisas siakup mena
kasakupai poteanik, ik ko senek oiorok naun itok. Ik kon
onok tainorianik, iken meteran onok utau.
14 Owon, okoro omnokou opok iken mena senes wa. Kiro
omnokou orip orip wa rawai. Iken mena senes kiro Anut
rawa rau, ik tawa tonam. Kiro mena orip orip rawai.
15 Keseria, Jisas nukas iken onok aru kararpai kau
mukowon, okon, ik kon enip ateanik, Anut nukan enip orip
orip jou murau. Kiro onok opur makeanik, Anut nuriäum
senek, kiro Anut nukan wou ererai.
16 Ak karauk roasiret sarwaraun ronkat kiro wa utau. Ak
osap orip, ak karauk roasiret osap wäpik arowe. Kiro onok
opur makeanik, Anut nuriäi senek, kiro Anut nukan wou
ererai.
17 Ak akan kamwareäi roat näunäu akan ämän roumoi,
jekur tainorwe. Kiro roat ak sakau orip akas ak kamwareäi.
Akas akan totomaka jekur rawaun rai kamwareanik, tawa

Anut nukan amuk opok akan sarau owose moin auraiei.
Keseria, ak kiro roat akan ämän jekur tainorna, akan
woiaka erer orip sarau maiei, ak woiaka aru wa mai.
Utianik, ak akan woiaka erer orip wa sarau mona rai, akas
roasiret jekur wa kamwaraiei.
18 Ak ik mesin orip orip Anut aurwe. Iken ronkat ik Anut
nukan amuk opok ämän wäpik, owon, ik orip orip onok
eposek karar maurum.
19 Is ak sakau awarom, ak is mesin Anut aurna, kos is
äsimoirnuk, ak rawa kurte ätäi kowam.

Isan ämän pataraun Anut aurim.

20-21 Is Anut aurim, kos ak sarwarnuk, akan woiaka
päurar rawai. Owo onok eposek kos keseraun äiewon, ak
kiro onok keseraiei. Iken Näwäu, Jisas ko sipsip kamwareäu
ro näwäu. Jisas ko meienuk, Anut nukas ätäi siräi mowon.
Kon karianas orip orip awau rawaun paip mowon. Is Anut
aurim, kos ak sarwarnuk, ak kon sarau eposek mona, kon
wou ererai. Kiro mesin, ik Jisas Krais nukan enip orip orip
jou muri rawau. Epar!

Is karauk ämän awaraurim.

22 O, Jaiat, is kiro ämän awaromin, ak jekuriar rowe.
Akan woiaka sakau rawaun is okoro jer we maromin. Kiro
rumukäu wa.
23 Ak äpu, iken jaunok, Timoti ko karapus owa rawon ko
utona, nowon. Utianik, ko is rawa kounuk rai, is ko ori erek
ak apwaraun kowamur.
24 Akan kamwareäi roat näunäu pak Anut nukan roasiret
ak pak rai, ikes ak ‘pere’ awarom. Akan jaunakat Itali
omsau pakan akas nais ‘pere’ awaroi.
25 Anut kon wou näu oripas ak orip orip sarware rawai.

Jems
Okoro buk nukan onoktapau

Okoro buk Jems nukas jer wewon. Roat sosop akan ronkat Jems ko Jisas nukan amak senes. Jems ko Kristen roasiret Jerusarem näu mena rai akan kamwariäu ro näwäu. Karauk roasiret ak akan woiaka Jisas mesin epar moin ak usu oumoi, imineanik, omsau sau atap atap pote rakurei. Jems ko kiro roasiret jer we marowon. Ko Kristen roasiret owo onok eposek maun mesin jer wewon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1 Jems nukas roasiret 'pere' awarowon.
1:2-8 Ik usu owam, sinuk, iken woiok erer orip raumoi, iken woiok Jisas mesin epar momun kiro sakau me rawau.
1:9-11 Osap sosop orip roat pak saruku roat pak akan ämän.
1:12-18 Ik Satan nukas ate apaikonuk, onok aru wa mau.
1:19-27 Ik Anut nukan ämän erar wa rowau. Ik kon ämän roumoi, tainorianik, sarau murau.
2:1-13 Ak karauk roat akan mer aparmoi, kiro roat aru ra, eposek rä, wa awarau.
2:14-26 Iken woiok Jisas mesin epar momoi, erar wa rawau. Iken woiok epar mianik, karauk roat ätär maraun sarau eposek mam.
3:1-18 Ik iken oiok sau jekur kamau.
4:1–5:6 Ik okoro omnokou pakan onok aru erekapu utau. Kesermoi, awau rawaun onok karar tainorau.
5:7-20 Ik usu oianik, jekuriar sakau tai raumoi, Anut nuka auri rawau.

1 O jaiat, is Jems, Anut pak iken Näwäu, Jisas Krais awan
sarau ros ak Israel roasiret omsau atap atap pote rai jer we
marom.

Usu owaun onok.

2 O isan jaiat, ak usu sosop oumana, woiaka aru wa mau,
akan woiaka ererwe.
3 Owon, ak äpu kiro usu akan woiaka Jisas mesin epar
moin ate aparianik, ak sakau tai rawaun oiäi.
4 Keseria, ak orip orip sakau tai rawe. Kiro onok ak opok
sakau päi, ak jekur rawaiei. Keseria, Anut nukan onok ak
opok wa ämäiäi. Wa senes wa, akan onok eposek näwäu
sarianik, Anut nukan onok erekapu tainoraiei.
5 Utianik, inok ro ak kamuk ko ronkat eposek wa, ko Anut
nukas kiro ronkat eposek nuraun aurnuk, Anut nukasar

ko nurai, owon, Anut nukas roasiret akan onok wa wasare
marai, ko roasiret erekapu wou erer orip erar areäu.
6 Utianik, ko Anut nukas owo osap nuraun auromoi, kon
ronkat oirori wa mai, ko kon wou epar oripas aurai. Inok
roasir ko ronkat oirori oripas auriäu, ko am iporu uriris
atwareäu senek keseriäu.
7-8 Kesek roasir kon ronkat oirori rau, ko owo onok
miäwon kiro ro sakau tai wa raiäu. Keseria, ko kar osap
Anut pakan owam rai ronkatäu senek wa.
9 Inok ro ko osap sosop wäpik, ko nepipiraura, owon, Anut
nukan amukup ko enip orip.
10 Utianik, kar ro ko osap sosop orip, Anut nukas kon enip
eposek erar senek ätär murunuk, ko nepipiraura. Owon, ko
am musip senek sawanäi.
11 San näwäu penuk, kon osous am musip atonuk, mer
eposek sawaneanik, räkäi nomoi, aru miäu. Kiro senek,
osap sosop orip ro nais sarau me rawai ses opok am musip
keseriäu senek keserai.
12 Inok ro kar usu ko opok penuk, sakau tai raiäu ko
nepipirai. Ko usu erekapu itimornuk rai, Anut nukas totok
orip orip awau rawaun sakau nurai. Inok roasir Anut mesin
wous meieäu, Anut nukas kiro osap eposek nuram äiewon.
13 Utianik, inok ro onok aru maun wou siräunuk rai, kon
ronkat, ‘Anut nukas kiro onok aru maun reurou’ rai wa
äiäu. Anut ko onok aru maun wa reukiäu. Wa senes wa,
onok arus Anut reurau senek itok wa. Ätäi, Anut nukas kar
ro onok aru maun wa reuriäu.
14 Utianik, ik karar karar iken ronkat arus onok aru maun
reukonuk, onok aru miäum.
15 Kiro onok aru maun ronkatis ik reukonuk, onok aru
mota, kiro onok aru näwäu sarenuk, iken totomok meiäiei.
16 O isan jaiat, karauk roat akas atonwarona, ak ronkat
aru wa mau.
17 Osap eposek pak onok eposek erekapu oiäum kiro iken
momonok Anut nuka pakas erar koiäi, kosar arou omar oik
rai ate mowon. Ko orip orip sakau tai raiäu, ko san iwau
senek wa piririäu.
18 Anut nukasar nukan ronkat pakas, iken momonek
sarewon. Kon epar ämän oripas ik o uku amke muriäu
senek sare mukaun mukowon. Karauk osap erekapu ko ate
mowon ikes itimwareäum.

Ämän jekur roianik, sarau mau

19 O isan jaiat, ak wa wou wäu. Ak erekapu, karauk roat
akan ämän jekur roinai, ak kurte ämän ätäi wa aräu. Akas
kurte wa kasiaka päu.
20 Inok ro ko kurte kasak peäu ro, ko Anut nukan onok
eposek wa tainoriäu.

21 Keseria, sapum onok pak karauk onok aru miäi kiro
utowe. Ak akasar akan enmaka jou utoinai, Anut nukas
kiro ämän akan woiaka uru marowon sakau atowe. Kiro
ämänis akan totomok imware jekur maraun itok.
22 Ak Anut nukan ämän erar wa rowe. Ak ämän roianik,
‘ik ro eposek raum’ rai wa sätäiäu. Kon ämän roinai,
tainorwe.
23 Owon, inok ro ko Anut nukan ämän roumara, wa
tainoriäu ko ro siror oumara, nukan nepu apariäu senek.
24 Ko nukakan nepu siror opok aparmara, ute maneanik,
nukan nepu owo senek aparwon, kiro kurte rämkäsiriäu.
25 Utianik, ik Anut nukan sintore ämän eposek tainorta
rai, onok arus ko ätai wa sakau kamoikai. Keseria, inok
roasir ko kiro sintore ämän tainoraun orip orip jekur
ninareanik, ko erar roumara, wa rämkäsiriäu, ko kiro ämän
tainoriäu, okon, Anut nukas kon onok aparianik, kon sarau
miäu eposek sare murai.
26 Utianik, kar ros Jisas mesin wou epar mianik, ‘is orip
orip tup apariäim’ rai äiäu, utianik, kiro keser äiäu ro ko
kon oksau jekur wa kameäu, kon oksau pakas ämän sepuk
sepuk miäu. Kiro ro ko nukasar nuka sätäuriäu. Anut
nukan amukup ko tup erar apariäu.
27 Utianik, inok ro ko Jisas mesin wou epar mianik, onok
eposek orip aun mokoit pak wäimäs asiret usu orip pak
sarwareanik, okoro omnokou pakan onok aru wa tainoriäu,
Anut iken momonok kiro ro kon amuk opok kon wou epar
mowon amop murianik, ko ämän wäpik, ro eposek aurai.

2

Roasiret osap sosop wäpik pak roasiret osap orip pak jekur kamwarau.

1 O isan jaiat, ak Jisas Krais, iken Näwäu enip jou
orip nukan mesin woiok epar miäi roasiret, ak roat osap
sosop orip imwareäi senek saruku roasiret nais keseriar
imwarowe.
2 Ak kiro totok ämän ronkatewe. Kar ses opok, kar ro
ko omjo awau orkemoi, mer eposek momara, akan tururiäi
owa tonai. Kiro ses opokar, kar saruku ro, ko mer eposek
makau wa ran kiro owa tonai.
3 Kiro ro mer eposek orip aparmana, auraiei, ‘Na okoro
omoi eposek opok koi tane’, kiro saruku ro auraiei, ‘Na tai
rau’, ara ‘Na isan isiap koi tane’.
4 Ak kiro onok keserna rai, kiro akan ronkatis karauk
roat akan onok wasarewarorai. Ak akan ronkat aru pakas
wasarewareäi roat senek sareanik, ak akan onok wa jekur
wasarewareäi.

5 O isan jaiat, ak rowe, Anut nukas okoro omnokou
pakan saruku roasiret akan woiaka epar sakau maun sare
mareanik, kon kameäu mena tonaun paip marowon. Anut
nukas roasiret erekapu ak konun woiakas meiein pak erek
kiro paip marowon.
6 Utianik, ak kiro saruku roasiret mekesiraka ariai. Ak
rowe, saruku roat akas onok aru ak opok wa mareäi.
Kiro roat ak osap sosop orip akas epar ak aru mareanik,
wasarewaraun roat siakup imware poteäi.
7 Epar kiro roat akas akan Näwäu nukan enip eposek opok
jeje ämän muriäi.
8 Anut nukan buk opok, iken Näwäu nukan sintore ämän
keser aikou, 'Na naka mesin wonas meieäum senek karauk
roasiret akanun nais keseriar wonas meiäm.' *Wok Pris
19:18*
Ak kiro sintore ämän eposek senes jekur tainori rai, ak
onok eposek keseriäi.
9 Utianik, ak kar ro eposek isanarianik, kar ro mekesiraka
nuraiei, kiro ak onok aru moi. Kiro sintore ämänis ak
sintore ämän wa tainoriäi roat ätär marou.
10 Okoro ämän epar, owon, kar ro ko sintore ämän
erekapu tainorianik, kar eteinak wa tainornuk rai, Anut
nukan amukup kiro ro ko sintore ämän erekapu espäiewon.
11 Owon, ik äpu, Anut nukas keser aikowon, 'Ak jaunakat
akan asir pak wa ariäu.' 'Ak kar ro wena, wa meiäu.' *Kisim
Bek 20:13-14*
Utianik, na jaunan asik pak wa ariäu, na kar ro weta,
meiewon, kiro na Anut nukan sintore ämän erekapu
espäiäum.
12 Anut nukan sintore ämänis ik kar ro nukan sarau
roasiret wa rawam äieu. Kiro sintore ämän eposek kisar
Anut nukas iken onok aru wasare mukai. Keseria, ak
orip orip kiro sintore ämän nukan inkaruru raianik, ämän
moinai, akan sarau mowe.
13 Inok ro ko kon jaukut mesin wa wouti miäu, tawa Anut
nukas ik wasareikaun ses opok ko wa wouti murai. Utianik,
inok ro karauk roat mesin wouti mareäu, ko Anut nukas
wasarewaraun ses opok isanarai.

Jisas mesin wou epar mowon ron sarau.

14 O isan jaiat, kar ro kon wou Jisas mesin epar mowon
ros äiäu, "Isan woi Krais mesin epar mom." Keser äianik,
ko karauk roat wa sarwareäu, kiro kon wou epar mowonus,
Anut rawa wa imäi tonai.
15-16 Utianik, kar roasir ko omjo aru orip ra o wäpik
raunuk, ak kamuk opok kar ros ko aurai, "Nan won päurar
rawai, na potoinam, nan omjo moinam, o pote je," kiro

ämänis ko owose isanarai? Akasar ko omjo nurumoi, änäp
täiraun o nuruwe.
17 Woiaka epar maun onok kesenek. Akan woiaka epar
moin karauk roasiret sarwaraun sarau wa miäi, ak erar
rauna rai, kiro woiaka epar moin kiro meiewon senek.
18 Kar ros äiäi, "Kar ro ko kon wou epar miäu, kar ro ko
onok eposek miäu." Utianik, kar ro kon wou epar momara,
karauk saruku roasiret sarwarau wa, is kon wou Jisas mesin
epar mowon owose äpu mam? Isan onok eposekus isan woi
epar momin ätär maronuk, aparaiei.
19 Na Anut karar rau äpu ra? Na keseriäum, kiro eposek.
Utianik, ak rowe, osou aru ran Anut karar rau äpu momana,
näwäu iminemoi, karkairiäi.
20 Ak otop roat, ak Jisas mesin akan woiaka epar mianik,
karauk roat wa sarwareäi, kis akan woiaka eposek sare mai
ra? Is akan ronkat aru ak ätär maram.
21 Meter iken askanai Apraham nukas kon mokoi Aisak
opur makeäin patan opok nini mianik, Anut nuraun keser-
won. Kiro ses opok, Anut nukas Apraham kon amuk opok
eposek rau rai äiewon.
22 Ak äpu ra? Apraham ko Anut mesin erar wou epar mau
wa. Ko Anut mesin wou epar momara, sarau mowon, okon,
Anut nukas ko ro eposek äiewon.
23 Kesernuk, Anut nukan ämän meter äiewon epar
pewon. Kiro ämän keser äiewon, "Apraham ko Anut mesin
kon wou epar mowon, okon, Anut nukas ko ro eposek
auruwon." *Stat 15:6*
Kiro onokun, ko Anut nukan paipiauk äiein.
24 Kesek okon, ak äpu mowe, ik karar woiok epar momoi,
sarau mau wa, kiro mesin Anut nukas ik ro eposek wa aikai.
Inok ro ko Jisas mesin wou epar mianik sarau mai, kiro ro
Anut nukas eposek aurai.
25 Rehab ko apu pakan asir ko nais keseriar keserwon.
Josua nukas Israel ro oirori Jeriko näu mena päu aparaun
äsimwatonuk, peisa, kos ämäi mateanik, kar apu pakas ätäi
äsimwatonuk manoirin, okon, Anut nukas ko kon amukup
asir eposek auruwon. *Josua 2:1-21*
26 Kar ron enipsau kon osou manowon kiro ik äpu kiro
enipsau meiewon rau. Keseriar, inok ro ko Jisas mesin kon
wou epar mowon sarau mau wa, kiro ron wou epar mowon
meiewon senek.

3

Iken oioksau jekur kamäu.

1 O jaiat, ak äpu, ik Anut nukan ämän tamareäum roat
Anut nukas ik sakaurar wasareikai, karauk roasiret päurar

wasarewarai, okon, ak Anut nukan ämän tamaraun roat ak kamuk sosop wa saräu.

2 Ik erekapu ronkat aru penuk, onok aru miäum, utianik, kar ro kon oksaus kar ämän aru wa miäu, kiro ro eposek senes. Ko nukasar nukan enipsau jekur kamäun itok.

3 Ik opur hos nukan oksau opok ain eteinak mianik, kiro ain reurta, hos erapakas manaun iken ronkat tainoria, maneäu.

4 Ous nais ronkatewe. Ous ko näwäu senes urir sakaus pairnuk, maneäu, utianik, ous nukan stia eteinak keputirnuk, kiro ous näwäu ron ronkat tainori maneäu.

5 Iken oioksau nais kesenek, oioksau ko eteinak. Utianik, kiro oioksaus näwäu nepipirmara, nukan enip oik jou miäu. Ak ronkatewe, ep katou eteinakus jeremara, kurukan osap erekapu jereäu.

6 Rowe, iken oioksau kiro ep katou senek, onok arus okoro omnokou kameäu senek oioksaus iken enmoksau erekapu kameäu. Kiro oioksaus ik onok aru sosop miäum. Oioksau ep sopou jereäu senek. Kiro ep onoktapau up näwäu uru jereäu pakas pewon.

7 Okoro omnokou pakan opur, ai, män pak karauk osap mas an opok meter sei raiäin, rusapai roat akas erekapu imwareanik, jekur kamwareäi.

8 Utianik, kar ros kon oksau jekur kamäu senek itok wa, wa senes wa. Oksaus wa sumiäu, orip orip jeim ateäu. Kiro marasin aru roat akwariäu senek, iken oioksau opok ok pe rau.

9 Kiro oksaus Näwäu, iken momonek, nukan enip oik jou muriäum. Utianik, kiro oksausar karauk roasiret Anut nukasar nuka senek ate marowon aru maraun sunwareäum.

10 Kiro oksaus Näwäu nukan enip oik muriäum, kiro oksausar karauk roasiret aru maraun sunwareäum. O isan jaiat, kiro onok keseriäum, kiro eposek wa, aru senes.

11 An eposek jeäumun pak muräi pak antut karar opokas erek wa neäu.

12 O isan jaiat, äriauk mu pakas kopi nemauk murai ra? Wa senes wa. Ätäi kopi mu pakas äriauk nemauk murau senek itok wa. Keseriar, muräi an pakas an eposek jeäumun nau senek wa.

Ronkat eposek pak ronkat aru pak.

13 Ak kamuk kar ro ronkat eposek orip rau ra? Kiro ro ko ronkat eposek orip kon jekur tane rawaun onok karauk roat ätär marai. Ko nukan enip oik wa jou mai. Ko ronkat eposek tainornuk, roat ak kon onok eposek aparaiei.

14 Utianik, ak karauk roat akan enmaka jou orip owaun mesin woiaka aru mareanik, akakan enmaka oik maun

sarau me rai, akas ‘ik ronkat eposek orip’ rai wa ronkatewe.
Ak kiro onok kesermoi, sätäumana, epar ämän eposek ämäi
miäi.
15 Kiro ronkat, omar oikas kowau wa. Kiro okoro
omnokou pakan osou aru nukan ronkat pakas pewon.
16 Roat ak karauk roat akan enmaka jou orip owaun mesin
woiaka aru mareäi, akakan enmaka oik maun apu itaneäi.
Kiro roat ak päurar wa raiäi, ak onok aru karar keseriäi.
17 Utianik, ronkat Anut pakas koiäu, kiro eposek senes. Ak
ronkat eposek karar tainoriäi, karauk roasiret pak päurar
raianik, karauk roat mesin ronkatemoi, akan ämän jekur
tainoriäi. Karauk roat mesin woiakati maronuk, orip orip
sarwareäi. Ak roasiret eposek pak roasiret aru pak erekapu
sarwareäi. Ak onok eposek tainoraun wa sätäiäi, owo onok
keseraun äiäi epar tainoriäi.
18 Ak woiaka päurar orip rauna, kiro onok woiaka päurar
oripas, onok eposek keseriäi. Kiro onok eposek o uku woia
wena, tup peäu senek, päi.

4

Kristen roasiret ak Anut karar tainorwe.

1 Aka aka owo onokun ketäumoi, weräiäi? Kiro enmak-
sau rororaun onok aru akan woiaka uru raunuk, aka aka
weräiäi.
2 Ak osap owaun wousareäi, kiro osap owau senek
itok wa, kesermana, ak karauk roat akan osap owaun
ak akwarona, meiäun keseriäi. Ak osap owaun sakau
ronkateäi nais wa oiäi, keseria, ak kasiaka penuk, ketäianik,
weräiäi. Anut nukas ak osap araun wa auriäi, kiro onokun
ak osap wa oiäi.
3 Ak akan enmaksaun karar ronkateanik, osap owaun
Anut auriäi. Ak ronkat aru atap atap, okon, ak Anut owo
osap owaun aurna, kos ak kiro osap wa ariäu.
4 Ak Anut mesin woiaka epar mom äiäi, utianik, ak ko
pak wa jekur raiäi. Ak äpu, inok roasir ko okoro omnokou
pakan osap mesin wous meieäu ko Anut nukan iwäi jauk.
Keseria, inok roasir ko nukasar okoro omnokou pakan osap
mesin wous meiäun sare miäu ko nukasar Anut nukan iwäi
jauk saräi.
5 Anut nukan ämänis äieu, “Kiro Anut nukan Osou
Näu, Anut nukasar iken woiok uru mukowon ik Anut
karar woiakas meiäun aikiäu.” Akan ronkat kiro ämän
onoktapau wäpik ra?
6 Utianik, Anut nukas kon wou näu oripas sareikowon.
Kiro onokun, Anut nukan ämänis äieu, “Anut nukas
roasiret akasar akan enmaka oik jou miäi tai kurwareäu.

Utianik, roasiret akan enmaka oik wa jou miäi Anut nukas
kon wou näu oripas ak sarwareäu.” *Sindaun 3:34*
7 Keseria, ak Anut nukan inkaruru raianik, kon ämän
karar tainornai, Satan pak weräuwe. Ak keserna, ko
imineware manai.
8 Ak Anut nuka siakup potona, kos ätäi ak siarakap kowai.
Ak onok aru miäi roat, akan onok aru utowe. Ak roat ronkat
oiroror orip, ak kiro ronkat aru akan woiaka uru rau ran
oikurewe.
9 Ak akan onok aru mesin woiakati moinai, wopur orip
waiewe. Ak nepipiriäi roat ak kiro utoinai, wopure rawe.
Ak ioiai roat ir utoinai, waiewe.
10 Ak Anut nukan amuk opok akan enmaka oik wa jou
mau, kos akan enmaka oik marai.

Nan jaun sät ämän wa aurau

11 O jaiat, ak akan karauk jaunakat enmaka opok ämän
wa mau. Inok ro ko jauk enip opok ämän aru miäu ra, kon
onok wasare muriäu ra, kiro ro ko sintore ämän opok ämän
aru momara, sintore ämän wasare muriäu. Na kiro onok
keseriäum, kiro na kiro sintore ämän wa tainoriäum, na
sintore ämän wasare muriäum ro senek.
12 Anut nukasar kiro sintore ämän amop mowon, okon,
nukas karar roasiret akan onok wasaräun itok. Nuka
karar karauk roasiret imwareanik, karauk aru maraun
itok. Keseria, na ro owo senek, okon, jaunan onok wasare
murum?

Ik owo osap tawa päun äpu wa, okon, ak owo sarau maun ämän sakau wa mau.

13 Jaiat, ak rusapai isan ämän awaraurim rowe. Ak keser
äiäi, “Is rusapai ra, ariwa ra, kar näu mena potea, woisan
karar utomoi, is kiro opok aiauk sarau moita, aiauk sosop
oi rawam.”
14 Ak owon keser äiäi? Ak ariwa owosäi äpu wa. Akan
totomaka owo senek rawai? Ak iou senek pe tuemana, ätäi
kurte wasareäu.
15 Utianik, ak keser äiewe, “Kiro Anut nukan ronkat raroi,
ik awau raumoi, okoro sarau mau ra, enro sarau mau.”
16 Utianik, rusapai, ak owo sarau maun enmaka oik jou
miäi, ak kiro onok aru senes keseriäi.
17 Ak rowe, inok roasir ko onok eposek keseraun äpu
mowon, utianik, ko wa kesernuk rai, kiro roasir ko onok
aru miäu.

5

Jems nukas osap sosop orip roat sakau ämän awarowon

1 Ak osap sosop orip roat, rowe. Woiakati moinai, wopur
orip waiewe, owon usu näwäu ak opok kowai.

2 Akan osap erekapu aru mianik, wasarein. Akan omjo
eposek susuraukus tuke jein.
3 Akan aiauk gol*, silva* pak aur jeäwon senek aru moin.
Kiro akan onok aru miäin amop maronuk, ak ep senek
jerwarai, owon, ak omnokou wasaräun omre siakup osap
sosop turur moin.
4 Ak rowe, sarau roat akas akan woia sarau maroin,
utianik, akas ätäi kiro sarau roat akan aiauk arau wa, okon,
akas Anut nukas ak ätäi aru maraun rai aururai. Utianik,
ak kiro roat akan ämän roianik, kau marau wa. Kiro sarau
roat waiein, Anut sakau oripas akan wai rowon.
5 Kiro ses opok, ak okoro omnokou opok osap eposek
sosop oianik, nepipir rain. Roat ak opur we jaun ak amke
o sosop nuruna, näwäu sarenuk we jeäi senek, ak ran
wasarewaraun ses siakup penuk, osap sosop oi raiäi.
6 Roat onok eposek oripas ak aru marau wa, utianik, akas
ak ämän orip awareanik, akwarona, meiein.

Ik sakau tai raia, usu oianik, Jisas kame rawau

7 O jaiat, keseria, ak akan woiaka päurar orip rainai, iken
Näwäu, Jisas Krais ätäi kowai kame rawe. Ak äpu, woi atak
ro, ko kon woia o uku eposek päun apai raiäu. Ko wou
päurar orip om nonuk, kon woian o uku tu päun kame
raiäu.
8 Kiro onok keseriäu senek ak ran woiaka päurar orip
rainai, sakau tai rawe, owon, iken Näwäu nuka ätäi kowaun
ses atapuk rawau wa.
9 O jaiat, ak akan jaunakat pak wa auratäiäu. Ak keserna,
Anut nukas akan onok wasarewarai. Kiro wasarewaraun
ro ko rorokpai tai rau.
10 Jaiat, meter Anut Näwäu nukan ämän roianik, areain
roat ak Anut nukan ämän roasiret mare ariain ronkatewe,
akan iwäi jaunakat akas aru maroin, sinuk, ak woiaka
päurar orip, sakau momana, usu oin. Ak kiro onok keserin
senek keserwe.
11 Ik äpu ak usu näwäu oianik, akan woiaka Näwäu mesin
utau wa, ak nepipiraiei. Ak meter Jop nukan kinin roin. Ko
wou päurar orip usu sosop owon, utianik, ak äpu, Näwäu
nukas ko mesin wouti momara, eposek isanarwon. Näwäu
ko wouti mukomara, ik mesin wous meieäu ro.
12 O jaiat, okoro ämän amke rau, akan karauk ämän sakau
maun omar oik ra, omnokou opok ra, karauk osap enip atea,
akan ämän wa sakau mau. Utianik, ak “Wa” äuna rai, kiro
itok. Ak “Io” äuna rai, kiro itok. Keserna, Anut nukas ak
wasarewareanik, ak ämän orip rai wa awarai.

Woiaka eparar orip Anut aurau

13 Ak kamuk kar ro usu orip ra? Kiro ro ko Anut auraura.
Kar ro ko wou erer orip rau ra? Kiro ro ko sir wemara, Anut
nukan enip jou maura.
14 Utianik, ak kamuk kar ro ko sip orip raunuk raroi,
kiro ro ko akan tup apwaraun kamwareäi roat näunäu
awarona, kon sip mesin Anut auraurai. Ak Näwäu nukan
enip ateanik, uer kon tapau opok kouraurai.
15 Ak woiaka epar momoi, Anut aurna, Näwäu nukas kiro
ro jekurnuk, eposek saräi. Utianik, kiro ro ko onok aru
mowon raroi, Näwäu nukas kon onok aru jäkäi murai.
16 Anut nukas akan onok aru jäkäi miäu, okon, ak karar
karar akan jaunakat opok onok aru moin erekapu awarona,
aka aka Anut erek aurna, akan onok aru jäkäi mareanik,
jekwaronuk, ak eposek saräiei. Inok ro ko Anut nukan
ämän tainoriäu ro kon ämän auriäu sakau orip, okon, Anut
nukas kon auriäu ämän tainorai.
17 Elaija ko ro ika senek, kos okoro omnokou opok om wa
naun rai Anut sakau aurirawa, Anut nukas woisan 3 orip
pak keir 6 orip pak om atonuk, om nau wa.
18 Keseria, ko ätäi Anut aurirawa, omar oikas om neanik,
o uku ätäi tu pewon.

Kar jaunok apu tuku tainorau wa akas imäianik, apu jekur ätär muraiei.

19-20 O isan jaiat, utianik, kar jaunok ak kamuk ko
epar ämän tainorau utonuk, kar ros apu eposek ätäi ätär
murunuk rai, kiro ro ko äpu mai, inok ros kar ro onok aru
miäwon ätäi Anut siakup imäi kowai, kiro onok aru miäwon
ron totok meiewon pakan ätäi imäiewon. Kiro onok pakas,
Anut nukas kon onok aru sosop miäwon jäkäi murai.

1 Pita
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 34 orip manonuk, Pita ko Rom näu mena raumoi, kiro pas jer wewon. Rom mena kiro kon kar enip Papiron äiäi. Roasiret ak Jisas enip jou mona, Rom gavman nukas usu sosop atap atap aronuk, ak omsau sau atap atap imine manekurein. Kiro roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin kiro wa utau rai okoro pas jer we marowon. Pita nukas awarowon, "Ak usu owaiei, sinuk, sakau tai raumoi, Näwäu nukan sarau muri rawe. Ko ätäi koianik, ak owo sarau mianik, kume rain mesin osap keseriar arai."

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-2 Pita nukas roasiret 'pere' awarowon.
1:3-12 Anut nukas kiro roasiret sarwaraun ämän Pita nukas awarowon.
1:13–2:10 Anut nukas ik sareikonuk, tawa ik ko pak awau orip orip rawam. Keseria, iken woiok epar momun kiro sakau me raianik, Anut nukan onok eposek tainorau.
2:11–5:9 Pita nukas ik aikou, "Iken woiok Jisas mesin epar momoi, kon sarau muri rauta, nuka ätäi kowaun kume rawam."
5:10-14 Pita ko kiro roasiret jekur rawaun ämän awaromoi, kon ämän patarwon.

1 O jaiat, is Pita Jisas Krais nukan ämän oi ariaim ro. Isas ak Juda roasiret iminewaromana, mena atap atap Pontus, Galesia, Kapadosia, Esia, Bitinia kiro provins opok pote rakurei jer we marom. Anut nukas ak kon roasiret senes sare maronuk, ak kar menan roasiret senek kiro omnokou opok rai.

2 O jaiat, moniok Anut nukas meter ak äpu mareanik, kon mokoit sare marowon. Anut nukan Osous roasiret Anut nuka ukun wäpik rau senek saräun sare mareanik, Jisas Krais nukan karianas akan woiaka kosor maromara, kon ämän tainoraun sare marowon.

Anut nukas ak erar sarwareanik, akan woiaka päurar rawaun is ko auram. Kesernuk, ak orip orip eposek senes rawaiei.

Ik omar oik awau orip orip rawaun kame raum.

3 Anut ko iken Näwäu, Jisas Krais nukan momok. Ko Jisas Krais nukan eit. Ik kon enip jou oik murau. Kos ik mesin wouti mukomara, kon mokoi Jisas Krais up uruan siräi mowon. Kiro apu pakas, Anut nukas onok awau ikou.

Kiro Anut nukas awau orip orip rawaun sakau ikowon. Kiro mokoi awau anakus an joiäu senek.

4 Ik Anut nukas osap eposek omar oik ikaun sare mukowon rau woiok päurar orip kame rawam. Kiro osap ukun wäpik orip orip rawai, wa wasaräi.

5 Ak akan woiaka Jisas mesin epar moin, okon, Anut nukan sakaus ak jekur kamwaronuk, pote, omnokou wasaräun ses opok kos ak amop ätäi imwarai.

6 Kiro mesin akan woiaka ererwe. Rusapai ak usu näwäu oianik, tätäi sosop ourai, utianik, ak kiro mesin ronkat sosop wa owau.

7 Kiro onokus, Anut nukas akan woiaka Jisas mesin epar moin ra, wa rai ate apwareäu. Akan woiaka epar moin onok kiro aiauk gol senek. Aiauk gol eposek senes, utianik, gol eposek ra aru ra aparaun ep opok mianik, gol näu atap poteäu, samuk atap poteäu. Akan woiaka Jisas mesin epar moin kiro gol eposek itimori rau. Jisas Krais ätäi penuk, akan woiaka epar moin rau, kos ak mesin wou erermara, Anut nukan amuk opok akan enmak jou näwäu orip oik marai.

8 Akan amiakas ko aparau wa, utianik, akan woiaka ko mesin meieäi. Ak rusapai ko aparau wa, utianik, ak ko mesin woiaka epar momana, woiaka erer orip rai. Kiro woiaka ererai näwäu senes. Kis okoro omnokou pakan woiaka erera erekapu itimori rau.

9 Akan woiaka Jisas Krais mesin epar moin, okon, Anut nukas akan totomaka imwaronuk, ak ko pak orip orip rawaiei.

10 Meter Anut nukan ämän roianik, areain roat akas rusapai Anut nukas onok eposek ak erar sarwaraun mesin äiein. Akas kon ämän ätäi ätäi ninareanik, kos ak ätäi owose imwaraun jekur äpu maurin.

11 Ak owo omre opok Anut nukas owosäi äpu maun ämän jekur ninarein. Krais nukan Osous akan woiaka uru rawon kiro omre ätär maraurwon. Krais tätäi näwäu ounuk, tawa roasiret kon enip näwäu jou muraun kos awarowon.

12 Anut nukas kon ämän roianik, areain roat keser ätär marowon, akan saraus aka sarwarau wa, utianik, ak rusapaian roasiret sarwarou. Jisas nukas Osou Näu roasiret Anut nukan ämän eposek awaraun omar oikas äsimornuk, kowon. Kiro ämän meter Anut nukan ämän roianik, areai roat akas ran keseriar äiein. Kiro Ämän Eposek sarau eitek ak ran onoktapau äpu maurin.

Ik Anut nukan onok eposek tainorau.

13 Keseria, rusapai ak omre orip orip ronkat eposek orip rainai, akan sarau jekur kamewe. Akan woiaka sakau

moinai, kiro osap eposek Anut nukas erar araun äiewon
Jisas Krais ätäi kowai opok ak owaun kame rawaiei.
14 Ak Anut nukan ämän tainorwe. Meter ak Anut äpu wa,
okon, ak akan ronkat tainorianik, onok aru miäin. Utianik,
rusapai ak kiro onok aru ätäi wa tainorau.
15 Anut nukasar ak rusapai urwarowon, ko onok eposekur
keseriäu. Keseria, ak erekapu akan totomaka ko opok karar
moinai, nuka ukun wäpik rau senek ak ran keser rawe.
16 Meter Anut nukan ämän keser jer we moin, “Isaka onok
eposek miäim senek, ak ran keseriar onok eposek mowe.”
Wok Pris 11:44-45
17 Ak Anut aurianik, ‘Momonek’ auriai. Kiro momonek
ko roat akan enmak jou pakaima karar wa wasarewareäu.
Ko roasiret erekapu karar karar akan onok aparmoi,
wasarewareäu. Utianik, ak okoro omnokou opok rai, orip
orip Anut nukan onok jekur tainorwe. Ak äpu, okoro
omnokou kiro akan mena senes wa.
18 Ak rowe, meter akan asanakat akas akan onok aru
tainoraun ätär maroin. Utianik, Anut nukas ak ätäi kiro
onok aru pakan imwareanik, ko omnokou pakan osap aru
sareäu, osap gol ra silva senekus kau marau wa.
19 Wa, ko Krais nukan karianas ak kau marowon. Kiro
karian aiauk näwäus kau miäi senekus kau marowon. Krais
ko kar sipsip nak eposek senek. Kon enipsau opok kar ukun
ra ui wäpik raiäu.
20 Anut okoro omnokou ate mau wa opok, ko Krais ak
kau maraun sare mowon. Okoro omnokou wasaräun ses
siakup rusapai raunuk, Anut nukas Krais ak imwaraun
amop mowon.
21 Ak Krais nukas sarwarnuk, akan woiaka Anut mesin
epar moi. Anut nukas Krais up uruan siräi murianik, sakau
näwäu nuruwon. Kiro onokun, akan woiaka Anut opok
karar moinai, owo onok päun äiewon kame rawe.

Ik iken jaunokot mesin woiokos meiäu.

22 Ak kiro epar ämän erekapu tainorin keseria, kiro onok
pakas ak akasar Anut nukan amuk opok akan woiaka ukun
wäpik sarein. Keseria, ak akan jaunakat mesin woiakas
meieäi. Akan woiaka kiro roat mesin sakau meieinai, akan
woiaka ak opok karar marowe.
23 Anut nukan ämän awau orip orip rawaun sakau, kiro
mokoi awau rusa anakus an joiäu senek sare marowon.
Kiro sakau akan momonakat pakan wa. Utianik, ak kar
apu pakas pein. Ak Anut nukan ämän pakaima ätäi awau
sarein, kiro ämän orip orip awau rawaiei.
24 Anut nukan ämänis keser äieu,

‘Okoro omnokou pakan roasiret ak woisan rumukäu wa
raiäi, ak amurik ure kurena, sawaneäu senek sawanäi.
Akan enmaksau am musip senek aru sareäu.
25 Utianik, Anut Näwäu nukan ämän orip orip raiäu.’
Aisaia 40:6-8
Kiro Ämän Eposek karauk roat akas ak awarona, roin.

2

Jisas ko ou maun ou tutu eposek senek

1 Keseria, ak erekapu orip orip ätäi awau sarein. Keseria,
ak onok aru miäi erekapu utowe. Ak ämän wa sätäiäu.
Ak owo onok keseraun äiäi kiro wa utau. Karauk roat
akan osap aparianik, wa meswarau. Ak karauk roasiret wa
jeimwarau.
2 Ak äpu mokoi eteinak ko apur jaun waiäu. Kiro senek,
ak kiro ämän eposek apur senek Anut pakas kowon jaun
waiewe. Ak kiro onok kesermoi, akan woiaka sakau sarena,
Anut nukas ak ätäi imwarai.
3 Anut nukan ämänis äieu, ‘Akas Näwäu nukan onok
aparianik, äpu moin. Kos eposek sarwareäu.’
4 Ak Näwäu siakup kowe. Ko orip orip rawaun ou tutu
senek. Roasiret akas kiro ou tutu aru rai äiein, utianik, Anut
nukas tai momara, eposek rai äiewon.
5 Keseria, ak orip orip rawaun ou tutu senek, Anut nukas
ak imwareanik, kon osou rawaun ou senek ak sare marora.
Ak ran Anut kamuk rawaun roasiret sare marora. Ak Jisas
Krais tainoriäi, okon, ak akan totomaka opur patan opok
makea, Anut nuruna, kon wou ererai.
6 Anut nukan ämänis äieu, ‘Ak aparwe. Is kar ou tutu
eposek ou sakau rawaun sare momin. Kiro ou tutu eposek
sakau orip, Saion* omtapau opok kutir moram. Inok roasir
ko kiro ou tutu mesin wou epar mai, ko oiok wa nai, ko orip
orip sakau rawai.’ *Aisaia 28:16*
7 Keseria, kiro roat ak Krais mesin akan woiaka epar moin
kiro ou tutu eposek senekus roasiret woiaka epar moin
sarwareäu. Utianik, kiro roat akan woiaka ko mesin epar
mau wa, kiro kesek,
‘Kiro ou tutu ou miäin roat akas aru äiein, rusapai kiro ou
tutu eposek senes. *Buk Song 118:22*
8 Kiro ou tutu apu opok raunuk, roasiret ak kiro ou tutu
aparau wa kos siotwaronuk, owarai.’ *Aisaia 8:14*
Ak siotwarai, owon, ak Anut nukan ämän roianik, woiaka
epar wa miäi. Meter Anut nukas ak keseraiei äiewon
kesewarai.

Ik Anut nukan roasiret

9 Utianik, ak, kiro roasiret senek wa. Ak, Anut nukasar
nukan roasiret sare marowon. Ak kamwareäu ro näwäu
nukan kamuk rawaun roasiret sare marowon. Ak roasiret
ukun wäpik. Keseria, Anut nukas onok eposek momoi,
ak pututu pakan imwareanik, arou opok marowon mesin
karauk roasiret awarowe.
10 Meter ak Anut nukan roasiret wa, rusapai ak kon
roasiret senes rai. Meter Anut nukas akanun wouti mareäu
onok ak äpu wa, rusapai kos akanun wouti mareäu onok
kiro amop pewon, ak apari.

Ik Anut nukan sarau roasiret senek rawau.

11 O jaiat, okoro omnokou opok ak kar menan roasiret pak
roasiret omnokou wäpik orip rai senek awaraurim. Rowe,
okoro akan omnokou senes wa, akan mena senes omar
oik rau. Keseria, ak akan enmaksau mesin ronkateanik,
okoro omnokou pakan onok aru pak wa pasarau. Kos ak
wa sarwarai, ko akan totomaka pak weräiäi.
12 Kiro roasiret akan woiaka Krais mesin epar mau wa
akan amiakap onok eposek mowe. Kiro roasiret akas ak
onok aru miäi roasiret äiäi, utianik, akan onok eposek
keseriäi aparia, Jisas ätäi kowai ses opok kiro roasiret akas
Anut nukan enip jou muraiei.

13 Ak Jisas Näwäu pak pasar rai, okon, okoro omsau
kameäi roat akan inkaruru rainai, akan sintore ämän jekur
tainorwe. Okoro omsau kamwareäu ro king nukas karauk
kamwareäi roat erekapu itimwareäu, okon, kon ämän jekur
tainoraiei.
14 Ak nais kon sarau roat akan ämän tainoraiei, owon, kos
ak karauk roasiret kamwaraun sare marowon. Ak roasiret
onok aru moin usu arianik, roasiret onok eposek moin akan
enmak jou mareäi.
15 Anut nukan ronkat ak erekapu onok eposek karar
keseraiei. Ak kiro onok keserna, roat ronkat aru oripas akan
onok eposek aparmana, jeje ämän wa maiei.
16 Ak karauk roat akan sarau roasiret wäpik. Utianik,
ak keser wa ronkatäu ik kar ros kamoikau wa, okon, iken
ronkat pakas onok aru keserau rai wa ronkatäu. Ak Anut
nukan sarau roasiret senes, okon, tuku ariaiei.
17 Ak karauk roasiret opok onok eposek marowe. Akan
woiakas Anut nukan roasiret mesin meiewe. Ak Anut
imineinai, ko karar tainorwe. Ak okoro omsau kameäu ro
näwäu nukan enip oik muruwe.

18 Ak, sarau roasiret, ak akan kamwareäi roat akan
inkaruru rainai, akan ämän erekapu tainorwe. Ak akan
kamwareäi roat eposek akan ämän tainoriäi senek kiro
kamwareäi roat aru ran akan ämän keseriar tainorwe.

19 Akas Anut nukan ronkat tainorianik, onok eposek
keserna, akan kamwareäi roat akas ak erar tätäi arona
rai, ak woiaka aru wa mau, owon, Anut nukas ak eposek
sarwarai.
20 Epar senes, ak onok aru mona, akwarianik, tätäi araiei,
akan ronkat kiro Anut nukas ak mesin wou erermara,
eposek awarai ra? Wa. Utianik ak onok eposek mona, kiro
mesin kasiaka penuk, erar akwaraiei, kiro Anut nukas ak
mesin kon wou erermara, sarwarai.
21 Kiro onok mesin Anut nukas ak sare marowon. Krais
nukasar ak mesin usu näwäu owon. Kiro ak ätär maraun
keserwon ak kiro onok aparnai, kon isouen tainorwe.
22 Anut nukan ämänis keser äiewon, 'Ko kar onok aru
mau wa, kar ros kon oksau pakas kar ämän sät äienuk,
rowau wa.' *Aisaia 53:9*
23 Roat akas ko jeimareanik, sät ämän aurin, utianik, kos
ak ätäi jeimwarau wa. Ko tätäi näwäu oumara, ätäi ak tätäi
araun rai ronkatäu wa. Utianik, ko Anut opok kon wou
sakau mowon, owon, ko äpu Anut nukas iken onok erekapu
jekur wasare mukiäu.
24 Krais nukas iken onok aru erekapu ämäumara, am
äpäs opok toneanik, meiewon. Ko kiro onok keserwon,
owon, ik kiro onok aru nukan sakau pakan ätäi imäikowon.
Anut nuka tuku rau senek ik nais tuku rawaun keserwon.
Owon, Krais nuka tätäi sosop owon pakas ik eposek
saremun.
25 Ak erekapu sipsip senek apu manaun itane sepuk sepuk
ariain. Utianik, rusapai ak kiro kamwaraun ro eposek
siakup ätäi pena, kos akan totomaka jekur kamwarou.

3

Roasiret ouratein akan ämän.

1-2 Ro oin asiret ak ran keseriar keserwe. Ak akan
komurakat akan inkaruru rawe. Karauk komurakat ak
Anut nukan ämän wa tainoriäi ak akan onok eposek
keserna aparianik, akan woiaka pirirmana, Anut mesin
woiaka epar maiei. Asiret, ak ämän sosop wa maiei, owon,
komurakat akas akan onok eposek senes aparianik, akan
woiaka Anut mesin epar maiei.
3 Ak akan tapiaka urik pak enmaksau pak mer eposek
make murianik, karauk roasiret akan amiakap ika eposek
rai ronkatemoi, wa nepipirau.
4 Mer eposek senes ak akan woiaka uru make muri.
Roasiret ak kiro uru amiakas wa apariai, utianik, kiro mer
wa aru saräi. Kiro woiaka uruan mer kiro woiaka päurar
erer orip rawaun onok. Kiro onok Anut nukan amuk opok
eposek senes.

5 Meteran asiret akan woiaka Anut mesin epar miäin
asiret, ak akan komurakat akan inkaruru raianik, akan
ämän jekur tainoriäin. Kiro onok pakas ak roat akan
amiakap eposek senes sareäin.
6 Sara kiro asiret senek, ko kon komu Apraham nukan
ämän tainormara, 'ko isan näwäu' äiewon. Rusapai, ak
onok eposek keseraun wa iminäiei, kiro ak kon asinakut
senek rawaiei.
7 Roat, ak ran keseriar keserwe. Roat, ak ronkat eposek
oinai, ak akan wariakat pak jekur tane rawe. Asiret akan
enmaksau sakau wa, keseria ak roat ak akan wariakat opok
onok eposek marowe. Asiret ran ak awau orip orip rawaun
omoi owaiei. Ak kiro onok keserna, Anut auraiei opok, kar
osapus akan ämän wa tämarai.

Ik karauk roasiret amiakap onok eposek keserau.

8 Is ämän pataraurim. Ak erekapu tupsiu karar pakan
senek ak woiakati orip rainai, akan woiaka jaunakat mesin
meieinai, jekur sarwarowe. Ak akasar akan enmaka wa
rororau.
9 Kar ros onok aru ak opok keserai ra, kos ak jeimwarai ra,
akas ätäi onok aru kiro ro opok wa keserau. Akas ätäi onok
eposek ko opok keserwe. Owon, Anut nukas ak kiro onok
keseraun sare mowon, okon, tawa ak osap eposek owaiei.
10 Anut nukan ämänis äieu,
'Inok roasir kon totok eposek saräun omre penuk, apa-
raun kame raumoi, ko jeim wa atai, kar ämän wa sät äiäi.
11 Ko onok aru erekapu mekesuk kuremara, onok eposek
karar tainorai. Ko karauk roasiret pak woiaka karar mianik,
onok eposek tainoraun sakau mai.
12 Owon, Näwäu ko roasiret onok eposek orip
kamwareäu, roat akas auriäi kon rauk jekur me roi raiäu.
Utianik, ko onok aru miäi roasiret wa sarwareäu.' *Buk*
Song 34:12-16
Kiro Anut nukas äiewon.
13 Na onok eposek keseraun sarau näwäu mota, kar ros
na aru musaun itok ra?
14 Utianik, ak onok eposek keserna, ak kiro onok eposekun
erar tätäi arona, ak nepipirwe. 'Karauk roat aru akas ak
iminäun rai sätwarona, ak kiro wa iminäu. Ak akan woiaka
kiro mesin wa siräiäu.' *Aisaia 8:12*
15 Utianik, akan woiaka Krais opok karar moinai, keser
ronkatäiei, "ko iken Näwäu". Karauk roat akas ak owon
Anut ak tawa imwaraun kame rai räi totwarona, aka kiro
onoktapau jekur äpu moinai, awarowe.
16 Ak ätäi ämän woiaka erer oripas awarowe, ak orip orip
Anut nukan amuk opok tuku rawe. Kesermana, karauk roat
akas ak jeimwareanik, jeje ämän awarona, kiro roat ak kiro

onok eposek Krais nukan onok tainori aparmana, oioraka naura.
17 Anut nukan ronkat tainorianik, onok eposek pakaima tätäi owam kiro eposek. Utianik, onok aru pakaima tätäi owam kiro aru.

Krais ko meieanik, siräumara, ik imäikowon.

18 Ak Krais ronkatewe, ko onok aru mau wa. Roasiret erekapu onok aru miäi akan omoi oumara, am äpäs opok meieanik, akan onok aru pakan imware Anut siakup pote marowon. Ko kararpai meiewon, ko ätäi wa meiäi. Ko ro senek okoro omnokou opok raunuk, wena, meiewon. Utianik, ko ätäi siräumara, kon totok orip orip awau rau.
19 Ko meiemoi, kon totok roasiret meter meiein akan totomaka karapus rain opok poteanik, Anut nukan ämän eposek awarowon.
20 Kiro roasiret meter Noa nukan ses opok Anut nukan ämän wa tainoriäin. Kiro ses opok onok aru näwäu senes pewon, utianik, Anut kurte aru marau wa, ko ak woiaka piriraun rai kamware rawon. Utianik, Noa ous ate me kurenuk, roasiret sosop wa, 8 orip kiro ous uru tonoin. Om näwäu nomara, joies kiro ous kuworianik, oririr manonuk, Anut nukas ak jekur kamwarowon.
21-22 Kiro joi, an jomareäin totok. Anut nukas ak an pakas imwarowon. Kiro an joiäi, kiro enmaksau pakan ukun wa kosorai, wa senes wa, kiro ak Anut nukan amuk opok tuku rawaun paip muriäi. Kos ak imwaraun keseriäu. Anut nukas Jisas Krais up opokan siräi monuk, rusapai ko omar oik Anut nukan ipou näu kaima raianik, Anut nukan sarau eitek pak osou enmaka orip pak karauk osap sakau orip kos ak erekapu kamware rau.

4

Ik meteran onok aru miäumun erekapu utau.

1 Krais ko am äpäs opok ik mesin tätäi näwäu owon. Ko keserwon senek ak ran keseriar kon onok tainornai, tätäi owaun kame rawe. Utianik, inok ro ko tätäi owai, ätäi onok aru orip orip wa mai.
2 Kiro onokun, ak omnokou opok raumoi, ak orip orip akan enmaksau nepipiraun wa ronkatäu. Ak Anut nukan ronkat karar tainoraiei.
3 Ak meter kiro onok aru sosop roasiret Anut mesin woiaka epar mau wa akas keseriäi senek keseriäin. Rusapai ak kiro onok wa keserau. Ak meter karauk asiret pak ariain. Ak akan enmaksau mesin nepipiraun karar ronkateäin. Ak an sakau orip orip jeäin. Ak po senek o sosop jeäin. Ak an

sakau jeanik, otop saremoi, jejemakasapai sare ariain. Ak
sät eitek aru akan enmaka jou miäin.
4 Rusapai ak Airen roat pak kiro onok aru ätäi wa keserna,
kiro Airen roat akas karkairmoi, akan enmakap ämän miäi.
5 Utianik, tawa, kiro roat ak wasarewaraun ses opok
akasar owo onok keserin Anut auraiei. Kiro wasare-
wareäu ro ko roat awau rai pak meiein pak wasarewaraun
kamware rau.
6 Kiro onokun, Jisas nukasar kiro roasiret ak meter
meiein opok nais poteanik, kon Ämän Eposek maronuk,
roin. Kesernuk, akan enmaksau meter meiein, utianik,
wasarewaraun ses opok, inok roasir kiro ämän rowon
mesin wou epar mowon, kon totok Anut nuka senek awau
rawai.
7 Okoro omnokou wasaräun ses siakup pe rau, okon, akan
ronkat jekur kameanik, Anut aurwe.
8 Ak jaunakat mesin woiakas meieäi onok sakau atowe.
Kiro onokus karauk onok aru erekapu kururur mai.
9 Karauk roasiret akan owa kouna, ak woiaka aru wa mau.
Akas akan owa imware tonoinai, o arowe.
10 Anut nukas ik karar karar sakau atap atap ikowon. Kiro
sakau jekur kameinai, kiro sakaus karauk roasiret eposek
sarwaraiei.
11 Keseriar, inok ro ko Anut nukan ämän roasiret araun
sakau owai, ko Anut nukan ämän roasiret awarai. Inok ro
ko karauk roasiret sarwaraun sakau owai, ko Anut nukan
sakau oripas ak sarwarai. Keserna, roasiret akas kiro onok
keseri aparmana, ak äpu ak Jisas Krais nukan roasiret, okon,
Anut nukan enip jou muraiei. Ko sakau näwäu orip orip
rawai. Epar.

Ik Krais usu owon senek owaun woiok ererau.

12 O jaiat, Anut nukas ak ate apwaraun tätäi arora, kiro
mesin karkairmoi, kiro onok atap ik opok peu rai wa
ronkatäu.
13 Ak kiro tätäi Krais nuka owon senek oi, keseria, ak
woiaka ererwe. Tawa Krais sakau näwäu orip ätäi kounuk,
ak woiaka erermana, näwäu nepipiraiei.
14 Ak Krais nukan enip atona, roasiret akas ak aru
maraiei, kiro mesin woiaka aru wa mau, woiaka erer orip
rawe. Owon, Anut nukan Osou, ko sakau näwäu orip, ak
pak rau.
15 Ak onok aru mianik, tätäi oiäi is kiro mesin awarau wa.
Ak ro wena, meiäi, ak karauk roat akan osap päu owaiei, ak
karauk roat akan sarau aru maraiei, ak kiro onokun tätäi
owaiei kiro onok atap.

16 Utianik, ak akan woiaka Krais mesin epar mona, tätäi
arona rai, ak oioraka wa nau, Anut nukan enip oik jou
muruwe, owon, ak kon enip ateäi.
17 Wasarewaraun omre siarakap pe rau, amke Anut nukas
kon roasiret wasarewarai. Amke iken onok wasareikonuk,
kiro roasiret akan woiaka kiro Ämän Eposek Anut nukas
arowon mesin epar mau wa ak owosäiei?
18 Anut nukan ämänis äieu, ‘Roasiret onok eposek miäi ak
usu näwäu oianik, omar oik tonaiei. Utianik, onok aru miäi
roat pak roat Anut sumkäineäi pak ak owosäiei?’ *Sindaun*
11:31
19 Keseria, kiro roat ak Anut nukan ronkat pakas tätäi
oiäi, ak akan totomaka Anut nuka opok mona, onok eposek
karar maiei. Anut nukasar atoike mukomara, orip orip
jekur kamoikeäu.

5

Roasiret kamwareäi roat, ak Anut nukan roasiret jekur kamwarowe.

1 Is rusapai ak, Anut nukan roasiret kamwareäi roat
awaraurim. Ak jekur rowe. O jaiat, isaka ran ak senek,
Anut nukan roasiret kamwareäim ro. Is Krais am äpäs opok
meiewon isakan amiasar aparmin. Tawa Krais ätäi amop
penuk, is ko pak erek kon sakau oianik, kon arou merek
opok rawam. Keseria, is ak, roat näunäu, sarau jekur maun
sakau ämän awarom.
2 Sipsip kamwareäi roat akas akan sipsip jekur
kamwareäi senek akas Anut nukan roasiret keseriar jekur
kamwarowe. Anut nukas kon roasiret, akas kamwaraun rai
akan ipiaka opok marowon ak jekur kamwarowe. Akanun
ronkateinai, jekur kamwarowe. Aiauk owaun wa ronkatäu,
woiaka erer oripas kamwarowe.
3 Akan ronkat, ika roat näunäu rai akasar enmak jou
oik wa mau. Utianik, ak akan roasiret onok eposek ätär
marona, akan onok eposek kiro aparianik, tainoraiei.
4 Tawa Krais ko ik kamoikaun ro näwäu koianik, kos kiro
mer eposek orip orip rawaun ikai.
5 Karauk roat erekapu, rowe! Ak akan roat näunäu akan
inkaruru rainai, akan ämän eposek jekur tainorwe. Akasar
akan enmaka wa rororau, akan jaunakat erar sarwaraiei.
Owon, Anut nukan ämänis keser äieu, “Anut nukas roasiret
akasar akan enmaka oik jou miäi tai kurwareäu. Utianik,
roasiret akan enmaka oik wa jou miäi Anut nukas kon wou
näu oripas ak sarwareäu.” *Sindaun 3:34*

6 Keseria, akas akan enmaka wa rororau. Ak Anut sakau
orip nukan inkaruru rawaiei. Keserna, tawa kar omre päun
sare mowon opok, nukasar akan enmaka oik mai.
7 Akan usu erekapu kon ipou opok mowe, owon, kos ak
jekur kamwareäu.
8 Ak akan ronkat jekur kamwaronai, sakau tai rawe. Akan
iwäinaka Satan, ko opur laion senek karauk roat apu opok
ariena, apwareanik, aru maraun ariäu.
9 Ak akan woiaka Anut mesin epar moin sakau mowe.
Satan nukan ämän wa tainorau. Owon, ak äpu okoro
omnokou opok Kristen roasiret erekapu tätäi ourai senek,
ak ran keseriar tätäi ourai.
10 Utianik, Anut ko ak orip orip sarwareäu. Ak Krais
mesin woiaka epar moin kon sakau oianik, kon arou opok
orip orip rawaun urwarowon. Ak kiro tätäi om rumukäu
wa oi rawaiei. Kos ak ätäi imwareanik, sakau maronuk, ak
ätäi eposek rawaiei.
11 Ik äiem, kon sakau orip orip rawai. Kiro epar.

Pataraun ämän

12 O jaiat, is Sailas nukas sareirnuk, ak okoro jer katunak
we marom. Is äpu ko iken jaunok, kon wou Jisas mesin epar
mowon. Is akan woiaka päurar rawaun pak Anut nukas
ak erar sarwarowon ätär maraun okoro jer we marom.
Keseria, ak Anut karar jou murinai, sakau tai rawe.
13 Babilon* näu menan roasiret Jisas nukas ak senek sare
marowon akas nais ak ‘pere’ awaroi. Mak ko isan mokoi
urektapau senek, kos ran ak ‘pere’ awarou.
14 Ak akan jaunakat mesin woiakas meieanik, kiro onok
ätär maraun, akan ipiaka atotowe.
Ak Krais pak pasar rauna, kiro akan woiaka päurar rawai.

2 Pita
Okoro buk nukan onoktapau

Pita nukas roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin ätäi jer we marowon. Ko awarowon, “Is kar ämän keser roimin, sätäiäi roat akas roasiret akan woiaka epar moin utaun rai keser äiäi. Ak Jisas ko ätäi wa kowai rai äiäi. Keseria, is ak awarom, ak kiro roat akan ämän wa rowau kiro epar wa. Utianik, iken onok aru pakan ätäi piririanik, kume raum. Anut nukan ronkat roasiret erekapu akan onok aru pakan pirirna rai, kiro epar Jisas ätäi kowai.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-2 Pita nukas roasiret ‘pere’ awarowon.
1:3-15 Anut nukas ik kon roasiret sare mukowon, okon, iken woiok ko mesin epar mau.
1:16-21 Jisas nukan ämän kiro kon ämän oi ariai roat pak Anut nukan ämän roianik, areäi roat pak akas awaroin kiro ämän epar senes.
2:1-22 Sätäiäi roat akas owo ämän ak awarona, roianik, wa tainorau, owon, kiro ämän epar wa.
3:1-18 Jisas Krais epar ätäi kowai.

1 O jaiat, is Saimon-Pita, Jisas Krais nukan sarau ro kon
ämän oi ariaim. Is roasiret Jisas mesin woiaka epar moin
kiro jer we marom. Jisas Krais ko iken eit, ko iken onok aru
pakan imäikowon ro. Jisas Krais nukan onok eposek, kos ik
erekapu sareikonuk, iken woiok epar momun senek, ak ran
akan woiaka epar moin.
2 Anut ko, iken Näwäu, Jisas ori, awas awan onok eposek
ätär mareanik, sarwarmoi, akan woiaka päurar rawaun
araieir. Kesersä, ak äpu matomana, orip orip eposek
rawaiei.

Anut nukas ik kon roasiret sare mukowon.

3 Jisas Krais nukasar nuka Anut, ko Anut nukan sakau
näwäu orip, okon, kos ik Anut nukan ämän tainorianik,
ko pak orip orip rawaun sakau ikowon. Kesermoi, kon
sakau onok eposek orip ätär mukianik, ik kon roasiret senes
saräun urweikowon, okon, ik ko äpu murom.
4 Kiro onok pakas, kos ik osap eposek senes ikaun paip
mukowon kiro ikou. Kesernuk, okoro omnokou pakan roat
akan ronkat arus ik aru wa mukai, okon, ik Anut nukan
onok erekapu tainorau.
5 Keserianik, Krais nukas kiro onok keserwon mesin jekur
ronkatewe. Ak ko mesin woiaka epar moin, okon, rusapai,
ak onok eposek maun sarau sakau mowe. Ak onok eposek

mianik, ak ätäi Anut nukan ämän jekur äpu maun sarau
sakau mowe.
6 Ak kon ämän jekur äpu mianik, ätäi akan ronkat
jekur kamäun sarau sakau mowe. Ak akan ronkat jekur
kameanik, ak ätäi sakau tai rawaun sarau sakau mowe. Ak
sakau tai raianik, ätäi Anut nukan onok tainoraun sarau
sakau mowe.
7 Ak Anut nukan onok eposek tainorianik, ätäi akan
jaunakat eposek sarwaraun sarau sakau mowe. Ak akan
jaunakat eposek sarwareanik, ak ätäi roasiret mesin akan
woiakas meiäun sarau sakau mowe.
8 Ak kiro onok eposek erekapu keseraiei, ak eposek senes
sareanik, ak Jisas Krais jekur epar äpu momoi, ak kon sarau
erar wa maiei. Kiro sarau o orip saräi.
9 Utianik, inok ro ko kiro onok eposek wa keserai, ko amuk
oporewon ro senek om jekur wa aparai. Amke Anut nukas
kiro ron onok aru meter keserwon jäkäi muruwon, utianik,
ko kiro mesin ätäi ronkatäu wa.
10-11 O jaiat, ak jekur ronkatewe. Anut nukas ak sare
mareanik, urwarowon, okon, woiaka erer orip sarau sakau
mowe. Ak kesermoi, Anut wa sumkäineina rai, iken Näwäu,
Jisas Krais nukas wou erer orip imwaronuk, ak kon mena
awau orip orip rawaun tonaiei.

Meter Anut nukan ämänis Jisas mesin aikowon.

12 Is äpu, ak okoro ämän meter roianik, äpu moin. Kiro
Anut nukan epar ämän mesin akan woiaka epar moin.
Utianik, is orip orip ätäiar awaram.
13 Isan ronkat, is okoro omnokou opok awau rai rai, ak
orip orip okoro ämän mesin ronkat araun wa utam.
14 Is äpu isan meiäun omre siarap pe rau. Iken Näwäu,
Jisas Krais nukas is keser airowon.
15 Keseria, is ak okoro ämän sakau awaraurim. Is
tawa meieita, ak omre orip orip okoro ämän awaromin
ronkatäiei.
16 Ik okoro kinin roat akan ronkat pakas mareäi kiro
kinin awarau wa. Ik iken Näwäu, Jisas Krais, sakau näwäu
orip ätäi kowai mesin awarom. Ik Jisas nukan sakau iken
amiokosar aparmun, okon, ak awaroram.
17 Ik erek raumun opok, momonek Anut nukas kon enip
oik murianik, sakau näwäu nuruwon. Anut nukasar enip
jou näwäu orip, kämioik rau, ko omar oikas keser äiewon,
‘Okoro isan mokoi senes. Isan woi ko mesin meiem. Is ko
mesin isan woi ereru.’ *Matiu 17:5*
18 Ik Jisas nuka pak Anut rawon omtapau opok erek tone
rauta, kiro ämän omar oikas kowon roumun.
19 Keseria, ik Anut nukan ämän roianik, areain roat akan
ämän mesin iken woiok epar mom. Ak ran kiro ämän

akan woiaka uru moinai, ronkatewe, kiro eposek senes.
Anut nukan ämän roianik, areain roat akan ämän kiro arou
eteinak pututu jereäu senek. Ak apu eteinak apariäi. Jisas
ätäi kowai kiro om teinewan upi jereäu senek, kiro akan
woiaka uru jere raunuk, ak apu erekapu aparaiei.
20 Utianik, ak rowe, Anut nukan ämän roianik, areai roat
akan ronkat pakas erar jer wäu wa.
21 Ak kar ron ämän aräu wa. Wa senes wa. Ak Anut nukan
ämän, Osou Näus akan ronkat opok maronuk, awareäin.

2

Karauk sät ämän tamareäi roat akas akan ronkat aru maraiei.

1 Meter Israel roasiret kamuk opok, karauk roat ak Anut
nukan ämän roianik, arem rai sätwareäin. Keseria, rusapai
ran karauk roat ak kamuk pemana, sät ämän tamareäi. Ak
ämäi ämäi ämän atap ak woiaka Jisas mesin epar moin
aru maraun tamareäi. Epar, kiro roat Näwäu nukas akan
onok aru pakan imwaraun meiewon, utianik, akas Näwäu
sumkäineanik, ak Anut nukan ämän erekapu tainoraun
kiro utau äiäi. Keseria, Anut nukas kiro roat kurte aru
marai.
2 Utianik, roasiret sosop akan woiaka epar moin ak kiro
onok aru oioraka naun tainorna rai, roasiret akan woiaka
Jisas mesin epar mau wa akas kiro onok aparianik, Anut
nukan epar ämän opok jeje ämän maiei.
3 Kiro sät äiäi roat ak akan aiauk ra, akan osap owaun
woiakas meieäi. Ak kiro roat akan sät ämän sosop
rowaun akan osap sosop araiei, utianik, kiro sät ämän
äiäi. Kiro sät ämän akan ronkatis miäi. Anut nukas kiro
roat wasarewaraun kamware rau. Ak wasarewareanik, ak
erekapu aru senes marai.
4 Ak rowe, meter karauk Anut nukan sarau eitek ak onok
aru moin, Anut nukas kiro sarau eitek inikwaronuk, rawau
wa, kiro up pututu uru känkurwarowon. Ak kiro up pututu
uru Anut koi roasiret wasarewaraun kame rai.
5 Kar ses opok, Anut nukas meteran onok aru miäin
roasiret inikwaronuk, rawau wa. Joi näwäus koumara,
roasiret akan woiaka Anut mesin epar mau wa erekapu aru
maronuk, meiein. Noa karar ko ämän eposek tamareäwon
ro pak roasiret 7 orip Anut nukas jekur kamwaronuk, ak
aru marau wa.
6 Kar ses opok, Anut nukas Sodom, Gomora ori erekapu
aru matowon. Ko akan näu mena oirorer ep äsimornuk,
koi jerwarnuk, aitap sareirin. Ak kiro keserwon ronkatewe.
Epis jerwarowon, kiro totok senek. Tawa roasiret akan
woiaka epar mau wa ak epis keser jerwarai.

7 Ik äpu Anut nukas Lot isanarianik, aru murau wa, ko
ro onok eposek orip. Lot ko kiro menan roasiret onok aru
miäi pak sapum onok miäi pak kamuk rawon.
8 Lot ko Anut nukan amuk opok ro eposek. Utianik, ko
kiro mena roasiret onok aru miäi pak rawon. Omre karar
karar ko roasiret Anut nukan sintore ämän utomoi, onok
aru moin aparianik, kon wou usu orip rawon. Anut nukas
ko kiro roasiret aru pakan imäiewon.
9 Keseria, owo usus roasiret ak Anut mesin akan woiaka
epar mianik, kon ämän tainoriäi opok penuk, Näwäu kiro
roasiret sarwaraun äpu mou. Onok aru miäi roasiret ak
Anut mesin akan woiaka epar mau wa, ko nais ak sakau
atwareanik, aru maraun äpu mou. Kar omre päi opok, ko
kiro roasiret wasarewareanik, aru marai.
10 Roasiret sapum onok aru senes mianik, Anut jeje ämän
auriai, kos kiro roasiret aru senes marai.
Kiro sät ämän tamareäi roat ak kamuk raumana, ak
Anut nukan ämän wa tainoriäi. Ak akan ronkat karar
tainoriäi. Ak Anut nukan sarau eitek jeje ämän awaraun
wa iminewareäi.
11 Anut Näwäu nukan sarau eitek ak sakau näwäu orip,
akas kiro sätäiäi roat itimware rai. Utianik, akas Anut
nukan amuk opok, kiro onok aru miäi roat akan enmaka
opok ämän wa mareäi.
12 Utianik, kiro roat ak karauk onok akan onoktapau äpu
wa, utianik, ak kiro mesin jeje ämän miäi. Kiro roat ak
opur senek. Opur ak ronkat wäpik sepuk ariena, roat akas
akwarona, meieäi. Kiro roat ak ran kesekur, ak ronkat
wäpik, owo onok keseraun keseriäi, okon, ak opur senek
wasaräiei.
13 Kiro onok senek, kiro sät ämän tamareäi roat akas
karauk roat aru mareäi. Tawa Anut nukas ak ran tätäi
näwäu arai. Ak nepipirianik, onok aru keseraun sankeu
amop keseriäi. Ak orip orip, oioraka naun onok aru kiro
keseriäi, utianik, ak ‘Ika roat eposek’ äiäun rai, ak woiaka
epar moin roasiret, pak tururianik, o jeäi. Keserna, Kristen
roasiret akan joumaka aru manai.
14 Orip orip asiret apwaromana, aru maraun ronkat aru
oiäi. Ak onok aru mianik, äiäk rai wa ronkateäi. Roasiret
akan woiaka Anut mesin sakau mau wa ak onok aru maun
rewareäi. Owo osap sätäumoi, owaun ak äpu miäi. Ak kiro
onok keserna, Anut nukas tawa kiro roat aru marai.
15 Kiro roat ak apu tuku utomoi, ak sepuk sepuk ariäi.
Ak kar meten ro, enip Balam*, Beor nukan mokoi nukan
apu tainoriäi. Balam ko aiaukun ronkatemara, onok aru
maurwon.
16 Utianik, kar opur donki ko ron pätu senekus Balam ‘Na
onok aru senes moram’ rai auruwon. Donki ko opur, ko

ämän maun senek itok wa, utianik, kiro ses opok, ron pätu oripas ko kiro Anut nukan ämän roianik, areawon ro ronkat aru orip, ‘na onok aru wa mau’ rai auruwon.

17 Kiro sät ämän tamareäi roat ak antut sikewon senek. Ak iou uriris pair manonuk, om wa neäu senek. Ak roasiret sarwaraun itok wa. Keseria, Anut nukas akan mena sare marowon rau, kiro mena atapuk pututu senes rau.

18 Kiro roat ak onok aru momana, nepipirianik, akan enmaka rororaun ämän sosop miäi. Keserna, karauk roasiret rusapaiar woiaka epar moin ätäi onok aru maun woiaka siräi marona, onok aru miäi.

19 Kiro sätäiäi roat akas roasiret keser awareäi, “Ak iken onok tainoraiei. Ak iken onok tainorna rai, ak karauk roat akan sarau roat wa rawaiei. Ak owo onok keseraun itok.” Utianik, kiro roat aru aka onok aru nukan sarau roat. Owon, owo onok akan ronkat opok orip orip rau, ak kiro onok nukan sarau roasiret (slev*).

20 Inok roasir ko kon okoro omnokou pakan onok aru erekapu sumkäinemara, iken Näwäu, Jisas Krais, imäikowon ro tainorwonus, ko kiro onok aru meter keserwon ronkatemara, ätäi keserai, ko meter rawon senek wa rawai. Ko rusapai aru senes rawai.

21 Is ak kiro jekur äpu maun kar ämän awaraurim. Ko meter Anut nukas roasiret kon amukup owose eposek saräun ko äpu mau wa, onok aru miäwon, wasarewaraun ses ko usu owaun itok. Utianik, ko kiro Anut nukan ämän karauk roat akas ko ätär murin äpu momoi, tainorianik, ätäi kiro onok utowon, okon, tawa ko usu näwäu senes owai.

22 Ak kiro onok miäi, kiro kar ämän meter äpu miäwon ros äiewon senek. Ko äiewon, ‘Enas esiemara, nukan es ätäi jaun poteäu.’ *Sindaun 26:11*

Kar ämän kesek rau, ‘Ak akan en an jou muruna, ko ätäi potomara, maimai opok nini taitairiäu.’

3

Jisas Krais ätäi kowai.

1 O jaiat, is amke jer we maromin, rusapai okoro ätäiar jer we marom. Kiro jer oirori opok is ak kiro onok eposek wa rämkäswaraun rai ronkat araun jer we maromin.

2 Kiro ämän eposek meter Anut nukan ämän roianik, areain roat akas awaroin. Iken Näwäu, ko iken imäikowon ro, ko nais nukan sakau ämän kon ämän oi ariain roat aronuk, akas awaroin. Ak kiro ämän ätäi ronkatäun rai awarom.

3-4 Is ak okoro ämän awaraurim, jekuriar ronkatewe. Okoro omnokou wasaräun ses opok, roasiret akan ronkat

aru tainorianik, ak siarakap koumana, akan woiaka Jisas mesin epar moin mesin jeje ämän awareanik, totwaraiei, “Jisas nukas ätäi kowaun paip mowon, owosera? Ko ätäi kowau wa. Iken asanokot meieutoin, utianik, meter Anut nukas okoro omnokou ate mowon keseriar rau, kar osap awau päu wa.”

5 Utianik, meter Anut nukas nukan oksaus omnokou omar pak äienuk pewon, ak kiro mesin ronkatäu utoi. Okoro omnokou an pakas pewon, Anut nukas an inäunuk, omnokou sakau sarewon.

6 Rai rai, Anut nukas ätäi okoro omnokou joies aru mowon.

7 Utianik, okoro omnokou omar pak rusapai rau. Kiro Anut nukan oksausar äienuk, epis aru maun utonuk, rau. Tawa Anut nukasar okoro omnokou wasaräun ses opok, kiro roasiret onok aru miäi wasarewareanik, erekapu aru marai.

8 O jaiat, kar ämän okoro awaraurim, ak wa utau. Akas Jisas kowaun om rumukäu rau räi wa äiäu. Iken ronkat woisan 1,000 kiro om rumukäu rai ronkateäum, Näwäu nukan ronkat kiro omre karar senek. Iken ronkat omre karar om katu rai ronkateäum, Näwäu nukan ronkat kiro woisan 1,000 senek.

9 Näwäu ko owo paip mowon keseraun roasiret akan onok senek äiäur äiäur mau wa. Utianik, ko ak mesin ronkatwareanik, kurte wa keseriäu. Owon, kar roasir wa aru saräun rai äiäur äiäur miäu. Roasiret erekapu woiaka pirirmoi, onok aru miäi utaun rai wou erer orip kamware rau.

10 Utianik, Näwäu kowaun ses, ko päu ro senek ämäi ämäi kurte kowai. Kesernuk, omar jejep näwäu taumara, wasaräi. Omar oikan osap erekapu epis aru mai. Okoro omnokou pak osap erekapu rai epis jere kuräi.

11-12 Okoro osap erekapu kiro onok pakas wasare kurena, rusapai ak Jisas mesin woiaka epar moin roasiret, ak owo onok keseraiei? Ak orip orip Anut nukan onok eposek tainornai, ak kiro omre Anut nukas sare mowon kame rawe. Kiro omre penuk, omar epis aru mai. Kiro ses opok, omnokou pakan osap pak omar oikan osap pak ep sopous erekapu aru monuk, an senek saräi.

13 Utianik, Anut nukas ik paip mukowon, ik kiro paip epar päun kame raum. Ik omar awau pak omnokou awau pak kame raum. Kiro, roasiret onok eposek miäi akan rawaun mena.

14 O Jaiat, kiro ämän is awaromin epar. Ak kiro omre kowaun woiok karar orip kame rawe. Ak Anut nukan ämän jekur tainoraun sarau sakau mowe. Ak keserna, kiro omre sare mowon penuk, Anut nukas ak karar karar awarai, ‘Na

onok eposek momon, okon, na ämän wäpik. Iwen woiok karar päurar raumur.’

15 Näwäu ko karauk roasiret akan woiaka epar mona, imwaraun kamware rau, okon, ak kiro onok mesin ronkatewe. Anut nukas iken jaunok Pol ronkat eposek nurunuk, kos ran kiro ämänir ak jer we marowon.

16 Kiro jer sosop Pol nukas we kurewon opok kiro ämän erekapu keseriar jer wewon. Karauk Pol nukan jer onoktapau äpu maun sakau senes, okon, karauk roat akan woiaka Anut mesin sakau mau wa akas kon ämän onoktapau jekur amop maun wou wemoi, ak akan ronkat pakas onoktapau atap roasiret awareäi. Ak karauk Anut nukan ämän keseriar keseriäi. Ak kiro onok keserna, Anut nukas ak ätäi imwarau senek wa, ak erekapu aru marai.

17 O jaiat, ak kiro sät roat akan onok äpu moin. Ak iken sintore ämän wa tainoriäi. Keseria, ak jekur sakau tai raumoi, kiro roat akan ämän epar rai ronkateanik, akan onok aru wa tainoraiei. Kesernai, ak Anut nukan apu eposek wa utaiei.

18 Jisas Krais, ko iken Näwäu, ko ik imäikaun ro. Is ko aurita, kos ak sarwareanik, kon onok eposek ätär maronuk, ak äpu moinai, tainorwe. Kon enip karar rororau. Rusapai, tawa ran orip orip keseriar keserau. Kiro epar.

1 Jon
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko meienuk, woisan 85 senek manonuk, Jon ko Anut nukan roasiret Esia provins opok jer we marowon. Jon ko koiam sarewon. Ko ak Anut pak kon mokoi, Jisas pak woiaka karar me rawaun rai jer we marowon. Karauk sät ämän miäi roat akas keser awariäi, 'Jisas Krais ko ika ro senek pewon, okon, ko Anut nukan mokoi wa. Kesermoi, ko ätäi wa kowai. Akan ronkat osap sosop äpu maun kiro näwäu, utianik, akan woiaka karauk roat mesin meieäi kiro omnokoupaian onok, okon, näwäu wa.

Jon nukas Kristen roasiret ak kiro ämän wa rowau rai awarowon. Kos keser awarowon, 'Ik Anut mesin woiokos meieanik, karauk roasiret akanun nais woiokos meiäu.'

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-4 Jon nukas awau rawaun ämän jer wewon.

1:5–2:17 Sanpewan onok pak pututuwan onok pak ak tururau senek wa.

2:18-29 Jon nukas Krais nukan iwäi jaukut mesin roasiret awarowon.

3:1–4:6 Ik roasiret akan onok aparianik, ak Anut nukan mokoit ra, Satan nukan mokoit rä, ik äpu maun itok.

4:7–5:5 Anut nukas roasiret mesin wous meiäu onok nukan onoktapau, okon, ik nais karauk roasiret mesin iken woiokos meieta rai, karauk roasiret akas ik kon roasiret senes äpu mukaiei.

5:6-21 Jon nukas roasiret owo osap mesin akan woiaka epar maiei rai awarowon. Kos ak owon akan woiaka epar maiei rai awarowon. Ak owo onok tainoraiei rai awarowon. Keser awarianik, kon ämän patarwon.

Awau orip orip rawaun ämän.

1 O jaiat, Jisas ko awau orip orip rawaun ämän. Ko meter okoro omnokou päu wa opok rawon. Kos koianik, ämän arewon ik roumun. Epar senes, ko iken amiokosar aparianik, iken ipiokos nais atomun mesin ak rusapai jer we marom.

2 Kiro awau orip orip rawaun ämän amop sarenuk, ik aparmun. Keseria, ik epar ämän mianik, kiro awau orip orip rawaun sakau mesin ak jer we marom. Meter ko momok pak rawon, rusapai amop penuk, aparmun.

3 Ik ko aparmoi, kon ämän roumun, ikes kiro ämän ran ak mareäumun. Keserta, akas pak akan woiaka ik pak karar

mona, ik erek tururia, iken woiok karar momonok pak kon
mokoi Jisas Krais pak rawaun itok.
4 Ik iken woiok näwäu ereraun kiro ämän jer we marom.

Ik arou pakas ariäu.

5 Ik kiro ämän Anut nukan mokoi nukan oksau pakan
roumun awaraurum. Kon ämän kesek: Anut nuka ko arou
senes, kar pututu ko opok rawau wa.
6 Utianik, ikes Anut pak woiok karar rau äianik rai, onok
aru mesin ronkateanik, ik pututu ariäum, kiro ik sät ämän
mianik, epar ämän wa tainoriäum.
7 Utianik, nuka arou opok rau senek ik nais arou opok
arieta rai, kiro iken jaunokot pak woiaka karar me raiäum.
Anut nukan mokoi Jisas nukan karianas iken onok aru
miäumun erekapu jäkäi mukonuk, ik Anut nukan amukup
eposek sare raum.
8 Utianik, ik onok aru wa miäum äieta rai, epar ämän kiro
iken woiok uru rawau wa, kiro iken woiok sätäurum.
9 Utianik, iken onok aru miäumun mesin Anut aurta rai,
kos kon onok tuku pakas ik paip mukowon tainorianik, iken
onok aru miäumun jäkäi mukomara, nukan amuk opok
eposek sare mukai.
10 Meter Anut nukas äiewon, “Roasiret ak erekapu onok
aru orip.” Keseria, ik onok aru wa miäum rai äieta, ikes
Anut ko sätäiäu ro auriäum. Keserta, rai kon ämän iken
woiok uru rawau wa.

2

Krais ko iken sareikowon ro.

1 O jaiat, ak woiaka epar moin roasiret, is akanun woias
meiem, ak isan mokoit senek, is ak onok aru wa mau rai,
okoro jer we marom. Utianik, inok roasir ko onok aru
monuk rai, Jisas Krais ko onok eposek miäu kos kiro ro
saräun momonok auriäu.
2 Nukas iken onok aru jäkäi mukaun kon enipsau Anut
nuruwon. Ko ik Juda roasiret karar sareikaun keserau wa,
roasiret erekapu okoro omnokou opok rai erek akan onok
aru jäkäi maraun keserwon.
3 Ik Anut nukan sintore ämän tainorta rai, ik ko epar äpu
mom.
4 Utianik, kar ros “Is Anut äpu” äiemara, Anut nukan
ämän tainorau wa, kiro ro ko ämän sätäiäu. Anut nukan
epar ämän kon wou uru rawau wa.
5 Utianik, kar ro ko Anut nukan ämän tainoriäu, kiro
ro ko epar Anut mesin wous meieäu, karauk roasiret ätär
mareäu. Kiro onok pakas ik äpu ik Anut pak pasar raum.

6 Inok roasir “Is Anut pak pasar raim” äiäi, kiro roasir ko
Krais nuka keser ariäu senek ariaura.
7 O jaiat, is akanun woias meiem, is okoro sintore ämän
rusapai jer we marom, kiro awau ämän wa, kiro meten
ämän. Kiro ämän ak meter meter roiäin.
8-9 Utianik, is rusapai okoro sintore ämän jer we marom
kiro awau senek. Jisas Krais nukas iken woiok uru sarau
miäu, okon, ik ko senek, iken jaunokot mesin woiokos
meieäum. Keseria, iken woiok uru pututu manonuk, arou
senes pemara, jere rau. Keseria, ik epar äpu kiro sintore
ämän epar senes. Inok roasir kos “Is arou opok raim”
äiemara, kon jauk sauk muriäu, kiro roasir ko pututu pakar
rau.
10 Inok roasir kon jauk mesin wous meieäu, ko arou opok
raiäu, kon wou uru kar osapus ko onok aru maun rawau
wa.
11 Utianik, inok roasir kon jauk sauk muriäu, ko pututu
raiäu. Ko pututu raumara, amuk putut kariewon apu
aparau senek wa. Keseria, ko pututu raianik, apu manaun
itaneäu.
12 O isan mokoit, ak Jisas mesin woiaka epar mona, akan
onok aru miäi kiro Anut nukas jäkäi marowon, okon, is ak
jer we marom.
13 O moniat, kiro ro meter meter rawon, rusapai ran rau
ak äpu, okon, is ak jer we marom. O mokoi tenemai, akas
Satan itimorin, okon, is ak jer we marom. O mokoit, ak
momonek epar äpu moin, okon, is ak jer we marom.
14 Moniat, kiro ro meter meter rawon, rusapai ran rau ak
äpu, okon, is ak jer we marom. Mokoit tenemai, ak sakau
orip Anut nukan ämän akan woiaka uru rau, akas Satan
itimori, okon, is ak jer we marom.

Omnokou pakan osap mesin woiakas wa meiewe.

15 Ak okoro omnokou pak okoro omnokou pakan osap
mesin woiakas wa meiewe. Utianik, inok roasir ko okoro
omnokou pakan osap mesin wous meienuk, ko momonek
omar oik rau mesin wous meieäu wa.
16 Omnokou pakan onok erekapu okoro omnokou opok
rau, kiro kesek: ro asik apareanik meswareäu, ro osap atap
atap apwareanik wous weäu, ro osap sosop orip kon enip
kämioik jou miäu. Kiro onok erekapu Anut pakas kowau
wa. Kiro onok erekapu omnokou pakan.
17 Omnokou pak kon enmaksau nepipiraun onok pak, kiro
erekapu wasaräieir, utianik, inok roasir Anut nukan ämän
tainorai, ko orip orip awau rawai.

Krais nukan iwäi jaukut.

18 O isan mokoit, is akanun woias meiem, omre wasaräun
ses siakup pe rau, ak meter Krais nukan iwäi jauk päi rai
äiein roin. Rusapai, kon iwäi jaukut sosop epar pe rai.
Keseria, ik äpu mau, omre wasaräun ses siarakap pe rau.
19 Kiro roat ak meter ik pak rain ak iken jaunokot wa, ak
Jisas iwäi maun kiro onokun ik utoiki manoin. Utianik, ak
iken jaunokot maro, ak ik pak rawoi. Ak ik utoiki manoin,
okon, kiro amop senes ak iken jaunokot wa.
20 Utianik, ak Krais nukas kon Osou Näu ak opok kourwon.
Keseria ak erekapu epar ämän äpu.
21 Is ak kiro epar ämän äpu wa rai jer we marau wa. Ak
epar ämän äpu miäi. Ak epar ämän pakas kar sät ämän wa
peäu äpu moi. Kiro onokun is ak jer we marom.
22 Sät äiäu ro inok? Kiro sät äiäu ros Jisas ko Krais, kiro
ro Anut nukas ik imäikaun äsimorau wa rai äiäu. Kiro ro
ko Jisas nukan iwäi jauk. Ko Mokoi kon Momok ori mesin
sumkäinewatiäu.
23 Inok ro ko Mokoi sumkäinäi, Momok nais sumkäinai.
Inok ro ko Mokoi mesin kon wou epar miäu, Momok mesin
ran wou epar miäu.
24 Kiro ämän meter roin akan woiaka uru sakau ate rawe.
Ak kiro ämän akan woiakas sakau ate rawaiei, kiro ak
Mokoi Momok ori pak pasar rawaiei.
25 Kiro kesek, Jisas nukasar ik awau orip orip rawaun paip
mukowon.
26 Is karauk roat akas ak sät awareäi mesin jer we marom.
Ak onok aru maun awareäi.
27 Utianik, ak, Krais nukas kon Osou Näu ak opok
kourwon. Kiro Osou Näu ak opok rau, okon, kar ros ak
kar ämän tamarau senek wa. Kon Osou Näus ak onok
erekapu tamareäu. Kon ämän kiro epar senes, sät ämän
wa. Keseria, ak kiro tainorna, Krais pak pasar rawaiei.

Ik Anut nukan mokoit.

28 O isan mokoit, is akanun woias meiem, ak ko pak pasar
rawe. Keseria, ko tawa kounuk, ik woiok erer orip ko kowai
ses opok oiorok wa nai.
29 Ak äpu Krais ko onok tuku miäu, okon, ak kiro onok
äpu, inok ro ko onok tuku keseriäu, ko Anut nukan mokoi
saräi.

3

1 Momonek ko ikenun wous meieäu onok owo senek
ronkatewe. Kon wous ik mesin epar senes meiewon, okon,
ik kon mokoit aikowon. Kiro epar senes ik Anut nukan
mokoit raum. Okoro omnokou pakan roasiret ak Anut äpu
wa, okon, ak ran ik kon mokoit sare mukowon ak äpu wa.

2 O isan jaiat, is akanun woias meieäim, ik rusapai Anut
nukan mokoit raum. Ik äpu wa, tawa ik owo senek rawam
rä. Utianik, ik äpu, tawa Krais ätäi kounuk, ik ko rau
senekurar aparianik, ik ko senek saräm.
3 Roasiret erekapu Krais ätäi kowaun kame raiäi, ak Anut
nukan amukup eposek rawaiei. Krais ukun wäpik senek ak
ran ukun wäpik rawaun sarau maiei.
4 Inok roasir onok aru miäu, ko Anut nukan sintore ämän
wa tainoriäu. Owon, onok aru ko keseriäu kiro owo senek?
Kiro ko sintore ämän wa tainoriäu.
5 Ak äpu Jisas Krais nukas akan onok aru miäi jäkäi
maraun kowon. Ko kar onok aru mau wa.
6 Kar roasir ko Krais pak pasar raiäu ko orip orip onok aru
wa miäu, utianik, kar roasir ko orip orip onok aru miäu ko
Jisas äpu wa, ko Jisas aparau wa.
7 Isan mokoit, is akanun woias meiem, ak kar ro inikerna,
kos ak onok aru maun rewaronuk, wa tainoraiei. Inok
roasir ko onok tuku eposek miäu, ko Krais senek Anut
nukan amukup tuku rawai.
8 Inok roasir ko onok aru orip orip miäu, ko Satan nukan.
Satan ko Anut nukas omnokou ate mowon ses opok, onok
aru miäwon, koi rusapai kir keseriäu, okon, onok aru miäu
roasir ko Satan nukan. Kiro onokun, Anut nukan Mokois
Satan nukan sarau erekapu aru muraun kowon.
9 Kar roasir ko Anut nukan Mokoi senes ko orip orip onok
aru wa miäu. Anut nukan onok erekapu ko opok rau. Anut
kon momok, okon, ko orip orip onok aru wa miäu.
10 Ik äpu inok roasir onok eposek wa miäu, ko kon jauk
mesin wous wa meieäu, okon, kiro roasir ko Anut nukan
mokoi wa. Kiro onok pakas ik Anut nukan mokoit ak atap
apwariäum, Satan nukan mokoit atap apwariäum.

Ik jaunokot mesin woiokos meiäu.

11 Ak okoro ämän meter awarona, roin kiro kesek: ik
jaunokot mesin woiokos meiäu.
12 Ak Kain senek wa saräu. Kain ko Satan nukas
kon ronkat kamenuk, Abel, nukan amak senes nukasar
wenuk, meiewon. Kain nukas nukan amak owo onokun
wenuk, meiewon? Kiro onok nukasar keserwon kiro Anut
nukan amukup aru senes, utianik, kon amakus Anut nukan
amukup onok eposek keserwon, okon, ko amak wenuk,
meiewon.
13 O isan amaiat, okoro omnokou pakan roasiret akas ak
sauk marona, ak wa karkairau.
14 Ik iken jaunokot akanun woiokos meieäum, okon, ik
meiäun onok itimorianik, ik orip orip awau rawaun sakau
orip. Inok roasir ko kon jaukun wous meiäu wa, kon totok
meie rawai.

15 Inok roasir ko kon jauk sauk muriäu, ko roat ak-
waronuk, meiäi ro. Ak äpu inok ro ko karauk roat
akwaronuk, meiäi, ko awau orip orip rawaun sakau wa
owai.
16 Krais nukas ik mesin am äpäs opok meiewon. Keseria,
ik jaunokot akanun woiokos meiäun onok äpu miäum, kiro,
ik ran iken jaunokot sarwaraun iken enmoksau arau.
17 Kar ro ko osap wäpik raunuk, kar ro osap sosop oripas
kiro ron wouti mianik, wa isanarnuk rai, owose ko "Is Anut
mesin woias meieäim" äiäu?
18 O isan mokoit, is akanun woias meiem, iken jaunokot
akanun woiokos meieäum rai, oioksaus karar erar wa arau.
Oioksaus area tainormoi, sarwarau. Kiro iken jaunokot iken
woiokos ak mesin epar meieäum äpu maiei.
19-20 Iken sarau pakas ak äpu maiei ik epar ämän
tainoriäum. Keseria, iken woiok ik ämän orip äienuk rai,
Anut nukan amuk opok woiok erer orip sakau tai rawam.
Iken woiok uru ronkat eteinak, Anut ko näwäu, ko iken
onok erekapu äpu.
21 O jaiat, is akanun woias meiem, iken woiokos ik ämän
wäpik aikonuk rai, kiro ik Anut nukan amukup woiok erer
orip tai raum.
22 Ik kon ämän tainorianik, kon wou ereraun sarau
miäum, okon, ik owo osap mesin ko aurta, ikai.
23 Kon sintore ämän kesek: 'kon mokoi Jisas Krais nuka-
nun woiok epar momoi, jaunokot mesin woiokos meiäu,'
kiro ko aikowon senek.
24 Roasiret ak kon sintore ämän tainoriäi, ak ko pak pasar
raiäi, kos ran ak pak pasar rau. Kon Osou Näu ikowon kos
aikonuk, ik kiro onok pakas ko ik pak pasar rau äpu miäum.

4

Osou aru pak osou näu pak.

1 O isan jaiat, is akanun woias meiem, karauk roat akas
ik Osou Näu orip rai awarona, ak kurte akan ämän erekapu
woiaka epar wa mau. Sätäiäi roat sosop ak okoro omnokou
opok erekapu manoutoin. Keserna, akas amke ak ate
apwaroinai, kiro osou ak opok rau Anut naka pakan ra, wa
ra aparwe.
2 Ak Anut nukan Osou kesek äpu maiei. Inok ros Jisas
Krais ko ro senek okoro omnokou opok kowon äienuk rai,
kiro ro Anut nukan Osou Näu orip.
3 Utianik, inok ros Jisas Krais ko Anut pakas kowau wa
äienuk rai, kiro ro osou aru orip. Kiro osou aru kiro ro
opok rau, kiro Krais nukan iwäi jauk. Ak ko kowai äiein
roin, epar ko okoro omnokou opok meter kowon rau.

4 Isan mokoit, is akanun woias meiem, ak Anut pakan,
akas kiro sät ämän miäi roat itimwaroi, owon, kiro Osou
Näus ak opok rau kiro roat akan osou itimwarowon.
5 Kiro sät ämän oi areain roat ak okoro omnokou pakan,
okon, ak okoro omnokou pakan ämän are arina, okoro
omnokou pakan roasiret akan ämän roumoi, tainoriäi.
6 Utianik, ik Anut nukan roasiret. Inok roasir ko Anut
äpu, kiro roasir iken ämän roiäi. Utianik, inok roasir ko
Anut äpu wa, kiro roasir iken ämän wa roiäu. Keserna,
kiro onok pakas ak epar ämän miäu Osou Näu pak sät ämän
miäu osou aru pak äpu mataiei.

Anut ko ik mesin wous meieäu.

7 O isan jaiat, is akanun woias meiem, ik ika ika iken
jaunokot mesin woiokos meiäu, owon, jaunokot akanun
woiokos meieäum, kiro onok Anut pakas kowon. Inok
roasir ko kon jaukut akanun wous meieäu, ko Anut nukan
mokoi, kiro ro ko Anut äpu.
8 Anut nukas ik mesin wous meiäu, okon, inok roasir ko
kon jauk mesin wous wa meiäu, ko Anut äpu wa.
9 Anut nukas kon wous ik mesin meiemara, kon mokoi
karartapau okoro omnokou opok ik ko pakan awau orip
orip rawaun sakau owaun äsimornuk, kowon.
10 Wous meiäun onok kesek, amke ikes Anut nukanun
woiokos meiäu wa. Anut nukasar ikenun wous meiemara,
iken onok aru jäkäi mukaun mesin kon mokoi äsimurowon,
okon, ik Anut nukan amuk opok eposek rawam.
11 O isan jaiat, is akanun woias meieäim, kiro onokun
Anut nukas ikenun wous meieäwon. Kesernuk, ikes ran
iken jaunokot mesin woiokos meiäu.
12 Kar ros Anut wa apari rau, utianik, iken woiokos
jaunokot akanun meieta rai, Anut ik pak rau, kon wous
meieäu onok iken woiok uru eposek senes saräi.
13 Anut nukasar kon Osou Näu ikowon. Kiro onokun ik
äpu ik ko pak raum, ko ik pak rau.
14 Momonokos kon mokoi okoro omnokou pakan roasiret
akan onok aru pakan imwaraun äsimornuk, kowon. Iken
amiokosar aparmun, okon, kiro ämän ak awarom.
15 Inok roasires Jisas ko Anut nukan mokoi räi äiäi, ko
Anut pak rau, Anut ran kiro roasir pak rau.
16 Keseria, ik äpu Anut nukas kon wous ik mesin
meiewon, okon, ik kiro mesin iken woiok epar mom.

Anut ko roasiret mesin wous meieäu onoktapau. Inok
roasir karauk roasiret mesin wous meieäu, kiro roasir ko
Anut pak raiäu, Anut ran ko pak raiäu.
17 Jaunokot mesin woiokos meiäun onok iken woiok
uru eposek sare mukowon, okon, ik okoro omnokou opok

Krais rawon senek raum. Keseria, tawa Anut nukas ik wasareikaun omre opok ik wa iminäu.

18 Inok roasir ko kon jaukun wous meiäi, ko wa imineäu. Anut nukan wous meiäun onok kar ro nukan wou uru sakau sarenuk, kiro ro ko iminäu wa. Utianik, iken woiokos jaunokot mesin wa meieäum Anut ik aru mukaun imine orip kame raum.

19 Amke Anut nukas ik mesin wous meieäu, okon, ikes ran karauk roasiret akanun iken woiokos meiäu.

20 Inok roasir kos "Isan woi Anut mesin meiem" äiemara, kon jauk sauk muriäu, kiro roasir ko sätäiäu. Kar ro ko jauk amukus aparianik, wous meieäu wa, ko Anut kon amukus wa apariäu, konun nais wous meiäu senek wa.

21 Kiro sintore ämän Krais nukas ikowon kesek: Inok roasiret akan woiakas Anut mesin meiäi, akan jaunakat akanun ran woiakas meiewe.

5

Ik okoro omnokou pakan sakau itimori raum.

1 Inok roasir Jisas ko Krais kiro ro Anut nukas ik imäikaun äsimornuk, kowon rai kon wou epar mianik, ko Anut nukan mokoi raiäu. Inok roasir momok mesin wous meieäu, kon mokoi mesin ran wous erek meieäu.

2 Iken woiokos Anut mesin meieanik, kon sintore ämän erekapu tainoriäum. Kiro onokun ik äpu mam, ik Anut nukan mokoit mesin woiokos meieäum.

3-4 Ik Anut nukan sintore ämän tainorta rai, kiro Anut mesin woiokos meieäum. Roasiret erekapu ak Anut nukan mokoit asinakut raiäi, ak okoro omnokou pakan sakau erekapu itimoriäu, okon, kon sintore ämän tainoraun usu wa. Ik Anut nuka mesin iken woiok epar miäum, okon, ik okoro omnokou pakan sakau erekapu itimori raum.

5 Inok ro okoro omnokou pakan sakau itimoraun itok? Kiro ro ko Jisas Anut nukan mokoi rai äiemara, kon wou epar miäu ko karar epar okoro omnokou pakan sakau itimoraun itok.

Anut nukas kon mokoi Jisas mesin amop äiewon.

6 Kiro Jisas Krais nukasar kiro onok pakas kowon. Ko anas an jomurin, rai rai, kon karian kourmara, meiewon. Ko an jowaun onok karar pakas kowau wa, ko karian kouraun onok pakas nais kowon. Osou Näu ko epar ämän nukan onoktapau, kosar Jisas nukan ämän amop miäu.

7 Osap 3 oripas Jisas nukan epar ämän ätär mukiäu.

8 Anut nukan Osou Näu, an, karian, kiro osap 3 oripas ämän karar äiäi.

9 Ik roat akan ämän arena, woiaka epar miäum, utianik,
Anut nukan ämän areäu kiro sakau senes. Ko kon mokoi
mesin epar ämän mowon.
10 Keseria, inok roasir ko Anut nukan mokoi mesin wou
epar miäu kiro ämän kon wou uru raiäu. Utianik, inok
roasir kon wou Anut mesin epar wa miäu, ko Anut sätäiäu
rai äiäu, owon, ko Anut nukas kiro ämän kon mokoi mesin
äiäu kon wou epar mau wa.
11 Kiro epar ämän Anut nukas äiewon kesek: Anut nukas
iken totomok awau orip orip rawaun sakau ikowon. Kiro
totomok awau rawaun onoktapau kon mokoi Jisas opok rau.
12 Inok roasir ko kon mokoi pak pasar raiäu, ko totok
awau orip orip rawaun sakau oiäu. Inok roasir ko pak wa
pasar raiäu ko kiro totok orip orip rawaun sakau wa oiäu.

Awau orip orip rawaun ämän.

13 Ak Anut nukan mokoi mesin woiaka epar miäi roasiret,
akan totomaka awau orip orip rau äpu maun isas okoro jer
we marom.
14 Ik Anut nukan ronkat karar tainoria, kar osap mesin
auram, ko roumara, ikai. Keseria, ik wa imineäum, ik ko
siakup poteäum.
15 Ik owo osap owaun mesin ko auram ko iken ämän
auriäum roiäu, okon, ik äpu ikes owo osap ikaun auriäum
kos ikiäu.
16 Kar ros kon jauk onok aru mowon apariäu, kiro
onok arus kiro ron totok erekapu meiäun apu opok wa
monuk rai, kos Anut aurnuk, Anut nukas awau orip orip
rawaun sakau nurai. Is onok aru roasiret meiäun apu opok
maraun mesin awarau wa. Kar onok arus meiäun apu
opok kureikaun itok. Utianik, is kiro mesin Anut auraun
rai awarau wa.
17 Onok erekapu eposek wa, Anut nukan amuk opok onok
aru. Utianik, karauk onok aru roat akas keseriäi kiro akan
totomaka erekapu wa meiäi. Keseria, kon jaukus onok aru
monuk rai, ko Anut aurnuk, kos kon jauk isanarai.

18 Ik äpu Anut nukan mokoit akas onok aru ätäi ätäi wa
miäi. Anut nukan Mokois ak jekur kamwaronuk, Satan
nukas ak ätäi aru maraun senek wa.
19 Satan ko okoro omnokou pakan roasiret erekapu
kamwareäu, sinuk, ik äpu ik Anut nukan mokoit.
20 Ik äpu Anut nukan Mokoi okoro omnokou opok kowon
kos ik ronkat eposek ikowon, okon, ik äpu Anut ko epar
eitek. Ik epar eitek pak kon mokoi Jisas Krais pak pasar
raum. Jisas Krais ko epar eitek, ko awau orip orip rawaun
onoktapau.

21 Keseria, o isan mokoit, is akanun woias meiem, ak
okoro omnokou pakan sät eitek wa jou marau.

2 Jon
Okoro buk nukan onoktapau

Jon ko ätäi keser jer wewon, “Is akan kamwariäim ro näwäus kiro jer kar asir näwäu kon mokoit pak jer we marom.” Karauk roat akan ronkat kesek oin, ‘Jon ko kiro jer kar asir kon mokoit pak jer we marau wa ko totok ämän mowon. Ko Kristen roasiret kar mena rai pak akan kamwariäu ro mesin pak totok ämän mowon.’

Jon nukas roasiret akan woiaka epar moin ak karauk roasiret akanun woiakas meiäun rai awarowon. Ak sät ämän areäi roat akan ämän wa rowau rai awarowon.

1 O asir, Anut nukas na nan mokoit pak nukan senes sare musowon, is, Jon, akan kamwareäim ro, okon, is ak okoro jer we marom. Isan woias ak mesin meie rau, isas karar wa, kiro roat ak epar ämän äpu, akas ran akanun woiakas meie rai.
2 Owon, kiro epar ämän iken woiok uru rau, kiro orip orip iken woiok uru rawai.
3 Momonek Anut, kon mokoi Jisas Krais pak awan woiawas ikenun meieanik, au epar ikenun woiakati momoi, awan ronkatis ik erar sareikoirin, keseria, iken woiok päurar rawai.

Ik erekapu jaunokot akanun woiakas meiäun onok tainorau.

4 Karauk roat akas nan karauk mokoit epar ämän tainorin airoin roumoi, is nepipirim. Kiro onok momonok nukasar tainorwe aikowon senek keseriäi.
5 O asir, kiro onokun, is na aisom, ik erekapu jaunokot mesin iken woiokos meiäu. Okoro sintore ämän rusapai na jer we musom kiro awau ämän wa, kiro sintore ämän meteran.
6 Jaunokot akanun woiakas meiäun onok kesek: Ik Anut nukan sintore ämän jekur tainoriäum. Ak meter Jisas mesin woiaka epar moin opok, ak kiro kon sintore ämän keser roin, ak jaunokot akanun woiakas meiewe, ak kiro onok tainorwe.

Ik Krais nukan ämän sakau atau.

7 Roat sosop okoro omnokou opok ämän sätäikaun arirai. Akas äiäi, “Jisas Krais ko ro senek kowau wa.” Keser äiena rai, kiro roat ak sätäiäi roat. Ak Jisas Krais nukan iwäi jaukut.

8 Ak jekur aparwe, ak kiro osap eposek owaun sarau
sakau morai wa utaiei. Ak jekur aparna rai, Näwäu nukas
ak osap eposek araun sare marowon kiro erekapu arai.
9 Utianik, kar ro ko pote kar ämän atap oianik, Krais
nukan tamareäwon ämän jekur sakau atau wa, Anut kiro ro
pak pasar rawau wa. Utianik, inok ro ko Jisas Krais nukan
tamareäwon ämän sakau ate raiäu ro, momomok nuka kon
mokoi pak au kiro ro pak pasar raiäir.
10 Utianik, kar ro kiro epar ämän ak opok wa oi potonuk
rai, akas kiro ro ‘pere’ rai wa aurau, akas ko akan owa wa
imäi tonau.
11 Inok ros kiro ro ‘pere’ aurai, kiro kon jauk saremoi, kon
sarau aru isanarai.

Jer pataraun ämän.

12 Is ämän sosop rau ak awaraun itok, utianik, is kiro
ämän erekapu jer wäu utom. Utianik, is ak rawa pote
apwaroita, ik erek tanerai aräu, keseria, iken woiok näwäu
ererai.
13 Akan äpinaka Anut nukas sare mowon, nukan mokoit
akas na ‘pere’ aisoi.

3 Jon
Okoro buk nukan onoktapau

Jon ko kar pas ätäi jer wewon. Ko kon enip jer wäu wa, ko erar keser jer wewon is akan kamwariäim ro näwäus jer wemin. Ko kar ro kon enip Gaias jer we muruwon. Kos karauk Kristen roasiret jekur kamwaromoi, sarwarowon, okon, Jon nukas kon enip jou muruwon. Jon nukas ko kar ro onok aru miäu, kon enip Daiotrepis, jekur aparaun rai auruwon.

1 O Gaias, is Jisas mesin woiaka epar miäi roasiret kamwareäim. Na isan jai senes. Epar isan woias nanun meiewon.
2 O jai, is äpu nakan totomat eposek rau, okon, is naka sarau moram sarau eposek säräun, pak naka jekur rawaun kiro mesin Anut na sareisaun aururam.
3 Iken karauk jaunokot akas is siarap koumana, naka epar ämän jekur tainoriäum airoin. Is kiro ämän roumoi, isan woi ereru. Epar senes is äpu, orip orip na epar ämän jekur tainoriäum.
4 Isan mokoit asinakut akas Jisas nukan epar ämän jekur tainoriäi roumoi, isan woi näu senes sareäu.

Jon nukas Gaias nukan enip oik muruwon.

5 O jai, is nanun woias meiem, na iken Kristen jaunokot erekapu sarwareanik, sarau eposek miäum. Epar, karauk roat kar menan na äpu wa keseriar sarwareäum.
6 Kiro roat nas sarwaromon akas koianik, roasiret woiaka epar moin okoro rai awaroin. Kiro kesek roat nan mena kouna, ätäi manaun ses opok, nas Anut nukan wou ereraun akan apu pakan osap erekapu ar.
7 Akan sarau onoktoroin ses opok, ak akan mena utomoi, Jisas nukan enip jou muraun potona, roasiret ak Jisas mesin woiaka epar mau wa akan osap wa oiäin.
8 Keserna, ik Jisas mesin woiok epar momun roat, ik kiro roat sarwarau. Kiro onok pakas ik erek epar ämän tamaraun sarau karar mau.

Daiotrepis kon onok aru.

9 Is karauk ämän nan kamwareäum roasiret opok jer we maromin, utianik, Daiotrepis ko isan jer we maromin rowau utou, ko nukasar ro näwäu saräun keseriäu.
10 Kesernuk, is ak siarakap potoita, kos kiro onok aru keserwon amop mam. Kos iken enmaka opok ämän sepuk sepuk sätäiäu. Ko kiro onok karar wa keseriäu, karauk roat

Jisas mesin woiaka epar miäi pena, kon owa wa imware poteäu. Karauk roat akas akan owa imware potaun äiäi, kos tämaromara, kiro roat Jisas mesin woiaka epar miäi roasiret tururiäi pakan emwareäu.

Demitrias ko onok eposek miäu.

11 O jai, is nanun woias meiem, na karauk roat akan onok aru wa tainorau, utianik, na onok eposek tainor. Inok roasir ko onok eposek tainoriäu, ko Anut pakan. Inok roasir ko onok aru keseriäu, ko Anut aparau wa.

12 Roasiret erekapu ak Demitrias nukan onok eposek jou muriäi. Anut nukan epar ämänis ran kon enip oik muriäu. Ik ran kon enip oik muriäum, naka äpu iken ämän kiro epar senes.

Pataraun ämän.

13 Is ämän sosop rau jer we musianik, äiäun itok, utianik, okoro ämän erekapu jer wäu utom.

14 Is na pote apaisota, iwaka erek tane rai aramur.

15 Nan won päurar rawaura. Jaunokot okoro opok rai akas ran na ‘pere’ aisoi. Nas ätäi isan ‘pere’ ämän iwen jaunokot na pak rai erekapu awar.

Jut
Okoro buk nukan onoktapau

Jems nukan amak kon enip Jut nukas kiro pas jer wewon. Kon awak Jems ko Anut nukan roasiret Jerusarem näu mena rai akan kamwariäu ro näwäu. Karauk äpu roat akas keser ronkat oin, kiro ro Jut ko Jisas nukan amak. Kiro jer Mak 6:3 opok rau.

Jut nukas inok roasiret jer we marou rä ik äpu wa. Jut ko sät ämän areäi roat akas Anut nukan roasiret akan woiaka Jisas mesin epar moin utaun rai sät ämän awariäi kiro ämän roumoi, keser jer wewon. Ko keser äiewon, “Ak kiro roat akan ämän wa rowau. Ak Jisas nukan ämän amke roin kiro karar tainori rawe. Anut nukas tawa imäikai.”

Jut nukas Kristen roasiret jer we marowon.

1 O Jaiat, is Jut, is Jems nukan amak, Jisas Krais nukan sarau ro.

Isas ak roasiret Anut nukas urwarnuk, tainorin mesin ak okoro jer we marom. Momonok Anut nukasar ak mesin wous meienuk, Jisas Krais nukas ak jekur kamwareäu.

2 Anut nukas kon wou akanun meieanik, ak mesin wouti momara, jekur kamwareäu. Kiro akan woiaka päurar senes rawai.

Anut nukas sät ämän miäi roat aru marai.

3 O jaiat, is amke, Anut nukas ik erekapu imäikaun sarau mowon mesin jer we maraun rai ronkatemin. Utianik, rusapai is ak jer we mareanik, iken woiok epar momun kiro sakau kameanik, kiro iwäi jaunokot itimwaraun rai jer we maraun sakau ronkatem. Karar ses opokar, Anut nukas ik kon roasiret sakau ikonuk, iken woiok epar momun, okon, kar ros iken ronkat piriraun senek wa.

4 Is kiro ämän awarom, owon, karauk sätäiäi roat ak ämän ämäi ämäi roasiret awariäi ak Jisas mesin woiaka epar moin ak kamuk pe rai. Kiro roat ak Anut nukan ämän eposek sumkäineäin. Tawa Anut nukas ak wasarewarai. Ak Jisas Krais, ko karar iken Näwäu, sumkäineanik, Anut nukas ik sareikaun ämän pakas ätäi pirirmana, sapum onok aru sosop miäi. Meter Anut nukan ämänis keser äiewon, kiro keseriäi roat Anut nukas ak aru marai.

5 Ak kiro onok äpu, utianik, is ak Anut mesin ätäi ronkat araurim. Ak äpu Anut Näwäu nukas meter Israel roasiret Ijip omsau pakan imwareanik, kowon. Utianik, rai rai, kiro roasiret karauk ak ko mesin akan woiaka epar mau wa, okon, kos akwaronuk, meiein.

6 Ak kiro sarau eitek akan omoi eposek ute manoin
ronkatewe. Meter Anut nukan sarau eitek raut nais Anut
nukas ak sarau näwäu arowon jekur kamäu wa. Akan
mena eposek rain utomana, Anut nukas ak mur sakaus
rakis mareanik, karapus owa pututu marowon orip orip rai.
Ak Anut nukan wasarewaraun omre kame rai.
7 Meter roasiret Sodom Gomora pak karauk näu mena
kiro mena siakup rain ak onok aru Anut nukan sarau eitek
akas keserin siar keseriäin. Ak sapum onok aru miäi, onok
aru sosop maun akan woiaka siräiäu. Keserna, Anut nukas
epis aru marowon. Kiro onok keserwon, kiro ik aparmoi,
kiro onok wa keserau rai ätär mukou.
8 Kiro roat raiäin senek, ak rusapai rai. Ak nini epir pakas
onok aru keserna, ak akasar akan enmaksau aru miäi. Ak
Anut nukan ämän wa tainoriäi, ak Anut nukan sarau eitek
omar oik rai jeje ämän awareäi.
9 Meter Anut nukan sarau eitek karas karauk sarau eitek
kamwareäu enip Maikel* kos kiro onok keserau wa. Inokos
Moses nukan enipsau owaun rai ko Satan jeje ämän aurau
wa. Kos auruwon, “Anut Näwäu nukas karar nan enmat
opok ämän musai.”
10 Utianik, kiro roat ak owo onok kiro kon onoktapau äpu
wa, akas jeim ateai. Ak opur senek ronkat wäpik owo onok
aru sepuk sepuk keseriäi, ak kiro keserna akan totomaka
aru miäi.
11 Kiro roat ak wopurut, ak Kain nukan onok tainoriäu
senek tainori. Meter Balam* nukas aiaukun onok aru
keserwon senek akas keseri. Meter Kora* nukas Anut nukan
ämän tainorau wa kos keserwon senek akas keseri. Kiro
onok pakas ak erekapu wasarein.
12 Ak Kristen roasiret woiaka karar mianik, o jaun tururiäi
opok, kiro roat ak onok aru orip sätäumana, ak pak erek
tururaun wa imineäi. Ak aka mesin ronkateäi. Kiro roat
ak iou ärneu om wäpik uriris pairware ariäu senek, okon,
ak roasiret wa sarwareäi. Ak am nemauk näu wa muriäi
senek, kiro am roat akas torena, meiäu senek keseriäi.
13 Ak joi oksipar jekur apariai senek, ak akan oioraka
naun onok amop apwareäi. Kiro roat ak pai omar oikas
täkäi neäu senek, Anut nukas kiro roat akan omoi pututu
orip orip rawaun sare marowon rau.
14-15 Kar ro enip Enok* ko Adam nukan tupsiu pakan
kos kiro roat mesin totok ämän momara, äiewon, “Ak
aparwe! Anut Näwäu, kon sarau eitek sosop senes pak
koumara, roat erekapu wasarewaraiei. Kiro roat erekapu
kon ämän wa tainoriäi aru maronuk, ak akan onok aru miäi
ätäi ronkatäiei. Ak onok aru miäi roat, ak Anut erekapu
sumkäineanik, jeim ämän sosop Anut opok moin, okon,
Anut nukas ak aru marai.”

16 Kiro roat ak mekesirakap ämän miäi roat, owo onok ak
opok penuk, ak woiaka aru miäi, ak onok aru maun woiaka
siräiäu, ak ämän sepuk sepuk areanik, akan enmaka oik
miäi roat, ak karauk roat sätwareanik, akan osap erar oiäi.
Kiro roat ak Anut nukas aru marai.

Ak woiaka epar moinai, sakau tai rawe.

17 O isan jaiat, ak meter iken Näwäu Jisas Krais nukan
ämän oi ariai roat akas äiein ronkatewe.
18 Akas wasaräun omre penuk, karauk roat akas pemana,
Anut jeje ämän muraiei rai awaroin. Ak Anut sumkäinea,
onok aru maun woiaka siräiaiei.
19 Kiro roat akas omnokou pakan ronkat aru tainormana,
Anut nukan Osou Näu wa tainoriäi. Ak karauk kiro roat
akan ämän tainoraiei, karauk wa tainoraiei, okon, kiro roat
akas ak inäi maraiei.
20 Utianik, ak isan jaiat, akan woiaka Anut mesin epar
moin orip orip sakau ate rawe. Ak orip orip Osou Näu
nukan sakau orip Anut aurwe.
21 Anut nukas ak mesin kon wous meieäu, okon, ak ko
siakup rawe. Kesermana, akan woiaka sakau moinai, iken
Näwäu, Jisas Krais nukas ik mesin wouti momara, awau
orip orip rawaun onok ikaun kame rawe.
22 Karauk roat akan ronkat oirorоr orip mesin woiakati
marowe.
23 Karauk roat ak ep unik uru senek me rai, keseria, akas
kiro roat kurte ätäi imware. Karauk roat mesin woiakati
mianik, imine orip sarwaraiei. Utianik, akan meten onok
aru kiro omjo ukun orip senek ak kiro onok aparnai, atap
eur rawe.

Anut nukan enip jou murau.

24 Anut nukasar ak jekur kamwaronuk, ak wa oware nai.
Kos ak imwareanik, kon mena eposek opok imware tonai.
Ak kiro opok ak ämän wäpik, näwäu nepipir rawaiei.
25 Kiro Anut karar iken Näwäu, Jisas Krais nukan sarau
pakas ik imäikowon, okon, ik kon enip karar jou murau. Ko
karar ik kamoikaun ro näwäu rawaura. Ko sakau näwäu
orip kos osap erekapu kameäu. ko orip orip keseriar raiäu,
rusapai nais rau, ko tawa keseriar orip orip rawai. Epar.

Revelesen
Ämäiewon Ämän Amop Pewon
Okoro buk nukan onoktapau

Jisas ko omar oik tononuk, woisan 65 manonuk, Jon ko kar om enip Patmos Airan opok karapus kurena, raumara, kiro pas jer wewon. Roasiret ak akan woiaka Jisas mesin epar moin kiro wa utau sakau ate rawaun rai jer wewon. Anut nukas nini epir pakas owo onok tawa päi Jon ätär muruwon.

Kiro puk nukan onoktapau näwäu kesek, tawa Jisas nukas kon iwäi jaukut pak Satan nuka pak erekapu aru marai. Inok roasiret ak usu oumoi, sakau tai rawaiei, tawa Anut nukas sarwaronuk, ak kon omoi tone eposek rawaiei. Kiro onok päi Anut nukas nini epir pakas Jon ätär murunuk, ko jer wewon.

Okoro buk tainoraun ämän

1:1-8 Jon nukas roasiret ‘pere’ awarowon.
1:9–3:22 Jon nini epir pakas Krais aparuwon. Näwäu nukas mena 7 orip pakan Kristen roasiret ämän surmarowon.
4:1–8:1 Jon ko nini epir pakas Näwäu nukas buk tupai moin orarenuk aparuwon.
8:2–11:19 Pupu 7 orip Anut nukan sarau eitek akas purna, karauk onok pein.
12:1–13:18 Satan nukan ämän oi ariäir roat ori awas opur ärärämoi, okoro omnokou opok koirin.
14:1–15:8 Jon nini epir pakas osap atap atap sosop aparuwon.
16:1-21 Anut nukan sarau eitek 7 orip akas maro karar karar ateanik, kouna, kiro maro pakas usu atap atap pein.
17:1–20:10 Anut nukas Babilon näu mena aru murianik, Satan kon jaukut ori pak ep uru kurwarowon.
20:11-15 Anut nukas roasiret wasarewaun omre.
21:1–22:5 Jon nukas omar awau pak omnokou awau pak Anut nukan mena awau Jerusarem orip orip rawai aparuwon.
22:6-21 Jon nukas Jisas ätäi kurte kowai rai awaromara, kon ämän patarwon.

Krais nukas owo onok tawa päun Jon ätär muruwon.

1 Okoro ämän Jisas Krais nukas Jon ätär muruwon. Meter kiro ämän ämäi rawon, utianik, Jisas nukas kiro ämän amop mowon. Anut nukas kiro onok kurte päun Jisas ätär

murunuk, kos pak kon sarau roat ätär marowon. Jisas nukas kon sarau eitek äsimoronuk, kos is Jon, kon sarau ro, kiro ämän ätär muraun kowon.

2 Isas pak karauk roasiret kiro ämän pak osap erekapu aparmin pak awareäim. Okoro Anut nukan ämän. Anut nukas kiro onok ämäi rawon, Jisas Krais ätär murunuk, kos erekapu is opok amop mowon.

3 Kiro ämän pakas Anut nukas owo onok tawa päun äiewon. Roasiret ak kiro ämän ninareanik, aka nepipiraiei. Roasiret ak okoro ämän roianik, ak Anut nukan ämän isas jer wemin tainoraiei, ak nais nepipiraiei. Owon, kiro onok Anut nukas päun äiewon kiro epar kurte päi.

Jon nukas pas 7 orip Esia woiaka epar moin roasiret jer we marowon.

4-5 Is Jon, isas ak, Kristen roasiret, Esia mena 7 orip rai jer we marom.

Anut rusapai rau, ko meter rawon, ko tawa ätäi kowai. Anut nukan osou 7 orip ak Anut nukan tanäun patan amuk opok tai rai. Jisas Krais ko Anut nukan ämän erekapu eposek areäu. Ko karar amke meieanik, ätäi up uruas siräi pewon. Kos okoro omnokou kamwareäi roat näunäu erekapu kamwareanik, akan ro näwäu sarewon. Ak keserna, is Anut aurim, nuka, pak kon osou 7 orip pak Jisas Krais pak akas woiaka näu oripas ak sarwarna, akan woiaka päurar rawai.

Jisas nukas ikenun wous meiemara, kon karianas iken onok aru erekapu jäkäi mukowon.

6 Kos ik erekapu Anut nukan roasiret pak kon kamuk rawaun roat sare mukowon. Ik kon momok, Anut nukan sarau moram. Keseria, ik äiem, “Jisas Krais ko orip orip sakau näwäu orip, pak enip jou orip rawai. Epar.”

7 Aparwe, ko iou pakas kowai! Roasiret erekapu akan amiakas aparaiei. Roasiret ko marais wein ak nais erek ko aparaiei. Roasiret okoro omnokou opok rai, ak erekapu ko aparianik, näwäu waiaiei. Kiro onok epar senes päi.

8 Anut Näwäu ko erekapu sakau orip ko keser äieu, “Is amke raim, is ruris raim.” Kiro Anut ko karar rusapai rau, meter rawon, tawa ko kowai.

Jon nukas Krais aparwon.

9 Is Jon, is akan jaunaka, is ak pak erek ik Jisas pak pasar raiäum. Is ak pak erek ik tätäi oiäum. Is nais ak pak erek ik Anut nukas kamoikeäu. Is ak pak erek usu oianik, woiaka päurar orip raiäum. Is Anut nukan ämän areanik, isan woi Jisas nukanun epar momin, keser ämän are raita, is usu iraun Patmos airan opok muroin.

10 Kar Tup Näwäu opok, Anut nukan Osou Näus is sakau
kamoironuk, is nini epir pakas senek, mekesirakapaim kar
ron pätu, pupu ur senek, sakau ur wewon roimin.
11 Kiro ros airowon, “Osap erekapu na aparum kiro buk
opok jer wenam, kiro jer roasiret woiaka epar moin näu
mena 7 orip sur maro. Efesas, Smerna, Pergamum, Taiatira,
Sardis, Filadelfia, Leodisia kiro mena sur maram.”
12 Kesernuk, inok ros is ämän airou rai, ätäi pirirmin. Is
pirirmoi, lam gol 7 orip aparmin.
13 Is kiro lam kamuk opok kar ro rawon aparmin. Kiro ro
ko ‘Ro nukan Mokoi’ *Daniel 7:13*
senek tai rawon aparmin. Ko omjo rumukäu orkenuk,
kon isou erekapu kururur mowon. Kar let gol nukas wakou
kur mowon.
14 Kon tapau urik kiro tei urik ärneu senek, iou ärneu
senek pak. Kon amukauk kiro ep arou jereäu senek.
15 Kon isou kiro aiauk gol ep opok amkeäi, ukun wäpik,
eposek senes sareäu senek. Is kon arewon pätu roimin kiro
an saru nukan areäu jejep senek.
16 Kon ipou näu kaima, pai 7 orip ate rau. Siräp rumukäu
auk karaima karaima, kon oksau uruas ne rau. Kon
neputapau san näu kamuk, san sakau jeräu senek.
17 Is ko aparianik, kon isou siakupai kurir ninomoi,
meiemin ro senek raimin. Utianik, kon ipou näu kaimas
isan enim opok mianik, keser airowon. “Na wa iminäu. Is
epar senes aisom, is amke raim, is ruris raim.
18 Is awau raim, is meter meiemin, utianik, apair, is
rusapai awau orip orip raim. Is enim orip, isas meiäun onok
kameanik, roasiret meiein akan menan im rorok pakan ki
ate raim.
19 Keseria, na okoro onok rusapai pe rau pak tawa päi pak
aparum keseriar jer wäm.
20 Na okoro pai 7 orip isan ipi näu kaima rai pak lam gol
7 orip pak apwarom, kiro ämän ämäi rau senek. Pai 7 orip
kiro kon onoktapau kesek: näu mena 7 orip kiro Kristen
roasiret kamwaraun sarau eitek 7 orip. Lam gol 7 orip kiro
näu mena 7 orip pakan Kristen roasiret.”

2

*Jisas nukas Efesas menan Kristen roasiret ämän sur-
marowon.*
1 Kiro ros ätäiar keser airowon, “Na kiro sarau eitek*
Efesas menan Kristen roasiret kamware rau, keser jer we
muram. Is isan ipi näu kaima pai 7 orip ateanik, is lam gol
7 orip kampai ariaim. Is kiro ämän na surmusoita, kou.

2 Ak, Kristen roasiret Efesas mena rai, ak sarau sakau
mianik, akan onok erekapu keseriäin, kiro is äpu. Ak sakau
tai raianik, akan woiaka roat onok aru miäi akanun wa
woiakati miäi. Kiro roat akas ak keser awaroin, 'Ik nais
Jisas nukan ämän oi ariäum roat.' Utianik, ak Jisas nukan
ämän oi ariai roat wa. Ak, Efesas roasiret, kiro roat akan
sät ämän roianik, jekur wasare maroin, akan onok keseriäi
nais erekapu wasarewaroin. Keseria, ak äpu kiro roat ak
sätäiäin roat.
3 Utianik, ak, isan ämän tainoriäi roat, okon, karauk roat
akas akan onok apwareanik, kasiaka penuk, akwaromoi,
tätäi näwäu aria, onok aru mareäin. Ak kiro onokun
wa imineäi, akan sarau jekur sakau ate raianik, kiro usu
ämäiäin, kiro is äpu.
4 Utianik, is rusa ak pak ämän sakau orip. Ak meter
isanun akan woiakas epar senes meiein. Utianik, rusapai
ak kiro onok keserin senek keserau wa.
5 Ak amke isanun woiakas epar meiein, ak ätäi kiro onok
keserin ronkatewe. Ak amke isanun woiakas meiein, ak
kiro onokur keserwe. Ak akan onok aru pakan ätäi pirirau
wa, is ak siarakap koianik, lam ak pakan oi manam.
6 Utianik, akan karar onok kiro eposek. Ak Nikolas nukan
roasiret akan onok aru sauk mianik, wa tainoriäi. Is nais
kir kon onok sauk miäim.
7 Inok roasir ko rauk orip, ko kiro ämän Anut nukan Osou
Näus woiaka epar moin roasiret awarou, ko jekur rowai.
Inok roasir onok aru erekapu itimorai, isas ko roasir eposek
äianik, epar awau orip orip rawaun am nemauk nurita, jai.
Kiro am Anut nukan woia omar oik rau.

Jisas nukas Smerna menan Kristen roasiret jer we marowon.

8 Keserianik, nas sarau eitek Smerna menan Kristen
roasiret kamware rau, ko keser jer we mur. Kiro ro ko
amke rau, ko ruris rau, kos na okoro ämän surmusou. Ko
meieanik, ätäi siräimoi, awau rau.
9 Ak, Smerna Kristen roasiret, ak usu oiäi, kiro is äpu. Ak
omnokou pakan osap sosop wäpik, kiro is äpu. Utianik, ak
Kristen roasiret, ak Anut nukan amukup osap sosop senes
orip. Is äpu karauk roat akas akan enmaka opok sät ämän
miäi. Kiro roat akas keser äiäi, 'Ik Juda roat', utianik, ak
epar Juda roat wa, ak Satan nukan sarau miäi roat.
10 Karauk usu ak opok päi, ak kiro wa iminäu. Ak rowe,
Satan nukas ak kamukan karauk roasiret ate apwaraun
karapus owa kurwarnuk, kiro opok omre 10 orip ak usu
sosop meiäun senek oi rawaiei. Akan woiaka isanun epar
mianik, sakau ate rawaiei, pote ak meiäiei. Ak keserna, isas
ak awau orip orip rawaun sakau aram.

11 Inok roasir ko rauk orip, ko kiro ämän Anut nukan Osou
Näus woiaka epar moin roasiret awarou, ko jekur rowai.
Inok roasir onok aru erekapu itimorai, isas ko ätäi meiäun
ses opok, wa aru muram.”

Jisas nukas Pergamum menan Kristen roasiret ämän surmarowon.

12 Keseria, kiro ros keser äieu, “Nas kiro sarau eitek
Pergamum menan Kristen roasiret kamware rau ko keser
jer we mur. Kiro ro ko siräp rumukäu auk karaima karaima
orip ate rau kos na kiro ämän surmusou.
13 Is nan raum mena äpu, Satan nukan kamwareäu patan
kiro mena rau. Utianik, ak, Pergamum Kristen roasiret, ak
isan enim sakau ateanik, akan woiaka isanun epar moin,
kiro utau wa. Meter kar ro kon enip Antipas ko isan ämän
roasiret awareäu, ko ak pak rawon. Ko isan ämän jekur
tainoriäu. Akan mena, karauk roat Satan nukan sarau miäi
roat akas ko wena, meiewon. Kiro Satan nukan mena. Kiro
ses opok nais ak akan woiaka isanun epar moin kiro utau
wa.
14 Utianik, is ak pak karauk ämän orip. Akan karauk
roasiret Pergamum mena ak pak rai ak Balam* nukan onok
sakau ateanik, tainorurai. Balam nukas Balak Israel roasiret
atonwaraun onok tamuruwon. Balak nukas Israel roasiret
atonwaronuk, akas onok aru moin. Karauk roat akas
akan sät eitek enip pakas opur amkeanik, jou miäin Israel
roasiret akas kiro opur oianik, jeäin. Kiro Israel roasiret
ak nais Balak nukan ämän tainorianik, karauk sapum onok
keseriäin. Rusapai, akan karauk roasiret nais akan onok
tainorianik, keseriäi.
15 Kiro onok keseriäi senek karauk roat ak kamuk opok
rai akas Nikolas nukan ämän tainorurai.
16 Ak rusapai akan onok aru pakan ätäi pirirwe! Warnuk,
isas ak rawa koumoi, isan oisau opok siräp rumukäu auk
karaima karaima orip kis ak pak weräiäm.
17 Inok ro ko rauk orip ko kiro ämän Anut nukan Osou
Näus woiaka epar moin roasiret awarou, ko jekur rowai.
Inok roasir ko onok aru erekapu itimorai, isas o ämäi rau,
enip mana*, ko nurita, jai. Ai käräi nais nuram. Kiro ai
opok enip awau jer wemin rau. Karauk roat ak kiro enip
äpu wa, ro ko kiro ai owai ko karar äpu mai.”

Jisas nukas Taiatira menan Kristen roasiret ämän surmarowon.

18 Kiro ros keser äieu, “Ätäi na Anut nukan sarau eitek
Taiatira menan Kristen roasiret kamware rau, keser jer we
mur. Okoro ämän keser äieu, is Anut nukan Mokoi, isan
amiauk ep arou jereäu senek. Isan isiauk aiauk gol eposek

ep opok amkeäi senek. Is kiro ämän ak, Taiatira roasiret,
rawa surita, kou.
19 Akan onok keseriäin kiro is erekapu äpu mom. Is äpu
ak roasiret akanun woiakas meieäi, ak isanun woiaka epar
moin, ak isan sarau mianik, karauk roat sarwareäi. Is äpu
usu atap atap ak opok penuk, ak jekur sakau tai raiäi. Is
äpu amke ak onok eposek moin, rusapai ak onok eposek
senes morai.

20 Utianik, is ak pak ämän orip. Ak kiro asir Jesebel
inikerna, ko ak pak raiäu. Kos is Anut nukan ämän
roianik, areaim asir* äiäu. Keseria, kos isan roasiret ämän
awaronuk, ak kon ämän tainorianik, sapum onok aru miäi.
Karauk roat akas sät eitek jou maraun opur amkena, ak
kamukan karauk roasiret akas kon ämän tainorianik, kiro
opur oi jeäi.
21 Isan ronkat kiro asir kon onok aru pakan ätäi piriraun
is ko karauk omre nurumin. Utianik, ko kon sapum onok
aru miäu pakan pirirau utou.
22 Kesernuk, isas ko sip nurita, ko tätäi näwäu owai. Kiro
roat ko pak sapum onok morai, akan sapum onok kiro asir
pak keseriäin wa utona rai, isas ak nais ko pak usu aroita,
tätäi näwäu owaiei.
23 Is kon onok tainoriäi roasiret nais erekapu akwaroita,
meiäiei. Keserita, Kristen roasiret erekapu ak owo onok
akan ronkat pak akan woiaka uru rau isas apariaim äpu
maiei. Roasiret onok aru keseriäi, isas ak usu aram, roasiret
onok eposek keseriäi, isas ak osap eposek aram. Ak kiro
nais äpu miäi.

24 Utianik, ak karauk roasiret Taiatira mena rai, ak kiro
asiren ämän tamareäu, ak kiro wa tainoriäi. Ämän Satan
nukan wou uru ämäi rau, kiro ak äpu mau wa. Rusapai is
ak epar senes awarom, ak sakau tai rauna rai, is karauk usu
ak wa aram.
25 Akan woiaka epar moin, kiro keseriar rauna, is ätäi
kowam.

26 Inok roasir ko onok aru erekapu itimorianik, isan
ämän tainoriäu, keseriar pote isan kowaun ses opok, isas
ko karauk omsau pakan roasiret sakau kamwaraun sarau
nuram.
27 Is ko sakau nurita, kos roasiret kamwareäin utupauk
ateanik, roasiret akwarnuk, ak mis käi kurena, usip usip
sareäu senek keseraiei. *Buk Song 2:9*

Is isan sakau isan Monias is irowon, isas pak ätäi ko
nuram.
28 Is ko taperan pai nais nuram.”

29 “Inok roasir ko rauk orip, ko kiro ämän Anut nukan
Osou Näus woiaka epar moin roasiret awarou, ko jekur
rowai.”

3

Jisas nukas Sardis menan Kristen roasiret ämän surmarowon.

1 Keseria, kiro ros keser äiewon, “Na kiro sarau eitek
Sardis menan Kristen roasiret kamware rau ko keser jer we
mur. Kiro ro ko Anut nukan osou 7 orip pak pai 7 orip pak
ate rau, kos na ämän surmusou. Is ak, Sardis menan Kristen
roasiret owo onok miäi kiro is äpu. Karauk roasiret akas
keser äiäi, ‘Sardis menan roasiret awau senes rai’. Utianik,
wa. Ak isan amiap meiein roat senek.
2 Keseria, ak kurte siräwe, wa ninau. Meter ak Anut
nukan onok eposek tainoriäin. Rusapai, ak kiro onok meter
keseriäin rusa rau erekapu ätäi sakau maiei, wäpik, kiro
erekapu ämäiäi. Akan onok keseriäi is aparmin kiro Anut
nukan amukup eposek wa.
3 Meter karauk roat akas Anut nukan ämän tamarona,
roin. Ak kiro ämän ätäi ronkateanik, jekur tainornai, akan
onok aru pakan pirirwe. Ak kiro onok wa keserna rai, ak
isan kowaun omre äpu wa maiei opok, is ak siarap päu ro
senek kurte kowam.
4 Utianik, Sardis mena roat karar karar akan omjo ukun
wäpik orip rai. Ak roat eposek senes, okon, ak omjo ärneu
mianik, is pak ariaiei.
5 Keseria, inok roasir ko onok aru erekapu itimorai, ko
omjo ärneu kiro senek monuk, isas kon enip isan awau
rawaun buk opok rau wa kosoram. Isas isan moni pak kon
sarau eitek pak akan amiakap amop äiäm, ‘Kiro ro isan.’
6 Inok roasir ko rauk orip, ko kiro ämän Anut nukan Osou
Näus woiaka epar moin roasiret awarou, ko jekur rowai.”

Jisas nukas Filadelfia menan Kristen roasiret ämän surmarowon.

7 Keser kiro ros ätäi äiewon, “Na kiro sarau eitek
Filadelfia menan Kristen roasiret kamware rau keser jer we
mur. Kiro ro kon onok erekapu eposek senes, kon ämän
äiäu orip orip tainoriäu, kos na okoro ämän surmusou.
Ko Devit nukan kamwareäu sakau orip. Kos owo osap im
tuenuk, kar ros ätäi im penäu senek wa. Kos owo osap im
penenuk, kar ros ätäi im tuäu senek wa.
8 Is ak Filadelfia roasiret owo onok keseriäi kiro is äpu.
Akan sakau eteinak kiro is äpu, utianik, ak isan ämän
tainorianik, ak isan sarau utau wa. Is akan amiakap im
tuemin rau, kar ros kiro im ätäi penäu senek wa.

9 Ak rowe. Kiro roat ak Satan nukan tupsiu ak keser
äiäi, ‘Ik Juda akan tupsiu.’ Utianik, ak Juda akan tupsiu
epar wa, ak sätäiäi. Keseria, isas kiro sätäiäi roat sakau
atwareanik, imwaroita, ak siarap koumoi, akan amiakap
uoraka sur wäiei. Keserta, kiro sätäiäi roat erekapu is isan
woias ak, isan roasiret, mesin meieäum äpu maiei.
10 Ak isan ämän erekapu tainorianik, usu tätäi pak atap
atap ak opok penuk, ak iminäu wa, ak sakau tai raiäin. Isas
tawa okoro omnokou pakan roasiret erekapu ate aparaun
usu atap atap aram. Kiro ses opok, is ak jekur kamwaroita,
ak kiro usu wa owaiei.
11 Is ak rawa kurte kowam. Akan woiaka epar moin, kiro
wa utau, sakau ate rawe. Keserna, kar ros akan osap eposek
omar oik rau wa oi kuräi.
12 Inok ro ko onok aru erekapu itimorai, isas ko Anut
nukan ou näwäu owa ou tutu senek tai mota, ko kiro ou ätäi
wa ute nai. Is kiro ou tutu opok, Anut nukan enip jer we
moita, kiro näu mena awau enip Jerusalem nais jer wäm.
Kiro Jerusalem awau kiro Anut omar oikas kowai. Is isan
enim awau nais kiro ou tutu opok jer wäm.

13 Inok roasir ko rauk orip, ko kiro ämän Anut nukan Osou
Näus woiaka epar moin roasiret awarou, ko jekur rowai.”

*Jisas nukas Leodisia menan Kristen roasiret ämän sur-
marowon.*

14 Keserianik, kiro ros ätäiar äiewon, “Na kiro sarau eitek
Leodisia menan Kristen roasiret kamware rau keser jer we
mur. Kiro ro ko epar ämän mianik, ko Anut nukan ämän
eposek erekapu jekur areäu. Ko Anut nukas osap erekapu
ate maronuk, pein akan onoktapau. Kos na okoro ämän
surmusou.
15 Ak, Leodisia menan roasiret, owo onok keseriäi kiro is
äpu. Is äpu ak oporeu senes wa, ak sopou senes wa. Isan
ronkat ak oporeu senes rawaiei ra, sopou senes rawaiei ra,
kiro eposek.
16 Utianik, ak sopou eteinak senek, ak oporeu senes wa,
ak sopou senes wa, okon, isas ak isan ai uruas esiewaroita,
naiei.
17 Ak keser äiäi, ‘Ik osap sosop orip. Ik osap sosop oianik,
kar osapun wa wasarem.’ Wa senes. Ak osap wäpik, isan
amiap ak aru senes rai. Ak amiak utup roat senek. Ak
omjo wäpik, pirim raiäi senek. Karauk roasiret akas ak
apwareanik, ak mesin woiakati miäi. Ak kiro äpu wa ra?
18 Isas ak keser awarom, ‘Ak isan gol epis jerewon kau
maiei. Ak keserna, osap sosop senes owaiei. Ak pirim
raianik, memeswaronuk, omjo arneu is pakan kau momoi,

takäiei. Ak karauk marasin is pakan kau mianik, akan amiaka opok mona, akan amiaka ätäi eposek saräi.

19 Inok roasiret is ak mesin woias meieäim, isas ak onok aru miäi apwaromoi, kewareanik, usu areaim. Keserita, akan sarau miäi opok ätäi pe sarau sakau maun akan onok aru pakan ätäi pirirwe.

20 Ak rowe! Is ororok opok tai raianik, im ut koukouram. Inok roasir ko isan im ut koukoururam jejep roia, pe im tuenuk rai, is ko pak kon owa tone raumoi, ko pak o jam, ko nais is pak o jai.

21 Inok roasir ko onok aru erekapu itimorai, ko isan taneäim patan opok moita, ko is pak roasiret erekapu kamwaraun tanäi. Meter is nais keseriar onok aru erekapu itimorianik, isan Monian patan opok ko pak roasiret kamwaraun tanemin.'

22 Inok roasir ko rauk orip, ko kiro ämän Anut nukan Osou Näus woiaka epar moin roasiret awarou, ko jekur rowai.

4

Omar oik Anut jou murin.

1 Is ätäi aparianik, omar oikan ororok im tue rawon aparmin. Keserita, kiro ro pupu ur jejep senekus kon pätu meter roimin, ätäi keser airowon, "Na oik peta, owo onok tawa päi is ätär musam."

2 Kiro ses opokar, Anut nukan Osou Näus is sakau kamoironuk, is nini epir pakas senek omar oik ro näwäu nukan taneäu patan opok kar ro tane rawon aparmin.

3 Kiro ron neputapau kar aiauk janou, kon enip jaspa senek pak kar aiauk osou, kon enip konilian senek jerewon. Kar siwananai kar aiauk awarip enip emeral senekus kiro patan karirim kator rawon.

4 Kiro patan rau siakup karauk patan 24 oripas kator rain. Kiro opok roat näunäu 24 orip ak omjo ärneu orkemoi, at gol omsau kameäi roat akan senek akan tapiaka opok mianik, tane rain.

5 Is kiro ro näwäu nukan patan opokas ermän senek mämurnuk, aparmin. Is jejep näwäu atap atap omar käiäu senek roimin. Kiro ro näwäu nukan patan amuk opok arou 7 orip jere rawon. Kiro arou Anut nukan osou 7 orip.

6 Kiro ro näwäu nukan patan amukwak opokar kar osap mas an siror senek aparmin. Kiro eposek senes, ukun wäpik rawon aparmin.

Karauk osap 4 orip opur senek awau rain ak kiro ro näwäu nukan patan siakupaiar kator rain apwarmin. Ak karaima karaima pe tai raianik, akan enmaksau opok

amiakwak sosop rakurewon. Karauk amiakwak akan mekesirap rain.

7 Osap awau amke rau, kiro ko opur laion senek. Kar osap awau rau, kiro ko bulmakau sawai senek. Kar osap awau rau namba 3, kiro kon neputapau ro nukan senek. Kar osap ruris senes awau rau, kiro ko ai pair näwäu puririr ariäu senek.

8 Kiro osap 4 orip awau rai, ak erekapu karar karar saiaka 6 orip. Akan amiakwak sosop enmaksau opok pak saiaka urik uru pak erekapu rakurewon. Ak sir wa utiäi, san peu, pututu, ak orip orip sir we raiäi. Ak keser sir weäi, "Anut Näwäu, ko erekapu sakau orip, kon onok eposek, kon onok eposek, kon onok eposek. Ko meter rawon, ko rusapai rau, ko tawa kowai."

9-10 Kiro osap 4 orip awau rai, ak kiro ro awau orip orip kon patan opok tane raunuk, ak woiaka erer orip 'pere' aurin. Akas ko näwäu sakau orip äianik, kon enip jou me rai. Kiro osap 4 orip ak kiro keserna, roat näunäu 24 orip akas Anut nuka ko orip orip raiäu kon patan opok tane raunuk, ak ko siakup uoraka sur weanik, jou muriäi. Ak akan at gol ko nepukup oi kureanik, keser äiein,

11 "Anut, na iken Näwäu, na karar na kämioik raum. Na eposek senes, okon, roasiret ak na näwäu äianik, nan enmat jou kamioik musomoi, nan sakau inkaruru rawaiei. Owon, nas osap erekapu ate momon. Kiro osap nakasar nan ronkatis ate momon, okon, kiro osap erekapu pein, rusapai rai."

5

Jon nukas kar buk tupäi moin aparwon.

1 Anut nukas kon patan opok tane raumara, kar buk kon ipou näu kaim ate rawon aparmin. Kiro buk pepa rumukäu karaim karaim jer we mianik, tupäi moin. Kiro buk simom nemauk sik senek 7 oripas sakau pararar moin.

2 Is Anut nukan sarau eitek kar sakau orip nukas keser sakau ur wewon roimin, "Inok ro ko onok eposek senes miäu, okon, simom nemauk sik senek okoro buk opok rai jäkäianik, buk tutup orip uraräi?"

3 Utianik, kar roasir ko omar oik rau ra, omnokou opok rau ra, meiein roat akan mena rau ra, ko kiro buk tutup orip uraräun senek itok wa. Kar ro owo ämän kiro buk uru rau aparau senek itok wa.

4 Is kar ros kiro buk urarenuk, aparaun senek itok warnuk, kiro mesin näwäu waiemin.

5 Kiro ses opok, kar näu ros is keser airowon, "Na wa waiäu. Na rou, kiro opur laion, ko Juda* akan tupsiu pakan,

ko Devit nukan askanai, nukas sakau mianik, kon iwäi jaukut erekapu itimwarowon, kos epar kiro simom nemauk sik senek 7 orip jäkäianik, buk tutup orip uraräi.”

6 Keser aironuk, is kar Sipsip Nak ko Näwäu nukan patan kamuk opok tai rawon aparmin. Kiro osap 4 orip awau rai pak kiro roat näunäu 24 orip pak akas ko karirim kator rain apwarmin. Kiro Sipsip Nak ko meter wena, meiewon senek. Ko sarat 7 orip pak amukwak 7 orip, kiro Anut nukan osou 7 orip Anut nukas äsimwaronuk, okoro omnokou opok omsau erekapu koin.

7 Kiro Sipsip Nak nukas poteanik, Anut nuka kon patan opok taneanik, kiro buk tutup orip ipou näu kaim ate rawon pakan owon.

8 Ko kesernuk, kiro osap 4 orip awau rai pak roat näunäu 24 orip pak ak Sipsip Nak siakup koianik, uoraka sur wein. Kiro roat näunäu ak karar karar gita pak maro gol pak ate rain. Kiro maro opok pauda sou eposek orip, kiro pauda kon roasiret akas Anut nuka auriai ämän nukan totok senek.

9 Ak kar sir awau keser wein, “Nas kiro buk tutup orip simom nemauk sik senekus rakir moin, kiro oi uraräun itok. Owon, roat akas na iwosona, meiemon, nan karianas roasiret tupsiu atap atap pak, omsau atap atap pakan pak, enmaksau atap atap pak, akan ämän atap atap pak, erekapu kau mareanik, oi Anut nurumon.

10 Nas kiro roasiret erekapu turwaromoi, ak Anut nukan roasiret pak kon kamuk raiäi roasiret sare maromon, akas pak okoro omnokou opok karauk roasiret kamwaraiei.”

11 Is ätäi aparmin, Anut nukan sarau eitek sosop sosop senes akan pätiaka roimin. Akan namba wan handet milion. Ak Näwäu nukan patan pak kiro osap 4 orip awau rai pak roat näunäu pak erekapu akas karirim katoware rain.

12 Keseria, akas sir wena, sir jejep näwäu keser manowon, “Okoro Sipsip Nak meter roasiret akas ko wena, meiewon. Kon sakaus meiäun onok itimorwon, okon, ko enip näwäu pak, osap eposek pak, ronkat eposek pak, sakau erekapu owaun itok. Ko eposek senes, okon, roasiret akas kon enip jou mianik, konun woiaka erermoi, ‘pere’ auriai.”

13 Osap erekapu Anut nukas ate mowon awau raiäi akas ämän arena, is roimin. Kiro osap erekapu omar oik rai, omnokou opok rai, meiein roat akan mena rai, mas an uru rai, ak erekapu keser sir wein, “Anut ko kamwareäu ro näwäu nukan patan opok tane rau pak, Sipsip Nak pak au eposek senes, okon, ik awan enmawa jou mateanik, awanun woiok erermoi, ‘pere’ awatota, au orip orip sakau rawaieir.”

14 Kiro osap 4 orip awau rai akas arein, “Epar!” Keserna,
roat näunäu akas uoraka sur weanik, awan enmawa jou
matoin.

6

Sipsip Nak nukas simom nemauk sik senek 6 orip buk opokan jäkäiewon.

1 Keseria, is Sipsip Nak nukas simom nemauk sik senek
amke 7 orip rawon, jäkäiewon aparmin. Keseria, osap 4
orip awau rai karas kon arewon jejep omar käiäu senek
roimin. Ko keser äiewon, “Koi!”
2 Is ätäi ami kurea, kar hos aup aparmin. Kiro hos opok
kar ro ko puri ate raunuk, kar sarau eitek nukas ko ro näu
nukan at nuruwon. Ko marai itimwaraun ros senek kon
iwäi jaukut erekapu itimwaraun potowon.
3 Ätäi Sipsip Nak ko kar simom nemauk sik senek buk
pasar rawon opokan jäkäiewon. Kesernuk, kar osap awau
rau namba 2 nukas koianik, keser äiewon, “Koi!”
4 Keser äienuk, kar hos pewon kiro osou. Kar sarau
eitekus kiro hos atak ro ko weräiäun siräp rumukäu
nuruwon. Ko nais okoro omnokou pakan roasiret akan
woiaka päurar raiäi onok oi kuräun sakau nuruwon. Ko
kesernuk, roasiret ak aka aka weräianik, karauk akwarona,
meie kurein.
5 Keseria, Sipsip Nak nukas ätäi simom nemauk sik senek
namba 3 nukas buk pasar moin jäkäiewon. Kesernuk, kiro
osap awau rau namba 3 nukas keser äiewon, “Koi!” Keser
äienuk, is kar hos mokup rau aparmin. Kiro hos atat ro ko
osap nukan usu ate aparaun siker ipous ate rawon.
6 Is kar ron pätu senek kiro osap 4 orip awau rai kamuk
opokas keser jejep pewon roimin. Ko hos atat ro keser
auruwon, “Na pote, omnokou pakan o erekapu aru mota,
roasiret sou akwarai. Keserta, ak wit mis eteinak uru rau
kau maun, sarau miäi omre karar pakan aiauk oianik, kau
maiei. Ak bali mis 3 orip rau kau maun kiro aiauk senekus
kau maiei. Utianik, na kar am enip ‘Orip’ nukan uer pak
wain an pak wa aru mau.”
7 Keseria, Sipsip Nak nukas simom nemauk sik senek
namba 4 nukas buk pasar moin jäkäiewon. Kesernuk, is
ätäi osap awau rau namba 4 nukan pätu roimin. Kos keser
äiewon, “Koi!”
8 Is ätäi ami kurear, kar hos janou senek aparmin.
Kiro hos atat ro kos Meiäun enip ate rau. Kar ro kon
enip Meiein-Roat-Akan-Mena ko jauk mekesuk kiro hos
opok tane rawon. Kar sarau eitekus au sakau atonuk,
au omnokou pakan roasiret erekapu sur 4 orip surwate

mareanik, kar sur 4 pakan roasiret erekapu meiäiei. Ak
siräp rumukäus pak sou näwäus pak sip aru atap atapus
pak kurukan opur rautes pak akwarona, meiäiei.

9 Sipsip Nak nukas simom nemauk sik senek namba
5 buk opok pasar moin jäkäiewon. Kesernuk, is ami
kurear karauk roasiret akan totomaka Anut nukan jou
miäi patan inkaruru rain apwaromin. Kiro roasiret ak
meter Anut nukan ämän sakau ateanik, karauk roasiret kiro
ämän mesin awareäin. Keserna, karauk roasiret akas ak
akwarna, meiein.
10 Kiro totomaka akas keser sakau ur wein, “Anut Näwäu,
nan onok erekapu eposek na epar ämän miäum. Omre esap
esap ik kume rauta, nas roasiret omnokou opok rai, akas ik
iwokoin wasarewareanik, usu aram?”
11 Sarau eitek akas kiro roasiret karar karar omjo
ärneu rumukäu atap atap arianik, keser awaroin, “Ak
om rumukur ätäi rauna, ak kesewaroin senek akan sarau
jaunakat pak akan karauk jaunakat pak akwarona, kiro
namba Anut nukas sare mowon, pote iporna, akan usu ätäi
amuk kiro opok epar päi.”

12 Keseria, Sipsip Nak nukas simom nemauk sik senek
namba 6 buk opok pasar moin jäkäiewon. Is ami kurear
omnokou opok mim näwäu pemara, san pirirmoi, omjo
mokup senek sarewon. Keir nais ko erekapu pirirmara,
osou karian senek sarewon aparmin.
13 Pai omar oikan ak uran nemauk urir näwäus pemara,
atonuk, awau täkäi neäu senek, ak erekapu omnokou opok
koin.
14 Omar nais ko niniäi mat tupäi moin senek keserwon.
Kesernuk, omtapau pak om airan pak ak erekapu akan omoi
ute manoin.
15 Keseria, okoro omnokou pakan kamwareäi roat näunäu
pak, roasiret kamwareäi roat pak, marai roat kamwareäi
roat näunäu pak, roasiret ak osap sosop orip pak, roat
sakau orip pak, sarau roasiret (slev) pak roasiret akan sarau
akasar kameäi pak ak erekapu iminemoi, pote omtapau
aireu uru ämäi rain.
16 Keseria, akas omtapau pak aitapau pak keser urwaroin,
“Akas neanik, ik erekapu kururur mukowe. Akas ik ämäike
mowe, owon, kiro ro ko kon kamwareäu patan opok tane
rau kos ik apaikai. Kiro Sipsip Nak ko ik mesin kasak pemoi,
usu ikauru.
17 Kiro owon, awan kasak pewon usu ikaun omre näwäu
rusa peu. Kar roasir kiro usu näwäu itimorianik, eposek
rawau senek itok wa.”

7

144,000 Israel roasiret Anut nukan kar osap stem senek oin.

1 Kiro osap erekapu aparmoi, is ätäi Anut nukan sarau eitek 4 orip ak omnokou opok om konok 4 orip karaim karaim tai raianik, urir 4 orip sakau ate rain apwaromin. Ak kiro keserna, kiro uriris omnokou opok ra, mas an opok ra, pairau senek wa. Ak am nais atau senek wa.

2-3 Is ätäi Anut nukan sarau eitek kar san peäwon opokas Anut awau orip orip raiäu nukan kar osap stem senek Anut nukan jer orip ak opok maun oi pewon, aparmin. Kos Anut nukan sarau eitek 4 orip Anut nukas akas omnokou pak mas an pak aru maun, sakau arowon. Kos keser sakau ämän urwarowon, "Ak kurte omnokou pak, mas an pak, am pak wa aru marau. Utianik, ik Anut nukan sarau roat akan oioraka opok kar jer we marota, kiro epar ak kiro osap erekapu aru marowe."

4 Akas keser äiein, roimin, "Kiro Anut nukan roasiret kiro jer we maroin akan namba 144,000 orip. Kiro roasiret Israel akan tupsiu 12 orip pakan.

5-8 Kiro roasiret Anut nukas tupsiu karar karar 12,000, 12,000 keser sare maronuk, ak kiro jer oin.

Juda nukan tupsiu 12,000 orip,
Ruben nukan tupsiu 12,000 orip,
Gat nukan tupsiu 12,000 orip,
Asa nukan tupsiu 12,000 orip,
Naptali nukan tupsiu 12,000 orip,
Manasa nukan tupsiu 12,000 orip,
Simeon nukan tupsiu 12,000 orip,
Liwai nukan 12,000 orip,
Isaka nukan tupsiu 12,000 orip,
Sebiulan nukan tupsiu 12,000 orip,
Josep nukan tupsiu 12,000 orip,
Benjamin nukan tupsiu 12,000 orip. Kiro Israel roasiret tupsiu 12 orip kiro pakan Anut nukas sare maronuk, ak Anut nukan jer oin."

Roasiret sosop senes ak Anut jou murin.

9 Kiro aparmoi, is ätäi ami kurear roasiret sosop senes apwaromin. Kar ros kiro roasiret ninarewarau senek itok wa. Kiro roasiret ak erekapu enmaksau atap atap pakan, tupsiu atap atap pakan, omsau atap atap pakan, ämän atap atap pakan. Ak omjo ärneu rumukäu orkemoi, ukumai pisau senek ate raianik, ak koi Anut nukan patan pak, Sipsip Nak pak awan amiawap tai rain.

10 Akas keser sakau äiein, “Iken Anut patan opok tane
rau, ko Sipsip Nak pak awas ik ätäi imäikoirin.”
11 Anut nukan sarau eitek akas roat näunäu pak osap 4
orip awau rai pak Anut nukan patan karirim katowarianik,
tai rain, ak erekapu Anut nukan patan siakupai uoraka sur
wemoi, Anut jou murin.
12 Ak keser äiein, “Epar, iken Anut ko eposek senes, okon,
ik konun woiok erermoi, ko ro näwäu äpu mianik, ik ko
ronkat eposek owaun rai äiäum. Ik ko ‘pere’ aurianik, kon
enip kämioik jou miäum. Ko enip näwäu pak sakau orip
raumara, orip orip rawai. Epar.”
13 Keseria, roat näunäu kamukan kar ros is keser to-
toirowon, “Kiro roasiret omjo ärneu rumukäu orkemoi, koi
rai ak inokot? Ak erapakas koin?”
14 Is ätäi ko keser aurmin, “Näu ro, nakasar na äpu. Na is
air.” Kos is ätäi keser airowon, “Kiro roasiret akan iwäi
jaunakat akas usu arianik, tätäi näwäu arona, ak sakau
tai raiäin. Ak akan omjo rumukäu kiro Sipsip Nak nukan
karianas an kosorin, okon, akan omjo ärneu senes sarewon.
15 Keserianik, ak Anut nukan patan amuk opok siakupai
tai raianik, sanpeu pututu Anut nukan owa ak orip orip kon
sarau muriäi. Anut ko kon patan opok tane raumoi, kosar
kiro roasiret jekur sarwarmoi, kamwarai.
16 Kiro roasiret ak ätäi sou wa akwarai, ak ätäi an wa
pätwarai. Sanas akan enmaksau wa pakakwarai. Karauk
osap sopous nais akan enmaksau wa pakakwarai. Wa senes,
wa.
17 Sipsip Nak ko patan kampai tanemara, ko akan kamwa-
raun ro rawai. Kos kiro roasiret orip orip awau rawaun
antut opok imware potonuk, an jaiei. Kos kesernuk, Anut
nukas akan amiak urok erekapu tatai marai.”

8

Sipsip Nak nukas simom nemauk sik senek namba 7 buk opokan jäkäiewon.

1 Sipsip Nak nukas simom nemauk sik senek namba 7
nukas buk pasar moin jäkäienuk, omar oik jejep wäpik om
rumukur hap aua senek rawon.
2 Kiro utonuk, is Anut nukan sarau eitek 7 orip ak Anut
nukan amukup tai rauna, kos ak pupu 7 orip aronuk,
apwaromin.
3 Anut nukan sarau eitek karas maro gol ate peanik, Anut
nuka jou muriäi patan siakupai tai rawon. Ak ko pauda
sou eposek peäu sosop nuruna, kos kiro pauda amkeanik,
Anut nukan roasiret akas Anut nuka auriai ämän pak turur

mia, Anut nuka jou muriäi patan gol kamwareäu ro nukan
taneäu patan amukup tai rau opok mowon.
4 Kiro pauda nukan epit sou eposek pak, Anut nukan
roasiret akan auriai ämän pak kiro sarau eitek nukan ipou
pakas utomoi, Anut nukan nepukup tonowon.
5 Kiro kesernuk, kiro sarau eitekus Anut nuka jou muriäi
patan pakan ep amuk oianik, maro opok momara, oi okoro
omnokou opok känkurenuk, kowon. Ko kiro kesernuk,
ermänirmoi, omar käiemara, jejep näwäu penuk, mim
näwäu pewon.

Anut nukan sarau eitek 4 orip akas akan pupu urin.

6 Keseria, kiro sarau eitek 7 orip akas akan pupu 7 orip
atomoi, uraun keserin.
7 Amke namba 1 sarau eitek nukas kon pupu uruwon. Ko
kesernuk, omauk sakau pak ep pak karian orip tururmoi,
omnokou opok kowon. Ak omnokou erekapu 3 orip
inäianik, am nais 3 orip inäiein. Kiro epis nemara,
omnokou am pak 3 orip pakan karar erekapu jerewon.
Amurik awau nais erekapu epis jerewon.
8 Kesernuk, namba 2 sarau eitekus kon pupu uruwon. Ko
kesernuk, ak kar osap omtapau senek ep jerewon orip mas
an opok känkurena, noptowon. Ak mas an 3 orip inäianik,
3 orip pakan karar karian ätäiewon.
9 Kiro mas an opok osap awau raiäi 3 orip inäianik, 3
orip pakan karar ak erekapu meiein. Kiro mas an opok, ous
nais keseriar 3 orip inäianik, 3 orip pakan karar ak erekapu
wasarein.
10 Namba 3 sarau eitekus kon pupu urunuk, pai näwäu,
arou näwäu senek jeremara, omar oikas ouri kowon. Ak an
näwäu pak upin antut eteinanak pak 3 orip inäianik, kiro
pais an 3 orip pakan karar opok nowon.
11 Kiro pai kon enip ‘Tiu senes’. Kiro 3 orip pakan an
karar tiu senes sarewon, okon, roasiret sosop ak kiro an
jeanik, meiein.
12 Namba 4 sarau eitekus kon pupu urwenuk, san, keir,
pai pak erekapu karar karar 3 orip inäianik, 3 orip pakan
karar aru maroin. San nukan 3 orip pakan karar kon merek
aru moin. Keir nukan 3 orip pakan karar kon merek aru
moin. Pai nais keseriar keserin. Keseria, pututu sankeu,
akan merek eposek jeräu wa.
13 Keseria, is ami kurear kar pairserser omar oik ari
rawon aparmin. Is roimin ko keser sakau urwewon,
“Wopurut, Wopurut, Wopurut senes. Anut nukan karauk
sarau eitek 3 orip akas akan pupu urna, usu näwäu senes
omnokoupaian roasiret opok päi.”

9

1 Kiro keser arenuk, namba 5 sarau eitekus kon pupu uruwon. Kesernuk, is kar pai omar oikas omnokou opok ouri kowon aparmin. Keseria, ak ko up urkamuk noptowon kon onok tapau wäpik, kiro pakan ki nuroin.

2 Kiro pais kiro up pakan rorok im tuenuk, kiro up uruas epit ep näwäu jereäu nukan epit senek pewon. Kiro epit up uruas pemara, san omar pak erekapu kururur monuk, om pututu sarewon.

3 Kesernuk, kiro epit uruas sonkäpit sosop peanik, omnokou opok koin. Sarau eitek akas kiro sonkäpit rek raut akan sakau senekur sakau aroin.

4 Anut nukas kiro sonkäpit keser awarowon, “Ak amurik ra, am ra, karauk am nasi wa aru marau. Utianik, ak roasiret Anut nukan jer akan oioraka opok marau wa, ak karar epar aru maraiei.

5 Ak kiro roasiret tätäi karar karar arona, keir 5 orip rawaiei. Utianik, ak akwarna, erekapu wa meiäiei.” Ak kiro tätäi araiei, kiro rekis tukwareäu senek.

6 Kiro keir 5 opok, roasiret ak tätäi oumoi, meiäun apu itanäiei, utianik, ak kiro apu wa aparaiei. Kiro roasiret ak meiäun ronkatäiei, utianik, meiäun apu kiro akan amiak opok ämäiäi.

7 Is kiro sonkäpit ak hos senek weräiäun rain apwaromin. Akan tapiaka opok kameäi roat king akan at gol senek orip. Akan nepiaka tapau kiro roat akan nepiaka tapau senek.

8 Akan tapiaka urik rumukäu asir akan tapiaka urik senek. Akan aiakpanak kiro laion akan aiakpanak senek.

9 Akan toromaka opok kiro marai pakan omjo ain senek. Akan saiaka urik jejep taiewon kiro hos raut akas marai opok manaun karis reurna, jejep peäwon senek pewon.

10 Kiro sonkäpit ak ikäu orip. Akan ikäu kiro rek raut akan ikäu senek. Akan sakau kiro ikäu opok rau kis roasiret aru marona, pote keir 5 orip raiäi.

11 Ak akan kamwareäu ro näwäu kos ak kamwareäu, ko Satan nukan sarau eitek karas kiro up urkamuk noptowon kon onoktapau wäpik kameäu. Ibru ämänis kon enip Abadon äiäi. Utianik, Grik ämänis kon enip Apolion. Kiro enip nukan onoktapau kesek, ‘ko osap erekapu aru mareäu ro.’

12 Amke usu näwäu pewon kiro manowon. Utianik, rowe, usu näwäu oirororr rau, kiro tawa päi.

13 Keseria, namba 6 sarau eitekus kon pupu uruwon. Is kiro jou muriäi patan gol Anut nukan amukup rau kon konok 4 orip pakan sarat 4 orip rain pakas kar ron pätu senek arenuk, roimin.

14 Kos namba 6 sarau eitek kon pupu ate rau keser
auruwon, “Nas kiro sarau eitek 4 orip ak Iupretis An näwäu
siakupai karapus kurwaromin rai, oikurwarota, roasiret
akwaraun manaiei.”
15 Keseria, kiro ros sarau eitek 4 orip karapus owan
utwaronuk, noin. Kiro omre kiro keir kiro woisan opokar,
kiro sarau eitek 4 orip akas omnokoupaian roasiret erekapu
3 orip inäi mareanik, 3 orip pakan karar akwarna, meiäun
karapus raianik, kume rain.
16 Akan marai roat hos orip akan namba is keser äiein
roimin. Akan namba 200 milion.
17 Is kiro hos nini epir pakas senek apwaromin. Roat hos
oik rain akan toromaka opok omjo osou ep senek, pak upip
omar senek pak, janou salfa* senek pak. Kiro hos raut akan
tapiaka wou laion akan tapiaka wou senek, akan oiaksau
pakas ep pak, epit pak, kar aiauk sopou jereäu enip salfa
nekurein.
18 Ak roasiret 3 orip inäi mareanik, 3 orip pakan karar
kiro ep pak epit pak aiauk salfa pak hos akan oiaksau pakas
koianik, erekapu akware kurein.
19 Owon, kiro hos akan sakau kiro akan oiaksau pak
ikäuamuk opok pak rau. Akan ikäu kiro män akan tapiaka
wou senek kis roasiret akwaroin.
20 Karauk roasiret ak kiro usus akwarona, meiäu wa ak
osap akan ipiakas ate mianik, jou miäin kiro utomoi, ätäi
akan woiaka pirirau wa. Ak akan onok tainorianik, osou
aru ra, sät eitek ra, karauk totok gol*, silva*, aiauk, bras, am
sawaus ate mianik, ak jou mareäin. Kiro osap ate miäin ak
om aparau senek wa, ak ämän rowau senek wa, ak ariäu
senek wa, utianik, ak kiro osap jou mareäin.
21 Ak karauk roasiret akwarona, meieäin, ak os ämänis
karauk roasiret aru mareäin, ak sapum onok miäin, ak
osap päu oiäin, utianik, ak kiro onok utomoi, akan woiaka
pirirau wa.

10

Anut nukan sarau eitekus buk eteinak tutup orip ate kowon.

1 Keseria, is ätäi Anut nukan sarau eitek kar sakau näwäu
orip omar oikas kowon aparmin. Ko ious kururur monuk,
siwananai nukas kon tapakup rawon. Kon neputapau kiro
san jereäu senek, kon isou oirororor kiro am tapau ep jereäu
senek.
2 Kiro sarau eitek kon ipous kar buk eteinak tutup orip
uraiewon ate rawon. Ko kon isou näu kaima mas an opok
momara, tai rawon. Kar isou sau kaima kiro omnokou opok
mowon.

3 Keseria, ko sakau urwewon, kon ur laion nukas urweäu
senek. Ko keser ur wenuk, om käiäu 7 orip akas ätäi ok
atoin.
4 Ak ämän arena, is aka arein ämän jer wäuri kesermin,
utianik, omar oikas kar pätus is keser airowon roimin.
“Kiro ämän om käiäu 7 orip akas arein, na ämäi mou. Wa
jer wäu.”
5 Keseria, kiro sarau eitek ko mas an pak omnokou opok
pak tai rawon, kon ipou näu kaima omar oik monuk,
aparmin.
6-7 Ko Anut orip orip raiäu nukan enip atomara, kon ämän
sakau mowon. Anut nukas omar pak mas an pak omnokou
pak osap erekapu rau ate mowon. Kiro sarau eitekus
keser äiewon, “Anut ätäi ekep wa kamwarai, utianik, Anut
nukan sarau eitek namba 7 nukas kon pupu urwenuk, Anut
nukas kon ämän ämäi mowon amop mai. Kiro ämän meter
kos kon ämän roianik, areain roat awarowon. Kos owo
keseraun awarowon siar keserai.”
8 Ätäi omar oikas is kiro rosar keser airowon roimin, “Na
kiro buk tutup orip uraiein, kiro sarau eitek ko mas an pak
omnokou opok pak tai rau ipokupan pote ou.”
9 Keseria, is ko siakupai potea, kiro buk eteinak tutup
orip ir rai aurmin. Kos is ätäi keser airowon, “Na okoro
buk oinam, je. Na jeta, kiro buk nukas nan won tätäi isai,
utianik, nan onsau opok mitu upes an jeäum senek.”
10 Ko keser aironuk, isas kon ipou pakan buk eteinak
tutup orip oia, jemin. Isan oisau opok upes an jeäum mitu
senek sarewon, utianik, rai rai, isan woi uru tiu sareanik,
siparararirowon.
11 Keseria, ko is keser airowon, “Na ätäi Anut nukan ämän
roianik, areäum ro senek nas roasiret enmaksau atap atap
pak omsau atap atap pak, ämän atap atap pak kamwareäin
roat näunäu atap atap pak erekapu pote isan ämän awar.”

11

Anut nukas kon ämän areair roat ori oirori äsimatewon.

1 Keserianik, Anut nukas is amauk rula senek irianik,
keser airowon, “Na pote, Anut nukan osap nuriäi ou näwäu
enip tempel pak kon jou muriäi patan pak awan rumukäu
ninare apar. Roasiret esap esap ak kiro owa Anut jou muriäi
akan namba nais ninar.
2 Utianik, na kiro tup ou näwäu kasikaima wa ninare
aparau, owon, is kiro omoi karauk omsau pakan roasiret,
ak Juda roasiret wa aromin. Kiro roasiret akas kiro näu
mena eposek tai kunor pote, keir 42 orip utaiei.

3 Isas isan ämän roianik, areair roat ori oirorоr isan ämän
kiro roasiret awaraun sakau atomoi, äsimwatota, kowaieir.
Au wopuräun omjo takeanik, isan ämän kiro roasiret mare,
pote omre 1,260 orip utaiei.”
4 Kiro roat ori au am enip ‘oliv’ oirori pak lam oirori
au Anut kiro omnokou nukan kameäu ro näwäu nukan
amukup tai raiäi senek tai rair.
5 Utianik, inok roasiret akas au aru matam rai keserna,
ep awan oiaksau opokas koianik, awan iwäi jaunot erekapu
epis jerwarai. Keseria, roasiret au aru matam rai äiäiei, ak
kiro onok pakas meiäiei.
6 Au sakau orip, okon, au Anut nukan ämän roasiret mare
raianik, au omar aurisä, om wa nai. Au awan sakaus an
aurisä, an osou karian etäiei. Au omnokou weisa, usu atap
atap roasiret aru maraun päi. Kiro onok keseraun awan
ronkat pakas keseraieir.
7 Au Anut nukan ämän roasiret mare patarsa, kiro opur
sei up onoktapau wäpik uru rau, kiro uruas peanik, au pak
weräiäi. Kos kiro roat ori akwatonuk, meiäieir.
8 Awan enmaksau näu menan apu opok nini mataiei. Kiro
näu mena kon enip totok ämänis keser äiäi ‘Sodom Ijip pak.’
Kiro näu mena ak meter awan Näwäu am äpäs opok wena,
meiewon.
9 Roasiret erekapu omsau atap atap pakan pak, tupsiu
atap atap pakan pak, ämän atap atap pakan pak, enmaksau
atap atap pak akas kiro roat orien enmaksau omre 3 orip
utia, pote omre 4 san näu kamuk opok koi apwate rawaiei.
Ak karauk roat inikwarona, akas awan enmaksau wa up
kurwataiei.
10 Kiro omnokoupaian roasiret akan woiaka näu saräiei,
owon, kiro ro ori au meieirin. Ak äs näwäu mianik, akan
osap, o aka aka nuratäiei. Owon, kiro Anut nukan ämän
roianik, areairin roat ori awas usu näwäu roasiret ariairin.
11 Kiro omre 3 orip utia, pote omre 4 san näu kamuk opok,
Anut nukas kon awau rawaun osou kiro roat ori matonuk,
au awau siräiaieir. Karauk roasiret erekapu apwatianik, ak
sakau iminäiei.
12 Kiro Anut nukan ämän roianik, areairin roat ori, au
omar oikas kar ämän keser awatai rowaieir, “Au oik pewer.”
Keseria, awan iwäi jaunakat apwate rauna rauna, au iou
uruas omar oik tonaieir.
13 Kiro ses opokar, mim näwäu päi. Kiro näu mena
10 orip inäianik, karar 10 aru marai. Roasiret 7,000 orip
erekapu meiäiei. Karauk roasiret meiäu wa, ak erekapu
sakau imineanik, Anut omar oik rau kon enip jou muraiei.
14 Usu näwäu namba 2 kiro utowon. Utianik, kar usu
näwäu namba 3 kiro ekep wa rawai, kiro kurte päi.

Anut nukan sarau eitek namba 7 nukas kon pupu uruwon.

15 Sarau eitek namba 7 nukas kon pupu urunuk, is roimin.
Karauk pätiaka omar oikas keser sakau urwein, “Anut
Näwäu pak Krais kiro ro kos kon roasiret ätäi imwaraun
sare muruwon pak, au okoro omnokou erekapu kamäun
sakau orip. Au orip orip awan roasiret kamäieir.”
16 Keseria, kiro roat näunäu 24 orip ak akan patan opok
taneanik, Anut amukup raumoi, ak uoraka sur weanik, ko
jou murin.
17 Akas keser äiein, “Anut Näwäu, na erekapu sakau
orip, na rusapai raum, meter raumon. Na nan sakau
näwäu oianik, omnokoukan kamäun ro näwäu pe raum.
Keserianik, ik na ‘pere’ aisom.
18 Karauk omsau pakan roasiret ak nan ämän rowau
wa, ak na mesin kasiaka peäin. Utianik, rusapai nan
kasan päun ses pe rau, nas roasiret meiein wasarewaram.
Rusapai, nan sarau roasiret pak nan ämän roianik, areain
roat pak nan roasiret erekapu osap eposek aram. Na
roasiret erekapu nan enmat jou miäin, ak roat enmaka
orip pak, enmaka wäpik pak, erekapu osap eposek aram.
Rusapai inok roasiret akas omnokou aru moin, nas ak aru
maram.”
19 Ak keser äiena, sarau eitek akas Anut nukan ou näwäu
omar oik rau im tue rauna, Anut nukan paip bokis* owa
rau amop pewon. Keseria, karar ses opokar, omar oikas
ermänirmara, om jejep taimara, omar käiemara, mim
näwäu pemara, an oporeu näwäu nowon.

12

Jon nukas asir jamai näwäu ori apwatowon.

1 Kar onok näwäu atap omar opok pewon. Kiro kar asir ko
san omjo senek takemara, pe rawon. Keir kon isou inkaruru
rawon. Pai 12 orip kon tapau opok at senek kurewon.
2 Kiro asir ko amaiwo orip, ko mokoi an jowaun tätäi
näwäu owon. Ko mokoi owaurmara, tätäi näwäu oianik,
sakau pierwon.
3 Kesernuk, kar osap atap ik onok awau tamukaun omar
oikas pewon. Kiro kar jamai näwäu senes osou. Kon tapau
wou 7 orip. Kon sarat 10 orip. Kiro tapiaka karar karar
opok kamwareäu ro näwäu king nukan at senek rain.
4 Ko pai omar oik rai erekapu 3 orip inäianik, 3 pakan
karar tupsiu kon ikäus oikurwarnuk, omnokou opok noin.
Keseria, nuka kiro asir mokoi an jowaurnuk, oi jam rai, kiro
asir nepukup tai raianik, kume rawon.
5 Kiro asiren mokoi Anut nukas ko kamwareäu ro nukan
utupauk atomoi, roasiret omnokou opok erekapu sakau

kamwaraun sare mowon. Kiro asir mokoi an jounuk, kar
sarau eitekus kiro mokoi kurte kotir oianik, Anut nuka kon
patan opok tane rawon opok imäi tonowon.
6 Kesernuk, kiro asir ko ro wäpik mena om puru opok
imine potowon. Anut nukas meter kiro omoi rawaun sare
muruwon. Ko pote, kiro omoi raunuk, sarau eitek akas ko
omre 1,260 orip o nurianik, kame rain.
7-8 Keseria, rusa omar oik marai näwäu siräiwon. Maikel*
kon sarau eitek pak akas Satan nuka pak weräiein. Satan
kon sarau eitek pak aka ätäi ak pak weräiein. Utianik, Satan
ko kon sarau eitek pak ak marai maun sakau wäpik, okon,
ak omar oik rawau senek wa.
9 Anut nukan sarau eitek akas kiro jamai näwäu oi
kurena, omnokou opok kowon. Kiro jamai ak meter män
aru äiäin. Kon kar enip Satan äiäin. Kiro ros omnokou
pakan roasiret erekapu sätwareäu. Ko kon sarau eitek pak
erek oi kurwarna, omnokou opok koin.
10 Keserna, is omar oikas kar ron pätu keser sakau
äiewon, roimin, “Rusapai, Anut nukas kon roasiret ätäi
imwarou. Rusapai, Anut nukan sakau amop peu. Ko
kamwareäu ro näwäu senek peu. Rusapai, ko Krais enip
orip amop ätär mukou. Owon, kiro ros Anut nukan amukup
sankeu pututu orip orip iken jaunokot akan enmakap ämän
miäu, Anut nukan sarau eitek akas oi känkurena, nowon.
11 Kiro Sipsip Nak nuka meiewon, kon karianas iken
jaunokot sarwarnuk, ak sakau oin. Ak kon ämän are
arianik, kiro onok pakas nais sakau oin, okon, akas akan
iwäi jaunakat itimwaroin. Ak akan enmaksaun ekep
ronkatäu wa, ak Jisas mesin meiäun ronkatein.
12 Keseria, ak roasiret omar oik rai ak nepipirwe. Utianik,
roasiret ak omnokou opok pak mas an opok rai ak wopurut.
Usu näwäu ak opok päuru. Satan ko ak siarakap nou.
Ko kasak näwäu peu, owon, ko äpu, okoro omnokou opok
rawaun omre katu sareu.”
13 Kiro jamai näwäu ko omnokou opok oi kurein äpu
momara, ko kiro asir mokoi an jowon tainori pote wäun
keserwon.
14 Utianik, ak kiro asir ko epsimai näwäu nukan sau urik
nuruna, ko kon omoi ro wäpik mena om puru opok puririr
pote rawon. Ko kiro opok woisan 3 orip pak kar woisan
karar kamuk utonuk, sarau eitek akas kamena, Satan nukas
ko wäu senek wa.
15 Keseria, kiro jamai nukas kon au uruas an esienuk, kiro
an näwäu joi senek sareanik, kiro asir potowon oi jaura rai
tainori potowon.
16 Utianik, omnokou nukas kiro asir isanarwon. Omnokou
enenuk, kiro an jamai nukas esewon erekapu jewon.

17 Keseria, jamai ko kiro asiren kasak näwäu penuk,
kiro asir utomoi, ko pote kiro asiren mokoit pak weräiäun
keserwon. Kon mokoit ak Anut nukan sintore ämän
tainoriäi roasiret. Ak akan woiaka epar momoi, ak Jisas
nukan ämän areanik, kon onok jekur tainoriäi.
18 Kiro jamai ko weräiäun mas an kasakup tai rawon.

13

Opur sei oirororor peirin.

1 Is kar opur sei mas an uruas penuk penuk, aparmin. Kon
sarat 10 orip, kon tapau wou 7 orip. Kiro sarat 10 orip karar
karar opok kamwareäu ro näwäu king nukan at senek rain.
Kon tapiaka karar karar opok enmaka jer wekurewon rau.
Kiro enmaka erekapu Anut mekesuk jeje ämän aurin.
2 Kiro opur sei ko kar opur lepat pusi näwäu senek,
utianik, kon isou kiro kar opur bea nukan senek. Kon
oksau kiro opur laion nukan senek. Jamai näwäus kiro
opur sei kon sakau nuruwon. Ko kon kamwareäu ro näwäu
nukan tanäun patan pak kon kamwaraun sakau näwäu pak
nuruwon.
3 Kiro opurin kar tapau wou wena, meiewon senek, ui
kur orip aparmin. Meter ko ui orip rawon, rusapai kon ui
kosernuk, ätäi eposek sarewon. Keseria, omnokou pakan
roasiret ak kiro aparmoi, karkairianik, ko tainori manoin.
4 Kiro roasiret ak äpu kiro jamai nukasar kon sakau kiro
opur nuruwon, okon, nukan enip rororin. Ak opur sei
nukan enip nais rororianik, keser äiein, “Inok ko kiro opur
sei senek? Inok ko kiro opur pak weräiäun itok?”
5 Anut nukas kiro opur inikernuk, kos nukan enip
rororianik, Anut jeje ämän auruwon. Anut nukas kon sakau
tämarau wa. Ko kiro onok keseriäwon, pote keir 42 orip
utowon.
6 Keseria, Anut jeje ämän auraun onoktoroi arewon. Anut
nukan enip pak kon mena pak kon roasiret omar oik rai pak
erek jeje ämän awarowon.
7 Anut nukas ko inikernuk, kos kon roasiret pak
weräianik, kon roasiret marai itimwarowon. Kos kiro opur
sakau nurunuk, roasiret erekapu tupsiu atap atap pakan
pak, enmaksau atap atap pak, ämän atap atap pak, omsau
atap atap pakan pak erekapu kamwarowon.
8 Meter Anut nukas omnokou pak omar pak ate mau wa
opok ko kon roasiret akan enmaka kon Sipsip Nakun awau
rawaun buk opok jer we marowon. Kiro Sipsip Nak roasiret
akas wena, meiewon. Roasiret ak okoro omnokou opok rai,
akan enmaka kiro buk opok rawau wa, ak erekapu opur sei
nukan enip jou muraiei.

9 Inok roasir ko rauk orip ko kiro ämän jekur rowai.
10 Inok roasir Anut nukas ko karapus owa kuräun sare
mai, ak ko epar kuräiei. Inok roasir ko siräpis wena,
meiäun sare mai, ak ko epar senes siräpis wena, meiäi. Kiro
onok epar penuk rai, na Anut nukan roasir usu oianik, na
won päurar orip, nan won epar momon, kiro sakau ate rau.
11 Keseria, is kar opur sei omnokou uruas pewon aparmin.
Kon tapau opok sarat oirororor orip, kon sarat kar sipsip
nak nukan sarat senek, kon arewon jejep kiro jamai näwäu
nukas sakau areäu senek.
12 Kiro opur sei namba 2 ko amke pewon opur sei nukan
sarau muriäwon. Kos omnokou pak roasiret omnokou opok
rai pak akas opur sei namba 1 ko meter ui orip raianik, ätäi
ui koserwon, nukan enip jou muraun sakau awarowon.
13 Kiro omnokou uruas pewon opur sei nukas kurur
näwäu atap atap roasiret ätär marowon. Kos kar kurur
roasiret erekapu akan amiak opok keser ätär marowon,
omar oikas ep oi kurenuk, omnokou opok kowon.
14 Ko kiro kurur atap atap mowon, okon, amke pewon
opur sei nukas ko sakau nurunuk, ko roasiret erekapu
omnokou opok atonwarowon. Kiro opur sei namba 2 kos
roasiret awaronuk, akas amke pewon opur sei ko siräpis
wewon, meiäu wa, ätäi eposek siräiwon ak kon totok jou
muraun ate moin.
15 Kesernuk, roasiret akas kiro opur amke mas an pakas
pewon nukan totok jou muraun ate moin. Keserna, namba
2 opur kos kiro totok osou nurunuk, ko araun itok. Keseria,
roasiret ak kon enip jou mau wa kos ak akwarnuk, meiäun
äiewon.
16 Kiro opur sei nukas roasiret erekapu, mokoit eteinanak,
roat näunäu, osap orip roat, osap wäpik roat, sarau roat,
erar raiäi roat pak awaronuk, akan ipiaka näu kaima ra,
akan oiorakawou opok ra, kar jer we marai.
17 Inok roasiret ak kiro opur nukan jer akan ipiaka opok
ra, oiorakawou opok rawau wa ak karauk roat pakan o wa
kau maiei. Kiro roat akas nais ak pakan o wa kau maiei.
Kiro jer opur sei nukan enip senek.
18 Inok roasir ko ronkat eposek orip, ko jekur ronkateanik,
kiro opur sei nukan namba jekur ninarai, owon, kiro namba
kar ron enip senek rau. Kiro ron namba 666.

14

Sipsip Nak nukan roasiret.

1 Keseria, is ätäiar ami kurear Sipsip Nak ko roasiret
144,000 orip pak Saion* omtapau opok tai rain apwaromin.

Kiro roasiret ak Sipsip Nakun enip pak kon Momok nukan enip pak akan oioraka opok jer we maroin apwaromin.

2 Is jejep eposek omar oikas kowon roimin. Kiro jejep an saru näwäu nukan jejep senek pak omar käianik, jejep näwäu peäu senek pak. Kiro jejep eposek, roat akas akan gita weäi senek.

3 Kiro roasiret 144,000 orip ak Anut nukan patan pak osap 4 orip awau rai pak roat näunäu pak akan amiakap tai raianik, kar sir awau we rain. Kiro roasiret 144,000 orip ak Anut nukas kau mareanik, omnokou pakan imwarowon, ak karar kiro sir awau äpu maun itok.

4 Kiro roasiret ak karauk sapum onok atap atap wa miäin, okon, ak Anut nukan amukup ukun wäpik. Ak Sipsip Nak ko erapok manonuk, ko tainor ariai. Kiro roasiret ak karauk omnokoupaian roasiret kamukan Anut nukasar kau marowon, okon, ak Anut nuka pak Sipsip Nak pak awan roasiret senes. Ak awau woian o oianik, au ateai senek.

5 Akan oiaksau pakas kar sät ämän wa miäin. Ak kar onok aru wa miäin. Akan onok eposek senes.

Anut nukan sarau eitek 3 orip.

6 Is Anut nukan sarau eitek karas omar oikas puririr kowon aparmin. Ko Anut nukan Ämän Eposek orip orip raiäu roasiret erekapu omnokou opok rai awaraun ate kowon. Roasiret erekapu enmaksau atap atap pak, tupsiu atap atap pak, ämän atap atap pak, omsau atap atap pak, omnokou opok rai awaraun kowon.

7 Ko keser sakau urwewon, “Ak Anut iminenai, kon enip karar jou muruwe. Owon, kon roasiret wasarewaraun ses kou. Omar, omnokou, mas an, antut erekapu ate mowon, okon, ak kon enip jou muraiei.”

8 Anut nukan sarau eitek namba 2 nukas amke kowon sarau eitek tainori koumara, keser äiewon, “Babilon* näu mena ko aru mowon. Epar, ko erekapu aru mowon. Kiro näu menas kon sapum onok tainoraun karauk roasiret sakau awaronuk, ak keseriäin. Kiro kon wain an sakau roasiret erekapu aronuk, jeanik, otop sarein senek.”

9-10 Anut nukan sarau eitek namba 3 nukas au tainwate pemara, keser äiewon, “Inok roasir ko opur sei pak kon totok pak jou murianik, kon jer kon oiok opok ra, kon ipou näu kaima ra oi rawai, Anut nukas kiro roasir mesin kasak peäu. Anut nukas kiro roasir wa wouti mai, ko sakau näwäu kasak pemara, erekapu aru murai. Kiro roasir Anut nukan sarau eitek eposek pak Sipsip Nak nuka pak akan amiak opok salfa ep sopou näwäus makai.

11 Kiro ep jereanik, kon epit orip orip rawai kis kiro roasir
tätäi aru orip orip are rawai. Kiro roasiret ak opur sei pak
kon totok jou murianik, kon enip nukan jer akan oioraka
opok ra, akan ipiak näu kaima raiäu orip ak sanpeu pak
pututu pak tätäi orip orip oumoi, wa sume rawaiei."
12 Kiro onok aru keser penuk, Anut nukan roasiret ak
kon sintore ämän tainorianik, akan woiaka Jisas mesin epar
moin, sakau me raumoi, ak jekur sakau tai rawaiei.
13 Keseria, is kar ron pätu omar oikas keser ur wewon,
roimin, "Na kiro ämän keser jer we. Roasiret ak rusapai
okoro omnokou opok Anut nukan sarau mianik, ak meiäiei
akan woiaka näu saräiei." Anut nukan Osou Näu nukas
nais keseriar äiewon, "Epar senes, Anut nukas akan sarau
moin kiro ko äpu miäu, okon, ak woiaka näu sareanik,
päurar rapor sume rawaiei."

Omnokou opok o owaun omre.

14 Keseria, is ätäi eisaneanik, omar oik iou käräi opok kar
ro ko Ro Nukan Mokoi senek, kamwareäu ro king nukan at
gol kon tapau opok kureanik, kon ipous sarip senek ateanik,
tane rawon aparmin.
15 Kesernuk, Anut nukan sarau eitek kar ko Anut nukan
owa rawonus, nemara, kiro ro iou opok tane rau keser
auruwon, "Nan sarip kis o patir ou, owon, o owaun ses kou.
Omnokou opok o näu ne rau, okon, patir ou."
16 Ko keser äienuk, kiro ro iou opok tane rawon kon
saripis omnokou opok o näu muri rawon patirianik, owon.
17 Kesernuk, is kar sarau eitek ko omar oik Anut nukan
owas ko nais kesekur sarip auk osip ate kounuk, aparmin.
18 Is kar sarau eitek ep kame raiäu aparmin, ko Anut jou
muriäi patan opokas kowon. Kos kiro sarau eitek sarip orip
keser sakau uruwon, "Nan sarip auk osipus omnokoupaian
wain nemauk ore rau patir kur. Owon, kiro wain ore
rakureu."
19 Keseria, kos saripis wain nemauk orewon omnokou
pakan patir oianik, wain äsisiriai omoi kurewon. Kiro Anut
nuka kasak peäu nukan totok senek.
20 Kiro wain nemauk äsisiriai omoi kiro näu mena kasik
rau. Kiro wain karian ko joi neäu om rumukäu 300 kilomita,
kon unik näwäu, kiro 2 mita senek.

15

Anut nukan sarau eitek 7 orip akas usu aru senes 7 orip oi pein.

1 Kar osap näwäu atap omar oik penuk, aparianik, is
karkairimin. Is sarau eitek 7 orip rain apwaromin. Ak usu

aru senes 7 orip roasiret aru maraun oi koin. Kiro usu aru
pe manonuk, karauk usu roasiret opok ätäi wa päi, owon,
Anut nukan kasak peäu erekapu utai.

2 Keseria, is mas an kar siror senek ep pak tururwon
aparmin. Kiro mas an kasakup karauk roasiret akas sakau
tai raianik, opur sei pak, kon totok pak, kon enip nukan jer
pak erekapu itimwaroin, apwaromin. Kiro roasiret Anut
nukas ak karar karar gita aronuk, ate rain.

3 Keseria, ak Anut nukan sarau ro Moses nukan sir
pak Sipsip Nakun sir pak keser sir wein, “Anut Näwäu,
na erekapu sakau orip. Nan sarau atap atap eposek
senes, okon, is aparianik, karkairim. Na omnokou pakan
roasiret erekapu akan kamwareäum ro näwäu king. Nan
wasarewaraun onok erekapu tuku senes.

4 Näwäu, na karar, na eposek senes, okon, roasiret
erekapu na imineisianik, nan enmat jou maiei. Epar, na
karar eposek senes. Karauk omsau pakan roasiret erekapu
koianik, nan enmat jou maiei, owon, nan onok eposek ak
erekapu aparin.”

5 Keseria, rai rai, is ätäi omar oik Anut nukan tup ou
aparmin. Is kiro opok, kon ser ou im tue rawon aparmin.
Anut nuka kiro ser owa raiäwon.

6 Kiro sarau eitek 7 orip akas nukan owas usu aru senes
7 orip oianik, ak kasik koin. Ak omjo eposek ukun wäpik
arneu senes orkeanik, let gol nukas wakasoru kur moin.

7 Osap 4 orip ak awau raiäi, kararas maro gol 7 orip
oianik, kiro sarau eitek 7 orip arowon. Anut nuka orip orip
raiäu nukan kasak peäu kiro maro gol opok ok pewon.

8 Anut nukan ou näwäu owa epit ok pe rawon. Kiro epit
Anut nukan arou näwäu pakan pak kon sakau pakan pak
erek tururianik, koiäwon. Roasiret kiro owa tonau senek
wa. Anut nukan sarau eitek 7 orip akas usu aru 7 orip akan
sarau patarna, kiro epar tonaiei.

16

Anut nukan kasak peäu, kiro maro 7 orip rawon kourin.

1 Keseria, Anut nukan owas kar ron pätu näwäu roimin.
Kos Anut nukan sarau eitek 7 orip keser awarowon, “Ak
Anut nukan kasak peäu maro 7 orip rau oinai, pote
omnokou opok kour kurewe.”

2 Keseria, Anut nukan sarau eitek namba 1 nukas kon
maro omnokou opok kour kurewon. Kesernuk, roasiret ak
opur sei nukan jer oin pak kon totok enip jou miäin ak opok
ui aru atap atap tätäi näwäu orip pewon.

3 Keseria, sarau eitek namba 2 kos kon maro oianik, pote
mas an opok kourwon. Kesernuk, kiro mas an meiein roat
akan karian senek etäianik, mas an uruan osap pak opur
pak erekapu awau rain meiein.

4 Keseria, sarau eitek namba 3 nukas kon maro näu upin
pak antut eteinanak opok pak kournuk, an erekapu karian
etäiein.
5 An kameäu sarau eitek nukas keser äiewon, is roimin,
“Anut, na rusa raum, na meter raumon. Na kiro roasiret
jekur wasarewareanik, usu ak opok maun sare momon, kiro
epar. Anut na eposek senes.
6 Kiro roasiret akas Anut nukan roasiret pak kon ämän
roianik, areain roat ak akan karian kour kurein. Keseria,
nas ak kiro karian arota, jein. Kiro akan onok aru keserin
siar ak keseriar ätäi amuk oi.”
7 Keseria, is kar ron pätu senekus Anut jou muriäi patan
pakas keser arewon roimin, “Anut Näwäu, na erekapu
sakau orip. Nan wasarewareäum onok erekapu tuku
eposek senes.”

8 Keseria, sarau eitek namba 4 nukas kon maro san
opok kour kurewon. Anut nukas roasiret sanas erekapu
jerwaraun sakau nuruwon.
9 Kiro san nukan osou sopou senes sareanik, kiro roasiret
jerwarnuk, akas Anut aru ämän aurin. Anut nukas kiro usu
aru erekapu sakau orip kamwareäu, utianik, kiro roasiret
akan onok aru pakan ätäi woiaka piririanik, kon enip jou
mau wa.
10 Keseria, sarau eitek namba 5 nukas kon maro opur sei
nukan taneäu patan opok kour kurewon. Kesernuk, opur
sei nukan kamwareäu omoi pututu sarewon. Kon roasiret
pak akan aiakpanak kartitir rain, owon, ak tätäi näwäu oin.
11 Ak ui aru tätäi pak oianik, Anut omar oik rau aru ämän
aurin. Utianik, ak akan onok aru pakan ätäi woiaka pirirau
wa.
12 Keseria, sarau eitek namba 6 nukas kon maro oi pote
Iupretis An näwäu opok kour kurewon. Kiro an erekapu
sikewon, kiro san peäwon pakan kamwareäi roat näunäu
king kowaun akan apu wäräu sare marowon.
13 Kesernuk, is osou aru 3 orip par senek ukun orip
apwaromin. Kar par jamai nukan au uruas kowon, kar
opur sei nukan au uruas kowon, kar Satan nukan sät ämän
roianik, areäu ro nukan au uruas kowon.
14 Kiro Satan nukan osou aru akas kurur atap atap ätär
maromoi, akas omsau kamwareäi roat näunäu akan marai
roat pak erekapu pote turur mareanik, Anut nukan wasare-
waraun omre näwäu opok Anut pak weräiäun keserin.

15 Keseria, Näwäu nukas keser äiewon, “Ak rowe. Is päu
ro senek kowam. Inok ro is kumoiromara, ko kon omjo
siakup momara, ko wa ninai, kon wou näu saräi. Keseria,
is koita, ko roasiret amiakap oiok naun pirim wa ariai.”
16 Keseria, osou aru akas kar mena kiro Ibru ämän
pakas kon enip Armagedon äiäi kiro opok, kamwareäi roat
näunäu king, imware pote turur maroin.
17 Keseria, sarau eitek namba 7 nukas kon maro urir opok
kour kurewon. Anut nukan owa kamwareäu ro näwäu
nukan patan opokas Anut nukas keser äieu, “Kiro onok
erekapu ki pataru.”
18 Keseria, ermänirmara, omar käianik, jejep taumoi,
mim näwäu pewon. Anut nukas omnokou ate mowon ses
opok, koi rusapai, roasiret ak mim näwäu kesek penuk,
aparau wa. Kiro mim pewon, aru senes.
19 Kiro mim nukas näu mena enip näwäu orip aru
murianik, 3 orip inäi muruwon. Omsau atap atap akan
näu mena nais erekapu aru marowon. Anut ko Babilon
näu mena mesin ronkatemara, konun kasak näwäu pewon,
okon, ko erekapu aru senes muruwon.
20 Om airan pak omtapau pak erekapu ämäiewon.
21 Omar oikas omauk oporeu näwäu nowon. Kiro omauk
nowon kon usu 50 kilogram senek. Kiro omauk omar
oikas roasiret opiakap nowon. Anut nukas kiro omauk
äsimornuk, koi ak erekapu aru marowon, okon, ak Anut
aru ämän aurin.

17

Kar asir ko opur oik tane rawon.

1 Sarau eitek 7 orip akas maro 7 orip ate rai karas is keser
airowon, “Na koi! Kiro sapum asir ko an näunäu sosop koi
tururwon opok tane rau, Anut nukas ko owo usu nurai is
na ätär musam.
2 Omnokou opok, kamwareäin roat näunäu ak kiro asir
pak sapum onok miäin. Karauk roasiret ak nais kiro asir
pak sapum onok orip orip mianik, an wain sakau jemoi,
raiakäiäu senek keser rain.”
3 Anut nukan Osou Näus is sakau kamoironuk, nini epir
pakas senek, kon sarau eitekus is imäirianik, ro wäpik
mena om puru opok imäiri potowon. Kiro opok, is kiro asir
ko kar opur sei osou opok tane rawon aparmin. Kiro opur
nukan enipsau opok jeje ämän pak aru ämän pak jer sosop
wein rawon. Kiro opur sei kon tapau wou 7 orip, kon sarat
10 orip.
4 Kiro asir ko omjo oirori orkewon, kar omjo osou, kar
omjo aiwer senek, ko mer eposek gol pak, aiauk eposek atap

atap pak, kiriroi eposek enip pel pak makomara, rawon.
Kiro asiren ipous kap gol atowon. Kiro kap uru kon karauk
onok aru pak sapum onok aru pak ok pe rau.
5 Kon oiok opok karauk ämän onoktapau ämäi rau keser
jer we moin, “Babilon näu mena enip näwäu orip! Ko
roasiret sapum onok miäi pak karauk onok aru senes okoro
omnokou opok miäi akan aninaka.”
6 Kiro asires Anut nukan sarau roasiret akwarianik, akan
karian jemara, raukäiewon. Kiro sarau roasiret ak Jisas
nukanun akan woiaka epar mianik, kon ämän are ariein.
Is kiro asik aparianik, sakau näu karkairmoi, ronkat
sosop oimin.
7 Okoro sarau eitekus airowon, “Na owon karkairam? Is
na kiro asir pak, opur sei kon tapau wou 7 orip kon sarat 10
orip, kos kiro asir imäi maneäu pak awan onoktapau meter
ämäi rawon amop aisam.
8 Kiro opur sei na aparmon ko meter rawon, rusapai
rawau wa, ko ätäi up onoktapau wäpik uruas peanik, ko
erekapu meiäi. Roasiret ak omnokou opok rai, meter
omnokou pewon ses opok, akan enmaka awau rawaun
buk opok jer we mau wa, ak kiro opur sei aparianik, ak
karkairianik, ronkat sosop owaiei. Owon, ko meter rawon,
rusapai ko rawau wa, utianik, tawa ko ätäi päi.
9 Inok roasir ko ronkat eposek orip ko kiro onoktapau äpu
mai. Tapau wou 7 orip kiro omtapau 7 orip kiro asir ko kiro
omtapau opok tane raiäu.
10 Tapau wou 7 orip kiro nais kamwareäi roat näunäu 7
orip. Kiro kamwaraun roat 5 orip ak meter meiein. Rusapai
kararas rau. Kar kamwaraun ro päu wa rau. Ko peanik, om
rumukäu wa rawai.
11 Kiro opur sei meter rawon, rusapai ko rawau wa, kosar
ätäi kamwaraun ro namba 8 saräi. Utianik, ko kamwareäin
roat 7 orip meiein pakan kararas ätäi siräianik, pote
erekapu meiäi.
12 Na sarat 10 orip aparmon kiro kamwaraun roat 10 orip.
Kiro roat ak kamwaraun sakau owau wa rai, utianik, ak
sakau oianik, ekep wa rawaiei, ak 1 aua karar opok opur
sei nuka pak roasiret kamwaraun rawaiei.
13 Kiro kamwaraun roat 10 orip akan ronkat karar, akas
akan kamwaraun sakau kiro opur sei nuka nuraiei.
14 Roat 10 orip akas Sipsip Nak pak weräiäiei. Utianik,
Sipsip Nak pak kon tainoriäin roat akan woiaka epar moin
nukasar nukan sare marowon pak akas kiro kamwareäin
roat pak weräianik, itimwaroin. Owon, Sipsip Nak ko roat
näunäu akan ro näwäu. Ko nais kamwareäi roat akan
kamwareäu ro.”

15 Kiro sarau eitek nukas is ätäiar keser airowon, “Na
kiro an sapum asir kiro opok tane rawon aparmon, kiro
roasiret akan totok. Kiro roasiret ak erekapu omsau atap
atap pakan, tupsiu atap atap pakan, enmaksau atap atap
pakan, ämän atap atap pakan.
16 Na kiro sarat 10 orip aparmon, akas opur sei pak
tururmoi, kiro sapum asir sauk muraiei. Akas kon osap
omjo pak erekapu oi kurena, ko pirim rawai. Akas kon
tokou jeanik, ko erekapu ep uru makaiei.
17 Anut nukasar ronkat arowon, okon, kon ronkat tain-
orianik, ak ronkat karar momoi, kiro akan sakau opur sei
nuraiei. Ak keserna, kos roasiret kamware, pote Anut nukas
ämän äiewon kiro erekapu epar päi.
18 Na kiro asir aparmon, kiro näu mena enip näwäu
orip, kos omnokoukan kamwareäi roat king erekapu
kamwareäu.”

18

Babilon näu mena ko erekapu aru mowon

1 Kiro kesernuk, is Anut nukan sarau eitek kar omar
oikas kowon aparmin. Kon sakau näwäu senes, kon meris
omnokou erekapu arou kurewon.
2 Kos keser sakau ur wewon, “Babilon näu mena enip
näwäu orip, ko aru mowon! Babilon näu mena erekapu
aru mowon! Kiro mena osou aru pak airaut aru senes ukun
orip pak raiäi.
3 Karauk omsau pakan roasiret erekapu kiro menan
sapum onok tainoriäin, ak wain an sakau jemoi, raiakäiäu
senek. Omnokoupaian kamwareäi roat näunäu ak nais ko
pak sapum onok miäin. Roasiret kiro mena rai, ak parai
taiäun osap sosop omnokoupaian osap suriai roat pakan
kau mona, akas ak pakan aiauk sosop oiäin.”
4 Ätäiar is kar ron pätu omar oikas keser äiewon, roimin,
“Isan roasiret ak kiro näu mena utoinai, kowe! Ak kiro
menan onok aru wa tainorau. Keseria, ko usu owai, kiro
ak ko pak wa owaiei!
5 Kon onok aru kiro osap senek kati kurornuk, omar oik
toptowon. Anut nukas kiro menan onok aru ätäi ronkateäu.
6 Kiro asires owo onok aru ak opok keserwon siar akas
nais ätäi ko opok keseriar keseraiei. Kos owo onok aru ak
opok keserwon, akas ko opok oirorpai keseraiei. Ko wain
an sakau kap opok keputirmara, arowon, okon, akas ätäi
wain an sakau senes nuruna, jai.
7 Ko nukasar kon enip jou momara, sapum onok aru
keseriäwon. Akas kon onok aru miäwon siar ko tätäi sosop

nuruna, usu owai. Ko nukasar keser areäu, ‘Is kamwareäim
asir näwäu senek, isan patan opok tane raim. Is kar wäimäs
asir senek wa. Is opok kar usu wa kowai, kesernuk, is woi
aru wa mam.’
8 Ko kiro ämän äiäu, okon, karauk usu atap atap ko
opok omre karar pakar päi. Sip aru sosop penuk, kiro
menan roasiret ak waiaiei, sou näwäu päi. Kiro asir ko epis
erekapu jerai, owon, Anut Näwäu ko sakau näwäu orip kos
kiro asir nukan onok aru wasare aparmara, ko ämän sosop
orip äieu.”
9 Omnokoupaian kamwareäi roat näunäu ak kiro asir
pak sapum onok mianik, parai täi raiäin, kiro roat ak näu
mena epis jeremoi, epit penuk, aparianik, ak kiro asir mesin
näwäu waiaiei.
10 Ak kiro asiren usu erek owam rai, imineanik, atapukas
tai rain. Ak keser äiein, “Wopur, wopur, Babilon, na näu
mena, na näu mena enmat jou näwäu orip. Nan onok
arusar ätäi pirirmoi, kurte aru musou!”
11 Omnokoupaian osap suriai roat ak kiro Babilon näu
mena nukanun woiakati monuk, ak waiein, owon, kar ros
akan osap ätäi wa kau mai.
12 Akan suriai osap kiro gol, silva, aiauk eposek, kiriroi
eposek enip pel, omjo käräi eposek, omjo aiwer senek
eposek, omjo namurakau, omjo osou pak. Karauk suriai
osap am sou eposek orip atap atap pak, karauk osap elefant
nukan aukpanakus ate moin pak, karauk osap ak am atap
atap pak, bras, ain, mabel pakas ate moin.
13 Karauk suriai osap kiro perou, äräi, pauda sou peäu,
uer sou peäu atap atap, wain an, uer enip ‘oliv’, plaua,
wit, bulmakau, sipsip, hos, karis pak. Ak sarau roasiret
totomaka orip nais suriain. Rusapai osap kau maun ro kar
rawau wa.
14 Kiro osap suriain roat akas kiro mena keser auraiei,
“Kiro osap eposek na oiäum wonas weäumon kiro utoisi
manowon. Nan osap sosop pak mer eposek kiro erekapu
ämäiewon, na ätäi wa aparam.”
15 Kiro osap sosop surianik, aiauk oiäin roat ak kiro asiren
usu owam rai imineanik, atapukas tai raianik, woiaka aru
monuk, wai rain.
16 Ak keser äiein, “O, Näu mena enmat näwäu orip,
wopur, wopur, meter na omjo eposek käräi pak, aiwer
senek pak, osou pak, jokeanik, gol aiauk eposek, kiriroi
eposek enip pel pak, kis mer amke raiäumon.
17-18 Nan osap aiauk näwäus kau momon erekapu kurte
aru moin.”
Erekapu ous kumeäi roat, karauk roasiret ous atat ariai,
ous ateai roat, ous opok sarau miäi roat pak, ak erekapu

atapukas tai apari rain. Ak kon epit penuk, aparianik, keser urwein, “Kiro näu mena enip jou orip, kar näu mena ko senek rawau wa.”
19 Ak maimai oianik, akan tapiakap momoi, waianik, woiaka aru me rain. Ak keser äiein, “Wopur, wopur, ko näu mena enip näwäu jou orip, ko pakas mas an opok sarau miäi roat ak osap sosop oiäin. Kurte kon osap erekapu aru moin.”
20 Na omar pak, Anut nukan roasiret pak, Jisas nukan ämän oi ariain roat pak, Anut nukan ämän roianik, areain roat, ak kiro näu mena keseru mesin akan woiaka näu sarewe. Owon, kiro näu mena nukas ak opok onok aru marowon, okon, Anut nukas kiro menan onok aru wasareanik, aru muruwon.
21 Kiro ämän utonuk, kar sarau eitek sakau orip nukas kar aitapau näwäu usuäu oumara, mas an uru känkureanik, keser äiewon, “Kiro aitapau nowon senek, Babilon näu mena nais keseriar erekapu nai. Roasiret ak ko ätäi wa aparaiei.
22 Babilon mena roat akas gita weäi, sir weäi, or niniäi, parau uriäi, roasiret kiro jejep ätäi wa rowaiei. Roat sarau miäi ak ätäi wa apwaraiei. wit touriäi kon jejep nais ak wa rowaiei.
23 Nas arou miäum ätäi arou wa mam. Na opok ro asir ori awau ouratäun akan jaunakat pak arena, ätäi wa rowaiei. Meter nan osap suriain roat ak roat näunäu osap sosop orip, akas karauk roat omnokou opok erekapu itimwareäin. Nan os ämänis omkoukan roasiret erekapu sätwaronuk, ak nan onok erekapu tainoriäin.”
24 Anut nukan ämän roianik, areain roat pak, kon sarau roat pak karauk roasiret erekapu omnokou opok akwarona, meiein, akan karian kourwon kiro erekapu Babilon mena aparin, okon, Anut nukas Babilon mena usu näwäu nuruwon.

19

Roasiret omar oik Anut nukan enip jou murin.

1 Ätäiar is roasiret sosop senes akas omar oik keser sakau urwein, roimin, “Areruia! Ik Anut nukan enip jou murau! Kos ik ätäi imäikowon, ko iken Anut, kon enip jou näwäu orip, ko sakau orip.
2 Kon wasareikaun onok kiro epar tuku senes. Kiro sapum asires kon sapum onokus omnokoupaian roasiret erekapu aru marowon. Kos Anut nukan sarau muriäin roat akwaronuk, meiein, okon, Anut nukas kiro asir ko ämän orip äianik, usu näwäu nuruwon.”

3 Ak ätäi keser sakau urwein, “Areruia! Ik Anut nukan
enip jou murau. Kiro asir epis jerewon, kiro epit utau wa,
orip orip rau.”
4 Kiro roat näunäu 24 orip pak osap 4 orip awau rai
akas Anut nuka kon patan opok tane rau opok uoraka sur
weanik, kon enip jou murin. Ak keser urwein, “Areruia! Ik
Anut nukan enip jou murau. Epar.”
5 Is Anut nukan patan pakas kar ron pätu keser äiewon
roimin, “Ak, Anut nukan sarau roat, ak kon roasiret erekapu
enmaka wäpik pak, enmaka orip, ak Anut imineanik, kon
inkaruru raiäi, okon, akas kon enip jou muruwe.”

Sipsip nak asir owauru opok kon o jaun.

6 Keseria, is roasiret sosop urwein roimin. Akan jejemak
an saru nukan jejep senek pak omar käiäu senek. Ak keser
sakau urwein roimin, “Areruia! Ik Anut nukan enip jou
murau! Ko iken Näwäu, ko erekapu sakau näwäu orip.
7 Ik iken woiok näu sareanik, nepipirmoi, ko jou murau.
Sipsip Nakun asir owaun omre kou. Kon wau nais mer
amkeanik, kame rau.
8 Kiro asir omjo ärineu eposek orkäun nurin.” (Kiro omjo
ärineu kiro Anut nukan roasiret akan onok eposek miäin
nukan totok.)
9 Keseria, Anut nukan sarau eitekus keser airowon, “Na
keser jer we. Inok roasiret ak Anut nukas Sipsip Nak nuka
asir owaun äs mai opok kowaun rai awarai, ak nepipiraiei.”
Ko ätäi keser airowon, “Okoro ämän kiro Anut nukan epar
ämän.”
10 Kesernuk, is kiro sarau eitek nuka jou muraun uor sur
weanik, kon enip jou muraun kesermin. Utianik, kos is
keser airowon, “Na kiro onok wa keserau! Is naka pak
nan jaunat pak akan sarau jaunaka, ik erek Jisas nukan
ämän areäum. Na Anut karar jou mur! Jisas nukan epar
ämänis, Anut nukan ämän roianik, areai roat akan woiaka
siräi maronuk, akas Jisas nukan enip amop miäi.”

Kar ro ko hos aup oik tane rawon.

11 Keseria, is omar im tuenuk, kar hos aup raunuk,
aparmin. Kar ro kiro hos opok tane rau kon enip kesek,
‘Ko epar ämän mianik, Anut nukan ämän erekapu jekur
areäu.’
12 Kon amukwak kiro ep arou senek, kon tapau opok
kamwareäi roat näunäu king akan at sosop kure rawon.
Kon oiok opok kar enip jer wein rau, utianik, roasiret ak
kiro enip ak äpu wa, nuka karar ko kiro enip äpu.
13 Kon omjo karianas erekapu sor oumara, takewon. Kon
enip kiro ‘Anut nukan ämän’ äiäi.

14-15 Omar oikan marai roat akas omjo ärineu eposek
orkeanik, akan hos aup okukureanik, ko tainor manoin,
Kiro marai roat akan kamwareäu ro näwäu nukas kon
oksau opok siräp auk osip mianik, roasiret omnokou
erekapu akwaraun kowon. Ko kamwareäu ro nukan
utupauk ateanik, roasiret erekapu sakau kamwarai. *Buk*
Song 2:9
Kos wain nemauk taikunor kureäi senek kesewarai. Kiro
Anut sakau erekapu orip, kon kasak peäu nukan totok.
16 Kon omjo opok, kon pauk opok pak enip keser jer we
moin rau. 'Ko kamwareäi roat akan kamwareäu ro. Ko
roat näunäu akan ro näwäu.'
17 Ätäi, is kar sarau eitek san opok tai rawon aparmin. Kos
ai raut omar oik ari rain, keser urwarowon, "Ak erekapu
Anut nukan o näwäu jaun kowaiei.
18 Ak koi, omsau kamwareäin roat näunäu king akan
tokou pak, marai roat akan kamwareäin roat akan tokou
pak, roat sakau orip akan tokou pak jaiei. Ak hos raut akan
tokou pak, roat hos oik taneäin akan tokou pak jaiei. Ak
roasiret erekapu akan tokou jaiei. Ak sarau roat (slev) pak
roat akasar akan sarau kameäi pak, roat enmak jou orip
pak roat akan enmak jou wäpik pak erekapu akan tokou
jaiei."
19 Keserianik, is ami kurear opur sei okoro omnokou
kamwareäi roat näunäu pak akan marai roat pak ak
tururianik, kiro ro hos oikas arira, kon marai roat pak
weräiäuri apwaromin.
20 Utianik, kiro ro hos oikas ariäu kos opur sei pak kon
sät ämän areäu ro ori sakau atwatowon. Kiro sät ämän
areäu ros meter opur sei nukan amuk opok kurur atap
atap mowon. Roasiret opur sei nukan jer oianik, opur sei
kon totok jou muriäin, ak kon kurur aparianik, epar rai
ronkatein. Kiro opur sei nuka pak kon sät ämän roianik,
areäu ro pak au sakau atwateanik, ep salfa orip jerera uru
awau känkurwatoin.
21 Awan marai roat kiro ro hos oikas ariäu ro nukas kon
siräp auk osip kiro kon oksau opokas ne rau kis awan
marai roat erekapu akwaronuk, meiein. Kesernuk, ai rautes
tukware jena, nokomaka pewon.

20

Satan ko woisan 1,000 orip up uru karapus rawai.

1 Is ätäi ami kurea, kar sarau eitek omar oikas kowon
aparmin. Kon ipous up onoktapau wäpik opokan ki, sen
näwäu orip ate kowon.

2 Kos kiro meteran jamai näwäu, Satan sakau ateanik,
senis rakir monuk, woisan 1,000 orip keseriar rawon.
3 Kiro sarau eitek nukas ko imäianik, up onoktapau
wäpik uru momara, up oksau kiro ki oripas sakau näkäu
im penewon. Kesernuk, ko roasiret omnokou opok ätäi
sätwarau senek wa. Ko kiro opok rawai woisan 1,000 orip
utonuk, kiro epar ak ko up uruas utona, pe ari rawai.
Utianik, ko pe ekep wa ari rawai.
4 Is kamwareäi roat akan patan apwaromin. Kiro opok
roat tane rain. Anut nukas ak roasiret wasarewaraun sarau
arowon. Is ätäi ami kurear karauk roasiret meiein akan
totomaka apwaromin. Kiro roasiret ak Jisas nukan epar
ämän pak Anut nukan ämän karauk roasiret awaroin, okon,
karauk roat akas poiaka patirna, meiein. Ak opur sei pak
kon totok pak wa jou miäin. Ak kon jer akan oioraka ra,
ipiak opok owau wa. Kiro roasiret ätäi awau siräianik,
Krais pak kiro woisan 1,000 oripar roasiret kamwaraiei.
5 Meter roasiret up uruas keser siräiäu wa, akas rusapai
amke up uruas siräiaiei. (Kiro ses opok, karauk roasiret
nais meiein ak ätäi kurte wa siräiaiei. Kiro woisan 1,000
orip manonuk, epar ak erekapu ätäi siräiaiei.)
6 Kiro roasiret ak amke ätäi siräiaiei, ak Anut nukan
roasiret senes raianik, ak nepiaka piraiei. Ätäi meiäun
nukan sakaus kiro roasiret wa aru marai. Utianik, ak Anut
Krais orien kamuk rawaun roasiret raianik, Krais nuka pak
woisan 1,000 orip roasiret kamware rawaiei.

Satan ko aru mowon

7 Kiro woisan 1,000 orip manonuk, ak up onoktapau
wäpik im tueanik, Satan utona, manai.
8 Ko up uruas peanik, omnokou pakan roasiret erekapu
sätwaromoi, imwaraun manai. Ko Gog omsau pak Megog
omsau pak poteanik, kiro omnokou pakan roasiret erekapu
weräiäun turwarai. Akan namba kiro upinan uskakar
senek rawai.
9 Ak kiro omnokou erekapu pote arianik, kiro mena Anut
nukas kon wous meieäu pak kiro omoi kon roasiret rai
pak, erekapu kararim katwataiei. Utianik, kiro ses opok,
ep omar oikas neanik, ak erekapu jerwarai.
10 Satan nukas roasiret sätwareäu, ko sarau eitek akas
sakau ateanik, ep salfa pak jereäu opok, kiro opur sei, kon
sät ämän roianik, areäu ro pak kurwatona, rairin pakar
kurena, nai. Ko au pak erek tätäi näwäu orip orip oi
rawaiei.

Meiein roasiret wasarewaraun ses

11 Anut nuka kamwareäu ro king nukan patan äreneu
näwäu opok tane raunuk, is aparmin. Omar omnokou pak
erekapu mane ämäieirin, ätäi aparau senek wa.
12 Is meiein roasiret enmaka orip pak enmaka wäpik pak
ak kiro patan amukup tai rain apwaromin. Sarau eitek akas
karauk buk käsiräiein. Kar buk kiro awau rawaun buk nais
käsiräiein. Meten meiein roasiret ak onkapai raianik, owo
sarau moin keseriar buk opok jer wein rau, kiro jeris ak
wasarewarai.
13 Mas an opok meiein roasiret ak nais mas an pakan
siräianik, koi kiro patan amukup tai rain. Meiäun onok pak
roasiret meiein akan mena karauk roasiret kiro opok rain
kiro pakan utware manosa, kiro roasiret ak nais kiro patan
amukup tai rain. Ak erekapu owo sarau moin, keseriar
wasarewarai.
14 Keseria, meiäun onok pak roasiret meiein akan mena
pak ep orip orip jereäu uru känkurwataiei. Kiro ep orip
orip jereäu kiro ätäi meiäun onok.
15 Inok roasir kon enip awau rawaun buk opok rawau wa,
ko nais ep näwäu jerera uru känkurenuk, nai.

21

Omar awau, omnokou awau.

1 Is omar awau pak omnokou awau pak apwatmin. Omar
amke rawon pak, omnokou amke rawon pak kiro erekapu
ämäiewon. Mas an nais ämäiewon.
2 Is näu mena eposek senes, kiro Jerusalem awau Anut
nuka omar oik rau pakas kounuk kounuk, aparmin. Kiro
mena ko kar asir ro owaun mer eposek amkeäu senek
keserwon.
3 Is Anut nukan patan opokas kar ron pätu keser arewon
roimin, “Rusapai, Anut nukan ou roasiret kampai rawai. Ko
ak pak rawai. Ak kon roasiret rawaiei. Anut nukasar ak pak
raianik, ko akan Eit rawai.
4 Kos roasiret akan amiak urok erekapu tätäiäi. Kiro
roasiret ak ätäi wa meiäiei, woiaka aru wa mai, wa waiaiei,
ak tätäi wa owaiei. Kiro meteran onok erekapu manoin.”
5 Anut nukas patan opok taneanik, keser äiewon, “Na
apwar! Is okoro osap erekapu awau ate mom.” Keseria,
kos ätäi äiewon, “Na keser jer we, okoro ämän epar senes,
kiro mesin akan woiaka epar maun itok.”
6 Keseria, ko is keser airowon, “Kiro osap erekapu ate
moita, pein rusapai rai. Is isakasar amke raimin, isakasar
rusapai raim. Isakasar onoktoroi osap erekapu ate momin,
ätäi isakasar kiro sarau patarmin. Inok roasir ko an pätirai,

ko isan antut pakan an jai. Kiro an orip orip awau rawaun
an ko wa kau mai, erar nurita, jai.
7 Inok ro ko onok aru erekapu itimorai, ko isan osap
eposek owai. Is kon Eit rawam, ko isan mokoi rawai.
8 Utianik, roasiret ak imineanik, marai pakas ätäi koiäi
pak, roasiret akan woiaka epar mau wa pak, roasiret
ak onok aru senes miäi pak, roasiret ak karauk roasiret
akwarona, meiein pak, roasiret ak sapum onok miäi pak,
roasiret ak os ämän miäi pak, roasiret ak sät eitek akan
totomak jou miäi pak roasiret sät ämän miäi pak, kiro
ak erekapu akan mena ep näwäu salfa orip jereanik, wa
koseriäu opok naiei. Kiro ätäi meiäiei.”

Jerusalem awau.

9 Anut nukan sarau eitek 7 orip, akas usu aru 7 orip
maro 7 orip opok ok pewon atoin, kiro 7 orip pakan kararas
koumara, is keser airowon, “Na kouta, is kiro Sipsip Nakun
asir owauru ätär musam.”
10 Ko keser aironuk, Anut nukan Osou Näus sakau
kameironuk, nini epir pakas senek, kiro sarau eitek nukas
imäirianik, omtapau näwäu opok imäiri potowon. Kos näu
mena eposek senes, enip Jerusalem Anut nuka omar oik rau
pakas kounuk kounuk, ätär murowon.
11 Anut nukan arou näwäu kiro mena arou jere rawon.
Kiro arou merek näwäu senes, kar aiauk eposek enip jaspa
senek pak, kar aiauk enip kristol ukun wäpik senek jereäu.
12 Kiro näu mena porim kämioik senes. Kiro opok, ororok
12 orip rau. Anut nukan sarau eitek 12 orip akas kiro ororok
12orip kame raiäi. Kiro ororok opok Israel roasiret akan
tupsiu 12 orip akan enmaka jer we moin.
13 Kiro mena, ororok erekapu 3 orip atap atap rau. Kar
ororok 3 orip kiro san peäwon kaima rau, kar ororok 3 orip
kiro san neäwon kaima rau, kar ororok 3 orip kiro not rau,
kar ororok 3 orip kiro saut rau.
14 Kiro näu mena porim sakau maun aiauk 12 oripas
omnokou opok moin, kiro aiauk opok Sipsip Nak nukan
ämän oi ariai roat akan enmaka rau.
15 Kiro Anut nukan sarau eitek ko is pak arewon, ko
amauk gol rula senek ateanik, kiro mena pak, ororok
pak, porim pak akan rumukäu owo senek ninare aparaun
keserwon.
16 Anut nukan sarau eitek nukas kiro näu mena kon
amaukus ninare aparwon. Kiro näu menan rumukäu,
kon apsasawo senek. Kiro näu mena kon rumukäu 2,200
kilomita, kon apsasawo, kon porim tai rau kon rumukäu
kesekur.

17 Kos porim nais ninare aparwon. Kiro porim nukan
kukup 65 mita. Kon amaukus ko kiro ninare aparwon.
18 Kiro porim aiauk janou enip jaspa pakas ate moin. Näu
mena gol nukas ate moin. Keseria, kiro mena siror awau
senek sikmärär rawon.
19 Kiro näu mena nukan porim onoktapau aiauk sakau
eposek sosop atap atap kis ate moin.
Aiauk sakau amke omnokoupaian rau, kiro janou enip
jaspa.
Aiauk namba 2 upip kon enip sapaia.
Aiauk namba 3 awarip ärineu senek kon enip aket.
Aiauk namba 4 awarip kon enip emeral.
20 Aiauk namba 5 osou ärineu senek kon enip sadonikis.
Aiauk namba 6 osou kon enip konilian.
Aiauk namba 7 janou, kon enip krisolait.
Aiauk namba 8 upip awarip senek, kon enip beril.
Aiauk namba 9 janou, kon enip topas.
Aiauk namba 10 ärineu awarip senek, kon enip krisopres.
Aiauk namba 11 osou janou senek, kon enip haiasin.
Aiauk namba 12 aiwer senek, kon enip ametis.
21 Kiro ororok 12 orip karar karar kiriroi eposek 12 orip
akan enmaka pel kis ate moin. Kiro näu menan apu gol
nukas ate moin, siror senek minmänirwon.
22 Is kiro näu mena Anut nukan osap nuriäi ou näwäu
aparau wa, owon, Anut näwäu sakau erekapu orip pak
Sipsip Nak pak awasar kiro menan tup ou näwäu senek.
23 Kiro näu mena san keir ori au merek kuräun rawau wa.
Owon, Anut nukan enip jou nukas kiro opok merek kuräi.
Sipsip Nak ko kiro pakan arou.
24 Omnokou pakan roasiret ak kiro arou merek opok ari
rawaiei. Roasiret akan kamwareäin roat näunäu akas akan
osap eposek senes okurianik, kiro näu mena oi kowaiei.
25 Ak kiro näu menan ororok im wa penäiei, kiro ororok
orip orip im tue rawaiei, owon, kiro mena om wa irai.
26 Roasiret akas akan mer eposek senes pak akan osap
aiauk näwäus kau miäin pak oianik, kiro näu mena oi
kowaiei.
27 Utianik, osap aru pak roasiret ak karauk onok aru
oioraka naun keseriäin pak roasiret sät ämän miäin pak, ak
epar senes, kiro näu mena wa tonaiei. Kiro roasiret Sipsip
Nakus kon awau rawaun buk opok akan enmaka jer we
mowon ak karar epar kiro näu mena tone rawaiei.

22

Awau rawaun an näwäu.

1-2 Kiro sarau eitekus is awau rawaun an näwäu ätär murowon. Kiro an siror senek minmäniriäwon. Kiro an ko Anut pak Sipsip Nak pak awan patan opokas koianik, kiro näu menan apu kamukas noptowon. Kiro an kasakup karaima karaima awau rawaun am tai rai. Kiro am ak woisan karar karar opok, keir karar karar am nemauk ätäi ätäi orip orip muriäi. Kiro am käwäus kiro roasiret sip akwaronuk, jekwaraun.

3 Karauk osap meter Anut nukas aru maraun äiewon, ak Anut nukan näu mena wa rawaiei. Utianik, Anut Sipsip Nak orien patan epar kiro näu mena raunuk, Anut nukan roasiret ak kon enip jou muraiei.

4 Ak kon nepu aparna, kon enip akan oioraka opok jer we marona, rawaiei.

5 Kar pututu wa rawai. Lam san ori au sarau wäpik, owon, Anut Näwäu nukasar akan arou rawai. Ak kamwaraun roasiret näunäu king senek orip orip rawaiei.

Jisas ko ätäi kowai.

6 Kiro sarau eitekus is keser airowon, “Kiro ämän nas jer we momon epar senes, roasiret ak kiro mesin akan woiaka epar maun itok. Iken Näwäu, Anut nukas kon Osou Näu kon ämän roianik, areain roat areäu, ko kon sarau eitek akas kon sarau roat owo onok kurte päun ätär maraun äsimwarowon.”

7 Jisas nukas keser äieu, “Ak rowe! Is kurte kowam. Okoro buk pakas Anut nukas owo onok tawa päun äiewon, okon, inok roasiret ak okoro buk opokan ämän roianik, tainoriäi akan woiaka näu saräi.”

8 Is Jon, isas kiro ämän roianik, kiro osap erekapu apwarmin. Is kiro ämän roumoi, osap aparianik, kiro sarau eitekus kiro osap erekapu ätär murowon, okon, is nukan enip jou muraun kon isou siakup uor sur wemin.

9 Utianik, kos is ätäi keser airowon, “Na kiro onok wa keserau. Is naka pak nan jaunat, Anut nukan ämän roianik, areain roat pak roasiret erekapu ak okoro ämän kiro buk opok rau tainoriäi pak, akan sarau jaunaka. Na Anut karar jou mur.”

10 Keseria, kos is airowon, “Na okoro onok tawa päun ämän okoro buk opokan nakarar wa ämäi me rawau. Owon, okoro ämän erekapu roumon, kiro kurte päi.

11 Inok roasir ko onok aru miäu, ko kiro onok aru keseriar me rawai. Inok roasir ko sapum onok aru miäu, ko kiro sapum onok keseriar me rawai. Inok roasir ko onok eposek miäu, ko kiro onok eposek keseriar me rawai. Inok roasir Anut nukas kon senes sare mowon, ko ukun wäpik, ko keseriar rawai.”

12 Jisas nukas ätäi keser äieu, “Ak rowe! Is kurte kowam!
Ak roasiret owo sarau miäin, is akan osap atap atap kiro
sarau moin pakan omariar kowam.
13 Is isakasar amke raimin, isakasar rusapai raim.
Isakasar amke pemin ro, isakasar rurisa päun ro. Is
isakasar onoktoroi osap erekapu ate momin, ätäi isakasar
kiro sarau patarmin.
14 Inok roasiret ak akan omjo an kosoraiei, ak woiaka
ereraiei. Ak näu menan ororokupas tonomoi, awau rawaun
am nemauk kiro näu mena rau ak jaun itok.
15 Utianik, roasiret ak onok aru miäi, ak näu mena kasik
rawaiei. Kiro roasiret ak os ämän miäi, roasiret ak sapum
onok miäi, roasiret ak karauk roasiret akwarona, meiäi,
roasiret ak sät eitek jou mareäi, roasiret ak sät ämän
areanik, tainoriäi. Ak erekapu näu mena kasik rawaiei.
16 Is Jisas, isas, isan sarau eitek äsimwarota, ak isan
roasiret okoro ämän awaroin. Devit ko is pakas pewon, is
nais kon tupsiu pakas pemin. Isakasar taperan pai merek
näwäu orip.”
17 Osou Näu pak Sipsip Nakun asir pak awas roasiret
karar karar awaraieir, “Na koi.” Inok roasiret ak kiro
ämän roin akas nais “Na koi!” äiäiei. Inok roasiret ak an
pätwarnuk, ak awau rawaun an jaun kowe. Akan aiaukus
wa kau maiei, erar oi jaiei.

Jon nukas sakau ämän äiewon.

18 Is Jon, isas, ak roasiret kiro onok tawa päun ämän okoro
buk opok rau roin sakau awarom, “Inok roasiret kiro ämän
roianik, kos kon ronkat pakas karauk ämän kiro ämän pak
turur monuk rai, Anut nukas pak kiro ro usu aru senes
okoro buk nukas äiewon senek nurai.
19 Inok roasires okoro buk pakan ämän oi kuräi, Anut
nukas nais kiro ro osap eposek nuraun äiewon pakan oi
kuräi. Kiro ro ko awau rawaun am pakan am nemauk wa
jai. Ko Anut nukan näu mena kiro buk nukas äiewon senek
tone wa rawai.”
20 Kiro ros kiro ämän kiro buk opok rau erekapu äiewon
kos äieu, “Epar senes, is kurte kowam!” Kesernuk, is ko
aurim, “Näwäu Jisas, epar, na koi!”
21 Näwäu Jisas nukas kon wou näu oripas Anut nukan
roasiret erekapu sarwarai. Epar.